

Sector-Wide Impact Assessment

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့် ခဲမပြုသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၏ သက်ရောက်မှုများအား ကဏ္ဍအလိုက် လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း

Myanmar Centre for Responsible Business

မတ်လ ၂၀၁၈

မြန်မာ့စီးပွားရေးကဏ္ဍ တာဝန်ယူမှုရှိရေး အထောက်အကူပြုဌာန (MCRB) ကို ယူကေအခြေစိုက် Institute for Human Rights and Business (IHRB) နှင့် ဒိန်းမတ်အခြေစိုက် Danish Institute for Human Rights (DIHR) တို့၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင်ဖွဲ့စည်းကာ ရန်ကုန်တွင် အခြေစိုက်ဖွင့်လှစ်ထားပါသည်။ ရန်ပုံငွေများကို ပြည်ပအစိုးရအလှူရှင်များမှ ထောက်ပံ့ပေးထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအလေ့အထများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအကြား အသိပညာ၊ စွမ်းရည်နှင့်စကားပိုင်းများ ဖန်တီးရန်အတွက် လမ်းကြောင်း (Platform) တစ်ခု ပေါ်ထွန်းလာစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်နှုန်းများကို အခြေခံ၍ လူမှုရေးနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုတို့ဖြင့် မြန်မာပြည်သူ၊ ပြည်သားများ၏ ရေရှည်အကျိုးစီးပွားအတွက် ဆောင်ရွက်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအား လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

မြန်မာ့စီးပွားရေးကဏ္ဍ တာဝန်ယူမှုရှိရေး အထောက်အကူပြုဌာန (MCRB) ၊ Institute for Human Rights and Business (IHRB) နှင့် Danish Institute for Human Rights (DIHR) တို့၏ မူပိုင်ဖြစ်ပါသည်။ မတ်လ ၂၀၁၈ MCRB၊ IHRB နှင့် DIHR တို့မှ ထုတ်ဝေပါသည်။

မူပိုင်ခွင့်-အစီရင်ခံစာတွင်ပါရှိသည့် အကြောင်းအရာများကို လွတ်လပ်စွာထုတ်နုတ်၊ ကူးယူအသုံးပြုရန် MCRB၊ IHRB နှင့် DIHR တို့က ခွင့်ပြုထားပါသည်။ အစီရင်ခံစာကို ရယူရန်အောက်ဖော်ပြပါလိပ်စာအတိုင်း ရုံးချုပ်သို့ ဆက်သွယ်နိုင်ပါသည်။ အစီရင်ခံစာအား ပြန်လည်ထုတ်ဝေခြင်းနှင့် ဘာသာပြန်ခြင်းအတွက် MCRB၊ IHRB နှင့် DIHR ၏ ခွင့်ပြုချက်ကို ရယူရန် လိုအပ်ပါသည်။

ကျေးဇူးတင်လွှာ

MCRB ကို အဓိက ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ပေးသည့် မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြသော ဒိန်းမတ်၊ အိုင်ယာလန်၊ နယ်သာလန်၊ နော်ဝေ၊ ဆွစ်ဇာလန်နှင့်ယူကေ အစိုးရတို့အား အထူးပင် ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုလုပ်ရာတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ခဲ့ကြသော မြန်မာပြည်တစ်ဝှမ်းမှ မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် SWIA အစီရင်ခံစာမူကြမ်းအား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသည့်ပွဲတွင် ပါဝင်အားဖြည့်ပေးခဲ့ကြသော အဖွဲ့အစည်းများကို အထူးပင် ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ သုတေသနပြုလုပ်ရန် အစီအစဉ်များနှင့် ကနဦးတွေ့ရှိချက်များအပေါ် အကြံပြုမှုများအတွက် အကြံပေးအဖွဲ့တွင် ပါဝင်ကြသူများဖြစ်သည့် David Allani၊ Charlotte Bisley၊ ဒေါ်ဒေဝီသန့်ဇင်၊ Jack Jenkins Hill၊ Emma Irwin၊ ဦးစိန်မြင့်၊ John Sykes ၊ Richard Taylor ၊ ဦးသိန်းလွင်၊ Cristina Villegas ၊ Guy Williams and ဦးဇော်ဝင်းတို့ကို အထူးပင် ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

၂၀၁၅/၁၆ ခုနှစ်အတွင်း သုတေသနလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ပံ့ပိုးကူညီပေးခဲ့ကြသည့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် အထူးသဖြင့် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာန၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရများဖြစ်သော ရှမ်းပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့၊ ကရင်ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့၊ ကယားပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအဖွဲ့၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအဖွဲ့၊ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအဖွဲ့၊ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအဖွဲ့နှင့် ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့တို့အား ကျေးဇူးအထူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ပဋိပက္ခအား ဘက်ပေါင်းစုံမှရှုမြင်မှု (Conflict Dimensions) မူကြမ်းအတွက် ထောက်ပံ့ကူညီမှုနှင့် အကြံပြုချက်များအတွက် Peace Nexus Foundation နှင့် Dr Richard Horsey တို့အား အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် မူကြမ်းအစီရင်ခံစာတွင် အသုံးဝင်သော အကြံပြုချက်များ ပေးခဲ့ကြသည့် Gabriela Factor ၊ Francesca Castellani ၊ Lorenzo Cotula နှင့် Gillian Cornish တို့ကိုလည်း အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ MCRB ၏ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ SWIA ကွင်းဆင်းသုတေသနအဖွဲ့မှ အောင်ကျော်စိုးနှင့် ခင်မိုးမိုးမြင့်တို့၏ ခေါင်းဆောင်မှုဖြင့် သုတေသီများဖြစ်ကြသော

မာဂရက်ဟန်၊ လိုင်မင်းဦး၊ ခင်ပြည့်ပြည့်နှင့် သက်နိုင်ဦးတို့အား အထူးပင် အသိအမှတ်ပြု ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာကို ရေးသားခဲ့ကြသော ဒိန်းမတ်အခြေစိုက် Danish Institute for Human Rights (DIHR) မှ Nora Götzmann ၊ Elin Wrzoncki နှင့် MCRB မှ Ida Jøker Krog နှင့်အတူ ဗစ်ကီဗိုးမန်း နှင့် အောင်ကျော်စိုး၊ အရေးကြီးသော အကြောင်းအရာများကို မျှဝေခဲ့သော MCRB မှ Donna Guest ၊ ယူကေအခြေစိုက် Institute for Human Rights and Business (IHRB) တို့မှ Margaret Wachenfeld ၊ Tulika Bansal နှင့် DIHR မှ Allan Lerborg Jørgensen တို့ကို အထူးပင် အသိအမှတ်ပြု ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။ သုတေသနလုပ်ငန်းများအတွက် အထောက်အပံ့များကို ပံ့ပိုးပေးခဲ့သော Kelly Matthews ၊ Linnea Kristiansson ၊ Elizabeth Arnott နှင့် Lukas Bogner ၊ DIHR ၏ အလုပ်သင်များ၊ Anders Planck-Hendriksen နှင့် Gemma Wardle ၊ MCRB ၏ အလုပ်သင်များနှင့် Process Mapping အတွက်ကူညီပေးခဲ့သော Consultant တစ်ဦးဖြစ်သူ Liya Mo တို့အား အထူးပင် ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ဤ SWIA အစီရင်ခံတွင်ပါရှိသည့် တွေ့ရှိချက်အားလုံးနှင့် အကြံပြုချက်များမှာ မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ တာဝန်သာ ဖြစ်ပါသည်။

မာတိကာ

အတိုကောက် ဝေါဟာရများ	၉
ဇယားကွက်များစာရင်း	၆

အစီရင်ခံစာ အနှစ်ချုပ်	၁၅
------------------------------	----

အပိုင်း (၁) နိဒါန်း	၃၄
----------------------------	----

အပိုင်း (၂) မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ	၄၈
---	----

အပိုင်း (၃) ဥပဒေရေးရာနှင့် မူဝါဒရေးရာ မူဘောင်များ	၆၆
--	----

အပိုင်း (၄) ကဏ္ဍအဆင့် သက်ရောက်မှုများ	၁၀၄
--	-----

အပိုင်း (၅) ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများ	၁၄၈
---	-----

အပိုင်း (၅.၁) အများပြည်သူနှင့် ချိတ်ဆက်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မကျေလည်မှုများ၊ နှစ်နာမှုများကို တိုင်းကြားနိုင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်.....	၁၅၄
--	-----

အပိုင်း (၅.၂) ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး	၁၆၈
---	-----

အပိုင်း (၅.၃) မြေယာ	၁၈၂
---------------------	-----

အပိုင်း (၅.၄) အလုပ်သမား	၁၉၈
-------------------------	-----

အပိုင်း (၅.၅) အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးသူငယ်များ	၂၂၆
---	-----

အပိုင်း (၅.၆) ပဋိပက္ခနှင့် လုံခြုံရေး	၂၄၂
---------------------------------------	-----

အပိုင်း (၅.၇) ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုများ	၂၅၈
--	-----

အပိုင်း (၆) ဒေသအလိုက် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်နှင့် ပဋိပက္ခအား သုံးသပ်ခြင်း	၂၇၆
--	-----

အပိုင်း (၇) အကြံပြုချက်များ	
------------------------------------	--

အပိုင်း (၇.၁) နိုင်ငံတော် အစိုးရသို့ အကြံပြုချက်များ	၂၈၈
--	-----

အပိုင်း (၇.၂) သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ ကုမ္ပဏီများသို့ အကြံပြုချက်များ	၃၀၄
---	-----

အပိုင်း (၇.၃) တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများသို့ အကြံပြုချက်များ	၃၁၇
--	-----

အပိုင်း (၇.၄) အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများသို့ အကြံပြုချက်များ	၃၂၁
---	-----

အပိုင်း (၇.၅) အခြားသော အစိုးရများအတွက် အကြံပြုချက်များ	၃၂၅
--	-----

နောက်ဆက်တွဲ (က)။ SWIA လုပ်ဆောင်ပုံနည်းစနစ်အဆင့်ဆင့်၏ နောက်ဆက်တွဲ သတင်းအချက်အလက်များ	၃၂၈
--	-----

နောက်ဆက်တွဲများ (သီးခြားစာရွက်စာတမ်းများကို www.mcrb.org.mm တွင် ရနိုင်ပါသည်)
 သတ္တုတွင်း ကဏ္ဍပေါ်တွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုများနှင့် ဆက်စပ် နေသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဓိက ဥပဒေများ။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နေသော မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကနဦး လုပ်ဆောင်နေသော လုပ်ငန်းများ။ ကွင်းဆင်းသုတေသနများလုပ်စဉ်တွင် ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ၏ အင်တာဗျူးများ။

ဇယားကွက်များစာရင်း

ဇယား (၁)။ အစိုးရမှ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၃၁ ရက်နေ့အထိ ခွင့်ပြုထားသော
 သတ္တု အမျိုးအစားနှင့် လိုင်စင်များစာရင်း ၅၀

ဇယား (၂)။ ဓာတ်သတ္တုစမ်းသပ်တိုင်းတာရန်နှင့်ထုတ်လုပ်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်အမျိုးအစားများ ၇၉

ဇယား (၃)။ သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေမူကြမ်းပါ အဆင့်အလိုက် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့်
 EIA, IEE, or EMP ၈၆

ဇယား (၄)။ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၏
 နောက်ဆက်တွဲ (၁) (တွင်းထွက်) ၊ သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်း
 လုပ်ငန်းအမျိုးအစား သတ်မှတ်ခြင်း ၉၂

ဇယား (၅)။ မြန်မာ့တွင်းထွက်သယံဇာတ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေပြဇယား ၁၀၅

ပုံ (၁)။ ကုမ္ပဏီများ၏ တစ်ပေါင်းတည်းလိုင်စင်လျှောက်ထားခြင်း အတွေ့အကြုံများ ၇၅

ပုံ (၂)။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ရသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက်တွင်
 ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများဆန်းစစ်ခြင်း ၉၁

ပုံ (၃)။ အသေးစား ရွှေလုပ်ငန်းလိုင်စင်လျှောက်ထားခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ ၁၂၁

ပုံ (၄)။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန်ယူမှု (CSR) ရောင်စဉ်တန်း ၁၄၀

ပုံ (၅)။ SWIA Mining ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သောနေရာများ ၃၃၅

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁)။ အစီရင်ခံစာထဲတွင် အသုံးပြုထားသော ဝေါဟာရ သတ်မှတ်ချက်များ ၁၂

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၂)။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ
 လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ ၃၈

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၃)။ ဆက်နွယ်နေသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော
 သက်ရောက်မှုများ ၃၉

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၄)။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုဝါဒကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း၏
 တစ်စိတ်တစ်ဒေသအနေဖြင့် ပါဝင်သော တာဝန်ယူမှုရှိသော
 စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ
 (RBC) အခန်းနှင့်ပတ်သက်၍ OECD အကြံပြုချက်များ ၄၁

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၅)။ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (SOEs) နှင့် ၎င်းတို့၏တာဝန်များ
 အကျဉ်းချုပ် ၇၀

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၆)။ ဓာတ်သတ္တုများအတွက် ဓာတ်သတ္တုခွန်နှုန်းထားများ (၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်
 ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့ သတ္တုတွင်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈) ၈၃

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၇)။ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေစာချုပ်ပါ
 စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအကျဉ်းချုပ် ၈၄

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၈)။ အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်း နမူနာပုံစံ ၁၁၂

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၉)။ သယံဇာတအခွန်ခွဲဝေခြင်းစနစ် ဒီဇိုင်းပုံဖော်ရန် အဆင့် (၈) ခု ၁၁၄

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၀)။ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်တပ်မတော်နှင့်စပ်ဆက်နေသော
 ကုမ္ပဏီများ၏အခန်းကဏ္ဍနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်
 အတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့်အကြောင်းအရင်း (၅) ချက် ၁၂၇

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၁)။	ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒများ	၁၃၅
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၂)။	စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန်ယူမှု (CSR) နှင့် အကျိုးအမြတ်မျှဝေခြင်း (CSV)	၁၄၁
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၃)။	ဒေသခံများပါဝင်စေခြင်းနှင့် နစ်နာမှုများတိုင်ကြားချက်ကို ဖြေရှင်းခြင်း စနစ်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက် များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ	၁၆၄
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၄)။	ဒေသခံအသိုင်းအဝိုင်းနှင့်သတ္တုတွင်းများတွင် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများလုပ်ဆောင်ခြင်း.....	၁၇၈
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၅)။	မြေယာနှင့်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ	၁၉၅
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၆)။	အလုပ်သမားများစာချုပ်များ၊ လုပ်ခလစာ၊ အလုပ်ချိန်နှင့် ခွင့်ရက်များအတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ	၂၀၁
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၇)။	လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုများအတွက် ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး	၂၁၃
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၈)။	လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းများတွင် လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေ	၂၁၆
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၉)။	အလုပ်သမားအခွင့်အရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်နှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ	၂၂၂
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၂၀)။	သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ ကျား/မဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ	၂၂၈
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၂၁)။	သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကြောင့် ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးအပေါ် ထိခိုက်မှု	၂၃၁
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၂၂)။	နိုင်ငံတကာအဆင့် စံချိန်စံညွှန်းများ၊ အမျိုးသမီးများနှင့် သတ္တုလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် လမ်းညွှန်ချက်နှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ	၂၃၉
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၂၃)။	နိုင်ငံတကာအဆင့် စံချိန်စံညွှန်းများ၊ အမျိုးသမီးများနှင့် သတ္တုလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် လမ်းညွှန်ချက်နှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ	၂၄၀
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၂၄)။	ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU)၏ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော် ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ လိုင်စင်များအတွက် နည်းဥပဒေများနှင့် စဉ်းမျဉ်းများ	၂၄၅
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၂၅)။	ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်နေသော လုံခြုံရေးနှင့် ပဋိပက္ခအတွက် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ	၂၅၄
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၂၆)။	ပြဒါး၊ ဆိုင်ယာနိုဒ်နှင့်ပတ်သက်သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ မူဘောင်များ Minamata ကွန်ဗန်းရှင်း	၂၅၉
လေးထောင့် ဇယားကွက် (၂၇)။	ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ်စနစ်ဆောင်ရွက်မှုများ နှင့် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော် ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့်ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက် များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ	၂၇၂

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၂၈)။	ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းတွင် ကချင်လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များပါဝင်မှု	၂၈၀
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၂၉)။	"ဝ" နှင့် "ပအိုဝ်" ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ (ရမ်းပြည်နယ်) ရှိ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ် လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေသော လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ	၂၈၃
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၃၀)။	မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း (ကယား၊ ကရင်၊ မွန်နှင့် တနင်္သာရီ) တွင် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ခြင်း၌ ပါဝင်ပတ်သက်နေသော လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ	၂၈၆
လေးထောင့်ဇယားကွက် (၃၁)။	SWIA မေးခွန်းလွှာများတွင်ပါဝင်သည့် အကြောင်းအရာများ	၃၃၄

အတိုကောက် ဝေါဟာရများ

ADB	Asia Development Bank (အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်)
ARDS	Acute Respiratory Distress Syndrome
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations (အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအသင်း)
ASM	Artisanal and Small-scale Mining (လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစား သတ္တုလုပ်ငန်း)
CCCMC	China Chamber of Commerce of Metals Minerals & Chemicals Importers & Exporters (တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်း၏ သတ္တုများ၊ ဓာတ်သတ္တုများနှင့် ဓာတုပစ္စည်းများတင်သွင်းသူနှင့် တင်ပို့သူများ)
CDA	Community Development Agreement (ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး သဘောတူစာချုပ်)
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (မြန်မာနိုင်ငံသည် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့်ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်)
CPB	Communist Party of Burma (ဗမာပြည် ကွန်မြူနစ်ပါတီ)
CRC	Convention on the Rights of the Child (ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်)
CSO	Civil Society Organisation (အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်း)
CSR	Corporate Social Responsibility (စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန်)
DGSME	Department of Geological Survey and Mineral Exploration (ဘူမိဗေဒ လေ့လာရေးနှင့် ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေရေးဦးစီးဌာန)
DIHR	Danish Institute for human Rights (ဒိန်းမတ်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့)
DoM	Department of Mines (သတ္တုတွင်း ဦးစီးဌာန)
EAO	Ethnic Armed Organisation (တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်း)
ECC	Environmental Compliance Certificate (ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု သက်သေခံလက်မှတ်)
ECD	Environmental Conservation Department (ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန)
EHS	Environment, Health and Safety (ပတ်ဝန်းကျင်၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး)
EIA	Environmental Impact Assessment (ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း)
EMP	Environmental management Plan (ပတ်ဝန်းကျင် စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်)
ESIA	Environmental, Social Impact Assessment (ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား ဆန်းစစ်ခြင်း)
ESHIA	Environmental, Social and Health Impact Assessment (ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား ဆန်းစစ်ခြင်း)
EITI	Extractive Industries Transparency Initiative (တွင်းထွက် သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဖော်ဆောင်ရေး)
ESMP	Environmental and Social Management Plan (ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်)
EU	European Union (ဥရောပ သမဂ္ဂ)
FDI	Foreign Direct Investment (နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု)

FPIC	Free, Prior, and Informed Consent (လွတ်လပ်သော၊ ကြိုတင်အသိပေးတိုင်ပင်မှုနှင့် လူထု သဘောထားရယူခြင်း)
GAD	General Administration Department (အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာန)
HRIA	Human Rights Impact Assessment (လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား ဆန်းစစ်ခြင်း)
HSE	Health, Safety and Environment (ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်)
ICJ	International commission of Jurists
ICMM	International Council on Mining and Metals
IHRB	Institute for Human Rights and Business
IFC	International Finance Corporation (အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးကော်ပိုရေးရှင်း)
IEE	Initial Environmental Examination (ကနဦးပတ်ဝန်းကျင် ဆန်းစစ်ခြင်း)
ILO	International Labour Organisation (အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာ အဖွဲ့အစည်း)
KIO	Kachin Independence Organisation (ကချင်လွတ်လပ်ရေး အဖွဲ့ချုပ်)
KNSO	Karenni National Solidarity Organisation (ကရင်နီအမျိုးသား စည်းလုံးညီညွတ်ရေးအဖွဲ့)
KNU	Karen National Union (ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး)
LGBT	Lesbian, Gay, Bisexual and Trans-gender people (အမျိုးသားအချင်းချင်းလိင်တူချစ်သူ၊ အမျိုးသမီးအချင်းချင်းလိင်တူချစ်သူ၊ လိင်တူလိင်ကွဲကိုချစ်သူ၊ ဆန့်ကျင်ဘက်လိင်ကွဲသို့ ဝတ်စား ဆင်ယင်နေထိုင်သူ (LGBT))
MCRB	Myanmar Centre for Responsible Business (မြန်မာ့စီးပွားရေးကဏ္ဍ တာဝန်ယူမှုရှိရေး အထောက်အကူပြုဌာန)
ME-1	Mining Enterprise No.1 (အမှတ်(၁) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း)
ME-2	Mining Enterprise No.2 (အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း)
MEC	Myanmar Economic Corporation (မြန်မာ့စီးပွားရေး ကော်ပိုရေးရှင်း)
MEITI	Myanmar Extractives Industries Transparency Initiative (မြန်မာနိုင်ငံ၏ တွင်းထွက် သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းများပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး)
ME Observers	Mining Enterprise Production Monitors
MFMA	Myanmar Federation of Mining Associations (မြန်မာနိုင်ငံ သတ္တုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်း)
MGE	Myanmar Gems Enterprise (မြန်မာ့ကျောက်မာရတနာ ရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်း)
MIC	Myanmar Investment Commission (မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ကော်မရှင်)
MoD	Ministry of Defence (ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန)
MoECAF	Ministry of Environmental Conservation and Forestry (ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန)
MoLIP	Ministry of Labour, Immigration and Population (အလုပ်သမား၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီးဌာန)
MoM	Ministry of Mines (သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန)
MoNREC	Ministry of Natural Resources and Environmental Conservation (သယံဇာတနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဝန်ကြီးဌာန)
MPE	Myanmar Pearl Enterprise (မြန်မာ့ပုလဲထုတ်လုပ်ရေးနှင့် ရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်း)

NCA	Nationwide Ceasefire Agreement (တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်)
NDA-K	New Democratic Army-Kachin (ကချင် ဒီမိုကရေစီသစ် တပ်မတော်(ကချင်))
NGO	Non-government organization (အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း)
NLD	National League for Democracy (အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်)
NLUP	National Land Use Policy (အမျိုးသားမြေအသုံးချမှု မူဝါဒ)
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့)
OSH	Occupational Safety and Health (လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး)
PNO	Pa-O National Organisation (ပအိုဝ်းအမျိုးသားအဖွဲ့ချုပ်)
PPE	Personal protective Equipment (တစ်ကိုယ်ရည်သုံးကိုယ်ခန္ဓာကာကွယ်ရေး ဝတ်စုံများ၊ ပစ္စည်းများ)
PSC	Production Sharing Contract (ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ခွဲဝေသည့်စာချုပ်)
RBC	Responsible Business Conduct (တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ)
SOE	State-owned Economic Enterprise (နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း)
SWIA	Sector Wide Impact Assessment (ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း)
TB	Tuberculosis (အဆုတ်ရောင်ရောဂါ) (တီဗီ)
UMEHL	Union of Myanmar Economic Holdings (ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေးဦးပိုင်လီမိတက်)
UNDP	United Nations Development Programme (ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ်)
UNEP	United Nations Environment Programme (ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အစီအစဉ်)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့အစည်း)
UNGPs	United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ)
UWSP	United Wa State Party (ဝ ပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ)
VFV	Vacant, Fallow and Virgin Lands (မြေလွတ်၊ မြေလပ်၊ မြေရိုင်း)
VPSHR	Voluntary Principles on Security and Human Rights (ဆန္ဒအလျောက်လေးစားလိုက်နာနိုင်သော လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ)
WHO	World Health Organisation (ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့)
3Ts	Tin, Tantalum and Tungsten (ခဲမဖြူ၊ တန်တလန်နှင့် အဖြိုက်နက်)

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁။ အစီရင်ခံစာထဲတွင် အသုံးပြုထားသော ဝေါဟာရသတ်မှတ်ချက်များ

တရားဝင်လုပ်ကိုင်နေသော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း ကဏ္ဍ

- **တရားဝင် လုပ်ကိုင်နေခြင်း။** သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများသည် ဓာတ်သတ္တုခွင့်ပြုမိန့်ကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရ သို့မဟုတ် ၎င်း၏ကိုယ်စားလှယ်များထံမှ လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ရန်အတွက် ခွင့်ပြုမိန့် သို့မဟုတ် လိုင်စင် ရယူရန် ရည်ညွှန်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာ့ သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများအရ အကြီးစား၊ အလတ်စား (၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် မိတ်ဆက်ထားသော အမျိုးအစားဖြစ်ပြီး၊ ယခုထက်ထိ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားခြင်း မရှိသေးပါ။)၊ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းဟူ၍ သတ္တုလုပ်ငန်း၏ လုပ်ငန်းစဉ်များပေါ်မူတည်ပြီး ခွင့်ပြုမိန့် ထုတ်ပေးနိုင်ပါသည်။
- **အကြီးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း။** မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေအရ ခွင့်ပြုထားသော အကြီးစား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတစ်ခုသည် ခေတ်မီနည်းပညာများကို မည်သို့အသုံးပြုမည်ကို နားလည်ပြီး၊ အသုံးပြု ကာ သိသာသောရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများဖြင့် စက်မှုတွင်းထွက်ကုန်ကြမ်းများကို ထုတ်လုပ်သော လုပ်ငန်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတည်နေရာသည် အကြီးစားစက်မှုတွင်းထွက် သတ္တုလုပ်ငန်း အပါအဝင် ခွင့်ပြုထားသော သတ္တုလုပ်ငန်းနေရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် နေရာများအဖြစ် ထိုနေရာတွင် ဆောက် လုပ်ထားသော စက်ရုံ (သို့မဟုတ်) လုပ်ငန်းများအတွက် လိုအပ်သည့် အထောက်အပံ့စွမ်း၊ အဆောက် အအုံများကဲ့သို့သော လိုအပ်သော အဆောက်အဦးများဆောက်ထားသော နေရာများလည်းပါဝင်ပါသည်။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း နေရာတစ်ခုတွင် အသေးစားလုပ်ကိုင်ကြသော subcontract များစွာရှိနိုင် ပါသည်။ ထိုအသေးစား subcontract လုပ်ကိုင်ကြသော သတ္တုလုပ်ငန်းများအနေဖြင့် ဗဟိုမှအာဏာရှိသူက ခွင့်ပြုထားသော လွတ်လပ်စွာသတ္တုထုတ်လုပ်ရန် လိုင်စင်ရရှိထားခြင်းမျိုး မရှိပါ။
- **အသေးစား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း။** မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေအရ ခွင့်ပြုထားသော အသေးစား သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းတစ်ခုသည် ဓာတ်သတ္တုများကို စီးပွားဖြစ်ထုတ်ယူခြင်းများ ပါဝင်ပြီး၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အနည်းငယ်သာရှိသော၊ ဓာတ်သတ္တုကုန်ထုတ်စွမ်းအားနည်းသည့် လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ လက်တွေ့ တွင် ခွင့်ပြုမိန့်ဖြင့် ဆောင်ရွက်နေသော အသေးစားသတ္တုစီမံကိန်းများမှာ အရွယ်အစားကြီးမားပြီး သေးငယ် သောလုပ်ကွက်အများအပြားရှိကာ ၎င်းတို့မှာ တစ်ခုနဲ့တစ်ခု ဆက်စပ်နေခြင်းကြောင့် ကြီးမားသည့် အရွယ် အစားတစ်ခုကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် အသေးစားသတ္တုလုပ်ငန်းအရွယ်အစားများသည် အထက် ဖော်ပြပါ နည်းဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသော အရွယ်အစားထက် ပိုပြီးကြီးမားနေနိုင်ပါသည်။ အကြီးစား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကဲ့သို့ပင် ထိုအသေးစား သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင်လည်း အသေးစား subcontract လုပ်ကိုင်သူများစွာ ရှိနေနိုင်ပါသည်။ ထိုသတ္တုထုတ်လုပ်မှုအတွက်ကိုလည်း ဗဟိုမှ တာဝန်ရှိသူများမှ ခွင့်ပြု လုပ်ကိုင်ခွင့် ပေးထားခြင်းမျိုး မရှိပါ။

တရားမဝင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍ

- **တရားမဝင်သတ္တုလုပ်ငန်းများ။** တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးထားသော သတ္တုတွင်းများ၊ (သို့မဟုတ်) ကုမ္ပဏီတစ်ခုမှ မြေဖွားရမ်းပြီး လုပ်ကိုင်သော သတ္တုတွင်းများ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ထိုကုမ္ပဏီသည် အစိုးရမှ သတ္တုထုတ်လုပ်ရန် ထုတ်ပေးထားသော ခွင့်ပြုမိန့်ကို ကိုင်ဆောင်ထားခြင်း မရှိပါ။ ထိုကဲ့သို့ သတ္တုလုပ်ငန်းများကို SWIA ထဲတွင် တရားမဝင် သတ္တုလုပ်ငန်းများဟု ရည်ညွှန်းဖော်ပြ ထားပါသည်။

- **လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်း။** ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသော မြင်းကောင်ရေ (hose power) (သို့မဟုတ်) သာမန်လက်သုံးကိရိယာများကိုသာ အသုံးပြုပြီး ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်သော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်ရန် ခွင့်ပြုပေးထားသော လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ သို့သော် ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (SWIA) သုတေသတန၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအတွင်း တွေ့ရသော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းအားလုံးသည် သတ်မှတ်ထားသော စက်ပစ္စည်းကိရိယာထက် အခါအားလျော်စွာ သာလွန်သုံးစွဲနေကြပြီး၊ ခွင့်ပြုမိန့် ရယူထားခြင်းများလည်းမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် အစီရင်ခံစာထဲတွင်ပါဝင်သော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများသည် တရားမဝင်သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်နေပါသည်။
- **လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစား သတ္တုလုပ်ငန်း (ASM)** ဆိုသည်မှာ တရားဝင်သတ္တုလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ခွင့် ခွင့်ပြုမိန့်မရှိဘဲ လုပ်ကိုင်နေပြီး၊ အလုပ်ကြမ်းသမားများဖြင့်သာ လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ ရိုးရှင်းသော နည်းပညာများကို အသုံးပြုလုပ်ကိုင်သော သတ္တုလုပ်ငန်းကို ရည်ညွှန်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး၊ ထို ASM အနေဖြင့်လည်း ထုတ်လုပ်နိုင်မှု နည်းနည်းသာရှိပြီး၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ မထိခိုက်အောင် ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ လုံခြုံမှုရှိစွာ ဆောင်ရွက်ခြင်းများ နည်းပါးခြင်းနှင့် ထိုလုပ်ငန်းများသည် ရာသီအလိုက်သာ လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။ ထို့ပြင် စီးပွားရေးအရလည်း ဈေးကွက်ဝင်သော လက္ခဏာများ သိပ်မရှိပါ။
- **Subcontract သတ္တုလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ခြင်း။** လိုင်စင်ရထားသော အကြီးစား (သို့မဟုတ်) အသေးစား သတ္တုလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ကြသော နေရာများတွင် လိုက်ဂူ (adit) များဖြင့် လုပ်ကိုင်ခြင်း (မြေအောက် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများသို့ ဝင်ပေါက်၊ ထိုဝင်ပေါက်များသည် ရေပြင်ညီ အလျားလိုက် (သို့မဟုတ်) အလျားလိုက်နီးနီးဖြစ်နေသော တွင်း၊ ထိုသို့ ဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်ထားခြင်းမှာ ရေများစီးဆင်းနိုင်ရန်နှင့် သတ္တုတွင်းအတွင်း လေဝင်လေထွက်ကောင်းမွန်ရန်) (သို့မဟုတ်) ကျင်းများကို တစ်ဦးချင်းစီ (သို့မဟုတ်) ကုမ္ပဏီငယ်လေးများကို subcontract ပေးလေ့ရှိပြီး၊ ထိုကဲ့သို့သော သတ္တုလုပ်ငန်းများကို အစီရင်ခံစာထဲတွင် subcontract သတ္တုလုပ်ကိုင်သူများဟု ခေါ်ဝေါ်ပါသည်။ ထိုသတ္တုလုပ်ငန်းမျိုးတွင် ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်သူနှင့် subcontractor များအကြား ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် အခြေခံပြီး ခွဲဝေသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့်သာ အများအပြား လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။ ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်သူမှ သတ်မှတ်ထားသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို subcontract လုပ်ကိုင်သူများမှ လေးစားလိုက်နာကြရပါသည်။
- **လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းနေရာများ။** နည်းပါးသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့်အတူ လက်လုပ်လက်စား အဆင့်၌သာ လုပ်ကိုင်နေကြသော အသေးစားသတ္တုလုပ်ငန်းများ အများစုရှိနေသော နေရာများသည် ပထဝီအနေအထားအရ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အနီးကပ်စုဝေးနေကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော နေရာကို အသေးစား သတ္တုလုပ်ငန်းနေရာဟု အစီရင်ခံစာထဲတွင် ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုနေရာများတွင် တရားမဝင်အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများပါဝင်နေမှုကို မကြာခဏတွေ့ရပြီး၊ သတ္တုလုပ်ကိုင်သူများသည် စွန့်ပစ်မြေစာများတွင် လုပ်ကိုင်ကြခြင်း၊ စုပေါင်းကာ အင်ဂိုင်းလုည့်ကြခြင်းနှင့် တချို့ နေရာများတွင် အသေးစားသတ္တုလုပ်ငန်းများသည် ဒေသတွင်း တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ ခွင့်ပြုမိန့်ရယူထားခြင်းမျိုး ရှိကြပါသည်။ ရွှေမျောတူးဖော်ခြင်း သို့မဟုတ် ကျောက်ရွှေတူးဖော် ထုတ်လုပ်သော အသေးစား သတ္တုလုပ်ငန်းနေရာအား စက်ပစ္စည်းများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် အစဉ်တစိုက် ငွေစိုက်ထုတ်ပါဝင်ခြင်းအားဖြင့် ထိုနေရာကို ထိန်းချုပ်ထားသော တွင်းပိုင်ရှင်တစ်ဦးချင်းစီဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။

အလုပ်သမားများ

■ **အလုပ်သမားများ။** တရားဝင်သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်နေသော အလုပ်သမားများကို လိုင်စင်ရလုပ်ကိုင် နေသူမှ တိုက်ရိုက်ခန့်အပ်ထားသည့် အလုပ်သမားများ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အလုပ်သမားများတွင် အမြဲတမ်းမဟုတ်သော်လည်း များသောအားဖြင့် တရားဝင်စာချုပ်စာတမ်းများ ရှိကြပြီး၊ လစဉ်သတ်မှတ် ထားသော လခနှုန်းထားရရှိကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် အလုပ်သမားများသည် စာချုပ် များဖြင့် အလုပ်လုပ်ကိုင်ကြပြီး၊ အဓိက ကုမ္ပဏီအတွက် အလုပ်လုပ်ရန် တတိယအဖွဲ့အစည်းများက အလုပ် သမားများကို စာချုပ်ချုပ်ကြခြင်းဖြစ်ပြီး၊ နေ့စားအလုပ်သမားများ၊ အလုပ်ကြမ်းသမားများကိုမူ အလုပ်ဆင်း သောရက်ကိုပင် အခြေခံပြီး နေ့စဉ်ပေးချေသောစနစ်ဖြင့်သာ အလုပ်ခန့်အပ်ကြပါသည်။ ထိုအလုပ်သမားများ သည် အလုပ်လုပ်သော ရက်အတွက်သာလျှင် လုပ်အားခရကြပြီး၊ ထိုရရှိသော လုပ်အားခများသည်လည်း သတ်မှတ်ထားသော နေ့များတွင် လုပ်ရသော အလုပ်အမျိုးအစားပေါ်မူတည်ပြီး ပြောင်းလဲမှု ရှိပါသည်။ Subcontract သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင်လည်း နေ့စားအလုပ်သမား လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။ တစ်ဦးတစ်ယောက်စီ သော်လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့လိုက်သော်လည်းကောင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံတွင် မိသားစုတစ်ခုသော်လည်းကောင်း ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသော ဆက်စပ်နေရာများပေါ်ရှိ စွန့်ပစ်မြေစာ သတ္တုများမှတစ်ဆင့် အင်ဗိုင်းလုည့် ခြင်းမျိုး လုပ်ကိုင်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူကို အခကြေးငွေပေးခြင်းမျိုး ရှိသကဲ့သို့၊ များသောအားဖြင့် ထိုကဲ့သို့ လုပ်ကိုင်ချင်လျှင် ရရှိသောသတ္တုကို ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူကို မျှဝေပေးကြခြင်းမျိုးလည်း ရှိပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အလုပ်သမားများကို လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ကိုင်သူများဟု ရည်ညွှန်းပါ သည်။

■ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းနေရာများတွင် များသောအားဖြင့် သတ္တုတွင်း ပိုင်ရှင်များနှင့်အတူ လုပ် ကိုင်သော အလုပ်သမားများသည် နေ့စားပုံစံများဖြင့် လုပ်ကိုင်ကြခြင်း (သို့မဟုတ်) ထုတ်လုပ်မှုပေါ်အခြေခံပြီး ခွဲဝေသည့်စနစ်ဖြင့် လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။ ရွှေသတ္တုတွင်းနေရာများတွင် အင်ဗိုင်းလုည့်သူများရှိကြပြီး၊ ထို အင်ဗိုင်းလုည့်ခြင်းကို လုပ်ကိုင်သူများသည် များသောအားဖြင့် မိမိသဘောဖြင့် ထိုလုပ်ငန်းတွင် လုပ်ကိုင်သူ များဖြစ်ပြီး အရွယ်ရောက်ပြီးသည့် အင်ဗိုင်းလုည့်သူ အများစုမှာ ၃ ယောက်မှ ၅ ယောက်စီအဖွဲ့အနေဖြင့် အလုပ်လုပ်ကိုင်ကြပြီး၊ ရရှိသောသတ္တုကို အညီအမျှခွဲဝေ ယူကြပါသည်။

မှတ်ချက်။ ■ အထက်ဖော်ပြထားသော ဥပမာနှင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များသည် MCRB မှ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် နှင့် မေလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သော ကွင်းဆင်းသုတေသနလေ့လာချက်များကို အခြေခံထားခြင်းဖြစ်ပြီး၊ ထိုအချက်များသည်လည်း ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့် ခဲမဖြူသတ္တုလုပ်ငန်းများ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သတ္တုကဏ္ဍတွင် အသုံးပြုသော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ အစီအစဉ်အများအပြားရှိပြီး၊ တရားမဝင် သတ္တုကဏ္ဍထဲတွင်လည်း အများအပြားရှိမည်ဟု မျှော်လင့်နိုင်ပါသည်။

အစီရင်ခံစာ အနှစ်ချုပ်

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ထုံးကျောက်၊ ရွှေ၊ ခဲမဖြူ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၏ သက်ရောက်မှုများအား ကဏ္ဍအလိုက် လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (SWIA) တွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ဒေသခံ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် အလုပ်သမားများအပေါ် ကျရောက်သည့် သက်ရောက်မှုများအား ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာ သုံးသပ်ထားပါသည်။ ၎င်းတွင် ကဏ္ဍအဆင့် သက်ရောက်မှု များ၊ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများနှင့် စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများကို တရားဝင်နှင့် တရားမဝင် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းနှစ်ရပ်လုံးကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။ အကြံပြုချက်များကို မြန်မာအစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တခြားသော ပါတ်သက် ဆက်နွယ် သူများသို့ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို မည်သို့ ရှောင်ရှားနိုင်မည်၊ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်မည်နှင့် ကောင်းကျိုးသက်ရောက်မှုများကို မည်သို့ တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဆိုသည့် အကြံပြုချက်များ ထည့်သွင်းထား ပါသည်။ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကွင်းဆင်းလေ့လာဆန်းစစ်ချက်များမှ ရရှိသည့် အဓိကတွေ့ရှိချက်များကိုဖော်ပြကာ ခိုင်မာသည့် အကြံပြုချက်များကြောင့် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျော့ချရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ကဏ္ဍအတွက် ပုံဖော်ပေးနိုင်မည့် စကားပိုင်းနေရာတစ်ခုကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ နယ်နိမိတ်အတွင်း များစွာသော ဓာတ်သတ္တုများကြွယ်ဝစွာတည်ရှိနေပြီး စက်မှုတွင်းထွက်ကုန်ကြမ်း ပစ္စည်းများနှင့် ကျောက်များ၊ သတ္တုများ၊ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက် ရတနာများ၊ ကျောက်မီးသွေးနှင့် ယူရေနီယံ ကဲ့သို့သော စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များ ပါဝင်ပါသည်။ ဓာတ်သတ္တုများကို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမှ ကာလရှည်ကြာစွာ ထုတ်ယူခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံ၏ ဘူမိအနေအထားများကို မသိရှိရသေးပါ။ လုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ ဝိသေသမှာ ခေတ်မီ နည်းပညာနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ အကန့်အသတ်ရှိနေခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အများစုမှာ မြန်မာကုမ္ပဏီများ၏လုပ်ငန်းများဖြစ်ပြီး အချို့မှာ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်၍ အများစုမှာ တရားမဝင်သော သို့မဟုတ် လိုင်စင်မရှိသော လုပ်ငန်းများဖြစ်ကြပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ တွေ့ရှိချက်အချို့မှာ သတ္တုတူး ဖော်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွင်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မှုအနည်းငယ်ကိုသာ တွေ့ရှိရပြီး အများစုမှာ ညံ့ဖျင်းသည့် အလေ့အထများသာ ကျင့်သုံးနေသည်ကို တွေ့ ရှိခဲ့ရပါသည်။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၌ပင်လျှင် ထိုကဲ့သို့ညံ့ဖျင်းသည့် အလေ့အထများကျင့်သုံးလျက်ရှိပြီး ကောင်းမွန်သည့်အလေ့အထမှာ အနည်းငယ်သာရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းရှိ ဓာတ်သတ္တုတူး ဖော်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းအသီးသီးမှ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် ကျရောက်သည့် ကျယ်ပြန့် သော ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို မှတ်တမ်းပြုခဲ့ပါသည်။ ဤလက်တွေ့အခြေအနေက မြန်မာ့သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်း အပေါ် ပြည်သူလူထု၏ ရှုမြင်ပုံများကို ဆိုးဝါးသွားစေခဲ့ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အကယ်၍ မြန်မာ့သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း သည် နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အပြုသဘောပံ့ပိုးပေးမည့် လုပ်ငန်းအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲတိုးတက်လာစေရန် အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများအနေ ဖြင့် အရေးပါသည့်အဆင့်များဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပြီး လက်ရှိဆိုးကျိုး သက်ရောက်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန်၊ ကောင်းမွန်သော အလေ့အထများ ကျင့်သုံးလာရေး ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည့် အဓိကစိန်ခေါ်မှုငါးရပ်ကို အောက်တွင် ဖော်ထုတ်ထားပါသည်။

ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းက ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှု ကွင်းဆက်အတွင်း ထုံး ကျောက်၊ ရွှေနှင့် ခဲမဖြူ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းနှင့် ထုတ်လုပ်ခြင်း အဆင့်များကို အဓိကလေ့လာထားပါသည်။ ဤ သတ္တုအမျိုးအစားများကို ရွေးချယ်ရခြင်းမှာ မြန်မာ့ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း၏ ဝင်ငွေမှာ အဓိက အားဖြင့် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ထုတ်ယူခြင်းမှရရှိနေသည့်အပြင် အခြားသော ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ထုတ်လုပ်

ခြင်းများမှာလည်း ဖွံ့ဖြိုးလာနေသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်တူးဖော်ထုတ်လုပ် ရေးလုပ်ငန်းအတွင်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် သက်ရောက်မှုများအား ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာကပါ သိသိသာသာ အာရုံစိုက်မှုကို ခံလာရပါသည်။ သို့သော် အခြားသော ဓာတ်သတ္တုအမျိုးအစားများ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းရှိ သက်ရောက်မှုများကိုမူ တူညီသည့် စစ်ဆေးလေ့လာမှုများ မရှိသေးပါ။

၎င်းဓာတ်သတ္တု သုံးမျိုးအတွက် ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းတွင် တရားဝင်လုပ်ငန်း များ(တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသည့်အကြီးစားနှင့်အသေးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ)ကိုထည့်သွင်းစဉ်းစားထားသကဲ့သို့ တရားမဝင် (လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး) လုပ်ငန်းများနှင့် အဆိုပါနှစ်မျိုးလုံးနှင့် ဆက် နွယ်သည့်ကဏ္ဍများ၏ဆက်စပ်သည့်သက်ရောက်မှုများကိုလည်းထည့်သွင်းစဉ်းစားပါသည်။ တရားဝင်မဟုတ်သော လုပ်ငန်းကဏ္ဍများမှ ယုံကြည်လောက်သော ခိုင်မာသည့်အချက်အလက်များ မရရှိနိုင်သော်လည်း MCRB ၏ ကွင်း ဆင်းသုတေသနပြုလုပ်ခြင်းနှင့် အခြားရင်းမြစ်များအရအထက်ပါဓာတ်သတ္တု သုံးမျိုးအတွက် တရားဝင်မဟုတ်သော လုပ်ငန်းကဏ္ဍများ၏ အစိတ်အပိုင်းက ကြီးမားသည်ကို ညွှန်ပြနေပါသည်။ တရားဝင်မဟုတ်သောလုပ်ငန်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် တိုးမြှင့်လာသော ၎င်း၏ တရားဝင်ဖြစ်မှုအလားအလာများက ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းအတွင်း အရေးကြီးသော ဆွေးနွေးချက်များအဖြစ် ရှိနေပြီး မြန်မာ့ဓာတ်သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်း ကဏ္ဍအတွက် ရှေ့ဆက် စကားပိုင်းများနှင့် လုပ်ငန်းများပြုလုပ်ရန် အချက်များအနေဖြင့် ပါဝင်နေပါသည်။

ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းက စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုကို အသေးစိတ် အကဲ ဖြတ်လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းထက်ပိုလွန်၍ စီမံကိန်းအဆင့်၊ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုအဆင့်နှင့် လုပ်ငန်းကဏ္ဍ အဆင့် ဆိုပြီး အဆင့်သုံးဆင့်ကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ သက်ရောက်မှု များအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းက သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများ၊ သတ္တုတွင်းလုပ်သားများနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း အပေါ် သက်ရောက်သည့်လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဖော်ထုတ်သကဲ့သို့ ကဏ္ဍတစ်ခုလုံး၏ သက်ရောက်မှုများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကိုလည်း အကဲဖြတ် ဖော်ထုတ် ထားပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ထိုခိုက်မှုဆန်းစစ်လေ့လာချက် (ESIA)၏ လုပ်ဆောင်ပုံအဆင့်ဆင့်အတိုင်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အလုပ်သမားဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့် ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ ကဲ့သို့ အဓိက နိုင်ငံတကာ မူဘောင်များနှင့်အညီ ရေးဆွဲပြုလုပ်ထားပါသည်။ ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း၏ သုတေသနလုပ်ငန်းများကို သတင်းအချက်အလက်၊ စာရွက်စာတမ်းနှင့် မှတ်တမ်းများအား လေ့လာခြင်းနှင့် ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းများအပေါ် အခြေခံ၍ ၁၂ လကျော်ကြာကာလအတွင်း ဒေသ ၈-ခုရှိ ဓာတ် သတ္တု တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း ၄၁ ခု နှင့် ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူ ၁၃၇၈ ဦးတို့ကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ရန်ကုန်တွင် အများပြည်သူနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲနှစ်ကြိမ်ပြုလုပ်ခြင်းတို့ဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ကွင်းဆင်းသုတေသနတွင် အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၊ အလုပ်သမားများ၊ ကျားလုပ်သားများ၊ ဒေသခံလူထုများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားသော ပါတ်သက် ဆက်နွယ်သူများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများပါဝင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများ ဖြစ်လာရန်အတွက် အဓိက စိန်ခေါ်မှု ငါးရပ်မှာ-

- ၁။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်နွယ်သည့် မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများမှာ ရှင်းလင်းမှုမရှိခြင်း နှင့်တာဝန်ယူမှုရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဖြစ်လာစေရန် အဟန့်အတားများ ရှိနေခြင်း။

လက်ရှိ ဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများပြင်ဆင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဥပဒေဆိုင်ရာ အခင်းအကျင်းမှာ အလျင်အမြန်ပြောင်းလဲလျက်ရှိပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက်လည်း အလားတူပြောင်းလဲမှုများ ရှိပါသည်။ ၎င်းအခြေအနေက ဆက်စပ်သည့် မသေချာမှုများကိုဖန်တီးပေးသည်။ အသစ်ရေးဆွဲထားသောဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများမှာ လိုက်လျော့ ညီထွေကိုက်ညီမှုမရှိပေ။ ဥပဒေတစ်ခုနှင့်တစ်ခုကြား ကိုက်ညီမှုများ အားနည်းခြင်းနှင့်

တစ်ခါတစ်ရံတွင် တောင်းဆိုမှုများသည် ဆန့်ကျင်လျက်ရှိနေခြင်း သို့မဟုတ် ကွဲလွဲမှုများရှိနေခြင်းများပင် ဖြစ်နေ တတ်ပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် ရေထွက်ရှိသည့် အရင်းအမြစ်များအကြား ခွင့်ပြုပေးနိုင်မည့် အကွာအဝေး အတွက် ၂၀၁၂-ခုနှစ်ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော ပြည်ထောင်စုအဆင့် လိုအပ်ချက်များ နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်က ခွင့်ပြုပေးနေမှုတို့အကြား ကွဲပြားနေသည်ကို ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုရာ၌ တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတို့ အကြားတွင်လည်း ကွဲလွဲချက်များ ရှိနေပါသည်။

ထို့အပြင် ဓာတ်သတ္တုစီမံကိန်းများအပေါ် ကြီးကြပ်စစ်ဆေးရမည့်တာဝန်များမှာ လက်ရှိဥပဒေများနှင့် ပြဌာန်းချက် များအရရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ ဥပမာအားဖြင့် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့်စီမံကိန်းများတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများအပေါ် ကြီးကြပ်စစ်ဆေးရန်အတွက် မည်သည့် အစိုးရအာဏာပိုင်က တာဝန်ရှိသည်ဆိုသည့်အပေါ် ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ ထိုသို့လုပ်ဟာမှုများနှင့် ကွဲလွဲမှုများက ကြီး ကြပ်ရမည့် အစိုးရဌာနများအတွက် ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်သလို ပြဌာန်းချက်တစ်ရပ်က ချမှတ်ပေးထားသည့် သတ် မှတ်ချက်များအတိုင်း ဥပဒေနှင့်အညီ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက်လည်း ပြဿနာ တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သူများက မည်သည်ကို အတိအကျလိုက်နာရမည်ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်၍ သယံ ဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန (MoNREC) ထံမှ လမ်းညွှန်ချက်များ အားနည်းနေသည် ကိုလည်း ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ရှင်းလင်းသည့်လမ်းညွှန်ချက် မရှိသောကြောင့် ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်၊ မြို့နယ်အဆင့်အုပ်ချုပ်သူများ၊ ကုမ္ပဏီများအတွက် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် ကျင့်သုံးရ မည့်စံနှုန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ သေချာသော အခြေအနေတစ်ခုရရှိရန် ခက်ခဲပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်ဥပဒေ သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို အခြေခံထားခြင်းမရှိသည့်အပြင် လိုအပ်သည်ဟု မထင်ရသော်လည်း ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်း ကုမ္ပဏီများမှ (အထူးသဖြင့် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း ကာလအတွက်) မြို့နယ်အဆင့်တွင် လိုက်နာရမည့်အချက်များစွာ ရှိနေသည်ကို ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ အချို့ပြည်နယ်နှင့် တိုင်း ဒေသကြီးများတွင် အဆင့်မြင့်အရာရှိကြီးများက တရားဝင်အခွင့်အာဏာရှိမနေဘဲ သို့မဟုတ် ရှင်းလင်းသော အကြောင်းပြချက်ရှိမနေပဲ ခွင့်ပြုချက်ကို တားမြစ်ခြင်းများ ရှိနေပါသည်။ အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် အတိတ်ကဖြစ် ရပ်များကြောင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုရန်ကြောက်ရွံ့ခြင်း သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုချက်ပေးခြင်းအပေါ် တာဝန်ယူရန်ကြောက်ရွံ့ခြင်းများ ဖြစ်လာစေပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင်မှတ်တမ်းပြုထားသည့် မြန်မာ့သတ္တုလုပ်ငန်း၏ ကျယ်ပြန့်သောအနှုတ်သဘော သက်ရောက်မှု များကို နားလည်သဘောပေါက်နိုင်သကဲ့သို့ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများအတွက် မသေချာမှုများကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေ ပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် ယခင်က မြန်မာနိုင်ငံကို ရှောင်ကြဉ်ခဲ့သည့် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများပါဝင်ပြီး လုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွင်းသို့ အလေ့အထကောင်းများ ယူဆောင်လာရန်၊ လုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက် စံသတ်မှတ်ချက်များ မြှင့်တင်ပေးရန် လိုအပ်နေ ပါသည်။ လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးအခြေအနေများနှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာဖြင့် ငွေကြေးအရသင့်တင့်လျောက်ပတ်မှုရှိသော လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများအတွက် ရှင်းလင်းသော၊ သေချာသော ဥပဒေပြဌာန်းချက်များနှင့် သတ်မှတ်ချက်များ လိုအပ်ပါသည်။ အစိုးရမူဝါဒနှင့် အတည့်ပြုမှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများက ရှင်းရှင်းလင်းလင်းမရှိသည့်အတွက် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အသီး သီးနှင့် မြို့နယ်များအကြား ကွဲလွဲမှုအဆင့်မြင့်မားနေစေပြီး စီမံအုပ်ချုပ်မှု စရိတ်နှင့် အကျင့်ပျက်ချစားနိုင်သည့် အန္တရာယ်လည်း မြင့်မားလျက်ရှိပါသည်။ ကုမ္ပဏီများအတွက် ခွင့်ပြုချက်ပေးသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များကို စီစဉ်ရေးဆွဲနိုင် ခြင်းမရှိသလို ပြည်ထောင်စုအဆင့်ရှိ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအား စီမံအုပ်ချုပ်သူများက ထိရောက်စွာ ခြေရာခံလိုက်နိုင် ခြင်းလည်း မရှိသေးပါ။

မသေချာ၊ မရေရာသော ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက တာဝန်ယူမှုရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ရေရှည် တည်တံ့သော ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအလေ့အထများဖြစ်လာရန် နှောင့်နှေးစေမှုများ သိသိသာသာ ဖြစ်လျက်ရှိပါ သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့် တာဝန်ယူမှုရှိသော ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်လိုပါက၊ အတိတ်ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်လိုပါက ၂၀၁၅-ခုနှစ် ဥပဒေတွင်ပါရှိသည့် အခြေခံအားနည်းချက်များကို ကြည့်ရှုလေ့လာပြီး အမျိုးသားအဆင့် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတမူဝါဒတစ်ခု လိုအပ်သည်ဟုတွေးစဉ်း၊ စတင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ၎င်းကိုလုပ်ဆောင်ရာတွင် ၁၉၉၄-ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၅-ခုနှစ် သတ္တုတွင်းဥပဒေများကဲ့သို့ မဟုတ်ဘဲ ဆန်းသစ်သော သတ္တုတွင်းဥပဒေကို ရှိနှင့်ပြီးသား ခေတ်စနစ်နှင့်ညီသည့် ဥပဒေပုံစံများအတိုင်း မူကြမ်းရေးဆွဲရန် လိုအပ်ပါသည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အစိုးရအနေနှင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများအတွက် ဆီလျော်သည့်ဥပဒေများနှင့် ပြဌာန်းချက် များကိုကိုက်ညီရန် ချိန်ညှိပေးခြင်းကို အလျင်အမြန်ဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ လိုအပ်ချက်များကို ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် မြို့နယ်အဆင့်အာဏာပိုင်များ၊ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သူများနှင့် အလားအလာရှိသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများထံသို့ ရှင်းလင်းစွာ ဆက်သွယ်အသိပေးရန်လည်း လိုအပ်နေပါသည်။

၂။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းမှသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိသည့်အစိုးရနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ စွမ်းဆောင် ရည်မှာ အကန့်အသတ်ရှိနေခြင်း။

အစိုးရနှင့်ကုမ္ပဏီ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်လုံးတွင် သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများနှင့် လုပ်ငန်းများ၏ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ထိရောက်စွာ စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်၊ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မည့် နည်းပညာ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် လူ့စွမ်းအားအရင်း အမြစ် အားနည်းမှုများရှိနေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ၎င်းတွင် အောက်ပါ အချက်များပါဝင်သည် -

- အကျိုးဆက်များကို စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ခြင်းနှင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိသည့် အစိုးရဝန်ထမ်းနှင့် ကုမ္ပဏီဝန်ထမ်းများတွင် နည်းနာအတတ်ပညာနှင့်ဆိုင်သည့် စွမ်းဆောင်ရည် ပိုင်းကွာဟချက်များ၊
- အဆိုပါလုပ်ငန်းများအတွက် ဝန်ထမ်းလုံလောက်မှုမရှိခြင်း၊
- ထိရောက်သော စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုပြုလုပ်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့်ကိရိယာများမရှိခြင်းနှင့်
- သတင်းအချက်အလက်မှတ်တမ်းယူရန်၊ သတင်းခြေရာခံရန်နှင့် ပြန်လည်တုံ့ပြန်ရန်အတွက် ထိရောက် သော စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များမရှိခြင်း။

ဥပမာအားဖြင့် ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း ကွင်းဆင်းသုတေသနအတွက် ရောက်ရှိ ခဲ့သည့် ကုမ္ပဏီများအနက်မည်သူ့တွင်မျှ လူထုဆက်ဆံရေးလုပ်ငန်းအတွက် လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရေးဆိုင်ရာ ဖြစ်ရပ်များအား အစီရင်ခံခြင်းအတွက် စနစ်ကျသော စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များ သို့မဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်စောင့်ကြည့်ရေးမဟာဗျူဟာနှင့် အလေ့အထများရှိ မနေကြပါ။ အစိုးရပိုင်းတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ နှင့် အကျိုးဆက်များကို စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်နိုင်မည့် စွမ်းဆောင်ရည်မှာ အကန့်အသတ်ရှိနေပြီး သီးခြားကိစ္စရပ်များ အပေါ် (ဆိုလိုသည်မှာ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးဆိုင်ရာ၊ အလုပ်သမား ဆိုင်ရာစံနှုန်းများ) စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ရန်အတွက် တာဝန်ဝတ္တရားများရှင်းလင်းမှုမရှိခြင်းက ပိုမိုဆိုးရွားစေပါသည်။ တရားမဝင် သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ (EAOs) ထိန်းချုပ်ထားသည့် ဒေသ များရှိ လုပ်ငန်းများ၊ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနေရာများတွင် ထိရောက်သော စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်မှု လုံးဝမရှိခြင်းမှာ ပိုမို ဆိုးရွားနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များက သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ၊ ဘဏ္ဍာရေး စီစဉ်ထားမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စများတွင်များစွာ ပါဝင်ထိန်းချုပ်ထားသော်လည်း ၎င်းလုပ်ငန်းများအတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စံနှုန်းများသတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ ၎င်းစံနှုန်းများအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အကျိုးဆက်များကို စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းမှာ အနည်းငယ်ပင် တွေ့ရှိရပါသည်။

ESIA လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ESIA လုပ်ငန်းပံ့ပိုးသူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်အကန့်အသတ်များကိုလည်း အရေးကြီး ကိစ္စရပ် အဖြစ် သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်း အဖြစ် ESIA အစီရင်ခံစာများကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် အဆိုပါအစီရင်ခံစာများ ရေးသားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များ အပေါ် ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုလုပ်ခြင်းအဖြစ် ဆန်းစစ်ခြင်းနှစ်ခုလုံးအရ ဒေသခံ ESIA အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သိသာသည့် အားနည်းချက်များကို တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၁၅-ခုနှစ် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် ရှင်းလင်း သော လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများလိုအပ်ကြောင်း ထည့်သွင်းထားသော်လည်း ESIA များရှိ “လူမှုရေးဆိုင်ရာ” ရှုထောင့်များကို လွှမ်းမိုးမှုက “ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ” ရှုထောင့်များနှင့် နှိုင်းဆပါက များစွာအားနည်းနေပါသည်။ ယနေ့ထိဆောင်ရွက်နေသော ESIA များ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက် မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အကန့်အသတ်များစွာရှိနေသည်ကို သက်သေပြနေပါသည်။ ဥပမာ ပံ့ပိုးသောသတင်းအချက် အလက်က ပါဝင်တက်ရောက်သူများနားလည်နိုင်ရန် ပညာရပ်ဆန်လွန်းခြင်းနှင့်/ သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲများ ကို ဒေသဘာသာစကား(များ)ဖြင့် ဆောင်ရွက်မှု မပြုခြင်း။

ESIA များနှင့် ဆက်နွယ်သည့် စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များကို သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများရှိ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုအပေါ် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝစွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မည့် အထောက်အကူများကို ဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက ESIA များ၏ လက်ရှိ အားနည်းချက်များကို အထူးသဖြင့် ဒေသခံဝန်ဆောင်မှု ပံ့ပိုးပေးသူများက ဦးတည်ဖြေရှင်းပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ဒေသခံ ESIA ပံ့ပိုး ပေးသူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်း၊ ESIA များနှင့် ဆက်နွယ်သည့် စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များ ကို ဆန်းစစ်ရန်တာဝန်ရှိသည့် အစိုးရဌာနဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်များ၏ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ဖွံ့ဖြိုး ရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်နေသည့် မိတ်ဖက်အဖွဲ့များက ကူညီထောက်ပံ့ရန်မှာ ဦးစားပေးကဏ္ဍဖြစ်ပါသည်။

၃။ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ ဒေသခံများအပေါ် သက်ရောက်ခြင်း။

ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ရှောင်လွှဲလို့မရနိုင်သည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို လျော့ချနိုင်ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရာတွင် ကုန်ကျမှုများလည်း ရှိပါသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ထိုကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူတူဖော်ရေး တရားဝင်တူးဖော်ရေးကဏ္ဍပင်လျှင် ထိုလုပ်ငန်းကြောင့် ဖြစ် ပေါ်လာသော ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများက ခံစား ကျခံရခြင်းမရှိဘဲ ယင်းဒေသရှိဒေသခံနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကသာ သက်ရောက်ခံစားနေရပါသည်။ မည်သို့ပင် ဖြစ်စေ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း တရားဝင်ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများသည် အထူးသဖြင့် ဓာတ်သတ္တုဈေးနှုန်း များကျသည့်အခေါ်မျိုးတွင် အမြတ်အစွန်းရရှိမှု နည်းပါးပါသည်။ အခြားသော ကုန်ကျစရိတ်များဖြစ်သည့် လိုင်စင် ကြေး၊ အခွန်များ၊ တူးဖော်ရေးမြေနေရာ ငှားရမ်းစရိတ်နှင့် အခြားဌာနဆိုင်ရာအဆင့်ဆင့်လုပ်ဆောင်ပြီး မခန့်မှန်း နိုင်သော လိုင်စင်ခွင့်ပြုချက်ရရှိရေးအတွက် သုံးစွဲရသော စီမံခန့်ခွဲဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်စသော ကုန်ကျ စရိတ်များ သည် ကြီးမားပါသည်။ ယင်းကုန်ကျစရိတ်များအပြင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များထိန်းချုပ်ထားသော နေရာများ၌ အစိုးရလုံခြုံရေးအဖွဲ့များသို့ ပေးရခြင်း၊ သို့မဟုတ် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ တစ်ဖွဲ့အားပေးရခြင်း စသည့် မှန်းဆရခက်ခဲသောအခြေအနေများနှင့် ဒေသရှိသက်ဆိုင်ရာဌာနများကို တရားမဝင်ပေးချေခြင်းနှင့် ယင်းတို့ထံမှ တောင်းဆိုမှုများကြောင့် သတ္တုတွင်းတူးဖော်ရေး ကုန်ကျစရိတ်မှာ ပိုမိုများပြားနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အကယ်၍ မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍထစ်မံဖွံ့ဖြိုးလာစေရန် ရည်ရွယ်ပါက ဓာတ်သတ္တု တူး ဖော်ရေးလုပ်ဆောင်ရာတွင်ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကျိုးအပြစ်များကို မည်သို့မည်ပုံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတို့က တာဝန်ယူ ကျခံစေမည်ဆိုသည်ကို ပြန်လည် ဆန်းစစ်သင့်ပါသည်။ ဤဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုအကျိုးအပြစ်များကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ပြီးလုပ်ငန်းအနေဖြင့် ပြန်လည်ထိန်းညှိပေးရန် လိုအပ်နေပါ သည်။ ဤသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများက သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများ

လုပ်ကိုင်ရာတွင် ကောင်းမွန်ပြီး ရေရှည်တည်တံ့တဲ့ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှု များကိုပါ ထည့်သွင်းအလေးထားလုပ်ဆောင်မည့် တာဝန်ယူမှုရှိသော ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုအလေ့အကျင့်များကို ကျင့်သုံး စေနိုင်မှာဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို သတ်မှတ်ပြဌာန်း၍၊ ယင်းသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ လိုင်စင်ကြေး၊ အခွန်နှင့် အခြားအဖိုးအခများပေးချေရမည့် စနစ်များကို သင့်တော် သလိုပြောင်းလဲပြီးဆွဲဆောင်မှုရှိသော သတ္တုတွင်းတူးဖော်ရေး ကဏ္ဍရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု အခြေအနေကောင်းတစ်ခု ဖန်တီး သင့်ပါသည်။ ဤသို့ချည်းကပ်မှုသည် လက်ရှိသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအနေဖြင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအတွက် ဥပဒေများအတိုင်း စည်းစနစ်ကျက် တာဝန်ယူလိုက်နာလုပ်ဆောင်ရမည်ဆိုပါက စီးပွား ရေးအရ တွက်ချေတော့မည် မဟုတ်သည်ကို သိရှိနားလည်ထားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ ရေရှည်တည်တံ့နိုင်မှုနှင့် ထိုလုပ်ငန်းများကို တရာဝင်လုပ်ကိုင်နိုင်ရေးအကြောင်းအရာများကို မေးခွန်းထုတ် စဉ်းစားစေမည်ဖြစ်သည် (နောက်ပိုင်းတွင် ထပ်မံဖော်ပြထားပါသည်။)။ အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း ပါဝင် သည့် သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒရေးဆွဲခြင်းသည် အဆိုပါ အကြောင်းအရာများကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်စေသည့်အပြင် ကျယ်ပြန့်၍ ရေရှည်တည်တံ့သော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးလာစေလျက် ယင်းသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကြောင့် ဖြစ် ပေါ်လာသော အကျိုးအမြတ်များကို ပြန်လည်ထိန်းညှိ မှုဝေသက်ရောက်စေမှာ ဖြစ်ပါသည်။

၄။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသများရှိ သတ္တုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်မှာ လွန်စွာပြဿနာ ရှိနေခြင်း။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) ထိန်းချုပ်ထားသည့် ဒေသများ၊ သို့မဟုတ် ခိုင်မာသော EAO ရှိနေသည့်ဒေသများရှိ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို ညှိဖျင်းစွာ စီမံအုပ်ချုပ်လျက်ရှိသည် (အပိုင်း ၅.၆။ ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေး အခန်း-၆ တွင် ထပ်မံကြည့်ရှုပါ။)။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဤဒေသ များရှိ လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများက တရားဝင်နှင့် တရားမဝင်ပေးချေမှုများ၊ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများဖြင့် ရှုပ်ထွေး ယှက်နွယ်လျက်ရှိနေပါသည်။ ယိုယွင်းနေသော ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အလေ့အထများမှာ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်ပင် (ဥပမာ-လက်လုပ်လက်စား ရွှေကျင်ခြင်းတွင် ဘေးကင်းရေးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိဘဲ ပြဒါးကို အသုံးပြုခြင်း)။ ဤဒေသများရှိလုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုအပေါ် EAO ၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုက သတ္တုထုတ်လုပ်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးစီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုအပေါ်သာ အဓိကအာရုံစိုက်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဘေးအန္တရာယ်ကင်း ရှင်းရေးအပေါ် အနည်းငယ်သာအာရုံစိုက်ပါသည်။ ထိုအချက်မှာ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘော တူစာချုပ်(NCA) တွင် EAO များက ၎င်းတို့၏သက်ဆိုင်ရာ ဒေသများရှိ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးကာကွယ်စောင့် ရှောက်မှုအတွက် တာဝန်ရှိသည်ဆိုသည့်အပေါ် ရှင်းလင်းစွာလက်ခံသည်နှင့် ကွဲပြားသည့်အခြေအနေ ဖြစ်နေပါ သည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးစကားပိုင်းအတွင်း EAO များနှင့်အခြားသူများက တင်သွင်းဆွေးနွေးသော်လည်း ပြေလည်မှု မရရှိသေး သည့်ကိစ္စတစ်ရပ်မှာ ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေရေးဖြစ်သည်။ ဓာတ်သတ္တုစီမံကိန်းများ၊ လုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်သည့် အကျိုး ဆက်အများစုကို ၎င်းလုပ်ငန်းတည်ရှိရာဒေသသို့သာ ကြုံတွေ့ရသည့်အတွက် ရရှိသည့်အကျိုးအမြတ်များက ဒေသခံ များထံ ပိုမိုရောက်ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ အတွေ့အကြုံများအရ ဒေသခံများအတွက် အမှန်တကယ် အကျိုး ကျေးဇူးများ ခွဲဝေပေးခြင်းအပြင် အစိုးရ၏ စွမ်းဆောင်ရည်အကန့်အသတ်ရှိနေသည့် အခြေအနေများ၌ ဒေသတွင်း အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်းမှ ရလဒ်အမျိုးမျိုးရှိနေကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်း အဖြစ် ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေရေး စီစဉ်ထားရှိမှုများအပေါ် အထူးဂရုပြုရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မ ဟုတ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲလာသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် ဖော်ပြတောင်းဆိုထားခြင်း မရှိသေးသော်လည်း အကျိုးအမြတ်ဝေမျှခြင်းနှင့် အကျိုးအမြတ် ခွဲဝေအသုံးချခြင်း၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းဖွံ့ဖြိုးရေး သဘောတူညီမှုများ (CDAs)နှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများအား ဝေမျှခြင်း သို့မဟုတ် ဒေသအခြေအနေနှင့်ကိုက်ညီသည့် အလုပ်ခန့် ထားရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များမှာလည်း တခြားသောအခွင့်အလမ်းများဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့က လုပ်သမားများနှင့်

ဒေသခံလူထုများ အတွက် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများမှ အကျိုးကျေးဇူးများကို ရရှိစေနိုင်သည့် အလျင်မြန်ဆုံး လုပ်ငန်းများလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

၅။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် တရားမဝင်တူးဖော်မှုများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လုပ်ဆောင်နေခြင်းအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်နေခြင်း။

မြန်မာ့သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍရှိ လုပ်ငန်းအများစုသည် တရားမဝင်လုပ်ငန်းကဏ္ဍအဖြစ် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိကြောင်း MCRB ၏ ကွင်းဆင်းသုတေသနက အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ တရားမဝင် လုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအများစုပါဝင်သကဲ့သို့ EAO များက တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် သို့မဟုတ် လုံးဝထိန်းချုပ်ထားသည့် နေရာများရှိ အကြီးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများလည်းပါဝင်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတဝှမ်းရှိ များစွာသော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအတွက် အလုပ်အကိုင်နှင့် အသက်မွေးမှုဆိုင်ရာ ရင်းမြစ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း လက်လုပ်လက်စားဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းက လုပ်သားများ၊ လူထုများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများစွာဖြင့် ဆက်နွယ်နေပြီး ပဋိပက္ခဖြစ်မှု၊ တရားမဝင်ပေးချေမှုတို့နှင့်လည်း ချိတ်ဆက်လျက်ရှိပါသည် (အပိုင်း ၅ တွင်ကြည့်ပါ)။ တရားမဝင်လုပ်ငန်းကဏ္ဍဖြစ်မှုသည် မြန်မာ့စီးပွားရေးအပေါ်တွင် ရိုက်ခတ်မှုများရှိပြီး ဘဏ္ဍာငွေရရှိမှုကို မြှင့်တင်နိုင်စွမ်းမရှိခြင်း၊ ခိုင်မာသော အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးနိုင်မှု မရှိခြင်းနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှုများမလုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနေပါသည်။ ဥပမာ - ကြီးကြပ်မှု အားနည်းခြင်း၊ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူ မှုများရှိခြင်း၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခြင်း။

သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အလားအလာကိုရရှိနိုင်ရန် လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကို နိုင်ငံ့စီးပွားရေးအတွင်း ပေါင်းစပ်ခြင်းနှင့် အန္တရာယ်ရှိသောအလေ့အထများ လျော့ချရေးတို့အတွက် ကြိုးစားအားထုတ်မှုများက အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ၂၀၁၅-ခုနှစ်က ပြင်ဆင်သော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့် အဆိုပြုထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ် မြန်မာ့သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားသော ပမာဏလေ့လာချက်များအရ လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကို သီးခြားလုပ်ငန်းအမျိုးအစားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ နည်းဥပဒေမူကြမ်းကို ကနဦးလေ့လာချက်အရ လက်ရှိ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန်မှာ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ဖြစ်နေပါသည်။ ဥပမာ- လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများက ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (IEE) ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ၎င်းကိုဆောင်ရွက်ရန်အတွက် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများ အနေဖြင့် ပြုလုပ်ရပါက စီးပွားရေးအရ တွက်ခြေကိုက်မည်မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများအတွက် သီးခြားနည်းဥပဒေတစ်ခုကို ပြုလုပ်ရန် အကြံပြုလိုပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လက်လုပ်လက်စားကဏ္ဍအတွက် ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခု၊ မူဝါဒတစ်ခု၊ နည်းဥပဒေတစ်ခုကို ဖန်တီးရေးဆွဲရာ၌ နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် အစိုးရအာဏာပိုင်များ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများနှင့် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သည့် အလုပ်သမားများ/ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများအပါအဝင် များစွာသော ပါဝင်ပတ်သတ်သူများ အတူတကွဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဥပဒေကြောင်းအရတရားဝင်ဖြစ်သော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများအတွက် ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်များ တိုးမြှင့်လာစေခြင်းနှင့် ပိုမိုကောင်းမွန်သော အစိုးရပိုင်း၏ကြီးကြပ်မှုနှင့် အခွန်ကောက်ခံခြင်းတို့ကဲ့သို့သော အလားအလာများ ရှိနေပါသည်။ သို့သော် အဆိုပါလုပ်ငန်းများ တရားဝင်ဖြစ်လာရန်မှာ စီးပွားရေးအရမက်လုံးများလိုအပ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအပေါ် ကန့်သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအရ အလွန်ခက်ခဲစေရန် ပြုလုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများကို တရားဝင်ကဏ္ဍအတွင်းသို့ ပေါင်းစည်းလာစေရန်စီမံအုပ်ချုပ်မှုအရအလွန်ခက်ခဲစေခြင်းများပြုလုပ်ပါက ၎င်းကဏ္ဍကိုဆက်လက်၍ တရားမဝင်ဖြစ်နေစေရန် တွန်းအားပေးနေခြင်းဖြစ်ပြီး ထိခိုက်လွယ်သူများကိုသာ ဆက်လက်ထိခိုက်နေစေမည်ဖြစ်သည်။

ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအားလေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းအစီရင်ခံစာအနှစ်ချုပ်နှင့်အဓိကတွေ့ရှိချက်များ

ဤအစီရင်ခံစာကို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ အထွေထွေအနှစ်ချုပ် (အပိုင်း ၂) နှင့် လက်ရှိ လုပ်ငန်း ကဏ္ဍအခြေအနေနှင့်ကိုက်ညီသော ဥပဒေရေးရာ၊ မူဝါဒရေးရာမူဘောင် (အပိုင်း ၃) တို့ဖြင့် အစပြုထား ပါသည်။ ဆန်းစစ်ခဲ့သည့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာအဓိကဖွံ့ဖြိုးမှုများတွင် ၂၀၁၅-ခုနှစ် မြန်မာ့ သတ္တုတွင်းဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းများနှင့် ၂၀၁၈-ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အဆိုပြုထားသော သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေများအတွက် ပြင်ဆင်ချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး (EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်း နောက်ဆက်တွဲအဖြစ်)၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးများအတွက် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း သီးသန့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာများ တိုးတက်လာစေရန် လိုအပ်နေကြောင်းကိုလည်း ဆွေးနွေးထားပါသည်။ နိုင်ငံတွင်း စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာဖွဲ့စည်းပုံများ လျင်မြန်စွာ ပြောင်းလဲလျက်ရှိသည့် အခြေအနေအတွင်း မကြာသေးမီက တာဝန်ယူထားသည့် MoNREC ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်တကွ ပြည်ထောင်စုအဆင့်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်မှ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ အဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍများကိုလည်း ရှင်းလင်းဖော်ပြထားရပါမည်။

ဘဏ္ဍာငွေများ၊ အလုပ်အကိုင်၊ ပဋိပက္ခစသည်တို့ကဲ့သို့ ကဏ္ဍအဆင့်သက်ရောက်မှုများကို အပိုင်း (၄) တွင် သုံးသပ်ထားပါသည်။ ထိုအပိုင်းတွင် ကဏ္ဍအဆင့်စီးပွားရေး သက်ရောက်မှုများပါဝင်ပြီး ဓါတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွင်းမှ အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာရရှိမှုများ၊ ထုတ်လုပ်မှုခွဲဝေရေး စီစဉ်မှုများ၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်များအကြား အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေရေး၊ အလုပ်အကိုင်၊ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများနှင့် တရားမဝင် သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍမြင့်မားမှုများ ပါဝင်နေပါသည်။ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအနေနှင့် အခွန်ကောက်ခံမှု၊ ဘဏ္ဍာငွေရရှိမှုတို့နှင့်ချိတ်ဆက်လျက် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကိုပံ့ပိုးပေးရာ၌ အစိုးရ၏ စွမ်းဆောင်ရည်၊ ပဋိပက္ခနှင့် တရားမဝင်ကုန်သွယ်မှုကဲ့သို့သော အချက်များက သိသာသော အဟန့်အတားများဖြစ်နေကြောင်း ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းက မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ ဓါတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ အသုံးပြုခြင်းနှင့်/သို့မဟုတ် လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့်လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အထွေထွေ ဥပဒေအပေါ် ပိုမိုအားကိုးခြင်းတို့နှင့်မတူညီစွာပင် ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေစာချုပ်များ (PSCs) သုံးစွဲခြင်းနှင့် ဆက်နွယ်သည့် အကန့်အသတ်များကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။ တရားဝင်မဟုတ်သော လုပ်ငန်းကဏ္ဍများမြင့်မားလာမှုက လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်း၏ စီးပွားရေးအလားအလာကို နှောင့်နှေးနေစေပါသည်။ ခေတ်မီသောသတ္တုတွင်း Cadaster မရှိခြင်းကြောင့် ပြဿနာများရှိနေသည်ကို မီးမောင်းထိုးပြနေပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်တို့အကြား အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေရေးဖြစ်သည့် ရှုပ်ထွေးသည့် အကြောင်းအရာကို ဤအခန်းတွင်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ဒေသခံလူထုများက ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများထံမှ အကျိုးအမြတ်များရရှိနေသည့် ဥပမာအနည်းငယ်ကို ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ ကွင်းဆင်းသုတေသနတွင် တွေ့ရှိခဲ့ပြီး ၎င်းတို့မှာ ဒေသခံများ၏ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများနှင့် ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်ဖွံ့ဖြိုးရေး(ဒေသအခြေအနေအတွင်း)သို့မဟုတ် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းဖွံ့ဖြိုးရေး သဘောတူညီချက် (CDAs) များအဖြစ်ပုံစံသည် တရားဝင် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေရေးများဖြစ်သည်။ အချို့ဒေသများတွင် တွေ့ခဲ့ရသည့် "စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန် (CSR)" အတွက် သုံးစွဲခြင်းဟူသည့် မရှင်းလင်းသော လိုအပ်ချက်များအတွက် သင့်သလိုချဉ်းကပ်မှုမျိုးထက် ဒေသခံလုပ်သားများနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်း၊ အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန် (CSR) အတွက် သုံးစွဲခြင်းက တစ်ခါတစ်ရံတွင် စီမံအုပ်ချုပ်မှု ပြဿနာများကို ထပ်မံဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ၎င်းအစား မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့်ကုမ္ပဏီများကို ဒေသအခြေအနေအတွင်းနှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေရေးတို့မှတစ်ဆင့် "အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း"တို့ကိုဆောင်ရွက်ရန် တိုက်တွန်းအားပေးသင့်ပါသည်။ ထိုမှသာ ကမ္ဘာ့လုံးဆိုင်ရာသတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ ဆောင်ရွက်မှုများနှင့်အညီ လိုက်ပါနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ထားသည့် ကဏ္ဍအဆင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာအကျိုးသက်ရောက်မှုများတွင် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ၊ စစ်တပ်/နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများ (SOEs) ဖြစ်သည့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများနှင့်ဆက်သွယ်သည့် စိန်ခေါ်မှုများ ပါဝင်သည်။ မကြာသေးမီက ဥပဒေပြုမှုများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းချက်များတွင် တိုးတက်မှုအချို့ ရှိခဲ့သော်လည်း MCRB ၏ သုတေသနအရ လုပ်ငန်းများအား ခွင့်ပြုချက်ပေးရာ၌ ရှင်းလင်းမှုအားနည်းနေသေးကြောင်း၊ လက်လုပ်လက်စားဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများကို သတ်မှတ်ချက်များအတွင်း အပြည့်အဝ ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်းမရှိသည့် သီးခြားစိန်ခေါ်မှုများရှိနေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ မကြာသေးမီက မြန်မာနိုင်ငံတွင်းထွက်သယံဇာတတူးဖော် ထုတ်လုပ်သည့်လုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး (MEITI) ကို ကြိုးစားအားထုတ်မှုများရှိသော်လည်း ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအတွင်းရှိ SOE များ၏အခန်းကဏ္ဍမှာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအားနည်းနေဆဲဖြစ်ပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍနှင့် စီးပွားရေးအတွက် ၎င်းလုပ်ငန်းဌာနများ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ အလွန်အရေးပါနေသောကြောင့် လက်ရှိပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဦးတည်ဖြေရှင်းရမည့် စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်နေပါသည်။

ဥပဒေနှင့်အညီဆောင်ရွက်စေခြင်း၊ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများအား စစ်ဆေးခြင်းများမှ ကွာဟချက်များကိုလည်း ဤအခန်းတွင် ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းတွင် ဆွေးနွေးထားသည့်ကိစ္စရပ်များတွင် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်များအပေါ် ထိရောက်သော စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများ ပျက်ကွက်နေခြင်းက အရေးအပါဆုံးချို့ယွင်းချက်များမှ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ထိရောက်သော စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု အားနည်းနေခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများမှာ ရှိနေပြီး အောက်ပါတို့ပါဝင်ပါသည် -

- သီးခြားကိစ္စရပ်များ စောင့်ကြပ်လေ့လာရန်အတွက် တာဝန်ဝတ္တရားများရှင်းလင်းမှုအားနည်းခြင်း (ဥပမာ - သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အလုပ်သမားစံနှုန်းများ)
- ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအာဏာပိုင်များနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး တာဝန်ရှိသူများအကြား ညှိနှိုင်းမှုအားနည်းခြင်း။
- အစိုးရ၏ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ဘတ်ဂျက်အကန့်အသတ်ရှိနေခြင်း။
- လိုအပ်ချက်အသစ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ကုမ္ပဏီများဘက်မှ အသိပညာအားနည်းနေခြင်း (ဥပမာ - ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းမှု အစီအစဉ်များအတွက် လိုအပ်ချက်များ) နှင့်
- အစိုးရ၏ စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်မှု တာဝန်ဝတ္တရားအသစ်များကိုစတင်ရန် နှောင့်နှေးနေခြင်း (ဥပမာ - ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များကို စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ရန် တာဝန်ပေးအပ်ခံထားရသည့် အစိုးရကော်မတီများ)။

ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုကိုရှောင်ရှားလိုပါက ထိရောက်စွာကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းလိုပါက အစိုးရကုမ္ပဏီများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် ပါတီသက်ဆက်သွယ်သူအားလုံးက ဤစိန်ခေါ်မှုများကို ဦးတည်ဖြေရှင်းရန်မှာ ပထမဦးစားပေးဖြစ်ရမည်ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များထိန်းချုပ်ထားသည့်ဒေသများရှိ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်သွယ်သည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ သီးခြားစိန်ခေါ်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးခြင်းဖြင့် ဤအခန်းကို နိဂုံးချုပ်ထားပါသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဤအခန်းတွင် ကဏ္ဍအဆင့် ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်ထားပါသည်။ ၎င်းတွင် ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေအသုံးချခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းခွင်ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး (OHS) များ ပါဝင်ပါသည်။

မြိုင်ကြည့်လျှင် ကွင်းဆင်းသုတေသနက လက်ရှိအခြေအနေ၌ ကုမ္ပဏီများ၏ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို စနစ်တကျ စီမံခန့်ခွဲနိုင်မည့်စနစ်များမှာ အကန့်အသတ်ရှိနေသည် သို့မဟုတ် ပြည့်စုံလုံ လောက်မှုမရှိသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ သက်ရောက်မှုအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းများကို ပိုမိုတိုးမြှင့်၍ ဆောင်ရွက်လာကြသော်လည်း တစ်ခါတစ်ရံ အထူးသဖြင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ၊ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုများတွင် မျှော်မှန်းစံနှုန်းများအတိုင်း ပြည့်မီလေ့မရှိပါ။ ဘေးအန္တရာယ်လျော့ချရေးနည်းလမ်းများကို ဆက်လက် အကောင်အထည်ဖော်မှုများက စနစ်တကျမရှိဘဲ ထိထိရောက်ရောက် မှတ်တမ်းပြုထားခြင်း၊ စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ခြင်း၊ နောက်ဆက်တွဲ ကြီးကြပ်ခြင်းများ မရှိပါ။ အလားတူပင် ကုမ္ပဏီများက သုံးစွဲနေသည့် လူထုဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်အသုံးပြုမှုများက သင့်သလိုဆောင်ရွက်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ဦးစားပေးကိစ္စရပ်များကို ရေရှည်တည်တံ့ရေးအတွက် သေချာစေမည့် နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်လိုအပ်ချက်များ၊ ဦးစားပေးရန်အချက်များနှင့် အညီ သတ်မှတ်ခြင်းထက် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ကုမ္ပဏီနှင့်အဆင်ပြေသော ရွေးချယ်ထားသူများက ဆုံးဖြတ်ပေးကြသည်။ လုပ်ငန်းခွင်ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းများက ပြီးပြည့်စုံပြီး အစီအစဉ်တကျ ကိုက်ညီစွာရှိနေစေရန် အစောတလျှင် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် မြေယာနှင့် ရေပြဒါးသုံးစွဲမှုလျော့ချရေး၊ လုပ်ကွက် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းမှု အစီအစဉ်များနှင့် ဆက်နွယ်သည့်ကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးထားပြီး အဆိုပါကိစ္စရပ်များကို ကဏ္ဍအဆင့်တွင် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမှုများ၊ အစပြုလှုပ်ရှားမှုများ ထပ်မံပြုလုပ်ရန် လိုအပ်ကြောင်းကို မှတ်ချက်ပြုထားပါသည်။

ကဏ္ဍအဆင့် သက်ရောက်မှုများကို ဆွေးနွေးပြီးနောက်တွင် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများ (အပိုင်း ၅) ကို ခေါင်းစဉ်ခွဲ ၇-ခုအောက်တွင် ဦးတည် ဆွေးနွေးထားပါသည် - (၅.၁) အများပြည်သူနှင့် ချိတ်ဆက်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကို တိုင်းကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ် ၊ (၅.၂) ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ၊ (၅.၃) မြေယာ၊ (၅.၄) အလုပ်သမား၊ (၅.၅) အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ၊ (၅.၆) ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေး၊ (၅.၇) ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ။ ဤခေါင်းစဉ်တစ်ခုစီအတွက် အဓိကကိစ္စရပ်များအတွက် အနှစ်ချုပ်၊ ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ဖော်ပြထားပြီး ကွင်းဆင်းသုတေသနမှတွေ့ရှိချက်များကို အသေးစိတ်ဆွေးနွေးပေးထားပါသည်။ ခေါင်းစဉ်တစ်ခုချင်းစီအတွက် ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် အစပြုလှုပ်ရှားမှုများကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြင့် အခန်းတစ်ခုစီကို အဆုံးသတ်ထားပါသည်။

ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့်ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နစ်နာမှုဖြေရှင်းရေးစနစ်များ (၅.၁)။ ကုမ္ပဏီများက လက်ရှိတွင် စနစ်ကျသော ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်း၊ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှု အစီအစဉ်များ၊ အလေ့အထများမရှိကြောင်း ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ တွေ့ရှိရပါသည်။ ESIA လုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ၊ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုများတွင် တစ်ခါတစ်ရံ၌ လူ့အခွင့်အရေးရှုထောင့်အရ သိသာသောချို့ယွင်းမှုများ ပါဝင်နေပါသည် (ဥပမာ - ပံ့ပိုးပေးသော အချက်အလက်က လူအများနားလည်နိုင်ရန်အတွက်ပညာရပ်ဆန်လွန်းနေခြင်း၊ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများကို ဆီလျော်သည့် ဒေသဘာသာစကားဖြင့် မပြုလုပ်ခြင်း)။ သက်ရောက်မှုများအား စီမံခန့်ခွဲရန်အတွက်ရေးဆွဲမှုတွင် အခြားရွေးချယ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို စဉ်းစားခြင်းအပါအဝင် စီမံကိန်းအစီအစဉ်ရေးဆွဲသည့်အခါ လူထုအမြင်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် ပုံစံမှာ ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။

ESIAအလွန် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းများအတွက်အလျဉ်းသင့်သလိုဆောင်ရွက်နေသည်ကိုတွေ့ရှိရပြီး ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ကုမ္ပဏီနှင့်အဆင်ပြေသူများနှင့် ကုမ္ပဏီများအကြား ရည်ညွှန်းကိစ္စရပ်များ အပေါ်၌သာ အဓိကဆောင်ရွက်ကြသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် ထိခိုက်လွယ်သော ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများဖြစ်ကြသည့် ကလေးငယ်များ၊ လူငယ်များ၊ သက်ကြီးရွယ်ကြီးများ၊ မသန်စွမ်းများ၊ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများကို လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းမှ ဖယ်ထုတ်ထားပါသည်။

လေ့လာမှုပြုလုပ်ခဲ့သည့် ကုမ္ပဏီများအကြား မည်သည့်ကုမ္ပဏီတွင်မျှ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအဆင့်တွင် နှစ်နာမူ ဖြေရှင်းရေးစနစ် ရှိမနေကြပါ။ ကုမ္ပဏီနှင့်ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများသည် ၎င်းတို့၏အခန်း ကဏ္ဍနှင့် နှစ်နာမူဖြေရှင်းရေး စနစ်များအကြောင်းကို နားလည်မှုမှာ အကန့်အသတ်များဖြင့် ရှိနေပါသည်။

လက်ရှိ သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများနှင့်ဆက်နွယ်လျက် သိသာထင်ရှားသောနှစ်နာမူများရှိနေကြောင်း ကွင်းဆင်းသုတေ သနက ဖော်ထုတ်ချိန်တွင် ၎င်းနားလည်မှုအကန့်အသတ်ရှိခြင်းက ပိုမိုဆိုးရွားစေပါသည်။ ၎င်းတို့က ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ (သီးနှံများ၊ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် သက်ရောက်သကဲ့သို့ သက်မွေးမှုများအပေါ် သက်ရောက်သည့် လူမှုစီးပွားသက်ရောက်မှုများ)၊ ရေ အရင်းအမြစ်အပေါ် သက်ရောက်မှုများ၊ ရွှေပြောင်း ဝင်ရောက် လာခြင်း၊ ရွှေပြောင်းလုပ်သားများ၊ မြေယာနှင့်ဆက်နွယ်သည့် သက်ရောက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိပါသည်။ မြေယာနှင့်ဆက်နွယ်သည့် နှစ်နာမူများမှာ အဖြစ်အပျက်ဆုံး ရှိပါသည်။

ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး (၅.၂) အခန်းတွင် လူထုကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ၊ မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင် ရာအမွေအနှစ်များကို ဦးတည်ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးတွင် ရောက်ရှိခဲ့သည့် ရပ်ရွာအသိုင်း အဝိုင်းအားလုံးနီးပါးက ဆိုးရွားသောပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု၏ ရလဒ်များအဖြစ် ကြုံတွေ့ကြရပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် နောက်ဆက်တွဲ ကျန်းမာရေးအကျိုးဆက်များလည်းရှိနေပြီး ဥပမာအားဖြင့် မြေဆီနှင့်ရေ ညစ်ညမ်းခြင်း၊ ဓာတ်သတ္တုဆင့်တက်ပြုပြင်သည့် လုပ်ကွက်များထံမှ ဆူညံသံများ၊ အနံ့များ၊ အခိုးအငွေ့များ၊ ဖုန်မှုန့်များပါဝင်သည်။ မတော်တဆဖြစ်ပွားမှုများ (အချို့တွင် ကလေးသူငယ်များ ပါဝင်လျက်) ကို တင်ပြကြပြီး အထူးသဖြင့် ယာဉ်/လမ်း မတော်တဆ ဖြစ်မှုများ သို့မဟုတ် ကြိုတင်ကြေညာခြင်းမပြု သော မိုင်းဖောက်ခွဲမှုနှင့် ဆက်နွယ်သည့် မတော်တဆမှုများဖြစ်သည်။ ၎င်းကို ကုမ္ပဏီများဘက်မှ အချက်အလက် မျှဝေခြင်း၌ အကန့်အသတ်ရှိနေကြောင်း ထပ်မံဖော်ပြထားသကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ လျော့ချခြင်းများကလည်း လုံလောက်မှု မရှိကြောင်းကိုလည်း မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ နှင့် လူထုဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်း မတူညီသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် သက်ရောက်ပါသည်။ အချို့သော အခြေအနေ များတွင် ကုမ္ပဏီများက အပြုသဘောပံ့ပိုးမှုများပြုလုပ်ကြောင်း မြင်ရပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လမ်းဖောက်လုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် လျှပ်စစ်မီး/ရေရရှိမှုတို့နှင့်ပတ်သက်သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံ တည်ဆောက်ခြင်း။

သို့သော်လည်း ထိုသို့သောဆောင်ရွက်မှုများကို သေချာလေ့လာကြည့်ပါက တစ်ခါတစ်ရံတွင် ကုမ္ပဏီ၏ ပထမဆုံး နေရာ၌ ဝန်ဆောင်မှုများကို အလွန်အမင်းသုံးစွဲခြင်းရလဒ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ဒေသလူထုများနှင့် ထိရောက်သော ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းမှုများမပြုဘဲ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်နေပါသည်။ သတ်မှတ်နေရာများတွင် သတ်မှတ်ထားသည့်ဝန်ဆောင်မှုများ ပံ့ပိုးခြင်းအတွက် ကုမ္ပဏီများနှင့် ဒေသအစိုးရအကြားဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများက ရံဖန်ရံခါတွင် အစီအစဉ်မကျ ဖြစ် တတ်ပါသည်။ ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများအနေနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးရန်အတွက် မည်သူ့တွင်တာဝန်ရှိသည် သို့မဟုတ် မည်သည်ကို စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ရမည်ဆိုသည့်အပေါ် ရှင်းလင်းမှုမရှိနေပါ။ သိမြင်နိုင်သည့် ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုအနည်းငယ်ကို ဖော်ထုတ်ထားပါသည်။ ကုမ္ပဏီများက ဘာသာရေး ဆိုင်ရာနေရာများကို အထူးဂရုပြုလာကြပြီး ဒေသခံဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများကို ထောက်ပံ့ပေးလာကြသည်ကို တဖြည်းဖြည်းချင်း တွေ့ရှိလာရပါသည်။

ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းက ကျေးလက်ဒေသများတွင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး အိမ်ထောင်စုအများစုကစိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းကို အဓိကဝင်ငွေရလုပ်ငန်းအဖြစ် မှီခိုနေကြသည့်နေရာများဖြစ်သည်။ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု များကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် မြေယာအပေါ် သက်ရောက်မှုများ (၅.၃) က အရေးကြီးကိစ္စရပ်တစ်ခုအဖြစ် တွေ့ရှိရ ပါသည်။ ကနဦးပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများရှိသော်လည်း မြေယာကိစ္စရပ်များအတွက် ဥပဒေနှင့်မူဝါဒမူဘောင်များမှာ အပိုင်းပိုင်းဖြစ်နေဆဲ၊ ကွဲလွဲနေဆဲ၊ ပြည့်စုံမှုမရှိဘဲ ဖြစ်နေသေးသည်။

၎င်း၏အဓိပ္ပာယ်မှာ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအတွင်း လူအများတွင် ၎င်းတို့ နေထိုင်သော၊ လယ်ယာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သော သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သော မြေနေရာကို ဥပဒေအရ အကန့်အသတ် ဖြင့်သာပိုင်ဆိုင်မှုရှိခြင်း သို့မဟုတ် မြေယာအသုံးပြုရန် အခွင့်အရေးများ အကန့်အသတ်ရှိနေခြင်းဖြစ်ပြီး မြေယာ လွှဲပြောင်းပေးမှုများ၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနိုင်စွမ်း နည်းပါးပါသည်။ ၂၀၁၆-ခုနှစ် အမျိုးသားမြေယာအသုံးချရေးမူဝါဒက မရေရာမှုများ၊ ရှင်းလင်းသော မြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုများ အားနည်းခြင်းတို့ကို ဦးတည်ဖြေရှင်းပေးမည့် အရေးကြီးသောအဆင့်တစ်ဆင့် ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံသားများ၏ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးနိုင်သည့် ဥပဒေအဖြစ် အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်နေပါသေးသည်။

ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းအပိုင်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း လွန်စွာအားနည်းနေကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ ရံဖန်ရံခါ၌ လူအများကို အချိန်အနည်းငယ်အတွင်းသာ ကြိုတင်အသိပေးပြီး သင့်တော်မှုမရှိသော နေရာများကိုပြန် လည်နေရာချထားပေးသည်။ ဥပမာ- အလားတူ နေထိုင်မှုအတွက် သို့မဟုတ် ပိုမိုကောင်းမွန်သောနေထိုင်မှု အတွက် သင့်တော်သည့်မြေနေရာ မဟုတ်ခြင်း၊ သီးနှံစိုက်ပျိုးရန် သင့်တော်သည့်မြေယာမဟုတ်ခြင်း သို့မဟုတ် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုနေရာများနှင့် အလွန်ဝေးကွာခြင်း၊ အလျင်းသင့်သလိုပေးအပ်သည့် လျော်ကြေး နှုန်းထားများက အမှန်တကယ် ကုန်ကျစရိတ်များကို မကာမိခြင်း၊ ကွင်းဆင်းသုတေသနက တွေ့ရှိခဲ့သည်မှာ ဖြစ်ရပ်အတော်များများတွင် အတင်းအကြပ်ပြောင်းရွှေ့ခိုင်းသည့် ခိုင်မာသောအထောက်အထားများ ရရှိခဲ့ပါသည်။ မြေယာနှင့်ဆက်နွယ်သည့် သက်မွေးမှုအပေါ် သက်ရောက်မှုများစွာကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် မြေယာ၊ သီးနှံနှင့် ရေအရင်းအမြစ်များ ပျက်စီးခြင်းကို ကွင်းဆင်း ရောက်ရှိခဲ့သည့် နေရာများအများအပြားတွင် တင်ပြပြေဆိုမှုများရှိပါသည်။ အချို့သော ဖြစ်ရပ်များတွင် လူအများက ၎င်းတို့၏ အဓိကသက်မွေးမှုဖြစ်သည့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအတွက် မြေယာဆုံးရှုံးခြင်းကြောင့် သတ္တုတွင်း နေ့စား လုပ်သားအဖြစ် တွန်းပို့ခံကြရပြီး/သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်း နေ့စားလုပ်သားများ ဖြစ်လာကြသည်။ တရားဝင်မဟုတ် သော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သူများက ရံဖန်ရံခါတွင် ဒေသတွင်း ရွှေပြောင်းနေထိုင်ကြသူ များဖြစ်ပြီး မြေယာနှင့်ဆက်စပ်သည့် သက်ရောက်မှုများ နှင့်ဆက်နွယ်သည့် အန္တရာယ်များရှိနေပါသည်။ ၎င်းတို့ နေထိုင်သည့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သည့် နေရာအတွက် ၎င်းတို့တွင် မြေယာတရားဝင် ပိုင်ဆိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် အသုံးပြုခွင့် ရှိမနေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

သွားရောက်လေ့လာခဲ့သည့်လုပ်ကွက်အများစုတွင် အလုပ်သမားများ၏ လုပ်သား (၅.၄) အခြေအနေများသည် နိုင်ငံတကာ လုပ်သားစံနှုန်းများ၊ နိုင်ငံတွင်းလုပ်သားဥပဒေများနှင့်အညီ မဟုတ်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ တရား ဝင်နှင့် တရားမဝင်ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်း ကဏ္ဍနှစ်ခုလုံးတွင် ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးတို့နှင့် ပတ် သက်သည့် သိသာထင်ရှားသော ကိစ္စရပ်များတွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကုမ္ပဏီအများစုတွင် ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ အလေ့အထများရှိမနေပါ သို့မဟုတ် စံနှုန်းများနိမ့်ပါး လျက်ရှိနေပြီး ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ရှင်းကင်းရေး ဖြစ်ရပ်များ၊ အချက်အလက်များကို အစီရင်ခံတင်ပြနိုင်မည့် သို့မဟုတ် ခြေရာကောက်နိုင်မည့် တရားဝင်စနစ်များမရှိပါ။ တကိုယ်ရေကာကွယ်ရေးပစ္စည်းများ (PPE) ကို ပံ့ပိုး ပေးမထားခြင်း သို့မဟုတ် အသုံးမပြုကြပါ (သို့မဟုတ်) ရင်ဆိုင်ရနိုင်သည့် ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး အန္တရာယ်များအတွက် သင့်တော်မှုမရှိပါ။ ထို့အပြင် ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး သင်တန်းများ၊ သတ္တုတွင်းများအတွင်း ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး စံနှုန်းများအပေါ် အစိုးရ၏စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်မှု များက အားနည်းလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ တရားဝင်သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များမှ ဝန်ထမ်းများစွာတွင် ၎င်းတို့ ၏ အလုပ်စာချုပ်မိတ္တူများ ရှိမနေကြပါ။ ထို့အပြင် ပြင်ပလုပ်ငန်းကဏ္ဍရှိ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရမည့် အခြေအနေဖော်ပြ ချက်များကို တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက် သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်များနှင့် အလုပ်သမားအကြား နှုတ်ဖြင့် သဘောတူညီမှုပေါ် အခြေခံ၍သာ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သည့် လုပ်ကွက်များမှ တစ်ခုတွင်သာ သမဂ္ဂ

ကိုယ်စားပြုမှုကို တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး လုပ်ကွက်များစွာတွင် အလုပ်သမားကိုယ်စားပြုမှုအတွက် သို့မဟုတ် နှစ်နာမှုဖြေရှင်းပေးရေးစနစ်များ မတွေ့ရှိရပါ။ တရားဝင် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍရှိ လုပ်သားထုအတွင်း ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် နောက်ယှက်မှုနှင့် ဆက်စပ်သည့် အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုမှာ သိသိသာသာအားနည်းပြီး (ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအတွင်း ထူးခြားသောဖြစ်ရပ်မဟုတ်သော်လည်း စနစ်အားဖြင့်ခွဲခြားခြင်းကို ရည်ညွှန်းနေပါသည်) အမျိုးသမီးများက လုပ်လေစာနည်းပါးသော အလုပ်များတွင်သာ အများအားဖြင့် လုပ်ကိုင်ကြရပါသည်။ တရားမဝင် ဓာတ်သတ္တု လုပ်ငန်းနေရာအများစုတွင် ကလေးလုပ်သားများကို တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး တရားဝင်သတ္တုတွင်း လုပ်ကွက်အချို့တွင်လည်း ကလေးလုပ်သားများရှိနေကြောင်း တင်ပြထားပါသည်။

အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ (၅.၅) က ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်စပ်သည့် သီးခြားဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ တွေ့ကြုံခံစားရသကဲ့သို့ အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုကို မမျှတစွာ ပိုမိုခံစားရသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများက ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးတွင် မတူညီသော လုပ်လေစာများဖြင့် ပါဝင်လုပ်ဆောင်နေကြသည်ကို ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အမျိုးသမီးများက သတ္တုတွင်းဆင့်တက်ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ထောက်ကူပံ့ပိုးမှုအခန်းကဏ္ဍတွင် များစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြပြီး ၎င်းအလုပ်မှာ အမျိုးသားများလုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်နေကြသော သတ္တုရိုင်းတူးဖော်ခြင်းအလုပ်ထက် လုပ်လေစာ နည်းပါးပါသည်။ တရားမဝင်သောသတ္တုလုပ်ငန်း ကဏ္ဍအတွင်း အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှု လွန်ကဲနေပြီး/ သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းများအတွင်း အမြဲတမ်းလုပ်သားအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခြင်းထက် နေ့စားလုပ်သားများအဖြစ်သာ အလုပ် လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။

လုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ ဤသို့သော အစိတ်အပိုင်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေသည်နှင့်ဆက်နွယ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော မလုံခြုံမှုများအပြင် ဤအလုပ်သမားများက ပြဒါးနှင့်ထိတွေ့မှု၊ အခြားသော ဆင့်တက်ပြုလုပ်သည့် ဓာတုပစ္စည်းများနှင့် ထိတွေ့မှု ပိုမိုများပြားသည်ကို ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ရွှေကျင်ခြင်းနှင့် ပြဒါးသုံးစွဲခြင်းကို "အမျိုးသမီးအလုပ်" အဖြစ် သတ်မှတ်ဖော်ပြကြပြီး ပြဒါးကို အိမ်တွင်းမှာပင် အသုံးပြုလေ့ရှိပါသည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအတွင်း ကလေးလုပ်သားက အရေးကြီးကိစ္စရပ်ဖြစ်နေပြီး ကလေးများတွင် တစ်ခါတစ်ရံ အသက် ၆-နှစ်၊ ၇-နှစ်အရွယ်ကလေးများပင်ပါဝင်သည်။ ထို့အပြင် ကလေးများက သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များ၊ ၎င်းနှင့် အနီးတစ်ဝိုက် မတော်တဆဖြစ်မှုများအတွက် အထူးအန္တရာယ်ကျရောက်လွယ်သူများ အဖြစ်တွေ့ရှိရသည် (ဥပမာ- အပေါ်ယံမြေဆီလွှာ ဖယ်ရှားထားသည့် ကန်အတွင်း ရေကူးနေသော ကလေးတစ်ဦး ရေနစ်ခဲ့ကြောင်း သိရှိရပါသည်။)။ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ပညာရေးအပေါ် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် သက်ရောက်စေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကြောင့် ပြောင်းရွှေ့နေရာချထားခြင်း၏ရလဒ်အဖြစ် ပညာသင်ယူနိုင်ရန် ရှုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များရှိလာခြင်း သို့မဟုတ် ကျောင်းချိန်အတွင်း ဆူညံသံများ၊ ဖုန်မှုန့်များကြောင့် အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေခြင်း။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သည့်နေရာများ၌လည်း အချို့မိဘများက ကလေးများကို သတ္တုလုပ်ငန်းအတွင်း ၎င်းတို့နှင့်အတူ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်စေရန်အတွက် ကျောင်းထားပေးခြင်းကို ဦးစားမပေးတော့ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းတို့၏ကလေးများအတွက် အခြားရွေးချယ်နိုင်သည့် အနာဂတ်အခွင့်အလမ်းမရှိဟု ယူဆကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များအနီးရှိ ရပ်ရွာလူထုမလုံခြုံမှုက **ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေး (၅.၆)** ခေါင်းစဉ်အောက်မှ ဆန်းစစ်ခဲ့သည့် ရှုထောင့်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ MCRB ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သည့် လုပ်ကွက်များ၏ ထက်ဝက်ကျော်ကို တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) က တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် သို့မဟုတ် အပြည့်အဝ ထိန်းချုပ်ထားပါသည်/သို့မဟုတ် စစ်တပ်နှင့်ဆက်နွယ်သည့် ကုမ္ပဏီများတွင် စစ်တပ်က ထိန်းချုပ်ထားပါသည်။ ၎င်းအခြေအနေက ဒေသခံလူထုများအကြား ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်မှုကိုဖြစ်ပေါ်စေပြီး ခိုင်မာသော ကုမ္ပဏီ-စစ်တပ် ပေါင်းစည်းဆက်ဆံမှုပုံစံကြောင့် ပြန်လည်တုံ့ပြန်မည်ကို ကြောက်ရွံ့သည့်အတွက် ဒေသခံများက

ဆန့်ကျင်ပြောဆိုရန်ဝန်လေးကြပါသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းသုတေသနတွင် မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲမှုမြင့်မားနေသော ဒေသများစွာသို့ (လက်လုပ်လက်စားဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်း အများဆုံးရှိသည့် နေရာများ) သွားရောက် လေ့လာခြင်း လည်းပါဝင်ပြီး အဆိုပါဒေသများတွင် မလုံခြုံမှုအခြေအနေများ၊ ရာဇဝတ်မှုများမြင့်မားနေကြောင်း ဒေသခံများက ဆက်စပ်၍ပြောဆိုကြပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းနေရာများက လုံခြုံရေး၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုများနှင့် ဆက်နွယ်သည့် သီးခြား ကိစ္စရပ်များကို ရင်ဆိုင်ကြရပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သူများက တရားမဝင်အခွန်များကို အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ ကိုယ်စားလှယ် များထံ ပေးအပ်ရန် တောင်းခံခြင်း၊ ပစ္စည်းများ သိမ်းယူခံရခြင်းများကို ကြုံတွေ့ရပါသည်။ လက်လုပ် လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများနှင့် တရားဝင်လုပ်ငန်းလည်ပတ်သူများအကြား ပဋိပက္ခ ဥပမာများကို လည်း သိရှိခဲ့ရပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများက လုပ်ကွက်ကြီးများတွင် ထုတ်လုပ် နိုင်ရန် “ခွင့်ပြုချက်” အတွက် ဆောင်ရွက်ရသောထုတ်လုပ်မှုဝေမျှရေး စီမံဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ပတ်သတ်၍ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများနှင့် တရားဝင်လုပ်ငန်းလည်ပတ်သူများအကြား ရံဖန်ရံခါ ပဋိ ပက္ခများ ဖြစ်ပွားလေ့ရှိပါသည်။ အစီအစဉ်ရေးဆွဲမှုဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်နှင့် တရားဝင်၊ ပိုမိုကြီးမားသော ကုမ္ပဏီ များ၏ လုံခြုံရေး လုပ်ငန်းအရည်အသွေး အကန့်အသတ်တို့ကို တစ်သမတ်တည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ၎င်းအကန့် အသတ်နှစ်ခုလုံးမှာ သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များ၏ လုံခြုံရေးဝန်ဆောင်မှုအတွက် ပုဂ္ဂလိကလုံခြုံရေး အစောင့်များနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှု၊ ကုမ္ပဏီများနှင့် ပြည်သူ့လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များအကြား စီစဉ်ထားရှိမှုတို့နှင့် ဆက်နွယ်ပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ (၅.၇) နှင့် ပတ်သက်၍ဆီလျော်မှုမရှိသော ရေနှင့်စွန့်ပစ်ပစ္စည်း စီမံ ခန့်ခွဲမှု၊ မြေဆီများပျက်စီးခြင်းနှင့် လုပ်ကွက်ပြန်လည်ထူထောင်မှု နားနည်းခြင်း၊ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒ များရေးဆွဲခြင်းတို့အတွက် လုပ်ဆောင်ရန်မှာ အရေးကြီးသည့်ကိစ္စရပ်များအဖြစ် ကွင်းဆင်းသုတေသနမှတစ်ဆင့် ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ များစွာသော လုပ်ကွက်များတွင် ဓာတုပစ္စည်းစွန့်ပစ်မှုနှင့် လုပ်ငန်းသုံးစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကို သန့်စင်ခြင်းမပြုလုပ်ဘဲ မြစ်ချောင်းများအတွင်း စွန့်ထုတ်လိုက်ပြီး မြစ်ချောင်းများ၊ မြေအောက်ရေများ၊ ရေနေသတ္တဝါ များကို ပျက်စီးစေပါသည်။ ခွင့်ပြုချက်ရထားသည့် သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် တရားဝင်မဟုတ်သော သတ္တုလုပ်ငန်း နှစ်ခုလုံးမှာ မြစ်ချောင်းများ၊ မြစ်ဝှမ်းများနှင့် မြစ်များအတွင်း/အနီးအနားတွင် ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်နေသည်ကို တွေ့ရပြီး အချို့မှာ ဥပဒေအရ ပြဌာန်းထားသော အကွာအဝေးသတ်မှတ်ချက်များကို အတိအလင်း ချိုးဖောက်လျက် ရှိသည်။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကိုလည်း ချောင်းငယ်များ၊ ရေထွက်ပေါက်များနှင့် တိုက်ရိုက်ထိစပ်လုပ်ကိုင်နေသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ သတ္တုအကြွင်းအကျန်များအပါအဝင် စွန့်ပစ်ပစ္စည်း စီမံခန့်ခွဲမှု က လုပ်ကွက်များစွာ၌ ကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်နေပြီး သတ္တုအကြွင်းကျန်များ သိုလှောင်သည့်နေရာ ပျက်စီးမှုကြောင့် မတော်တဆမှုများရှိနေပါသည်။ မြေဆီလွှာတိုက်စားခြင်းနှင့် ညစ်ညမ်းခြင်းက ကျယ်ပြန့်စွာဖြစ်ပေါ်နေပြီး လယ်ယာ မြေများအပေါ် သက်ရောက်ကာ ၎င်းမှတစ်ဆင့် မွေးမြူရေးများ၊ လူများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများအပေါ် ထိခိုက် လျက်ရှိပါသည်။ အပေါ်ယံမြေဆီလွှာ စီမံခန့်ခွဲမှုအလေ့အထများရှိမနေပါ။ ကုမ္ပဏီအများစုက အပေါ်ယံ မြေဆီလွှာကို ကုတ်ဖဲ့ပြီး ထိန်းသိမ်းထားမှုမပြုလုပ်ခြင်းနှင့် မြေယာပြန်လည် ထူထောင်ရေးအတွက် မည်သည့် လုပ်ငန်းမျှ ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိပါ။ ကုမ္ပဏီများ ပိုမိုကောင်းမွန်သော အလေ့အထများ အကောင်အထည်ဖော်ရန် အတွက် ဒေသအစိုးရကိုယ်စားလှဲ့ ဆော်မှုအချို့ ရှိနေကြောင်းသိရှိရသော်လည်း ကုမ္ပဏီများအနေနှင့် လုပ်ကွက်များ ပြန်လည်ထူထောင်ပေးရေးသည် ၎င်းတို့တာဝန်ဝတ္တရားအတွင်း ရှိမနေကြောင်းယူဆလျက်ရှိပါသည်။ သွားရောက် လေ့လာခဲ့သည့်နေရာများမှ မည်သည့်လုပ်ကွက်တွင်မျှ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းမှုအတွက် လုံလောက်သော ပြန်လည် ထူထောင်ရေး အစီအစဉ်များရှိမနေပါ - ၎င်းသည် ဥပဒေအရ လိုအပ်ချက်အသစ်တစ်ခုဖြစ်သော ရှိနေသည်။

နောက်ဆုံးအခန်း(အပိုင်း ၆) က မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း သမိုင်းကြောင်းအမွေ၊ လက်ရှိပဋိပက္ခများနှင့် နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရေးတို့ကို ဆွေးနွေးထားပြီး သဘာဝသယံဇာတများက ပဋိပက္ခသို့မောင်းနှင်သူအဖြစ် အလေးပေးထား ပါသည်။ ဤအခန်းတွင် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးအတွင်း လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ပါဝင်မှုအပေါ် ဆွေးနွေးထားခြင်း

ဖြစ်သည်။ ကချင်ပြည်နယ်၊ “ဝ” ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ၊ ရှမ်းပြည်နယ်မှ ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ တို့ကို ဦးတည်ထားပြီး ပဋိပက္ခအရှေ့များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ (ကယား၊ ကရင်၊ မွန်၊ တနင်္သာရီတို့မှ) ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်မှုကို ဦးတည်ဆွေးနွေး ထားပါ သည်။ MCRB ကွင်းဆင်းသုတေသနကို ၂၀၁၆-ခုနှစ် ပထမနှစ်ဝက်အတွင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး မွန်ပြည်နယ်နှင့် “ဝ” ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသတို့မှလွဲ၍ အဆိုပါပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ ဒေသအားလုံးသို့ သွားရောက်လေ့လာခဲ့ပါသည်။ တိုင်းဒေသ အလိုက်စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ပဋိပက္ခသုံးသပ်ချက်က ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော သမိုင်းကြောင်းရှုထောင့်၊ နိုင်ငံရေး ရှုထောင့်များအတွင်း တည်ရှိနေသည့် ပဋိပက္ခများ၊ မလုံခြုံမှုများနှင့် ဆက်နွယ်သည့် သီးခြားကွင်းဆင်းတွေ့ရှိချက် များကို လေ့လာနိုင်ရန်ရည်ရွယ်ပါသည်။

အစီရင်ခံစာက အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့များနှင့် တခြားသော နိုင်ငံတကာမှ ဆောင်ရွက်သူများအတွက် ထောက်ခံအကြံပြုချက်များဖြင့် နိဂုံးချုပ်ထားပါသည် (အပိုင်း၇)။ နောက် စာမျက်နှာတွင် အကျဉ်းချုပ်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အစိုးရသို့ အကြံပြုချက်များ

- ၁။ အမျိုးသားအဆင့် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတမူဝါဒကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ၎င်းကို သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေအသစ်အတွက် အခြေခံအဖြစ်အသုံးပြုရန်၊ မြန်မာ့ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတမှ ဒေသခံများအတွက် အကျိုးရှိစေရန်နှင့် ပဋိပက္ခသို့တွန်းအားပေးမှုများ ဆက်လက်မဖြစ်ပွားစေရေး သေချာစေရန်။
- ၂။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာနှင့် သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ ပါမစ်များကို ထုတ်ပေးရာတွင် ရိုးရှင်းမှုနှင့် ဆက်စပ်ကိုက်ညီမှုရှိရန် လိုအပ်ပြီးဥပဒေများမှာလည်း ၎င်းတို့အား အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရန်။
- ၃။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၌ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ကိုက်ညီမှုမရှိသည်များနှင့် လစ်ဟာမှုများကို ဖြေရှင်းရန်။
- ၄။ ဥပဒေများနှင့် ပါမစ်နှင့်သက်ဆိုင်သော တာဝန်၊ ဝတ္တရားများအား လိုက်နာမှုတိုးတက်လာစေရေး တွန်းအားပေးရန်။
- ၅။ တရားစီရင်ရေးနှင့် ပြင်ပတရားစီရင်ရေးစနစ်များနှင့်ဆိုင်သော ကုစားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ အားကောင်းလာစေရန်။
- ၆။ အများပြည်သူ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများ တိုးတက်လာစေရန်။
- ၇။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများ တရားဝင်ဖြစ်လာစေရေး တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရန်နှင့် အန္တရာယ် ဖြစ်စေနိုင်သည့် အလေ့အကျင့်များကို လျော့ချရန်။

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ ကုမ္ပဏီများသို့ အကြံပြုချက်များ

- ၁။ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ပြုမူလုပ်ဆောင်မှုများအတိုင်း နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများနှင့်အညီ ကျင့်သုံးလုပ်ဆောင်ရန်။
- ၂။ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် သက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင်သိမြင်ရန် စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ထိခိုက်စေနိုင်သည့် သက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင်တားဆီးခြင်းလုပ်ငန်း (due diligence) များကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန်။
- ၃။ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန်နှင့် လျော့ချမှုများ ပြုလုပ်ရန်။
- ၄။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ နေရာများတွင် due diligence ကို အရှိန်မြှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်။

- ၅။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတစ်ခုချင်းစီတွင် မကျေလည်မှုများနှင့် နစ်နာမှုများကို လုပ်ငန်းခွင်အဆင့်တွင် တိုင်ကြားနိုင်သည့်စနစ် တစ်ခုတည်ထောင်ရန်။
- ၆။ ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ အထူးသဖြင့် ဒေသခံများနှင့် အလုပ်သမားများစသည်တို့နှင့် ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရန်။
- ၇။ ဒေသခံများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်များ၊ ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်နှင့် ဒေသ၏အကြောင်းကိစ္စများ တိုးတက်လာစေရေး လုပ်ဆောင်ရန်။
- ၈။ တရားဝင်မဟုတ်သော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများကို တရားဝင်လုပ်ငန်းများ ဖြစ်လာစေရေး ထောက်ပံ့ကူညီမှုများ ပြုလုပ်ရန်။
- ၉။ တာဝန်ယူမှုရှိသော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၏ အလေ့အကျင့်များ တိုးတက်လာစေရေး စုပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန်။

တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများသို့ အကြံပြုချက်များ

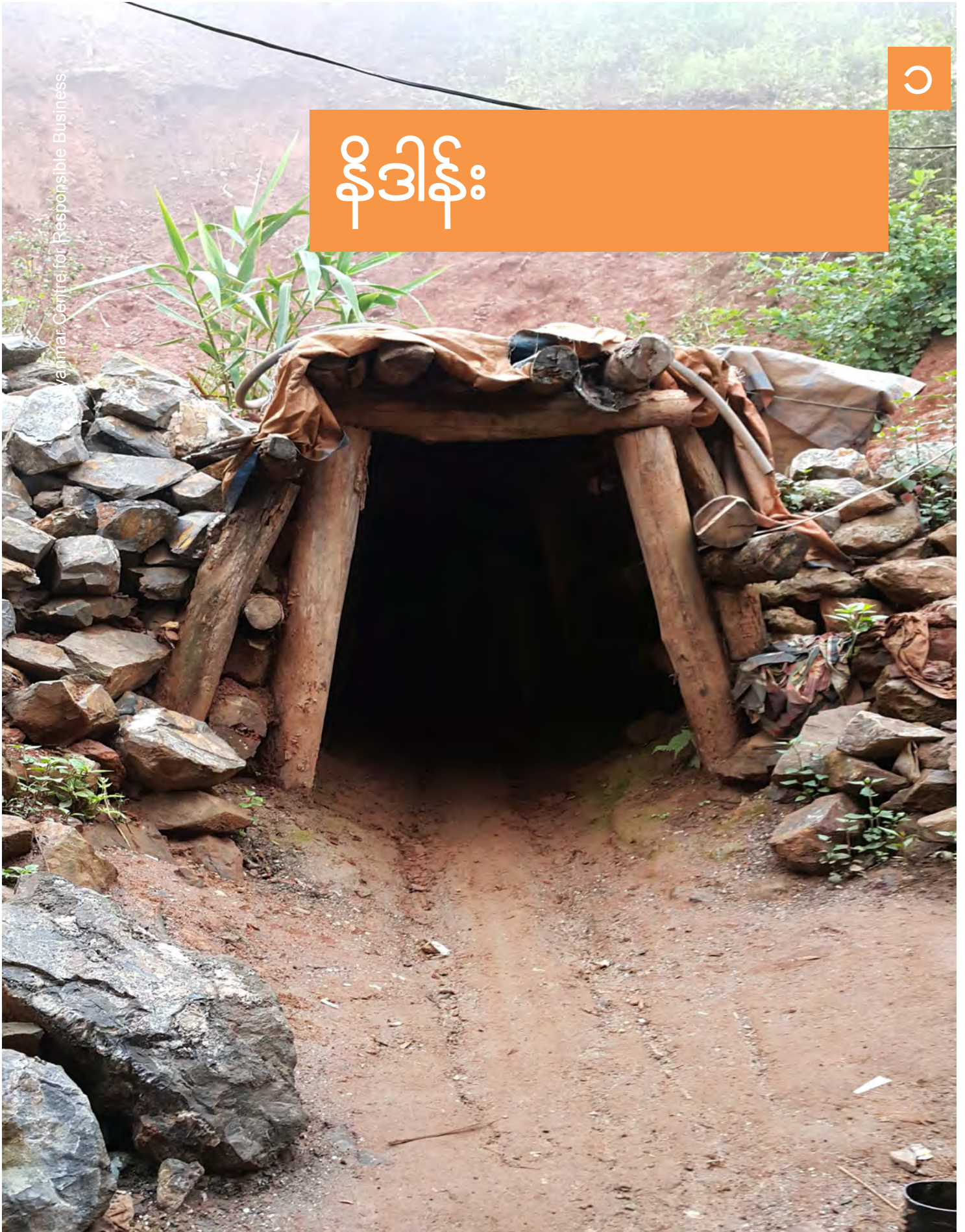
- ၁။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ မူဝါဒနှင့်ခွင့်ပြုမိန့်များ တိုးတက်လာစေရန်အတွက် ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်ရန်။
- ၂။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် သတ္တုလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ပါမစ်ထုတ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှုစနစ်များ တိုးတက်လာစေရန်။
- ၃။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် သက်ရောက်မှုများခံကြရသော ဒေသခံများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်။

အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများသို့ အကြံပြုချက်များ

- ၁။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများခံကြရသော ဒေသခံများအတွက် ကြိုတင် ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ လျော့ချခြင်းနှင့်ကုစားခြင်းများ ရရှိစေရေး အထောက်အပံ့ပေးရန်။
- ၂။ ဆက်စပ်သော ဥပဒေရေးရာနှင့်မူဝါဒများအား ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် တိုက်တွန်းအားပေးရန်။
- ၃။ ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူအားလုံး ပါဝင်သော ကနဦးဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ အချက်အလက်များကို အသုံးပြုရန်နှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများအတွက် ကမ်းလှမ်းသည့် အခွင့်အရေးများတွင် ပါဝင်ရန်။

အခြားသော အစိုးရများသို့ အကြံပြုချက်များ

- ၁။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းရှိ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှုများ အားကောင်းလာစေရေး နည်းပညာအကူအညီများ ထောက်ပံ့ပေးရန်။
- ၂။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများ တရားဝင်ဖြစ်လာစေရေး နည်းပညာအကူအညီများ ပံ့ပိုးပေးရန်။
- ၃။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာနေရာများရှိ ရေရှည်တည်တံ့မှုမရှိသော သတ္တုလုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သက်ရောက်မှုများအား ဖြေရှင်းရန် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအား ထောက်ပံ့ပေးရန်။
- ၄။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တာဝန်ယူမှုရှိစွာဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံနိုင်ရန် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအား တိုက်တွန်း အားပေးရန်။

နိဒါန်း

အပိုင်း (၁)

နိဒါန်း

ဤအပိုင်းတွင် -

- (က) မြန်မာ့သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းကို အဘယ်ကြောင့် လုပ်ဆောင်ရသနည်း။
- (ခ) ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ ရည်မှန်းချက်များ။
- (ဂ) ဦးတည်ထားသော လူပုဂ္ဂိုလ်နှင့်အဖွဲ့အစည်းများ။
- (ဃ) ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအားလေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ ရည်ညွှန်းမှုဘောင်များ။
- (င) မြန်မာနိုင်ငံရှိ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ (RBC) ဆိုင်ရာ မျှော်မှန်းချက်များ။
- (စ) ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ နည်းစနစ်။
- (ဆ) လေ့လာခဲ့သော သတ္တုအမျိုးအစားများ- ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့် ခဲမဖြူ။

(က) မြန်မာ့သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းကို အဘယ်ကြောင့် လုပ်ဆောင်ရသနည်း။

မြန်မာနိုင်ငံ၏အမျိုးသားနယ်နိမိတ်အတွင်း သတ္တုအမျိုးမျိုးဖြစ်တည်မှုများရှိနေပြီး ဓာတ်သတ္တုကြွယ်ဝမှုကို နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းတွင်တွေ့ရှိရသည်။ ၎င်းသတ္တုသိုက်များမှာ စက်မှုတွင်းထွက်ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းနှင့် ကျောက်များ၊ သတ္တုများ၊ ကျောက်စိမ်းနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာများ၊ ကျောက်မီးသွေး¹ ကဲ့သို့သော စွမ်းအင်ရင်းမြစ်များစသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် ယင်းကဏ္ဍ၏ ပြည်တွင်းအသားတင်ကုန်ထုတ်လုပ်မှု (GDP) အပေါ်ထည့်ဝင်မှုမှာ အနည်းငယ်သာရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ သတ္တုတူးဖော်မှုများရှိခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံ၏ဘူမိဗေဒအချက်အလက်များမှာ ယခုအချိန်အထိ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖော်ထုတ်ထားခြင်းမရှိသေးပါ။ သတ္တုကဏ္ဍသည်လည်း တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုမရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် ဤကဏ္ဍအတွက် ခေတ်မှီနည်းပညာအသုံးပြုမှု၊ ငွေကြေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနည်းပါးနေသေးပြီး ဒေသခံကုမ္ပဏီများမှ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့်ငွေကြေးမတည်ငွေ အနည်းငယ်ဖြင့် လုပ်ကိုင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ပြည်ထောင်စုအစိုးရ (အစိုးရ) အနေဖြင့် ဤ "သတ္တုတွင်းတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းများ" ဖွံ့ဖြိုးလာစေရန်အတွက် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်ဖိတ်ခေါ်ရန် ဆန္ဒရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် တွင်းထွက်သယံဇာတအရင်းအမြစ်တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းများပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး (EITI) ၏ အဖွဲ့ဝင်ထားပြီး သိသာသည့် စည်မျှင်ဥပဒေပြင်ဆင်မှုများ လုပ်ဆောင်နေပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ၁၉၉၄ ခုနှစ်ကပြဌာန်းခဲ့သည့် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေကို² ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး အချိန်အတန်ကြာပြီးနောက် ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အစိုးရအဖွဲ့မှ မြန်မာ့သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများကို ပြဌာန်းခဲ့ပါသည်။

၂၀၁၀ ခုနှစ် ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲပြီးနောက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု လုပ်ငန်းစဉ်များစတင်ခဲ့သည်။ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှု လျော့ချခြင်းများရှိခဲ့ပြီး နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမာဏသည်လည်း တိုးတက်လာခဲ့သည်။ အစောပိုင်းတွင် အလွန်

1 Oxford Business Group - မြန်မာနိုင်ငံသည် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတအမျိုးမျိုး ထုတ်ကိုင်ထားသည်။ ၂၀၁၆
 2 Valentis Resources - ၂၀၁၅ ခုနှစ် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေပြင်ဆင်ချက် (မြန်မာဘာသာပြန်နှင့်နိဒါန်းယှဉ်ချက်) ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ ၂၇

နိုင်သော စီးပွားရေးအခြေနေမှ အရှိန်အဟုန်ဖြင့် တိုးတက်မှုများရှိခဲ့သော်ငြားလည်း နောက်ပိုင်းတွင် စီးပွားရေး တိုးတက်မှုနှုန်း အတိုင်းအတာမှာ ၆.၃ ရာခိုင်နှုန်း အထိ အရှိန်ကျခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ၂၀၁၈ - ၂၀၂၀ ခုနှစ်များတွင် ၇ ရာခိုင်နှုန်းတွင် ရှိနေမည်ဟုခန့်မှန်းထားသော်လည်း³ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဆယ်စုနှစ်များစွာ သီးသန့်တည်ရှိနေခဲ့မှု၊ အာဏာပိုင်များအုပ်ချုပ်မှု အောက်တွင်ရှိနေခဲ့မှု၊ လူမျိုးစုများနှင့်ပဋိပက္ခဖြစ်မှု၊ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများကြောင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီး မြှုပ်နှံသူများအတွက် အထူးသဖြင့်သတ္တုကဏ္ဍသည် သေချာမှုနည်းသောလုပ်ငန်းအဖြစ် ဆက်လက် ရှိနေကြပါသည်။ ကမ္ဘာ့အနှံ့ သတ္တုထုတ်ကုန်ဈေးနှုန်းများကျဆင်းနေမှုကြောင့် သတ္တုကဏ္ဍသည် ဖိအားများရှိနေပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေဖြင့် စီမံကိန်းအသစ်များ အကောင်အထည်ဖော်ရန် စိတ်ဝင်စားမှုအားနည်းနေချိန်လည်း ဖြစ်သည်။ ဘဏ္ဍာရေးနှစ် ၂၀၁၆ - ၂၀၁၇⁴ ခုနှစ်များတွင် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) အသစ်ထွက်ရှိထားခြင်း မရှိပါ။ ၂၀၁၅ - ၂၀၁၆⁵ ခုနှစ်များတွင် နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) အနေဖြင့် ၁ ရာခိုင်နှုန်းထက်နည်းသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသာရှိခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင်မှ ခွင့်ပြုထား သော မြန်မာကုမ္ပဏီများ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသည်လည်း မကြာသေးမီနှစ်များမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအားလုံး၏ ၁ ရာခိုင်နှုန်းမျှ သာရှိခဲ့သည်။⁶

လက်ရှိအချိန်တွင် သတ္တုကဏ္ဍသည် မြန်မာနိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးမှုများအတွက် သိသာထင်ရှားသည့် ထည့်ဝင်မှုများမရှိပါ။ သို့သော် သင့်လျော်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများချမှတ်ပြီးပါက အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးမှုမှစ၍ နိုင်ငံ အတွက် အရေးကြီးသည့် ဝင်ငွေများရရှိလာနိုင်သည့် အလားအလာအရှိဆုံး ကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်သည်။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုများသည် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းများနှင့်အညီ စီးပွားရေးကိုတာဝန်ယူမှုရှိစွာ လုပ်ဆောင်သောကြောင့် ဤ ကဏ္ဍ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို မြှင့်တင်ပေး နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဒေသခံစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ အလေ့အထများ တိုးတက်စေမည်ဖြစ်သည်။

အစီရင်ခံစာ အကျဉ်းချုပ်

ဤအစီရင်ခံစာကို မြန်မာနိုင်ငံတွင်ကဏ္ဍဆိုင်ရာ ယေဘုယျအကျဉ်းချုပ် (အပိုင်း ၂)နှင့် ဤကဏ္ဍတွင် လက်ရှိ အသုံးပြုနေသော စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့်မူဝါဒမူဘောင် (အပိုင်း ၃) စသည့်အပိုင်းများဖြင့် အစပျိုးရေးသားထားပါ သည်။ ထို့နောက် ကဏ္ဍအလိုက်ထိခိုက်မှုများ - ဥပမာ ဘဏ္ဍာငွေ၊ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းနှင့် ပဋိပက္ခတို့နှင့် ဆက်နွှယ်နေသော အကြောင်းအရာများကို (အပိုင်း ၄) တွင် သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။ စီမံကိန်းအဆင့် သက် ရောက်မှုနှင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ (အပိုင်း ၅) ကို သင့်လျော်သည့် ကွင်းဆင်းတွေ့ရှိချက်များဖြင့် ဆွေးနွေးထား သည့်အချက်များအပါအဝင် အောက်ပါခေါင်းစဉ်ခွဲ (၇) ခုဖြင့် အကြောင်းအရာတစ်ခုစီကို ဖော်ပြထားပါသည်။ (၅.၁) အများပြည်သူနှင့် ချိတ်ဆက်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မကျေနပ်မှု၊ နှစ်နာမှုများအား ဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းခြင်း (၅.၂) ဒေသရပ်ရွာလူထုအား သက်ရောက်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ဆောင်ခြင်း၊ (၅.၃) မြေယာ၊ (၅.၄) အလုပ်သမား (၅.၅) အမျိုးသမီးနှင့်ကလေးများ၊ (၅.၆) ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေး၊ နှင့် (၅.၇) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှု စသည့် အကြောင်းအရာတစ်ခုစီနှင့်သက်ဆိုင်သော နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် စဉ်း လုပ် ဆောင်နေမှုများကို ဤအပိုင်း၏ အဆုံးတွင်ဖော်ပြထားပါသည်။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာနေရာများနှင့် ဆက်စပ် သည့် သီးသန့်အခြေအနေများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို (အပိုင်း ၆)တွင် ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာကို အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားသက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများသို့ အကြံပြုချက် များဖြင့် အဆုံးသတ်တင်ပြထားပါသည်။

3 www.tradingeconomics.com/myanmar/forecast
 4 ကတိပြုပြီး လုပ်ဆောင်သည့် ချဉ်းကပ်မှုအပေါ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ မျှော်လင့်ချက်၊ မြန်မာတိုင်း(မ်) ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဧပြီလ ၂၈
 5 https://www.dica.gov.mm/sites/dica.gov.mm/files/document-files/fdi_yearly_by_sector.pdf
 6 https://www.dica.gov.mm/sites/dica.gov.mm/files/document-files/mcil_0.pdf

(ခ) ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ ရည်မှန်းချက်များ။

ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (SWIA) ၏ ရည်မှန်းချက်မှာ သတ္တုတူးဖော်မှုကြောင့် ဖြစ်သော လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်မှုများကို သက်ဆိုင်သည့်အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ကျိုးကြောင်းစီလျော်စွာ ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤကဏ္ဍ နှင့်ဆက်နွယ်နေသော အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သည့် လူ့အခွင့်အရေးသက်ရောက်မှုများကို သင့်လျော်သည့် အဆင့် များလုပ်ဆောင်၍ကာကွယ်နိုင်ရန်နှင့် ဥပဒေ၊ မူဝါဒ၊ သဘောတူညီမှုများ၊ လုပ်ငန်းလည်ပတ်ခြင်း (သို့မဟုတ်) အခြားအစီအမံများကို သင့်လျော်သလို ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ပြီး အပေါင်းလက္ခဏာ ဆောင်သော လူ့အခွင့်အရေး အကျိုးရလဒ်များရရှိစေရန် ရည်မှန်းသည်။

SWIA သည် ထိခိုက်မှုများကို အဆင့် (၃) ဆင့်ဖြင့် ဆန်းစစ်ပါသည်။ (၁) စီမံကိန်းအဆင့်၊ (၂) ဆက်စပ်သက်ရောက်မှု အဆင့်နှင့် (၃) ကဏ္ဍတစ်ခုလုံး အဆင့်တို့ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ SWIA သည် သတ္တုတွင်းတစ်ခု စီ၏လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှု၏ ထိခိုက်မှုများ၊ အလုပ်သမားများ၊ ဒေသခံပြည်သူများမှ လူ့အခွင့်အရေးအရ ရရှိပိုင်ခွင့် များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆောင်ရွက်ထားမှုများကို ဆန်းစစ်သည့်အပြင် ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများကိုလည်း ဆန်းစစ်ပါ သည်။

မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ရှုပ်ထွေးမှုများရှိသည့်နေရာမျိုးတွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ (RBC) နှင့် စီးပွားရေးအသိုက်အဝန်းများအတွက် အကျိုးအမြတ်ရှိစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် မြန်မာ့စီးပွားရေးကဏ္ဍတာဝန်ယူမှုရှိရေး အထောက်အကူပြုဌာန (MCRB)၊ Institute for Human Rights and Business (IHRB)၊ နှင့် Danish Institute for Human Rights (DIHR) တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံစီးပွားရေး၏အဓိကကဏ္ဍများကို ကဏ္ဍတစ်ခုချင်းစီအလိုက် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ရေနံနှင့်သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့၊⁷ ခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့်⁸ သတင်းအချက်အလက်နှင့်ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာကဏ္ဍများအတွက် ဆန်း စစ်မှု အစီရင်ခံစာ (၃) ခုကိုလည်း ထုတ်ဝေခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။⁹

(ဂ) ဦးတည်ထားသော အဖွဲ့အစည်းများ။

SWIA သည် အောက်ပါအချက်များကို ရည်ရွယ်ပါသည်။

- စည်းမျဉ်းဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများဆောင်ရွက်နေချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိသတ္တုတွင်း ကဏ္ဍဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများတွင် လူ့အခွင့်အရေးကိုလေးစားကာကွယ်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေနှင့်မူဝါဒများ ပုံဖော်ချမှတ်နိုင်ရန် အစိုးရကို သုံးသပ်ချက်နှင့် ဦးစားပေးအကြံပြုချက်များ ပံ့ပိုးပေးရန်ဖြစ်သည်။
- လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံတွင် လည်ပတ်နေသော ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများကို သိရှိစေရန်၊ သို့မဟုတ် အနာဂတ်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အခွင့်အလမ်းများကိုကြည့်ပြီး ကမ္ဘာ့သတ္တုတွင်းကွင်းဆက်များနှင့် ဆက်နွယ်သော ကုမ္ပဏီများကို သတ္တုတွင်းကဏ္ဍမှ လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် ထိခိုက်မှုများ၊ အလုပ်သမားများနှင့် အများပြည်သူ တို့၏ လူ့အခွင့်အရေးရပိုင်ခွင့်များအပေါ် သက်ရောက်မှုစသည့်အကြောင်းများရှင်းပြရန်။ ဆိုးရွားသော လူ့အခွင့် အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ဖော်ထုတ်၊ ကာကွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ကုမ္ပဏီများမှခိုင်မာသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်လုပ်ဆောင်ရာတွင် ပံ့ပိုးပေးရန်ဖြစ်သည်။

7 MCRB - ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၊ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ။
 8 MCRB - ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ။
 9 MCRB - ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၊ သတင်းအချက်အလက်နှင့်ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာ - ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ။

- တရားဝင်သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေသောအမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားများနှင့် ဒေသခံများလုပ်ကိုင်သော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများတွင်လုပ်ကိုင်သူ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးများကို သိရှိစေရန်။ အစိုးရနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ၏ တာဝန်၊ ဝတ္တရားများကို ထိုသူတို့အနေဖြင့် ပိုမိုနားလည်စေရန်တို့ဖြစ်သည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် အထက်ပါလူများသည် အများပြည်သူနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများတွင်ပါဝင်နိုင်သည့် အပြင် သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်စပ်သည့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို တင်ပြဆွေးနွေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အလုပ်အကိုင်နှင့် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ဆောင်မှု အကျိုးရလဒ်များကိုလည်း ဝေငှခံစားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။
- နိုင်ငံတကာနှင့်ပြည်တွင်းမှ စီမံကိန်းဖော်ဆောင်သူများသည် ၎င်းတို့၏ အထောက်အပံ့များကို ဤကဏ္ဍနှင့် ချိန်ညှိလုပ်ကိုင်စေခြင်းဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ကာကွယ် အလေးပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။
- တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်သူ့အကျိုးပြုအဖွဲ့အစည်းများ၊ အမျိုးသားလူ့အခွင့်ရေး ကော်မရှင်၊ ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် သတင်းဌာနများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ပေးရန်။ သတ္တု တွင်းကဏ္ဍ၏ ထိခိုက်မှုများနှင့်သင့်လျော်သော ဥပဒေနှင့်မူဝါဒဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ခြင်း၊ ဥပဒေ နှင့် မူဝါဒပြုသူများ၊ ကုမ္ပဏီများနှင့် အခြားပါဝင်သောသူများနှင့်ပေါင်းစည်းပြီး သတ္တုတူးဖော်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော လူ့အခွင့်အရေး ထိခိုက်မှုများကို ဖော်ထုတ်၊ နားလည်ဖြေရှင်းခြင်း၊ ကြားဝင်လုပ်ဆောင်မှုများကို ချဉ်းကပ်ပုံများနှင့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများကို တွန်းအားပေးလုပ်ဆောင်ခြင်း။
- မြန်မာနိုင်ငံ၏ သုတေသီများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ခြင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍနှင့် အခြား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ သင့်လျော်သော နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများကို ပိုမိုနားလည်ရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး ထိခိုက်မှုများကို ဆန်းစစ်ခြင်း (HRIA) ပြုလုပ်နိုင်ရန်။

(ဃ) ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုအားလေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ ရည်ညွှန်းမူဘောင်များ။

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (SWIA) ကို အောက်ပါနိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများမှ ကိုးကားရည်ညွှန်းထားပါသည်။

- ၂၀၁၁ ခုနှစ် [United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights](#) သည် ယခု SWIA ၏ အခြေခံစံနှုန်းဖြစ်ပါသည်။ (Box ၂ တွင်ကြည့်ပါ)
- ၂၀၁၁ ခုနှစ် [Organization for Economic Cooperation and Development \(OECD\) Guidelines for Multinational Enterprises](#) သည် OECD နိုင်ငံများမှ ကုမ္ပဏီများကိုဆိုလိုပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် စီးပွားရေး လုပ်ဆောင်နေသော ကုမ္ပဏီများကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ လမ်းညွှန်ချက်များတွင်ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးအခန်းသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန်အခြေခံများနှင့် ကိုက်ညီပါသည်။
- ၂၀၁၂ ခုနှစ် [International Finance Corporation \(IFC\) Performance Standards ၂၀၀၇ Environmental, Health and Safety \(EHS\) Guidelines for Mining](#) လုပ်ဆောင်မှုစံသတ်မှတ်ချက်များတွင် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် စံချိန်စံညွှန်းအသေးစိတ်ပါဝင်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရေးလမ်းညွှန်ချက်များ (EHS) သည် သတ္တုတူးဖော်ရေးအတွက်သာ ဖြစ်သည်။ IFC EHS မူဘောင်များသည် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍများမှ အသုံးပြုရန်အတွက် ပြင်ဆင်ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သည်။
- ၂၀၁၃ ခုနှစ် [OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas](#) တွင် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးကိုမည် သို့လေးစားလိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည်ဟူသည့် အသေးစိတ်အချက်များဖော်ပြထားပြီး ဓာတ်သတ္တုဝယ်ယူရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ပဋိပက္ခဖြစ်စေမည့်အကြောင်းအရာများ ဖြစ်မလာစေရန် ရှောင်ရှားရမည်။

■ ၂၀၁၅ ခုနှစ် [International Council on Mining and Metals \(ICMM\) Sustainable Development Framework](#).¹⁰

လေးထောင့်ဇယားကွက်(၂)၊ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ

စီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ (UNGPs) ကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေး ကောင်စီမှ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း အတည်ပြုခဲ့ကြပြီး ယခုအခါတွင် ဤလမ်းညွှန်ချက်များကို စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် တည်ဆဲလမ်းညွှန်ချက်များအဖြစ် ရည်ညွှန်းအသုံးပြုနေကြပါသည်။ ၎င်းကို နိုင်ငံတကာမှအသိအမှတ်ပြုသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်အားလုံးအတွက် အသုံးပြုပါသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် [International Bill of Human Rights \(comprising the 1948 Universal Declaration on Human Rights, 1966 International Covenant on Civil and Political Rights, and 1966 International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights\)](#) တို့မှသတ်မှတ်ထားသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာများကို ချိုးဖောက်မှုမရှိစေရန် သေချာစွာဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး ၁၉၉၈ ခုနှစ် ILO, [Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work](#) တွင် ချမှတ်ထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သတ်သော ဥပဒေများ၊ အခြားသော ချမှတ်ထားသောလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာများကိုလည်း လိုက်နာရမည်ဖြစ်သည်။¹¹ UNGPs သည် [ကာကွယ်ပေးခြင်း \(Protect\)](#)၊ [လေးစားလိုက်နာမှုရှိခြင်း \(Respect\)](#) နှင့် [ပြန်လည်ကုစားမှုပေးခြင်း \(Remedy\)](#) မူဘောင်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အစိုးရနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို လမ်းညွှန်မှုပေးရန် ရည်ရွယ်ပြီး အစိုးရနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ လူ့အခွင့်အရေးကိုကာကွယ်ခြင်းနှင့် လေးစားလိုက်နာခြင်းနှင့်ဆိုင်သည့် ကွဲပြားသည့် အခန်းကဏ္ဍများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ မူဘောင်နှင့် စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ (UNGPs)ကို မကြိုင့် ၃ ခုဖြင့် အခြေခံ၍ ရေးဆွဲထားပါသည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပါအဝင် တတိယအဖွဲ့အစည်းများမှ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများမရှိစေရန် ထိရောက်သော မူဝါဒများ၊ ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများနှင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များဖြင့် အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများ (rights-holders) များအား ကာကွယ်ပေးရန်မှာ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်း၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း၊ အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းနှင့် ပြန်လည်ဖြေရှင်းပေးခြင်းများ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။

■ လူ့အခွင့်အရေးကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ တာဝန်ယူလေးစားလိုက်နာခြင်း။ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းအားရှောင်ရှားသင့်ပြီး မိမိတို့ပါဝင်မှုရှိသော သက်ရောက်မှုများကို တာဝန်ယူဖြေရှင်းပေးသင့်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ရန် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် မူဝါဒများကို လက်ခံကတိကဝတ်ပြုရမည်ဖြစ်ပြီး 'လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ချိုးဖောက်နိုင်ဖွယ်အခြေအနေများကို ကြိုတင်လေ့လာချက်များ' (Human Rights Due Diligence) ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ (ဥပမာ အားဖြင့် - သက်ရောက်မှုများကို ဖော်ထုတ်ဆန်းစစ်ပါ။ ဖော်ထုတ်ပြီးသော ထိခိုက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပါ။ လုပ်ဆောင်ချက်များကို မှတ်တမ်းတင် စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုပါ။ ကြိုတင်လေ့လာချက်၏ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ရလဒ်ကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပါ။) ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်စေသော ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို လျော့ကျစေရန် (သို့မဟုတ်) လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သော အဆင့်တိုင်းတွင် မကျေနပ်မှုများတိုင်းကြားသည့်စနစ်တွင် ပါဝင်ခြင်းများ၌ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် သို့မဟုတ်

10 ICMM သည် သတ္တုတူးဖော်ရေးနှင့်သတ္တုကုမ္ပဏီများ၊ အမျိုးသား/ဒေသတွင်း သတ္တုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်းကို စုစည်းပေးပါသည်။ အဖွဲ့ဝင်ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် သတ်မှတ်ထားသော စံချိန်စံညွှန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်၍ လုပ်ဆောင်ချက်များကို တိုင်းတာရပါမည်။
11 OHCHR, Core International Human Rights Instruments and Their Monitoring Bodies

ထောက်ပံ့ပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ပေးမည်ဟု မျှော်လင့်ခြင်းခံကြရပါသည်။ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် မိမိတို့ကြောင့် သော်လည်းကောင်း ဤကဲ့သို့ဖြစ်စေရန် အကြောင်းအရင်းဖန်တီးမှု ရှိနေလျှင်သော်လည်းကောင်း လုပ်ငန်း လည်ပတ်မှု၊ ထုတ်ကုန်နှင့်ဝန်ဆောင်မှုဆက်နွယ်မှုများဖြင့်သော်လည်းကောင်း စီးပွားရေး ပူးပေါင်းလုပ်ကိုင် သူသို့မဟုတ်ကုန်းကြမ်းပံ့ပိုးသူများမှလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာများထိခိုက်မှုရှိလာပါက ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေး ရမည်။

- (လေးထောင့်ဇယားကွက် (၃) ကိုကြည့်ရန်)
- စီးပွားရေးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူများအတွက် တရားဥပဒေနှင့်ဥပဒေပြင်ပ နည်းလမ်းနှစ်ခု လုံးဖြင့် ထိရောက်သည့်ကုစားမှုများ ထောင့်ပံ့ပေးရမည်။ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ဤချိုးဖောက်ခံရသူများကို တရားဥပဒေနှင့်ဥပဒေပြင်ပနည်းလမ်းနှစ်ခုလုံးဖြင့် ကုစားမှုများရရှိစေရန် နစ်နာမှုများတိုင်ကြားနိုင်သည့် အဆင့်များကို အာမခံပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး ဆန်းစစ်မှုအချက်အလက်များနှင့် ကိုက်ညီစေရန် လမ်းညွှန်အခြေခံမူ (၃၁) ခုကို ပံ့ပိုးပေးရမည်။

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၃) ဆက်နွယ်နေသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုများ

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများအရ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် များသည် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သောထိခိုက်မှုများ၊ ကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ငန်းများ၊ ထုတ်ကုန်များ (သို့မဟုတ်) ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် စာချုပ်စာတမ်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ စာချုပ်မရှိပဲသော်လည်းကောင်း၊ တိုက်ရိုက်ဆက်နွယ်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် အမှန်တကယ်နှင့် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော သက်ရောက်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား ရန်လိုအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် လုပ်ငန်းရှင်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဒေသခံစီးပွားရေးမိတ်ဖက်များ (သို့မဟုတ်) supplier များ၏ ဆိုးကျိုးသက် ရောက်မှုများကို ဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်ပါသည်။ သက်ရောက်မှုပုံစံ အမျိုးမျိုးကို အောက်ပါ ဥပမာအချို့တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

- စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုသည် လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်မှုများဖြစ်စေနိုင်သည်။ ဥပမာ - အလုပ်သမား ခေါ်ယူ ရာတွင် တန်ဖိုးအခွင့်အရေးပေးရေးကို အခြေမခံပဲ ဌာနဒေသခံများ၏ အလုပ်လျှောက်ထားမှုကို ခွဲခြားမှုပြု ခြင်း။
- စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုသည် လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်မှုဖြစ်စေနိုင်သည့် အကြောင်းအချက်များ ရှိနေနိုင်ပါ သည်။ ဥပမာ - ခွင့်ပြုသတ်မှတ်ထားသော ညစ်ညမ်းမှုပမာဏကို ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်းသို့ ထုတ်လွှတ်ရာ တွင် အခြားကုမ္ပဏီများမှလည်း အလားတူစွန့်ထုတ်နေနိုင်ပါသည်။ ထိုစွန့်ထုတ်ညစ်ညမ်းပစ္စည်းများကြောင့် အများပြည်သူအသုံးပြုနေသော (ရေ) ကဲ့သို့သော ဂေဟစနစ်လည်ပတ်မှုထဲသို့ရောက်ရှိသွားနိုင်ပြီး ဆက်စပ် သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။
- စီးပွားရေးတစ်ခုသည် သက်ရောက်မှုနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်နွယ်နေနိုင်သည်။ ဥပမာ - သဘောတူထားသော စံချိန်စံညွှန်းများကို ချိုးဖောက်သော၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ညစ်ညမ်းစေသော၊ ဒေသခံများ၏ ကျန်းမာရေး ကိုထိခိုက်သော စီမံကိန်းတစ်ခုအား ငွေကြေးချေးငှားပံ့ပိုးမှုလုပ်လျှင် ဖြစ်သည်။

(င) မြန်မာနိုင်ငံတွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ (RBC) ဆိုင်ရာ မျှော်မှန်းချက်များ။

လက်ရှိအုပ်ချုပ်လျက်ရှိသည့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) ပါတီ၏ခေါင်းဆောင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်မှ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ဆောင်ကြရန် တောင်းဆိုခဲ့ပြီး ဝန်ကြီးများမှလည်း အလားတူ ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ ဥပမာ-တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီး သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီး ဌာနမှ ဝန်ကြီးဦးမြင့်မောင်က 'ကျွန်တော်တို့ဝန်ကြီးချုပ်က ပြောထားတယ်။ အသစ်လျှောက်ထားတဲ့ လုပ်ကွက် တွေအတွက် သဘောထားမှတ်ချက်မပေးမီ သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာပြဿနာတွေကို အရင်ဆုံးကိုင်တွယ်သွားပါမယ်။ လက်ရှိလည်ပတ်နေတဲ့သတ္တုတွင်းတွေက ဥပဒေကိုမလိုက်နာရင် ကုမ္ပဏီတွေအနေဖြင့် အနာဂတ်မှာ ခွင့်ပြုမိန့်ရယူ ရန် ခက်ခဲမှာဖြစ်ပါတယ်။'¹² ယခင်အစိုးရ သမ္မတဦးသိန်းစိန်လက်ထက်တွင် စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအဖွဲ့အစည်း (OECD) နှင့်ပူးပေါင်း၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမူဝါဒကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင်ထုတ်ဝေသော စာမျက်နှာ (၃၀၀) ပါဝင်သော အစီရင်ခံစာတွင် တာဝန်ယူမှု ရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများဆိုသည့်အခန်းဖြင့် အစပျိုးဖော်ပြထားပြီး လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အလုပ်သမားအခွင့် အရေးများကို အလေးထားရန် ဖော်ပြထားပါသည်။ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့် သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ (RBC) နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများကို မည်ကဲ့သို့ နိုင်ငံအတွင်းမိတ်ဆက်ပေးရမည် ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားထားပါသည်။ (လေးထောင့်ဇယားကွက် (၄) ကိုကြည့်ရန်)¹³

မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုကဏ္ဍတွင် လည်ပတ်လုပ်ကိုင်နေသော နိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ဦးဆောင်လမ်းပြအဖြစ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာများကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံများစွာမှ စီးပွားရေး လာရောက်လုပ်ကိုင်ကြသည့် နိုင်ငံ၏အစိုးရများ (သို့မဟုတ်) ကုမ္ပဏီကြီးများလာရောက်သည့် မိခင်နိုင်ငံ အစိုးရ များသည် အဓိကအခန်းကဏ္ဍအနေဖြင့် တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ အပြုအမူများ ဖြစ်ပေါ် လာစေရန်မျှော်မှန်း၍ ကုမ္ပဏီများအား တိုက်တွန်းအားပေးရန်နှင့် သတ်မှတ်ထားသော စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ လုပ်ဆောင်နေမှုရှိ/မရှိ သေချာစေရန်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ (၇) ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်အစိုးရ အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ချမှတ်ထားသော ပိတ်ဆို့မှုများကို ဖယ်ရှားခဲ့ပြီးဖြစ်ရာ ၎င်းတွင် ကျောက်စိမ်း၊ ကျောက် မျက်ရတနာနှင့်သက်ဆိုင်သော အချက်အလက်များ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံ၏ဌာနဆိုင်ရာများမှ တာဝန်ယူမှု ရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ၏လိုအပ်ချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လာရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံကြသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၏ မိခင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် အစီရင်ခံစာတင်ပြရမည်ဟူသည့် အချက်တစ်ခုကိုသာ ရှင်းလင်း ပြတ်သားစွာ ဖော်ပြထားသည်။¹⁴ ဤသို့ အစီရင် ခံစာတင်ပြရမည်ဟူသောအချက်သည် အမေရိကန်စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ နိုင်ငံအတွင်းဝင်ရောက်မလာမီ အဓိကကျသော အန္တရာယ်ရှိနိုင်သည်များကို အကြိုသုံးသပ်လေ့လာ နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

12 မြန်မာတိုင်း (မ) ၊ မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိ အငြင်းပွားဖွယ် ခဲမဖြူ သတ္တုတွင်းနှစ်ခုကို ရပ်ဆိုင်းလိုက်ခြင်း။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇူလိုင် ၂၀
13 OECD ၊ မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မူဝါဒပြောင်းလဲမှုပြင်ခြင်း။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ မတ်လ။ စာမျက်နှာ - ၄၉ - ၆၀
14 US Department of the Treasury, Burma

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၄)။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဝါဒကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအနေဖြင့် ပါဝင်သော တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ (RBC) အခန်းနှင့်ပတ်သက်၍ OECD ၏ အကြံပြုချက်များ။¹⁵

- အဓိက နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး၊ အလုပ်သမားနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များကို သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးရန်။
- ပြည်တွင်းစည်းမျဉ်းဥပဒေများကို ဤစံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ အတည်ပြုလိုက်နာစေရန်နှင့် လိုက်နာစေရန်။
- လွတ်လပ်စွာလုပ်ကိုင်နိုင်မှုကို ပိုမိုအားပေးခြင်းနှင့် အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုမိုပေးရန်။
- EITI ကဲ့သို့သော နည်းလမ်းများဖြင့် ဘဏ္ဍာငွေပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရန်။
- နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများ အပါအဝင် ပြည်တွင်းလုပ်ငန်းများကို အသစ်သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ လိုက်နာစေရန်နှင့် ဥပဒေချိုးဖောက်သူများကို တရားစွဲရန်။
- စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ဥပဒေနှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုရှိစေရန် ပြည်သူ့အကျိုးပြုအဖွဲ့အစည်းများ (အလုပ်သမားသမဂ္ဂ၊ ဒေသခံလူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ) ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာစေရန်။
- တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ (RBC) ပါဝင်သည့်ကဏ္ဍဆိုင်ရာ master plan များ ရေးဆွဲရန်။ (ဥပမာ - ခရီးသွားလုပ်ငန်း)
- ဓလေ့ထုံးတမ်းမြေယာများအပါအဝင် ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးကို လုံလောက်သည့် အကာအကွယ်များ ပေးရန်။
- မြေယာသိမ်းယူခြင်းနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားခြင်း စသည့်ကိစ္စရပ်များအတွက် လွတ်လပ်သော ကြိုတင်အသိပေးတိုင်ပင်မှုနှင့် လူထုသဘောထားရယူမှု (FPIC) ကို ယူရန်။
- နစ်နာမှုများတိုင်ကြားသည့်စနစ်တစ်ခု ပြင်ဆင်ပြီး ထိခိုက်ခံသူများကို ဖြေရှင်းပေးရန်။
- မိခင်နိုင်ငံအစိုးရများနှင့်ပူးပေါင်းပြီး နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများနှင့် OECD ၏ လမ်းညွှန်ချက်များကို လိုက်နာစေရန်လုပ်ဆောင်ခြင်း။ မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် (MIC) မှ ခွင့်ပြုမိန့်ရထားသော နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအား အထက်ပါ လမ်းညွှန်ချက်များကို လိုက်နာစေခြင်း။

အချို့သောမိခင်နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့ကုမ္ပဏီများအတွက် ယေဘုယျတာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းဆိုင်ရာနှင့် ငွေကြေးနှင့်မသက်ဆိုင်သော အစီရင်ခံစာ (Non-financial Reporting) ဆိုင်ရာ မျှော်မှန်းချက်များကို မိတ်ဆက်ဖော်ပြထားသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွက် သီးသန့်ပြင်ဆင်ထားခြင်းတော့ မဟုတ်ပါ။ သို့သော် ၎င်းကိုလိုက်နာရမည်ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် [Declaration of the G7 Countries](#) တွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုကွင်းဆက်များ လိုက်နာရမည့် ခိုင်မာသောကတိကဝတ်များကို ထည့်သွင်းထားသည်။¹⁶ နိုင်ငံတော်တော်များများအနေဖြင့် ၎င်းအချက်များကိုလက်ခံကျင့်သုံးလာကြသည် သို့မဟုတ် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့်လုပ်ငန်းဖော်ဆောင်မှု အစီအစဉ် (National Action Plans) ကို ပိုမိုရှင်းလင်းသည့် မျှော်မှန်းချက် လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် လက်ရှိရေးဆွဲနေကြသည်။¹⁷

15 OECD ၊ မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဝါဒပြောင်းလဲမှုပြင်ခြင်း။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ - ၃၂
 16 G7 နိုင်ငံများ၏ ကြေညာစာတမ်း ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဇွန်လ ၇ - ၈။
 17 အမျိုးသားအဆင့် လုပ်ငန်းဖော်ဆောင်မှုအစီအစဉ်များ (National Action Plans) ကို UNOHCHR website တွင် ရရှိနိုင်သည်။

တရုတ်သတ္တုကုမ္ပဏီများသည် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအစိုးရအနေဖြင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင်သတ်မှတ်ထားသော ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာကာကွယ်ရေးလမ်းညွှန်ချက်များကို လိုက်နာရန်မျှော်လင့်သည်။¹⁸ ၎င်းတွင်ပါဝင်သော အချက်များမှာ အခြားနိုင်ငံများတွင် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်နေသော တရုတ်ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် အိမ်ရှင်နိုင်ငံ၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ကာကွယ်ရေးဥပဒေများ၊ ဘာသာရေး၊ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် အလုပ်သမားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို အလေးပေးလိုက်နာရန် တိုက်တွန်းထားပါသည်။ ထို့အပြင် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးအဖွဲ့အစည်းများမှ ချမှတ်ကျင့်သုံးနေသော လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လိုက်နာရန် အကြံပြုထားပါသည်။ The China Chamber of Commerce of Metals Minerals and Chemicals Importers & Exporters (CCCC) သည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် [Guidelines for Social Responsibility in Outbound Mining Investments](#) ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ CCCC သည် ကုန်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင် ရှိပြီး ပြည်ပတွင်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားသော အဓိကတရုတ်သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၊ ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတ၊ သတ္တုနှင့် ဟိုက်ဒရိုကာဗွန်ထုတ်ကုန်များ ရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများ အပါအဝင် အဖွဲ့ဝင်ကုမ္ပဏီပေါင်း ၆၀၀၀ ကျော်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။

(စ) ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (SWIA) ၏ ဆောင်ရွက်ပုံ နည်းစနစ် အဆင့်ဆင့်။

လေ့လာဆန်းစစ်ခဲ့သော ထိခိုက်မှုအမျိုးအစားများ

ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (SWIA) ၏ ဆောင်ရွက်ပုံ နည်းစနစ်အဆင့်ဆင့် သည် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းခြင်း(EIA) နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (SIA) လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အခြေခံထားသည်။ ၎င်းကို ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေး ဆိုင်ရာထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (ESIA) ဟုခေါ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် EIA လို့သာ ရည်ညွှန်းပါသည်။ SWIA တွင် ယခုပေါ်ထွက်လာသော လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (HRIA) လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများလဲပါဝင်သည်။ DHIR နှင့် IHRBတို့က MCRB နှင့်ပူးပေါင်းပြီး SWIA ၏ ဆောင်ရွက်ပုံ နည်းစနစ်အဆင့်ဆင့်ကို ဖန်တီးပြုစုထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။¹⁹ ဤနည်းစနစ်ကို ကိုလံဘီယာနိုင်ငံရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ SWIA အတွက် MCRB ၏ sister အဖွဲ့ဖြစ်သော CREER နှင့် IHRB တို့က အသုံးပြုခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။²⁰

ယခု SWIA သည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများကို ကွင်းဆင်းလေ့လာထားပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာတွင် အလုပ်ခွင်အခြေအနေ၊ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မြေနှင့်ပြန်လည်နေရာချထားပေးခြင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ရေ စသည့်တို့အပါအဝင် ထိခိုက်မှုများပါဝင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ အကတိလိုက်စားမှုတို့အပါအဝင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများအပေါ် ထိခိုက်မှုများ၊ ၎င်းထိခိုက်မှုများကို ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည့် တာဝန်ခံမှုရှိစွာ လုပ်ဆောင်မည့်နည်းလမ်းများလည်း ပါဝင်ပါသည်။

SWIA သည် ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးကို ခြုံငုံထားပြီး စီးပွားရေးစီမံကိန်းများမှ တစ်ဦးချင်းသီးခြားသော်လည်းကောင်း အဖွဲ့လိုက်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်စေသည့်ထိခိုက်မှုများကို သုံးသပ်ထားသည့်အပြင် ဆက်စပ်ထိခိုက်မှုများနှင့် ကဏ္ဍအဆင့်ထိခိုက်မှုများလည်း ပါဝင်သည်။

18 နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများအတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကာကွယ်ရေးလမ်းညွှန်ချက်၊ တရုတ်နိုင်ငံကုန်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် မတ်လ ၄ ရက်။ IHRB ကို ကြည့်ရှုရန်၊ ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ရှာဖွေခြင်း၊ နိုင်ငံခြားတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံနေသော တရုတ်ကုမ္ပဏီများ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစံနှုန်းချိမ်းညှိမှုများကို မည်သို့ကိုင်တွယ်သင့်သနည်း ၂၀၁၄ ခုနှစ် မတ်လ ၂၄ ရက်။
 19 သတင်းအချက်အလက်များကို MCRB website တွင်ကြည့်ရှုရန်။
 20 ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ၏ သတ္တုတွင်းအတွက် ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း၊ ဇွန်လ ၂၄၊ ၂၀၁၆၊ CREER နှင့် IHRB.

- **စီမံကိန်း သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းအဆင့်ထိခိုက်မှုများ** - SWIA သည် မြန်မာနိုင်ငံသတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ လက်ရှိစီမံကိန်းများ (ဥပမာ-တရားဝင်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်း) နှင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေမှုများ (ဥပမာ-လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်နေမှုများ) အားလုံးကို သုံးသပ်လေ့လာထားပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် စီမံကိန်းအဆင့်တွင် တွေ့ရှိသည့် သက်ရောက်မှုများကို ဖော်ပြကာ ထိုသက်ရောက်မှုများသည် အသေးစိတ်ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာများဖြစ်ကြောင်းအသိမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကုမ္ပဏီများနှင့်ဒေသမှဆက်စပ်သည့် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်သူများ၏ ပြုမူဆောင်ရွက်နေမှုများဖြင့် ၎င်းတို့ကို မည်သို့ရှောင်ရှားနိုင်မည် သို့မဟုတ် မည်သို့ပုံသဏ္ဍာန် အချိုးအစားများပြောင်း၍ လုပ်ဆောင်နိုင်မည်တို့ကို ဖော်ပြထားပါသည်။
- **ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ** - နေရာတစ်ခုတွင် သတ္တုစီမံကိန်းများစွာနှင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေမှုများစွာ ရှိနေပါက ထိုနေရာ၏ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိပြည်သူများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ ရှိလာနိုင်ပါသည်။ ၎င်းသည် နေရာတစ်ခုတွင် သတ္တုလုပ်ငန်းတစ်ခုတည်း (သို့မဟုတ်) စီမံကိန်းတစ်ခုတည်းတွင် ရှိနေသည့် သက်ရောက်မှုများနှင့် မတူညီဘဲ ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ ထိုသက်ရောက်မှုများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် အစိုးရအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ ဦးဆောင်လုပ်ကိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ SWIA အနေဖြင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုဖြစ်လာနိုင်သော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကိုဖော်ထုတ်ထားပြီး ၎င်းတို့၏ သက်ရောက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးစုပေါင်း၍သော်လည်းကောင်း အစိုးရမှသော်လည်းကောင်း လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖော်ထုတ်တင်ပြထားပါသည်။
- **ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအဆင့် သက်ရောက်မှုများ** - ဤအဆင့်သည် ကျယ်ပြန့်သည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် သက်ရောက်မှုရှိပါသည်။ နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး၊ အုပ်ချုပ်မှု၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် ဤကဏ္ဍမှ ကောင်းကျိုး၊ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် ဖြစ်လာနိုင်သည့် အနှုတ်လက္ခဏာသက်ရောက်မှုများ၏ ဖြစ်မြစ်ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် SWIA တွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ ဖြစ်လာစေရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့် ကဏ္ဍနှင့် ဆက်စပ်သော မူဝါဒများ၊ ဥပဒေမူဘောင်များအား ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာလာစေရန် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည့် နိုင်ငံအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာများပါဝင်ပါသည်။ SWIA သည် ကဏ္ဍအဆင့်တွင် လူ့အခွင့်အရေးရလဒ်ကောင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို အကြံပြုထားပါသည်။ ကဏ္ဍအလိုက် သုံးသပ်ချက်သည် ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများကို ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးရှိစီမံကိန်းများ၏ ဖြစ်လာနိုင်သော အနှုတ်လက္ခဏာဆောင်သည့် သက်ရောက်မှုများကို ခြုံငုံမြင်စေပြီး ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့်ရှုထောင့်များဖြင့် ရွေးချယ်မှုများ ပိုမိုလုပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သည့် လူ့အခွင့်အရေးရလဒ်များ ရရှိနိုင်သည့် ဖြစ်နိုင်ဖွယ် အခွင့်အလမ်းများလည်း ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။

SWIA သုတေသနလုပ်ငန်းနှင့်ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု အကျဉ်းချုပ်

SWIA ကို ကျယ်ပြန့်သော desk-top သုတေသနပြုမှုနှင့်ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများကို အခြေခံ၍ အစီရင်ခံစာရေးသားထားပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများကို ၂၀၁၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလနှင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လအတွင်း လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသားကွင်းဆင်းလေ့လာမည့် သုတေသီ (၆) ဦးကို ကနဦးသင်တန်းပို့ချပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း (၄၁) ခုကို ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတွင် ခွင့်ပြုမိန့်ရ အကြီးစားလုပ်ကွက် (၁၁) ကွက် (တစ်ခုမှာ ဓာတ်သတ္တု စမ်းသပ်တိုင်းတာသည့် အဆင့်)၊ ခွင့်ပြုမိန့်ရအသေးစားလုပ်ကွက် (၁၅) ကွက်နှင့် အရွယ်အစားအမျိုးမျိုး တရားမဝင်လုပ်ကွက် (၁၅) ကွက်တို့ပါဝင်ကာ ရှမ်းပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ ကယားပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်၊ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင် လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းမှရရှိခဲ့သော အချက်အလက်များကို အမည်မဖော်ပြပါ။ SWIA၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွင်း လက်ရှိအခြေအနေများကို သုံးသပ်လေ့လာရန်ဖြစ်ပြီး သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီတစ်ခုစီ၏ ပြုမူလုပ်ဆောင်နေမှုကို ဖော်ပြရန်မဟုတ်ပါ။ ဤကဲ့သို့ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သောလူများ၏ အချက်အလက်များကို မဖော်ပြရခြင်းသည် ၎င်းတို့ လုံခြုံဘေးကင်းစေရန် ဖြစ်သည်။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များသည် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သော အခြေအနေအားလုံး၊ အဖွဲ့အစည်းအားလုံး သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီအားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သည်ဟု မယူဆသင့်ပါ။ သွားရောက်ခဲ့သောနေရာများနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့သောသူအရည်အတွက်များကို နောက်ဆက်တွဲ (က) တွင် ဆက်လက်ဖော်ပြထားပါသည်။

သက်ဆိုင်သည့်အဖွဲ့များပါဝင်သည့် အစည်းအဝေးများကို ရန်ကုန်တွင်လည်းကျင်းပခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် မြန်မာနှင့် နိုင်ငံခြား သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၊ သတ္တုတွင်းဝန်ဆောင်မှုပေးသောကုမ္ပဏီများ၊ နိုင်ငံတကာအစိုးရဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ အကျိုးအမြတ်မယူသော အဖွဲ့များနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ အပါအဝင် သတ္တုတွင်းဥပဒေ၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ mineral economics၊ ဓာတ်သတ္တုဆင့်တက်လုပ်ငန်းများ၊ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများ၊ SWIA သတ္တုအမျိုးအစားများနှင့် ဆက်စပ်သော ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား ကျွန်းကျင်သည့် ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပမှ ပညာရှင်များပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ရန်ကုန်မြို့တွင် တစ်ရက်တာ အများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းကို ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလအတွင်း (၂) ကြိမ် (မြန်မာဘာသာဖြင့်တစ်ကြိမ်၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်တစ်ကြိမ်) ကျင်းပခဲ့ပြီး မူကြမ်းအပေါ်တွင် ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ၏ တုန့်ပြန်အကြံပြုချက်များ ရရှိရန်ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ ၎င်းကို အင်တာနက်တွင်လည်း ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။

သုတေသနအတွက် ဦးစားပေးလေ့လာရမည့်အချက်များ ထုတ်ဖော်ခြင်း၊ အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်း၊ တွေ့ရှိချက်များကို သုံးသပ်ခြင်း၊ လေ့လာမှုလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ထုတ်ပြန်ခြင်း မတိုင်မီအချိန်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ဘက်ပေါင်းစုံမှပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများကို ကူညီထောက်ပံ့ပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ပေးနိုင်ရန် အကြံပေးအဖွဲ့တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းပြီး ကူညီစေခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအဖွဲ့မှလည်း သက်ဆိုင်ရာအကြံပြုချက်များ ပံ့ပိုးပေးရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဤအကြံပေးအဖွဲ့တွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်း၏ကိုယ်စားလှယ်များ၊ အစိုးရဝန်ထမ်းဟောင်းများနှင့် သတ္တုတွင်းကျွမ်းကျင်သူများ ပါဝင်ပါသည်။

(ဆ) လေ့လာခဲ့သော သတ္တုအမျိုးအစားများ- ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့် ခဲမဖြူ။

ယခု SWIA သည် သတ္တုအမျိုးအစားသုံးမျိုးဖြစ်သော ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူ တို့ကို အခြေခံလေ့လာထားပါသည်။ MCRB မှလုပ်ဆောင်ခဲ့သော ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများသည် သတ္တုထုတ်လုပ်မှုအဆင့်များကိုအလေးထား ပြီးအထူးသဖြင့် လက်ရှိလည်ပတ်နေသော သတ္တုတွင်းများတွင် လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ဆင့်တက်သန့်စင်သောနေရာများ၊ ထုတ်လုပ်မှုစက်ရုံများနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းပြီးသော နေရာအချို့ကို သွားရောက်လေ့လာခဲ့ပါသည်။ (သွားရောက်ခဲ့သောနေရာများကို နောက်ဆက်တွဲ (က) တွင် အပြည့်အစုံဖော်ပြထားပါသည်။ သတ္တုအမျိုးအစား (၃) မျိုးရွေးချယ်ရန် အသုံးပြုခဲ့သော စည်းမျဉ်းအချက်အလက်များတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။

- စီးပွားရေးအရ အရေးပါမှုနှင့် အနာဂတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အလားအလာရှိမှု။
- လူ့အခွင့်အရေးရရှိမှုအပေါ် သက်ရောက်မှုများ။
- ကွင်းဆင်းသုတေသီများ၏ လုံခြုံရေးအပါအဝင် သတ္တုတွင်းနေရာများသို့ သွားရောက်ရန် လက်လှမ်းမီနိုင်မှု အခြေအနေ။
- လက်ရှိလေ့လာထားသော သုတေသနနှင့် MCRB မှ လက်ရှိလုပ်ဆောင်နေသော ကနဦးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ထည့်နိုင်သည့် ဖြစ်နိုင်မှုအခြေအနေ။
- ပါဝင်လုပ်ဆောင်မည့်သူများကို SWIA အကြံပြုချက်များ အကောင်အထည်ဖော်ရန် MCRB ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်မှု အခြေအနေ။

အခြားသတ္တုများနှင့်ဓာတ်သတ္တုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့သော်လည်း ယခု SWIA တွင် ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားခြင်း တော့မရှိပါ။ ကြေးနီကတ်သုတ်နှင့်နီကယ်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ ထုတ်လုပ်သောသတ္တုများတွင် အများဆုံးတင်ပို့ ရောင်းချရသော သတ္တုထုတ်ကုန်များဖြစ်ပြီး တရုတ်ပြည်၏ ကြီးမားသော ထုတ်လုပ်မှုစီးပွားရေးအတွက်သွင်းအားစု တစ်ခုဖြစ်သည်။²¹ သို့ရာတွင် ကြေးနီတူးဖော်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အထူးသဖြင့် လက်ပံတောင်းတောင်ကြေးနီသတ္တု တွင်းသည် အစီရင်ခံစာများပေါ်ထွက်လာပြီး ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပမှ စိတ်ဝင်စားမှုကိုခံနေရသည့် သတ္တုတွင်းတစ်ခု လည်းဖြစ်ပါသည်။²² ကျောက်မီးသွေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရအနေဖြင့် ကျောက်မီးသွေးသုံး လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေး စက်ရုံများ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်မည် မလုပ်ဆောင်မည်ကို ရှင်းလင်းစွာမသိရပါ။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျောက်မီး သွေးတွင်းထွက်သိုက်၏ အပူဓာတ်အရည်အသွေးမှာ နိမ့်မည်ဟု အစီရင်ခံစာပြီး လျှပ်စစ်ဓာတ်အားအတွက် အသုံးပြုမည့် ကျောက်မီးသွေးများကို တင်ပို့ရောင်းချလိမ့်မည်ဟု ယူဆကြသည်။²³ အခြားကျော်ကြားသော ခဲ၊ ငွေနှင့်ခနောက်စိမ်း သတ္တုသိုက်များရှိပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ နမ္မတူ၊ ဘော်တွင်း ငွေနှင့်ခဲ သတ္တုတွင်းများသည် ကိုလိုနီခေတ်ကတည်းကစ၍ လည်ပတ်ထုတ်လုပ်နေသော်လည်း ၎င်းသတ္တုအမျိုးအစားများမှာ အမျိုးသားစီးပွားရေး အတွက် SWIA မှရွေးချယ်ထားသော သတ္တုအမျိုးအစားများလောက် အရေးမကြီးပါ။²⁴

မြန်မာနိုင်ငံသည် အဖိုးတန်အရေးပါသော ကျောက်စိမ်းနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာသိုက် (အထူးသဖြင့် ပတ္တမြားနှင့် နီလာ) များဖြင့် ကြွယ်ဝပါသည်။ Global Witness သည် ၂၀၁၄ ခုနှစ် တစ်နှစ်အတွင်း ကျောက်စိမ်းထုတ်လုပ်မှုမှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၁ ဘီလီယံရရှိထားသည်ဟု ခန့်မှန်းထားပြီး ဤကဏ္ဍသည် စစ်ခေါင်းဆောင်များနှင့် ဆက်နွယ် နေသောသူများ၊ မူးယစ်ရာဇာများနှင့်ခရီးနီများမှ ဤလုပ်ငန်းကို ထိန်းချုပ်ထားသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။²⁵ ယင်း အခြေအနေများကို သုံးသပ်ပြီး လုံခြုံရေးအန္တရာယ်အပြင် ၎င်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ချိတ်ဆက်ရန် MCRB တွင် အကန့်အသတ်ရှိသောကြောင့် ဤကဏ္ဍကို အလေးပေးလေ့လာရန် မရွေးချယ်ခဲ့ပါ။

အထက်ပါကဏ္ဍနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ တန်ဖိုးနည်းသောကျောက်များတူးဖော်မှုကဏ္ဍတွင် ၎င်း အပေါ် လေ့လာထားမှုအနည်းငယ်သာရှိသည်ကို တွေ့ရပြီး အများစုမှာ ပြည်တွင်းအသုံးပြုရန်အတွက်သာ ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကြီးထွားလာသည်နှင့်အမျှ ဘီလပ်မြေထုတ် လုပ်ရန်လိုအပ် သည့် ထုံးကျောက်ထုတ်လုပ်မှုများလာနိုင်ခြေရှိပြီး ၎င်းနေရာများသည် တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်ရာ နေရာများ ဖြစ်သည်။ တပ်မတော်နောက်ခံကုမ္ပဏီများဖြစ်သည့် မြန်မာ့စီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်း(MEC) နှင့် ပြည်ထောင်စုမြန် မာနိုင်ငံစီးပွားရေးဦးပိုင်လီမိတက် (UMEHL) တို့သည် ဤကဏ္ဍတွင် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်ရန် စိတ်ဝင်စားမှုများ ရှိနေပြီး ဘီလပ်မြေထုတ်လုပ်ရာတွင် လိုအပ်သည့် (ဥပမာ - ဂေါဒန်ကျောက်) အချက်အလက်များ ပေးထားပါသည်။

ရွှေသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အရေးကြီးဆုံးသတ္တုထုတ်ကုန်တစ်ခုဖြစ်ပြီး နေရာအတော်များများတွင် လက်လုပ် လက်စားနှင့်အကြီးစားတူးဖော်မှုများကို နည်းပညာမျိုးစုံဖြင့် လုပ်ကိုင်နေသည်ကိုတွေ့ရသည်။²⁶ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်း တွင်ရွှေကိုအရေးကြီးသောနန်းမြေသိုက်နှင့်ကျောက်မာသိုက်များတွင်တွေ့ရပြီးလက်လုပ်လက်စားတူးဖော်သူများမှ အလွယ်တကူ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်တူးဖော်နိုင်သည့် အခြေအနေတွင် ရှိပါသည်။

ခဲမဖြူ/အဖြိုက်နက်၊ တန်တာလမ် (tantalum) နှင့် ရွှေတို့သည် 'ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တု' ဟု သတ်မှတ်ထားကြရာ OECD ၏ အကြံပြုချက်အရ အကြံဖြစ်နိုင်ဖွယ်လေ့လာမှုများကို သေချာစွာလုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ သည် မကြာသေးမီက ကမ္ဘာ့ခဲမဖြူထုတ်လုပ်မှုတွင် ဦးဆောင်သူဖြစ်လာပြီး လျင်မြန်စွာပင် အဓိကတင်ပို့သူ ဖြစ်လာ ပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတင်ပို့မှုအားလုံးပေါင်းအရ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံပြီးလျှင် ဒုတိယနေရာလိုက်နေပါသည်။ မြန်မာ

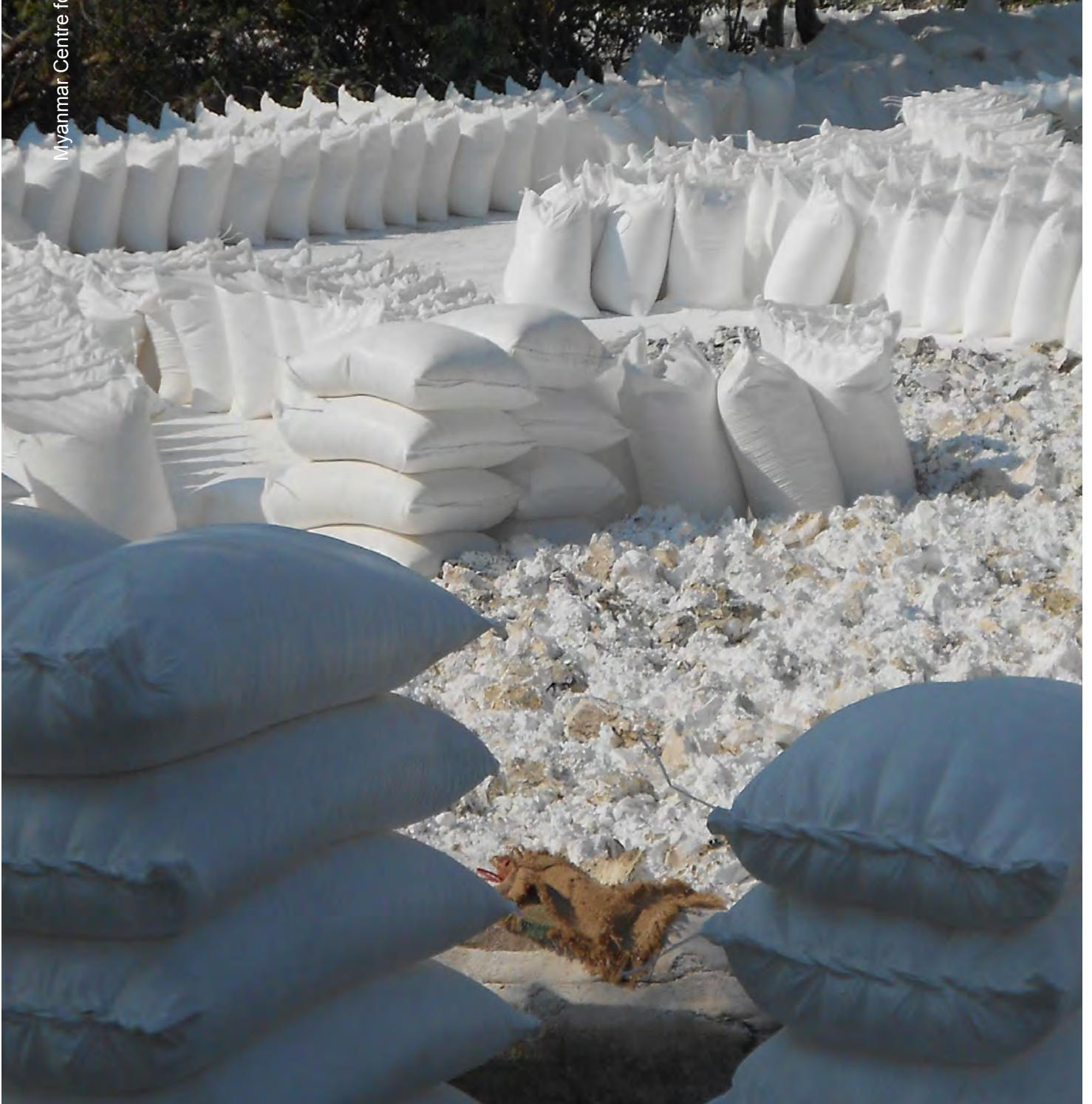
21 သတ္တုအစည်းအဝေးမှ MCRB ၏ Power point Presentation ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်။
 22 Amnesty International မှ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်နိုင်မှု ဖွင့်ထားသလား။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၀ ရက်၊ မြန်မာကြေးနီသတ္တုတွင်းတွင် ပူးပေါင်းကျူးလွန်သော ဖြစ်မှုနှင့် အလွဲသုံးစားပြုမှုများ။
 23 MRCB ၏ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးထားမှုများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 24 MEITI - မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးသော EITI အစီရင်ခံစာ၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
 25 Global Witness ၊ ကျောက်စိမ်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံးလျှို့ဝှက်ချက်၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၃ ရက်၊ စာမျက်နှာ- ၆ - ၇
 26 MEITI - မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးသော EITI အစီရင်ခံစာ၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။

နိုင်ငံ၏ ခဲမဖြူအားလုံးနီးပါးကို တရုတ်ပြည်သို့တင်ပို့ခြင်းဖြစ်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရေးကြီးသော ကုန်သွယ်ရေးမိတ်ဖက် နိုင်ငံဖြစ်သလို မြန်မာ့သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် အဓိကလုပ်ငန်းလည်ပတ်လုပ် ကိုင်နေ သူလည်း ဖြစ်ပါသည်။²⁷

ဤ ဓာတ်သတ္တုအမျိုးအစား သုံးမျိုး၏ လုပ်ဆောင်လည်ပတ်မှုအမျိုးမျိုးကို လွှမ်းခြုံ၍ လေ့လာနိုင်ရန် SWIA အဖွဲ့မှ အရွယ်အစားစုံ (လက်လုပ်လက်စားမှ အကြီးစားသတ္တုထုတ်လုပ်မှုအထိ) သတ္တုလုပ်ကွက်များ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုပုံစံ (နိုင်ငံပိုင်၊ ပုဂ္ဂလိကပိုင်နှင့် နိုင်ငံခြားပိုင်)၊ တရားဝင်လုပ်ငန်း၊ တရားမဝင်လုပ်ငန်းများ၊ မတူညီသည့် ဒေသများ (မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း၊ တိုင်းရင်းသားနယ်မြေတို့အပါအဝင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ အပြည့်အဝ (သို့မဟုတ်)တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့်ထိန်းချုပ်ထားသည့်နယ်မြေများ)နှင့်သတ္တုတူးဖော်မှုနည်းစနစ်မတူညီသည့် လုပ်ကွက်များ (ဟင်းလင်းဖွင့်တူးနည်း၊ လေပေးအင်းစနစ်(shaft) စသဖြင့်) ကို ရွေးချယ်ခဲ့ပါသည်။

27 ၂၇။ Nicholas J. Gardiner et al - မြန်နိုင်ငံတွင် ခဲမဖြူတူးဖော်မှု၊ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် အလားအလာများ (၂၀၁၅ ခုနှစ်) ၄၆၂ သယံဇာတမူဝါဒ - စာမျက်နှာ - ၂၁၉ - ၂၃၃၊ စာမျက်နှာ - ၂၂၄။

မြန်မာနိုင်ငံရှိသတ္တုတွင်းများ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ

ဤအပိုင်းတွင် -

- (က) မြန်မာ့ဓာတ်သတ္တုဘူမိဗေဒအခြေအနေ
- (ခ) စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ အရေးပါမှု
- (ဂ) အဓိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ
- (ဃ) ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူကဏ္ဍ အကျဉ်းချုပ်သုံးသပ်ချက်
- (င) လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း (ASM)
- (စ) သတ္တုကဏ္ဍ၏လုပ်ငန်းကွင်းဆက်များ။

(က) မြန်မာ့ဓာတ်သတ္တုဘူမိဗေဒ အခြေအနေ

မြန်မာနိုင်ငံ၏နယ်နိမိတ်အတွင်းတွင် များပြားသောဓာတ်သတ္တုကြွယ်ဝမှုများရှိနေပြီး သတ္တုသိုက်များကို နိုင်ငံတစ်ဝန်းတွင် တွေ့ရှိရသည်။ အခိုင်အမာတွေ့ရှိထားသော သတ္တုသိုက်များတွင် စက်မှုတွင်းထွက်ကုန်ကြမ်းပစ္စည်း၊ ကျောက်များ၊ သတ္တုများ၊ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာများ၊ ကျောက်မီးသွေးကဲ့သို့သော စွမ်းအင်ရင်းမြစ်များ စသည်တို့ ပါဝင်နေသည်ကိုတွေ့ရသည်။²⁸ သတ္တုဖြစ်တည်မှုမာဏတိုင်းတာချက်များအရ မြန်မာနိုင်ငံသည် အနည်းဆုံးကမ္ဘာ့အဆင့်သတ္တုသိုက် (၃) ခုရှိသည်။ ဘော်တွင်း ခဲ၊ သွပ်နှင့်ငွေ သတ္တုသိုက်၊ မုံရွာကြေးနီသတ္တုသိုက်နှင့်မှော်ချီး ခဲမဖြူ/အဖြိုက်နက် သတ္တုတွင်းတို့ဖြစ်သည်။²⁹ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့ခဲမဖြူထုတ်လုပ်မှု၏ ၁၀ % ကို ထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၉ ခုနှစ်မှစ၍ ၄၉၀၀ % အထိ ပိုမိုထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့သောကြောင့် ကမ္ဘာ့တတိယအကြီးဆုံးထုတ်လုပ်သူ ဖြစ်လာပါသည်။³⁰

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မကြာသေးမီက ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေ စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးအချို့ ရှိခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံတစ်ခုလုံး၏ ဘူမိဗေဒနှင့် ကျန်ရှိသည့်ဓာတ်သတ္တုဖြစ်တည်မှုများကိုမူ အနည်းငယ်သာသိရှိထားသည်။ ရရှိနိုင်သည့် ဘူမိဗေဒအချက်အလက်များမှာ အနည်းငယ်သာရှိပြီး နောက်ဆုံးကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ လူအများသိရှိနိုင်သော အချက်အလက်များအရ နိုင်ငံ၏နယ်နိမိတ်တစ်လျှောက် ငွေ၊ ခဲ၊ ခဲမဖြူ၊ အဖြိုက်နက်နှင့် ခနောက်စိမ်းဖြစ်တည်မှုများ ရှိနေသည်ကို ရည်ညွှန်းထားပြီး ရွှေ၊ မန်းဂန်း၊ ကြေးနီနှင့် ကျောက်မီးသွေးသိုက်များမှာလည်း အများအပြားရှိနေသည်ကို ဖော်ပြထားသည်။³¹ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအနေဖြင့် ဘူမိဗေဒဆိုင်ရာ မြေပုံများ၊ အချက်အလက်များကို အပြည့်အဝထိန်းချုပ်ထားမှုမရှိသောကြောင့် တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်များမှ ထိုအချက်အလက်များကို မရယူနိုင်ပါ။

အရေးပါသော ရွှေ၊ ကျောက်စိမ်း၊ ကျောက်မျက်ရတနာနှင့် ခဲမဖြူသိုက်များသည် ကချင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ကရင်ပြည်နယ်တို့တွင်ရှိပြီး ထိုပြည်နယ်များသည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများက (EAOs) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ထိန်းချုပ်ထားသော နယ်မြေများဖြစ်ကြသည်။ အရေးပါသော ရွှေသတ္တုသိုက်များကို မန္တလေးတိုင်းဒေသ

28 Oxford Business Group - မြန်မာနိုင်ငံသည် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတအမျိုးမျိုး ဆုပ်ကိုင်ထားသည်။ ၂၀၁၆
 29 Gardiner et al - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခဲမဖြူတူးဖော်မှု ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် အလားအလာများ (၂၀၁၅ ခုနှစ်) ၄၆၊ ၂ သယံဇာတမူဝါဒ - စာမျက်နှာ - ၂၁၉ - ၂၃၃။
 30 Nicholas J. Gardiner ibid, စာမျက်နှာ - ၂၂၀
 31 Stratfor, Myanmar ၏ သေချာမှုနည်းသော ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်ရေး ဈေးကွက်၊ Stratfor Global Intelligence၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၂၄ ရက်

ကြီးနှင့်စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးများတွင် တွေ့ရပါသည်။ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးသည် နိုင်ငံအတွင်း အသေးစား သတ္တုတူးဖော်မှုအများဆုံးနေရာဖြစ်ပြီး ကြေးနီ၊ ကျောက်မီးသွေး၊ ရွှေ၊ အဖြိုက်နက်နှင့် ရှီးလိုက် (Sheelite) သိုက် ကြီးများလည်း တွေ့ရပါသည်။ ရွှေသတ္တုရိုင်းသည် နိုင်ငံခြားသုံးငွေစီမံခန့်ခွဲမှုဥပဒေ ပုဒ်မ ၈၃ (က) အရ တားမြစ်ထား ပြီး ကုန်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ တားမြစ်ထားသောပစ္စည်းစားရင်းတွင် ပါဝင်နေသည်။ သို့သော် ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် တင်ပို့ရောင်းချရန် ပြန်လည်ခွင့်ပြုထားပါသည်။³² ထို့ကြောင့် ရွှေသည် သံ၊ သံမဏိ၊ ထုံးကျောက်၊ စက်မှုကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများနှင့် ဗရိုက်တီးများနှင့် (barite) အတူ ပြည်တွင်းအသုံးပြုရန် အဓိကထုတ်လုပ်ကြသည်။³³ ထုံးကျောက်သိုက်များသည် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအတော်များများတွင် တွေ့ရပြီး အရည်အသွေးကောင်းမွန် သော ထုံးကျောက်သိုက်များကို ကရင်ပြည်နယ်အတွင်း မြောက်မှတောင်သို့သွယ်တန်းကာ ဖြစ်တည်နေမှုကို တွေ့ ရှိရသည်။³⁴ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် အရေးကြီးသည့် သယံဇာတများဖြစ်သော ပတ္တမြား၊ နီလာ၊ သံနှင့် ဗရိုက်တီး တို့ရှိပြီး ရှမ်းပြည်နယ်တွင် အရေးပါသော ပတ္တမြားနှင့်နီလာတွင်းများ ရှိသည်။³⁵

တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးတွင် အဖိုးတန်သော ခဲမဖြူ/အဖြိုက်နက်၊ ရှီးလိုက်နှင့်မြေနေသိုက် စိန်များ တွေ့ရှိရသည်။ ခဲမဖြူအကြောကို ရန်ကုန်မြို့၏အရှေ့မှစ၍ တောင်ဘက် မြိတ်ကျွန်းစုများကို ဖြတ်ကာ ခဲမဖြူ ထုတ်လုပ်မှုများသော ထားဝယ်ဒေသအထိ တွေ့နိုင်ပြီး ခဲမဖြူရင်းသိုက် အခု (၁၀၀) ကျော်ဖော်ထုတ် တွေ့ရှိထားပြီးဖြစ်သည်။ အခြား အရေးပါသည့် ခဲမဖြူဖြစ်စဉ်များကို ကယားပြည်နယ် မော်ချီးသတ္တုဗိုင်းတွင်တွေ့ရပြီး တစ်ချိန်က ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ခဲမဖြူ အဖြိုက်နက်ထုတ်လုပ်သည့်နေရာလည်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ အခြားခဲမဖြူ ဖြစ်စဉ်များကို ရှမ်းပြည်နယ် 'ဝ' ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသတွင်လည်းတွေ့ရသည်။³⁶ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် သဲကျောက် များကိုတွေ့ရှိ ရပါသည်။³⁷

(ခ) စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ အရေးပါမှု

မြန်မာ့သတ္တုတွင်းကဏ္ဍသည် မဖွံ့ဖြိုးသေးသော အခြေအနေတွင် ဆက်လက်ရှိနေပြီး အသေးစားတူးဖော်မှုများဖြင့် လုပ်ငန်းဆောင်နေကြသည်ဟု ဆိုကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရအနေဖြင့် လက်ရှိအမျိုးသား သယံဇာတများကို တန်ဖိုးရှိအောင် မလုပ်ဆောင်နိုင်သေးပေ။ ဆင့်တက်သန်စင်ခြင်းနှင့် တန်းဖိုးအကျိုးအမြတ်ပိုမိုရရှိစေရန် လုပ်ဆောင် နိုင်သည့် ကျွမ်းကျင်မှုနှင့်နည်းပညာများ မရှိသေးပါ။ အကြီးစားတူးဖော်မှုများလုပ်ဆောင်ရန် အတားအဆီးတစ်ခုမှာ အဆင့်မီသတ္တုတွင်းလည်ပတ်ထုတ်လုပ်မှုများပြုလုပ်ရန် စိတ်ချရသော စွမ်းအင်ရင်းမြစ်များနှင့် ပြည့်စုံသော အခြေခံလိုအပ်ချက်များ လိုအပ်နေပါသေးသည်။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် အခြားအတားအဆီးများမှာ ယခင် စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုနှင့် နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှု အခြေအနေအမျိုးမျိုးတို့ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေ အားနည်းမှု၊ ဥပဒေကိုလေးစားလိုက်နာစေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုစွမ်းဆောင်ရည်၊ မြေနှင့်လုံခြုံရေးဆိုင်ရာများ လူ့ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်နိုင်ဖွယ်များ၊ နိုင်ငံရေးမသေချာမှုများနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ ဆက်တိုက်ဖြစ်ပေါ်မှုများ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်တွင် အထက်ပါအကြောင်းအရာများအပြင် ကုန်ချစရိတ်မြင့်မားမှု၊ ဆွဲဆောင်မှု မရှိသော စီးပွားရေးဆိုင်ရာ စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်များကြောင့် ရလဒ်အနေဖြင့် ဤကဏ္ဍတွင် တရားဝင်နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အနည်းငယ်သာရှိသည်။ အမှန်ဆိုသော် နိုင်ငံခြားမှစိတ်ဝင်စားမှု နည်းပါးလာသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေရေးနှင့် စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးလိုင်စင် လျှောက်ထားခဲ့ပြီးဖြစ်သော ဩစတြေးလျကုမ္ပဏီ (J) ခုသည် မိမိတို့အနေဖြင့် နတ်ထွက်မည်ဆိုသည့်အကြောင်းကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ပါသည်။³⁸

32 ရွှေတင်ပို့ရောင်းချမှု မြန်မာနိုင်ငံတွင် စတင်ခွင့်ပြု၊ မြန်မာတိုင်း(မ်)၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၂၄ ရက်။
 33 MCRB တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 34 နိုင်ငံတကာ ဘီလပ်မြေထုတ်ကုန်အပေါ် သုံးသပ်ချက်။ ၆ ကြိမ်မြောက် ကမ္ဘာ့ဘီလပ်မြေထုတ်ကုန် အစီရင်ခံစာ၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်စာ - ၂၀၅။
 35 Dr James Shigley, သမိုင်းဆိုင်ရာ ဖတ်ရှုရန်များ၊ ဗမာပြည်ရှိ ပတ္တမြားတွင်းများ၊ အမေရိကန် သမိုင်းဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း။
 36 Gardiner et al - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခဲမဖြူတူးဖော်မှု ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် အလားအလာများ (၂၀၁၅ ခုနှစ်) ၄၆-၂ သယံဇာတမူဝါဒ - စာမျက်နှာ - ၂၀၉ - ၂၃၃။
 37 Tin T. Naing et al, Provenance study on Eocene-Miocene sandstones of the Rakhine Coastal Belt, IndoBurman Ranges of Myanmar: geodynamic implications (2014) 386:1 Geological Society, London, Special Publications pp. 195-216
 38 ဩစတြေးလျ သတ္တုကုမ္ပဏီများ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု နောက်ဆုတ်မည်။ Frontier မဂ္ဂဇင်း၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လ ၁၇။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံး EITI အစီရင်ခံစာအရ သယံဇာတတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းသည် နိုင်ငံ၏ GDP ကို ၆ %၊ အစိုးရဝင်ငွေကို ၂၄%နှင့် ထုတ်ကုန်တင်ပို့မှု ၃၈% အသီးသီးရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော် သတ္တုတူးဖော်ရေးကဏ္ဍသည် အစိုးရ၏ သယံဇာတတူးဖော်ရေးမှ ရရှိသည့်ဝင်ငွေစုစုပေါင်း၏ ၁၅% သာ ကိုယ်စားပြုပါသည်။ ၎င်း ၁၅% မှ သယံဇာတတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းမှရသည့် ဝင်ငွေစုစုပေါင်း၏ ၈၈% သည် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာထုတ်လုပ်မှုများမှ ရရှိသည်။ (အောက်ပါဇယား (၅))၊ မြန်မာနိုင်ငံ သယံဇာတထုတ်လုပ်ရေးမှူးရုံးသော ဝင်ငွေ - ကို ကြည့်ရန်။ မြန်မာ့သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ပြိုင်ဆိုင်မှုသည် မတည်ငွေနည်းပါးမှု၊ အရည်အသွေးနည်းသော စက်ပစ္စည်းများ၊ ကျွမ်းကျင်မှုအားနည်းခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၏ ထောက်ပံ့မှုအားနည်းခြင်းများကြောင့် အခြားနိုင်ငံများနှင့်ယှဉ်လျှင် နောက်ကျကျန်နေခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ဥပမာ- အသစ်စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းပြုလုပ်ရန် လက်ရှိသတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်အားနည်းနေသောကြောင့် မက်လုံးမရှိပါ။ mining cadaster တစ်ခု ဖန်တီးလုပ်ဆောင်ရန် မြန်မာနိုင်ငံ၌ အရေးတယူလုပ်ဆောင်ရမည့် အစီအစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ပံ့ပိုးမှုဖြင့် MEITI လုပ်ငန်းစဉ်အောက်ရှိ EITI စံချိန်စံညွှန်းများအရ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။³⁹

မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် (MIC) မှ ကိန်းဂဏန်းများသည် ၂၀၁၀ - ၂၀၁၁ နှင့် ၂၀၁၆ - ၂၀၁၇ အတွင်း သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတွင် နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) ၄% ရှိသည်ကိုပြသထားပြီး ၂၀၁၀ - ၂၀၁၁ ခုနှစ်များတွင် လက်ပံတောင်းတောင်ကြေးနီသတ္တုတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှာ အကြီးဆုံးဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် နောက်နှစ်များတွင် ၁% ထက်နည်းသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသာ ရှိခဲ့သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် (MIC) မှ လစဉ်ထုတ်ပြန်သော ကိန်းဂဏန်းများသည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် နိုင်ငံသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှာ ၁% ခန့်သာ ရှိခဲ့သည်။⁴⁰ သို့သော် ထိုကိန်းဂဏန်းများသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် ကတိကဝတ်ပြုထားသည့်အဆင့်သာ ရှိသောကြောင့် အမှန်တကယ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားသည့် ပမာဏမဟုတ်ကြောင်း သတိပြုသင့်သည်။ ၎င်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် (MIC) တွင် ခွင့်ပြုမိန့်မလျှောက်သော ပြည်တွင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ မပါဝင်ပါ။

ဇယား (၁)။ အစိုးရမှ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၃၁ ရက်နေ့အထိ ခွင့်ပြုထားသောသတ္တုအမျိုးအစားနှင့် လိုင်စင်များ တရား။⁴¹

(တွင်းစကွင်းပိတ်ရှိ ကိန်းဂဏန်းများသည် ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လ ၃၁ ရက်မှ ကိန်းဂဏန်းများ ဖြစ်ပါသည်။)

တိုင်း/ပြည်နယ်	အကြီးစား	အသေးစား	စမ်းသပ်	စမ်းသပ် ဖြစ်မြောက်	လက်လုပ် လက်စား	အသေးစား ဆင့်တက်	စုစုပေါင်း
ကချင်	၄ (၄)	၆၆ (၈၀)	၅၃ (၅၃)	-	-	-	၁၂၃ (၁၃၇)
ကယား	၁ (၁)	၁၅ (၁၆)	၉ (၁၁)	-	-	-	၂၅ (၂၈)
ကရင်	၆ (၆)	၃၄ (၃၄)	၁၇ (၁၄)	၁	၆ (၆)	-	၆၀ (၇၁)
ချင်း	-	-	၇ (၇)	-	-	-	၇
စစ်ကိုင်း	၂၄ (၂၄)	၁၄၂ (၂၀၁)	၄၂ (၅၁)	၉	၂ (၂)	၂ (၂)	၂၂၁ (၂၈၀)
တနင်္သာရီ	၁၉ (၁၉)	၃၄ (၃၆)	၅၀ (၅၃)	၃	-	-	၁၀၆ (၁၀၈)
နေပြည်တော်	၃ (၃)	-	-	-	-	-	၃ (၃)
ပဲခူး	-	၂ (၂)	၁ (၁)	-	-	-	၃ (၃)
မကွေး	၃	၄၀ (၃၇)	၂၂ (၂၅)	-	-	-	၆၅ (၆၅)

39 ၂၀၁၆ ခုနှစ် EITI စံချိန်စံညွှန်းများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ။
 40 <http://www.dica.gov.mm/en/topic/myanmar-citizen-investment-sector>
 41 Source: http://www.mining.gov.mm/DM_mm/1.DM_mm/Details.asp?submenuID=8&sid=1189

မန္တလေး	၄၃ (၄၃)	၂၄၅ (၂၆၉)	၆၀ (၇၀)	၂	၁၃ (၇)	၈၉ (၃)	၄၅၂ (၃၉၂)
မွန်	၅ (၅)	၁၄ (၁၈)	၁ (၃)	၁	၄ (၈)		၂၅ (၃၄)
ရခိုင်	၁ (၁)		၃ (၃)	-	-		၄ (၄)
ရှမ်း (တောင်)	၁၆ (၁၆)	၈၆ (၉၄)	၄၉ (၆၀)	၃	၂ (၂)		၁၅၆ (၁၇၂)
ရှမ်း (မြောက်)	၂၁ (၂၁)	၄၇ (၄၉)	၁၈ (၁၈)	၂	၁၀ (၁၀)		၉၈ (၉၈)
ရှမ်း (ရှေ့)	၂ (၂)	၆၈ (၇၆)	၂၆ (၂၇)	၃		-	၉၉ (၁၀၈)
ဧရာဝတီ	၂ (၂)	-	-	-			၂ (၂)
ရန်ကုန်	-	-	-	-		၁	၁
စုစုပေါင်း ၂၀၁၈ ၊ ဇန်၊ ၃၁ (၂၀၁၇၊မတ်၊၃၁)	၁၅၀ (၁၅၀)	၇၉၃ (၉၁၅)	၃၅၈ (၃၉၆)	၂၄ (၀)	၃၇ (၃၅)	၉၂ (၅)	၁၄၅၄ (၁၄၉၈)

ဓာတ်သတ္တုစွမ်းသပ်တိုင်းတာရေးလိုင်စင်များကို တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အားလုံးနီးပါးတွင် ချထားပေးပြီး ဖြစ်ရာ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် (ဇယား - ၁) စွမ်းသပ်တိုင်းတာရေး လိုင်စင်တော်တော်များများကို ချထားပေးထားသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် NLD အစိုးရ အာဏာရလာသည့် အချိန်မှစ၍ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလနှင့် ၂၀၁၇ မတ်လအတွင်း လိုင်စင်ထုတ်ထားပေးမှုသည် ၆% ကျဆင်းခဲ့ပြီး ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လနှင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအတွင်းတွင် ၃% ဆက်လက်ကျဆင်းခဲ့သည်။ ဤသို့ကျဆင်းခြင်းမှာ သက်တမ်းကုန်သွားသော လိုင်စင်များသက်တမ်း မတိုးခြင်းနှင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်မှစ၍ လိုင်စင်များထုတ်ပေးရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် စိုးရိမ်မှုများရှိနေခြင်း၊ သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေ အသစ် အတည်မပြုနိုင်သေးခြင်းများကြောင့် ယင်းကဲ့သို့ လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့် အရေအတွက် ကျဆင်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤဖြစ်စဉ်ကြောင့် အသေးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ အဓိကထိခိုက်ခဲ့သည်။ သို့သော် ခွင့်ပြုမိန့်အချို့ကို ထုတ်ပေးခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် စစ်ကိုင်းတိုင်းနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တို့တွင် ရှာဖွေခြင်းမှဖြစ်မြောက် နိုင်စွမ်းအထိ အဆင့် (၃) ခုပါသော ပုံစံအသစ် တစ်ပေါင်းတည်းလိုင်စင် (၂၄) ခုကို ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ပထမ အကြိမ်ထုတ်ပေးခဲ့သည်။ ယခုကဲ့သို့ တစ်ပေါင်းတည်း လိုင်စင်မိတ်ဆက်ထုတ်ပေးခြင်းသည် သတ္တုတွင်းဥပဒေမှ 'လုပ်ကွက်အတွင်းဆက်လက်လုပ်ကိုင်ခွင့်'အား အာမခံပေးနိုင်မှုအပေါ် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများ၏စိုးရိမ်မှုကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ - အဆင့်တစ်ခုမှ နောက်အဆင့်တစ်ခုသို့ ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် လိုင်စင်ထိန်းထားနိုင်မှု သေချာစေရန် ဖြစ်သည်။ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် အသေးစားဆင့်တက်သန်စင် ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးမှုများပြားလာသည်ကို တွေ့ရသည်။

တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်မှုများ - များသောအားဖြင့် အသေးစား သို့မဟုတ် လက်လုပ်လက်စားများသည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းတွင် လုပ်ကိုင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ တရားမဝင် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများအပြင် တရားဝင်စွမ်းသပ်တိုင်းတာရေး လိုင်စင်ကိုင်ဆောင်ထားသော သတ္တုကုမ္ပဏီများသည် ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဆင့်တက်သန်စင်ခြင်း၊ သတ္တုရိုင်းများနှင့် တန်ဖိုးပိုမိုသည့် ဓာတ်တ္တုထုတ်ကုန်များကို ရောင်းချရန်ဈေးကွက်ရှာ ခြင်းများ လုပ်ဆောင်နေသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။⁴² အချို့ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းကို စွမ်းသပ်တူးဖော်ခြင်းဟု ပြောကြားပြီး ဖြတ်ကျော်ရန် ကြိုးစားသော်လည်း ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ခွင့်ပြုမိန့်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍနှင့်သက်ဆိုင်သော ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ၏ ပြောဆိုချက်များအရ အသေးစားလုပ်ကွက်များ အပေါ်တွင် အကြီးစားလုပ်ငန်းစဉ်များ လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ဖြစ်လေ့ရှိသောအရာတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အသေးစားလုပ်ကွက်လိုင်စင် ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် အကြီးစားလုပ်ကွက်များတွင်ခွင့်ပြုပေးသော စက်ယန္တရားများကို အသုံးပြုပြီး လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

42 MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

(ဂ) အဓိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ

ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာ ကုမ္ပဏီများ

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၈၉ ခုနှစ်ထုတ် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများဥပဒေကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ယခုအခါ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍကို နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း (SOEs) များမှတစ်ဆင့် ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအား လုပ်ကိုင်နိုင်ခွင့်များ တဖြည်းဖြည်းဖွင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ ၎င်းနိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း(SOEs)များသည် ထုတ်ကုန်အမျိုးအစားအလိုက် ခွဲခြားထားပြီး တပ်မတော်နောက်ခံကုမ္ပဏီများအပါအဝင် နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြားသား ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများနှင့် ဖက်စပ် (JVs) လုပ်ကိုင်ကြသည်။

ဤကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ကန့်သတ်ထားပြီး (အပိုင်း ၃၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေနှင့် မူဝါဒမူဘောင်များ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေကို ကြည့်ပါ) အများအားဖြင့် အသေးစားမြန်မာသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီ အများစုပါဝင်နေသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသေးစားလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို တရုတ်လူမျိုး မတည်ငွေများဖြင့် အထူးသဖြင့် နယ်စပ်ဒေသများတွင် လုပ်ကိုင်ကြသည်။⁴³ နိုင်ငံခြားပိုင် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် မြန်မာကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများနှင့် သဘောတူညီမှုယူပြီး ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်ရမည်။ (အပိုင်း ၃၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေနှင့်မူဝါဒ မူဘောင်ကိုကြည့် ပါ)။ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီအနည်းငယ်သာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ကြပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီစုစုပေါင်း ၇၁ ခုသည် မြန်မာနိုင်ငံ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင်လုပ်ကိုင်ရန် စာရင်းသွင်းထားခဲ့သော်လည်း အများစုမှာ active မဖြစ်ကြပါ။⁴⁴ တရုတ်နိုင်ငံသားများ အပြင် ဤကဏ္ဍတွင်လုပ်ကိုင်ရန် စိတ်ဝင်စားသော အခြားနိုင်ငံများမှာ ထိုင်း၊ ကိုရီးယားနှင့် ဩစတြေးလျနိုင်ငံ တို့ဖြစ်ကြသည်။⁴⁵

သယံဇာတဒေသများ ပေါ်ထွက်လာသည်နှင့်အမျှ နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများ၏ အဓိကစိတ်ဝင်စားမှုမှာ အသေးစား စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးကုမ္ပဏီများ ဖြစ်သည်။ ထိုကုမ္ပဏီများသည် ဖြစ်နိုင်ချေများကို စမ်းသပ်တိုင်းတာမှုများပြု လုပ်မည် ဖြစ်သော်လည်း ထုတ်လုပ်မှုအဆင့်တွင် နည်းပညာစွမ်းဆောင်ရည်လိုအပ်ချက် သို့မဟုတ် ငွေကြေးလိုအပ်ချက် စသည်တို့ရှိနေမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းကုမ္ပဏီများသည် စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်နိုင်ဖွယ်ရှိသော သတ္တုသိုက်တွေ့ ရှိပါက ၎င်းတို့၏ စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးလိုင်စင်များကို ကုမ္ပဏီကြီးများဆီသို့ လွှဲပြောင်းကြမည်ဖြစ်သည်။ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ၂၀၁၅ သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် ဝန်ကြီးဌာနမှထောက်ခံပါက ခွင့်ပြုမိန့်ကိုလွှဲ ပြောင်းခွင့်ပေးထားသည်။

တပ်မတော်နောက်ခံ ကုမ္ပဏီများ

တပ်မတော်နောက်ခံ လုပ်ငန်း (၂) ခုဖြစ်သော မြန်မာ့စီးပွားရေးဦးပိုင်လီမိတက် (UMEHL)၊ ဦးပိုင် ဟု ခေါ်သည်နှင့် မြန်မာ့စီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်း (MEC) တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် စိတ်ဝင်စားကြသည်။ ဤကုမ္ပဏီနှစ်ခုလုံးကို တပ်မတော်အရာရှိကြီးများကပိုင်ဆိုင်ပြီး ၎င်းတို့ကပင် စီမံခန့်ခွဲကြသည်။ သို့သော် အစီရင်ခံမှုပုံစံနှင့်ပိုင်ဆိုင်မှုများမှာ ကွဲပြားခြားနားသည်။ မြန်မာ့စီးပွားရေးဦးပိုင် လီမိတက်(UMEHL) သည် ကုမ္ပဏီတစ်ခုဖြစ်ပြီး မြန်မာ့စီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်း (MEC)သည် နိုင်ငံတော်ပိုင် (တပ်မတော်) လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။⁴⁶ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအချက်အလက်များကို အကန့်အသတ်နှင့်သာရရှိနိုင်သည်။ (UMEHL) မြန်မာ့စီးပွားရေး ဦးပိုင်ကုမ္ပဏီ လီမိတက်လက်အောက်တွင် Myanmar Imperial Jade ကုမ္ပဏီနှင့် Myanmar Ruby Enterprise တို့ရှိသည်။ တပ်မတော်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသောပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ၎င်းတို့၏မိသားစုများသည် ကျောက်စိမ်းနှင့်အခြားသော ကျောက်မျက်ရတနာ လုပ်ကွက်လိုင်စင်များကို အများဆုံးကိုင်ဆောင်ထားသူများဖြစ်သည်ဟု အစီရင်ခံ

43 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
44 DICA၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုခွင့်ပြုသော လုပ်ငန်းများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇူလိုင် ၃၁ ရက်။
45 Gardiner et al, စာမျက်နှာ - ၂၀၉ - ၂၃၃
46 NRGI, ရွှေရည်စိမ့်တံခါးမျိုးများ - မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်ပိုင် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၊ ၂၀၁၆ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ - စာမျက်နှာ - ၃။

ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။⁴⁷ မြန်မာ့စီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်း (MEC) ကို ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် ထူထောင်ခဲ့ပြီး ဘီလပ် မြေအပါအဝင် အကျိုးရှိပြီး တပ်မတော်အား အရေးကြီးသည့် အရာများထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည့် စက်မှုလုပ်ငန်း ကြီးပေါ်ပေါက်လာစေရန် ထူထောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။⁴⁸ ၎င်းတွင် ကရင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်၊ မန္တလေးတိုင်း ဒေသကြီး၊ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးများရှိ ထုံးကျောက်၊ စကျင်ကျောက်၊ ကျောက်မီးသွေးနှင့် ဂေါဒန်ကျောက်ထုတ် လုပ်ရန် လုပ်ငန်းများပါဝင်သည်။ SWIA လေ့လာရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများဖြစ်ကြသော သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနမှအရာရှိများ၊ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၊ အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့မှ အထက်ပါကုမ္ပဏီများ၏ တာဝန်ခံမှုအပေါ် စိုးရိမ်မှုများရှိကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်း (SOEs) နှင့် MONREC တို့ကို တပ်မတော် နောက်ခံကုမ္ပဏီများအား စည်းကမ်းကြပ်မတ်ရာတွင် မည်သည့်အခွင့်အာဏာများပေးထားသည်ကိုမူ ရှင်းလင်းမှု မရှိပါ။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ

တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းအတော်များများသည် သတ္တုကဏ္ဍတွင် ပါဝင်ပတ်သတ်နေပြီး လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ အသိအမှတ်မပြုသည့် ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးခြင်းနှင့် အခွန်ကောက်ခံခြင်းစနစ်များကို နိုင်ငံ တော်နှင့်အပြိုင် ကျင့်သုံးနေသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ ထိန်းချုပ်သောနေရာဒေသများတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့များမှ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေး ဆိုင်ရာစည်းကမ်းချက်များ လိုက်နာဆောင်ရွက်စေရန် အတားအဆီးများရှိနေပြီး ဒေသရှိ အစိုးရရုံးခွဲများနှင့်ပူးပေါင်းပြီး အဂတိလိုက်စားမှုများ ရှိနေသည်ကိုတွေ့ရသည်။ (အပိုင်း ၅.၆၊ ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေး၊ အပိုင်း ၆၊ ဒေသအထူးပြုစီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပဋိပက္ခသုံးသပ်ခြင်းကို ကြည့်ပါ။) ကုမ္ပဏီကိုယ်စားလှယ်များကို မေးမြန်းကြည့်ရာ နိုင်ငံခြားသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ (တရုတ်နှင့်ထိုင်း) သည် သတ္တု ကဏ္ဍတွင် EAOs များ ထိန်းချုပ်သည့်နေရာများတွင် ဒေသခံကုမ္ပဏီများနှင့်တွဲဖက်ပူးပေါင်းကာ လုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်နေ သည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဤကဲ့သို့လုပ်ဆောင်မှုများကို စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်း၊ စွန့်ပစ်မြေစာများမှတူးဖော်ခြင်း၊ သန့်စင်ခြင်း အထူးသဖြင့် ရွှေနှင့်စက်မှုကုန်ကြမ်းထုတ် လုပ်မှုများတွင် တွေ့ရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသတ္တုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်း

မြန်မာနိုင်ငံ သတ္တုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်း (MFMA) သည် မြန်မာ့သတ္တုလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများ၊ ဓာတ်သတ္တုထုတ် ကုန်များကိုပြန်လည်ရောင်းချသူများအတွက် အမျိုးသားအဆင့်ဖွဲ့စည်းထားသော အသင်းဖြစ်သည်။⁴⁹ ၎င်းအဖွဲ့ ကို တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်အလိုက်ဖွဲ့စည်းထားပြီး အချို့တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်များတွင် သတ္တုလုပ်ငန်းရှင် အသင်းများရှိသည်။ ဥပမာ - ရှမ်းပြည်နယ် အရှေ့ပိုင်း သတ္တုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်း။ MFMA ၏ ရည်မှန်းချက်များနှင့် ရည်ရွယ် ချက်များတွင် အောက်ပါအချက်များပါဝင်သည်။

- သတ္တုကဏ္ဍပိုမိုကြီးထွား၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင်လုပ်ဆောင်ပြီး စီးပွားရေးအတွက် အရေးပါသောလုပ်ငန်း ဖြစ်လာစေရန် မြှင့်တင်လုပ်ဆောင်ခြင်း။
- သတ္တုတွင်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန်အတွက် ပြည်တွင်းပြည်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့်နည်းပညာ ကြိုဆိုဖိတ်ခေါ်မြှင့်တင်ပေး ခြင်း။

47 Ibid, စာမျက်နှာ - ၄၉။
 48 MEITI, မြန်မာပထမ EITI အစီရင်ခံစာ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ - စာမျက်နှာ - ၄၈။
 49 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

- သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့်ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်းလုပ်ငန်းများတိုးတက်စေရန် သုတေသနလုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်ခြင်း။
- ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းများတွင် အသင်းများ ဖွဲ့စည်းပေးခြင်း။

MFMA သည် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍကို ကိုယ်စားပြုပြီး ၎င်းတွင် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီများဖြစ်သည့် ငွေကြေးကော်မတီ၊ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကော်မတီ၊ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးကော်မတီနှင့် သုတေသနနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကော်မတီတို့ပါဝင်သည်။ MFMA တွင် ကျောက်မျက်ရတနာကဏ္ဍမှ အဖွဲ့ဝင်အချို့ပါဝင်သော်လည်း ကျောက်စိမ်းနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာကဏ္ဍသည် အခြေခံအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံကျောက်မျက်ရတနာလုပ်ငန်းရှင်များအသင်း (MGJEA) မှတစ်ဆင့် သီးခြားဖွဲ့စည်းပါသည်။

ဓာတ်သတ္တုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအသင်း (IIMDA)

၂၀၁၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၊ ၁၅ ရက်တွင် အသစ်ဖွဲ့စည်းလိုက်သော IIMDA အသင်းသည် ဩစတြေးလျ၊ ဗြိတိသျှ၊ ကနေဒါနှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံများမှ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီ (၂၃) ခုကို ကိုယ်စားပြုသည်။ ၎င်းတို့၏ မြန်မာဖက်စပ်ကုမ္ပဏီများနှင့်အတူ နိုင်ငံတော်၏အတိုင်အပင်ခံ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်နှင့်တွေ့ဆုံခဲ့ပြီး သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရန်နှင့် အကောင်းဆုံးနိုင်ငံတကာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ကျင့်သုံးရန်လိုအပ်ကြောင်းဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့သည်။⁵⁰

(ဃ) ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူ ကဏ္ဍအကျဉ်းချုပ် သုံးသပ်ချက်

ယခု သတ္တုတွင်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (SWIA) သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူ ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာအချက်များကို အလေးပေးလေ့လာ ဖော်ပြထားပါသည်။

ထုံးကျောက်တူးဖော်ခြင်းနှင့် ဘီလပ်မြေထုတ်လုပ်ခြင်း

ထုံးကျောက်တူးဖော်ရာတွင် အဓိကအဆင့်များဖြစ်သည့် တူးဖော်မည့်နေရာကို မြေညှိစက်သုံးပြီး ရှင်းလင်းခြင်း၊ မြေတူးစက်အသုံးပြုပြီး အပေါ်ယံမြေလွှာ၊ သစ်ပင်နှင့် သဘာဝပေါက်ပင်များ ဖယ်ရှားခြင်းများပါဝင်သည်။ နောက်ပိုင်းအဆင့်များတွင် လိုချင်သောကျောက်များ တူးဖော်နိုင်ရန် လွန်တွင်းတူးပြီး မိုင်းဖောက်ခွဲရသည်။ လိုချင်သောကျောက်များပေါ်လာသောအခါ မြေကော်စက်ဖြင့် ကော်ယူရပါသည်။ ထို့နောက် ထုံးကျောက်ကို ကြိတ်ခွဲပြီး သီးသန့်စုပုံထားရသည်။ ပြီးနောက် ရန်ကုန် သို့မဟုတ် အခြားရောင်းချမည့်နေရာ သို့မဟုတ် သိုလှောင်မည့်နေရာများသို့ ပို့ဆောင်ရန် ကျောက်ကားပေါ် တင်ရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ထုံးကျောက်ထုတ်လုပ်မှုတွင် ကျောက်ပါဝင်မှုဂုဏ်သတ္တိပေါ်မူတည်၍ အဓိက အမျိုးအစား (၂) မျိုး ခွဲထားပါသည်။ ထုံးဓာတ်ပါဝင်မှုများသောကျောက်များကို ဘီလပ်မြေထုတ်လုပ်ရာတွင် အသုံးပြုသည်။ အရောင်အဆင်းလှပသော ထုံးကျောက်များကို Dimension stone အဖြစ် အသုံးပြုသည်။⁵¹ ထုံးကျောက်ကို ဘီလပ်မြေအတွက် အသုံးပြုလျှင် အစို သို့မဟုတ် အခြောက် အမှုန်ကြိတ်ခွဲရမည်ဖြစ်သည်။ အစိုလုပ်ဆောင်လျှင် သန့်စင်သည့်စက်ရုံတွင် ရွှံ့စေးကိုသန့်စင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုနောက်ထုံးကျောက်နှင့်ရွှံ့စေးတို့ရောရမည်ဖြစ်ပြီး ကျောက်စရစ်ခဲအသေးအရွယ် ကြိတ်ခွဲရမည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ကျောက်ပျစ်ရည်ကို ရရှိမည်ဖြစ်သည်။ ကျောက်ပျစ်ရည်ကို ဖိုအတွင်း အပူချိန်အမြင့်ဖြင့် အပူပေးလျှင် ဓာတ်ပြုမှုဖြစ်ပေါ်ပြီး ဘီလပ်မြေချော်ဟုခေါ်သော မီးခိုးရောင် အခဲလေးများရရှိမည်ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၆/၂၀၁၇ ခုနှစ် အာရှဈေးကွက်များတွင် ဘီလပ်မြေချော်ခဲတင်ပို့

50 ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုရှိစေရန် အလေးပေးပြောကြား။ Frontier မဂ္ဂဇင်း၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၂ ရက်။
 51 နိုင်ငံတကာ ဘီလပ်မြေလုပ်ငန်းဆန်းစစ်ခြင်း၊ ကမ္ဘာ့ဘီလပ်မြေ အစီရင်ခံစာ။ (၆) ကြိမ်မြောက်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ - ၂၀၆

ရောင်းချမှုများရှိခဲ့ပြီး အများစုမှာ တရုတ်ပြည်မှဖြစ်သည်။⁵² ဘီလပ်မြေပြုလုပ်ရန် ချော်ခဲများကိုအမှန်ငယ်များ ကြိုတင်ပြီး ဝေဒနာကျောက်နှင့်ရောပါသည်။ အခြောက်နည်းလမ်းဖြင့် ပြုလုပ်လျှင် အသုံးပြုရမည့်ကုန်ကြမ်းမှာ အတူတူ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းကို ရောပြီး အခြောက်ခံရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုနောက် အမှန်ကြိုတ်ရမည်။ ရောနှောထားသော ဘီလပ် မြေကို အသင့်ရောပြီးလုပ်နိုင်သလို အသုံးမပြုမီ ရွံစေးထပ်ထည့်ပြီး အသုံးပြုနိုင်သည့်ပုံစံ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ မြန်မာ နိုင်ငံသည် အသင့်သုံး ဘီလပ်မြေအရေကို ပိုမိုထုတ်လုပ်ကြသည်။ အကြောင်းမှာ ပြန်လည်ရောစပ်အသုံးပြုရသည့် ဘီလပ်မြေသည် ပေးရသည့်ဈေးနှင့် တန်ကြေးမညီသော ကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဘီလပ်မြေကို အမျိုးသားအဆင့်ပြည်တွင်းတွင်ထုတ်လုပ်နိုင်မှု ပိုများလာပြီး နိုင်ငံခြားမှတင်ပို့မှုအပေါ်မှီခိုရန် မလို သောကြောင့် တင်ပို့မှုလျော့နည်းလာသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းကိုလည်း အစိုးရက အားပေးလျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်အထိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံတော်ပိုင် ဘီလပ်မြေစက်ရုံ (၂) ခုနှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ဘီလပ်မြေ စက်ရုံ ၁၂ ခု ရှိပါသည်။ ယင်းနှစ်မှစ၍ ထိုအရေအတွက်သည် ဆက်လက်တိုးနေပါသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ် နံမှုကော်မရှင် (MIC) မှ စက်ရုံ (၉) ခုကို ဆောက်လုပ်ခွင့် ခွင့်ပြုမိန့်ပေးခဲ့သည်။ ပြည်တွင်း ရင်းနှီးမြှုပ် နံ မည့်သူများသည် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ မွန်ပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်စသည့် နေရာများတွင် ဘီလပ်မြေစက်ရုံများ ဆောက်လုပ်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ရှာဖွေနေကြသည်။ အချို့နေရာများတွင် ဒေသခံများ၏ ကန့်ကွက်မှုများကို ရင်ဆိုင်ကြရသည်။⁵³

လက်ရှိတွင်ထုတ်လုပ်ပြီးသောဘီလပ်မြေများကို အစိုးရစီမံကိန်းများအတွက် ထိုဘီလပ်မြေများကို အဓိကထား ရောင်းချနေသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ပုဂ္ဂလိကဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများသည် အများအားဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံမှ တင်ပို့ လာသော ဘီလပ်မြေများကို အသုံးပြုကြသည်။ အချို့ ပြည်တွင်းထုတ်လုပ်မှုများကို ပြည်တွင်းကုန်သည်များမှ ဝယ် ယူရောင်းချကြသည်။ အများသောအားဖြင့် ကုန်သည်များသည် ကုန်တင်ကားများဖြင့် မြို့ကြီးများရှိ သိုလှောင်ရုံများ သို့ ဘီလပ်မြေစက်ရုံများမှ တိုက်ရိုက်ပို့စနစ်ဖြင့် စီစဉ်ယူကြသည်။

ထုံးကျောက်တူးဖော်ခြင်း၊ ဘီလပ်မြေထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့်ဆက်စပ်နေသော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများမှာ သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းနှင့်ဒီဇီလီယံရောင်စွမ်းအားပျက်စီးခြင်း၊ ဖုန်နှင့်ဆက်စပ် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများ အပါအဝင် ဆူညံသံနှင့်တုန်ခါမှုများပါဝင်သည်။

ရွှေတူးဖော်ခြင်း၊ ဖယ်ရှားထုတ်ယူခြင်းနှင့် ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်း

ယေဘုယျအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘူမိဗေဒဖွဲ့စည်းမှုအရ ရွှေသတ္တုသိုက်ဖြစ်တည်မှု (၂) မျိုးရှိသည်။ ပလေစတိုဆိုင် သိုက်နှင့် ကျောက်မာသတ္တုရိုင်းတို့ဖြစ်သည်။ မြေနုသတ္တုသိုက် (သို့မဟုတ်) ပလေစတိုဆိုင်သိုက်ဖြစ်တည်မှုကို အနည်ကျရုပ်ဝတ္ထုများတွင် တွေ့ရသည်။ ကျောက်မာများတွင်ရှိသောသတ္တုသိုက် (မူလသိုက်) တွင် ကျောက်ဆောင် များအတွင်း သလင်းကျောက်ကြောအဖြစ်တည်ရှိပြီး တစ်ခါတစ်ရံ မြေအောက်အနက်တွင် မြှုပ်နေတက်သည်။

ပလေစတိုဆိုင်သိုက်များသည် သာမန်အားဖြင့် တူးဖော်ရရှိရန်လွယ်ကူပါသည်။ ထို့ကြောင့် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ရွှေကို မြေနုသတ္တုသိုက်မှ တူးဖော်ရယူကြသည်။⁵⁴ ပလေစတိုဆိုင် သိုက်မှ ရွှေကိုတူးဖော်ရာတွင် အင်ပိုင်းလှည့်ခြင်း၊ မျောတိုက်ခြင်းကဲ့သို့သော ရိုးရှင်းသည့် နည်းလမ်းများသုံးနိုင်ပြီး သေးငယ်သော ရွှေအစအနနှင့်အပွင့်များ တိုက်ရိုက်ရရှိနိုင်သည်။ ပလေစတိုဆိုင်သိုက်များကို ရေစုပ်စက်မှရေပိုက် များ (ရေပန်းထိုးတူးဖော်ခြင်းဟုလည်းခေါ်သည်) ဖြင့်ထိုး၍လည်း တူးဖော်ကြသည်။ အင်ပိုင်းလှည့်ခြင်း၊ မြစ်ချောင်း များ ကြမ်းပြင်မှစုပ်ယူခြင်း၊ ရေပိုက်ထိုးတူးဖော်ခြင်းနှင့် မြစ်ကမ်းပါးများတွင်တူးဖော်ခြင်း စသည့်နည်းလမ်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစား (ASM) တူးဖော်သူများသည် ရွှေကို ပလေစတိုဆိုင်သိုက်များမှ

52 အာရှ ဘီလပ်မြေ ၂၀၁၇ LEK အတိုင်ပင်ခံ အနာဂတ်ကို မျှော်ကြည့်ခြင်း။ Tradeship Publications, ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လ။
53 MCL's ၏ ဓာတ်အားပေးစက်ရုံတည်ဆောက်မှုအပေါ် ရွာသား ၂၅၀၀ ခန့် ကန့်ကွက်ခဲ့ကြသည်။ ဧရာဝတီ၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၂၁ ရက်။
54 Images Asia and Pan Kachin Development Society, At What Price, ၂၀၀၄ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ စာမျက်နှာ - ၂၃ -၃၀။

ရှာဖွေတူးဖော်သော နည်းလမ်းဖြင့် လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။

သို့သော် သလင်းကျောက်ကြောရှိ ရွှေသည် မြေကြီးအောက် မီတာများစွာတွင် ရှိနေနိုင်ပြီး မီတာများစွာရှိသော ကျောက်ချက်ကြီးများဖြင့် ဖုံးအုပ်နေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှာဖွေရန်နှင့်တူးဖော်ရန် ပိုမိုခေတ်မီသော စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးနည်းပညာနှင့် သတ္တုတွင်းသုံးစက်ယန္တရားများ လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ သလင်းကျောက် ကြောမှမဟုတ်ဘဲ မာကျောသည့် ကျောက်တွင်းရှိသိုက်များကို လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားတူးဖော်သူများ (ပလေစာအနည်သိုက်တူးဖော်မှုနှင့်ယှဉ်လျှင် နည်းပါးမည်ဖြစ်သည်)နှင့် အကြီးစားတူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီများက တူးဖော်ကြသည်။ ဟင်းလင်းဖွင့်တူးဖော်ခြင်းနှင့် အပေါ်ယံတူးဖော်ခြင်းနည်းလမ်းနှစ်ခုလုံးကို အသုံးပြုကြသည်။ - ဥပမာ လေပေးအင်းစနစ်တူးဖော်ခြင်းနည်းလမ်းကို အသုံးပြုကြသည်။⁵⁵

တူးဖော်ပြီးသော်အခါ ရွှေပါသော သတ္တုမြေစာကို ကြိတ်ခွဲခြင်း သို့မဟုတ် မျက်တိုက်ခြင်းကို ဆိုင်ယာနိုဒ် သို့မဟုတ် ပြဒါးနှင့် မရောနှောမီပြုလုပ်ရသည်။ ရွှေသတ္တုမြေစာနှင့်ပြဒါးတို့ပေါင်းပြီး သတ္တုစပ်ပြုလုပ်ရသော အဆင့်တစ်ခုဖြစ်ပြီး သတ္တုတူးသူများမှ ထိုသတ္တုစပ်ကို အပူပေးပြီး ပြဒါးကို အငွေ့ပျံစေကာ အခြားမလိုအပ်သည့် ကျောက်၊ မြေစာနှင့် အနယ်ကျပစ္စည်းများကို ဖယ်ရှားရသည့် အဆင့်လဲဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆိုင်ယာနိုဒ်အသုံးပြုမှုကို အဓိကကျသော အကြီးစားရွှေစီမံကိန်းအချို့မှလွဲ၍ ကျန်နေရာများတွင် အသုံးပြုခွင့် မပြုပါ။ ဆိုင်ယာနိုဒ်ကို ထိန်းချုပ်အသုံးပြုပါက ပိုမိုသေးကင်းသောနည်းလမ်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားများ ပြဒါးအသုံးပြုခြင်းထက် ပိုမိုအထွက်နှုန်းကောင်းပါသည်။⁵⁶ ယခုအဆင့်တွင် ပြဒါးကိုထည့်လိုက်ပြီး ပြဒါးနှင့်ပေါင်းစပ်သွားမှုကို လက်ဖြင့် ဖျစ်ညစ်ရသည်။ ထို့နောက် အပူပေးပြီး ဓာတ်ခွဲထုတ်ရပါသည်။ ၎င်းအဆင့်များအားလုံးကို မျက်မြင်တွေ့ရပါသည်။ အချို့တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသော အကြီးစားသတ္တုတွင်းများတွင် ဆိုင်ယာနိုဒ်အသုံးပြု၍ လုပ်ဆောင်နေသော ရွှေသန့်စင်စက်ရုံများရှိပြီး အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား လုပ်ကိုင်သူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ရွှေများကို သွားရောက်သန့်စင်နိုင်မည့် အကြီးစားသတ္တုတွင်းရှိစက်ရုံများတွင် ဖြစ်စဉ်များကိုမတွေ့ရသောကြောင့် အသုံးပြုရန် တုံ့ဆိုင်းနေမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစက်ရုံမှ ၎င်းတို့၏ ရွှေအပြည့်အဝ ထွက်မည်ကိုလည်း မယုံပါ။⁵⁷

ရွှေတူးဖော်မှုနှင့်ထုတ်လုပ်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သောပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ (လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစား သတ္တုတူးဖော်မှုတွင် ကြည့်ပါ။)

ခဲမဖြူ တူးဖော်ခြင်းနှင့် စုစည်းခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မူလသိုက်များနှင့်ခဲမဖြူ ပလေစာအနည်သိုက် များစွာရှိသည်။ ၎င်းတို့သည် တိုက်စားမှုများကြောင့် အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ အနယ်ကျပစ္စည်းများနှင့်ရောနှောသွားသည်။ ကက်စီတရိုက် (ခဲမဖြူရိုင်း) ဟုခေါ်သည့် မြေနုအတွင်းရှိ ခဲမဖြူ သတ္တုရိုင်းသိုက်စုစုနေမှုကို ချောင်းများ၊ မြစ်ကြမ်းပြင်များရှိ ကျောက်စရစ်လွှာများထဲတွင် တွေ့ရသည်။⁵⁸ ရွှေထုတ်လုပ်မှုတွင် မြေနုသိုက်များသည် အားသာချက်ရှိသည်။ လက်လုပ်လက်စားများအနေဖြင့် အလွယ်တကူတူးဖော်နိုင်ပြီး မူလသိုက်မဟုတ်သောကြောင့် ကြိတ်ခွဲရန်မလိုအပ်ပါ။ တူးဖော်ရာတွင် အခြေခံ အသုံးပြုသည့် ကိရိယာများဖြစ်သော ဂေါ်ပြား သို့မဟုတ် အသေးစားတူးဖော်စက်များကို အသုံးပြုတူးဖော်နိုင်သည်။⁵⁹ တူးဖော်ပြီးသည့်နောက် ဆွဲငင်အားသုံးခွဲခြားသည့်နည်းလမ်းများဖြစ်သည့် မျက်တိုက်ခြင်း၊ shaking table စသည့် နည်းလမ်းများကိုအသုံးပြုပြီး ခဲမဖြူကိုစုစည်းပါသည်။ ဤနည်းလမ်းဖြင့် ခဲမဖြူ အရည်အသွေးအဆင့် အမျိုးမျိုးရရှိပါသည်။

55 Images Asia ibid, စာမျက်နှာ - ၂၅။
56 Images Asia ibid, စာမျက်နှာ - ၂၇ - ၃၀။
57 MRCB တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
58 Gardiner et al၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ခဲမဖြူသတ္တုတွင်း - ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အလားအလာများ (၂၀၁၅) ၄၆၊ ၂ သယံဇာတမူဝါဒ - စာမျက်နှာ - ၂၁၉ - ၂၃၁။
59 MCRB တွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ။ ၂၀၁၆။

ရွှေသန့်စင်သည့်နည်းလမ်းများနှင့်မတူဘဲ ဆွဲငင်အားသုံးခွဲခြားသည့်နည်းလမ်းဖြင့် ခဲမဖြူကို စုစည်းယူရာတွင် ဓာတုပစ္စည်းများကိုအသုံးမပြုပါ။ ရေကိုခွဲခြားသည့်နေရာတွင် ကြားခံအားဖြင့်အသုံးပြုပြီး မတူညီသည့် သိပ်သည်းဆကို ခဲမဖြူနှင့်အခြားဆက်စပ်ပစ္စည်းများ (သတ္တုရိုင်းတွင်တွေ့ရသော တန်ဖိုးမရှိသည့်ပစ္စည်းများ) ခွဲခြားရာတွင် အသုံးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ဤနည်းလမ်းသည် လူတို့၏ကျန်းမာရေးကို မထိခိုက်နိုင်ပါ။ သို့သော် ခဲမဖြူကို အဖြိုက်နက်နှင့်အတူ အကြောတွင်တွေ့ရလျှင် ဆာလဖိဒ်ဓာတ်သတ္တုများကို စွန့်ပစ်စာတွင်းထွက်များတွင် တွေ့ရသည်။ ဤအရာကို သန့်စင်မည်ဆိုလျှင် flotation နည်းလမ်းဟုခေါ်ပြီး ဓာတ်သတ္တုခွဲခြားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဓာတုပစ္စည်းများအသုံးပြုရသောကြောင့် ကျန်းမာရေးပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ ခဲမဖြူ အရည်အသွေးအဆင့်သည် အဖြိုက်နက်ပါဝင်မှုအပေါ် မူတည်ပြီး သိသိသာသာနိမ့်ကျနိုင်သည်။ တင်ပို့မရောင်းချမီ သန့်စင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ခဲမဖြူကိုအဖြိုက်နက်မှခွဲခြားရန် သံလိုက်သတ္တိဖြင့်ခွဲခြားသည့် စက်များကို အသုံးပြုသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတ္တုအရည်ကျို သန့်စင်စက်ရုံအနည်းငယ်သာရှိသည်။ သန့်စင်ပြီး ခဲမဖြူများကို ထိုင်းနိုင်ငံ၊ မလေးရှားနိုင်ငံ သို့မဟုတ် တရုတ်နိုင်ငံများသို့ သတ္တုအရည်ကျိုရန် တရားဝင် သို့မဟုတ် တရားမဝင်နည်းလမ်းများဖြင့် တင်ပို့ကြသည်။⁶⁰ ရန်ကုန်အနီးတွင်ရှိသော တစ်ခုတည်းသော အစိုးရပိုင် သတ္တုအရည်ကျိုသန့်စင်စက်ရုံသည် အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းက လည်ပတ်လုပ်ကိုင်နေပြီး ပုံမှန်လည်ပတ်မှုမရှိပါ။ လက်ရှိတွင် အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းက ဤစက်ရုံကို အဆင့်မြှင့်တင်ပြီး ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ရန် ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ရှာနေပါသည်။

ခဲမဖြူတူးဖော်ခြင်းနှင့်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်စပ်သော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများမှာ ရေအရင်းအမြစ် ထိခိုက်မှုနှင့် ရေရှားပါးမှုများဖြစ်သည်။⁶¹ ဆင့်တက်သန့်စင်သည့်လုပ်ငန်းတွင် ရေအများအပြားအသုံးပြုရပြီး ဖုန်နှင့် အနည်များပါဝင်သော စွန့်ပစ်ရေများထွက်ရှိပါသည်။ ဤထိခိုက်မှုများကို သေချာစွာစီမံခန့်ခွဲမှုမပြုလျှင် မြစ်များနှင့် ရေလမ်းကြောင်းများတွင် အနည်များကျန်ရှိပြီး ရေနေသတ္တဝါများနှင့် ဒေသခံများ၏မြေများအပေါ်တွင်သက်ရောက်ကာ ရေကြီးမှုများလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။⁶² သို့သော် ခဲမဖြူသန့်စင်သည့်အခါတွင် ဓာတုပစ္စည်းများ မလိုအပ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများကို လိုက်နာဖြေရှင်းရာတွင် ရွှေထုတ်လုပ်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော ညစ်ညမ်းမှုများထက် လူသိမများပါ။ ကမ္ဘာတဝှမ်းတွင် ခဲမဖြူထုတ်လုပ်မှုများသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် အမြဲဆက်စပ်နေပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကွန်ဂိုသမ္မတနိုင်ငံနှင့် Great Lakes ဒေသပတ်ဝန်းကျင်များတွင် ဖြစ်သည်။ (ပဋိပက္ခ ဓာတ်သတ္တုများ - အခန်း ၃ ကို ကြည့်ပါ)။⁶³

(င) လက်လုပ်လက်စား/တပိုင်တနိုင်နှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း (ASM)

အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း အကျဉ်းချုပ်

ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရာတွင် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားများအနေဖြင့် အခြေခံကျသော လုပ်အားသုံးနည်းလမ်းများအသုံးပြုပြီး အန္တရာယ်ရှိသော အခြေအနေများတွင် လုပ်ကိုင်ကြရသည်။ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သူများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် မတည်ငွေ၊ ထောက်ပံ့သည့်ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကာကွယ်ရေး၊ လုပ်ငန်းခွင်ကျွမ်းကျင်မှုများ မရှိပါ။ 'တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်ခြင်း' သည် ယေဘုယျအားဖြင့် သက်ဆိုင်သည့်စည်းမျဉ်းဥပဒေ မူဘောင်များနှင့်ဆန့်ကျင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရည်ညွှန်းပါသည်။⁶⁴ သို့သော် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သူများ လိုက်နာကျင့်သုံးနိုင်သော သက်ဆိုင်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေမူဘောင်များ မရှိသေးသောကြောင့် တရားမဝင် သို့မဟုတ် တရားဝင်ခွင့်ပြုမိန့်များမရှိဘဲ လုပ်ကိုင်နေရသည်။

60 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ။ ၂၀၁၆ ။
 61 Gardiner et al၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ခဲမဖြူသတ္တုတွင်း - ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အလားအလာများ (၂၀၁၅) ၄၆-၂ သယ်ဇာတမူဝါဒ - စာမျက်နှာ - ၂၀၉ - ၂၃၃။
 62 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ၊ တွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ။ ၂၀၁၅-၂၀၁၆။
 63 Global Witness, အကျဉ်းချုပ်၊ ကွန်ဂိုနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်း ၊ ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများ ၂၀၁၅ ခုနှစ် မတ်လ (၂) ရက်။
 64 IIED, အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း၏ စိတ်ပိုင်းထိခိုက်မှုများကို တုန့်ပြန်ခြင်း။ ၂၀၁၃။

အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား လုပ်ကိုင်သူများကို ဤကဲ့သို့လုပ်ကိုင်စေသည့် အဓိကအကြောင်းအရင်းမှာ ဆင်းရဲမွဲတေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူး ဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းသည် ဆင်းရဲသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အဓိကဝင်ငွေရင်းမြစ်တစ်ခုအဖြစ် ရှိနေပါသည်။ ကမ္ဘာတဝှမ်းတွင်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်ကိုင်သူ သန်း ၂၀ ခန့်ရှိပြီး ၎င်းတို့၏ ဝင်ငွေကို လူပေါင်းသန်း ၈၀ မှ ၁၀၀ တို့က မှီခိုစားသောက်နေကြသည်။ ကမ္ဘာ့သတ္တုနှင့်ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှု၏ ၁၅ မှ ၂၀ % ကို ASM များ မှ ရရှိပြီး အထူးသဖြင့် ရွှေ၊ နီလာနှင့်စိန်တို့ ဖြစ်ပါသည်။⁶⁵

အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းသည် ဆင်းရဲသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အဓိကဝင်ငွေအဖြစ် ဆင်းရဲသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပြီး အချို့နိုင်ငံများတွင် ကျေးလက်ဒေသအခြေပြုဆင်းရဲသားပပျောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ဝင်ငွေထက်၅ ဆမကထုတ်လုပ်ပေးနိုင်သည်။ ဥပမာ - အသေးစား ငါးဖမ်းလုပ်ငန်း၊ သစ်တောလုပ်ငန်း၊ ဤသို့ဖြင့် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်လုပ်ကိုင်နေသော လုပ်ငန်းများမှ ကွဲပြားမှုရှိနိုင်ပြီး၊ ကျေးလက်များတွင် လယ်ယာဥယျာဉ်စိုက်ပျိုးရေးကို အခြေခံလုပ်ကိုင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲမွဲတေမှုမှလည်း လွတ်မြောက်မှု တစ်ခုဖြစ်နိုင်သည်။⁶⁶ အချို့နေရာများတွင် ဝင်ငွေကွဲပြားခြားနားမှုများရှိလာသည်။ အခြားသောနေရာများတွင် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းအဖြစ် ဦးစားပေးလုပ်ကိုင်ခြင်းသည် အခြားသောကဏ္ဍများတွင် လုပ်ကိုင်ခြင်းထက် ဝင်ငွေပိုများသောကြောင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာပြန်လည်ပေးသွင်းမှုများကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည်။⁶⁷ ဓာတ်သတ္တုပေါကြွယ်ဝသော ဒေသများတွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သူမှ ဝင်ငွေရရှိမှုသည် အဓိကအစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ရှိနေပါသည်။⁶⁸ MCRB မှ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သော လက်လုပ်လက်စား ရွှေတူးဖော်သူများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရွှေတူးဖော်မှုသည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်တာထက် ပိုဝင်ငွေရရှိကြောင်းပြောပါသည်။⁶⁹ တောင်သူများအနေဖြင့် ရိတ်သိမ်းချိန်ပြီးသည့်အချိန်တွင်သော်လည်းကောင်း ထွက်နှုန်းမကောင်းသည့်နှစ်များတွင် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများမှ ရသည့်ဝင်ငွေအပေါ် ရပ်တည်နေကြရသည်။ MCRB ၏ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ မြေယာဆုံးရှုံးမှုများကြောင့်လည်း သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းသို့ပြောင်းလာသည်ဟုလည်း ရည်ညွှန်းထားပြီး ထိုသို့လုပ်ကိုင်ရတာတွင်လည်း တစ်နှစ်ပတ်လုံး သို့မဟုတ် ရာသီအလိုက် လုပ်ကိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ မြေယာဆုံးရှုံးမှုများသည် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းများကြောင့်ဖြစ်နိုင်ပြီး ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းမှာလည်း အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ကိုင်သူများမှ မြေယာသိမ်းခြင်းကိစ္စများ သို့မဟုတ် ယခင်က စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်ရန် မသင့်လျော်သောမြေကို အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများကို ငှားရမ်းထားရာမှ မြေသည် ညစ်ညမ်းသွားခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

အသေးစား၊ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်သော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူ့အခွင့်ရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ

အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ရွှေသန့်စင်သည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းမှာပြဒါးနှင့်ရောနှောသည့်နည်းလမ်းကို အသုံးပြုသည့်အတွက် အဆိပ်ဖြစ်စေသော ပြဒါးငွေ့များ ထုတ်လွှတ်ပါသည်။⁷⁰ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားရွှေတူးဖော်ခြင်းသည် ကမ္ဘာ့တလွှား အကြီးဆုံး ပြဒါးကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှု ရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ တစ်နှစ်လျှင် ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်းသို့ ပြဒါး ၇၂၇ တန်ထုတ်လွှတ်ပြီး ကမ္ဘာ့ထုတ်လွှတ်မှုစုစုပေါင်း၏ ၃၅% ခန့်ရှိ

65 ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂၁ ရက်။
 66 IIED, အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း၏ စိန်ခေါ်မှုများကို တုန့်ပြန်ခြင်း၊ ၂၀၁၃။
 67 MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ၊ ၂၀၁၆။
 68 ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ။
 69 MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ၊ ၂၀၁၆။
 70 Images Asia and Pan Kachin Development Society, At What Price, ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ။ စာမျက်နှာ - ၂၇။

သည်။⁷¹ ၎င်းသည် လူသားများကို တိုက်ရိုက်ထိခိုက်စေပါသည်။ လေထုအတွင်းသို့ ထုတ်လွှတ်လိုက်သော ပြဒါးများသည် အစားအစာကွင်းဆက်များသို့ဝင်ပြီး ဇီဝလည်ပတ်မှုများတွင်စုဆောင်းသွားပြီး အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်သည့် အရေအတွက်များလာပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြဒါးထုတ်လွှတ်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တရားဝင်ထုတ်ပြန်ထားသော စာရင်းဇယားများမရှိပါ။ သို့သော် ASM လုပ်ငန်းစဉ် များနှင့်နည်းလမ်းမမှန်သော ရွှေသန့်စင်မှုများကြောင့် ပြဒါးထုတ်လွှတ်မှုအများအပြားရှိနေမည်ဟု ယူဆရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏အဓိက ရေအရင်းအမြစ်တစ်ခုဖြစ်သည့် ဧရာဝတီမြစ်တွင်းမှ ငါးနမူနာယူပြီးစမ်းသပ်ခဲ့ရာ နမူနာတစ်ဝက်ခန့်သည် ပြဒါးပါဝင်မှုများရှိနေပြီး US ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်း၏ သတ်မှတ်ချက်များအရ စားသုံးရန်မသင့်လျော်ကြောင်းတွေ့ရှိရသည်။⁷² (အပိုင်း ၄ - ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအဆင့်သက်ရောက်မှုများကို ကြည့်ပါ။)

လူ့အခွင့်အရေးမှ ကျန်းမာရေးအထိ ထိခိုက်သော အခြားပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုမှာ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားများ ရွှေသန့်စင်ရာတွင် ဆိုင်ယာနိုဒ်အသုံးပြုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဆိုင်ယာနိုဒ်ကို ရွှေချက်ကန်များတွင် အသုံးပြုလျှင် ရွှေထုတ်ယူရရှိနိုင်မှုပိုများမည်ဖြစ်သည်။ ဆိုင်ယာနိုဒ်သည် ဓာတ်ပြယ်နိုင်သော ခြပ်ပေါင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး သေချာစွာ စီမံအသုံးပြုလျှင် ဓာတ်ပြယ်နိုင်သည်။ ၎င်းကို ပြဒါးအစားအကြီးစားနှင့် အသေးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် ရေရှည်အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။⁷³ သို့သော် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ကိုင်သူများသည် ၎င်းတို့၏စွန့်ပစ်ဆိုင်ယာနိုဒ်များကို ရေလမ်းကြောင်းများတွင် စွန့်ပစ်သောကြောင့် အဆိပ်သင့်မှုများဖြစ်လာနိုင်ပြီး အခြားဆိုးရွားသော ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများလည်းဖြစ်လာနိုင်သည်။

အသေးစား၊ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ကိုင်သူများနှင့် ဆက်စပ်နေသော အခြားဆိုးရွားသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများမှာ **အနည်ကျခြင်း၊ မြေတိုက်စားမှု၊ သစ်တောပြုန်းတီးခြင်း၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ဆုံးရှုံးမှုနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်မှုများမရှိသောကြောင့်** လမျက်နှာပြင် ကဲ့သို့ပျက်စီးကျန်ခဲ့ပါသည်။⁷⁴

လုပ်ငန်းသဘာဝအရ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော ဆိုးရွားသည့် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများကို ကာကွယ်ရန်မှာ ခက်ခဲပါသည်။ အလုပ်သမားများသည် အန္တရာယ်များသော အခြေအနေများတွင် အလုပ်လုပ်ကြရပြီး ဓာတုပစ္စည်းများကိုင်တွယ်ရာတွင် သက်ဆိုင်သော အကာအကွယ်ပစ္စည်းကိရိယာများကို အသုံးမပြုပါ။ အလွန်ပင်ပန်းမှု၊ မသင့်လျော်သည့်အလုပ်ခွင်နေရာများနှင့် မကြာခဏဖြစ်သော အလုပ်ခွင်မတော်တဆမှုများသည် ဖြစ်လေ့ရှိသော အရာများဖြစ်သည်။⁷⁵ လုပ်ငန်းခွင်ပညာပေးရေးနှင့် လိုအပ်သည့် ပစ္စည်းကိရိယာများ မရရှိနိုင်ပါက စည်းမျဉ်းဥပဒေများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲလျှင်လည်း ထိရောက်မှုရှိမည်မဟုတ်ပါ။

အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်သည့်နေရာများသည် သဘာဝအရ အလှမ်းဝေးပြီး သယံဇာတများသောနေရာများတွင် လုပ်ရသောကြောင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့်သန့်ရှင်းသောရေများ ရရှိနိုင်မှုနည်းပါးသည်။ အလုပ်သမားများသည် ထိုနေရာများတွင် ယာယီတဲဆောက်လုပ်နေထိုင်ကြရပြီး ထိုသူများအတွက် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးအခက်အခဲများကြောင့် အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများ မရရှိနိုင်ပါ။ ထိုနေရာများသည် ပြည့်တန်ဆာအလုပ်များနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုမှုများကို ဆွဲဆောင်ပြီး ကူးဆက်ရောဂါ၊ အပူပိုင်းဒေသရောဂါများနှင့် HIV ဖြစ်ပွားမှုနှုန်းပိုများလာသည်။ ဒါ့အပြင် ညစ်ညမ်းဓာတ်ပြုစေသော ဓာတုပစ္စည်းများဖြစ်သည့် ပြဒါးနှင့်ဆိုင်ယာနိုဒ်များကြောင့် ပြန်လည်ကုစား၍မရသည့်အရာများဖြစ်လာနိုင်ပြီး ဆိုးရွားသော ကျန်းမာရေးအကျိုးဆက်များ ကြုံတွေ့နိုင်ပါသည်။

71 UNEP, ကမ္ဘာတစ်ဝန်း ပြဒါးဆန်းစစ်မှု၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် p. ii
72 WCS, ရေချို ဧရာဝတီလင်းပိုင်ဦးရေထိန်းသိမ်းရေးနှင့်အခြေအနေ၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ မေလ စာမျက်နှာ - ၂၂။
73 UNEP, ပြဒါးအသုံးပြုမှုလျော့ချရေး လမ်းညွှန်ချက်များ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ - ၅၄။
74 May Zin Thaw and Jack Jenkins Hill, မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းတူးဖော်ခြင်းနှင့် ပြဒါးအသုံးပြုမှု၊ လက်ရှိအခက်အခဲများနှင့် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်များ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။ MCRB သတင်းအချက်အလက်များ။
75 IIED, အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း၏ စိန်ခေါ်မှုများကို တုံ့ပြန်ခြင်း၊ ၂၀၁၃၊ စာမျက်နှာ ၇-၉

အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများကြောင့် ကလေးသူငယ်များနှင့် အမျိုးသမီးများသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံနေရသော လူများဖြစ်လာသည်။ အမျိုးသမီးများနှင့်မိန့်ကလေးငယ်များသည် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်သောစိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ရပြီး လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်တွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်ကြရပါသည်။ သို့သော် ယောက်ျားများကဲ့သို့ အကျိုးခံစားခွင့်မရှိပါ။ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများတွင် နေထိုင်အလုပ်လုပ်ကိုင်သော အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များသည် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းအလုပ်ကြမ်းများတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိသော်လည်း ဓာတုပစ္စည်းများကိုကိုင်တွယ်ခြင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံပြုဒါးသတ္တုစပ်ကို မီးဖိုအပွင့်တွင် ကျိုချက်ရပြီး ၎င်းတို့နှင့် ၎င်းတို့၏ကလေးများအတွက် အန္တရာယ်ရှိသော အဆိပ်ရှိသည့်အငွေ့များရှိသည့် နေရာတွင်အလုပ်လုပ်ကြရသည်။ လုပ်ခအနည်းငယ်သာ ရရှိသော်လည်း ယောက်ျားများနည်းတူလုပ်ရသော အလုပ်များ၊ ထို့အပြင် အိမ်တွင်းတာဝန်၊ ဝတ္တရားများအတွက် ကိုယ်ဝန်ဆောင်ချိန်အတွင်း အန္တရာယ်ရှိသောအလုပ်များကို လုပ်ကိုင်ရမှုနှင့်ပြည့်တန်ဆာအလုပ်များ လုပ်ကိုင်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ကြသည့် လောကတွင် ကလေးအလုပ်သမားများ ခိုင်းစေခြင်းသည် ပျံ့နှံ့နေပြီးဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ (ILO) ၏ထုတ်ပြန်ချက်အရ ယင်းကဲ့သို့ခိုင်းစေခြင်းသည် ကလေးအလုပ်သမားများအတွက်အဆိုးဆုံးဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ အလွန်ဆိုးရွားသော ကျန်းမာရေးနှင့်လုပ်ငန်းခွင် အန္တရာယ်များရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။⁷⁶ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်ပင်ပန်းခြင်း၊ ကျောင်းမတက်ရသည့်အချိန်များ၊ အန္တရာယ်ရှိသော ဓာတုပစ္စည်းများ၏အနီးတွင်ရှိခြင်း၊ နိုင်ငံတကာမူဘောင်များကို ချိုးဖောက်ခြင်းများကြောင့် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများအတွင်း ကလေးလုပ်သားခန့်အပ်ထားမှုသည် ကလေးသူငယ်များ၏ ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် အခြားလူ့အခွင့်အရေးများကို ခြိမ်းခြောက်နေပါသည်။⁷⁷

အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများသည် များသောအားဖြင့် အကြီးစားသတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ကြသည်။ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ကိုင်သူများသည် ခွင့်ပြုမိန့်မရှိဘဲ လုပ်ကိုင်သောကြောင့် မြေအသုံးချမှုအခွင့်အရေးများမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ကိုင်သူများ၊ အစိုးရနှင့် သတ္တုတူးဖော်သည့်ကုမ္ပဏီများအကြား အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများသည် အကြီးစားလုပ်ကွက်များနှင့် သယံဇာတ အမျိုးအစားတစ်ခုအပေါ် ပြိုင်ဆိုင်မှုများရှိနေလျှင် ပဋိပက္ခနှင့် ရေရှည်သဘောမတိုက်ဆိုင်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ ကိစ္စအတော်များတွင် အချင်းပွားမှုများဖြစ်ပေါ်ပါက ရဲအရေးပိုင်ကိစ္စရပ်များနှင့် ဥပဒေစိုးမိုးရေးများ ကြားဝင်ဖြေရှင်းပေးရသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် အကြီးစားသတ္တုတွင်းများကို မြေအသုံးချမှု ဦးစားပေးသတ်မှတ်ချထားသော နေရာများတွင် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုရှာဖွေရေးလုပ်ကိုင်သူများအနေဖြင့် အလိုဆန္ဒမပါဘဲ ပြောင်းရွှေ့ကြရပြီး ၎င်းတို့၏အိမ်ယာနှင့်ပိုင်ဆိုင်မှုပိုင်ခွင့်များအပေါ် ချိုးဖောက်ခြင်းများခံကြရသည်။⁷⁸ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်မှုမရှိခြင်းနှင့် မြေယာလိုင်စင်ရရှိရန် လုပ်ကိုင်သူများအတွက် ဖြစ်နိုင်ချေမရှိပါက ယခုကဲ့သို့ ပြဿနာများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေမည်ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားများ၏ လုပ်ဆောင်နေပုံများ၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံး လုပ်နည်းဆိုင်ရာမူဘောင်များ

SWIA လေ့လာချက်များတွင် လက်လုပ်လက်စားများလုပ်ကိုင်သည့် သတ္တုထုတ်ကုန်အမျိုးမျိုးပါဝင်ပြီး ရွှေကို အဓိကအနေဖြင့် ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ရွှေမူလသိုက်များနှင့် ပလေစတစ်အနည်သိုက်များကို ကချင်ပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ မွန်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်နှင့်ကယားပြည်နယ်တို့တွင် တွေ့ရှိရပြီး ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ စစ်ကိုင်း

76 ILO, သတ္တုတွင်းနှင့်ကျောက်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများမှ ကလေးအလုပ်သမားခန့်အပ်မှု ဖယ်ရှားခြင်း၊ ၂၀၀၅။
 77 IIED, အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း၏ စိတ်ခေါ်မှုများကို တုန့်ပြန်ခြင်း၊ ၂၀၁၃၊ စာမျက်နှာ ၈
 78 Ibid. စာမျက်နှာ - ၈ - ၉။

တိုင်းဒေသကြီး၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင်လည်း တွေ့ရှိရသည်။⁷⁹ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား ခဲမဖြူ သတ္တုတူးဖော်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားဝင်ခွင့်ပြုမိန့်ပေးထားသော သတ္တုတွင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ အနီးနေရာများတွင်လေ့လာခဲ့ပြီး အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်မှုများကို ထိုကုမ္ပဏီ များက ခွင့်ပြုထားပြီး ဤတူးဖော်မှုပုံစံမျိုးကိုလည်း စီစဉ်လုပ်ကိုင်ခွင့်ပြုထားသည်။ ထုံးကျောက်လက် လုပ်လက်စား တူးဖော်မှုကိုလည်း MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းအများစုသည် တရားမဝင်များဖြစ်ကြသည်။ စည်းမျဉ်းဥပဒေ မူဘောင်အရ ၎င်းတို့ကို စည်းကမ်းထိန်းချုပ်လိုက်နာစေခြင်းသည် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့ သတ္တုတွင်းဥပဒေအတိုင်းဖြစ်သည်။⁸⁰ လက်လုပ်လက်စားလုပ်ငန်းများကို ဥပဒေဘောင်အတွင်း ပြန်သွင်းရန် ၎င်းတို့ နှင့်သက်ဆိုင်သည့် အသုံးပြုသည့်ကိရိယာများ သို့မဟုတ် မြင်းကောင်ရေကန့်သတ်ထားသော စက်ယန္တရားများကို အဓိပ္ပာယ်ဖော်ညွှန်း၍ ဤပြင်ဆင်ချက်တွင် ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတွင် ဗဟိုထိန်းချုပ်မှုကို လျော့ချထားပြီး ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိနိုင်ရေးကို စီမံထားပါသည်။⁸¹ ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိရန် ဆောင်ရွက်ရာတွင် လက်လုပ်လက်စား ထုတ်လုပ်သူများအနေဖြင့် မိမိတို့လုပ်ကိုင်လိုသော သတ္တုကို သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသို့ လျှောက်ထားရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတွင် သတ္တုတူးသူများမှ လက်လုပ်လက်စား၊ အသေးစားနှင့်အလတ်စား ခွင့်ပြုမိန့်များကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ဖွဲ့စည်း ထားပေးသော တိုင်း/ပြည်နယ် လုပ်ကွက်စိစစ်ရေးနှင့်ခွင့်ပြုမိန့်ချထားပေးရေး အဖွဲ့သို့ လျှောက်ထားရမည်။⁸²

လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ရေးခွင့်ပြုမိန့်ကို ဥပဒေအရ (၁) နှစ်ခွင့်ပြုထားပါသည်။ အဆိုပြုထားသော နည်း ဥပဒေများ ၂၀၁၈ ပါ၊ နည်းဥပဒေ ၉၇ အရ⁸³ ၊ လက်လုပ်လက်စား လုပ်ကွက်အရွယ်အစားများကို အောက်ပါအတိုင်း သတ်မှတ်ထားသည်။

- ရွှေနှင့်အခြားအဖိုးတန်သတ္တုဖြစ်လျှင် (၁) ဧက (ရွှေလုပ်ကွက်အတွက် (၁) အိမ်ထောင်စုတစ်စုလျှင် လုပ်ကွက် တစ်ကွက်)
- အခြားသတ္တုများဖြစ်လျှင် (၃) ဧက။
- စက်မှုတွင်းထွက်ကုန်ကြမ်းပစ္စည်း သို့မဟုတ် ကျောက်များဖြစ်လျှင် (၅) ဧက။

လက်လုပ်လက်စားလုပ်ငန်းများကို အသိအမှတ်ပြု၍ တရားဝင်ပြုလုပ်ရန် လက်ခံကြိုဆိုသော်လည်း ဥပဒေသို့မဟုတ် အဆိုပြုထားသည့် နည်းဥပဒေများသည် ၎င်းတို့၏ အခြေအနေမှန်နှင့်ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။ စက်တပ်ကိရိယာများ အသုံးပြုပြီး ထိရောက်စွာလုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းကိုလည်း အားမပေးထားပါ။ ဒါ့အပြင် နည်းဥပဒေ ၉၇ (ခ) အရ လက်လုပ် လက်စား သတ္တုတွင်းအားလုံးသည် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA) လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၏ ကန့်သတ်ချက် များကို လိုက်နာရမည်ဟုဖော်ပြထားပြီး နောက်ဆက်တွဲ (၁) (ဇယား ၄) တွင် ဧက (၂၀) ထက်နည်းသော ရွှေတွင်း အားလုံးသည် ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်ခြင်း (IEE) လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ် သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် ရွှေလက်လုပ်လက်စားခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူများသည် နောက် ဆက်တွဲ (၁) အားပြောင်းလဲမှုမရှိလျှင် IEE များ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။ (လက်ရှိအခြေအနေတွင် ECD/MONREC တို့မှ ၎င်းအချက်ကို စဉ်းစားသုံး သပ်ဆဲဟု မှတ်ယူရပါသည်။)⁸⁴ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းအဆင့်တွင်လည်း လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းများ၏

79 May Zin Thaw and Jack Jenkins Hill, မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းတူးဖော်ခြင်းနှင့် ပြဒါးအသုံးပြုမှု။ လက်ရှိ အခက်အခဲများနှင့် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်များ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။ MCRB သတင်းအချက်အလက်များ။

80 ၈၀။ Valentis Resources, ၂၀၁၅ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေ [ဘာသာပြန်] ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ၊ ၂၇ ရက်။

81 May Zin Thaw and Jack Jenkins Hill, မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းတူးဖော်ခြင်းနှင့် ပြဒါးအသုံးပြုမှု။ လက်ရှိအခက်အခဲ များနှင့် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်များ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။ MCRB သတင်းအချက်အလက်များ။

82 May Zin Thaw and Jack Jenkins Hill, *ibid*

83 အစိုးရအဖွဲ့မှ အတည်ပြုထားပြီး MONREC မှ ထုတ်ပြန်ထားသော အမိန့်ကြေငြာစာအမှတ် ၁၃/၂၀၁၈၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၁၃ ရက်နေ့၊ လွှတ်တော် သို့မဟုတ်သည်။ MCRB ၏သတင်းအချက်အလက်များ။

84 လက်လုပ်လက်စားရေခဲတူးဖော်သူများ အတွက် လက်တွေ့မကျသော ကန့်သတ်ချက်များကို ၂၀၁၇ ဥပဒေ ၁၅/၂၀၁၇ ထည့်သွင်းထားသည်။ MCRB မှ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ဥပဒေကြမ်း၏အားနည်းချက်များကို တင်ပြထားသော ဝေဖန်ချက်များကို ကြည့်ပါ။ ထိုဝေဖန်ချက်များကို အသုံးမပြုပဲ ဇွန်လိုင်လ ၂၀၁၇ တွင်မူလအတိုင်း ထွက်ရှိထားသည်။

အခြေအနေမှန်နှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် လက် လုပ်လက်စားများအတွက် သီးခြားနည်းဥပဒေ ထုတ်ပြန်ရန် လိုအပ်ပေးမည်။

ထို့အပြင် အသေးစား၊ အလတ်စား သို့မဟုတ် အကြီးစားလုပ်ငန်းများက လက်လုပ်လက်စားများ၏ခွင့်ပြုမိန့် သက်တမ်းကုန်ချိန်တွင် ထိုနေရာများကိုလုပ်ကိုင်ရန် စိတ်ဝင်စားပါက အဆိုပြုခွင့်ရှိသည်။ ကချင်ပြည်နယ်တွင် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သူများကို စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းထုတ်လိုက်ခြင်းသည် ထိုသူများကို တရားမဝင်သစ် ထုတ် လုပ်မှု လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ရန် တွန်းအားဖြစ်စေပါသည်။⁸⁵ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များတွင်လည်း ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းကြောင့် နေရာပျောက်သွားသော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းတူးဖော်သူများနှင့်ဝင်လာသော ကုမ္ပဏီများအကြား ပဋိပက္ခအချင်းဖြစ်ပွားမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ နောက်ဆုံး၌ ပြင်ဆင်ထားသော ၂၀၁၅ ခုနှစ် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် ခွင့်ပြုမိန့်မပါပဲ သတ္တုတူးဖော်မှုများအတွက် ဒဏ်ငွေနှင့် ထောင်ဒဏ် အပါအဝင် ပြင်းထန်သော အပြစ်ဒဏ်များကို ထည့်သွင်းမိတ်ဆက်ထားပါသည်။

လက်လုပ်လက်စားတူးဖော်သူများသည် ပြဒါးအသုံးပြုခြင်းကြောင့် ချမှတ်ခံရမည့် အပြစ်ဒဏ်ကိုလည်း စိုးရိမ်ရ သည်။ ပြဒါးသည် ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဓာတုပစ္စည်းများနှင့် ဆက်စပ်ပစ္စည်းများအန္တရာယ်မှ တာဆီးကာကွယ်ရေး ဥပဒေအရ ကန့်သတ်ထားသော အရာဝတ္ထုတစ်ခုဖြစ်ပြီး တွေ့ရှိပါက ထောင်ဒဏ် (၇) နှစ်အထိ ကျခံရနိုင်ပါသည်။ ထိုထိန်းချုပ်မှု များကို လိုက်နာမှုမရှိပါ။ ၎င်းပြဒါးကို သတ္တုတွင်းတူးဖော်သည့်နေရာများတွင် အဆင်သင့် ဈေးသက်သာစွာ ရရှိ နိုင်ပါသည်။ ထိုပစ္စည်းများကို အဓိကအားဖြင့် အိန္ဒိယနှင့်တရုတ်နိုင်ငံတို့မှ တရားမဝင်တင်သွင်းခြင်းဖြစ်သည်။⁸⁶

လက်လုပ်လက်စားခွင့်ပြုမိန့်များကို ဥပဒေပြင်ဆင်နေချိန်တွင် ခွင့်ပြုထားခြင်းမရှိဟု ယူဆရသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ လက်လုပ်လက်စားခွင့်ပြုမိန့်အနည်းငယ်သာ ခွင့်ပြုထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ (ဇယား - ၁ တွင် ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်န ဝါရီလ ၃၁ အထိ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း ခွင့်ပြုမိန့်ပေါင်း ၃၇ ခုထုတ်ပေးထားပြီး အများစုမှာ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးထဲတွင် ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။)။ ငှားရမ်းခ၊ တရားမဝင်အခွန်များကို ဒေသခံပြည့်သူစစ်၊ ကုမ္ပဏီများ၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့်အစိုးရအာဏာပိုင်များကိုငွေပေးချေမှုများပြုလုပ်ပြီးလက်လုပ်လက်စားများလုပ်ကိုင်သော ကြောင့် ၎င်းသည် သတ္တုတွင်းဥပဒေပြင်ပမှ လုပ်ကိုင်နေခြင်းဖြစ်သည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင် သူအများစုသည် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကို အပိုင်ငွေအဖြစ်လုပ်ကိုင်ကြပြီး အနည်းငယ်သာ လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ထို့ ကြောင့် ခွင့်ပြုမိန့်ရယူရန် စိတ်ဝင်စားမှု အားနည်းပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် လက်လုပ်လက်စားတူးဖော်သူများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ခွင့်ပြုမိန့်မရှိပဲ၊ မျက်ကွယ်တွင် တရားမဝင်လုပ်ကိုင်ကြသည်။ သို့မဟုတ် အစိုးရ ဘဏ္ဍာငွေ ကောက်ခံရာတွင် ဒဏ်ငွေပေးဆောင်ရမှုအခြေအနေကို ရင်ဆိုင်၍ လုပ်ကိုင်ရပြီး ဒဏ်ငွေပေးဆောင်ရလျှင် ဆင်းရဲ တွင်းထဲသို့ ပိုမိုကျရောက်နိုင်သည်။^{87 88} (အပိုင်း ၄ - ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအဆင့် သက်ရောက်မှုများကို ကြည့်ပါ။)

(စ) သတ္တုကဏ္ဍ၏ လုပ်ငန်းစဉ်ကွင်းဆက်များ။

ယခု SWIA သည် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကွင်းဆက် အစိတ်အပိုင်းအချို့ကိုသာ အလေးထားလေ့လာထားပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် - ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးခြင်း၊ တူးဖော်ခြင်းနှင့် ကနဦးဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်း။ MCRB ကွင်း ဆင်းလေ့လာမှု များကို သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်များဖြစ်သည့် စမ်းသပ်တိုင်းတာရေး လုပ်ကိုင်နေသောနေရာများ၊ လုပ်ငန်း လည်ပတ်နေသော နေရာများ (တူးဖော်ခြင်းနှင့်ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်း)နှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း ပြုလုပ်သော နေရာများတွင် သွားရောက်ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ယခုလေ့လာမှုတွင် သတ္တုစုစည်းခြင်း၊ အကျိုးအမြတ်ရရှိခြင်းသို့သွား သည့်လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်များကို ထည့်သွင်းထားပါသည်။ အခြားအပိုင်းများဖြစ်သည့် ငွေကြေးဝန်ဆောင်မှုများ၊ သွင်း ကုန်၊ ပို့ကုန်၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ ရောင်းချခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းတဆင့်ခံလုပ်ကိုင်သူများနှင့် သက်ဆိုင်သည့်

85 Images Asia and Pan Kachin Development Society, At What Price, ၂၀၀၄ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၊ စာမျက်နှာ - ၈။
86 MCRB ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ။ ၂၀၁၅။
87 May Zin Thaw and Jack Jenkins Hill, ibid
88 International Growth Centre, Natural Resources and Subnational Governments in Myanmar ။ 2014, pg - 9

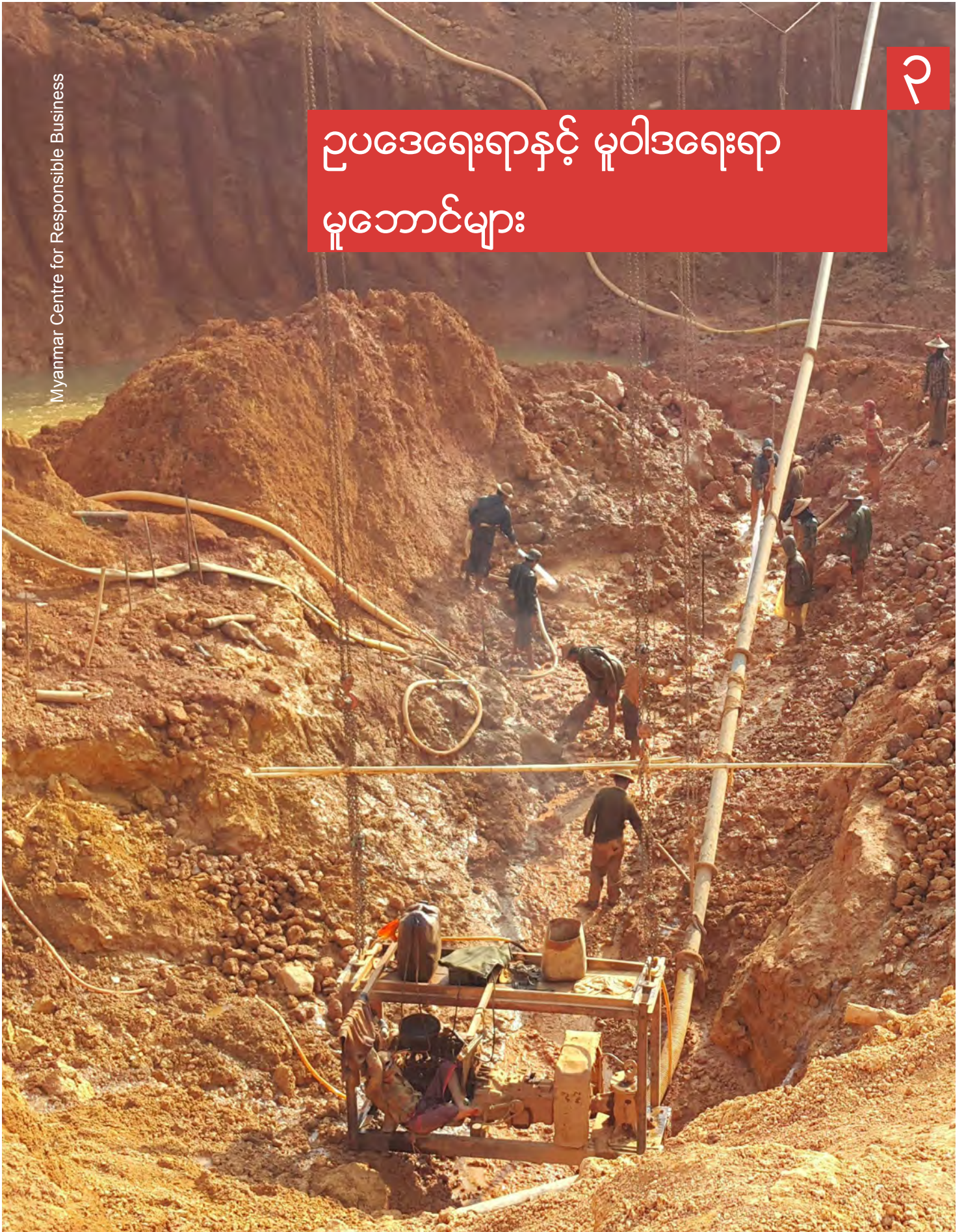
အကြောင်း အရာများကို ထည့်သွင်းလေ့လာထားခြင်း မရှိပါ။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်လုပ်ကိုင်နေသောစီမံကိန်းများသည် များသောအားဖြင့် အသေးစားလုပ်ငန်းများ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့၏ အသေးစိတ် တန်ဖိုးနှင့်သွင်းအားစုကွင်းဆက်များကို အကြီးစားလုပ်ငန်း တိုးတက်လာမှုများနှင့် ယှဉ်လျှင် အလွန်ပင်ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်သားများမှာ များသောအားဖြင့် ကျွမ်းကျင်လုပ်သားများ မပါဝင်ပါ။ လုပ်ငန်းအများစုသည် စနစ်တကျလုပ်ကိုင်သော စီးပွားရေးများမဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကဏ္ဍတွင် ကျွမ်းကျင်မှုဆိုင်ရာကွာဟချက်သည် ကြီးမားသောအားနည်းချက် တစ်ခုဖြစ်စေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လည်ပတ်နေသော နိုင်ငံခြားသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၏ပြောဆိုချက်အရ ကျွမ်းကျင်လုပ်သားရရှိမှုမှာ ခက်ခဲပါသည်။ ဥပမာပြည်တွင်းတွင် လွန်တူးဖော်ရေးကန်ထရိုက်တာများ အနည်းငယ်သာရှိသည်။ အသိအမှတ်ပြုနမူနာစာတံခွဲ ခန်းများလည်း (စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း လွန်နမူနာများကို စမ်းသပ်ရန်) နိုင်ငံအတွင်း မရှိပါ။ အချို့ကုမ္ပဏီများသည် စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးအဆင့်တွင် လွန်အူစာများစမ်းသပ်ရန် အစိုးရပိုင် ဓာတ်ခွဲခန်းများကို အသုံးပြုကြသည်။⁸⁹

မြန်မာနိုင်ငံရှိအသေးစားတူးဖော်သူများသည် ပြင်ပဝန်ဆောင်မှုများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမတည်ငွေနှင့်အသုံးအဆောင် ပစ္စည်း ကိရိယာများကို အကြီးစားလုပ်ငန်းများလောက် အသုံးမပြုကြပါ။ ဥပမာ - စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးလွန်တူးခြင်းနှင့်နမူနာယူခြင်းများ လုပ်ဆောင်သည့်အခါ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အသေးစားသတ္တုလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများသည် ပြင်ပ နည်းပညာဝန်ဆောင်မှုများကို အသုံးမပြုကြပါ။⁹⁰ အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများသည် များသော အားဖြင့် အခြေခံအချက်အလက်များသာ ရရှိနိုင်သော သာမန်ပစ္စည်းကိရိယာများကိုသာ ဝယ်ယူအသုံးပြုကြသည်။ အလုပ်သမားများကို မည်သို့လုပ်ဆောင်ရမည်ကို လုပ်ငန်းခွင်တွင်း၌သာ သင်တန်းပို့ချပြီး လုပ်ကိုင်စေသည်။ ဤကဲ့သို့လုပ်ကိုင်မှုများသည် စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးနှင့်ထုတ်လုပ်မှုအဆင့်များတွင် အလုပ်တွင်ကျယ်မှုပြဿနာ၊ လွန်တူးခြင်း၊ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းများတွင် အန္တရာယ်ရှိစေသည့်ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် မြေတူးစက်၊ ကြိတ်ခွဲစက်၊ အမှုန်ကြိတ်စက် အပါအဝင် ဆင့်တက်သန့်စင်ရန် အသုံးပြုမည့် ဓာတုပစ္စည်းများ သို့မဟုတ် လိုင်စင်မဲ့ယမ်းမှုန့်များစသည်တို့ကို တရုတ်ပြည်မှ တင်သွင်းကြသည်။ SWIA အဖွဲ့အနေဖြင့် ၎င်းတို့အရည်အသွေးနှင့်ပတ်သက်၍ ကျေနပ်မှုမရှိသည်များကို ကြားခဲ့ရသည်။⁹¹

89 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ။ ၂၀၁၅။
90 MCRB တွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ။ ၂၀၁၆။
91 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ။ ၂၀၁၅။

ဥပဒေရေးရာနှင့် မူဝါဒရေးရာ မူဘောင်များ

အပိုင်း (၃)

ဥပဒေရေးရာနှင့် မူဝါဒရေးရာ မူဘောင်များ

ဤအပိုင်းတွင် -

(က) အမျိုးသားအဆင့် မူဘောင်

- သတ္တုတွင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ မူဝါဒနှင့်အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်
- သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန
- တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ အခန်းကဏ္ဍ
- လွှတ်တော်၏အခန်းကဏ္ဍ

(ခ) မြန်မာနိုင်ငံ စည်းမျဉ်းဥပဒေများ

- မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေ (၂၀၁၅)၊ သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ (၂၀၁၈) နှင့်ထုတ် လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေ စာချုပ်များ။
- လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့်ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ
- တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေ (၂၀၁၅)
- အမျိုးသားလူမျိုးစုများ၏အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ခြင်း (၂၀၁၅)
- ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေ နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများ
- မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေ

(ဂ) နိုင်ငံတကာ မူဘောင်များ

- သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ် တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး (EITI)
- International Council on Mining and Metals (ICMM) ၏ရည်ရွယ်ချက်ဖြိုးတိုးတက်ရေးမူဘောင်
- ဆန္ဒအလျောက်လေးစားလိုက်နာနိုင်သော လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူများ (VPSHR)
- တရုတ်နိုင်ငံ ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်း၏ သတ္တု၊ ဓာတ်သတ္တုနှင့်ဓာတုပစ္စည်းများ သွင်းယူမှုနှင့် တင်ပို့သူများအဖွဲ့အစည်း (CCCMC) ၊ ပြည်ပသတ္တုတွင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ လူမှုရေးတာဝန် ဝတ္တရားဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ။
- ပဋိပက္ခနှင့်အန္တရာယ်ရှိသောနေရာများတွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော ဓာတ်သတ္တုဆိုင်ရာ Supply Chain များအတွက် OECD ၏ Due Diligence လမ်းညွှန်ချက်များ။
- ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများအတွက် EU ၏ စည်းမျဉ်းများ။

အောက်ပါအပိုင်းများတွင် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ လူ့အခွင့်အရေးအား အကာအကွယ်ပေးရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့်အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာမူဘောင်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဤပြဿနာများသည် ပဋိပက္ခများနှင့်ဆက်နွယ်နေပြီး သဘာဝသယံဇာတများကို မည်သူကထိန်းချုပ်မည်၊ ဖက်ဒရယ်မှုကို မည်သို့ဖော်ဆောင်မည် စသည့်မေးခွန်းများနှင့်သက်ဆိုင်နေသည်။ Natural Resources Governance Institute (NRGI)⁹²၏ ၂၀၁၈ ခုနှစ်

92 သဘာဝသယံဇာတ ဖက်ဒရယ်မှု၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်များ (NRGI) ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ။

ဇန်နဝါရီလထုတ် သဘာဝသယံဇာတ ဖက်ဒရယ်စနစ် အစီရင်ခံစာတွင် သယံဇာတ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအခွင့်အာဏာနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများခွဲဝေမှုအတွက် မြန်မာနိုင်ငံ၏စည်းမျဉ်းမူဘောင်များ၊ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရန် ကိစ္စရပ်များစသည်တို့ကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းတွင် ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးခြင်း၊ သတ္တုတွင်း cadaster⁹³၊ မြေယာစီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ ငွေကြေးမူဘောင်နှင့် ဘဏ္ဍာငွေကောက်ခံခြင်း၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှု၊ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး၊ ဒေသဆိုင်ရာအကြောင်းအရာများ၊ လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစား သတ္တုတူးဖော်ခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ ဤအစီရင်ခံစာတွင် အာရပ်စီမံဖိတ်ဒေသများမှ တွင်းထွက်သယံဇာတများရှိသည့် ဒေသများတွင် အလားတူ ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုစနစ်နှင့်ရောနှော၍ ဗဟိုထိန်းချုပ်မှုနည်းသောစနစ်များကို သာဓကများအဖြစ် ဖော်ထုတ်ထည့်သွင်းထားပါသည်။

(က) အမျိုးသားအဆင့် မူဘောင်

မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ သတ္တုတွင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော မူဝါဒနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာမူဘောင်

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ (၃၇) တွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် နိုင်ငံ၏အမျိုးသား နယ်နမိတ်အတွင်းရှိ မြေနှင့်မြေပေါ်မြေအောက်၊ ရေပေါ်ရေအောက်နှင့် လေထုအတွင်းရှိ သယံဇာတ ပစ္စည်းအားလုံး၏ ပင်ရင်းပိုင်ရှင်ဖြစ်သည်ဟုဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံပိုင်သယံဇာတပစ္စည်းများအား ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲနိုင်ရန် လိုအပ်သည့်ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည်ဟုလည်း ဖော်ပြထားသည်။⁹⁴ မူရင်းပိုင်ဆိုင်မှုကို တိုင်း/ပြည်နယ်များ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများကိုခွဲဝေထားခြင်းမရှိပါ။ သို့သော် ၂၀၁၅ မှစ၍ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားလုပ်ငန်းများအတွက် အခွန်အခကောက်ခံနိုင်ခွင့် အာဏာနှင့် ဥပဒေပြုမှုအချို့ကိုတော့ ခွဲဝေပေးထားပြီး ၎င်းအခွင့်အာဏာကို ၄၅/၂၀၁၅-ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားသည် (၂၀၁၅ ခုနှစ်ဇူလိုင်တွင် အတည်ပြုသည်)။⁹⁵ အထူးသဖြင့် ဇယား (၂) (ဥပဒေပြုစာရင်းတွင်ပါရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ခွဲဝေခြင်း)နှင့် ဇယား (၅) (အခွန်အခကောက်ခံခွင့် ခွဲဝေခြင်း)တို့ ဖြစ်ပါသည်။

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြင်ဆင်ထားသော ဇယား (၂) ပုဒ်မ ၄ (ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သဘာဝသယံဇာတများ ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲခွင့်ခွဲဝေခြင်း) တွင် တိုင်း/ပြည်နယ်သည် ဥပဒေပြုခွင့်အာဏာဖြင့် ပြည်ထောင်စုက ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေနှင့်အညီ (ဆ) တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်က ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည့် သတ္တုအသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ငန်း၊ (ဇ) သတ္တုတွင်းလုပ်သမားဘေးကင်းရေး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ပြန်လည်ပြုပြင်တည်ဆောက်ရေး၊ (ဈ) ကျောက်မျက်ရတနာအသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ငန်း၊ (ဋ) တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များ၊ သဘာဝအပင်များနှင့် သဘာဝနယ်မြေများအပါအဝင် ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးနှင့် ထိန်းသိမ်းရေးတို့ကို စီမံခန့်ခွဲခွင့်ရှိသည်။ ဥပဒေ ၄၅/၂၀၁၅ အရ ဇယား (၂) ပုဒ်မ ၄ တွင် အပိုဒ် (စ) တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်များတွင် သဘာဝသယံဇာတထုတ်လုပ်မှုအမျိုးအစား (sic) ကို (မူရင်းမြန်မာဘာသာတွင် အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းမှု မရှိပါ) ထပ်ဖြည့်ထားသည်။ ဇယား (၅) တွင် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များ သတ္တုတွင်းမှရရှိမည့် အခွန်အခများကို ကောက်ယူခွင့်ပေးရန်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်များ စီမံခန့်ခွဲသော ကျောက်မျက်ရတနာဆိုင်ရာ အခွန်အခများကို ပြည်ထောင်စုက ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေများနှင့်အညီ စည်းကြပ်ရန်တို့ကို ပြင်ဆင်ထားသည်။

93 မြန်မာဘာသာစကားတွင် Cadaster ဟုသည့်စကားရပ်မရှိပါ။ (ယေဘုယျအားဖြင့် ၎င်းကို ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးခြင်း၊ လုပ်ကွက်လျှောက်ခြင်း၊ မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ မြေပုံဆွဲခြင်း၊ သယံဇာတနယ်မြေများ ကန့်သတ်ပေးခြင်း စသည်တို့နှင့်သက်ဆိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်အားလုံးရည်ညွှန်းအဓိပ္ပာယ်ဖော်သည်။ မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် ထိုအတွေ့အခေါ်ကို ထည့်သွင်းထားခြင်းမရှိပါ။

94 ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ။

95 ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေ ၄၅/၂၀၁၅ (မြန်မာဘာသာဖြင့်သာ) ။

လက်ရှိအချိန်အထိ ဤကဲ့သို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများတိုးမြှင့်အပ်နှင်းထားမှုကို မည်မျှအသုံးပြုသည့်ကိုမူ ရှင်းလင်းစွာမသိရှိရပါ။ အထက်ဖော်ပြပါအချက်များတွင် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်များ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အပ်နှင်းပေးရန် ပြည်ထောင်စုအဆင့်ဥပဒေများ လိုအပ်သည် မလိုအပ်သည်ကိုမူ ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် (အောက်တွင်ကြည့်ရန်) အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလိုင်းစင်များ ထုတ်ပေးခွင့်အချို့ကို ထည့်သွင်းထားသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတ္တုသယံဇာတအတွက် သီးသန့်မူဝါဒ သို့မဟုတ် ဤကဏ္ဍ၏ဦးစားပေးဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းများကို အသေးစိတ်လမ်းညွှန်ထားသည့် မူဘောင်များလည်း မရှိသေးပါ။ (အပိုင်း ၄၊ ကဏ္ဍအဆင့် သက်ရောက်မှုနှင့် အကြံပြုချက်များ)။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ် တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဖော်ဆောင်ရေး (EITI) အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရန် အဆိုပြုခံထားရသော နိုင်ငံဖြစ်လာသည်။ (နိုင်ငံတကာ မူဘောင်များ - အောက်တွင်ကြည့်ပါ)။ MONREC သည် EITI ၏ လိုအပ်ချက်နှင့်အညီ သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို အများပြည်သူလက်လှမ်းမီစွာရရှိနိုင်ရန် သတ္တုတွင်း cadaster နှင့် ဓာတ်သတ္တုလိုင်းစင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းစသည့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များကို ထပ်မံအတည်ပြုခဲ့သည်။⁹⁶ ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် ဤကဏ္ဍတွင် Public-Private Partnerships (PPP) ကိုပိုမိုအားပေးမည့်အစီအစဉ်များကို ကြေညာခဲ့ပြီး သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနမှလည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ဘူမိဗေဒနှင့်ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတများကို ရှာဖွေတိုင်းတာခြင်းနှင့် သုတေသနလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အရှေ့အာရှနှင့်အရှေ့တောင်အာရှ ဘူမိသိပ္ပံအစီအစဉ်များပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကော်မတီနှင့် ဂျပန် နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အေဂျင်စီ (JICA) တို့နှင့် ပူးပေါင်းအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။⁹⁷

ယခင်အစိုးရအနေဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာဘေးကင်းလုံခြုံရေးတို့ ပိုမိုအားကောင်းလာစေရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပြီး ၂၀၁၂ ခုနှစ် တွင် ပထမဦးဆုံးအကြိမ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေနှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) အစိုးရလက်ထက်တွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာနများကို ပေါင်းစည်းကာ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများ ပိုမိုလုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ညွှန်ကြားထားပါသည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ် မူဝါဒများကို အစားထိုးမည့် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော အမျိုးသားပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာမူဝါဒ မှာ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ထွက်လာမည် ဟု မျှော်လင့်ထားပါသည်။

အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) အစိုးရသည် ၎င်းတို့၏စီးပွားရေးမူဝါဒများကို အပြည့်အစုံ ပြောဆိုထားခြင်း မရှိသေးပါ။ သို့သော် ဧပြီလ (၁) ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေအသစ်အရ ထုတ်ပြန်သော MIC ၏ အမိန့်ကြော်ငြာစာ အမှတ် ၁၃/၂၀၁၇ တွင် အခွန်ဝင်ငွေအကျိုးအတွက် ဦးစားပေးကဏ္ဍများသတ်မှတ်ထားရာ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍပါဝင်လာမှု မရှိခဲ့ပါ။⁹⁸ အစိုးရအသစ်အနေဖြင့် ဤကဏ္ဍကို အားပေးလုပ်ကိုင်စေရန် သတိဖြင့် ဆောင်ရွက်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်မှစ၍ သတ္တုလိုင်းစင်သစ်များဆိုင်းငံ့ထားခဲ့သည်ကို မြင်တွေ့ခဲ့ရပြီး (ဇယား ၁ ကိုကြည့်ရန်) တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်ဝန်ကြီးများမှ လိုင်စင်အသစ်များထုတ်ပေးရန် သို့မဟုတ် လိုင်စင်ဟောင်းများ သက်တမ်းတိုးပေးရန် စိတ်ဆန္ဒမရှိသည်ကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အလားတူသတိဖြင့် ဆောင်ရွက်နေသည်ကို သိရှိနိုင်သည်။

96 မြန်မာနိုင်ငံဝန်ကြီးဌာနများ၏ ရက် (၁၀၀) အစီအစဉ်များ။ Berwin Leighton Paisner၊ မေ ၂၀၁၆
97 Ibid
98 မြန်မာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် အမိန့်ကြော်ငြာစာအမှတ် - ၁၃/၂၀၁၇ ၊ ဦးစားပေးထားသည့် ကဏ္ဍများအမျိုးအစား ခွဲခြားမှု၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဧပြီလ (၁) ရက်။

သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန (MONREC)

မြန်မာနိုင်ငံ၏ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍကို MONREC ရှိ ဦးစီးဌာန (၂) ခုနှင့်သတ်မှတ်ထားသောသတ္တုအမျိုးအစား အလိုက် နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်း (၄) ခုတို့က ကြီးကြပ်၍ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများထိန်းချုပ်ပြီး သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးထံ သတင်းပို့လုပ်ဆောင်ရသည်။ (ဇယားကွက် ၅ ကို ကြည့်ရန်)။

SWIA အနေဖြင့် ရွှေနှင့်ခဲမဖြူထုတ်လုပ်ရေးနှင့်ဈေးကွက်ရှားဖွေရေးကို ကြီးကြပ်သည့် အဓိကသက်ဆိုင်သော အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း (ME-2) ကို အဓိကထား လေ့လာထားသည်။ ME-2 သည် အများအားဖြင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အဆင့် ရုံးများထားရှိပြီး တိုင်းဒေသကြီး နှင့်ပြည်နယ်အတော်များများတွင် တွေ့ရသည်။ သယံဇာတပေါကြွယ်ဝသောတိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်များတွင် မိမိတို့နှင့်သက်ဆိုင်သောဓာတ်သတ္တုများအတွက် မြို့နယ်အဆင့်အထိ ရုံးများထားရှိထားပါသည်။ ထုံးကျောက်ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ၎င်းမှာ တတိယသတ္တုထုတ်ကုန် အမျိုးအစားအဖြစ် SWIA တွင် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့်လေ့လာခဲ့ပြီး ထုံးကျောက်ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်အထိ စက်မှုကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများနှင့်ဒြပ်ပေါင်းကို ကိုင်တွယ်သော အမှတ် (၃) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းက စီမံခဲ့သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှစ၍ အမှတ် (၃) သတ္တုတွင်းမှ စီမံခန့်ခွဲခဲ့သော ဓာတ်သတ္တုထုတ်ကုန်များကို အခြားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအောက်တွင် ထည့်သွင်းခဲ့ပြီး ထုံးကျောက်သည် ယခုအခါတွင် အမှတ် (၁) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း (ME-1) အောက်သို့ ရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။

၁၉၉၄ ခုနှစ် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ ခဲ၊ ခနောက်စိမ်း၊ သွပ်နှင့်အခြားသတ္တုရိုင်းများကို တူးဖော်ခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ဈေးကွက်ဖောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို အမှတ် (၁) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း (ME-1) အောက်တွင် တာဝန်ပေးအပ်နှင်းခဲ့သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ မည့်သည့် သတ္တုထုတ်ကုန်များသည် နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်း တစ်ခုစီ၏အောက်တွင် ရှိသည်ကို ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။

- ဘူမိဗေဒလေ့လာရေးနှင့် ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေရေးဦးစီးဌာန (DGSE) သည် သတ္တုတွင်းဖွံ့ဖြိုးလာရေးအတွက် အဆင့်များဖြစ်သော ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေခြင်းနှင့် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းအဆင့်များအတွက် လိုင်စင်များထုတ်ပေးပြီး တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များတွင် ရုံး (၃) ခု ထားရှိပါသည်။ လိုင်စင်ထုတ်ပေးမှုများကို နေပြည်တော်တွင်သာ ပြုလုပ်ပါ သည်။⁹⁹
- သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာန (DoM) သည် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး လိုင်စင်များထုတ်ပေးပါသည်။ ထိုဌာနအနေဖြင့် ဤကဏ္ဍ၏ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမြှင့်တင်ရေးနှင့် သတ္တုတွင်းဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းမှုရှိစေရန် စည်းကမ်းများကို ကြီးကြပ်ခြင်း၊ သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးခြင်း၊ သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများကို လိုက်နာစေခြင်းတို့ကိုလည်း လုပ်ဆောင်ရပါ သည်။¹⁰⁰ ၎င်းတွင် ဌာနခွဲ (၅) ခုရှိပါသည်။
 - စစ်ဆေးရေးဌာနခွဲ
 - ဓာတ်သတ္တုထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဌာနခွဲ
 - ဆား လုပ်ငန်းဌာနခွဲ
 - စီမံခန့်ခွဲရေးဌာန
 - ဓာတ်သတ္တုဖွံ့ဖြိုးရေးဌာနခွဲ (လိုင်စင်ထုတ်ပေးပြီး ဓာတ်သတ္တုအခွန်များ ကောက်ပေးရသည်။)
- နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်း (၄)ခုအနက်မှတစ်ခုစီသည် ၎င်းတို့နှင့်သက်ဆိုင်သော သတ္တုထုတ်ကုန်များထုတ်လုပ်ရေးနှင့် ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်ရေးတို့ကို တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ရသည်။ ၎င်းတို့သည် စည်းမျဉ်းဥပဒေ ကြီးကြပ်ရေးကိုလည်း လုပ်ဆောင်ရပါသည်။ ဥပမာ - မြန်မာ့ကျောက်မျက် ရတနာရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်း (MGE) သည် ဥပဒေလိုက်နာရေး၊ စာချုပ်ချုပ်ဆိုရေးနှင့် လိုင်စင်ချထားပေးရေးတို့ကို စီမံခန့်ခွဲရပါသည်။¹⁰¹

99 International Growth Centre, Natural Resources and Subnational Governments in Myanmar, 2014
100 MEITI | မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမ EITI အစီရင်ခံစာ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ။
101 NRG I - ရွှေရည်စိမ် ဝိတ်စောင့်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်ပိုင် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ။

SWIA အနေဖြင့် ရွှေနှင့်ခဲမဖြူထုတ်လုပ်ရေးနှင့် ဈေးကွက်ရှားဖွေရေးကို ကြီးကြပ်သည့် အဓိကသက်ဆိုင်သော အမှတ်(၂)သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကို အဓိကထား လေ့လာထားသည်။ အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းသည် အများအားဖြင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အဆင့် ရုံးများထားရှိပြီး တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် နေရာအတော်များများတွင် တွေ့ရသည်။ သယံဇာတပေါကြွယ်ဝသော တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်များတွင် သက်ဆိုင်သော ဓာတ်သတ္တုများအတွက် မြို့နယ်အဆင့်အထိ ရုံးများထားရှိထားပါသည်။¹⁰² ထုံးကျောက်ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ၎င်းမှာ တတိယသတ္တုထုတ်ကုန်အမျိုးအစားအဖြစ် SWIA တွင် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့်လေ့လာခဲ့ပြီး ထုံးကျောက်ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်အထိ စက်မှုကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများနှင့်ဒြပ်ပေါင်းကို ကိုင်တွယ်သော အမှတ် (၃) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းက စီမံခဲ့သည်။¹⁰³ ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှစ၍ အမှတ် (၃) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းမှ စီမံခန့်ခွဲခဲ့သော ဓာတ်သတ္တုထုတ်ကုန်များကို အခြားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအောက်တွင်ထည့်သွင်းခဲ့ပြီး ထုံးကျောက်သည် ယခုအခါတွင် အမှတ် (၁) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း (ME-1) အောက်သို့ရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။¹⁰⁴ ၁၉၉၄ ခုနှစ် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ ခဲ၊ ခနောက်စိမ်း၊ သွပ်နှင့်အခြားသတ္တုရိုင်းများကို တူးဖော်ခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ဈေးကွက်ဖောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို အမှတ် (၁) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း (ME-1) အောက်တွင် တာဝန်ပေးအပ်နှင်းခဲ့သည်။¹⁰⁵ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ မည့်သည့်သတ္တုထုတ်ကုန်များသည် နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်း တစ်ခုစီ၏အောက်တွင် ရှိသည်ကို ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။¹⁰⁶

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၅။ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (SOEs) နှင့် ၎င်းတို့၏တာဝန်များ အကျဉ်းချုပ်

သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ (SOE)	အပ်နှင်းထားသည့် တာဝန်များ
အမှတ် (၁) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း (ME-1)	ခနောက်စိမ်း၊ ခဲ၊ သွပ်၊ ငွေ၊ သံ၊ နီကယ်နှင့်ကြေးနီ သတ္တုရိုင်းများတူးဖော်ခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်း နှင့်ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်ခြင်းများအတွက်တာဝန်ရှိသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အစောပိုင်းမှစ၍ အမှတ် (၃)နှင့် အမှတ် (၁)ပေါင်းစည်းလိုက်သော ကြောင့် ယခုအခါ အမှတ်(၁)သည် ထုံးကျောက် ထုတ်ကုန်အတွက်လည်း တာဝန်ရှိသည်။
အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း (ME-2)	ရွှေ၊ ပလက်တီနမ်၊ ခဲမဖြူ၊ အဖြိုက်နက်၊ မိုလစ်ဒီနမ်၊ နိုင်အိုဘီယမ် (Niobium)၊ ကိုလံဘီယမ် (columbium) ၊ အလေးစီးတွင်းထွက် (Heavy Mineral) များနှင့် ရွှေသတ္တု ရိုင်းများ တူးဖော်ခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် တာဝန်ရှိသည်။
မြန်မာ့ကျောက်မျက်ရတနာ ရောင်းဝယ်ရေး (MGE)	အဖိုးတန်ကျောက်မျက်ရတနာများနှင့် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ရေး၊ ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်ရေးများအတွက် တာဝန်ရှိပြီး လိုင်စင်ထုတ်ပေးရန်အတွက်လည်း တာဝန်ရှိသည်။
မြန်မာ့ပုလဲ ထုတ်လုပ်ရေးနှင့် ရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်း (MPE)	ကမာကောင်များ သားဖောက်မွေးမြူရေးနှင့် ပုလဲထုတ်လုပ်ရေး။

102 MCRB တွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ၊ ၂၀၁၆။
 103 Adam Smith International၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တွင်းထွက်တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနှင့်စည်းမျဉ်း ဥပဒေစိုးမိုးရေးဆန်းစစ်ခြင်း။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် မေလ၊ စာမျက်နှာ - ၁၉။
 104 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ၊ ၂၀၁၆။ ရန်ကုန် SWIA အများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံပွဲ။
 105 Adam Smith International၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တွင်းထွက်တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း၏ အဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာနှင့်စည်းမျဉ်း ဥပဒေစိုးမိုးရေး ဆန်းစစ်ခြင်း။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် မေလ၊ စာမျက်နှာ - ၁၉။
 106 Valentis Resources ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်း ဥပဒေ ဘာသာပြန်နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၂၇ ရက်။

၁၉၈၉ ခုနှစ် နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် သက်ဆိုင်ရာကဏ္ဍများတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် တစ်ဦးတည်းလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၎င်းတွင် စမ်းသပ် တိုင်းတာခြင်း၊ တူးဖော်ခြင်းနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာများ၊ ကျောက်စိမ်း၊ ပုလဲ၊ သတ္တုများနှင့် ဓာတ်သတ္တုများတင်ပို့ ရောင်းချခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။¹⁰⁷ ပုဂ္ဂလိကလုပ်ကိုင်လိုသူများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများမှလည်း အစိုးရနှင့်စာချုပ် ချုပ်ဆို ပြီးသော်လည်းကောင်း သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်ရန် သဘောတူစာ ချုပ်ဆိုပြီးသော်လည်းကောင်း သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့သော ဖက်စပ်လုပ်ငန်းများ ကို ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေသည့် စနစ်ကိုအခြေခံပြီး လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ပုဂ္ဂလိကလုပ်ကိုင်လိုသူများသည် ကျသင့် သည့် မတည်ရင်းနှီးငွေကို တာဝန်ယူရပြီးထုတ်လုပ်မှုကို သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသို့ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေစာချုပ် (PSC) ပါစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတိုင်း ပေးသွင်းရသည်။¹⁰⁸ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ခွဲဝေခြင်းနှင့် အခွန်အခများ၊ ဓာတ်သတ္တုအခွန်များ ပေးဆောင်ရာတွင် အကြောင်းအရင်းများပေါ်မူတည်၍ ကွဲပြား နိုင်ပြီး နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူမှဖြစ်စေ မြန်မာနိုင်ငံသားမှဖြစ်စေ ဓာတ်သတ္တုကိုလုပ်ကိုင်လျင် ပုံမှန်ခွဲဝေသည့် အချိုးမှာ ၇၀/၃၀၊ ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီမှ (၇၀)နှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း (SOE) မှ (၃၀) အသီးသီးခွဲ ဝေကြသည်။¹⁰⁹ အစိုးရအရာရှိများ၏ ပြောကြားချက်အရ ယခုအခါ သတ္တုတွင်းအားလုံးကို ပုဂ္ဂလိက သို့မဟုတ် အစိုးရနှင့်ပုဂ္ဂလိက ဖက်စပ်ပူးပေါင်းလည်ပတ်ကြပြီး နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်း (SOE) အနေဖြင့် သီးသန့်လည်ပတ်ခြင်းမရှိပါ။¹¹⁰

မြန်မာနိုင်ငံဓာတ်သတ္တုနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာ Cadaster စနစ်ဆိုင်ရာဒီဇိုင်းအတွက် အကြံဆန်းစစ်ခြင်းအစီရင်ခံ စာတွင်¹¹¹ သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၏ လက်ရှိအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စုဖွဲ့မှုမှာ အားနည်းချက်များရှိနေပြီး ဘေးကင်း၍ ရေရှည်အကျိုးရှိစေမည့် သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများအတွက် ကြီးကြပ်မှု အားနည်းခြင်းနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအားနည်းခြင်း စသည်တို့ကြောင့် ဝန်ကြီးဌာနကို ဂယက်ရိုက်ခတ်မှုရှိစေပါသည်။ ဓာတ်သတ္တုဆိုင်ရာ လိုင်စင်များချထားပေးရာတွင် ဝန်ကြီးဌာနသည် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများဖြစ်သည့် လုပ်ငန်း စဉ်များကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းနှင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ပိုင်ခွင့်လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းများကို ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု မရှိသေးပါ။ ရလဒ်အနေဖြင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ပိုင်ခွင့်ထုတ်ပေးရန် မိမိကိုယ်ကျိုးနှင့် ဝိရောဓိဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိပြီး ရည် ရွယ်ချက်၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တရားမျှတမှုနှင့်ဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းတို့ကို ထိခိုက်စေပါသည်။ ယခု သုံးသပ်ချက်သည် သတ္တုကဏ္ဍတစ်ခုလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သော်လည်း ကျောက်မျက်ရတနာကဏ္ဍကို အထူးသဖြင့် ရည်ညွှန်းထားပါသည်။ MGE ၏ စီးပွားရေးဝိရောဓိနှင့်တာဝန်များသည် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းနှင့်စည်းမျဉ်းကြီးကြပ် ရေးတာဝန်များနှင့် ရောယှက်နေပါသည်။

ဤပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် Cadaster အထူးကျွမ်းကျင်သူ၏ အကြံဆန်းစစ်မှုအကြံပေးချက်များမှာ လက်ရှိ MONREC ဖွဲ့စည်းမှုကို ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းပြီး လျှောက်လွှာများလက်ခံခြင်း၊ မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ တရားဝင်မှုရှိမရှိ အတည် ပြုခြင်း၊ ထပ်နေသောလုပ်ကွက်များကို စစ်ဆေးခြင်း၊ ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးရန် ဆန်းစစ်ခြင်း သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ် ပေးသောအာဏာပိုင်အဖွဲ့ သို့အုပ်နှံခြင်းနှင့် ဓာတ်သတ္တုခွင့်ပြုမိန့်များထိန်းသိမ်းခြင်း (သက်တမ်းတိုးခြင်း၊ လွှဲပြောင်း ခြင်း၊ တိုးချဲ့ခြင်း၊ သက်တမ်းကုန်ခြင်း) စသည့်တာဝန်များကိုသာ လုပ်ကိုင်မည့် Mineral Rights Cadaster အမည်ဖြင့် ဌာနအသစ်တစ်ခုဖန်တီးရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လက်ရှိ လိုင်စင်ထုတ်ပေးနေသော အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်သည့် ဘူမိဗေဒလေ့လာရေးနှင့်ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေရေးဦးစီးဌာန၊ သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနနှင့် မြန်မာ့ကျောက်မျက် ရတနာ ရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းတို့၏ ပါဝင်မှုကို ဖယ်ရှားပြီး အဖွဲ့ အသစ်ဖြစ်သည့် Mineral Rights Cadaster ဌာန သို့ လွှဲပြောင်းပေးရမည်။ ဓာတ်သတ္တုခွင့်ပြုမိန့်တစ်ခုစီ အတွက် လိုင်စင်ထုတ်ပေးရန် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းနှင့် တူး

107 ၁၉၈၉ နိုင်ငံတော်ပိုင် လုပ်ငန်းများ ဥပဒေ ၊ အခန်း (၂) အပိုဒ် ၁ (၄)နှင့် (၈)။
 108 MEITI ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမ EITI အစီရင်ခံစာ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ။
 109 MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ MCRB ကိုးကားလေ့လာချက်များမှ သတ္တုကဏ္ဍတွင် ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေသည့်စာချုပ်များ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ။
 110 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 111 စီမံကိန်းနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာန သို့အုပ်နှံခြင်းခွဲဝေသော ၂၀၁၇ ခုနှစ် နိုင်ငံဘာလ ၊ Enrique Ortega စာချုပ်အမှတ် - MEITI -CS 003/2017၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် ပြင်ဆင်ခဲ့သည့် အစီရင်ခံစာ၊ MCRB file တွင် မိတ္တူသိမ်းထားသည်။

ဖော်ခြင်းခွင့်ပြုမိန့်များအပါအဝင် လျှောက်ထားမှုပုံစံအမျိုးမျိုးအား တစ်စုတစ်စည်းတည်းဖြစ်သည့် Mineral Rights Cadaster ဌာန အောက်တွင်ရှိမည်ဖြစ်သည်။

တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားတူးဖော်မှုများအတွက် လုပ်ကိုင်ခွင့်ပြုမှု

၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတွင်းဥပဒေ (ပုဒ်မ ၁၀) အရ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား တူးဖော်မှုများအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်များထုတ်ပေးခြင်းကို တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် အစိုးရများသို့ အာဏာအပ်နှင်းလွှဲအပ်ထားပါသည်။ ထိုကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ရန် ၂၀၁၅ခုနှစ်ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသောဥပဒေတွင်တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အဆင့် လုပ်ကွက်စိစစ်ရေးနှင့်ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးရေးအဖွဲ့ကို မိတ်ဆက်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ၎င်းအဖွဲ့များသည် ခွင့်ပြုမိန့်လျှောက်ထားမှုများကိုစိစစ်ပြီး ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဝန်ကြီးဌာနမှ သဘောထားမှတ်ချက်ရပြီးလျှင် ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်းများ၊ အသေးစား သို့မဟုတ် လက်လုပ်လက်စားထုတ်လုပ်မှု၊ ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်း၊ ဝယ်ယူခြင်း၊ ရောင်းချခြင်း ခွင့်ပြုမိန့်များကို သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များတွင် ထုတ်ပေးနိုင်သည်။ သို့သော် ဤကဲ့သို့အဖွဲ့အား ဖွဲ့စည်းပြီးစီးခြင်း ရှိမရှိကိုတော့ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ ဘူမိဗေဒလေ့လာရေးနှင့်ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေရေးဦးစီးဌာန (DGSE)/ သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနတို့အနေဖြင့် နယ်ရုံးခွဲများကို ကချင်ပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းပြည်နယ် (ရှေ့/မြောက်)တို့အပါအဝင် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးများတွင် ဖွင့်လှစ်ထားရှိပါသည်။ ထိုရုံးများသည် တိုင်း/ပြည်နယ်လုပ်ကွက်စိစစ်ချထားပေးရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းမှုအတွက် ကူညီပေးမည်ဖြစ်သည်။¹¹²

လက်ရှိလုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် အသေးစားကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် သတ္တုတူးဖော်ရေးလိုင်စင်ကို MONREC ၏ သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနမှ တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း မိမိတို့လျှောက်လိုသော လုပ်ကွက်ရှိသည့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အစိုးရများသို့လည်းကောင်း ရွေးချယ်လျှောက်ထားနိုင်သည်။ ဒုတိယနည်းလမ်းဖြင့် လုပ်ဆောင်လျှင် ခွင့်ပြုမိန့်မထုတ်ပေးမီ သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနသည် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်များမှ အစိုးရများ၏ သဘောထားမှတ်ချက်၊ သက်ဆိုင်ရာမြို့နယ်မှ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန၊ မြေစားရင်းဦးစီးဌာန၊ သစ်တောဦးစီးဌာန၊ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးနှင့်စီမံကိန်းကြောင့် ထိခိုက်နိုင်သည့် ကျေးရွာနေသူများမှ သဘောထားမှတ်ချက်များရယူရန် လိုအပ်ပါသည်။¹¹³ MCRB မှ ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးဆောင်ရွက်စဉ် အချို့သောတိုင်းဒေသကြီး နှင့်ပြည်နယ်များတွင် မြို့နယ်အဆင့်မှ စီမံကိန်းအဆိုပြုသူအား ဒေသခံပြည်သူများသဘောတူညီသည့် စာရွက်စာတမ်းများ ရယူခိုင်းသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အများသောအားဖြင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး သို့မဟုတ် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနမှတစ်ဆင့် သက်ဆိုင်ရာကျေးရွာနေသူ(၁၀)ဦး၏လက်မှတ်ကိုရယူခြင်းဖြင့်ဆောင်ရွက်ကြသည်။အချို့ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများတွင် လက်မှတ်ရရှိရန် အသုံးပြုသော ကုန်ကျစရိတ်များကို ကုမ္ပဏီ၏ CSR ငွေစာရင်းတွင် ထည့်သွင်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားတူးဖော်ရေး ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်ပြီး နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် တိုင်း/ပြည်နယ် သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်စိစစ်ခြင်းနှင့်ခွင့်ပြုမိန့်ချထားပေးရေးအဖွဲ့မှာ လုပ်ကွက်ခွင့်မပြုမီ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးဌာန၏ သဘောထားမှတ်ချက်ရယူရမည်ဖြစ်သော်လည်း ပြည့်စုံသည့်အတွက် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့်နှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှထုတ်ပေးထားသော update ဖြစ်သည့် လုပ်ကွက်ခွင့်ပြုမိန့်စားရင်းများ မရှိပါ။ (ဥပမာ - ပြည်စုံသော Cadaster)။ ဤအကြောင်းအရာသည် နောင်တွင် အကြီးစားနှင့် အသေးစား/လက်လုပ်လက်စား လျှောက်ထားသူများအကြား လုပ်ကွက်ထပ်သည့်ကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပဋိပက္ခဖြစ်လာနိုင်သည်။

112 MCRB သို့ သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနမှ ဆက်သွယ်လာခြင်း၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ။
113 Ibid

အကြီးစားနှင့်အလတ်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများအတွက် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

လက်ရှိအခြေအနေတွင် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်များသည် အကြီးစား/အလတ်စားသတ္တု စီမံကိန်းများအတွက် နေပြည်တော်၏ ရည်ညွှန်းချက်မရှိပဲ ခွင့်ပြုပေးရန် တရားဝင် အခွင့်အာဏာမရှိပါ။ သို့သော် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အစိုးရများ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများအပြင် သက်ဆိုင်သည့် ဒေသခံပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများအားလုံးသည် အရေးကြီးပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုကုမ္ပဏီများအတွက် ပတ်သက်ဆက်နွယ်နေသူများပါဝင်ရန် အချို့သောကိစ္စမျိုးတွင် အသစ်ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။

လက်ရှိလုပ်ဆောင်နေမှုမှာ အစောဆုံးအဆင့်များဖြစ်သည့် ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေခြင်းနှင့် စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးအဆင့်များတွင်ပင်လျှင် သတ္တုကုမ္ပဏီများသည် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် အစိုးရများမှ သဘောထားမှတ်ချက်စာကို တောင်းခံရယူကြရသည်။ ဤကဲ့သို့လုပ်ဆောင်သည့်အဆင့်များကို သတ္တုတွင်းဥပဒေ၌သော်လည်းကောင်း သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ မူကြမ်း၌သော်လည်းကောင်း ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိဘဲ မည်သည့်နေရာမှ ညွှန်ကြားထားသည်ကိုမူ ရှင်းလင်းစွာမသိရှိရပါ။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအနေဖြင့်လည်း ခွင့်ပြုစာကိုမထုတ်ပေးခြင်းဖြင့် ခွင့်ပြုမိန့်ကိုပိတ်ပင်ရန် တရားဝင်အာဏာရှိသလား၊ မရှိဘူးဆိုသည်မှာလည်း ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။¹¹⁴ သဘောမှတ်ချက်ရယူရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကိုလည်း ရှင်းလင်းစွာ မသိရှိရပါ။ ဒေသတွင်း လုပ်ဆောင်နေမှုများသည် ပြည်နယ်အတူတူချင်းမှာတောင် မြို့နယ်အဆင့် လုပ်ဆောင်မှုများကွာခြားမှုကြာသည်။ ထို့ကြောင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေကြီးကြပ်မှု မရှင်းလင်းခြင်းသည် အကတိလိုက်စားမှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့်အပြင် ကုမ္ပဏီများအတွက် အဓိကစိုးရိမ်ရမည့်အချက်များဖြစ်လာသည်။

ပုံ (၁) တွင် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီတစ်ခုမှ တစ်ပေါင်းတည်းလိုင်စင် လျှောက်ထားရာတွင် ကြိုတွေ့ရသည့်အဆင့်များကို ဖော်ပြထားသည်။ (ရှာဖွေခြင်းမှ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းအထိ)။ ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် ယခုအဆင့်တွင် စမ်းသပ်တိုင်းတာရေး လုပ်နိုင်သည့်နေရာများအတွက် ရှာဖွေရေးလုပ်ဆောင်ရန်ဖြစ်ပြီး ရှာဖွေရေးလုပ်ငန်းများကို ဧရိယာကျယ်သည့်နေရာတွင် လုပ်ကိုင်နိုင်ရန်အတွက် ခွင့်ပြုမိန့်လိုအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယခုအဆင့်အတွက် ကုမ္ပဏီမှလိုက်နာရမည့် ရှုပ်ထွေးသော ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိရေးအဆင့်များမှာ မြေရှင်များထံမှခွင့်ပြုချက်ရရှိရန်နှင့် ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်း/ထုတ်လုပ်မှုအဆင့်အတွက် မြေအမျိုးမျိုးအသုံးချရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည့်ဌာနများမှ လိုအပ်သည့်အချက်များ စသည်တို့ဖြစ်ကြပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၃ - မြေယာကို ကြည့်ပါ)။

ခွင့်ပြုမိန့်လျှောက်ထားရာတွင် အဆင့်တစ်ခုစီအတွက်(တိုင်း/ပြည်နယ်၊မြို့နယ်နှင့်ကျေးရွာ) လိုအပ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် စာရွက်စာတမ်းများသည် တာဝန်ခံအရာရှိများ အလေးထားသည့်ကိစ္စပေါ် မူတည်၍ သင့်သလိုဆောင်ရွက်သည်ကိုတွေ့ရသည်။ လျှောက်ထားမှုအားလုံးသည် ယခုသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်အတွက် လိုအပ်သည်ထက်ပိုပေးဆောင်နေရသည်ကိုတွေ့ရသည်။ လျှောက်ထားမှုတစ်ခုတွင် 'ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် အခွန်' ကို မည်သည့်စည်းမျဉ်းဥပဒေတွင်မှ ပြဌာန်းထားခြင်းမရှိသော်လည်း စာဖြင့် မြို့နယ်အခွန်ရုံးကိုပေးဆောင်စေပါသည်။

အချို့သောနေရာများတွင် မြို့နယ်အလိုက်၊ ကျေးရွာအလိုက် သစ်ပင်များ၏လုံးပတ်နှင့် ဘုန်းကြီးကျောင်း အရေအတွက်များကို ကောက်ယူခိုင်းစေပါသည်။¹¹⁵ ထိုကဲ့သို့ တောင်းဆိုမှုများအတွက်မူ ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် မိမိတို့ကုမ္ပဏီလူအတွက်ကော၊ အစိုးရအတွက်ကော ကုန်ကျစရိတ်ရများခံရသည့်အပြင် လိုက်လံဆောင်ရွက်ပေးဖို့တောင်းဆိုမှုအတွက် 'လက်ဖက်ရည်ဖိုး' များလည်း ပေးရပါသည်။

သတ္တုတူးဖော်ခြင်း၏ ရှာဖွေရေးနှင့်စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးအဆင့်များတွင် ကြီးမားသည့် ဧရိယာကိုလျော့ချပြီး ၎င်းထက်သေးငယ်သည့် ပစ်မှတ်တစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပိုသော နေရာများဆက်လက်ရွေးချယ်ခြင်း လုပ်ငန်း

114 သဘာဝသယံဇာတ ဖယ်ဒရယ်စနစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့်အချက်များကို ကြည့်ရန်။ NRG ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလထုတ် လူမျိုးစုများအတွက်ခွင့်ပြုမိန့်၊ သဘောတူညီမှုနှင့် တစ်ချက်လွှတ်အမိန့်များကို စီမံအုပ်ချုပ်ရေးစနစ် တစ်ခု အောက်တွင် မည်သို့စီမံမည်ကို သုံးသပ်ချက်။

115 MCRB SWIA အများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများ၊ ၂၀၁၆။

များပါဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် ယခုအဆင့်တစ်ခုစီအတွက် အခြေခံအချက်အလက်များကောက်ယူခြင်း၊ ဒေသခံများနှင့် တွေ့ဆုံခြင်းများကို လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်အမျိုးကျဖြစ်ရန်မှာ အရေးကြီးပါသည်။ ရှာဖွေရေးလုပ်ဆောင်သည့်နေရာတွင် သတ္တုတွင်းတစ်ခုဖြစ်လာနိုင်ချေ ၀.၀၀၁ သို့မဟုတ် ၎င်းထက်နည်းသော အလားအလာများသာရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ယခုအဆင့်တွင် ကျယ်ဝန်းသောဧရိယာကြီးအတွက် သတင်းအချက်အလက်များ ကောက်ယူခြင်းသည် လုပ်ဆောင် မည့်လုပ်ငန်းနှင့် အမျိုးမကျပါ။ လေ့လာသည့်နေရာသည် ကျဉ်းသွားပြီး သယံဇာတသိုက်တည်နေရာကို ပိုမိုသိရှိချိန်၊ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာချိန်တွင် ယခုကဲ့သို့ သတင်းအချက်အလက်များ ကောက်ယူခြင်းလုပ်ဆောင်လျှင် ပိုမို သင့်လျော်ပါသည်။

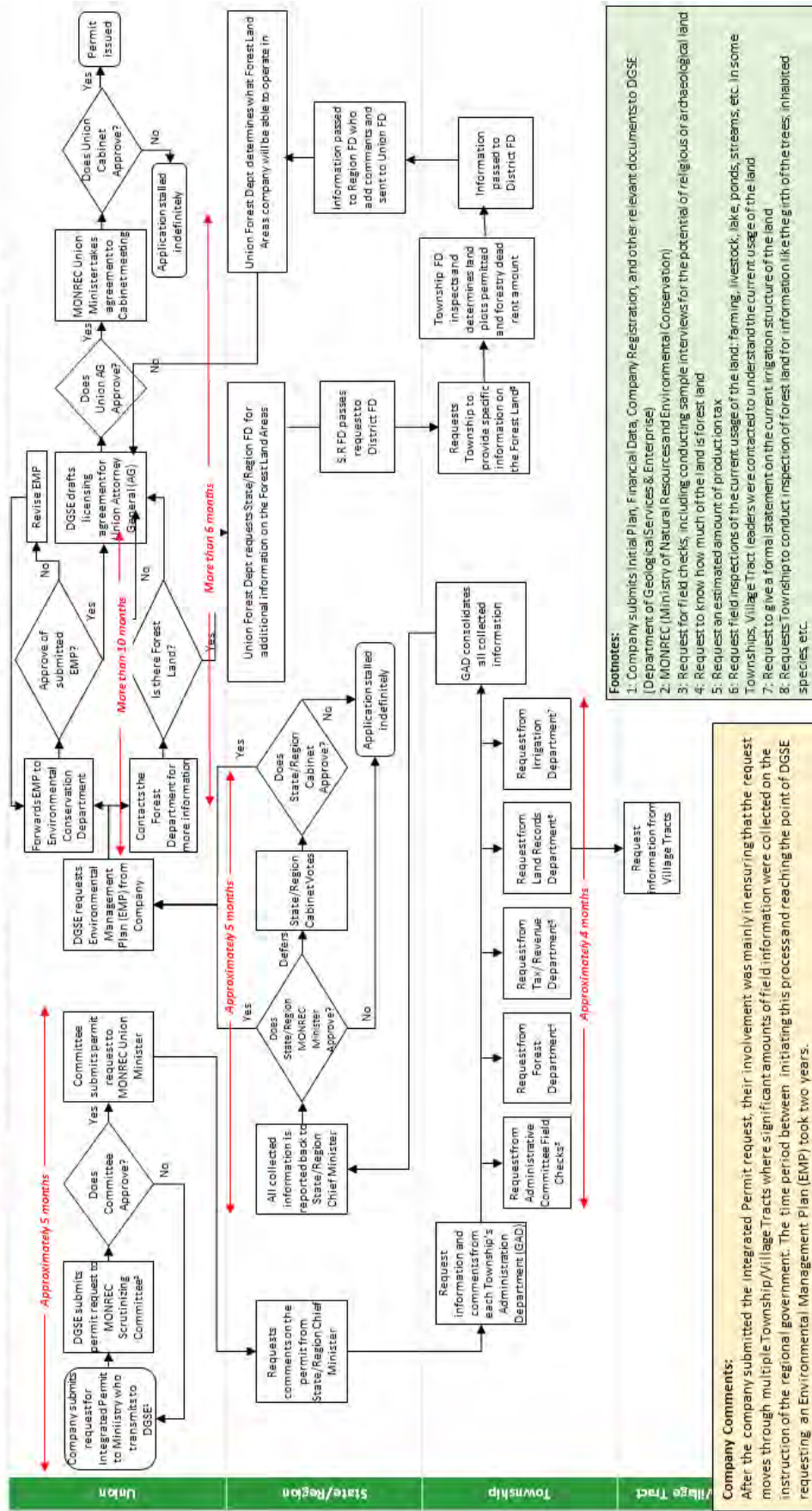
ရွေးကောက်ပွဲပြီးနောက် ဝန်ကြီးချုပ်အချို့ အထူးသဖြင့် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး နှင့် တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးများမှ ဝန်ကြီးများသည် ဤကဏ္ဍကို ပိုမိုစိတ်ဝင်စားလာကြပြီး အရပ်ဖက်အဖွဲ့များသည် အတိတ်မှဆိုးရွားသောထိခိုက်မှု များကြောင့် သတ္တုတူးဖော်ရေးကို ကန့်ကွက်နေကြသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဇွန်လိုင်လတွင် တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီး ဝန်ကြီးချုပ်က ပတ်ဝန်းကျင်စည်းမျဉ်းဥပဒေနှင့်ကိုက်ညီမှုမရှိပဲ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများရှိသော ခဲမဖြူသတ္တုတွင်း (၂) ခုကို ရပ်ဆိုင်းခဲ့သည်။¹¹⁶ တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအနေဖြင့် လက်ရှိလည်ပတ်နေသော သတ္တုတွင်းများ၏ ပတ်ဝန်း ကျင် ပြဿနာများဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိလျှင် လုပ်ငန်းလိုင်စင်များကို သက်တမ်းတိုးခြင်း သို့မဟုတ် လိုင်စင်အသစ် ထုတ်ပေးခြင်းများ ပံ့ပိုးလုပ်ဆောင်ပေးသွားမည်မဟုတ်ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချထားသည်။¹¹⁷ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီး သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနဦးဆောင်သည့် သတ္တုတွင်းစိစစ်ရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းထား ပြီးဖြစ်သည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမျိုးသားဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒမရှိသေးပါ။ ၎င်းမူဝါဒကို ကျင့်သုံးမည်ဆိုလျှင် တိုင်း/ပြည်နယ်ရှိဒေသခံများမှ သတ္တုတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကိုလက်ခံခြင်းနှင့် မက်လုံး သို့မဟုတ် တိုင်း/ပြည်နယ်အနေဖြင့် ၈၀-၅၀ ဧရိယာများ ကန့်သတ်ခြင်းများ အပါအဝင် တွင်းထွက်သယံဇာတ မဟာဗျူဟာအား ရည်မှန်းချက်များချမှတ်ပြီး လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

116 မြန်မာတိုင်း(မ်) အငြင်းပွားစရာဖြစ်သော မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိ ခဲမဖြူသတ္တုတွင်း (၂) ခုရပ်ဆိုင်းခြင်း။ ၂၀၁၆၊ ဇွန်လိုင်လ ၂၀။

117 မြန်မာတိုင်း(မ်) ၊ တနင်္သာရီတိုင်းတွင် သတ္တုတွင်း ကြီးကြပ်မှုကို ပိုမိုကြပ်မတ်။ ၂၀၁၆၊ ဩဂုတ်လ ၁၇။

Company Case Study: Integrated Permit for Prospecting, Exploration, and Feasibility (Valid for 5 years, with possibility of an additional extension of 4 + 2 years)

ပုံ - ၁။ ကုမ္ပဏီများ၏ တစ်ပေါင်းတည်းလိုင်စင်လျှောက်ထားခြင်း အတွေ့အကြုံများ

၃-ဥပဒေရေးရာနှင့် မူဝါဒရေးရာမူဘောင်များ

ဒေသတွင်းအုပ်ချုပ်ရေးမှ လုပ်ဆောင်မှုများကို ကြီးကြပ်ခြင်း

သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနရုံးခွဲများအပြင် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အဆင့် စီမံအုပ်ချုပ်နေသော MONREC လက်အောက်ရှိ သစ်တောဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန ရုံးခွဲများလည်း ရှိပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန ရုံးခွဲနှင့်လုပ်ရခြင်းအကြောင်းမှာ စစ်ဆေးခြင်းကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းများ နယ်အဆင့်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ အစိုးရလုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနလက်အောက်ရှိ တိုင်း/ပြည်နယ်နှင့်မြို့နယ်အဆင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနမှ လုပ်ကိုင်ပါသည်။ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဌာနမှအရာရှိများသည် နယ်သစ်တောဌာန၊ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးသာမန်အားဖြင့် ကျေးရွာနှင့်ကျေးရွာအုပ်စု ခေါင်းဆောင်များနှင့် တစ်ခါတစ်ရံ သက်ဆိုင်ရာကျေးရွာလူကြီးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြသည်။ နိုင်ငံပိုင်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း (SOE) ရုံးခွဲများရှိသည့် နေရာများတွင် ၎င်းတို့သည် ကုန်သွယ်ရေးနှင့်စည်းမျဉ်းဥပဒေကြီးကြပ်မှုနှစ်ခုလုံး လုပ်ဆောင်ကြပြီး တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်မှုများထိန်းချုပ်ရန် မြို့နယ်ဥပဒေစိုးမိုးရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြသည်။¹¹⁸ မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းက ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးထားသည်ကို မကြည့်ဘဲ လက်ရှိတွင် တရားဝင်ရရှိသည့် ဝင်ငွေများသည် ဗဟိုအဖွဲ့များသို့ ပေးဆောင်ရသည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်အဆင့်အစိုးရတာဝန်ခံများသည် ဖော်ပြထားသော သတ္တုနှင့် ပတ်သက်သည့်လုပ်ငန်းများအတွက် ဝင်ငွေမရသော်လည်း ကြီးကြပ်ရေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်ကြရပါသည်။

လွှတ်တော်၏အခန်းကဏ္ဍ

ပြည်ထောင်စုနှင့်တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် နှစ်ခုစလုံးရှိ လွှတ်တော်များသည် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတွင် အာရုံစိုက်မှုပိုများလာပါသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်၊ အထက်လွှတ်တော်က ယခင်အစိုးရမှ ဖွဲ့စည်းထားခဲ့သည့် ဓာတ်သတ္တုနှင့် သဘာဝသယံဇာတစီမံခန့်ခွဲရေး ကော်မတီအစား သတ္တုသယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီအဖြစ် အစားထိုးဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ထိုကော်မတီအနေဖြင့် တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်မှုများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများကို ကြီးပမ်းကန့်သတ်ရန် ဆိုသည့်အချက်သည် ၎င်းတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်သည်ဟု ကြေညာခဲ့သည်။¹¹⁹ အောက်လွှတ်တော်၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီတစ်ရပ်ရှိပါသည်။

(ခ) မြန်မာနိုင်ငံ စည်းမျဉ်းဥပဒေများ

မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေ (၂၀၁၅)၊ သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ (၂၀၁၈)နှင့်ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေ စာချုပ်များ။

၂၀၁၅ ခုနှစ် မြန်မာပြည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ သတ္တုတွင်းနှင့်သယံဇာတအခန်းကဏ္ဍ ကိုအဓိက အုပ်ချုပ်စီမံနေသော စည်းမျဉ်းဥပဒေဖြစ်သည်။¹²⁰ ၎င်းတွင် သတ္တုတွင်းလိုင်စင် ထုတ်ပေးခြင်းမူဘောင်၊ MONREC မှ ပြည်ထောင်စုနှင့်တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် သက်ဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများ၊ ငွေကြေးဆိုင်ရာ စည်းကမ်းချက်များနှင့် တွင်းထွက်ပစ္စည်းများအတွက် ဓာတ်သတ္တုအခွန်နှုန်းထားများ အပါအဝင် သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးခြင်း၏ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့်အညီ လိုက်နာမှုမရှိလျှင် အပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းစသည်တို့ပါဝင်သည်။ ယခု ၂၀၁၅ ခုနှစ် မြန်မာပြည်ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေကို လွှတ်တော်အတွင်းတွင် (၃) နှစ်တာ ဆွေးနွေးငြင်းခုံခဲ့ပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစီးပွားရေးကို အလေးပေးသော လွှတ်တော်အမတ်များမှ ဦးဆောင်ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာပြည်ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတွင် အပြောင်းအလဲအချို့ ထည့်သွင်းထားသော်

118 MCRB တွင်းဆင်းလေ့လာချက်များ၊ ၂၀၁၆။
119 မြန်မာတိုင်း(မ်) - အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် သယံဇာတထုတ်ယူမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပစ်မှတ်ထားသည်။ ၂၀၁၆၊ ဇေဖော်ဝါရီလ ၂၂။
120 သတ္တုတွင်းဥပဒေကို မြန်မာပြည်ပြင်ဆင်သော ဥပဒေ (မြန်မာဘာသာဖြင့်သာ) ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေ အမှတ် ၇၂/၂၀၁၅၊ ၂၀၁၅ ဒီဇင်ဘာလ၊ ၂၄။

လည်း ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဥပဒေ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဖောက်ပုံ၊ နယ်ပယ်(scope) နှင့် ချဉ်းကပ်ပုံများအပါအဝင် အားနည်းချက်အများအပြား ပြန်လည်ထည့်သွင်းထားသည်။ ထို့ကြောင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့များ အပါအဝင် ပတ်သက်ဆက်နွယ်သော အဖွဲ့အစည်းအမျိုးအမျိုးမှ ၎င်းကို ဝေဖန်မှုများလည်းရှိသည်။¹²¹ ၎င်း၏ အခြားအားနည်းချက်မှာ ထိရောက်သည့် အခြားနိုင်ငံများ၏ သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများတွင် တွေ့ရသည့် Mineral Cadaster ကဲ့သို့သော အခြေခံလိုအပ်ချက်များ လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဥပဒေထွက်ပြီးနောက် ရက် (၉၀) အတွင်း နည်းဥပဒေ ထွက်ရှိရမည်ဟုပါရှိသည်။ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေကို ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး နည်းဥပဒေများကိုမူ ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့မှ အတည်ပြုခဲ့သည်။ SWIA ကို ထုတ်ဝေချိန်တွင် ၎င်းနည်းဥပဒေအား ပြန်လည်စဉ်းစားရန် လွှတ်တော်တွင်ရှိနေခဲ့သည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် ၁၉၉၆ ခုနှစ် မြန်မာ့သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေများကသာ တရားဝင်ဖြစ်နေဆဲဖြစ်သည်။¹²² မြန်မာ့သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ငွေကြေး၊ လူမှုရေးနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုများကို တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်နေသည့် ဤလုပ်ငန်းနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ CSO များက နည်းဥပဒေမူကြမ်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော အများပြည်သူနှင့် ဆွေးနွေးမှုများရှိမည်ဟု မျှော်လင့်ခဲ့သော်လည်း မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေအတည်ပြုရာတွင် အများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများလိုအပ်ခဲ့ပါသည်။¹²³ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ဝန်ကြီးဌာနသည် ၎င်း၏ နည်းပညာအကြံပေး၏ အားပေးမှုဖြင့် ကနဦးအများပြည်သူများ ၏အကြံပြုချက်ကို တောင်းခံခဲ့ရာ MCRB ၏ တင်ပြချက်ကို ရရှိခဲ့သည်။¹²⁴ သို့သော် မူကြမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဆက်လက်ဆွေးနွေးခြင်းမရှိပဲ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် စာမျက်နှာ (၁၀၀) ပါသော နည်းဥပဒေကို အတည်ပြုခဲ့သည်။

အောက်ပါအချက်များသည် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့် အဆိုပြုထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေများ၏ အကျဉ်းချုပ်ဖြစ်သည်။ (လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူး ဖော်ခြင်းကို အခန်း (၂) တွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။

ပါဝင်သော ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများ

■ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်း ဥပဒေသည် ကျောက်မျက်ရတနာစည်းမျဉ်းဥပဒေကို အခြားဓာတ်သတ္တုများဥပဒေမှ ခွဲထုတ်ပြီး ၂၀၁၆ ခုနှစ် ကျောက်မျက်ရတနာဥပဒေ သီးသန့်ထွက်ပေါ်လာစေပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ကျောက်မျက်ရတနာဥပဒေ (လက်ရှိတွင် ဆက်လက် ပြင်ဆင်နေသည်) တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျောက်စိမ်း၊ ပတ္တမြား၊ နီလာ၊ စိန်နှင့် အခြားတန်ဖိုးရှိသော အရောင်စုံကျောက်မျက်ရတနာများနှင့် သက်ဆိုင်သော ဥပဒေများပါဝင်ပါသည်။ မြန်မာ့ကျောက်မျက်ရတနာဥပဒေတွင် ကျောက်မျက်ကဏ္ဍအတွက် သီးသန့်စည်းမျဉ်းဥပဒေဖြင့် ကြီးကြပ်မှုများကို ထည့်သွင်းထားပြီး နည်းဥပဒေများမှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် မူကြမ်းအဆင့်သာရှိနေသေးပြီး လွှတ်တော်မှဆန်းစစ်နေသည့် အခြေအနေတွင်ရှိပါသည်။ ထိုဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေကို နိုင်ငံတော်ပိုင် မြန်မာ့ကျောက်မျက်ရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းက သီးသန့်စီမံခန့်ခွဲသည်။ အခြားစီရင်ပိုင်ခွင့်များတွင် ကျောက်မျက်ရတနာကို အခြားဓာတ်သတ္တုများမှ သီးသန့်စီမံခန့်ခွဲမှု မတွေ့ရသလောက်ရှိသည်။ ယခုကဏ္ဍတွင် ကျောက်မျက်ရတနာကို သီးသန့်စီမံခန့်ခွဲသောကြောင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးပြဿနာများကို မေးခွန်ထုတ်နေကြပါသည်။¹²⁵

121 မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်များ၊ Stephenson Harwood၊ ၂၀၁၆၊ မတ်လ ၁၄ ရက်။
122 မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေ၊ ၁၉၉၄။
123 MCRB တွေ့ဆုံဆွေးနွေးချက်များ၊ ၂၀၁၆။
124 MCRB ၏ မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေ အကောင်အထည်ဖော်ရန် နည်းဥပဒေမူကြမ်းတင်ပြချက်၊ ၂၀၁၆၊ မတ်လ ၇ ရက်။
125 မြန်မာနိုင်ငံသည် ကျောက်မျက်ရတနာလိုအပ်ပါသလား။ Paul Shortell၊ NRGi - မြန်မာတိုင်း(မ်) ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၂၅၊ ကျောက်မျက်ရတနာကဏ္ဍကို စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း - ကမ္ဘာ့အတွေ့အကြုံများမှ သင်ခန်းစာများ - NRGi - ၂၀၁၇ ခုနှစ် မေလ နှင့် ကျောက် မျက်ရတနာကဏ္ဍကို စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း - မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်များ - NRGi ၂၀၁၇ ခုနှစ် မေလ။

- ပြင်ဆင်ထားပြီးသော သတ္တုတွင်းဥပဒေသည် တန်းဖိုးရှိသော သယံဇာတ၊ အလေးစီးတွင်းထွက် (Heavy Mineral) အပါအဝင် စက်မှုကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများနှင့်အခြားသယံဇာတသတ္တုအားလုံးအတွက် တရားဝင်စည်းမျဉ်းမူဘောင်များကိုချမှတ်ပေးပါသည်။
- ပုလဲကို ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဟု သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိသော်လည်း MONREC ၏ စီမံကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ကျောက်မျက်ရတနာဥပဒေကဲ့သို့ ပုလဲကိုလည်း ၂၀၁၄ ခုနှစ် ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့ပုလဲလုပ်ငန်း ဥပဒေဖြင့် သီးခြားစီမံခန့်ခွဲပါသည်။¹²⁶

လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းနှင့်ပိုင်ဆိုင်မှု

၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေသည် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ကန့်သတ်ထားပြီးအကြီးစား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများအတွက်သာ ခွင့်ပြုမိန့်ပေးပါသည်။ ၎င်းသည် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေတွင် အသေးစားနှင့်အလတ်စားလုပ်ငန်းများအတွက် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို တားမြစ်ထားပြီး မြန်မာနိုင်ငံကုမ္ပဏီများကသာ ဝန်ကြီးဌာန၏ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် လုပ်ကိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတွင် -

- ပြင်ဆင်ထားသည့် ခွင့်ပြုနိုင်သော အမျိုးအစားနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို မိတ်ဆက်ထားသည်။
- အလတ်စား ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်ခွင့်ကို မိတ်ဆက်ထားသည်။
- ဥပဒေထဲတွင် အကြီးစား၊ အလတ်စား၊ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းအရွယ်အစားများကို ထည့်သွင်းထားခြင်းမရှိဘဲ - နည်းဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရန် ချန်ထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပြုထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေတွင် ၁၉၉၆ နည်းဥပဒေပါ ရှုပ်ထွေးသော လိုင်စင်အမျိုးမျိုးထုတ်ပေးရေး အစီအမံများကို ပြန်လည်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ခွင့်ပြုမိန့်အမျိုးအစားများ - အကြီးစား၊ အလတ်စား၊ အသေးစား သို့မဟုတ် လက်လုပ်လက်စား၊ ၎င်းတို့ကို ခွင့်ပြုမိန့်သက်တမ်း၊ အရွယ်အစား၊ ထုတ်ကုန်အမျိုးအစားနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှု အမျိုးအစား (နိုင်ငံခြား သို့မဟုတ် မြန်မာ) အပေါ်မူတည်ပြီး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ် နည်းဥပဒေနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် အချို့ခွင့်ပြုမိန့်အရွယ်အစားကို လျော့ထားပြီး ခွင့်ပြုမိန့်သက်တမ်းကိုလည်း ပြောင်းထားပါသည်။
- လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းနှင့် ဓာတ်သတ္တုအခွန်များပေးဆောင်ခြင်း ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် နိုင်ငံခြားသားနှင့်နိုင်ငံသား (မြန်မာ) ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကိုခွဲခြားထားပြီး နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့်ယှဉ်လျှင် နိုင်ငံသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ပိုမိုလွယ်ကူစေရန် စီမံထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ (အခန်း ၃)။ (၂၀၁၆ ခုနှစ် MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေစာချုပ် (PSC) စည်းကမ်းချက်များသည် ဒေသခံရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ပေးသွင်းရမည့်များကို အရည်အသွေးသန့်စင်မှုနည်းသော ဓာတ်သတ္တုများပေးသွင်းခြင်းဖြင့် ပြည့်မီစေပြီး နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများမှာ ထိုကဲ့သို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိပါ။)
- မြန်မာနိုင်ငံသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဖြင့်အလတ်စားနှင့်အသေးစားလုပ်ငန်းများကို နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဖြင့် ပထဝီအနေအထား၊ လေ့လာချက်အစီရင်ခံစာများ၊ သတ္တုသိုက်အရည်အသွေးနှင့် ပမာဏအပေါ်မူတည်၍ အကြီးစားထုတ်လုပ်မှုသို့ ကူးပြောင်းလုပ်ကိုင်နိုင်မှုအခြေအနေကို မိတ်ဆက်ထားပါသည်။ (အခန်း ၃ - အပိုဒ် ၇(ဂ))။ ဓာတ်သတ္တုလိုင်စင်လွှဲပြောင်းပေးခြင်းသည် MONREC ၏ဆန်းစစ်မှုနှင့် သဘောတူခွင့်ပြုမှုအပေါ်မူတည်ပါသည်။
- အကြီးစားဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှုခွင့်ပြုမိန့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ပြုပြင်ထားပါသည်။

126 မြန်မာ့ပုလဲဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေ၊ ၂၀၁၄။

■ အကြီးစားလုပ်ငန်းလိုင်စင်သက်တမ်းကို အများဆုံး ၂၅ မှ ၅၀ အထိ တိုးထားပါသည်။ ၎င်းသည် မြန်မာနှင့် အလားအလာကောင်းသော နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ ထောက်ခံပြောဆိုအကြံပြုထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။¹²⁷ ခွင့်ပြုမိန့်သက်တမ်းတိုးထားခြင်းသည် လုပ်ကွက်ကို သေချာစေပြီး နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ပိုမိုတိုးလာမည်ဟု အဆိုပြုတင်ထားခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ပိုမိုရှည်ကြာသော လုပ်ငန်းလည်ပတ်အချိန် ပေးထားခြင်းကြောင့် ရေရှည်တည်တံ့သည့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ခွင့်ပြုမိန့်သက်တမ်း မကုန်ဆုံးမီ ထုတ်လုပ်မှုကို အစောတလျင်လုပ်ကိုင်မှုမှ ရှောင်ရှားနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

■ တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကဲ့သို့ တရားဥပဒေကိုချိုးဖောက်မှုများအတွက် ပြစ်ဒဏ်များတိုးမြှင့်ထားသည်။
ဇယား ၂ တွင် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဥပဒေ၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြုနည်းဥပဒေများ အတည်ပြုပြီးနောက်ပိုင်း ပေးထားသော ဓာတ်သတ္တုလိုင်စင် အမျိုးအစားများအကျဉ်းချုပ်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ SWIA အစီရင်ခံစာတွင် လက်လုပ်လက်စားနှင့် သက်ဆိုင်မှုမရှိသော ကျောက်မျက်ရတနာလိုင်စင်များ မပါဝင်ပါ။ (သီးသန့်ဖော်ပြထားပါသည်။)

ခွင့်ပြုမိန့်များကို ဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပေးပါသည်။ ဥပမာ - MONREC - အသေးစားထုတ်လုပ်ခွင့် လိုင်စင်မှလွဲ၍ ဝန်ကြီးဌာန၏ စီမံခန့်ခွဲရေးကော်မတီ ထောက်ခံချက်ဖြင့် ထုတ်ပေးသည်။ နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၈၇ (က) အရ၊ ထိုအသေးစားလိုင်စင်များကို တိုင်း/ပြည်နယ် လုပ်ကွက်စီစစ်ရေးနှင့် ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးရေးအဖွဲ့မှ ဝန်ကြီးဌာနသို့ အစီရင်ခံစာတင်ပြပြီး အကြံပြုချက်များရယူ၍ ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးနိုင်သည်။ (ဤကဲ့သို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် လုပ်ကွက်ထပ်သည့်ပြဿနာကို ရှောင်ရှားသည့် နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်။)

ဇယား ၂၊ ဓာတ်သတ္တုစမ်းသပ်တိုင်းတာရန်နှင့်ထုတ်လုပ်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်အမျိုးအစားများ

ခွင့်ပြုမိန့်အမျိုးအစား	အများဆုံး အရွယ်အစား (နည်းဥပဒေ - ၁၂)	လိုင်စင်သက်တမ်း (သက်တမ်းတိုး ခြင်းအပါအဝင် နှစ်(year) များ
အကြီးစား	၁ မှ ၂၀၀၀ စတုရန်းကီလိုမီတာ	ရှာဖွေခြင်း (နည်းဥပဒေ ၁၀ + ၁၇ (ခ) ၁ + ၁ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း (နည်းဥပဒေ ၂၆ + ၃၂ (ခ) ၃ + ၁ + ၁ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း (နည်းဥပဒေ ၃၈၊ ၄၄ က၊ခ) ၁+၁+၁ ထုတ်လုပ်မှု (နည်းဥပဒေ ၅၂ + ၅၈) ၁၅ မှ ၅၀ ထိ + ၅
အလတ်စား	၁ စတုရန်းကီလိုမီတာ အထိ	ရှာဖွေခြင်း (နည်းဥပဒေ ၁၀ + ၁၇ (ခ) ၁ + ၁ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း (နည်းဥပဒေ ၂၆ က၊ခ + ၃၂၊ ၃ + ၁ + ၁ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း (နည်းဥပဒေ ၃၈၊ ၄၄ က၊ခ) ၁+၁+၁ ထုတ်လုပ်မှု (နည်းဥပဒေ ၆၈ + ၇၄) ၁၀ မှ ၁၅ ထိ + ၂
အသေးစား		

127 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ၊ ၂၀၁၆။

စက်မှုတွင်း ထွက်ကုန်ကြမ်းပစ္စည်း သို့မဟုတ် ကျောက် ဖြစ်လျှင်	<၀.၀၈ စတုရန်းကီလိုမီတာ (၆၈၅၀)	ရှာဖွေခြင်း (နည်းဥပဒေ ၁၁ + ၁၇ (ဂ) ၁ + ၁) စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း (နည်းဥပဒေ ၂၇ + ၃၂ (ဂ) ၁ + ၁ + ၁) ထုတ်လုပ်မှု (နည်းဥပဒေ ၈၆ + ၉၂) ၅ မှ ၁၀ ထိ + ၂
ရွှေနှင့်အဖိုးတန် သတ္တုအပူအခြားသတ္တုဖြစ်လျှင်	<၀.၀၄ စတုရန်းကီလိုမီတာ (၁၀၆၈)	
ရွှေ	<၀.၀၁၆ စတုရန်းကီလိုမီတာ (၄၀၆၈)	

ရှာဖွေခြင်းအဆင့်အတွက် ကောင်းကင်မှလေ့လာခြင်းကို ခွင့်ပြုထားသော်လည်း ယခု ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေတွင် အဆင့်အမျိုးမျိုးအတွက် ခွင့်ပြုထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို လေ့လာရန် ထိုကဲ့သို့လေ့လာနိုင်ခြင်းကို ခွင့်ပြုထားသည်ဆိုသည့်အချက် မပါဝင်ခဲ့ပါ။ (ယခင်မူကြမ်းတွင် ခွင့်ပြုထားသည့်စမ်းသပ်တိုင်းတာရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၏စာရင်းတွင် ထည့်သွင်းထားသည်။)

လျှောက်ထားမှုအားလုံးအတွက် သတ္တုတူးဖော်မှုအဆင့်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုဘဲ လိုင်စင်အမျိုးအစား အသီးသီး၏ (ဥပမာ - ရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း သို့မဟုတ် ထုတ်လုပ်မှု) အများဆုံးအရွယ်အစားများကို နည်းဥပဒေ ၁၂ တွင် ဓာတ်ထွက်နှင့်ခွင့်ပြုမိန့်အမျိုးအစား (အကြီးစား၊ အလတ်စား သို့မဟုတ် အသေးစား) ကို မူတည်၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် စီမံကိန်းတစ်လျှောက် လုပ်ကွက်အရွယ်အစား တစ်ခုတည်းဖြစ်နေမှုကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ထုတ်လုပ်မှုခွင့်ပြု မိန့်ချထားသောအခါ အများဆုံး ၂၀၀၀ စတုရန်းကီလိုမီတာ ဖြစ်သွားနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ၎င်းဧရိယာသည် Mauritius ကျွန်းစု နိုင်ငံ၏ ဧရိယာထက်ကြီးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အခြေခံလုပ်ငန်းစဉ်များဖြစ်သော လိုင်စင်လျှောက်လွှာများကို MONREC မှစီစစ်ခြင်းလုပ်ငန်းအပါအဝင် လိုင်စင် ထုတ်ပေးခြင်းအဆင့်များသည် ဥပဒေ သို့မဟုတ် နည်းဥပဒေ မည်သည်မှ လိုက်နာရမည်ကိုမူ ရှင်းလင်းခြင်း မရှိ ပါ။ (အခန်း ၄ ကို ကြည့်ပါ။) MONREC အနေဖြင့် ပုံစံအချို့ကိုအွန်လိုင်းပေါ်တွင် ရရှိနိုင်အောင် ပြုလုပ်ပေးခြင်း အားဖြင့် ဓာတ်သတ္တုလိုင်စင်လျှောက်သည့်အခါ မည်သည့်အချက်များလိုအပ်သည်ကို ပိုမိုသိရှိမည် ဖြစ်သည်။¹²⁸ သို့သော် MONREC မှ လျှောက်လွှာများကိုလက်ခံပြီး မည်သို့စစ်ဆေးသည်ကိုမူ ရှင်းပြထားခြင်း သို့မဟုတ် အချက်အလက်များ ကို မပေးထားပါ။

MCRB ၏ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ လက်တွေ့တွင် ဓာတ်သတ္တုလိုင်စင်များကို DGSE, ECD နှင့်သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ တော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်း(SOEs)များမှ ပေးသောသဘောထားမှတ်ချက်များဖြင့် MONREC ၏ ကော်မတီက စီစစ်ခွင့်ပြုပေးနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့သော် ဤကဲ့သို့ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် ပါဝင်သည့် သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့ များ၏အခန်းကဏ္ဍကိုမူ ဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများနှင့် အများပြည်သူသိရှိနိုင်သော စာရွက်စာတမ်းများတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတွင်း ဥပဒေကို ဆက်လက်ညှိနှိုင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းနှင့် အသေးစားလုပ်ကွက်များအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်များကို သီအိုရီအရ တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့်သို့ တာဝန်အပ်နှင်းပေးခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

128 NRG - မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဓာတ်သတ္တုနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာလုပ်ငန်းများအတွက် လိုင်စင်ပေးခြင်း၊ ၂၀၁၆ ဧပြီလ - စာ-၈

မြန်မာနိုင်ငံ၏ပထမဆုံး EITI အစီရင်ခံစာသည် MONREC အနေဖြင့် လိုင်စင်လျှောက်လွှာများကို စိစစ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အခြေခံအကြောင်းအချက်များကို ညွှန်းဆိုပြထားပါသည်။ သို့သော် ထိုအခြေခံအချက်များကို မည်သို့ ချိန်တွယ်ထားသည်ကိုမူ ရှင်းလင်းစွာမသိရပါ။ ထို့ကြောင့် ဤအချက်များသည် အစိုးရအပေါ် အမြင့်ဆုံး သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ရမည့်အခြေအနေသက်ရောက်စေပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများအနေဖြင့် မသေချာမှုများ ဖြစ်စေပါသည်။ လက်ရှိရှိပုံထွေးသောလိုင်စင်ချထားရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်ဆက်နွယ်နေသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေနှင့် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အပိုင်း (၄) တွင်ဆက်လက် ဆွေးနွေးဖော်ပြထားပါသည်။

ရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းနှင့်ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်း တစ်ပေါင်းတည်းလိုင်စင်

၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတွင်းဥပဒေ (နှင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြုနည်းဥပဒေများ) ၏ ပြဿနာတစ်ခုမှာ ၁၉၉၄ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းဥပဒေကဲ့သို့ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများကို 'ဆက်လက်လုပ်ကိုင်ခွင့်' အာမခံချက် မပေးထားပါ။ ဤသည်ကား တရားဥပဒေအရ အာမခံချက်ဖြစ်ပြီး ကုမ္ပဏီတစ်ခုမှ မိမိတို့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံငွေဖြင့် ရှာဖွေခြင်းနှင့်စမ်းသပ် တိုင်းတာခြင်းမှတွေ့ရှိထားသော သယံဇာတကို ထုတ်လုပ်မှုမတိုင်မီ အခြားကုမ္ပဏီသို့အပ်နှံခြင်း မပြုလုပ်လိုပါ။ ယခုကဲ့သို့ အာမခံချက်မရှိလျှင် ကုမ္ပဏီကြီးများအနည်းငယ်သာ ဤဈေးကွက်ထဲကို စွန့်စားဝင်ရောက်လာမည် ဖြစ် သည်။

ဤမသေချာမှုကိုကိုင်တွယ်ရာတွင် အလားအလာရှိသော အကြီးစားသတ္တုတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများသည် ရှာဖွေ ခြင်းအဆင့်မှစ၍ သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းတစ်ခု၏ အနည်းဆုံးအဆင့်(၃) ဆင့်ပါဝင်သည့် တစ်ပေါင်းတည်း လိုင်စင်ကို ရယူလိုကြသည်။ သာမန်အားဖြင့် ရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းနှင့် ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းတို့ပါဝင်သည်။ ထိုလိုင်စင် များသည် အချိန် (၅) နှစ်သက်တမ်းရှိပြီး (၉) နှစ်အထိ သက်တမ်းတိုးနိုင်ရမည်။ ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတွင်းဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၉ (ဃ) အရ ၂၀၁၆ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ်များတွင် တစ်ပေါင်းတည်းလိုင်စင်အချို့ ကိုထုတ်ပေးခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ သို့သော် တစ်ပေါင်းတည်းလိုင်စင်သည် သက်ဆိုင်သည့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများအတွက် နားလည်ရန် ခက်ခဲပါ သည်။ ဤသို့ထုတ်ပေးထားသော ကုမ္ပဏီများ၏ အဆင့်တစ်ခုစီအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်များကို အဆင့်တိုင်းသော်လည်း ကောင်း စီမံကိန်းလည်ပတ်မှုကိုစစ်ဆေးပြီးမှ ခွင့်ပြုပေးရမည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းမှာ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေး ထိခိုက်မှုများအပေါ် စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး စိုးရိမ်မှုများရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဓာတ်သတ္တုဆင့်တက်ပြုပြင်ခြင်းခွင့်ပြုမိန့်နှင့်တင်ပို့ရောင်းဝယ်ခြင်းခွင့်ပြုမိန့်

ဓာတ်သတ္တုဆင့်တက်ပြုပြင်ခြင်း ခွင့်ပြုမိန့်အမျိုးအစားအသစ်ကို (၂၀၁၅) ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသောသတ္တု တွင်း ဥပဒေ၊ အပိုဒ် ၁၀ တွင်ထည့်သွင်းမိတ်ဆက်ထားပြီး နည်းဥပဒေ အခန်း (၁၀) အရ အကြီးစားဆင့်တက် သန့်စင်ခွင့်ပြု မိန့်ကို တစ်ကြိမ်လျှင် (၅) နှစ်သက်တမ်းတိုးခွင့်နှင့်အတူ ၁၅ နှစ်မှ ၅၀ အထိ၊ အလတ်စားဆင့်တက် ပြုပြင်ခြင်းခွင့် ပြုမိန့်ကို တစ်ကြိမ်လျှင် (၂) နှစ်သက်တမ်းတိုးခွင့်နှင့်အတူ ၁၀ နှစ်မှ ၁၅ နှစ်အထိ၊ အသေးစားအတွက် တစ်ကြိမ်လျှင် (၂) နှစ်သက်တမ်းတိုးခွင့်နှင့်အတူ ၅ နှစ်မှ ၁၀ နှစ်အထိပေးထားပါသည်။ မည်သည်က အကြီးစား၊ အလတ်စားနှင့် အသေးစားဖြစ်သည်ဆိုသည့် သတ်မှတ်မှုမှာမရှင်းလင်းပါ။ နည်းဥပဒေ အခန်း (၁၁) တွင် ဓာတ်သတ္တုရောင်းဝယ်ခြင်း ခွင့်ပြုမိန့်အတွက် နည်းဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

လက်လုပ်လက်စား/တစ်နိုင်တစ်ပိုင်လုပ်ကိုင်သူများ

လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြု သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေ ၉၇ အရ သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ကွက်အရွယ်အစားများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ ရွှေနှင့်အခြားအဖိုးတန်သတ္တုဖြစ်

လျှင် (၁) ဧက (ရွှေလုပ်ကွက်ဖြစ်ပါက အိမ်ထောင်စုတစ်စုလျှင် လုပ်ကွက်တစ်ကွက်)၊ အခြားသတ္တုများဖြစ်လျှင် (၃) ဧကနှင့် စက်မှု တွင်းထွက်ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများနှင့် ကျောက်ဖြစ်လျှင် (၅) ဧက စသဖြင့် သီးသီးသတ်မှတ်ပေးထားပါသည်။ လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှု၊ လုပ်ငန်းပိတ်သိမ်းမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမျိုးမျိုးသော လိုအပ်ချက်များကို နည်းဥပဒေ၏ အခြားအပိုင်းများတွင်ဖော်ပြထားပါသည်။ (အပိုင်း ၂ ကိုကြည့်ပါ။) သို့သော် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများကို စာမျက်နှာ (၁၀၀) ပါ နည်းဥပဒေထဲတွင် ထည့်သွင်းထားပြီး လက်လုပ်လက်စားတူးဖော်သူများကို စည်းကမ်းဖြင့် ကြီးကြပ်ရန်အတွက် လွယ်ကူစွာ အသုံးပြုနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ၎င်းကို သီးသန့် နည်းဥပဒေတစ်ခုထုတ်ထားလျှင် ပိုမိုလက်တွေ့ကျမည်ဖြစ်ပြီး တိကျသည့် အခြေအနေများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်သည့် ပြောင်းလဲမှုများ လုပ်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။

ငွေကြေးဆိုင်ရာ စနစ်များ၊ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲခြားစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ အခွန်များနှင့်ဓာတ်သတ္တု အခွန်များ

၁၉၉၄ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် မြန်မာကုမ္ပဏီတစ်ခု၊ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ တော်ပိုင်း သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတစ်ခုခု (SOE) နှင့် ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေ၍ သော် လည်းကောင်း အကျိုးအမြတ်အပေါ်ခွဲဝေ၍သော်လည်းကောင်း လုပ်ကိုင်ရမည်။ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေစာချုပ် (PSC) မြန်မာနိုင်ငံတွင် လုပ်လေ့လုပ်ထရှိသော ဓာတ်သတ္တုအခွန်များ ကောက်ခံသည့် နည်းလမ်းဖြစ်သော်လည်း ကမ္ဘာပေါ်ရှိ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် ဤနည်းလမ်းကိုအသုံးပြုမှု အလွန်ပင်နည်းပါသည်။ မည်သည့်အတွက် ကြောင့် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသဘောတူညီချက်များ သို့မဟုတ် လိုင်စင်ထုတ်ပေးရေးစနစ်များမှာ PSCs ကို ပိုအားသာကြသည်မှာ အကြောင်းအရင်းများစွာရှိသည်။ ဤကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆက်လက်အသုံးပြု နေခြင်းသည် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို အတားအဆီးဖြစ်စေပါသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှု ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင် ဆောင် ထားသူသည် မိမိတို့ရောင်းချသည့် ဓာတ်သတ္တုအပေါ် အခွန်ပေးဆောင်ရမည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ် မြန်မာ့ သတ္တုတွင်း ဥပဒေအရ ယခင် သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန (ယခု MONREC) မှ နှုန်းထားကို သတ်မှတ်ပေးသည်။ ယခုကဲ့သို့ စီမံ ခန့်ခွဲမှုသည် SWIA လေ့လာမှု၏ အစိတ်အပိုင်းအနေဖြင့် MCRB မှ ကွင်းဆင်းမှုတွင်အနည်းငယ် လေ့လာရရှိခဲ့သည့် PSCs သဘောတူညီမှုစည်းကမ်းချက်များတွင် တွေ့ရသည်။ သို့သော် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည် ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတွင်းဥပဒေသည် ဓာတ်သတ္တုအုပ်စုပေါ် မူတည်၍ ဓာတ်သတ္တုခွန်ကို သတ်မှတ်ထားပြီးဖြစ်သည်။ (လေးထောင့် ဇယားကွက် ၆)

ဆိုလိုသည်မှာ ဓာတ်သတ္တုခွန်ကို ရောင်းချသည့်အခါပါဝင်သည့် သတ္တုသန့်စင်မှုရာခိုင်နှုန်းအပေါ်အခြေခံ၍ တွက် ချက်ရမည်ဖြစ်ပြီးရောင်းချချိန် နိုင်ငံတကာ ကာလပေါက်ဈေးကိုလည်း ထည့်သွင်းတွက်ချက်ရမည် ဖြစ်သည်။ (အခန်း ၁၉)။ နိုင်ငံတကာပေါက်ဈေးသည် တည်ငြိမ်မှုမရှိသည့် အခြေအနေတစ်ရပ်ဖြစ်ရာ သတ်မှတ်ထားသော ကိန်းဂဏန်းကို မည်သို့တွက်ချက်ထားသည်ကို MCRB မှ PSCs များကို စစ်ဆေးခြင်း သို့မဟုတ် ဥပဒေတွင် နည်း ပါးသည့်အသေးစိတ်ဖော်ပြချက်များကိုကြည့်၍လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ဓာတ်သတ္တုများကိုအမှန်တကယ်ရောင်းချရသည့် ဈေးနှုန်းသည် နိုင်ငံတကာဈေးနှုန်းထက်နည်းနေပြီး ကုမ္ပဏီများပေးချေရသော ဓာတ်သတ္တုအခွန်သည် ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ထက် ပိုပေးရနိုင်သည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြင်ဆင်ချက်သည် မြန်မာကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ဓာတ်သတ္တုအခွန်ကို တွင်းထွက် သတ္တုဖြင့်လည်းပေးခွင့်ရှိသည်ကို မိတ်ဆက်ထားသည်။ ယခင်က ဓာတ်သတ္တုခွန်ကို ငွေသားဖြင့်သာပေး ချေကြ ရသည်။ နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများနှင့်ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်နေသော ကုမ္ပဏီများသည် ဓာတ်သတ္တုအခွန်ကို မြန်မာကျပ်ဖြင့်သာ မြန်မာနိုင်ငံတော်ဗဟိုဘဏ်မှ ထုတ်ပြန်ထားသော ငွေလဲဈေးနှုန်းအတိုင်း ပေးချေကြသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်

များအရ အချို့သောဖက်စပ်လုပ်ကိုင်သောကုမ္ပဏီများ နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများနှင့် အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း အပါအဝင် ဓာတ်သတ္တုအခွန်ကို ငွေသားဖြင့်ပေးရမည်ဖြစ်သော်လည်း ထုတ်လုပ်မှုဝေစုအတိုင်း ဓာတ်သတ္တုကို ပေးကြသည်။ (ဥပမာ - သတ္တုတူးဖော်သူများသည် ရွှေခွန်ကို ငွေသားဖြင့်ပေးရမည့်အစား ရွှေဖြင့်သာ ပေးကြသည်။) ခဲမဖြူ၊ အဖျိုက်နက်ထုတ်လုပ်သော နိုင်ငံခြားဖက်စပ်လုပ်ကိုင်သောသူများသည် အခွန်ကို မြန်မာကုမ္ပဏီများထက် သန့်စင်မှုနှုန်းမြင့်သော သတ္တုသန့်စင်များကိုပေးကြရသည်။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ ၇၂ % နှင့် ၆၅ % အသီးသီးရှိသည့် သတ္တုသန့်စင်ကို ပေးကြရသည်။ ယခုကဲ့သို့ မတူညီသော ကန့်သတ်ချက်များသည် မြန်မာ့ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ကာကွယ်ရေး သဘောတူညီချက်များကို စိန်ခေါ်လာနိုင်ပြီး အထူးသဖြင့် အနာဂတ်တွင်ကျိကဲ့သို့ ပြောင်းလဲပါက နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ဆွဲဆောင်မှုနည်း ပါးနေမည်ဖြစ်သည်။

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၆။ ဓာတ်သတ္တုများအတွက် ဓာတ်သတ္တုခွန်နှုန်းထားများ (၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈)

ဓာတ်သတ္တုများ	ရောင်းချေးအပေါ် ဓာတ်သတ္တုခွန် နှုန်းထား
ရွှေ၊ ပလက်တီနီယံ၊ ယူရေနီယံ။ ဝန်ကြီးဌာနနှင့်ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ထောင့်ခံခွင့်ပြုချက်အပေါ်မူတည်၍ အခြားတန်ဖိုးရှိသော သတ္တုဒြပ်စင်များလဲ ပါဝင်နိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့ ပါဝင်ပါက ဝန်ကြီးဌာနမှ အမိန့်ကြော်ငြာစာဖြင့် ထုတ်ပြန်မည်ဖြစ်သည်။	၅%
ငွေ၊ ကြေးနီ၊ ခဲ၊ အဖျိုက်နက်၊ နီကယ်၊ သဲ (Heavy Sand) နှင့်အခြားဒြပ်စင်များ။ ဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ထောင့်ခံခွင့်ပြုချက်အပေါ်မူတည်၍ အခြားတန်ဖိုးရှိသော သတ္တုဒြပ်စင်များလဲ ပါဝင်နိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့ ပါဝင်ပါက ဝန်ကြီးဌာနမှ အမိန့်ကြော်ငြာစာဖြင့် ထုတ်ပြန်မည်ဖြစ်သည်။	၄%
သံ၊ သွပ်၊ ခဲ၊ ခဲမဖြူ၊ အဖျိုက်နက်၊ အလူမီနီယံ၊ အာဆင်းနစ်၊ မင်းဂနီးစ်၊ ကိုဘော့လ် သတ္တုနှင့် အခြားဒြပ်စင်များ။ ဝန်ကြီးဌာနနှင့်ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ထောင့်ခံခွင့်ပြုချက် အပေါ်မူတည်၍ အခြားတန်ဖိုးရှိသော သတ္တုဒြပ်စင်များလဲ ပါဝင်နိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့ ပါဝင်ပါက ဝန်ကြီးဌာနမှ အမိန့်ကြော်ငြာစာဖြင့် ထုတ်ပြန်မည်ဖြစ်သည်။	၃%
စက်မှုတွင်းထွက်ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများ သို့မဟုတ် ကျောက်များ	၂%

SWIA လေ့လာချက်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် MCRB သည် PSC များကို ဆန်းစစ်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအချက်အလက်များကို ကုမ္ပဏီများမှ လျှို့ဝှက်ဝှက်ဝေစုခွဲခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ME-2 နှင့်သဘောတူစာချုပ်များတွင် ပါလေ့ရှိသော စည်းကမ်းချက်များကို အောက်ပါလေးထောင့်ဇယားကွက် ၇ တွင် ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော် PSC ပါစည်းကမ်းချက်များကို ညှိနှိုင်းနိုင်သောကြောင့် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကွဲပြားနိုင်သည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေပါ လူမှုရေးနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေများ

သတ္တုတူးဖော်သူများ၏ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ တာဝန်အပိုင်းအခြားများ တိုးတက်လာစေရန် ရည်ရွယ်ပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းဥပဒေပြင်ဆင်မှုများတွင် ၎င်းနှင့်သက်ဆိုင်သော ဥပဒေပုဒ်မခွဲ အများအပြား ထည့်သွင်းခဲ့သည်။

ထပ်တိုး ပုဒ်မ ၁၃ (င) ၁ တွင် သတ္တုတွင်းများတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးမှုနှင့် ဒေသခံရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများအပေါ် အနှက်လက္ခဏာဆောင်သော သက်ရောက်မှုများကို လျော့နည်းစေရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် နှစ်စဉ်ရန်ပုံငွေထည့်ဝင်မှုများကို ထည့်သွင်းထားသည်။

- ထပ်တိုး ပုဒ်မ ၁၃ (င) ၂ တွင် ပတ်ဝန်းကျင်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် အပင်များပြန်လည်စိမ်းလန်းစိုပြေရေး တို့အတွက် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းရန်ပုံငွေထည့်သွင်းခြင်းများ သတ်မှတ်ထားရှိရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။
- အဆိုပြုထားသည့် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများတွင် - နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၂-ဂ (အကြီးစား)၊ ၆၇-ဂ (အလတ်စား) နှင့် ၈၅-ဂ (အသေးစား) လိုင်စင်များတွင် တူညီသည့်အချက်များပါဝင်ပြီး ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ထုတ်လုပ်ခွင့် လိုင်စင် လျှောက်သည့်အခါ လူမှုရေးတာဝန်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဒေသခံပြည်သူများနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးထားမှု၊ ၎င်းတို့၏ သဘောတူညီချက်ရရှိထားမှု အထောက်အထားများကို တင်ပြရမည်ဟု ပါရှိသည်။

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၇၊ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေစာချုပ်ပါ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအကျဉ်းချုပ်

- ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေစာချုပ်ကို ဝန်ကြီးဌာနကိုယ်စားပြုအမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း ဦးဆောင်ညွှန်ကြားရေးမှူးနှင့် ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီတို့မှ ခေါင်းဆောင်များ စာချုပ်ချုပ်ဆိုကြပါသည်။
- ယခုဖက်စပ်လုပ်ကိုင်မှုတွင် ပုဂ္ဂလိက partner မှ အနည်းဆုံးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို မြန်မာကျပ်ငွေဖြင့် အသေးစိတ်ဖော်ပြရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုပမာဏကို တစ်ဦးတည်းသာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရမည်။
- အကျိုးအမြတ်အပေါ်ခွဲဝေခြင်း၊ ကနဦးဓာတ်သတ္တုအခွန်ပေးဆောင်ရန်လိုအပ်ပြီး ပထမ(၁၂) လ ထုတ်လုပ်မှုအတွင်း ထုတ်လုပ်မှု၏ ၅၀ % ရာခိုင်နှုန်းမှ ၄ % ရာခိုင်နှုန်းကို ပေးဆောင်ရမည်။
- ကနဦးအချိန်ကာလပြီးဆုံးပြီးနောက် ဖက်စပ် partner နှစ်ဦးအကြား ထုတ်လုပ်မှုကို နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်းမှ ၃၀% ရာခိုင်နှုန်းနှင့် သတ္တုတွင်းတူးဖော်သူဖက်မှ ၇၀% ရာခိုင်နှုန်း ခွဲဝေရမည်။
- ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်မှုမှ လစဉ်ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှုငွေကြေးတန်ဖိုးကို သတ်မှတ်ရာတွင် PSC ပါဖော်ပြသတ်မှတ် ထားသည့်နည်းလမ်းအတိုင်း online ပေါ် မှရရှိနိုင်သည့် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်တန်ဖိုးကို အခြေခံပြီး ဈေးနှုန်းကို ပျမ်းမျှတွက်ချက်သတ်မှတ်ရမည်။
- အထက်ဖော်ပြပါ ဈေးနှုန်းသတ်မှတ်ချက်အပေါ်မူတည်၍ ဈေးကွက်အရ နိုင်ငံတော်ပိုင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းသည် ၎င်းတို့၏ ထုတ်လုပ်မှုခွဲဝေခြင်းကို ငွေသားဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ ဓာတ်သတ္တုဖြင့် သော်လည်းကောင်း ထုတ်ယူရန်ရွေးချယ်နိုင်သည်။ PSC များကို ဆန်းစစ်ချက်အရ ယခုကဲ့သို့ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်သည် လစဉ် သို့မဟုတ် နှစ်စဉ် သို့မဟုတ် နောက်ကြားကာလတွင် မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်မည်ကိုမူ ရှင်းလင်းခြင်းမရှိပါ။ နိုင်ငံတော်ပိုင်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများအနေဖြင့် ယင်းကဲ့သို့ဓာတ်သတ္တုသို့မဟုတ် ငွေသား တစ်ခုရွေးချယ်ခွင့်သည် ဈေးကျချိန်တွင် သိမ်းထားနိုင်ပြီး ဈေးတက်ချိန်တွင် ရောင်းချနိုင်သည်။
- ဓာတ်သတ္တုအခွန်နုတ်ပြီးနောက် ကျန်ဓာတ်သတ္တုများကို နိုင်ငံတော်ပိုင်သတ္တုလုပ်ငန်းနှင့် ပုဂ္ဂလိက partner တို့မှ အောက်ပါ ပုံသေနည်းဖြင့် ခွဲဝေရမည်။ ထုတ်လုပ်မှု မက်ထရစ်တန် x ၁၀၀ % = အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း (၃၀%) x မက်ထရစ်တန် x လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူ (၇၀%) x မက်ထရစ်တန်။
- စီမံကိန်းနှင့်ပတ်သက်သော ကုန်ကျစရိတ်များ - ဥပမာ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့်ထုတ်လုပ်မှု ကုန်ကျစရိတ်များကို ပုဂ္ဂလိက partner ကျခံရမည်။

- လုပ်ငန်းလည်ပတ်ရာတွင် နိုင်ငံတော်ပိုင်သတ္တုလုပ်ငန်းမှ အတည်ပြုထားသော အစီအစဉ်နှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ရမည်။
- လုပ်ငန်းလည်ပတ်သူများအနေဖြင့် နှစ်ဦးသဘောတူထားသော ပုံစံအတိုင်း ထုတ်လုပ်မှု၊ သိုလှောင်မှုနှင့် ရောင်းချမှု အစီရင်ခံစာကို လစဉ်ပြင်ဆင်တင်ပြရမည်။ မိတ္တူကို နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်း partner သို့လစဉ် ပေးပို့ရမည်။
- နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်း partner မှ လိုအပ်ပါက ပုဂ္ဂလိက partner ၏ ဓာတ်သတ္တု ပို့ကုန်များအတွက် ကူညီထောက်ပံ့ပေးခြင်းနှင့် နိုင်ငံခြားငွေအကောင့်များဖွင့်၍ ကုမ္ပဏီ၏ ပို့ကုန်ဆိုင်ရာငွေကြေးများကို ဘဏ်တွင်အပ်နှံထားရန်အတွက်လည်း ခွင့်ပြုပေးရမည်။
- နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်း partner မှ လုပ်ကွက်အတွင်းသို့ အခြားလုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်မည့်သူများ ဝင်ရောက်ခြင်း မှကာကွယ်ရန် တာဝန်ယူရမည်ဖြစ်ပြီး တိုင်း/ပြည်နယ်အာဏာပိုင်များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည်။
- လုပ်ငန်းလည်ပတ်သူမှ ၁၉၉၃ ခုနှစ် မြန်မာ့အာမခံဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းထားသော အာမခံများထားရှိရမည်။
- ကုမ္ပဏီနှင့်နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်းတို့အကြား အနညာတ အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ချိန်တွင် လိုက်နာရမည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများသတ်မှတ်ထားပြီး ၎င်းကို ဖြေရှင်းရာတွင် ၁၉၄၄ ခုနှစ် မြန်မာ့အနညာတ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းအက်ဥပဒေ နှင့် အညီဆောင်ရွက်ရမည်။ အနညာတစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို နေပြည်တော်တွင် လုပ်ဆောင်ရမည်။
- ခွင့်ပြုထားသောဧရိယာအတွင်း သတ်မှတ်ထားသည့် ဓာတ်သတ္တုအပြင် အခြားဓာတ်သတ္တုများတွေ့ရှိပါက နိုင်ငံတော်ပိုင်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းသို့ သတင်းပို့ရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ PSC တစ်ခုကို ဆန်းစစ်ရာတွင် (အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းသည် JV partner အဖြစ်) စိန်များ သို့မဟုတ် အရောင်အသွေးပါသော ကျောက်မျက်ရတနာများတွေ့ပါက မြန်မာ့ကျောက်မျက်ရောင်ဝယ်ရေး ပိုင်မဟုတ်ဘဲ အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းသာ ပိုင်ဆိုင်သည်။
- လုပ်ကွက်အတွင်းအပြင်ရှိ သစ်ပင်များ ရှင်းလင်းရန်လိုအပ်ပါက သစ်တောဝန်ကြီးဌာနမှ ခွင့်ပြုမိန့်ကို ကြိုတင်ရယူရမည်။
- လုပ်ငန်းလည်ပတ်ပြီးစီးချိန်တွင် သတ္တုတွင်းတူးဖော်ထားသော မြေနေရာကို ပုဂ္ဂလိက partner မှ သစ်ပင်ပြန်လည်စိုက်ပျိုးပေးရမည်။ သို့မဟုတ် လျော်ကြေးပေးဆောင်ရမည်။
- လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုကြောင့်ထိခိုက်သွားသော အိမ်များ၊ စိုက်ပျိုးမြေများ သို့မဟုတ် မြေများအတွက် ပုဂ္ဂလိက partner မှ ထိခိုက်ခံရသည့် အုပ်စုများကို လျော်ကြေးပေးရမည်။

အဆိုပြု သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ (ဇယား - ၃) ကို လိုက်နာရန်ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်း နောက်ဆက်တွဲ (၁) ပါ အချက်ဖြစ်သည့် မည်သည့်သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းကိုမဆို IEE သို့မဟုတ် EIA လုပ်ဆောင်ရမည်ကိုသတ်မှတ်ထားပြီး EIA စည်းကမ်းချက်များကို ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်နိုင်သောအခြေအနေများ (ပုဒ်မ ၂၅) တွင် လုပ်ကိုင်နေသော အသေးစားလုပ်ငန်းများလည်း လိုက်နာရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ကန့်သတ်ချက်များရှိသော်လည်း အရွယ်ပမာဏနှင့်သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဘဲ (ကောက်နုတ်ချက် ဇယား - ၄ ကိုကြည့်ရန်) လုပ်ဆောင်ရမည့်လုပ်ငန်းစဉ်များ (EMP, IEE, EIA etc) ကို ကြိုတင်ချမှတ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်းသတ္တုတွင်းအရွယ်ပမာဏကန့်သတ်ချက်များကို ဝန်ကြီးဌာနနှစ်ခုအကြား ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် အကြိတ်အနယ် ငြင်းခုံခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေသည် ပတ်ဝန်း

ကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်ကိုက်ညီမှုမရှိ၍ ၎င်းသည် စည်းမျဉ်းဥပဒေ မသေချာမှု များဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA) ကို ဥပဒေအရ လိုက်နာရမည်ကို ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ကုန်ကျစရိတ်များကို JV partners များမှ ခွဲဝေကုန်ကျစရိတ်ပေးပိုင်ပါသည်။ (ပုဒ်မ ၃၅ က) (အောက်ပါ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း(EIA) ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို ကြည့်ပါ။)

ဇယား ၃။ သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေမူကြမ်းပါ အဆင့်အလိုက် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် EIA, IEE, or EMP

အဆင့်	နည်းဥပဒေ	၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေအရ လုပ်ဆောင်ရမည့် EMP/ IEE/EIA
ရှာဖွေခြင်း	၈ (င)	ဆန်းစစ်ခြင်း (စီမံကိန်းအဆိုပြုချက်ကို တင်ပြရမည်)
စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း	၂၄ (စ)	ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် (EMP)
ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း	၃၇ (င)	ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် (EMP)
အကြီးစားထုတ်လုပ်ခြင်း	၄၈ (စ)	ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA)
အလတ်စားထုတ်လုပ်ခြင်း	၆၄ (ဆ)	ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်ခြင်း (IEE) သို့မဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA)
အသေးစားထုတ်လုပ်ခြင်း	၈၂ (စ)	ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်ခြင်း (IEE)
လက်လုပ်လက်စား	၉၇ (ဂ)	ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်ခြင်း (IEE)

ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း

၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတွင် ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း ကို မိတ်ဆက်ထည့်သွင်း ထားပြီး ပုဒ်မ ၂(ဈ) (က) "စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းရှိမရှိ ဓာတ်သတ္တုသိုက်ကို စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းဖြင့် စစ်ဆေးခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ၎င်းတွင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်းနှင့် ဈေးကွက်အခြေအနေ တို့ကို သုံးသပ်ခြင်းအပါအဝင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးထိခိုက်ခြင်းများကို စိစစ်ခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ " ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း အဆင့်တွင်ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရနှင့်၎င်း၏ သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့များသည် အဆိုပြုစီမံကိန်း၏ ငွေကြေးဆိုင်ရာအကျိုးကျေးဇူးများနှင့် အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သော ထိခိုက်မှုများကို ခြုံငုံ ဆန်းစစ်သုံးသပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်ရှိ သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနသို့ကုမ္ပဏီ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ကိုယ်စားလှယ်များတင်ပြလာသော ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်းရလဒ်များဖြစ်သည့် အလားအလာပုံစံတိကျမှု၊ အစီအစဉ်များနှင့်လျာထားကုန်ကျစရိတ်များကို တိကျစွာ စိစစ်နိုင်သည့်စွမ်းဆောင်ရည် ရှိမရှိကိုမူ ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ MCRB ကို ဤလုပ်ငန်း၏ လုပ်ကိုင်သူများ ပြောပြချက်အရ အစိုးရပိုင်နုမူနာပြင်ဆင်ခြင်း ဓာတ်ခွဲခန်းသည် နိုင်ငံတကာအဆင့်မီသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နမူနာကောက်ယူမှုနည်းလမ်းကိုအထူးပြု၍ လုပ်ဆောင်သော နည်းပညာဆိုင်ရာ လေ့လာမှု များတွင် အစိုးရတာဝန်ခံများအနေဖြင့် ကုမ္ပဏီ၏ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာမှုကို စစ်ဆေးရန် လက်လှမ်းမီမှု မရှိသောကြောင့် မှတ်ယူမှုများလွှဲမှားနိုင်ခြင်းမျိုး ရှိနိုင်ပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့အခြေအနေမျိုးတွင် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာန အနေဖြင့် ကုမ္ပဏီများတင်ပြလာသော ဘူမိဗေဒဆိုင်ရာအချက်အလက်များနှင့်ငွေကြေးတင်ပြမှုများကို အားထားယုံကြည်ရမည့် အခြေအနေဖြစ်သွားပြီး ကုမ္ပဏီနှင့် အစိုးရကြားညှိနှိုင်းမှုများ၏ ရလဒ်ကို အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်ပါသည်။

ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်း တွက်ချက်သည့်အဆင့်တွင် ဝင်ငွေနှင့်ကုန်ကျစရိတ်သည် ဝင်ငွေခွဲဝေမှုနှင့်အခွန်ကောက်ခံမှု တို့ကို ဆုံးဖြတ်ရန် အဓိကကျသော အချက်များဖြစ်ပါသည်။ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းအဆင့်သည်လည်း ဒေသခံများ အတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများ မည်သည့်အချိန်တွင် လုပ်ဆောင်သင့်သည်ကိုလည်း ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။ ယခုအဆင့်တွင် ကျွမ်းကျင်သူများမှအစိုးရကို အကြံပြုပေးခြင်း သည် လွန်စွာအကျိုးရှိမည်ဖြစ်သည်။ အချို့သော တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်နယ်များတွင် ကုမ္ပဏီမှမဟုတ်ဘဲ ပြင်ပတစ်သီး ပုဂ္ဂလိကကျွမ်းကျင်သူများ များသောအားဖြင့် သတ္တုတွင်းအင်ဂျင်နီယာများနှင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာအထူးပြုသုံးသပ်နိုင် သောစီးပွားရေးပညာရှင်များမှဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာမှုများကိုစီမံဆောင်ရွက်ခြင်းသို့မဟုတ်အတည်ပြုခြင်းများ လုပ်ဆောင်ပေးရသည်။ စီမံကိန်းအဆင့် EIA ကို ECD အသိအမှတ်ပြု မှတ်ပုံတင်ထားသော အရည်အချင်းပြည့်ဝ သည့် တတိယအဖွဲ့အစည်းများမှ လုပ်ကိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး လက်ရှိတွင် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာရန်အတွက် ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး သတ်မှတ်ချက်များ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း မရှိပါ။ အဆိုပြုနည်းဥပဒေများတွင်လည်း ထိုအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။

လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့်ကျန်းမာရေး

MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ သတ္တုတူးဖော်ရေးကဏ္ဍ၏ တရားဝင်နှင့်တရားမဝင်လုပ်ငန်းများတွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့်ကျန်းမာရေးသည် အဓိကပြဿနာတစ်ခုဖြစ်သည်ကို ထုတ်ဖော်တွေ့ရှိထားပါသည်။ (အပိုင်း (၄) ကဏ္ဍအဆင့်သက်ရောက်မှုများနှင့် အပိုင်း (၅.၄) အလုပ်သမားများ တွင် ကြည့်ရန်)။ ဤကဏ္ဍတွင် စည်းမျဉ်းဥပဒေများကို ကြီးကြပ်ခြင်းနှင့်ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတိုင်း လိုက်နာစေရန် အရေးကြီး လိုအပ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးကင်းရေးကို ဥပဒေနှင့်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့်အညီ လိုက်နာ စေရန်အရေးကြီးပြီး တာဝန်ယူမှုရှိစေရန်မှာလည်း ရှင်းလင်းဖို့လိုအပ်ပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု ဆောင်ရွက်မည့်သူ များမှာလည်း ပေးဆပ်လုပ်ကိုင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

လက်ရှိအခြေအနေတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ပြီးပြည့်စုံသည့် လုပ်ငန်းခွင်ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး ဥပဒေများ လိုအပ်နေပါသည်။ လုပ်ငန်းခွင် ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးသည် အလုပ်ရုံများအက် ဥပဒေ အပါအဝင် အလုပ်ကဏ္ဍနှင့်ဆိုင်သော ဥပဒေများတွင် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် ပါဝင်ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေတွင် လိုက်နာရမည့် ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးဆိုင်ရာ စည်းကမ်းချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၄၊ အလုပ်သမား တွင်ကြည့်ရန်)။ သတ္တုတွင်း ကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုကို ယခင်သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာနက ပြင်ဆင်၍ ယခင်ပါဇာမန်ကို တင်ပြခဲ့သည်။ ၎င်းတွင် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းအတွင်း လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် အချို့ပတ်ဝန်းကျင်ထိ ခိုက်မှုများပါဝင်ပါသည်။ ယခု အဆိုပြုထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ အခန်း ၂၈ နှင့် ၂၉ တွင် ၎င်းစည်းကမ်းချက်များ ထည့်သွင်းထားခြင်းရှိ မရှိကို ရှင်းလင်းခြင်းမရှိပါ။¹²⁹

သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက် လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးကို တာဝန်ယူမှု ရှိမရှိစစ်ဆေးရန် သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီး ဌာနမှ EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကိုမိတ်ဆက်လိုက်သောကြောင့် ပိုမိုရှုပ်ထွေးမှုများရှိလာပါသည်။ လုပ်ငန်းခွင် ဘေး အန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုများသည် ရှင်းလင်းမှုမရှိဘဲ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ထပ်နေပါ သည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်းနှင့် ဖက်ဒရယ်ဝါဒဆိုင်ရာများကို NREGI ၏အစီရင်ခံစာတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြ ထားပါသည်။¹³⁰

129 MCRB ၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။ MCRB မှ မူကြမ်းအစိတ်အပိုင်းတစ်ချို့ကို မြင်တွေ့ပြီးဖြစ်သည်။
130 သဘာဝအရင်းမြစ်များ ဖယ်ဒရယ်မှု၊ မြန်မာနိုင်ငံတွက် သုံးသပ်ရန်များ၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ NREGI။

လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာဥပဒေ (OSH) မူကြမ်း

လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာဥပဒေ (OSH) မူကြမ်းကို အလုပ်သမား၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့်ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီးဌာန (MOLIP) အတွင်း နှစ်ပေါင်းအတန်ကြာပြင်ဆင်ခဲ့ရပြီး ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ပါလီမန်သို့ တင်ပြခဲ့ပါသည်။¹³¹ အချိန်ကာလအရ မည်သို့ဖြစ်လာမည်ကိုမူ သေချာမှုမရှိပါ။ ဥပဒေကြမ်း၏ အပိုဒ် (၄) တွင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ ကျောက်မျက်ရတနာရှာဖွေခြင်းတို့နှင့်ဆိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်း အပါအဝင် ပြည်သူပိုင်နှင့်ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍများအားလုံးပါဝင်ပါသည်။ ၎င်းတွင် အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့နှင့်သက်ဆိုင်သောစနစ်ဟု ခေါ်သည့် အလုပ်ရှင်၊ အလုပ်သမားနှစ်ဖွဲ့လုံးမှ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးကို ပူးပေါင်း တာဝန်ယူသည့်စနစ် ချဉ်းကပ်ပုံမျိုးကိုပေါ်လွင်အောင် ပြောင်းလဲထည့်သွင်းထားပါသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုများကို ကြီးကြပ်ရပါသည်။

အဆိုပြု ဥပဒေမူကြမ်းတွင် အဓိက ဥပဒေ (၃) ခုပါဝင်သည်။

- အဖွဲ့သုံးဖွဲ့ သုံးပွင့်ဆိုင်ဆွေးနွေးနိုင်ရန် အမျိုးသားအဆင့် OSH ကောင်စီဖွဲ့စည်းပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အမျိုးသားအဆင့် သဘောတူလက်ခံနိုင်ခြင်း။
- လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးကော်မတီကို ညီမျှသည့် အလုပ်သမားနှင့်အလုပ်ရှင်ကိုယ်စား လှယ်အရေအတွက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခြင်း။ ထိုကော်မတီသည် လုပ်ငန်းခွင်အတွင်း အမျိုးသားအဆင့် OSH မူဝါဒများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် တိုက်ရိုက်တာဝန်ရှိသည်။
- အလုပ်ရှင်နှင့်အလုပ်သမားကိုယ်စားလှယ်များကို နည်းပညာဆိုင်ရာပံ့ပိုးမှုပေးနိုင်ရန် အရည်အချင်း ပြည့်ဝသော လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးအရာရှိ ခန့်အပ်ခြင်း။

သို့သော် ထိုအဆိုပြုဥပဒေမူကြမ်းကို အောက်ပါအချက်များထည့်သွင်းပြီး ပိုမိုပြည့်စုံအောင် ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

- စီပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခု မစတင်မီ သို့မဟုတ် အဆင့်အမျိုးမျိုးမလုပ်ဆောင်မီ ဥပမာ အဆောက်အအုံ အသစ် တည်ဆောက်ခြင်း သို့မဟုတ် စက်ပစ္စည်းတပ်ဆင်ခြင်းအတွက် ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်မှ ထောက်ခံချက်ရရှိရန် အဆိုပြုထားသည့် လိုအပ်ချက်များသည် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာအတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေပြီး EIA ကဲ့သို့ အခြားသော သဘောတူထောက်ခံချက် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ထပ်နိုင်သည်။
- လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးအရာရှိများနှင့် ဝန်ကြီးဌာနတို့အကြား အစီရင်ခံစာ တင်ပြ ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ဒွိဟဖြစ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် ကုမ္ပဏီ၏အမြင့်ဆုံး စီမံခန့်ခွဲမှုအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းမှုဆောင်ရွက်ခြင်း အလေ့အထကို တည်ဆောက်ခြင်း ၎င်းကိုတာဝန်ယူခြင်း စသည်များရှိ စေရေး တွန်းအားပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။
- ယခု OSH ဥပဒေမူကြမ်းသည် အဖွဲ့အစည်းများ၊ သက်ဆိုင်သည့်အာဏာပိုင်များနှင့်အလုပ်သမားများ မိမိတို့ ရင်ဆိုင်ရန်ငွယ်ရှိသော လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်နှင့်ကျန်းမာရေးများကို ထုတ်ဖော်၊ ဆန်းစစ်၊ နားလည်နိုင်သော အန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်မှုကို အခြေခံသည့်ချဉ်းကပ်မှုကို လက်ခံကျင့်သုံးနိုင်ပြီး အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်သည့် အဆင့်အပေါ်မူတည်၍ လျော့ပေါ့စေသည့် အစီအမံများလုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ထိုနောက် ၎င်းမှထွက်ပေါ်လာသော ရလဒ်များကို တာဝန်ယူရမည်။¹³²

131 ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ပါလီမန်သို့တင်ပြခဲ့သော လုပ်ငန်းခွင်ဘေးကင်းရေးနှင့်ကျန်းမာရေး ဥပဒေမူကြမ်း (မြန်မာဘာသာ)။

132 MCRB နှင့် ဩစတြေးလျ chamber တွေ့ဆုံပွဲမှ OSH ဥပဒေ အသစ် အပေါ်ဝေဖန်ချက်များ။ နိုဝင်ဘာလ ၃ ရက် ၂၀၁၇။

OSH ဥပဒေသည် ကဏ္ဍအလိုက် ကျင့်သုံးရမည့် OSH နည်းဥပဒေများကို မိတ်ဆက်ပေးပါသည်။ သတ္တုတွင်း ဥပဒေ နှင့် နည်းဥပဒေအကြား ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး ဥပဒေများ ရှေ့နောက်ကိုက်ညီနေစေရန် အဆိုပြုထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေမှ OSH ဥပဒေများကို ကောက်နုတ်ရန် အကြံပြုနိုင်ပြီး ကဏ္ဍတစ်ခုစီအတွက် လက်ခံကျင့်သုံးနိုင်သည်။ လက်ခံကျင့်သုံးချိန်တွင် အခြားကဏ္ဍများ၏ OSH ဥပဒေများနှင့်လည်း ညှိနှိုင်းကိုက်ညီ အောင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ BGR ၏ လမ်းညွှန်ချက်များကို (အပိုင်း ၄ ကို ကြည့်ပါ) သီးခြားသတ္တုတွင်း OSH နည်းဥပဒေများ သို့မဟုတ် အသေးစိတ် အမိန့်ကြော်ငြာစာများနှင့် ပေါင်းစပ်အသုံးပြုနိုင်သည်။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့်ဥပဒေ (၂၀၁၅)

၂၀၁၅ ခုနှစ် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့်ဥပဒေ အပိုဒ် ၅ သည် သတ္တုတွင်း ကဏ္ဍနှင့်သင့်လျော်ကိုက်ညီပါသည်။ ၎င်းတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဟုဖော်ပြထားပြီး ၎င်းတို့၏နေရာတွင် လုပ်ဆောင်မည့် တွင်းထွက်တူးဖော်သည့်စီမံကိန်းများ၊ အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အကောင်းအထည်မဖော်ဆောင်မီ စီမံကိန်းအကြောင်းအရာများကို သက်ဆိုင်ရာဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ပြည့်စုံတိကျစွာ ကြိုတင်အသိပေးရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် အဖွဲ့များ၊ အစိုးရ/ကုမ္ပဏီများအကြား ညှိနှိုင်းမှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။¹³³ သို့သော် ဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားဟု ဖွင့်ဆိုထားခြင်းမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ဤပြဿနာနှင့် အခြားပြဿနာများကို လက်ရှိရေးဆွဲလျက်ရှိသည့် နည်းဥပဒေ (၂၀၁၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ရေးဆွဲလျက်ရှိသည်) တွင် ထည့်သွင်း ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည်။

ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို သတ္တုတွင်းဥပဒေပါ စည်း မျဉ်းများ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေနှင့် ရေ၊ လယ်ယာမြေ၊ သစ်တောနှင့် အန္တရာယ်ရှိသည့် ပစ္စည်းများကဲ့သို့ ကဏ္ဍနှင့်ဆက်စပ်သည့် ဥပဒေများနှင့်ပေါင်းစပ်၍ စည်းကမ်းလိုက်နာစေသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ¹³⁴သည် EIA (EIA နှင့် SIA ဟု ရည်ညွှန်းသည်) အတွက် လုပ်ဆောင်ရမည့်များကို သတ်မှတ်ပေးပါသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနည်း ဥပဒေ¹³⁵ ဖြည့်စွက်ချက်များတွင် 'ESIA' (sic) အတွက် လုပ်ဆောင်ရမည့်များကို ထပ်မံဖော်ပြထားပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ¹³⁶ တွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားထားပြီး 'EIA' ဟု ရည်ညွှန်းပါသည်။¹³⁷

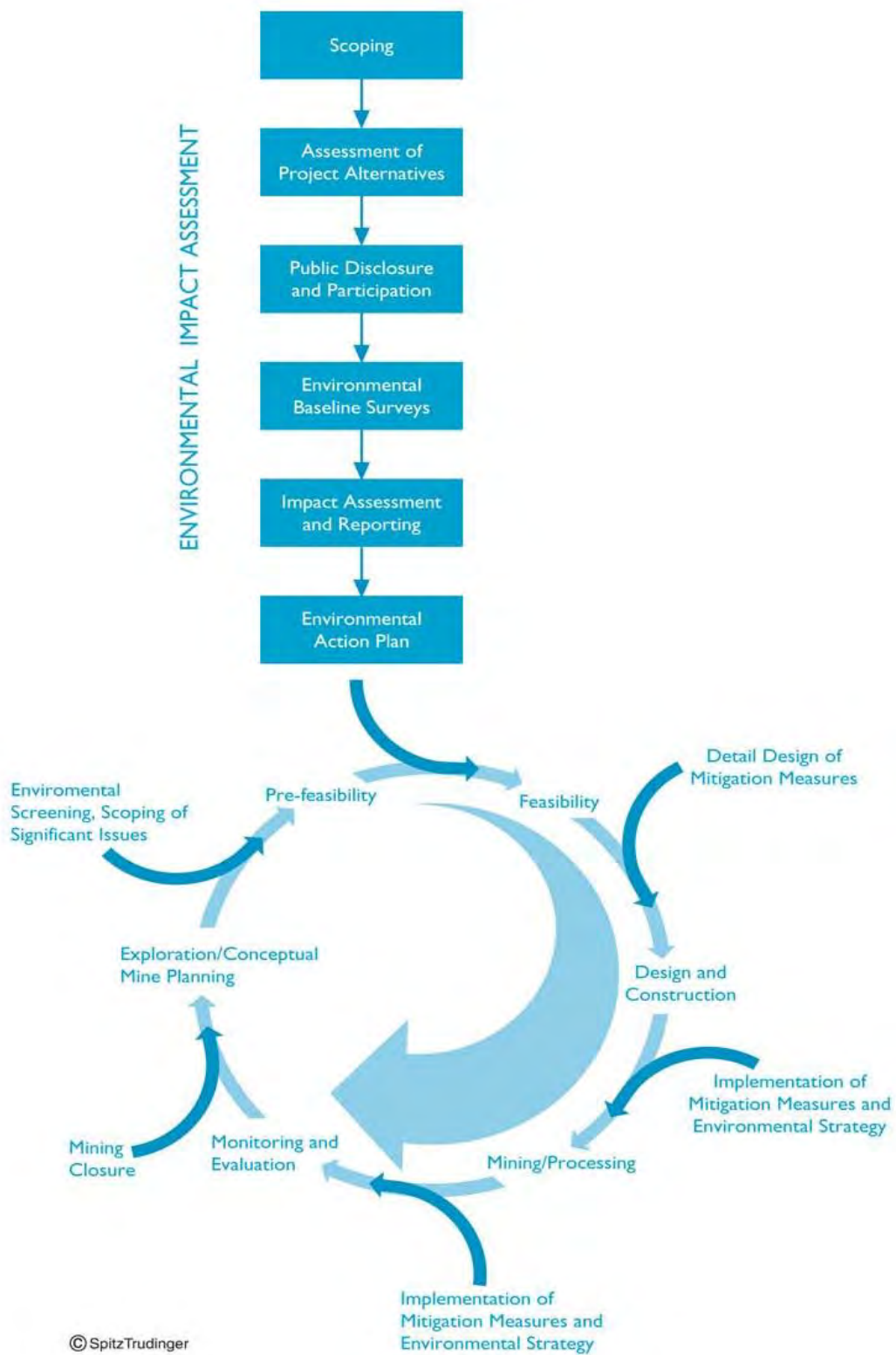
အပိုဒ် ၂ (ဇ) ပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် "ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်မှု" တွင် လူမှုရေးထိခိုက်မှုများပါဝင်သည်ဟု ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းတွင် ဆန္ဒမပါသောနေရာပြောင်းရွှေ့မှုနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များလည်းပါဝင်သည်။ အပိုဒ် ၂ (ဆ) တွင် 'ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု' ကို စီမံကိန်းအဆိုပြုသူ၏ ပြုလုပ်မှု သို့မဟုတ် ပျက်ကွက်မှုတစ်ခုခုကြောင့်ဖြစ်စေ၊ စီမံကိန်းကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေခြင်း၊ တည်ဆောက်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ လည်ပတ်လုပ်ကိုင်ခြင်း

133 ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏အခွင့်အရေးများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ MCRB ၏ အကျဉ်းချုပ် စီးပွားရေးအစီရင်ခံစာ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ။
134 ၂၀၁၂ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေ
135 ၂၀၁၄ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး နည်းဥပဒေ
136 ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ
137 မြန်မာစည်းမျဉ်းဥပဒေများတွင် အခေါ်အဝေါ်များအပြား သုံးထားသည် ဥပမာ - EIA EIA/SIA, or ESIA ။ MONREC သည် EIA ဟု သည့်အခေါ်အဝေါ်ကို အသုံးပြုရန် ပိုနှစ်သက်ပြီး EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် ဖော်ပြထားသောအချက်များကို အလေးထားရန်ဖြစ်ကြောင်း MCRB ကို ရှင်းပြခဲ့သည်။ ဥပမာ - လူမှုရေးနှင့်ကျန်းမာရေးသက်ရောက်မှုများလည်း ပါဝင်သည်။ ထို့ကြောင့် SWIA အနေဖြင့် အခြားအကြောင်းအရာများမရှိလျှင် EIA ဆိုသာ အသုံးအနှုန်းကိုသာ အသုံးပြုသွားပါမည်။

သို့မဟုတ် ရပ်စဲခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ယင်းတို့နှင့်သက်ဆိုင်သည့် အခြားလုပ်ဆောင်မှုတစ်ခုခုကြောင့် ဖြစ်စေ တစ် နည်းနည်းဖြင့် ပေါ်ပေါက်သည့်ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေး၊ လူမှုစီးပွားရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းခွင်ကျန်းမာရေးနှင့် အများပြည်သူကျန်းမာရေး သို့မဟုတ် ဘေး အန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးဆိုင်ရာ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု သို့မဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်၊ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်နှင့် သဘာဝ အပင်များအပါအဝင် လူပုဂ္ဂိုလ်၊ ဂေဟစနစ် သို့မဟုတ် သဘာဝအရင်းအမြစ်တစ်ခုခုကို အတိုင်းအတာအထိ ထိခိုက်စေမှုဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ဤလုပ်ထုံးလုပ်နည်းသည် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများအား ဖြေရှင်း လုပ်ဆောင်ရမည်များကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။

စီမံကိန်းလုပ်ဆောင်မည့်နေရာတွင် ဆန်းစစ်မှု တစ်မျိုးမျိုးကို လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဦးစီးဌာနတွင် မှတ်ပုံတင်ထားသည့် အရည်အသွေးရှိသော အတိုင်ပင်ခံဖြင့် EIA အ ပြည့်အစုံကို သော်လည်းကောင်း သက်ရောက်မှုနည်းသော လုပ်ငန်းများတွင် ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်ခြင်း (IEE) တို့ကိုလည်းကောင်း ရေးဆွဲ ရမည်။ IEE တွင် EIA ကဲ့သို့ ကနဦး နယ်ပယ်အတိုင်းအတာသတ်မှတ်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်ခြင်းမရှိပါ။ ရိုပါက အတူတူပင်ဖြစ်ပေမည်။ မည်သည့်တစ်ခုပင်ဖြစ်စေ ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် (EMP) ကို သက်ရောက်မှုများ လျော့ကျစေရန် လုပ်ဆောင်ရမည်။ ၎င်းအစီအစဉ်သည် စီမံကိန်းအဆိုပြုသူ (ကုမ္ပဏီ)၏ စာချုပ်ကတိကဝတ်တစ်ခု ဖြစ်လာမည်ဖြစ်ပြီး သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန MONREC မှ အတည်ပြုရပါမည်။ ၎င်းအဆင့်ပြီးနောက် ECD မှ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာလိုက် နာဆောင်ရွက်မှု သက်သေခံလက်မှတ် (ECC) ကို ထုတ်ပေးမည်ဖြစ်ပြီး စီမံကိန်းကို လိုက်နာမှုရှိ/မရှိ စောင့်ကြပ် ကြည့်ရှုသွားမည်ဖြစ်သည်။ (အပိုင်း ၅-၇၊ ပတ်ဝန်းကျင် နှင့်ဂေဟစနစ်ဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ ကိုကြည့်ပါ။)

ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း (ဇယားကွက် ၄ တွင်ကြည့်ပါ) ၏ နောက်ဆက်တွဲ (၁) တွင် သတ္တုတူးဖော်ရေး စီမံကိန်းများအတွက် IEE သို့မဟုတ် EIA ကို ပြင်ဆင်ရမည်ဖြစ်ပြီး သေးသော စီမံ ကိန်းများသည်ပင် ပတ်ဝန်းကျင်အား ထိခိုက်လွယ်သောနေရာများတွင် တည်ရှိပါက EIA လုပ်ဆောင်ခြင်း လိုအပ် မည်ဖြစ်သည်ဟု ဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားပါသည်။ (အပိုင်း - ၂၅) ။ ၎င်းသတ္တုတူးဖော်မှုအရွယ်အစား သတ်မှတ်မှုကို ယခင် ဝန်ကြီးဌာနနှစ်ခုအကြား ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်းပြင်းထန်ထန် အချေအတင် ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်း ဥပဒေမူကြမ်း (ဇယား ၃) ပါ ဖော်ပြချက်များသည် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။

© SpitzTrudinger

ပုံ (၂) ၊ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ရသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက်တွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများဆန်းစစ်ခြင်း။¹³⁸

138 သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့်ပတ်ဝန်းကျင် - Spitz and Trudinger (2009) မှ ကောက်နုတ်ထားသည်။

ဇယား ၄။ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၏ နောက်ဆက်တွဲ (၁) (တွင်းထွက်)၊ သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းအမျိုးအစားသတ်မှတ်ခြင်း။

	စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအမျိုးအစားများ	ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်ခြင်း (IEE) ပြုလုပ်ရန် စံနှုန်းများ (အရွယ်အစား)	ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း (EIA) ပြုလုပ်ရန် စံနှုန်းများ (အရွယ်အစား)
၁၃၂	မြစ် သို့မဟုတ် ပင်လယ်မှ ကျောက်၊ ကျောက်စရစ်၊ သဲများ ထုတ်ယူခြင်းလုပ်ငန်း	တစ်နှစ်လျှင် ကုဗမီတာ ၁၀၀၀ နှင့်အထက် ကုဗမီတာ ၅၀ ၀၀၀ အောက်	တစ်နှစ်လျှင် ကုဗမီတာ ၅၀ ၀၀၀ နှင့်အထက်
၁၃၃	ဆောက်လုပ်ရေး၊ အဆောက်အဦးတည်ဆောက်ရေးနှင့် ကြွေထည်မြေထည်လုပ်ငန်းသုံး ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်း (ထုံးကျောက်၊ သင်ပုန်း ကျောက်၊ ရွှံ့စေး၊ စကျင်ကျောက်၊ မျောကျောက်၊ သဲကျောက်၊ လိပ်သဲကျောက် (နမ်းဖတ်ကျောက်)၊ မြေစေးဖြူ၊ bentonite၊ သလင်းကျောက်နှင့် quartzite များ ထုတ်ယူခြင်း)	ထုတ်လုပ်ဧရိယာ ဧက ၂၀၀ အောက်နှင့် တစ်နှစ်လျှင် သတ္တုရိုင်း တန်ချိန် ၁၀၀၀၀၀ အောက်	ထုတ်လုပ်ဧရိယာ ဧက ၂၀၀ နှင့် အထက် သို့မဟုတ် တစ်နှစ်လျှင် သတ္တုရိုင်း တန်ချိန် ၁၀၀ ၀၀၀ နှင့်အထက်
၁၃၄	စက်မှုတွင်းထွက်ကုန်ကြမ်း (Industrial Mineral) တူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့်သန့် စင်ခြင်းလုပ်ငန်း (ဘရိုက်တီး၊ ဖလိုရိုက်၊ မီးစုန်း (ဖော့စဖိတ်)၊ ဓာတ်ဆား၊ ဆား၊ soda ash, ကျောက်စွမ်း)	ထုတ်လုပ်ဧရိယာ ဧက ၂၀၀ အောက်နှင့် တစ် နှစ်လျှင် သတ္တုရိုင်း တန်ချိန် ၁၀၀ ၀၀၀ အောက်	ထုတ်လုပ်ဧရိယာ ဧက ၂၀၀ နှင့်အထက် သို့မဟုတ် တစ်နှစ်လျှင် သတ္တုရိုင်းတန်ချိန် ၁၀၀ ၀၀၀ နှင့်အထက်
၁၃၅	သံသတ္တု၊ သံမဟုတ်သော သတ္တုနှင့် ရွှေမှအပ အခြားအဖိုးတန်သတ္တုများ ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်း (သံ၊ မီးခိုးရောင် သတ္တုဒြပ်စင် မန်ဂနီဇမ်၊ ငွေ၊ ကြေးနီ၊ သံ ဖြူ၊ ခနောက်စိမ်း၊ ခဲ၊ နီကယ်၊ သွပ်၊ ခရိုမီယမ်၊ ဘောက်ဆိုက်နှင့် အဖိုးတန် ကျောက်များ)	ဧရိယာ ဧက ၅၀ အောက်နှင့် တစ်နှစ်လျှင် ထုတ်လုပ်မှု တန်ချိန် ၅၀ ၀၀၀ အောက်	ဧရိယာ ဧက ၅၀ နှင့် အထက် သို့မဟုတ် တစ်နှစ်လျှင် ထုတ်လုပ်မှု တန်ချိန် ၅၀ ၀၀၀ နှင့်အထက်
၁၃၆	ဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်စေသော ဓာတုပစ္စည်းများသုံးစွဲခြင်းမပြုဘဲ တွင်းထွက်သတ္တုရိုင်းများ ပြုပြင်သန့်စင်ခြင်း လုပ်ငန်း	၁ နှစ်လျှင် ထုတ်လုပ်မှု တန်ချိန် ၅၀ ၀၀၀ အောက်	၁ နှစ်လျှင် ထုတ်လုပ်မှု တန်ချိန် ၅၀ ၀၀၀ နှင့်အထက်
၁၃၇	ဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်သော ဓာတုပစ္စည်းများ အသုံးပြု၍ တွင်းထွက်သတ္တုရိုင်းများ ပြုပြင်သန့်စင်ခြင်းလုပ်ငန်း။	၁ နှစ်လျှင် ထုတ်လုပ်မှု တန်ချိန် ၂၅ ၀၀၀ အောက်	၁ နှစ်လျှင် ထုတ်လုပ်မှု တန်ချိန် ၂၅ ၀၀၀ နှင့် အထက်
၁၃၈	ဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်စေသော ဓာတုပစ္စည်း သုံးစွဲခြင်းမပြုဘဲ ရွှေသတ္တုရိုင်းများ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ပြုပြင်သန့်စင်ခြင်းလုပ်ငန်း	လုပ်ငန်းဧရိယာ ဧက ၂၀ နှင့် အောက်	လုပ်ငန်းဧရိယာ ဧက ၂၀ အထက်
၁၃၉	ဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်စေသော ဓာတုပစ္စည်းများ အသုံးပြု၍ ရွှေသတ္တုရိုင်းများ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ပြုပြင်သန့်စင်ခြင်းလုပ်ငန်း	လုပ်ငန်းဧရိယာ ဧက ၂၀ နှင့် အောက်နှင့် ၁ နှစ်လျှင် ထုတ်လုပ်မှုတန်ချိန် ၂၅ ၀၀၀ အောက်	လုပ်ငန်းဧရိယာ ဧက ၂၀ အထက် သို့မဟုတ် ၁ နှစ်လျှင် ထုတ်လုပ်မှုတန်ချိန် ၂၅ ၀၀၀ နှင့်အထက်

၁၄၀	အပေါ်ယံမြေလွှာနှင့်မြေအောက်မှ ကျောက်မီးသွေးတူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်း လုပ်ငန်း	တစ်နှစ်လျှင် ကျောက်မီးသွေးထုတ်လုပ်မှု တန်ချိန် ၁၀၀ ၀၀၀ အောက်	တစ်နှစ်လျှင် ကျောက်မီးသွေးထုတ်လုပ်မှု တန်ချိန် ၁၀၀ ၀၀၀ နှင့်အထက်
၁၄၁	တွင်းထွက်သဲတူးဖော်ခြင်း အပါအဝင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း (သဲကြွပ်၊ limonite, ဂေါ်မိတ်၊ တိုင်တေနီယမ်၊ monazite)	၁ နှစ်လျှင် ထုတ်လုပ်မှု ကုမ္ပဏီ ၁၀၀၀ နှင့်အထက် ကုမ္ပဏီ ၅၀ ၀၀၀ အောက်	၁ နှစ်လျှင် ထုတ်လုပ်မှု ကုမ္ပဏီ ၅၀ ၀၀၀ နှင့်အထက်

ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၏နောက်ဆက်တွဲ (၁) ကို အောက်ပါအတိုင်း ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

- စဉ်များအတွင်း (ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့အတွက် လုပ်ဆောင်သကဲ့သို့) အဆင့်များကို ခွဲခြားပါ။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ အဆင့်တစ်ခုစီ၏ ထိခိုက်မှုများသည် မတူညီပါ။ EIA အပြည့်အစုံပြုလုပ်ရန် လိုအပ်မည်မဟုတ်ဘဲ ယေဘုယျအားဖြင့် အကြိုဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်း/ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းပြုလုပ်ချိန် (ပုံ-၂) တွင်သာ ပြုလုပ်စေခြင်း။
- ကျိုးကြောင်းမညီညွတ်သော ကန့်သက်ချက်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀ ဧကအောက် နည်းသော ရွှေလုပ်ကွက်များအတွက် IEE လုပ်ဆောင်စေခြင်း။ ထို့အပြင် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ငန်းများကိုလည်း IEE လုပ် ဆောင်စေခြင်းမျိုးကို ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်ခြင်း။
- စီမံကိန်းအရွယ်အစားနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမှားများပြင်ဆင်ရမည်။

ထို့အပြင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်း၏နောက်ဆက်တွဲ (၁) ပါ လုပ်ကွက်အရွယ်အစားနှင့်သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေတို့သည် ပိုမို ဆီလျော်မှုရှိပါက အသုံးဝင်မည်ဖြစ်သည်။

လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ဆဲ သတ္တုတူးဖော်ရေးစီမံကိန်းများ

၂၀၁၅ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းသည် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက် ဆဲစီမံကိန်းများအတွက်လည်း အကျိုးဝင်ပါသည်။ ၎င်းတွင် ကွင်းဆင်းဆန်းစစ်ခြင်းအပါအဝင် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင် ရာလိုက်နာဆောင်ရွက်မှုကို စိစစ်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပြီး စီမံကိန်းကြောင့်ထိခိုက်မှုများအပေါ် ပူပန်မှု များအားဖော်ထုတ်ကာ ၎င်းကို IEE သို့မဟုတ် EIA လုပ်ဆောင်ရန် လို၊ မလိုကို ဆုံးဖြတ်ရမည်။ (အပိုဒ် ၈)။ ဇယား (၁) တွင် ဖော်ပြထားချက်အရ သယံဇာတနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနသည် သတ္တုတူးဖော်ရေးလိုင်စင် ၁၄၅၀ ကို ထုတ်ပေးထားသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် မေလ ၃၁ ရက်နေ့အထိ ECD သည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍမှ EIA ၃၉ ခု၊ IEE ၃၁၆ ခုနှင့် EMP ၁၆၉၃ ခု စုစုပေါင်း (၂၀၄၈) ခုကို လက်ခံရရှိထားပြီးဖြစ်သည်။¹³⁹ EMP အတွက် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနက ဦးစီးပြင်ဆင်ထားသော template ပုံစံအား ဖြည့်သွင်းတင်ပြခဲ့ခြင်းသည် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။ သယံဇာတနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ဝန်ကြီးသည် သတ္တုတွင်းနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှစ်ခု စလုံးအတွက်တာဝန်ရှိပြီး ဧက ၅၀ အထက်ရှိသော သတ္တုတွင်းများကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၏ အပိုဒ် (၈) နှင့်အညီ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စစ်ဆေးခြင်းများလုပ်ဆောင်ရန် ညွှန်ကြားချက်များ ထုတ်ပြန်ထားပြီးဖြစ်သည်ဟု နားလည်ထားကြသည်။¹⁴⁰

139 ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၂ ရက်နေ့ MCRB ၏ စီစဉ်မှုဖြင့် ကျင်းပခဲ့သော ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ working group ကို ECD မှ တင်ပြခဲ့သော presentation။
 140 ECD နှင့်ဆက်သွယ်မေးမြန်းခြင်းများ။ မတ်လ ၂၀၁၇။

အများပြည်သူပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းနှင့် ထုတ်ဖော်ကြေညာခြင်း

၂၀၁၅ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း (IEE အတွက် အပိုဒ် ၃၈၊ EIA အတွက် အပိုဒ် (၆၅) အရ စီမံကိန်းအဆိုပြုသူများ၊ ကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုပေးသောအဖွဲ့အစည်းက EIA အစီရင်ခံစာကို ECD သို့ တင်ပြပြီး ၁၅ ရက်အတွင်း ထုတ်ဖော်ရမည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ စီမံကိန်းကြောင့်ထိခိုက်ခံရသူများ၊ ဒေသခံ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် အခြားသက်ဆိုင်သော ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ သိရှိစေရန် (၁) EIA ကို စီမံကိန်း သို့မဟုတ် စီမံကိန်းအဆိုပြုသူ၏ website ပေါ်တွင် ထုတ်ဖော်ကြေညာခြင်း (၂) ပြည်တွင်းမီဒီယာများမှတစ်ဆင့် ဆက်သွယ် ထုတ်ဖော်ခြင်းကြေညာခြင်း(ဥပမာ - သတင်းစာတွင် ထုတ်ဖော်ခြင်း) (၃) အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သောနေရာများ (ဥပမာ - စာကြည့်တိုက်များ ၊ အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သောခန်းမများ)၊ (၄) စီမံကိန်းအဆိုပြုသူ၏ ရုံးခန်းတွင်ထားရှိ ထုတ်ဖော်ခြင်းတို့ဖြင့် အများပြည်သူသိရှိစေရန် လုပ်ဆောင်ထားရမည်။ EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရ ECD မှလည်း အစီရင်ခံစာရရှိသည့်အချိန်တွင် အများပြည်သူ သိရှိနိုင်အောင် ထုတ်ဖော်ကြေညာခြင်းလုပ်ဆောင်ပေးရမည်။

EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေနှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာတာဝန်ယူမှုများ တိုးတက်လာစေရန် အရေးကြီးသည့်ခြေလှမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံ၏ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် ယခု EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို အကောင်အထည်ဖော် လိုက်နာစေရန် အခက်အခဲများစွာရှိသည်။ (အပိုဒ် (၄)၊ ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအဆင့် ထိခိုက်မှုများ နှင့် အပိုဒ် (၅-၇) ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများကို ကြည့်ရန်)။ သတ္တုကဏ္ဍအတွက် ကဏ္ဍအလိုက်သီးသန့် လမ်းညွှန်ချက်များ ရေးဆွဲခြင်းဖြင့် ဤ EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းမှာ ပိုမိုပြည့်စုံပြီး စီမံကိန်းအဆိုပြုသူနှင့် ၎င်းတို့၏အကြံပေးများ(consultants)အတွက် အထောက်အကူပြုစေရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။

EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို အမျိုးသားအဆင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အရည်အသွေး (ထုတ်လွှတ်မှု) လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် တစ်ချိန်တည်းပြဋ္ဌာန်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။¹⁴¹ ထိုလမ်းညွှန်ချက်များသည် နိုင်ငံတကာ (IFC) ငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့မှသတ်မှတ်ထားသော ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးလမ်းညွှန်ချက်များကို အခြေခံထားပြီး သတ္တုတွင်းကဏ္ဍကို အထူးပြုသည့် ခွင့်ပြုနိုင်သော ထုတ်လွှတ်မှုလမ်းညွှန်ချက်များပါဝင်သည်။ လမ်းညွှန်ချက်များသည် ဆူညံသံနှင့်တုန်ခါမှုကို ထိန်းချုပ်သည့် အခြေခံသဘောတရားများကို ဖော်ပြထားပြီး လေနှင့်ထုတ်လွှတ်မှု၊ ရေဆိုးများထုတ်လွှတ်မှုကို လက်ရှိနည်း ပညာများနှင့်သင့်တင့်သော ကုန်ကျစရိတ်များဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန် ဖော်ပြထားသည်။¹⁴² ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများကို အပိုဒ် ၅-၇ တွင် အသေးစိတ်ထပ်မံဖော်ပြထားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေ

အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် အစိုးရမှ မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေသစ်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး¹⁴³ ယခင် ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သော နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေ¹⁴⁴ကို အစားထိုးခဲ့သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော မြန်မာနိုင်ငံသား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေ¹⁴⁵ ကို နိုင်ငံခြားနှင့် နိုင်ငံသား/ပြည်တွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် ဥပဒေတစ်ခုတည်းအဖြစ် ပေါင်းစည်းလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ မတ်လ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု နည်းဥပဒေကို

141 ၂၀၁၆ ခုနှစ် အမျိုးသားပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အရည်အသွေး (ထုတ်လွှတ်မှု) လမ်းညွှန်ချက်များ
142 VDB - လုပ်ငန်းရှင်များအား သတိပေးခြင်း - ထုတ်ပြန်ထားသည့် ထုတ်လွှတ်မှု လမ်းညွှန်ချက်များ။
143 VDB - လုပ်ငန်းရှင်များအတွက် အကျဉ်းချုပ်မှတ်ချက် - မြန်မာ့ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေသစ်တွင် မည်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပြောင်း လဲခဲ့သနည်း။ အောက်တိုဘာလ (၈) ရက်၊ ၂၀၁၆
144 ၂၀၁၂ ခုနှစ် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေ။
145 ၂၀၁၃ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေ။

ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။¹⁴⁶ ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေသစ်များသည် ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သော နိုင်ငံခြားသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေပါ အောက်ဖော်ပြပါ အချက်များကို ပြောင်းလဲမှုများပြုခဲ့သည်။

- **MIC ခွင့်ပြုမိန့် အပြည့်အစုံ အစား "ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အတည်ပြုမိန့်" လုပ်ငန်းစဉ်ကို ထည့်သွင်းမိတ်ဆက်ထားခြင်း။** ခွင့်ပြုမိန့်ကို နည်းလမ်းနှစ်မျိုးဖြင့် ရရှိနိုင်သည်။ တစ်မျိုးမှာ 'MIC ခွင့်ပြုမိန့် အပြည့်အစုံ နှင့်အခြားတစ်ခုမှာ မြေအသုံးချမှု ခွင့်ပြုမိန့်အတွက် သဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် 'ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အတည်ပြုမိန့်' တို့ဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယလုပ်ငန်းစဉ်သည် ပိုမိုမြန်ဆန်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဟု ထင်မြင်ယူဆကြသည်။ 'MIC ခွင့်ပြုမိန့်အပြည့်အစုံ' သည် အရွယ်အစား ကြီးမားပြီး မဟာဗျူဟာကျသော သို့မဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများဖြစ်စေနိုင်သော စီမံကိန်းများအတွက် ရယူရန် လိုအပ်သည်။ (အပိုဒ် ၃၆ မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေ (MIL)၊ မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနည်းဥပဒေများ (MIR) တွင် ထပ်မံထည့်သွင်းရှင်းပြထားပါသည်။)
- **ယခုဥပဒေသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအားလုံးနှင့် အကျုံးဝင်သည်။** ၂၀၁၂ ခုနှစ် နိုင်ငံခြားသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေ သည် MIC ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသော နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက်သာ အကျုံးဝင်ပါသည်။ ဥပဒေ သစ်တွင် ၂၀၁၆ ခုနှစ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေအရ MIC ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်သူဖြစ်စေ၊ မကိုင်ဆောင်သူဖြစ်စေ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူအားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သည်။
- အခွန်အကျိုးခံစားခွင့်များကို ပြောင်းလဲထားသည်။ MIC ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိမည့် နိုင်ငံခြားသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ သည် ယခင်က(၅)နှစ် အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့် အလိုလျှောက်ရရှိမည်ဟူသည့် အချက်ကို ဖယ်ရှားခဲ့သည်။ အခွန် ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်းသည် MIC ၏ဆုံးဖြတ်ချက်ပေါ် မူတည်သည်။ အခြားသော အခွန်အကျိုးခံစားခွင့်များကို လည်း ပြောင်းလဲထားပါသည်။
- မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေသည် နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေများနှင့် ကိုက်ညီအောင် ပြုလုပ်ထားပါသည်။ ဥပဒေ သစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအပေါ် ပေးအပ်ထားသည့် ဆက်ဆံဆောင်ရွက်မှုများထက် လျော့ နည်းမှုမရှိစေရန်၊ အခြားနိုင်ငံတစ်ခုခုမှ နိုင်ငံခြားသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု များအပေါ်ပေးအပ်ထားသည့် ဆက်ဆံဆောင်ရွက်မှုထက် လျော့နည်းခြင်းမရှိစေရန်၊ သာတူညီမျှဆက်ဆံ ဆောင်ရွက်မှုပြုရန် စသည့်အချက်များပါဝင်သည့် နှစ်နိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု သဘောတူညီချက်များတွင် တွေ့ရ သည့်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် အကာအကွယ်ပေးသည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ၎င်းသည် လက်ရှိ နှစ်နိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသဘောတူညီချက်ပါ အချက်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် လိုက်နာလုပ် ဆောင်ရမည့် တာဝန်များနှင့်အညီ ရေးဆွဲထားပါသည်။
- **အလုပ်သမားများအတွက် အကာအကွယ်အသစ်များ။** ဥပဒေသစ်တွင် အလုပ်သမားများနှင့်ပတ်သက်၍ လိုက်နာရမည့် အလုပ်ရှင်များ၏ တာဝန်သစ်များထည့်သွင်းထားပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေဖြင့် လုပ်ငန်း ရပ်ဆိုင်းမည့်၊ ပိတ်သိမ်းမည်ဆိုလျှင် အလုပ်သမားများကို လျော်ကြေးငွေပေးဆောင်ပြီးမှ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ယာယီလုပ်ငန်းပိတ်သိမ်းသည့်အချိန်တွင် အလုပ်သမားများကို အခကြေးငွေပေးထားရမည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ အနေဖြင့် လုပ်ငန်းခွင်ထိခိုက်မှုများ၊ နာမကျန်းဖြစ်မှုများ၊ အသက်ဆုံးရှုံးခြင်း သို့မဟုတ် ကိုယ်လက်အင်္ဂါ ဆုံးရှုံးခြင်းများအတွက် လျော်ကြေးပေးဆောင်ရမည်။
- **ပွင့်လင်းမြင်သာမှု စည်းမျဉ်းဥပဒေသစ်များ။** အဆိုပြုလွှာလက်ခံပြီး ၁၀ ရက်အတွင်း MIC မှ အဆိုပြုလွှာ အကျဉ်းချုပ်ကို ထုတ်ပြန်ရန် (နည်းဥပဒေ ၄၅) နှင့် MIC မှ စတင်မစဉ်းစားမီ MIC ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်သူမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမည်သို့ စဉ်ဆက်မပြတ် တာဝန်ရှိစွာလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်ကို အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည့် နှစ်စဉ် အစီရင်ခံစာကို ထုတ်ပြန်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ (နည်းဥပဒေ ၁၉၆/၁၉၉)။

146 မြန်မာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု နည်းဥပဒေများ၊ မြန်မာ့ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ကော်မတီ၏ အမိန့်ကြော်ငြာစာ အမှတ် ၃၅/၂၀၁၇၊ ၃၁ ရက် မတ်လ ၂၀၁၇။

သို့သော် ယခု စည်းမျဉ်းဥပဒေအသစ်များကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင်မည်သို့ဖြစ်မည်ကို ကြည့်ရမည်ဖြစ်ပြီး နောက်ထွက်ရှိလာမည့်နည်းဥပဒေနှင့်ဥပဒေအမိန့်ကြော်ငြာစာများတွင်အောက်ပါအချက်များအပါအဝင်ဆက်လက် ရှင်းလင်းဖော်ပြမှု/အသေးစိတ်ဖော်ပြမှု အများအပြားလိုအပ်မည့် ရှုထောင့်များလည်း ရှိနေပါသည်။

- မည်သည့် စီမံကိန်းအမျိုးအစားဖြစ်သည်ကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် အပိုဒ် ၃၆ ပါ အချက်များအတိုင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ - MIC ခွင့်ပြုမိန့်အပြည့်အဝလိုသော စီမံကိန်းများဟု အမျိုးအစားသတ်မှတ်ပါက ၎င်းစီမံကိန်းသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဒေသခံလူ့အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် ကြီးမားသောထိခိုက်မှုများဖြစ်နိုင်သည့် အခြေအနေရှိသော လုပ်ငန်းမျိုးကိုဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
- ဥပဒေသစ်နှင့်စည်းမျဉ်းများကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် မည်သို့ ဥပဒေကြောင်းများအရ လုပ်ဆောင်ရမည်ကို ဆက်စပ်မှုရှိသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုမျိုးဖြစ်ရပါမည်။ ဥပမာ - ၂၀၁၅ ခုနှစ် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေအပိုဒ် ၅ နှင့် EIA ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်ကြောင်းကို ဖော်ပြ ထားသည့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေနှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ ဒေသခံများနှင့်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် သဘောတူညီချက်ရယူခြင်းများသည် MIC မှ ခွင့်ပြုမိန့်နှင့်သဘောတူညီ ချက်ပေးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် အဓိကကျသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များဖြစ်သည်။
- အပိုဒ် ၄၆ အရ စီမံကိန်းများအတွက် လွှတ်တော်၏ သဘောတူညီချက် ရယူရန်လိုအပ်ခြင်းသည် မည်သည့် စီမံကိန်းအမျိုးအစားဖြစ်သည်ကို ရှင်းလင်းရန် လိုအပ်သည်။
- စီမံကိန်း၏အစောပိုင်းအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်ချထားပေးရန်ဆုံးဖြတ်ရာ၌ စီမံကိန်းကြောင့် ထိခိုက်နိုင်ဖွယ်ရှိသော ဒေသခံများနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးစေခြင်းများအပါအဝင် တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် အခန်းကဏ္ဍကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသေးစိတ်ရှင်းလင်းရန်လိုအပ်သည်။ ဥပမာ - MIC အနေဖြင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ သဘောထားမှတ်ချက်များကို မဖြစ်မနေတောင်းခံရမည်ဆိုသည့် လိုအပ်ချက်မျိုး၊ တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရများမှလည်း သက်ဆိုင်သည့် ဒေသခံလူထုများနှင့် ဆွေးနွေးရမည့် တာဝန်ရှိဆိုသည်မျိုးဖြစ်သည်။

၂၀၁၇ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် MIC သည် ကန့်သတ်သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ငန်းများ သတ်မှတ်ခြင်း စာရင်း¹⁴⁷ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသာလျှင် 'ရေဒီယိုသတ္တိကြွပါသော သတ္တုများ ဥပမာ - ယူရေနီယမ်နှင့်သိုရီယမ် ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်းနှင့်ထုတ်လုပ်ခြင်း' ကိုလုပ်ကိုင်ရမည်။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို အသေးစားနှင့်အလတ်စား သတ္တုထုတ်လုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း သို့မဟုတ် ကျောက်စိမ်း/ကျောက်မျက်ရတနာ သန့်စင်ခြင်း သို့မဟုတ် ရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းနှင့်ထုတ်လုပ်ခြင်းများအတွက် ခွင့်ပြုပါ။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဖြင့်အကြီးစားသတ္တုထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံသားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဖြင့် အသေးစား၊ အလတ်စားနှင့်အကြီးစားထုတ်လုပ်မှုများအတွက် MONREC ဝန်ကြီးဌာနမှ ထောက်ခံချက်လိုအပ်သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ ကုမ္ပဏီများအက်ဥပဒေအရ မြန်မာကုမ္ပဏီများသည် နိုင်ငံခြားသား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများထံမှ အစုရှယ်ယာ ၃၅ % ရာနှုန်းအထိ ရယူနိုင်ပါသည်။

(ဂ) နိုင်ငံတကာ မူဘောင်များ

အထက်ဖော်ပြပါ အမျိုးသားဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများအပြင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့် ထိခိုက်သော လူ့အခွင့်အရေးများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေနှင့်ကိုက်ညီသည့် နိုင်ငံတကာမူဘောင်များလည်း ရှိပါသည်။ အချို့မူဘောင်များသည် လက်ရှိတွင် လည်ပတ်နေသော နိုင်ငံခြားသတ္တုတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ သို့မဟုတ် လုပ်ကိုင်ရန် စောင့်ကြည့်နေသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် အကျိုးဝင်ပါသည်။ အချို့သောကိစ္စရပ်

147 MIC အမိန့်ကြော်ငြာစာ အမှတ် ၁၅/၂၀၁၇ ၊ ကန့်သတ်သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ငန်းများ စာရင်း ၊ ဧပြီလ ၁၀ ရက် ၂၀၁၇။

များအတွက် မြန်မာအစိုးရနှင့်အခြားသောနိုင်ငံတွင်းမှ ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများမှ ကနဦးဆောင်ရွက်မှုများတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်နေကြပါသည်။

သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး (EITI)

EITI သည် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိပြီး တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံခန့်ခွဲမှုလုပ် ဆောင် နိုင်ရန် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာတွင် ဖော်ဆောင်နေသော လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။¹⁴⁸ EITI သည် ရေနံ၊ သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့နှင့် သတ္တုတူးဖော်ရေးကဏ္ဍများကို အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတစ်ခု၏ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို မည်သို့ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာ စီမံအုပ်ချုပ်သည်ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးပါသည်။ ၎င်းတွင် တွင်းထွက်သယံဇာတ ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များထုတ်ပေးခြင်း၊ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ ငွေကြေးကိုင်တွယ်ပုံနှင့် အများပြည်သူနှင့် စီးပွားရေးအတွက် မည်သို့ အကျိုးများရှိသည် တို့ပါဝင်သည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် EITI စံနှုန်း¹⁴⁹ တွင် အပိုင်း (၂) ပိုင်းပါဝင်ပါသည်။ အပိုင်း (၁) တွင် စံနှုန်းများ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းကိုဖော်ပြထားပြီးအပိုင်း(၂)တွင် နိုင်ငံတကာ EITIအားစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့်စီမံအုပ်ချုပ်မှုကိုဖော်ပြထားပါသည်။ ယခုစံနှုန်းကို အစိုးရဌာနများမှကိုယ်စားလှယ်များ၊ တွင်းထွက်လုပ်ငန်းဆိုင်ရာကုမ္ပဏီများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်း များ(CSOs)၊အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့်နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများမှကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သည့် ဘက်ပေါင်းစုံပါဝင်သော ဘုတ်အဖွဲ့မှ ကြီးကြပ်လုပ်ဆောင်ပါသည်။ ၎င်းတို့၏ တိုးတက်မှုအစီရင်ခံစာများနှင့် နှစ်စဉ်အစီရင်ခံစာများသည် ကုမ္ပဏီများမှ အခွန်အခများပေးဆောင်ထားမှုနှင့် အစိုးရမှလက်ခံထားရှိမှုတို့ကို ဖော်ပြ ရပြီး နိုင်ငံများကို ယခုစံနှုန်းဖြင့်တိုင်းတာကာ စိတ်ကျေနပ်ဖွယ်တိုးတက်မှု၊ အဓိပ္ပာယ်ရှိသောတိုးတက်မှု၊ လုံလောက် သည့်တိုးတက်မှုမရှိ၊ သို့မဟုတ် တိုးတက်မှုလုံးဝမရှိ စသည်ဖြင့် အဆင့်သတ်မှတ်ပေးပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏လက်ရှိ EITI အဆင့်မှာ ၂၀၁၆ ခုနှစ် စံနှုန်းအရ “ဆန်းစစ်ရန်လိုအပ်သေးသည်” ဆိုသည့် အခြေအနေ တွင်သာရှိပါသည်။ ၎င်း၏ပထမ EITI အစီရင်ခံစာကို ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၃/၂၀၁၄ တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။¹⁵⁰ ဒုတိယအကြိမ်အစီရင်ခံစာကို အစိုးရအပြောင်းအလဲကြောင့် ထုတ်ပြန်ရန်အချိန်ရွှေ့ဆိုင်းခဲ့ သည်။ ယခုအခါတွင် အစီရင်ခံစာကို ဘဏ္ဍာနှစ် နှစ်ခုအတွက် မတ်လ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်း လုပ်ဆောင်နေကြပါသည်။ ၎င်းအစီရင်ခံစာကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇွန်လိုင်လနောက်ပိုင်းတွင် ၂၀၁၆ ခုနှစ် စံနှုန်းများနှင့် ချိန်ထိုးဆန်းစစ်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ MEITI မှလည်း ၎င်းတို့၏ အကျိုးအမြတ်ရရှိမှုဆိုင်ရာ လမ်းပြမြေပုံ (Beneficial Ownership Roadmap) ကို ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် အပြည့်အဝလိုက်နာနိုင်ရန် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။¹⁵¹ EITI အရ နည်းပညာအထောက်အပံ့အနေဖြင့် Cadaster စနစ်တစ်ခုထူထောင်ရန်နှင့် Beneficial Ownership ကို ထုတ်ပြန် နိုင်ရန်အတွက် အစမ်းလုပ်ဆောင်မည့်နမူနာတစ်ခု လုပ်ဆောင်ရန်တို့ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာဓာတ်သတ္တုနှင့်သတ္တုကောင်စီ (ICMM) ၏ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးရေးမူဘောင်

နိုင်ငံတကာ ဓာတ်သတ္တုနှင့်သတ္တုကောင်စီ (ICMM) သည် လူမှုရေးနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာတိုးတက်မှုများကို ဦးစား ပေး လုပ်ဆောင်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ဓာတ်သတ္တုနှင့်သတ္တုလုပ်ငန်း စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးရေးကို ပံ့ပိုးလုပ် ဆောင်ပေးသော အဖွဲ့အစည်းလည်းဖြစ်ပါသည်။ ICMM သည် ၎င်းတို့နှင့်အတူ သတ္တုတူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီ ၂၃ ခု၊ အမျိုးသားအဆင့်နှင့်ဒေသတွင်းမှ သတ္တုတူးဖော်ရေးအသင်းအဖွဲ့ ၃၄ ခု၊ ကမ္ဘာ့သတ္တုထုတ်ကုန် အသင်းများဖြင့်

148 သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး။
149 ၂၀၁၆ ခုနှစ် EITI စံနှုန်းများ။
150 MEITI ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံး EITI အစီရင်ခံစာ - ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ။
151 မြန်မာနိုင်ငံ အကျိုးအမြတ်ရရှိမှုဆိုင်ရာ လမ်းပြမြေပုံ (Myanmar Beneficial Ownership Roadmap)၊ မတ်လ ၂၀၁၇။

သတ္တုတူးဖော်ရေး၊ ဓာတ်သတ္တုနှင့်သတ္တုကဏ္ဍကို စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးစေရန်အတွက် ပိုမိုအကူအညီပေးနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ ICMM ၏လုပ်ဆောင်ချက်တန်ဖိုးများကို လမ်းညွှန်ပေးသည့် အချက်များတွင် ဂရုစိုက်ခြင်း၊ ရိုသေလေးစားခြင်း၊ ရိုးသားဖြောင့်မတ်ခြင်း၊ တာဝန်ယူတက်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း စသည်တို့ပါဝင်ပါ သည်။¹⁵² ICMM သည် ကုမ္ပဏီများ၏လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု အဆင့်အတန်း မြင့်လာစေရန် လမ်းညွှန်ပေးသည့် စံနှုန်း များနှင့်မူဘောင်အမျိုးမျိုးကို ပြင်ဆင်ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအနေဖြင့် ရေထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှုမူဘောင် (Water Stewardship Framework) သည် ရေအသုံးပြုသူများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအကြား အဖြေရှာခြင်းကို အခြေခံပြီး လုပ်လေ့လုပ်ထရှိသည့် အချက်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ICMM ၏စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးရေးမူဘောင် တွင် အကောင်းဆုံးအလေ့အထမူဘောင်များအဖြစ် အခြေခံ မဖြစ်မနေ လိုက်နာရမည့် အချက် ၁၀ ခု ပါဝင်ပါသည်။ ၎င်းသည် သတ္တုတူးဖော်ရေးနှင့်သတ္တုလုပ်ငန်း စဉ်ဆက် မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်ဖြစ်ပြီး ICMM အဖွဲ့ဝင်များသည် ၎င်းအချက်များအပေါ် အစီရင်ခံစာ တင်ပြရသည်။ ICMM အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်ကြသည့် Freeport နှင့် MMG (PanAust) တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှာဖွေခြင်း/စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းလုပ်ငန်းများအတွက် စိတ်ဝင်စားနေပါသည်။

ဆန္ဒအလျောက်လေးစားလိုက်နာနိုင်သော လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ (VPSHR)

ဆန္ဒအလျောက်လေးစားလိုက်နာနိုင်သော လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူများ (VPSHR) သည် အစိုးရများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများပါဝင်သည့် ဘက်ပေါင်းစုံမှ ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူ များ၏ ကြိုးစားအားထုတ်မှုတစ်ခုဖြစ်ပြီး တွင်းထွက်စီမံကိန်းလုပ်ငန်းအနီးရှိ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းတွင် ပြည်သူ့လုံခြုံ ရေးဝန်ထမ်းများနှင့် ပုဂ္ဂလိကလုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများနှင့် ဆက်စပ်သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်နိုင်ခြေအန္တရာယ် ကိုလျော့ချရန်နှင့်ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်ရှာဖွေထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ VPSHRသည်တွင်းထွက်လုပ်ငန်းများအတွက် အထူးဒီဇိုင်းဆွဲထားသော အစီအစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ၎င်း၏ အခြေခံသဘောတရားအချက်များကို ICMM၊ ICRC၊ IFCနှင့် IPIECA (ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာနှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအတွက် ဆောင်ရွက်နေသော ကမ္ဘာ့လုံးဆိုင်ရာ ရေနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းရှင်များအသင်း) တို့မှ ထောက်ခံချက်ပေးထားပါသည်။ VPSHR သည် တွင်းထွက် လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နေသည့် နေရာအနီးတွင်နေထိုင်သည့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများအပေါ် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ချိုးဖောက်မှုများရှိနိုင်သည့်အခြေအနေများကို အခြေခံ၍ အသိအမှတ်ပြုလုပ်ဆောင်ပါသည်။ ၎င်းအခြေခံ သဘောတရားများသည် တွင်းထွက်တူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီများ လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေချိန်တွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်း ရေးနှင့်လုံခြုံရေးရှိစေရန် လူ့အခွင့်အရေး၊ အခြေခံလွတ် လပ်ခွင့်များနှင့် နိုင်ငံတကာလူသားချင်းစာနာမှုဥပဒေများ ကို လေးစားလိုက်နာမှုကို သေချာစေရေးအထောက်အကူပြုစေရန် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲထားပါသည်။ VPSHR တွင် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးလမ်း ညွှန်ချက်လက်စွဲစာအုပ်ပါဝင်ပြီး ထိုအခြေခံသဘောတရားများကို ကုမ္ပဏီ များ၊ ၎င်းတို့၏အလုပ်သမားများနှင့် ကန်ထရိုက်တာများလိုက်နာရန် အထောင့်အကူပေးပါသည်။¹⁵³ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည်တွင်း၌ ကနဦးစမ်းသပ်လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းရန် VPSHR မှ ရွေးချယ်ခဲ့သော နိုင်ငံ (၃) နိုင်ငံမှ တစ်ခုဖြစ် သည်။ ယင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကနဦးအစည်းအဝေးများပြုလုပ်ခဲ့ပြီး scoping study တစ်ခုပြုလုပ်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။

152 ICMM, Vision and values
 153 ဆန္ဒအလျောက်လေးစားလိုက်နာနိုင်သော လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအား ပြုမူလိုက်နာရမည့် အခြေခံသဘောတရားများ အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် လမ်းညွှန်ချက်လက်စွဲစာအုပ် ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ICMM, ICRC, IFC နှင့် IPIECA ။

တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်း၏ သတ္တုများ၊ ဓာတ်သတ္တုများနှင့်ဓာတုပစ္စည်းများ တင်သွင်း သူနှင့်တင်ပို့သူများ (CCCMC) ဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ။

သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ ပြည်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများတွင် လုပ်ဆောင်ရမည့် လူမှုရေးဆိုင်ရာတာဝန်များအတွက် လမ်းညွှန်ချက် (CCCMC လမ်းညွှန်ချက်) ကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် အဖွဲ့ဝင်ကုမ္ပဏီ ၆၀၀၀ ကျော်ရှိသည့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်းအောက်ရှိ ဌာနတစ်ခုဖြစ်သည့် CCCMC မှ စတင်ဖြန့်ဖြူးပေးခဲ့သည်။ ယင်းအဖွဲ့သည် ပြည်ပနိုင်ငံများရှိ ဓာတ်တ္တုများနှင့်သတ္တုကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့် တရုတ်ကုမ္ပဏီများကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများကိုလိုက်နာရန်နှင့် အန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်သည့် ကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက်များကို အခြေခံသည့် အလေးဂရုပြုကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ (due diligence) ကို လုပ်ဆောင်ရန် ညွှန်ကြားထားပါသည်။¹⁵⁴ ထိုလမ်းညွှန်ချက်များသည် သတ္တုကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာတာဝန်ယူမှု စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်စနစ်ကို မည်သို့ထူထောင်ရမည်ကို လမ်းညွှန်ထားပြီး လူမှုရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုအချက်အလက်များကို မည်သို့ထုတ်ပြန်ရမည်ကိုလည်း လမ်းညွှန်ပေးထားပါသည်။¹⁵⁵

ထိုလမ်းညွှန်ချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် ပြင်ဆင်နေသည့် ကုမ္ပဏီများကို တာဝန်ယူမှုရှိသော ဓာတ်သတ္တုကုန်သွယ်ရေးကွင်းဆက်များအတွက် တရုတ်နိုင်ငံ၏ အလေးဂရုပြု ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ (due diligence) ဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်ကို ရည်ညွှန်းပြီး ၎င်း due diligence ဆန်းစစ်ခြင်းမှ ရရှိလာသော အကြံပြုချက်များကို လုပ်ငန်းလည်ပတ်သည့်အခါ အသုံးပြုရန်ဖြစ်သည်။ ထိုလမ်းညွှန်ချက်များသည် OECD ၏ ပဋိပက္ခနှင့်အန္တရာယ်အမြင့်ဆုံးနေရာများမှ တာဝန်ယူမှုရှိသော ဓာတ်သတ္တုကုန်သွယ်ရေးကွင်းဆက် အတွက် အလေးဂရုပြုကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု (Due Diligence) ဆိုင်ရာဆန်းစစ်ခြင်း လမ်းညွှန်ချက်နှင့်ကိုက်ညီ စွာဆောင်ရွက်ထားပါသည်။ OECD အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ထိုကဲ့သို့ ဓာတ်သတ္တုကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက်ဆိုင်ရာ Due Diligence ဆန်းစစ်ခြင်းအား လုပ်ဆောင်ရမည့်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက်များစစ်ဆေးခြင်းအပြင် ဤလမ်းညွှန်ချက်သည် အစိုးရသို့ပေးရသော ငွေကြေးကိုဖော်ပြရန် EITI စံနှုန်းများနှင့် စတော့အိတ်ချိန်းမှချမှတ်ထားသော နည်းဥပဒေများအတိုင်း လုပ်ဆောင်စေပါသည်။¹⁵⁶ GIZ, EMM network တို့၏ အကူအညီဖြင့် ပူးပေါင်းကာ CCCMC မှ ၃ နှစ်တာ ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ် သတ္တုတူးဖော်နိုင်ရေး လုပ်ငန်းအစီအစဉ် (SMAP) တစ်ခုကို ၂၀၁၆ မှ ၂၀၁၈ အတွက် ရေးဆွဲခဲ့ပြီး ၎င်းကို ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလမ်းညွှန်ချက်များချမှတ်ကာ ပူးပေါင်းအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြင့် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် ကောင်းကျိုးများ ပိုမိုဖြစ်ထွန်းစေရန် ဖော်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။¹⁵⁷ GIZ အဖွဲ့သည် လေ့လာရေးဆိုင်ရာခရီးစဉ်တစ်ခုကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

ပဋိပက္ခနှင့်အန္တရာယ်အမြင့်ဆုံးနေရာများမှ တာဝန်ယူမှုရှိသော ဓာတ်သတ္တု ကုန်သွယ်ရေးကွင်းဆက် အတွက် OECD ၏ အလေးဂရုပြု ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု (Due Diligence) ဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ခြင်းလမ်းညွှန်

OECD ၏ အလေးဂရုပြု ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု (Due Diligence) ဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ခြင်း လမ်းညွှန်သည် အစိုးရများမှ ထောက်ပံ့ပေးသော အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးပါဝင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ပဋိပက္ခနေရာများမှ ရရှိသောဓာတ်သတ္တုများကို တာဝန်ယူမှုရှိစွာ ကုန်သွယ်ရေးကွင်းဆက်များစီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန် ဖော်ဆောင်သောလုပ်ငန်းစဉ်လည်းဖြစ်သည်။ ဤလမ်းညွှန်ချက်သည် ဓာတ်သတ္တုအမျိုးအစားအားလုံးအတွက်ဖြစ်ပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံးအတွက် အသုံးပြုနိုင်သည်။ သို့သော် ၎င်းတွင် အထူးပြုဓာတ်သတ္တုများပါဝင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ခဲမဖြူ၊ တန်တလိုက်၊ အဖြိုက်နက်နှင့် ရွှေတို့ဖြစ်သည်။ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ကုမ္ပဏီများမှ ဓာတ်သတ္တုရယူမှုရန် လုပ်ဆောင်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးကို

154 သတ္တု တွင်းဆိုင်ရာ ပြည်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများတွင် လုပ်ဆောင်ရမည့် လူမှုရေးဆိုင်ရာတာဝန်များအတွက် လမ်းညွှန်ချက်။ CCCMC, ၂၀၁၄ ခုနှစ်။
155 သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ ပြည်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများတွင် လုပ်ဆောင်ရမည့် လူမှုရေးဆိုင်ရာတာဝန်များအတွက် လမ်းညွှန်ချက် လုပ်ဆောင်ခြင်း။ EMM Network CCCMC။
156 Global Witness - တရုတ်လမ်းညွှန်ချက်အသစ်များသည် သတ္တုကုမ္ပဏီများကို ပဋိပက္ခလျော့ချခြင်း၊ လက်ထိုးမှုအန္တရာယ်လျော့ချခြင်းနှင့် အိမ်ရှင်ဒေသခံများကို အရှိအသေပြသခြင်း။ ၂၃ ရက် အောက်တိုဘာလ၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်။
157 https://www.emm-network.org/case_study/sustainable-mining-in-china/

လေးစားလိုက်နာပြီး ပဋိပက္ခများ ဖြစ်စေနိုင်သော လုပ်ဆောင်မှုများကို ရှောင်ရှားနိုင်စေရေး အထောက်အကူပြုစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ် မေလတွင် ကျင့်သုံးခဲ့သော ဤလမ်းညွှန်ချက်သည် ယခုလုပ်ငန်း၏ စံနှုန်းများဖြစ်လာ သည်။ ယခုအခါ ထိုလမ်းညွှန်ချက်များကို အမေရိကတွင် စာချုပ်ချုပ်ဆိုသည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများတွင် ရည်ညွှန်း အသုံးပြုပြီး ဥရောပစည်းမျဉ်းဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံအချက်များအဖြစ် အသုံးပြုထားပါသည်။ London Metal Ex- change သည် ကလေးအလုပ်သမားနှင့် ပဋိပက္ခနှင့်ဆက်နွယ်သောဓာတ်သတ္တုများ အပါအဝင် တာဝန်ယူမှုရှိသော ဓာတ်သတ္တုရယူမှု အခြေခံသဘောတရား ထွက်ပေါ်လာရေးအတွက် လုပ်ဆောင်နေသည်ဟုလည်း သိရပါသည်။¹⁵⁸ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့သည် ဤလမ်းညွှန်ချက်ကိုအသုံးပြု၍ နာမည်ကြီး ကျောက်မျက်ရတနာနှင့် နာရီကုမ္ပဏီ ၁၃ ခု တို့၏ ရွှေနှင့်စိန် ကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက်တွင် မည်သို့ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်မှုများပြုလုပ် သည်ကို စစ်ဆေးပါသည်။¹⁵⁹

OECD လမ်းညွှန်ချက်သည် တာဝန်ယူမှုရှိသော ဓာတ်သတ္တုကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက်အတွက် Chinese Due Dili- gence Guidelines for Responsible Mineral Supply Chains လမ်းညွှန်ချက်ကို ပြင်ဆင်ရာတွင် OECD နှင့်အတူ ပူးပေါင်း၍ တရုတ်ကုန်သွယ်ရေးဌာနက ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ဤလမ်းညွှန်ချက်သည် အဆင့် (၅) ဆင့်ပါဝင်သော မူဘောင်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတွင် ခိုင်ခံ့သော ကုမ္ပဏီစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်ကို တည်ထောင်ပေးခြင်း၊ ကုန်သွယ်မှုကွင်း ဆက်မှ ဖြစ်နိုင်ဖွယ်အန္တရာယ်ကို ထုတ်ဖော်ဆန်းစစ်ပေးခြင်း၊ ထုတ်ဖော်ထားသော အန္တရာယ်များကို အကောင် အထည်ဖော်တုံ့ပြန်ရန် မဟာဗျူဟာရေးဆွဲခြင်း၊ လွတ်လပ်သော တတိယအဖွဲ့အစည်းမှ ကုန်သွယ်ကွင်းဆက်ကို ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် ကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက်ကို စဉ်အစီရင်ခံစာတင်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ပဋိပက္ခနှင့်အန္တရာယ်မြင့် မားသောနေရာများကို လမ်းညွှန်ချက်တွင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခနှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ အဆင့် မဟုတ်သော အကြမ်းဖက်လုပ်ဆောင်မှုဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့နေရာများတွင် နိုင်ငံရေး မတည်ငြိမ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဖိနှိပ်မှုများရှိခြင်း၊ သင်းဖွဲ့မှုအားနည်းခြင်း၊ လုံခြုံမှုမရှိခြင်း၊ ပြည်သူပိုင်အခြေခံအဆောက် အအုံများဖျက်စီးခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများပျံ့နှံ့ခြင်း စသည်တို့လည်း ပါဝင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုလမ်းညွှန် ချက်သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မည့် ကုမ္ပဏီများအတွက် အလွန်ပင်သင့်လျော်ပါသည်။ အထူး သဖြင့် ပဋိပက္ခဖြစ်နေသောဒေသများနှင့် ထိုဒေသများမှ ရွှေနှင့် 3Ts ထုတ်လုပ်သော ကုမ္ပဏီများအတွက် ဖြစ်သည်။ OECD သည် တာဝန်ယူမှုရှိသောဓာတ်သတ္တုကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက်အတွက် တရုတ်လုပ်ငန်းရှင်များ လမ်းညွှန်ချက် ကိုပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် CCCMC နှင့် နားလည်မှုသဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ ပြီးဖြစ်ပါသည်။

ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများအတွက် ဥရောပသမ္မတနိုင်ငံ စည်းမျဉ်းဥပဒေများ

၂၀၁၇ ခုနှစ် ဧပြီလ ၃ ရက်နေ့တွင် ဥရောပသမ္မတနိုင်ငံစီ လက်နက်ကိုင်များထံမှ ပဋိပက္ခနှင့်ဆက်နွယ်သောဓာတ် သတ္တုများ ဝယ်ယူခြင်းကြောင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုရရှိနေခြင်းမှ ရပ်ဆိုင်းရန် စည်းမျဉ်းဥပဒေတစ်ခု သဘောတူခဲ့ ကြသည်။¹⁶⁰ ထို့ကြောင့် ဤသဘောတူညီချက်သည် EU ကုမ္ပဏီများအားလုံး ခဲမဖြူ၊ တန်တလိုက်၊ အဖြိုက်နက် (3Ts) နှင့် ရွှေကို တာဝန်ယူမှုရှိစွာ တင်ပို့ရန်နှင့် ၎င်းတို့ဝယ်ယူလိုက်သော ငွေကြေးများသည် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများကို ထောက်ပံ့မှုမရှိစေရန် လိုအပ်ပါသည်။ ယခုကဲ့သို့ အလေးဂရုပြု ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု (Due Dil- igeance) ဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ခြင်း နည်းဥပဒေများသည် ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ (၁) ရက်နေ့မှစ၍ တရားဝင်မည် ဖြစ်ပြီးသော်လည်း တင်ပို့သူများကို အမြန်ဆုံးကျင့်သုံးရန် တိုက်တွန်းထားပါသည်။ ဤနည်းဥပဒေတွင် ဓာတ်သတ္တု ထုတ်လုပ်ရာတွင် တူးဖော်ခြင်းနှင့်သန့်စင်ခြင်းကဲ့သို့သော upstream ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်း

158 London Metal Exchange သည် ကလေးသူငယ်အလုပ်သမား အသုံးပြုပြီး ရရှိလာသော ဓာတ်သတ္တုများ ဝယ်ယူခြင်းကို တားမြစ်သွားမည်ဖြစ်သည်။ Reu- ters၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၃ ရက်။
 159 ကျောက်မျက်ရတနာတို့၏နောက်ကွယ်မှ ပေးဆက်ရသော နာကျင်မှုများ၊ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဖေဖော် ဝါရီလ ၈ ရက်။
 160 ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများ ၊ ကောင်စီအနေဖြင့် လက်နက်ကိုင်များကို ငွေကြေးရရှိနေမှု လျော့ချသည့် နည်းဥပဒေသစ်ကို ထောက်ခံခဲ့သည်။ ဥရောပယူနိုက်တက် ကောင်စီ၊ သတင်းထုတ်ပြန်ချက် ၁၈၁/၁၇၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဧပြီလ ၃ ရက်။

တစ်ခုကို တာဝန်ယူမှုရှိစွာ ရယူရန် တာဝန်များထည့်သွင်းထားပါသည်။ EU ၏ သတ္တုနှင့်ဓာတ်သတ္တုသွင်းကုန် ၉၅% သည် အထက်ပါအချက်များနှင့် ကိုက်ညီစေမည်ဖြစ်ပြီး ပမာဏအနည်းငယ်တင်ပို့သူများသည် ကင်းလွတ်ခွင့်ရမည် ဖြစ်သည်။ EU နိုင်ငံများရှိ ကျွမ်းကျင်သော အာဏာပိုင်များသည် တင်ပို့လာသော သတ္တုနှင့်ဓာတ်သတ္တုတို့သည် သတ်မှတ်ထားသော ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့်ကိုက်ညီမှု ရှိ/မရှိကို စစ်ဆေးမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ကော်မရှင်အနေဖြင့် အသေးစားနှင့်အကြီးစား downstream ကုမ္ပဏီများ လိုက်နာမှုရှိမရှိကို တိုင်းတာစစ်ဆေးခြင်းနှင့် Due Diligence ပိုမိုတိုးတက်ရန် လုပ်ဆောင်မည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းကုမ္ပဏီများသည် ဓာတ်သတ္တုများကို ကုန်ပစ္စည်းထုတ်လုပ်ရန် အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် အသုံးပြုကြသော လုပ်ငန်းများဖြစ်ကြသည်။ ကော်မရှင်အနေဖြင့် ချည်နှောင်မှုမရှိသောလမ်း ညွှန်ချက်များပါဝင်သည့် လက်စွဲစာမူကြမ်းကို ကုမ္ပဏီများအတွက် အထောက်အကူပြုစေရန် ထုတ်ပေးမည်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် အသေးစားနှင့်အလတ်စားလုပ်ငန်းများအတွက် ပဋိပက္ခနှင့် အန္တရာယ်မြင့်မားသည့် နေရာများ စာရင်း ထည့်သွင်း၍ ထုတ်ပြန်သွားပါမည်။

အထက်ဖော်ပြပါ ၂၀၁၁ ခုနှစ် OECD လမ်းညွှန်ချက်ကို အခြေပြု၍ တည်ဆောက်ထားသော စည်းမျဉ်းဥပဒေသည် ကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက် Due Diligence အတွက် နိုင်ငံတကာအဆင့်တစ်ခု သတ်မှတ်ပေးပါသည်။¹⁶¹ သဘောတူညီချက်တစ်ခုကို ကောင်စီမှ ထောက်ခံသဘောတူထားသော စာသားများသည် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ဥရောပပါလီမန်နှင့် သဘောတူညီခဲ့ကြပြီး နှစ်ပေါင်းများစွာ ငြင်းခုံခြင်းနှင့် အများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံပွဲများပြုလုပ်ခဲ့ပြီးနောက် ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လ ၁၆ ရက်တွင် ဥရောပ ဖျက်နာစုံညီပွဲတွင် မဲထည့်၍ အတည်ပြုခဲ့သည်။ အမေရိကန် Dodd Frank အက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၅၀၂ ပါ စည်းမျဉ်းများနှင့်မတူ (ယခုတွင် Trump ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ၎င်းအက်ဥပဒေကို ပယ်ဖျက်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်နေကြပါသည်)¹⁶² EU နည်းဥပဒေသည် ပထဝီအနေအထားအကန့်အသတ်မရှိ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ မည်သည့်ပဋိပက္ခနှင့်အန္တရာယ်မြင့်မားသော နေရာများတွင်မဆို အကျုံးဝင်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်ရှိလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခရှိသောနေရာများအားလုံးနှင့်အကျုံးဝင်မည်ဖြစ်သည်။¹⁶³ 'ဝ' ဒေသ၊ ကယားနှင့်တနင်္သာရီ ဒေသများမှ ထုတ်သော ခဲမဖြူ/အဖြူနက်တို့အပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံမှ တင်ပို့သော ရွှေ၊ ခဲမဖြူနှင့်အဖြူနက် တို့လည်းပါဝင်မည်ဟု မျှော်လင့်နေကြပါသည်။

161 ဥရောပ ပါလီမန် သတင်းထုတ်ပြန်ချက်၊ ပဋိပက္ခရှိသော ဓာတ်သတ္တုများ၊ MEPs သည် တင်ပို့သူများအတွက် မဖြစ်မနေ လိုက်နာရမည့် ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်း ဆန်းစစ်ခြင်းကို သေချာလိုက်နာစေပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၆ ရက်။
 162 အမေရိကန်အစိုးရ - Dodd Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act, Public Law No. 111-203. အထူးသဖြင့် ပုဒ်မ ၁၅၀၂။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ Global Witness အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြချက်ကိုလည်း ကြည့်ရန်။
 163 ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေ ရှင်းပြချက်၊ ဥရောပ ကော်မရှင် ကြည့်ရန်။

ကဏ္ဍအဆင့် သက်ရောက်မှုများ

အပိုင်း (၄)

ကဏ္ဍအဆင့် သက်ရောက်မှုများ

ဤအပိုင်းတွင် -

- (က) ကဏ္ဍအဆင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ
 - အခွန်သက္ကာငွေနှင့်သတ္တုတူးဖော်ရေးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏အခန်းကဏ္ဍ
 - ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေခံစားရေးစာချုပ်များ (PSCs)နှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသဘောတူညီချက်များ
 - အခွန်အကောက်များ
 - ပြည်ထောင်စုနှင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အကြား အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း
 - ဒေသခံအလုပ်အကိုင်ရရှိမှုအခွင့်အလမ်းများနှင့် ကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက် (ဒေသပိုင်းဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာ)
- (ခ) ကဏ္ဍအဆင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ
 - လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း နည်းစနစ်များ
 - တရားမဝင်နှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း
 - နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်းများ (SOEs) အုပ်ချုပ်မှုနည်းစနစ်နှင့် တပ်မတော်နှင့်ဆက်နွယ်နေသော ကုမ္ပဏီများ
 - ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အကတိလိုက်စားမှု
 - သတ္တုတွင်းဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ထိန်းချုပ်မှုများအတွက် တာဝန်ရှိခြင်း
 - တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများထိန်းချုပ်သည့်နေရာများနှင့် ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများ
 - အမျိုးသားဓာတ်သတ္တု သယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒ
- (ဂ) ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးတွင် ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ
 - ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်း
 - လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး
 - ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း
 - မြေယာနှင့်ရေစီမံခန့်ခွဲမှု
 - ပြဒါးအသုံးပြုမှု လျော့ချရေးနှင့်ပျောက်ရေး
 - လုပ်ကွက်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့်သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း

(က) ကဏ္ဍအဆင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ

ယခုအခန်းတွင် သတ္တုတူးဖော်ရေးအခန်းကဏ္ဍ၏ ထိခိုက်မှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံစီးပွားရေးအပေါ် မည်သို့ သက်ရောက်သည်ကို ဖော်ပြထားသည်။ ဥပမာ- သတ္တုတူးဖော်ရေးအခန်းကဏ္ဍသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏စီးပွားရေး တိုးတက်မှုကို မည်သို့ပံ့ပိုးပေးသနည်း၊ အလုပ်အကိုင်ရရှိမှုကို မည်သို့ပံ့ပိုးနေသည်ကို ထည့်သွင်းဆွေးနွေးထားပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ သက်ရောက်မှုများသည် အစိုးရ၏လုပ်ဆောင်မှုများ- မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများ၊ ၎င်း၏ ဌာနဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၏

လုပ်ဆောင်မှုတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏လုပ်ဆောင်မှုများသည် တာဝန်ယူမှုရှိသောစီးပွားရေး ချဉ်းကပ်ပုံများကို အနည်းဆုံး သို့မဟုတ် အပြည့်အဝ လုပ်ဆောင်စေသင့်ပါသည်။ အချို့သောနေရာတွင် အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်မှုကို အတားအဆီး သို့မဟုတ် လျော့ပါးစေပါသည်။ သက်ရောက်မှုများသည် ကုမ္ပဏီများအတူတကွ ပြုမူလုပ်ဆောင်မှုများမှလည်း ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။

ကဏ္ဍအဆင့်စီးပွားရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှုကို သုံးသပ်မည်ဆိုလျှင်-စီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် သတ္တု တူးဖော်ရေး၏အခန်းကဏ္ဍ၊ သတ္တုတူးဖော်ခွင့်ပေးသော စာချုပ်များနှင့်သဘောတူညီမှု အမျိုးအစားများ၊ အကောက်အခွန်၊ ပြည်ထောင်စုနှင့်တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များအကြား အကျိုးအမြတ်နှင့်အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေမှု တို့ပါဝင်ပြီး ဒေသအကြောင်းအရာများကိုကြည့်လျှင် သတ္တုတူးဖော်ရေးကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရန်ဖြစ်သည်။ ယခုကဲ့သို့ ရှုထောင့်များကို ပေါင်းစပ်ခြင်းသည် ဆင်းရဲမွဲတေမှုလျော့ချရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးများအတွက် အပြုသဘောဆောင်သည့် လက္ခဏာများကို အထောက်အကူပြုရန် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအနာဂတ်ဖြစ်နိုင်ခြေများအတွက် အရေးကြီးသော သက်ရောက်မှုရှိသည်။ သို့မဟုတ် မရှိပါ။ အချက်တစ်ခုချင်းစီကို အောက်တွင် အသေးစိတ် ဆက်လက်ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။

အခွန်ဘဏ္ဍာငွေနှင့် သတ္တုတူးဖော်ရေးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဦးဆုံး ၂၀၁၃/၂၀၁၄ ခုနှစ် တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဖော်ဆောင်ရေး (EITI) အစီရင်ခံစာ နှင့် ၂၀၁၄/၂၀၁၅ နှင့် ၂၀၁၅/၂၀၁၆ EITI အစီရင်ခံစာ မူကြမ်း (၂) ခုလုံးတွင် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များမှ ရရှိသောအကောက်အခွန် ပမာဏသည် နှစ်စဉ်ဒေါ်လာ (၃) ဘီလီယံခန့်ရှိသည်ဟု ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားပါသည်။¹⁶⁴ သို့သော် ထိုပမာဏသည် များသောအားဖြင့် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍမှ ဖြစ်ပါသည်။ ကျောက်စိမ်းနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာကဏ္ဍမှ ရရှိထားသော အခွန်ဘဏ္ဍာသည် ၁၂-၁၃ % ရှိပြီး ဓာတ်သတ္တုကဏ္ဍသည် ဒေါ်လာ ၇၅ သန်း ရရှိထားသော အခွန်၏ ၂-၃% သာရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (ဇယား - ၅ ကို ကြည့်ပါ။) ဗဟိုစာရင်းအင်းအဖွဲ့၏ တွက်ချက်မှုအရ ၂၀၁၅ - ၂၀၁၆ ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် တွင်းထွက်ကဏ္ဍမှ GDP သည် ခန့်မှန်းခြေ မြန်မာကျပ်ငွေ ၄၄၄၇ ၄၉၈ သန်း (သို့မဟုတ်) တစ်နိုင်ငံလုံး GDP ၏ ၆ % ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။¹⁶⁵ သို့သော် အခြားသောဓာတ်သတ္တုများသည် ထိုပမာဏ၏ အနည်းငယ်သာဖြစ်သည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

ဇယား ၅။ မြန်မာ့တွင်းထွက်သယံဇာတ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေပြဇယား

EITI အစီရင်ခံစာ	စုစုပေါင်း အခွန်ဘဏ္ဍာငွေ (ကျပ် - သန်း)	၁ ဒေါ်လာ လျှင် ကျပ်နှုန်း	စုစုပေါင်းအခွန်ဘဏ္ဍာငွေ (ဒေါ်လာ-ဘီလီယံ)	ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာမှ ထည့်ဝင်မှု	အခြားသော ဓာတ်သတ္တုမှ ထည့်ဝင်မှု
ဘဏ္ဍာနှစ် ၁၃/၁၄ (နောက်ဆုံး)	၃ ၀၁၁ ၂၈၃	၉၆၃	၃.၁၃	၁၃%	၂%
ဘဏ္ဍာနှစ် ၁၄/၁၅ (မူကြမ်း)	၃ ၃၁၀ ၆၀၇	၁၀၃၂	၃.၂၁	၁၁%	၃%
ဘဏ္ဍာနှစ် ၁၅/၁၆ (မူကြမ်း)	၃ ၀၃၃ ၂၁၆	၁၂၀၃	၂.၅၂	၁၃%	၃%

164 MEITI, Myanmar First EITI Report, December 2015

165 ၂၀၁၅/၂၀၁၆ EITI အစီရင်ခံစာ မူကြမ်း။

အထက်တွင် မြင်တွေ့ရသည့်အတိုင်း သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ မြန်မာနိုင်ငံစီးပွားရေးအပေါ်ထည့်ဝင်မှုမှာ အံ့ဩစရာ ကောင်းသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။¹⁶⁶ သို့သော် စီးပွားရေးအပေါ် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ထည့်ဝင်မှုမှာ တရားဝင်ဖော်ပြ ထားသည်ထက် ပိုများသည်ဟုလည်း မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။ ကျောက်စိမ်းကဏ္ဍမှထည့်ဝင်သော ဘဏ္ဍာငွေကို လေ့လာခဲ့ရာတွင် အစိုးရဌာနများမှ တရားဝင်ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အချက်များသည် တူညီမှုမရှိဘဲ အသုံးအနှုန်း ကွာဟ မှုများရှိနေပြီး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်တင်ပြချက်များ ရှေ့နောက်ကိုက်ညီရန်လိုအပ်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ပိုမိုရှင်းလင်းပြီး အချက်အလက်ပြည့်စုံရန် လိုအပ်ကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။¹⁶⁷ တရားဝင်ထုတ် ပြန်ချက်များ အရ ကျောက်စိမ်းနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာရောင်းချမှုမှရသော ဝင်ငွေသည် ၂၀၁၃/၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ဒေါ်လာ ၃.၅ ဘီလီယံဟု ဖော်ပြခဲ့သော်လည်း ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့မှ ဖော်ပြခဲ့သည့် တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းသို့ တင် ပို့ခဲ့သော ၂၀၁၄ ခုနှစ် တစ်ခုအတွက် ပမာဏမှာ ဒေါ်လာ ၁၂.၃ ဘီလီယံဖြစ်သည်။ Global Witness ၏ တွက်ချက်မှု အရ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တစ်နှစ်အတွင်း ကျောက်စိမ်းတူးဖော်မှုစုစုပေါင်းတန်ဖိုးမှာ ဒေါ်လာ ၃၀ ဘီလီယံဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။¹⁶⁸

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ အခြားနေရာများသည် ယခုကဲ့သို့ စစ်ဆေးမှုများမရှိသောကြောင့် တရားဝင်ထုတ်ပြန်သော အချက်အလက်များနှင့် အမှန်တကယ်ရရှိသော ဝင်ငွေတို့သည် ကွာခြားမှုများရှိနေမည်ဟု ယူဆပါသည်။ SWIA မှ လေ့လာခဲ့သော သုတေသနများအရ ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူတိုတွင်လည်း ထိုကဲ့သို့သော ပြဿနာများရှိ နေနိုင်သည်ဟု ညွှန်ပြထားပါသည်။ ဓာတ်သတ္တုအခွန်များနှင့် အခကြေးငွေများပေးချေရာတွင် အမျိုးသာအဆင့် ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်များမှ ကောက်ယူထားမှုသည် တညီတညွတ်တည်း မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ ထုတ်ပြန်ထားခြင်းများမရှိဘဲ ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေပါသည်။ EITI အနေဖြင့် ၎င်းကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် တွင်းထွက်လုပ်ငန်းမှရရှိသော ငွေကြေးဆိုင်ရာအချက်အလက်များသည် စီမံ ကိန်းနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ရရှိထားသော အချက်အလက်များဖြစ်ပြီး ဘတ်ဂျက်ငွေအပေါ် စုစုပေါင်းထည့် ဝင်ငွေသည့် ဆက်စပ်ဝန်ကြီးဌာနအဆင့် တစ်ပေါင်းတည်းစာရင်းသာ ပေးပို့ထားခြင်းဖြစ်သည်။¹⁶⁹ ဆိုလိုသည်မှာ ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ သတ္တုတွင်း နှင့်ရေအားလျှပ်စစ်တို့ ပေါင်းထားပြီး ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဝင်ငွေအဖြစ်ပြထား ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ စီမံကိန်းအလိုက်ဝင်ငွေကို ဖော်ပြထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်း SOE များ၏ အရုံး အမြတ်ဝင်ငွေသည်လည်း ထိုနည်းတူပင် ကြီးကြပ်ရသောဝန်ကြီးအဆင့်တွင် တစ်ပေါင်းတည်းဖော်ပြခြင်းမျိုးဖြစ်ပြီး မည်သည့်လုပ်ငန်းက မည်မျှအကျိုး အမြတ်ရှိသည်ကိုမူ မသိနိုင်ပါ။¹⁷⁰

ဘူမိဗေဒအချက်အလက်အားနည်းခြင်း၊ mining cadaster မရှိသေးခြင်းနှင့်အများ ပြည်သူ့အလွယ်တကူရရှိနိုင်သော ငွေကြေးဆိုင်ရာ (မတိကျသောငွေကြေးအချက်အလက်များ) အချက်အလက်များ ကန့်သက်ချက်ရှိခြင်းတို့ကြောင့် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံစီးပွားရေးအပေါ် မည်မျှသက်ရောက်မှုရှိသည်ကို ဆန်းစစ်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏အချက်အလက်များ ပိုမိုတိကျပြီး မြန်မာနိုင်ငံစီးပွားရေးအတွက် အလားအလာ ရှိမှုကိုပုံဖော်လိုလျှင် ထိုကဲ့သို့အချက်အလက်များကို စုစည်းဆန်းစစ်ရန်လိုအပ်ပေမည်။

166 NRG I မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်သတ္တုနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာ လိုင်စင်များထုတ်ပေးခြင်း ဧပြီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် စာမျက်နှာ - ၁။
 167 ASH ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ပြုပြင်ဖွဲ့စည်းရေး ဌာန၊ အနာဂတ်ကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို အသုံးပြု၍ ဖခရယ်အသစ်နှင့်စည်း လုံးညီညွတ်မှုတည်ဆောက်ခြင်း၊ ဇွန်လိုင်လ ၂၀၁၃၊ Global Witness ၊ ကျောက်စိမ်း - မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံးလျှို့ဝှက်ချက် ၊ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၅၊ စာမျက်နှာ - ၃၆ ကြည့်ရန်။
 168 Global Witness မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံး လျှို့ဝှက်ချက်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ။
 169 NRG I မြန်မာနှင့် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လိုင်လ။
 170 NRG I ရွှေရောင်လွှမ်းသော ဝိတ်စောင့်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံပိုင် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လိုင်လ။

ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေခြင်းစာချုပ်များ (PSCs)နှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသဘောတူညီချက်များ

ဓာတ်သတ္တုဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အဓိကအားဖြင့် ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေသည့်စာချုပ်(PSC) နည်းလမ်းဖြင့်သာ လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် PSC ကို ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍများတွင်သာ ပိုမိုအသုံးပြုကြပြီး သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင်မူ အသုံးမပြုကြပါ။ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် ငွေကြေးဆိုင်ရာအစီအမံများကို အခြေခံပြီး ဘာကြောင့်ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေခြင်းနည်းစနစ်မသင့်လျော်သည်ကိုအောက်ပါအချက်များဖြင့်ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။¹⁷¹

- PSC သည် ကုန်ကျစရိတ်ကို ပြန်လည်ဖမ်းဆည်းနိုင်ရန် လျာထားထုတ်လုပ်မှုပမာဏအပေါ် နှစ်စဉ် ကန့်သတ်သတ်မှတ်ထားပြီး ခွဲဝေပေးပါသည်။ သို့သော် သတ္တုတူးဖော်ရေးစီမံကိန်းများသည် ကုန်ကျစရိတ်ကို အရင်ဆုံးအသုံးပြု၍ လုပ်ဆောင်ရသောလုပ်ငန်းဖြစ်ပြီး ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍ၏ ကုန်ကျစရိတ်များထက် ပိုမိုကုန်ကျပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ထုတ်လုပ်မှုခွဲဝေသောစနစ် PSC ကို mining context ပေါ်မူတည်ပြီး အစိုးရနှင့်ကုမ္ပဏီကြားမှာ ပြည့်စုံသည့် မည်သို့ခွဲဝေမှုပုံစံမျိုး မရှိသေးဟု ယူဆရပါသည်။
- သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်း အဆင့်ဆင့်ဆောင်ရွက်ရန် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတစ်လျှောက် မတည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံငွေဖြင့် လုပ်ဆောင်ရသည်။ သယံဇာတနည်းပါးလာသည်နှင့်အမျှ ထုတ်လုပ်ရန်မှာလည်း ခက်ခဲလာပါသည်။
- ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ခွဲဝေခြင်းလုပ်ဆောင်ရန် အစိုးရအနေဖြင့် ဓာတ်သတ္တုပစ္စည်းများကို ရောင်းချနိုင်ရမည်။ (ပြည်တွင်း သို့မဟုတ် ပြည်ပ) ဓာတ်သတ္တုထွက်ကုန်များ ရောင်းချခြင်းသည် ပိုမိုခက်ခဲပါသည်။

ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေခြင်း လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်သည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများ၏ စိတ်ဝင်စားမှုကို လျော့နည်းစေပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကုန်စည်ဈေးနှုန်းကျနေသည့်အချိန်တွင် အကျိုးအမြတ်အပေါ်ခွဲဝေမှု သို့မဟုတ် အခြား ငွေကြေးခွဲဝေမှု အစီအမံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပိုမိုစိတ်ဝင်စားမှုအားနည်းစေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို အများအပြားပေးရသော်လည်း အကျိုးအမြတ်ပြန်လည်ရရှိရန် ကုမ္ပဏီသည် နှစ်ပေါင်းများစွာအချိန်ယူရပါသည်။ အကျိုးအမြတ်အပေါ်ခွဲဝေသည့်စနစ်သည် သတ္တုတူးဖော်သည့် ကုမ္ပဏီများ၏ ဝင်ငွေပေါ်မူတည်၍ အခွန်ငွေဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ခွဲဝေခြင်းနှင့်မတူပါ။ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေခြင်းသည် မှားယွင်းသော မက်လုံးပေးမှုများဖြစ်စေပြီး မြင့်မာသည့် သတ္တုအရည်အသွေးကဲ့သို့ တိုင်းတာခြင်းစသည့် အလုပ်များ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ ၃၀/၇၀ နှုန်းဖြင့် ခွဲဝေရမည်ဆိုလျှင် အလွယ်ကူ ဆုံးနှင့်အမြင့်ဆုံးအရည်အသွေးများကိုသာ တူးဖော်သွားမည်ဖြစ်ပြီး ကျန်ရှိသောအကျိုးအမြတ်နည်းသည့် သတ္တုများကိုမူ မြေအောက်တွင်ထားရှိခွဲမည်ဖြစ်သည်။¹⁷² ဤသို့ဖြင့် သတ္တုထိုက်ကို အမြန်တူးဖော်ပြီး သတ္တုတူးဖော်မှုအရှိန်မြင်လာပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ မြန်လာမည်ဖြစ်သည်။ မြေတွင်ကျန်ရှိသောသတ္တုများကိုကုန်ကျစရိတ်များစွာဖြင့်ထုတ်ယူရနိုင်ဖွယ်ရှိပြီးဆက်လက်တူးဖော်မှုများ ရပ်ဆိုင်းနိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။ အကျိုးအမြတ်အပေါ်ခွဲဝေခြင်းသည် ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေခြင်းထက် ပိုမိုရေရှည်သတ္တုတူးဖော်မှုမျိုးကို အားပေးပြီး လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူအတွက်လည်း ပိုအကျိုးရှိနိုင်သော နည်းလမ်းဖြစ်ပါသည်။ အခြားသောနိုင်ငံများတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ခွင့်ထုတ်ပေးခြင်းကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် လိုင်စင်မှတစ်ဆင့် စီမံအုပ်ချုပ်လေ့ရှိပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသဘောတူညီချက်ဖြင့် စီရင်ပိုင်ခွင့်ဦးစားပေးသော လုပ်ဆောင်မှုကို “စာချုပ်သဘောတူဖြင့်လုပ်ဆောင်သည့် နည်းစနစ်” ဟုခေါ်ပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများမှ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်ရန် တစ်ဦးချင်းစာချုပ်အပေါ် ညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ်၍ ခွင့်ပြုမိန့်ပေးပါသည်။¹⁷³ ‘လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့်နည်းစနစ်များ’သည် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ခွင့်လိုင်စင်လျှောက်ထားသည် လုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်း ထုတ်ပေးပြီး သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများဖြင့် စီမံလုပ်ဆောင်ပါသည်။¹⁷⁴ အချို့နိုင်ငံများတွင် ထိုနည်းလမ်းနှစ်ခုပေါင်းစပ်၍ အသုံးပြုကြသည်။

171 ICMIM ဓာတ်သတ္တုဆိုင်ရာ အကောက်အခွန်ကောက်ခြင်း နည်းစနစ်များ။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၊ စာမျက်နှာ ၃၁။
172 ဩစတြေးလျမြန်မာကုန်သည်ကြီးများအသင်း (AMCC) - အဆိုပြုသတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများပြင်ဆင်ချက်စာတမ်း ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ။ MCRB ဖိုက်မှရယူသည်။
173 BMZ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍကို စီမံခန့်ခွဲသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များစာချုပ်များ၊ ဇွန်လ ၂၀၁၅။
174 Ibid

ကမ္ဘာ့အနှံ့တွင်ပိုမိုတင်းကြပ်သော သို့မဟုတ် သီးသန့်ဖြစ်သည့် လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့်နည်းစနစ်များကို စာချုပ် ဖြင့် လုပ်ဆောင်သည့်နည်းစနစ်ထက်ပို၍ အသုံးပြုနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ လိုင်စင်ထုတ်ပေး သည့်နည်းစနစ်သည် အောက်ပါအချက်များကြောင့် ပိုမိုကောင်းမွန်သည်ဟုလည်း ထောက်ခံပြောဆိုကြသည်။

- သတ္တုတူးဖော်ခွင့်ထုတ်ပေးရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အထွေထွေဥပဒေအရ စစ်ဆေးပြီး ဟန်ချက်ညီအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ မည်သူမဆိုလျှောက်နိုင်ခြင်းနှင့် တညီတည်းဖြစ်သောကြောင့် အစိုးရစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာစစ်ဆေးမှုများပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပိုမိုသေချာ၍ နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခအခြေအနေများ နည်းပါးနိုင်ပါသည်။
- အစိုးရနှင့်ညှိနှိုင်းပေးသည့် ကုမ္ပဏီများအကြား သတင်းအချက်အလက်အချိုးမညီမှုကို ရှောင်ရှားနိုင်ပြီး ညှိနှိုင်းသူတစ်ဦးချင်း၏ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့်ဗဟုသုတအပေါ်မူတည်၍ တစ်ဦးချင်းညှိနှိုင်းမှုများ နည်းပါးလာမည်ဖြစ်သည်။ အိမ်ရှင်နိုင်ငံများနှင့်ကုမ္ပဏီများအကြား ကွာဟမှုများရှိစေခြင်းဖြစ်သည်။
- သတ္တုတွင်းအမျိုးမျိုးအတွက် ပိုမိုကိုက်ညီမှုရှိသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ အသုံးပြုပါက လိုက်နာမှုရှိ မရှိ စောင့်ကြပ်စစ်ဆေးရန် လွယ်ကူပါသည်။
- လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့် သဘောတူညီမှုသည် ပိုမိုပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိပြီး (ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု သဘောတူညီချက်/ စာချုပ်နှင့်မတူ) EITI ကဲ့သို့သော¹⁷⁵ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဖော်ဆောင်ရေးနှင့်အတူ အများပြည်သူများ မျက်မြင်တွေ့နိုင်၍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ရှိမည်ဖြစ်သည်။

သို့သော် အထွေထွေ ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေ သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းအထူးပြုဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများ အသင့်မရှိသေးသည့် နိုင်ငံများတွင် စာချုပ်ချုပ်ဆိုသည့် စနစ်ကိုသာ ဆက်လက်အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် စာချုပ်များကို တစ်ဦးချင်းဆွေးနွေးညှိနှိုင်းချုပ်ဆိုကြရပြီး သီးသန့်ပထဝီအနေအထားနှင့်စီမံကိန်း အခြေအနေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ (ဥပမာ-သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့်လိုင်စင်အတွက် လိုအပ်ချက်များထက် အသေးစိတ်အချက်အလက်များ ပိုလိုအပ်သော အကြီးစားစီမံကိန်းများ စတင်လုပ်ဆောင်ချိန်)။¹⁷⁶ စာချုပ်ချုပ်ဆိုမှုကို အသုံးပြုသော တရားစီရင်စုအတော်များတွင် ပို၍တူညီမှုရှိသော စနစ်တစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာ စေရန်ခြေလှမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် သော်လည်းကောင်း လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းစနစ်အတွက် အကူးအပြောင်းအဆင့် တစ်ခုအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း 'ခေတ်နှင့်လျော်ညီသော စာချုပ်များ' (model contracts) ပြင်ဆင်ထားပြီးဖြစ်သည်။ ခေတ်နှင့်လျော်ညီသော သတ္တုတွင်း သဘောတူညီချက်များသည် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနိုင်သော ယေဘုယျပါဝင်သည့် အချက်များနှင့်ကန့်သတ်ချက်များကို အခြေပြုပေးပါသည်။ ဘာကီနာဖူဆို၊ မွန်ဂိုးလီးယားနှင့်မိုဇာန်ဘစ်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံများတွင် ခေတ်နှင့်လျော်ညီသော သဘောတူညီချက်များပြုလုပ်ဆဲဖြစ်ပြီး အချို့မှာ ပြင်ဆင်ပြီးဖြစ်ပါသည်။¹⁷⁷ International Bar Association သည် 'ခေတ်နှင့်လျော်ညီသော သတ္တုတွင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးသဘောတူညီချက်' ကို ဘက်ပေါင်းစုံမှ ပါဝင်သူများဖြင့် ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ၎င်းမှာ အသုံးဝင်ပြီး ကောင်းသောအလေ့အထများပါသည့်အချက်များဖြင့် ပြင်ဆင်ထားပြီးဖြစ်ပါသည်။¹⁷⁸

အခွန်အကောက်များ

၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် အဓိကဓာတ်သတ္တုအခွန်များကို စီမံခန့်ခွဲ ခွင့်ရှိပါသည်။¹⁷⁹ သတ္တုတွင်းအခွန်အခများနှင့်ဝင်ငွေများကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများမှတစ်ဆင့် စီမံကိန်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ ပြည်တွင်းအခွန်ဦးစီးဌာန (IRD)မှ ကောက်ယူပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်

175 ICMM ဓာတ်သတ္တုအခွန်များ ကောက်ခံမှု စနစ်များ၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ၊ စာမျက်နှာ ၃၃။
 176 ICMM Ibid
 177 BMZ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍကို စီမံခန့်ခွဲသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာစာချုပ်များ၊ ဇွန်လ ၂၀၁၅။
 178 နိုင်ငံတကာ ဘားအသင်း (International Bar Association) သည် 'သတ္တုတွင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးသဘောတူညီချက်'၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်။
 179 ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ။

နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများသည် လက်ရှိတွင် ၎င်းတို့ဒေသ၌ သိသာထင်ရှားသည့် အခွန်အကောက်များလုပ်ဆောင်ခွင့် မရှိပါ။ (ဥပမာ- ၎င်းတို့သည် သီးနှံခွန်များ ကောက်ယူခွင့်ရှိသော်လည်း ကုန်သွယ်ခွန်ကို ကောက်ယူခွင့် မပြုထားပါ။) သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်များ က ကျောက်စရိတ်နှင့်သံ ထုတ်လုပ် သူများထံမှသာ အခွန်များ ကောက်ယူခွင့်ရှိသည်။ ပိုမိုတန်ဖိုးရှိသော ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှုအပေါ်တွင် စည်းကြပ်မှုနှင့်မြေယာခွန်များကောက် ယူနိုင်ပါသည်။¹⁸⁰ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းများကို အခွန်အခများကောက်ယူခွင့် အာဏာပေးထားသော်လည်း ထိုသို့ ထိ ရောက်စွာပြုလုပ်ရန် အကျိုးခံစားခွင့်များ မပေးထားပါ။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ပြည်နယ်အစိုးရသို့ မိမိတို့အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိ ဒေသမှထွက်ရှိသည့် ဓာတ်သတ္တုအပေါ် အချိုးကျခွဲဝေမှုများလည်း မရှိပါ။¹⁸¹ ထို့ကြောင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် သည် ၎င်းတို့ဒေသမှ အများပြည်သူဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ၊ သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ သို့မဟုတ် အခြားကဏ္ဍများအတွက် ကုန်ကျစရိတ်များကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ဘဏ္ဍာရေးသို့ ပြန်လည်ချထားသော ငွေကြေး ကိုသာ မှီခိုစီမံကြရသည်။ (အောက်တွင်ကြည့်ရန်)

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍသည် ၎င်းမှရရှိသော ငွေကြေးဖြင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်ရန် သိသိသာသာ ထည့်ဝင်ပေးနိုင်သည့် အလားအလာရှိသော ကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်ပြီး ကောင်းမွန်စွာစီမံပါက လူ့အခွင့်အရေး အလေးပေး သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်နိုင်မည်လည်းဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် လက်ရှိအကောက် အခွန်ကောက်ယူခြင်း နည်းစနစ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည့် အကြောင်းအချက် အများအပြားရှိပါသည်။ ပထမအနေဖြင့် မြန်မာ့ အကောက်အခွန်စီမံအုပ်ချုပ်မှုသည် အပိုင်းပိုင်းအစစ်ဖြစ်နေပြီး စွန်းဆောင်ရည်များလည်း လိုအပ်နေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အကောက်အခွန်နှင့်အခကြေးငွေများကို အနည်းဆုံးဝန်ကြီးဌာန (၇) ခုမှ ကောက်ယူပြီး အခွန်ထမ်း များ မှတ်ပုံတင်နံပါတ်မရှိသေးပါ။ သတင်းအချက်အလက်စီမံခန့်ခွဲမှုမှာလည်း ခေတ်နောက်ကျနေပြီး IRD တွင် ဝန်ထမ်းလုံလောက်မှုမရှိပါ။¹⁸² IRDမှလုံလောက်သည့် လူစွမ်းအားအရင်းအမြစ်မရှိခြင်းသည်ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ဌာနအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများကို ပုံမှန်ထိရောက်သည့် စစ်ဆေးခြင်းများ မလုပ်ဆောင်နိုင်ပါ။ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့မှ (International Monetary Fund) ထုတ်ပြန်ထားသည့် အချက်အလက်များအရ အခြား နိုင်ငံများတွင် ဆင်တူသည့်လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နေသောဌာနများနှင့်ယှဉ်လျှင် IRD သည် ၎င်းလုပ်ငန်းများ လုပ် ဆောင်ရန် လိုအပ်သည့်ဘတ်ဂျက်ငွေ၏ ရှစ်ပုံတစ်ပုံထက်နည်းသည့် ပမာဏသာရှိသည်။¹⁸³ ကျွမ်းကျင်သူများသည် IRD ကို ကောင်းမွန်စွာငွေကြေးထောက်ပံ့ လုပ်ကိုင်လျှင် အစိုးရအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှ ၁၀၀၀ % ထက်မနည်း ရရှိနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။¹⁸⁴ ခြုံငုံကြည့်လျှင် ယင်းအကြောင်းအချက်များသည် သိသာသော ကြွေးကျန် များ၊ ပမာဏများသော အခွန်ရှောင်မှုများနှင့် အစိုးရ ရသုံးငွေများကို ကောင်းမွန်စွာ စာရင်းမပြုလုပ်နိုင်ခြင်းဖြစ်စေပါ သည်။¹⁸⁵ မကြာသေးမီက ပြုလုပ်ခဲ့သော ကျောက်စိမ်းကဏ္ဍကို စစ်ဆေးမှုများအရ လက်ရှိအကောက်အခွန်လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများနှင့်နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများ၏ ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်မှုသည် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ခြင်းမှ ဝင်ငွေအတော်များများ ကို နိုင်ငံတော်မှ ရရှိရမည်ဖြစ်သော်လည်း ထိုကဏ္ဍမှရရှိသော နိုင်ငံတော်၏ ဝင်ငွေသည် ထုတ်လုပ်မှုအားလုံး၏ ၂% သာရရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။¹⁸⁶

ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် အချို့သောလိုင်စင်ထုတ်ပေးမှုများ၏ငွေကြေးဆိုင်ရာ အစီအမံများသည် အများပြည်သူ မသိရှိရသောကြောင့် ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေသည့် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် မည်သို့ အချိန် မည်မျှ

180 NRG I ကြွယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း၊ မြန်နိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ ၁၆။
 181 Admin Smith International - မြန်မာနိုင်ငံရှိ တွင်းထွက်ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနှင့်စည်းမျဉ်းဥပဒေ ဆန်းစစ်ခြင်း - (တွဲ ၂) - ၂၀၁၅ ခုနှစ် မေလ ၁၂ ရက်။
 182 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 183 Andrew Bauer နှင့် Matthieu Salomon သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏လိုအပ်ချက်များအတွက် ပေး ချေနိုင်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၆ ရက်။
 184 Ibid
 185 NRG I ကြွယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း၊ မြန်နိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ ၁၆။
 186 Global Witness ကျောက်စိမ်း။ ။မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံး လျှို့ဝှက်ချက်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ။ စာမျက်နှာ ၂၇။

အတွက် အခွန်လျော့ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်းများရှိသည်ကို စိစစ်ရန်မှာ ခက်ခဲပါသည်။¹⁸⁷ အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးရန်ဆုံးဖြတ်ပေးသည့်ပြဿနာသည် ရှုပ်ထွေးမှုများရှိပြီး IRD သည် ထိုအခွန်နှုန်းထားနှင့်ကင်းလွတ်ခွင့်များကို အနီးကပ် မထိန်းချုပ်နိုင်ပါ။ (၎င်းကို သယံဇာတနှင့်သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ဆုံးဖြတ်ပြီး ၎င်းတို့၏ဌာနများသည် ထိုအချက်အလက်များရရှိခြင်း မရှိပါ။) IRD သည် နိုင်ငံအရေးအရ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအကျိုးခံစားခွင့်များအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချပေးသော MIC အပေါ်တွင်လည်း လွှမ်းမိုးမှုမရှိပါ။ အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မရှင်းလင်းမှုများရှိနေစေကာမူ သီးခြား စာရင်းဇယားများအရ ထိုအခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်မှ အစိုးရသည် နှစ်စဉ် ကျပ်ဘီလီယံပေါင်းများစွာရှိနေပြီး ထို့ပြင် အစိုးရအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင်လည်း မျှတသည့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေမှုများမရှိပါ။¹⁸⁸

တတိယအချက်အနေဖြင့် နိုင်ငံသည် စီးပွားရေးတိုးတက်ဆဲအခြေအနေနှင့် အရေးကြီးသောဓာတ်သတ္တုသိုက်များ ရှိနေခြင်းတို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအနေဖြင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများလာသည်နှင့်အမျှ အများနှင့်ဆိုင်သော ငွေကြေးစီမံမှုပြဿနာများ ရင်ဆိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။ အဓိကဓာတ်သတ္တုများ ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအခွင့်ထူးခံလူနည်းစုမှ အချိန်မတန်မီ အဆိုပြုဝင်ငွေများကို အသုံးပြုခြင်းများဖြစ်နိုင်ပါသည်။¹⁸⁹ ရှာဖွေတွေ့ရှိသည့်အချိန်နှင့်ထုတ်လုပ်မှု အချိန်အကြားတွင် လိုင်စင်အတွက်ပေးချေရသော signature bonus မှ လွှဲ၍ အခြားဝင်ငွေများ မရှိပါ။ (ယခုလုပ်ငန်းစဉ်သည် သတ္တုသိုက်တွေ့ရှိမှုပမာဏနှင့်ထိုကဏ္ဍကို နည်းပညာဆိုင်ရာ အတည်ပြုခြင်းများအပေါ်မူတည်၍ အချိန်ကြာမြင့်နိုင်ပါသည်။) အစိုးရမှ အများပြည်သူအတွက် အသုံးပြုမည့်စရိတ်များကို စီမံကိန်း၏ အနာဂတ်ဝင်ငွေ အခြေအနေအပေါ်မူတည်၍ ငွေကြေးကို ချေးငှားခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။¹⁹⁰ MONREC ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် လိုအပ်သည့် မတည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်ငွေများရရှိရန် ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများမှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု လိုအပ်ပါသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာ စိုးရိမ်မှုများနည်းပါးနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ၎င်းသည် တွေ့ရှိမည့် ဓာတ်သတ္တုသိုက်၏ပမာဏ သို့မဟုတ် သတ္တုသိုက်ရှိပြီးသော်လည်း ဖွံ့ဖြိုးမှုများမလုပ်ဆောင်သေးသည့် အခြေအနေ။ ဥပမာ မော်ချီးကဲ့သို့ သတ္တုတွင်းကို တစ်ခုတည်းပေါင်းစည်းပြီး စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်နိုင်မှုကိုဆိုလိုပါသည်။¹⁹¹ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအများစုသည် တရားမဝင် လုပ်ဆောင်နေခြင်းကြောင့် ၎င်းပြည်နယ်မှထုတ်လုပ်သော သတ္တုများမှရရှိသောငွေကြေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်မရှိခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ (ကဏ္ဍအဆင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများတွင်ကြည့်ရန်)။

ပြည်ထောင်စုနှင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အကြား အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း

လက်ရှိအခြေအနေတွင် ဓာတ်သတ္တုဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ပြည်ထောင်စု၊ တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်နှင့်ဒေသများအကြား အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေရန် တရားဥပဒေများ သို့မဟုတ် မူဝါဒများ မရှိပါ။ သို့သော် လက်ရှိအစိုးရကို ဦးဆောင်နေသော NLD အစိုးရသည် ‘ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏အခြေခံသဘောတရားများနှင့်အညီ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များထုတ်လုပ်ခြင်းမှ ရရှိလာမည့်အကျိုးအမြတ်ကို နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း အညီအမျှခွဲဝေမှုကို လုပ်ဆောင်သွားမည်ဟု’ အဆိုပြု ကတိကဝတ်ပေးထားပါသည်။¹⁹² ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီက လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ ခေါင်းဆောင်များသည် သယံဇာတမှ ဝင်ငွေများကို ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ခွဲဝေခြင်းပြုလုပ်ရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြပါသည်။

187 Andrew Bauer နှင့် Matthieu Salomon သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏လိုအပ်ချက်များအတွက် ပေး ချေနိုင်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၆ ရက်။
 188 Ibid
 189 Daniel Kaufman et al သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ စာချုပ်များ၊ ဖတ်ရှုနားလည်ရန် နည်းလမ်းများ။ ၂၀၁၃ ဒီဇင်ဘာလ။
 190 Ibi
 191 Gardiner et al မြန်မာနိုင်ငံရှိ ခဲမဖြူသတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အလားအလာများ။ (၂၀၁၅) ၄၆ သယံဇာတမူဝါဒ စာမျက်နှာ ၂၀၉ - ၂၃၃။
 192 NREGI ကြွယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

NRGI ၏အစီရင်ခံစာအရ ပြည်ထောင်စုနှင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတ္တု တွင်းအခွန်နှင့်အခွန်မဟုတ်သော ဝင်ငွေများကို ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ပြည်ထောင်စုအစိုးရအောက်ရှိ ဌာနများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် ပိုင်လုပ်ငန်းများမှ တိုက်ရိုက်ကောက်ယူပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရများထံသို့ သဘာဝသယံဇာတနှင့် အခြားကဏ္ဍများမှ ရရှိသော ငွေများကို အခါအားလျော်စွာ လိုအပ်သလို ပြန်လွှဲပေးပါသည်။ တိုင်း/ပြည်နယ်များမှ ဖွံ့ဖြိုးမှုပိုမို လိုအပ်သော နေရာ များသည် ဝင်ငွေခွဲဝေမှုများ ပိုမိုရရှိပြီး ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိသော နေရာများသို့ ငွေလွှဲအပ်ပေးခြင်းသည် တစ်ဦးချင်း ဝင်ငွေအပေါ် အခြေခံ၍ ကြည့်လျှင် ကြီးမားသည့် အချိုးများရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည် နယ်များမှ အစိုးရဌာနအချင်းချင်း ငွေလွှဲမှုများကို နှစ်စဉ်ခန့်မှန်းခြေ ရသုံးငွေစာရင်းတွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။ အရင်း အမြစ်များမှ ရရှိငွေများသည် သီးသန့်ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ ဒေသခံအစိုးရများတွင်လည်း ထိုကဲ့သို့ အများပြည်သူထံ ချပြသည့် ငွေလွှဲပေးမှုအစီရင်ခံစာကို မရရှိနိုင်ပါ။¹⁹³ လက်ရှိတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် နယ်နမိတ်အတွင်း ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်လျှက်ရှိသော စီမံကိန်းများရှိသည့်ဒေသများသို့ သယံဇာတဆိုင်ရာဝင်ငွေများ လွှဲပေးထားမှုများမရှိပါ။ ယင်းကိုကြည့်လျှင် သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှရရှိသော ငွေကြေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များကို ဗဟိုကသာကောက်ယူပြီး သက်ဆိုင်ရာဒေသများသို့ ပြန်လည်ခွဲဝေခြင်းမျိုး မရှိပါ။ ဆိုးရွားသည့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် ထိခိုက်မှုအများစုသည် စီမံကိန်းများအနီးတွင်ရှိသော လူများကသာ ခံစား ကြရပြီး ၎င်းကိုအသိအမှတ်ပြု၍ ဝင်ငွေခွဲဝေမှုများပြုလုပ်ရန် အစီအမံများ လုပ်ဆောင်ပေးရန် တောင်းဆိုမှုများရှိ ပါသည်။ အထူးသဖြင့် သတ္တုတွင်း တူးဖော်မှုများရှိသည့် နေရာဒေသများတွင် ငွေကြေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေမှု များ လုပ်ဆောင်ပေးရန် တောင်းဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။¹⁹⁴

သို့ရာတွင် 'အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း'နှင့်'ဝင်ငွေခွဲဝေခြင်း'တို့ မတူညီသည်ကို အထူးအလေးထားရမည်။ ဝင်ငွေ ခွဲ ဝေခြင်း၊ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုများရှိသည့် ဒေသများတွင် အများပြည်သူဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့်အခြေခံ အဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် ဒေသခံများလိုအပ်ချက်များဖြည့်ဆည်း ပေး ခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် ခွဲဝေခြင်းတို့အပါအဝင် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များမှရရှိသော အကျိုးအမြတ်များကို နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။¹⁹⁵ အဓိကကျသော အချက်တစ်ချက်မှာ အုပ်ချုပ်စီမံမှုများနှင့် ဆုံးဖြတ် ချက်များ ပြုလုပ်ချိန်တွင် တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ ပါဝင်မှုလိုအပ်ပြီး မည်သည့်အရာနှင့်မည်သို့ ခွဲဝေမည်ကို ဆုံး ဖြတ်နိုင်သည်။

193 NRGIs မြန်မာနိုင်ငံနှင့်သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်ဝါရီလ။
 194 ICMM ဓာတ်သတ္တုခွန်များ ကောက်ခံမှု စနစ်များ၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ။ စာမျက်နှာ ၄၄။ NRGIs နှင့် UNDP သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်ဝင်ငွေများ ခွဲဝေခြင်း။ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ၊ စာမျက်နှာ - ၂၄-၂၅။
 195 NRGIs ကြွယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း။ မြန်နိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ ၇။

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၈။ အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်း နမူနာပုံစံ¹⁹⁶

၁။ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို အရင်းအမြစ်များမှ မဟုတ်သော အခွန်ဘဏ္ဍာများကဲ့သို့ ကိုင်တွယ်ရန်။ ယခုပုံစံတွင် အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ဗဟိုမှ စုဆောင်းကောက်ယူပြီး အစိုးရ၏ ဌာနဆိုင်ရာ ငွေလွှဲသည့်စနစ်မှတစ်ဆင့် ပြန်လည်ခွဲဝေပေးသည့် ပုံစံဖြစ်သည်။ တိုင်း/ပြည်နယ်တို့မှ အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် သိသာသည့် သယံဇာတဆိုင်ရာအခွန်များကို ယေဘုယျအားဖြင့် ကောက်ယူခြင်းမပြုပါ။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံ အတော်များများသည် ယခုနည်းလမ်းကို အသုံးပြုကြသည်။

၂။ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို အရင်းအမြစ်များမှ မဟုတ်သော အခွန်ဘဏ္ဍာများနှင့်မတူ သီးခြားကောက်ယူပြီး အခွန်ဘဏ္ဍာဖက်ဒရယ်မူစနစ် အပေါ် မူတည်၍ ခွဲဝေပေးခြင်း။ ယခုပုံစံတွင် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ခွဲထုတ်ပြီး အခွန်ဘဏ္ဍာဖက်ဒရယ်မူစနစ်ကိုအခြေခံ၍ နယ်ပယ်ဒေသခွဲများသို့ ခွဲဝေထုတ်ပေးသည့် ပုံစံဖြစ်သည်။ (ဥပမာ- သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကို မူလနေရာသို့ ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးခြင်း။) ဤပုံစံတွင် နယ်ပယ်ဒေသခွဲများမှ အာဏာရအဖွဲ့အစည်းများသည် သယံဇာတဆိုင်ရာအခွန်များကို တိုက်ရိုက်ကောက်ယူခြင်းမျိုးဖြစ်ပြီး ၎င်းကို (အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း) ဟုခေါ်သည်။ သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အခွန်များသည် အများသောအားဖြင့် အခွန်ဘဏ္ဍာ ဖက်ဒရယ်မူစနစ်ကို အခြေခံပြီး အစိုးရဌာနခွဲများသို့ လွှဲပြောင်းပေးသည့်စနစ်ဖြစ်သည်။

၃။ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို အရင်းအမြစ်များမှ မဟုတ်သော အခွန်ဘဏ္ဍာများနှင့်မတူ သီးခြားကောက်ယူပြီး ဒေသန္တရအချက်အလက်ညွှန်းဆိုချက်များအပေါ် မူတည်၍ ပြန်လည်ခွဲဝေပေးခြင်း။ ယခုပုံစံတွင် သယံဇာတကို မည်သည့်နေရာမှထုတ်လုပ်သည်ကို မကြည့်ဘဲ ဒေသန္တရအချက်အလက် ညွှန်းဆိုချက်များကိုသာ အခြေခံပြီး သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို နယ်ပယ်ဒေသခွဲများသို့ ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးသည့် ပုံစံဖြစ်ပါသည်။ ဒေသန္တရ အချက်အလက်ညွှန်းဆိုချက်များဟု ဆိုရာတွင် လူဦးရေ၊ ရသုံးငွေရရှိနိုင်မှု၊ ဆင်းရဲမှုအဆင့်၊ ပထဝီအနေအထားပုံသဏ္ဍာန် (ဥပမာ- ဝေးလံ ခေါင်းပါးမှု) သို့မဟုတ် အခြားအကြောင်းအချက်များ ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံအနည်းငယ်သာ ဤပုံစံကို အသုံးပြုကြပါသည်။

လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံအတော်များများသည်စနစ်တစ်ခုဘဲ အသုံးမပြုဘဲ ရောနှောအသုံးပြုကြပြီး နယ်ပယ်ဒေသများအတွက် ခွဲဝေရန်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ဒေသအချက်အလက်များနှင့် မူရင်းဒေသ၏ အကြောင်းအချက်များကို အသုံးပြုကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်သည့် အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်းကို မည်သို့ပုံဖော်လုပ်ဆောင်ရမည်ဆိုသည့် နည်းပုံစံများ အများအပြားရှိပါသည်။ (လေးထောင့်ဇယားကွက် ၈)။ NREGI မှ ထုတ်ပြန်ထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလထုတ် သဘာဝသယံဇာတ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ဆက်လက်ရှင်းပြထားပါသည်။¹⁹⁷ အခွန်ဘဏ္ဍာများ ဗဟိုမှချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်း ထိရောက်မှုရှိမရှိ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များနှင့်အခြားနိုင်ငံများတွင် အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေသည့် နည်းစနစ်များသည် အထူးသဖြင့် ထည့်ဝင်မှုအတိုင်းအတာတွင် ရောနှောမှုများရှိနေပါသည်။ ယင်းမဟာဗျူဟာသည် အထူးသဖြင့် အမှန်တကယ်ဒေသခံများ၏အကျိုးကို ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည်လော။ (ဥပမာ - လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုများတွင် အသုံးပြုခြင်း၊ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့် ဆိုးရွားသည့် ထိခိုက်မှုများကို ပြန်လည်ကုစားလျော့ချပေးခြင်း)။ သဘာဝသယံဇာတမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများသည် အမည်ဆိုးဖြင့် တင်းမာမှုများရှိပြီး ခွဲဝေမှု

196 ယခု Box တွင် ထည့်သွင်းထားသောကြောင်းအရာများကို ICMM ဓာတ်သတ္တုခွန်များ ကောက်ခံမှုစနစ်များ၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ၊ စာမျက်နှာ ၄၈-၅၃။ NREGI နှင့် UNDP သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်ဝင်ငွေများ ခွဲဝေခြင်း။ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ၊ စာမျက်နှာ - ၂၉-၃၃ အခြေခံထားပါသည်။
197 သဘာဝသယံဇာတ ဖက်ဒရယ်စနစ် ၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့်အချက်များ။ NREGI ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ။

နည်းစနစ်များကို ညံ့ဖျင်းစွာဒီဇိုင်းရေးဆွဲထားပါက ဒေသတွင်းမညီမျှမှုများဖြစ်လာနိုင်ပြီး နာကျင်မှုများ ပိုမိုဆိုးဝါးလာနိုင်ပါသည်။

ရောထွေးနေသော ရလဒ်များရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်များအတွက် ပံ့ပိုးမှုများရှိနေပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ အထူးသယံဇာတအခွန်ဘဏ္ဍာငွေများ ခွဲဝေခြင်း သဘောတူညီချက်သည် Aceh နှင့် West Papua ဒေသအတွင်း နှစ်ပေါင်းများစွာဖြစ်ခဲ့သော ပဋိပက္ခများ ချုပ်ငြိမ်းရာ တွင် အထောက်အကူပြုခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ကောင်းကျိုးများရှိလင့်ကစား ပီရူးနိုင်ငံတွင် သယံဇာတခွဲဝေမှုများကြောင့် အကြမ်းဖက် ဆန္ဒပြမှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။¹⁹⁸ ၎င်းသည် ပြည်ထောင်စုနှင့်တိုင်း/ပြည်နယ် အစိုးရများ၏ စွမ်းဆောင် ရည်များပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အခွန်ဘဏ္ဍာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ကျအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း သည် အခွန်ကောက်ယူမှုစနစ်ကို ရှုပ်ထွေးစေပြီး အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးအားနည်းသော အခြေအနေမျိုးတွင် ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။¹⁹⁹ ထို့ကြောင့် မည်သည့် အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်းစနစ်ကိုမဆို နိုင်ငံ၏အခြေအနေများ အပေါ်မူတည်၍ ဆီလျော်သလို ဒီဇိုင်းဆွဲ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ (CSOs) အစိုးရတာဝန်ရှိများမှ သယံဇာတအခွန် ဘဏ္ဍာနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ခွဲဝေမှုများကို ပြည်ထောင်စုမှတိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် ဘတ်ဂျက်များသို့ ခွဲဝေပေးရန် အကြံပြုတောင်းဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ယခုအစီရင်ခံစာရေးသားနေချိန်တွင် ခွဲဝေပေးမည့်အစီအစဉ်များတစ်စုံတစ်ရာ ကြေညာထားခြင်းမရှိသေးပါ။ လွှတ် တော်အနေဖြင့် ပုံသေနည်းကို အခြေခံသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာကောက်ခံသည့် စနစ်ကို အသုံးပြုသင့်၊ မပြုသင့် ဆွေးနွေး ထားပြီဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နောင်လာမည့် အနာဂတ်တွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် အခွန်အခများအားလုံးကို ကောက်ခံမည့်အလားအလာများရှိနေပြီး ပမာဏတစ်ခုကို တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရများသို့လွှဲ အပ်ပေးရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။²⁰⁰ ကချင်အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ ရေးသားထားသော 'သဘာဝသယံဇာတ အကျိုးအမြတ်များ ခွဲဝေခြင်းအစီရင်ခံစာ'အရ ပုံသေနည်းကို အခြေခံသည့် စနစ်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေးလမ်းစဉ်များကို ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေနိုင်ပါသည်။ 'ယခုစနစ်တွင် ဗဟိုအစိုးရသည် တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရများမှ ငွေကြေးကိုပေးခြင်း သို့မဟုတ် ကိုင်ထားခြင်းပြုလုပ်နိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးအရ ဗဟိုအစိုးရမှ ထိန်းချုပ်မှုများ ပိုမိုများလာနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အခြားသောနေရာများတွင် ပုံသေနည်းသုံးခွဲဝေခြင်းစနစ်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြဿနာပေးနိုင်ပါ သည်။ အထူးသဖြင့် သဘာဝသယံဇာတများကြောင့် ပဋိပက္ခများဖြစ်နေသည့်နေရာများတွင် ဖြစ်သည်။'²⁰¹

နယ်ပယ်ဒေသခွဲ အာဏာပိုင်များသို့ အရင်းအမြစ်အခွန်ဘဏ္ဍာများ ခွဲဝေပေးခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဗဟိုထိန်း ချုပ် မှုလျော့ချခြင်း သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်စနစ်လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေပါသည်။²⁰² NRG I သည် ၎င်း၏အခြားနိုင်ငံများမှ အတွေ့အကြုံမျိုးမျိုးအရ အခွန်ဘဏ္ဍာ ဗဟိုထိန်းချုပ်မှုလျော့ချစေရေးထိရောက် မှုနှင့်အခွန်ဘဏ္ဍာအကျိုးအမြတ်များကို ဒေသခံများထံသို့ဆောင်ကျဉ်းပေးမှုအပေါ် မည်သည့်အခွန်ခွဲဝေခြင်းစနစ်ကို အသုံးပြုရန် အချိန်မတန်မီ ဆုံးဖြတ်ခြင်းထက် ယင်းဆုံးဖြတ်ချက်များပြုလုပ်ချိန်တွင် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဦးစွာကြံဆဖော် ထုတ်သင့်ကြောင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အဆင့် (၈) ခုပါသော အခွန်ခွဲဝေခြင်း စနစ်ကို (လေးထောင့်ဇယားကွက် ၉) အကြံပြုထားပါသည်။²⁰³

198 Ibid
199 ICMM ဓာတ်သတ္တုခွန်များ ကောက်ခံမှု စနစ်များ၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ၊ စာမျက်နှာ ၁၂ နှင့် ၄၇။ NRG I ကြယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း။ မြန်နိုင်ငံ၏ သဘာဝ သယံဇာတအရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ ၁၅။
200 KDNG ကချင်ပြည်နယ် သဘာဝသယံဇာတများ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆွေးနွေးချက်စာတမ်း။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၇ ရက်။
201 KDNG, Kachin State Natural Resources Development Discussion Paper, 17 June 2015
202 NRG I ကြယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း။ မြန်နိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ-၁။
203 ယခု Box တွင် ထည့်သွင်းထားသော ကြောင်းအရာများကို NRG I ကြယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း။ မြန်နိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ ၂-၃။ NRG I နှင့် UNDP သဘာဝသယံဇာ တအရင်းအမြစ်ဝင်ငွေများ ခွဲဝေခြင်း။ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ၊ စာမျက်နှာ - ၁၀-၁၁ များမှ အခြေခံထားပါသည်။

ဒေသခံအလုပ်အကိုင်ရရှိမှုအခွင့်အလမ်းများနှင့် ကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက် (ဒေသခံများ၏ကိစ္စရပ်များ)

'ဒေသခံများ၏ကိစ္စရပ်များတွင်'²⁰⁴ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၌လုပ်ကိုင်ရန် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများနှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်နေသောဒေသ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်၍ ကြီးထွားလာခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ (ဥပမာ-ဒေသခံစီးပွားရေး လုပ်ငန်းများမှ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများကို ကုန်ပစ္စည်း နှင့်ဝန်ဆောင်မှုများ ပံ့ပိုးပေးခြင်း)။

လေးထောင့်ကွက် ဇယား ၉။ သယံဇာတအခွန်ခွဲဝေခြင်းစနစ် ဒီဇိုင်းပုံဖော်ရန် အဆင့် (၈) ခု

- ၁။ **အခွန်ခွဲဝေခြင်း ရည်မှန်းချက်များကို သဘောတူရန်။** သယံဇာတအခွန်များခွဲဝေခြင်းစနစ်၏ ရည်မှန်းချက်များ အပေါ် သဘောတူညီမှုရရှိခြင်းသည် အသုံးပြုမည့်စနစ်၏ရည်မှန်းချက်များအောင်မြင်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ ရည်မှန်းချက်များတွင်အောက်ပါအချက်များထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကြောင့် ဆိုးကျိုးထိခိုက်မှုများရှိပါက ထိုထိခိုက်ခံလူ့ အဖွဲ့အစည်းကို လျော်ကြေးပေးခြင်း၊ သဘာဝသယံဇာတများနှင့် ဆက်နွယ်နေသော ပဋိပက္ခများကို လျော့ချခြင်း၊ ဒေသခံများ၏အကျိုး ရရှိမှုတောင်းဆိုမှုများကို တုန့်ပြန်ခြင်း၊ ဒေသခံများ၏ပိုင်ဆိုင်မှု အတွေးအခေါ်များအပေါ် အခြေခံခြင်း၊ သယံဇာတပေါကြွယ်ဝသော ဒေသနှင့် သယံ ဇာတမပေါများသော ဒေသများအကြား ဝင်ငွေမညီမျှမှုကိုဖြေရှင်းခြင်း စသည့်အချက်များထည့်နိုင်ပါသည်။
- ၂။ **အပေါ်မှအောက်သို့ခွဲဝေမှုအပေါ် ဆုံးဖြတ်ခြင်း။** အပေါ်မှအောက်သို့ခွဲဝေခြင်းဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုနှင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အကြား ရပိုင်ခွင့်အခွန်ဘဏ္ဍာဝေစုကို ခွဲဝေခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတွင်နည်းလမ်းတစ်ခုတည်းနှင့် အားလုံးအဆင်ပြေသည်မရှိပါ။ သို့သော် အခွန်များလွှဲပြောင်းပေးခြင်းသည် အလေအလွင့်ဖြစ်သာသော အသုံးစရိတ်များအတွက်လုံခြုံခြင်း ဖြန့်ဝေမှုမဟုတ်ကွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုညံ့ဖျင်းခြင်း စသည့် အချက်များသည် ယေဘုယျ အခြေခံသဘောတရားများ ဖြစ်သင့်ပါသည်။
- ၃။ **မည်သည့်အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ခွဲဝေရန် ဆုံးဖြတ်ခြင်း။** ဥပမာ - အခွန်ဘဏ္ဍာစီးဆင်းမှုအားလုံး သို့မဟုတ် အချို့ကိုသာ လွှဲသင့် မလွှဲသင့် စဉ်းစားရန်လိုအပ်ပါသည်။ (သာဓက - ဓာတ်သတ္တုအခွန်များ)။
- ၄။ **အလျားလိုက်ခွဲဝေမှုအပေါ် ဆုံးဖြတ်ခြင်း။** သယံဇာတမှရသော အခွန်ငွေများကို နယ်ပယ်ဒေသခွဲများအကြား နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲဝေပေးနိုင်သည်။ (ဥပမာ - သတ္တုတူးဖော်မှုမှရသော အခွန်ငွေကို ခွဲခြားသတ်မှတ်မထား ခြင်း သို့မဟုတ် အခွန်ဘဏ္ဍာဖက်ဒရယ်မူစနစ် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအချက်အလက်ညွှန်းဆိုချက်များကို အခြေခံသည့်နည်းလမ်းပုံစံများအသုံးပြုခြင်း၊ လေးထောင့်ဇယားကွက်၈ကိုကြည့်ပါ။) မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေ အတွက် အခွန်ဘဏ္ဍာဖက်ဒရယ်မူစနစ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့်တွင် လုံလောက်သည့် သတင်းအချက်အလက်မရှိသေးပါ။ ယင်းကဲ့သို့အချက်အလက်များမည်သို့ ပြည်စုံလာမည်ကိုမူ အနာဂတ်တွင် ဖြစ်နိုင်ဖွယ် အခွန်ခွဲဝေမှုစနစ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးရမည့်အချက် များဖြစ်ပါသည်။
- ၅။ **မည်သူလက်ခံမည်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း။** တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရများသည်သိသာထင်ရှားဆုံး လက်ခံ မည့်သူများဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရိုးရာအရ အာဏာပိုင်လူကြီးများ၊ စည်ပင်သာယာရေး ဌာနများ၊ မြေပိုင်ရှင်များနှင့်ဒေသခံလူများကို တိုက်ရိုက်လွှဲပေးသည့် သာဓကများစွာရှိပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ရွေးချယ်လုပ်ဆောင်ရာတွင် သုံးသပ်စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။

204 ဤအပိုင်းတွင် NREGI မှ အများအပြား ကောက်နုတ်ထားပါသည်။ ဒေသခံကိစ္စရပ်များ ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် သတ္တုကဏ္ဍများမှ နယ်ပယ်ဒေသခွဲများအတွက် အကျိုးခံစားခွင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ ဇွန်လိုင် ၂၀၁၃။ စဉ်ဆက်မပြတ် သတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ သတ္တုကဏ္ဍတွင် ကောင်းသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ဖော်ဆောင်ခြင်းသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော အလုပ်အကိုင်များ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ILO, ၂၀၁၇

- ၆။ ထိရောက်စွာသုံးစွဲသည့်အတွက် အကျိုးခံစားခွင့်တိုးပေးခြင်း (တည်ငြိမ်မှုနှင့်သတ်မှတ်ပေးခြင်း)။ သယံဇာတအခွန်ဘဏ္ဍာများကို နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် လွှဲပေးနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တစ်လုံးတစ်ခဲ တည်းပေးခြင်း သို့မဟုတ် သီးသန့်ကုန်ကျစရိတ်ကို သတ်မှတ်ခြင်း (ဥပမာ - ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု) ယင်းကဲ့သို့ ချဉ်းကပ်ပုံသည် ဖွံ့ဖြိုးမှုရလဒ်များအတွက် ထည့်ဝင်မည် မထည့်ဝင်မည်ကို လွှမ်းမိုးမှုများ ရှိပါလိမ့်မည်။
- ၇။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ကြိုကြပ်သည့်နည်းလမ်းများ။ နိုင်ငံအတော်များများရင်ဆိုင်ရသည့် စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုမှာ ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ၎င်းတို့အနေဖြင့် သယံဇာတအခွန်ငွေများကို လက်ခံရမည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည် မရှိသည်ကို အတည်မပြုနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့်ကြိုကြပ်သည့် နည်းလမ်းများကို ကနဦးအစတွင် စတင်လုပ်ဆောင်ထားပါက ယခုကဲ့သို့ မရေရာမှုများကို ရှောင်ရှားနိုင်ပြီး အခွန်ငွေ ခွဲဝေခြင်းအစီအမံများကို တိုးတက်မှုများရှိမည်ဖြစ်ပြီး ပိုမိုဆိုးဝါးမှုများမဖြစ်ပေါ်စေပဲ ပဋိပက္ခများကို လျော့ချနိုင်မည်ဖြစ်သည်။
- ၈။ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု နေရာ။ အခွန်ငွေခွဲဝေသည့် စနစ်ပုံစံဖော်ချိန်တွင် တက်ကြွပြီး အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများပါဝင်မှု၊ ထိုစနစ်ကို ဥပဒေတွင် စနစ်တကျ စီစဉ်ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း စသည်တို့သည် နိုင်ငံအတော်များများ၏ အတွေ့အကြုံများအရ အရေးပါသည်ဟု တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး တရားမျှတပြီး တည်ငြိမ်ထိရောက်၍ အကျိုးရှိသောနည်းလမ်းတစ်ခု ပေါ်ထွက်လာမည်ဖြစ်သည်။

ဒေသ၏ အကြောင်းအရာများဖြစ်သော မဟာဗျူဟာများထဲတွင် ကျွမ်းကျင်မှု၊ နည်းပညာဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးမှု၊ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းတို့ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာတွင် ဒေသ၏အကြောင်းကိစ္စများကို ယခုအခါ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အသိအမှတ်ပြုလာကြပြီး သတ္တုတွင်းဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ဆောင်ရာတွင်ဒေသခံပြည်သူများနှင့် စီးပွားရေးအကျိုးကျေးဇူးများ တိုက်ရိုက်ခွဲဝေပေးခြင်းမှာ အဓိကနည်းလမ်းဖြစ်လာပါသည်။ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော နယ်များတွင် အစိုးရသို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီတို့သည် ဒေသခံများ၏အကြောင်းကိစ္စပူပန်ခြင်းနှင့် ဦးတည်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ် ကွင်းဆက်တလျောက် ကုမ္ပဏီနှင့်ဒေသခံတစ်ဦးစီ၏ အခွင့်အလမ်းများ ပိုမိုတိုးတက်လာစေပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းကို တရားဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် သော် လည်းကောင်း၊ ကုမ္ပဏီ၏မူဝါဒများတွင် လည်းကောင်း၊ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် အခြေခံသည့် ခွဲဝေမှု သဘောတူညီချက်များတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြရပါမည်။ အဓိကအခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများကို ဦးတည်ပြီး လိုအပ်ချက်များကို ဖော်ထုတ်ရပါမည်။ ဥပမာ - ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအတွက်မူ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းကို စနစ်တကျ ကိုင်တွယ်ခြင်း၊ သတ္တုတူးဖော်မှုကြောင့် တိုက်ရိုက်ထိခိုက်ခံရသောသူများ၊ ဒေသခံ အလုပ်သမားများနှင့် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သော ထည့်ဝင်မှုများပြုလုပ်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

ဒေသ၏အကြောင်းကိစ္စများ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်နိုင်မှု စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်း သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် အန္တရာယ်ရှိနိုင်သည့် သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သော ဒေသခံများ သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း၊ ပစ်ပယ်ခံရနိုင်ခြေရှိနေနိုင်သော အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများကို အဓိကထားရေးဆွဲခြင်းဖြင့် ထူးခြားသည့် အကျိုးရလဒ်များ ရရှိနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ဒေသအကြောင်းကိစ္စဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ အခွင့်ထူးခံ အထက်တန်းလွှာများသာရရှိစေရန် ငှားရမ်းလုပ်ဆောင်ခြင်းနည်းလမ်းကို အသုံးပြုပါက စိုးရိမ်စရာအချက်များ များစွာရှိပါသည်။ ဒေသခံများ၏ ဝန်ဆောင်မှုများကို အသုံးမပြုပဲလုပ်ဆောင်ခြင်းသည် သတိမထားမိသည့် ဆိုးရွားသောထိခိုက်မှုဖြစ်ပြီး ဒေသခံများ၏အခြေအနေနှင့် အဖြစ်မှန်ကို အထောင့်အကျယ်မည်မဟုတ်ပါ။ ဥပမာ - သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် ဥပဒေအရသတ်မှတ်ထားသည့် လုပ်ငန်းရာခိုင်နှုန်းအချို့ကို ဒေသခံကုမ္ပဏီများမှ အသုံးပြုရမည်ဆိုသော်လည်း လက်ရှိတွင် မဖြစ်နိုင်သေးသောကြောင့် သင့်တော်သည့် ကုမ္ပဏီတစ်ခုဖန်တီးပြီး အသုံးပြုကြမည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ဒေသခံများသည်သင့်လျော်သည့် ကျွမ်းကျင်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးများ ရရှိမည်မဟုတ်ပါ။ တစ်ဖက်တွင် ထိုအခြေအနေများရှိသော်လည်း အလုပ်သမားများ၏ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် ဒေသခံစီးပွားရေးကိုအခြေခံပြီး

စဉ်ဆက်တိုးတက်မှုကို ဦးတည်လျှင် အတိုးအလျော့များ လုပ်ရမည်ဖြစ်ပြီး စဉ်ဆက်တိုးတက်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသခံများ၏အကြောင်းကိစ္စများကို စစ်မှန်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ယခုလုပ်ငန်းရှိ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သိရှိသောသူများဖြင့် ဆွေးနွေးလုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ - ဆွဲဆောင်မှု ရှိစေရန် မက်လုံးပေးခြင်း သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းဥပဒေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်ပြီး လိုအပ်ပါက သင်တန်းပို့ချခြင်းများ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။ ဤသို့ဖြင့် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ခြင်း သော်ငှားနှင့်ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဒေသအကြောင်းကိစ္စများဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များမှ အကျိုးကျေးဇူးများကို ရရှိနိုင်ပါသည်။

MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ သတ္တုတွင်း သို့မဟုတ် သန့်စင်စက်ရုံများ အနီးတစ်ဝိုက်နေထိုင်သော လူများ၏ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများမှာ အကန့်အသတ်ဖြစ်နေသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းသည် မတည်ငွေအများအပြားဖြင့်လုပ်ရသော လုပ်ငန်းဖြစ်သော်လည်း လုပ်ငန်းခွင်ကွင်းဆက် အတော်များများတွင် အလုပ်သမားအကန့်အသတ်ဖြင့်သာ လိုအပ်ပါသည်။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစီမံ ကိန်းများသည် ဒေသခံများ၏စီးပွားရေးကို နားထောင်ပြီး ၎င်းတို့အနေဖြင့် မိမိတို့ဒေသတွင် သတ္တုတွင်းဖြစ်မြောက်လာသည်နှင့်အမျှ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများလည်း ရရှိလာမည်ဟု မျှော်လင့်ထားကြပါသည်။ အပိုင်း (၅-၄) တွင် ဆက်လက်ရှင်းပြထားသည့်အတိုင်း အလုပ်သမားများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် ကျွမ်းကျင်ဆိုင်ရာသင်တန်းများပို့ချခြင်းနှင့် အလုပ်သမားများ၏ အတတ်ပညာဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးရေး သို့မဟုတ် သွင်းအားစုကွင်းဆက်စီမံခန့်ခွဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးစံချိန်စံညွှန်းများကို စဉ်းစားပြင်ဆင်မှုများ မလုပ်ဆောင်နိုင်ကြပါ။ အထက်ပါအကြောင်းအရာများသည် ဒေသခံများ၏စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ပေးရာတွင် အလွန်အရေးပါသည့် အချက်များဖြစ်ပါသည်။ ဒေသခံများ၏အကြောင်းကိစ္စလိုအပ်ချက်များနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို ချွင်းချက်မရှိ ဆောင်ရွက်ပေးရန် အကြီးစားလုပ်ငန်းများကို ကန့်သတ်ထားသင့်သော်လည်း အကြီးစားလုပ်ငန်းများသည် ဒေသခံများ၏အကြောင်းကိစ္စကို စနစ်ကျနသော အစီအစဉ်နှင့် ကနဦးဖော်ဆောင်မှုများ လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သည့် စွမ်းဆောင်ရည်ရှိပါသည်။

(ခ) ကဏ္ဍအဆင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ

ကဏ္ဍအဆင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများသည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူတူးဖော်မှု လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်ဆိုင်သော ဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများ (၎င်းတို့ကိုအကောင်အထည်ဖော်မှုများ) နှင့် ခြုံငုံပတ်သတ်နေပါသည်။ ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရန် အစိုးရနှင့်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့်ဆန္ဒရှိမှု (လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်ခြင်း)ကို ဆန်းစစ်ခြင်းသည် လွန်စွာအရေးကြီးပြီး ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအဆင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများကို အကဲဖြတ်ရန်အတွက်လည်း အဓိကကျပါသည်။ သို့သော် ဥပဒေများသည် အကျုံးဝင်ထိရောက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအပိုင်းတွင် ခွင့်ပြုမိန့်/လိုစင်ထုတ်ပေးသည့် နည်းစနစ်များ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို သုံးသပ်ထားပြီး ၎င်းတို့မှာ နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်းများကို အုပ်ချုပ်စီမံခြင်းနှင့် တပ်မတော်နှင့်ဆက်စပ်နေသောကုမ္ပဏီများ၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အကတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ခြင်း၊ သတ္တုတွင်း စစ်ဆေးခြင်းနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များ ထိန်းချုပ်သည့်နေရာများနှင့် ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများ ဖြစ်ကြသည်။ တရားမကဏ္ဍတွင် ရင်ဆိုင်နေရသော စိန်ခေါ်မှုများနှင့် တရားဝင်နှင့် တရားမဝင်အပိုင်းများအကြားဆက်စပ်မှုများပါဝင်ပြီး၊ တရားမဝင်ကဏ္ဍနှင့် ဆက်စပ်နေသော သက်ရောက်မှုများအားလုံးသည် ကဏ္ဍအဆင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများတွင် ပါဝင်ပါသည်။

လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း နည်းစနစ်များ

လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းနည်းစနစ်သည် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုထွင်းဥပဒေနှင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြုနည်းဥပဒေများအရ ပြောင်းလဲသွားပါသည်။ (အပိုင်း ၃၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့် မူဝါဒမူဘောင်များကို ကြည့်ရန်)။ သို့သော် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းနည်းစနစ်သည် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းနှင့်ကိုက်ညီရန် အများကြီး လိုအပ်နေသေးပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေသည် လူတို့လုပ်ဆောင်ထားသော ရှုပ်ထွေးမှုများဖြစ်ပြီး လုပ်ကွက် စီမံခန့်ခွဲမှု စနစ် (လုပ်ကွက်နှင့် သက်ဆိုင်သည့်မြေပုံများ) လုပ်ဆောင်ရန် ခက်ခဲခြင်း၊ လုပ်ကွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုင်ဆောင်နိုင်မှုကို ထိခိုက်နေခြင်းနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် နိုင်ငံ၏ဆွဲဆောင်မှုများကို ထိခိုက်ခြင်းများ ဖြစ်နေပါသည်။ ဝမ်းနည်းစွာပင် ၂၀၁၅ ခုနှစ် သတ္တုထွင်းဥပဒေနှင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြု သတ္တုထွင်းနည်းဥပဒေများသည် အထက်ပါ အကြောင်းအရာများကို ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားခြင်း မရှိပါ။ ၎င်းတို့ကို ကနဦး (လုပ်ကွက်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် မြေပုံများ၏ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်မှ) ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်မှ လုပ်ကွက်စီမံခန့်ခွဲမှုအ စီရင်ခံစာတွင်ကျွမ်းကျင်သူမှ²⁰⁵ အလေးပေးဖော်ပြထားပါ ၎င်းတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်ပါသည်။

- **လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ရှင်းလင်းမှုနှင့်ပွင့်လင်းမြင်သာမှု လိုအပ်ခြင်း။** မြန်မာ့သတ္တုထွင်း ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများတွင် လိုင်စင်အမျိုးအစားများနှင့် ယေဘုယျလိုအပ်ချက်များကိုဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် လိုင်စင်ရအောင်လျှောက်သည့်အခါ လိုအပ်သည့်ခွင့်ပြုမိန့်များ သို့မဟုတ် ထောက်ခံစာများကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများ၊ လူထုအခြေပြုအဖွဲ့များနှင့် အခြားပတ်သက်သူများ အလွယ်တကူရရှိနိုင်သည့် နည်းဥပဒေ သို့မဟုတ် အခြားလမ်းညွှန်ချက်များတွင် ရှင်းလင်းစွာ တင်ပြထားပါ။²⁰⁶ ဆိုလိုသည်မှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများအတွက် လိုင်စင်လျှောက်ထားရန် မသေချာမှုများရှိနေပြီး အကျင့်ပျက်ခြစားမှုအခြေအနေ အန္တရာယ်များလည်း ရှိနေနိုင်ပါသည်။
- **ရှည်လျား၍ ခန့်မှန်း၍ မရနိုင်သော လိုင်စင်လျှောက်ထားခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်။** ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များအရ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အဆင့် အသေးစားလိုင်စင်များ အတွက်သော်လည်းကောင်း နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် လျှောက်ထားရသည့် လုပ်ငန်းစဉ်မှာ အချိန်ကြာပါသည်။²⁰⁷ နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီတစ်ခု၏ (ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဆင့်တက်ပြုပြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ရောင်းချခြင်းနှင့် ဝယ်ယူခြင်းလုပ်ငန်းများအနက် လုပ်ငန်းတစ်ရပ်ထက်ပိုမို၍ လုပ်ကိုင်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်လျှောက်ထားသည့်) တစ်ပေါင်းတည်းလိုင်စင်လျှောက်ထားသည့် အတွေ့အကြုံမှာ အားစိုက်လုပ်ကိုင်ရပြီး ခန့်မှန်း၍မရပါ။ တိုင်း/ပြည်နယ် သို့မဟုတ် မြို့နယ်အဆင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနမှ ထောက်ခံချက်များရယူခြင်းသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေ သို့မဟုတ် နည်းဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ (ပုံ - ၁)။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်တွင် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် အသေးစားရွှေ့ခွင့်ပြုမိန့်လျှောက်ထားရာတွင် အဆင့် (၂၅) ခုပါဝင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (ပုံ-၃)။ လျှောက်ထားခြင်းအတွက်လိုအပ်သောအချက်များသည်ကျိုးကြောင်းဆက်စပ်မှုသို့မဟုတ်ကောင်းမွန်သောနိုင်ငံတကာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်မကိုက်ညီပါ။ ဥပမာ - ဓာတ်သတ္တု ရှာဖွေခြင်းအဆင့်တွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေး လေ့လာမှုများ လုပ်ဆောင်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
- **လိုင်စင်များထုတ်ပေးရန် အစိုးရမှ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် ရှင်းလင်းမှု အားနည်းခြင်း။** သုံးသပ်ရန် စိစစ်ရမည့် အချက်များ သတ်မှတ်ထားခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ချရာတွင် အစိုးရအတွက် ချင့်ချိန်သုံးသပ်ရမည့်အခြေအနေ ပေးထားခြင်း။ လိုင်စင်ချပေးရန် စဉ်းစားသုံးသပ်ရမည့် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒအကြောင်းအချက် မရှိသေးပါ။ အကြောင်းအချက်အမျိုးမျိုးကို ချိန်ဆဦးစားပေးရမည့် အခြေခံသဘောတရားများလည်း မရှိသေးပါ။

205 စီမံကိန်းနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနသို့ တင်ပြထားသော စာချုပ်အမှတ် (MEITI-CS 003/2017) ဖြင့် Enrique Ortega ၏ အစီရင်ခံစာ။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်ချက်အတိုင်း။ နိုဝင်ဘာလ ၂၀၁၇ ခုနှစ်။
 206 NRG I မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်သတ္တုနှင့်ကျောက်မျက်လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း။ ဧပြီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ ၃ နှင့် ၇။
 207 MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်။ NRG I မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်သတ္တုနှင့်ကျောက်မျက်လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း။ ဧပြီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ ၉ ကိုကြည့်ရန်။

(ဥပမာ - သတ္တုတွင်းဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် စိတ်ဝင်စားမှုအပေါ် ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးနှင့်မျှတအောင် ချင့်ချိန်ခြင်း။) ၎င်းတွင် အနည်းဆုံးရှိရမည့် လုပ်ကွက်အရွယ်အစားကို ဥပဒေနှင့်ဆီလျော်မှုရှိအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် ခွင့်ပြုပေးထားသည့် ဟက်တာတစ်ခုလျှင် တစ်နှစ်ကို ဒေါ်လာမည်မျှ အသုံးပြုမည်တို့ပါဝင်ပါသည်။

■ **အဆိုပြုလွှာများကို ဆန်းစစ်ရန် အစိုးရ၏စွမ်းဆောင်ရည်မှာ အားနည်းခြင်း။** ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် ဓာတ်သတ္တု ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း ထည့်သွင်းရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ၎င်းတွင်နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးတောင့်တင်းမှုအခြေအနေများကို²⁰⁸ အခြားသော တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော နေရာများကဲ့သို့ ထည့်သွင်းရန်ကိုလည်း သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဤကဲ့သို့ သတ်မှတ်ချက်ကို အဓိပ္ပါယ်ရှိအောင် အစိုးရမှ အရည်ချင်းရှိပြီး ကျွမ်းကျင်သည့်ပညာရှင်များမှ ၎င်းကိုစစ်ဆေးခြင်းနှင့် သိရှိနားလည်မှုအပေါ် အခြေခံပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ချရမည်ဖြစ်ပါ သည်။

■ **လိုင်စင်သက်တမ်း။** ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် အချို့သော လိုင်စင်များအတွက် ထုတ်လုပ်ခွင့် ခွင့်ပြုမိန့် အရွယ်အစားသတ်မှတ်ချက်နှင့် အများဆုံးလိုင်စင်သက်တမ်းကို တိုးမြှင့်ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် သတ်မှတ်ထားသည့် အချိန်ကာလမှာ တိုတောင်းဆဲဖြစ်ပါသည်။²⁰⁹ ၎င်းသည် ရှာဖွေခြင်းနှင့် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း နှစ်ခုလုံးအတွက် ၃ နှစ် + ၁ နှစ် + ၁ နှစ်ဖြစ်ပြီး စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းအတွက် မသေချာမှုများဖြစ် နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာတွင် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းအချိန်ကာလအတွက် အများဆုံး ပျမ်းမျှခွင့်ပြုချိန်မှာ ၉ နှစ် မှ ၁၀ နှစ်ဖြစ်ပါသည်။ ထုတ်လုပ်မှုအတွက်လိုင်စင်သက်တမ်းမှာလည်း တိုတောင်းပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းသည် စီးပွားဖြစ်သတ္တုတူးဖော်နိုင်မှုအခွင့်အလမ်းများကို လျော့နည်းစေပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများကိုလည်း အားမပေးပါ။ (ရေရှည်မတည်တံ့သော) စဉ်ဆက်မပြတ်မဟုတ်သော သတ္တုတူးဖော်မှုကို ပိုမိုအားပေးပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်သားများ၏ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးကို ထိခိုက်စေပါသည်။ ပိုမိုအကျိုးရှိစွာထုတ်လုပ်နိုင်သည့် အာမခံချက်မရှိဘဲ ဓာတ်သတ္တုများ အမြန်ကုန်ခန်းသွားနိုင်ပါသည်။

■ **လိုင်စင်အရွယ်အစားများသည် လုံလောက်မှုမရှိဘဲ ရေရှည်တည်တံ့သော သတ္တုတူးဖော်မှုကို ထောက်ပံ့ပေးမှုမရှိပါ။** ဥပမာ-လေပေါ်မှ ဘူမိရူပနှင့်ဆိုင်သောနည်းပညာများ သို့မဟုတ် အဝေးထိန်းနည်းစနစ်ဖြင့် သိနိုင်မည့် နည်းပညာများကိုသုံးပြီး အဆင့်မြင့်နည်းပညာများကို သုံးခြင်းသည် အကြီးစား ခေတ်မီရာဇဝင်အတွက် ဖြစ်သင့်ပါသည်။ အနည်းဆုံး အသေးစားနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာလိုင်စင်များအတွက် အရွယ်အစားများကို နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်ကိုက်ညီစေရန် ပိုမိုတိုးသင့်ပါသည်။ ဖားကန့် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်မှုအတွက် ပြင်ဆင်ထားသော ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်တွင် အကြီးစားလုပ်ကွက်ချထားပေးရမည့်အစား မြောက်များစွာသော လုပ်ကွက်ငယ်များချထားပေးခြင်းကြောင့် မတ်စောက်ပြီး ဘေးအန္တရာယ်များသော တွင်းများဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်များအားနည်းခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနည်းပါးခြင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို အကာအကွယ်ပေးမှုများ မရှိခြင်းကို တွေ့ရပါသည်။²¹⁰

■ **လိုင်စင်အတွက် အခြေခံစံချိန်စံညွှန်းများ လိုအပ်ခြင်း။** (အချိန်ကာလ၊ သီးသန့်ဖြစ်မှု၊ အခကြေးငွေ၊ တိုင်း/ပြည်နယ် ပါဝင်မှုစသည်ဖြင့်)။ ဤအချက်များသည် သဘောတူညီချက်အတွက် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုကို ရှောင်ရှားရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာအတွေ့အကြုံများအရ သတ်မှတ်ထားသော စံချိန်စံညွှန်းအခြေအနေများရှိခြင်းသည် တစ်ကိုယ်တည်း သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ၊ ပြင်ပအကြံဉာဏ်များမယူဘဲ တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်းဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများကို ရှောင်ရှားရန် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် လုပ်ကွက်သေချာမှု ပိုမိုရှိစေပါသည်။

208 Daniel Kaufmann et al, သတ္တုတွင်းစာချုပ်များ - ဖတ်ရှုနားလည်နည်း။ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၃။
209 NRG I မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်သတ္တုနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာ လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း။ ဧပြီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် စာမျက်နှာ ၄။
210 လုံးဝင်း ဖားကန့် ရတနာနယ်မြေ ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် အကြံပြုစာတမ်း။ Coffey နှင့် Valentis ၊ ဩဂုတ်လ ၂၀၁၇။ MCRB file

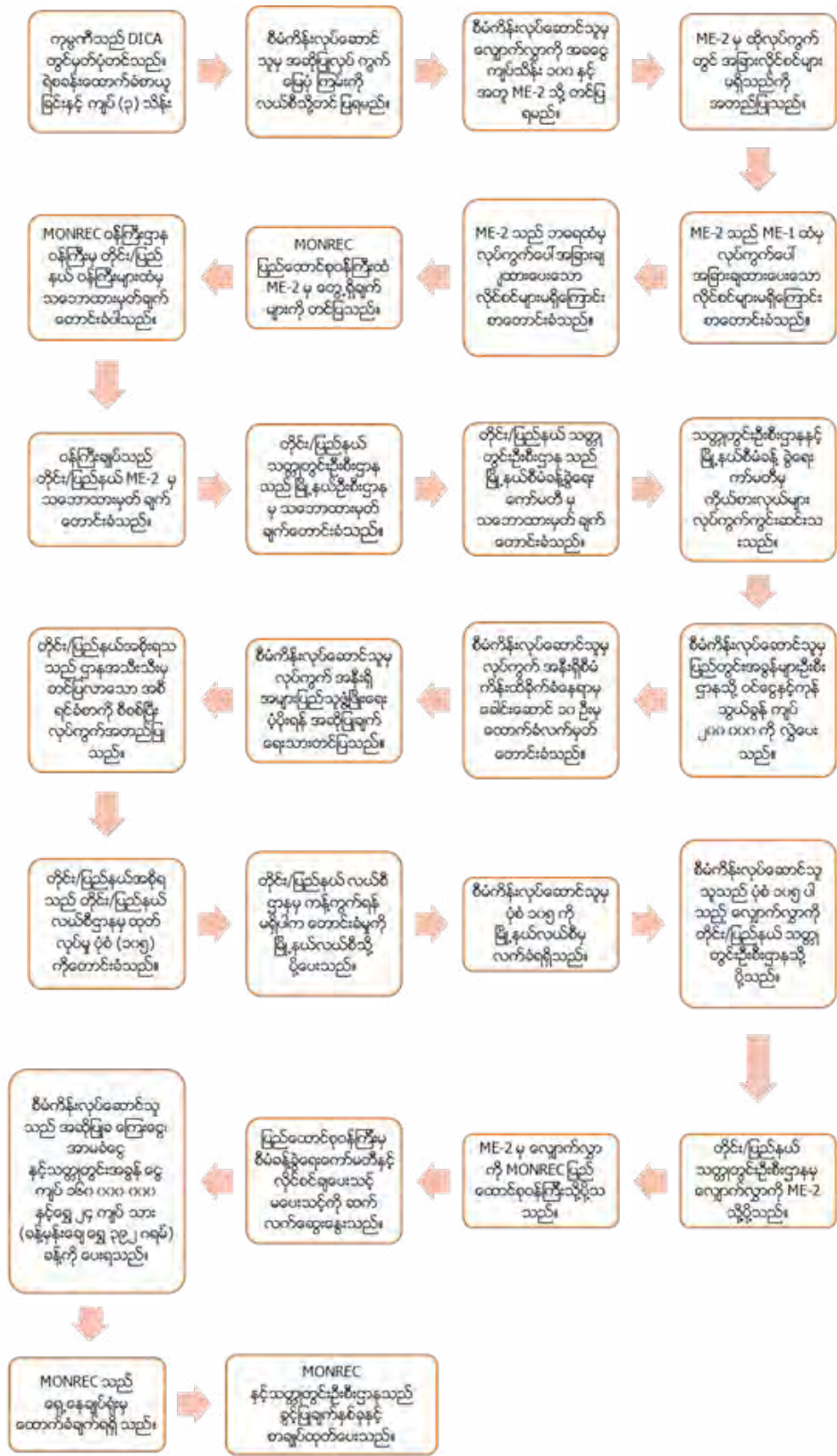
- **ရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းနှင့် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းတို့အတွက် လိုင်စင်လုပ်ငန်းစဉ်များ ကွဲပြားရန် လိုအပ်ခြင်း။** ၎င်းအဆင့်များသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား အလွန်ကွဲပြားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်၊ လိုအပ်ချက်နှင့် အခြေအနေများ ရှိပါသည်။ (ဦးစားပေးမှုကို စာရင်းသွင်းခြင်း၊ အချိန်ကာလ၊ လက်ခံရရှိနိုင်မှု၊ ယုံကြည်စိတ်ချခြင်းကို ချိုးဖောက်သည့် အန္တရာယ်စသည်တို့ဖြစ်သည်။) ကျောက်မျက်ရတနာ နယ်မြေနှင့်သီးသန့်သတ်မှတ်ထားသည့် ဖုံးများဖန်တီးရန် သီးသန့်လုပ်ကွက်စီမံခန့်ခွဲသည့် (Cadastral Procedures) လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို တည်ထောင်ခြင်းဖြင့် လက်ရှိလုပ်ကိုင်နေသော ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ယခင်လျှောက်ထားသူများအား ထိန်းသိမ်းထားနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။
- **(ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဆင့်တက်ပြုပြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ရောင်းချခြင်းနှင့် ဝယ်ယူခြင်းလုပ်ငန်းများအနက် လုပ်ငန်းတစ်ရပ်ထက်ပိုမို၍ လုပ်ကိုင်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်များ) “တစ်ပေါင်းတည်းခွင့်ပြုမိန့်များ”** တွင် ကုမ္ပဏီမှမည်သည့် အရာများလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ကို ရှင်းလင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။ သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် လုပ်ကွက်အာမခံချက်ရှိစေရန် (ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဆင့်တက်ပြုပြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ရောင်းချခြင်းနှင့် ဝယ်ယူခြင်း လုပ်ငန်းများအနက် လုပ်ငန်းတစ်ရပ်ထက်ပိုမို၍ လုပ်ကိုင်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်များ) တစ်ပေါင်းတည်းခွင့်ပြုမိန့်များ ထုတ်ပေးခြင်းဖြင့် ဖြေရှင်းထားသော်လည်း ဥပဒေတွင် ရှင်းလင်းဖော်ပြရန် လိုအပ်ပါသည်။
- **လုပ်ကွက်စီမံခန့်ခွဲသည့်စနစ် လိုအပ်ခြင်း။** EITI သတ်မှတ်ချက်များကို အပြည့်အစုံ လိုက်နာရန် လိုအပ်သည့် အချက်များတွင် လိုင်စင်နှင့်သတ္တုသိုက်များဆိုင်ရာ နောက်ဆုံးရ အချက်အလက်များပါသည့် လူအများသိရှိနိုင်သော သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်စီမံခန့်ခွဲမှု စနစ်လိုအပ်ပါသည်။ (မြေပုံပေါ်တွင် သတ်မှတ်ပြထားသည့် အချက်များ အပါအဝင်)။ လက်ရှိတွင် လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့် တာဝန်များသည် ဌာနဆိုင်ရာများအကြားတာဝန်ခွဲဝေမှု ရှင်းလင်းခြင်းမရှိဘဲ လုပ်ဆောင်နေရသောကြောင့် ၎င်းတို့အတွက် (ဓာတ်သတ္တုလုပ်ကွက်များပြုမြေပုံစနစ်) တစ်ခုထူထောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ လျှောက်လွှာများ လက်ခံခြင်းနှင့်မှတ်ပုံတင်ခြင်းများ အပါအဝင် လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့် တာဝန်များကို ထိုစနစ်မှ သီးသန့်လုပ်ဆောင်သင့်ပြီး လျှောက်လွှာများကို သုံးသပ်သည့် စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် လျှောက်ထားသူများ၊ လိုင်စင်ကိုင်ဆောင်ထားသူများ သတ္တုတွင်းလုပ်ကိုင်ခွင့်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စများကို ဆက်သွယ်ပြောဆိုခြင်းများ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။
- **အင်တာနက်လိုင်းပေါ်တွင် လွှင့်တင်ထားသော သတင်းအချက်အလက်များ လိုအပ်ခြင်း။** ဝန်ကြီးဌာန (MON-REC) သည် အခါအားလျော်စွာ ၎င်း၏ ဝက်ဆိုဒ်ပေါ်တွင် ဓာတ်သတ္တုလိုင်စင်များ (ဇယား ၁) နှင့် ကုမ္ပဏီအမည်နှင့်လိုင်စင်စာရင်းများ (အကျိုးခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ပိုင်ရှင်များမဟုတ်ပါ) ထုတ်ပြန်၍ EITI ၏ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ သို့သော် ပံ့ပိုးထားသောစာရင်းသည် ပြည့်စုံမှုမရှိခြင်းသို့မဟုတ် သတ္တုအမျိုးအစားထုတ်ကုန်အလိုက် ပြုစုထားသော စာရင်းမဟုတ်ပါ။ တစ်ဦးချင်း လိုင်စင်သဘောတူညီချက်များကိုမူ လူအများသိစေရန် ထုတ်ပြန်ထားခြင်းမရှိပါ။²¹¹ ယခုကဲ့သို့အချက်အလက် မပြည့်စုံခြင်းသည် သက်ဆိုင်သည့် အဖွဲ့များကို တိကျသည့် လိုင်စင်အချက်အလက်များနှင့်၎င်းတို့၏စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို သိရှိရန်နှင့်အများပြည်သူမှ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို သိရှိပြီးစောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရန် အခက်အခဲဖြစ်စေပါသည်။ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံခန့်ခွဲမှု (Mineral Rights Cadastre) စနစ်တစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာပါက ၎င်းကို ဖြေရှင်းသွားနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အချက်အလက် မပြည့်စုံခြင်းသည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍကို ယှဉ်ပြိုင်မှုအားနည်းစေပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ဆွဲဆောင်မှုနည်းစေပါသည်။
- **သတ္တုတွင်းလိုင်စင်၊ MIC ခွင့်ပြုမိန့်နှင့် EIA အတွက်လုပ်ဆောင်ရမည့်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ငန်းစဉ်ကိုကန့်သတ်သို့မဟုတ် ရှင်းလင်းမှုလိုအပ်ခြင်း။** MIC ခွင့်ပြုမိန့်ရယူခြင်းအဆင့်သည် သတ္တုတူးဖော်သည့်ကုမ္ပဏီများမှ သယံဇာတအရင်းအမြစ်၏ တည်နေရာနှင့်သဘာဝကို သိရှိပြီးမှသာလျှင် ဥပမာ - ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းအဆင့်မှာသာ

211 NRGi ၏ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်သတ္တုနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာ လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း၊ ဧပြီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ - ၁၂။

ပိုမိုအဓိပ္ပာယ်ရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မြန်မာ့ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေတွင် ယခင်ရှုပ်ထွေးမှုရှိသော အကြောင်းအရာတစ်ခုဖြစ်သည့် EIA ကို MIC ခွင့်ပြုမိန့်မရရှိမီ ဆောင်ရွက်ရမည်လော ဟူသည့်အချက်ကို ရှင်းလင်းထားပါသည်။ (၎င်းကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။) ထိုလုပ်ငန်းစဉ်များကို ကျိုးကြောင်းဆီလျော်စွာ ကိုက်ညီအောင်ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေနှင့် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုလိုအပ်ပြီး အကြီးစားစီမံကိန်းများအတွက် ပါလီမန်၏အခန်းကဏ္ဍ၊ တိုင်း/ပြည်အစိုးရနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ အထူးသဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခန်းကဏ္ဍများကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြရန် လိုအပ်ပါသည်။

- **လိုင်စင်များကို လေလံတင်သင့်/မသင့် ရေရာမှုမရှိခြင်း။** အဆိုပြုထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ် နည်းဥပဒေများတွင် လိုင်စင်များကို နိုင်ငံတကာလုပ်ထုံးများနှင့်အညီ ရှာဖွေခြင်းနှင့်စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း အဆင့်များအတွက် ဦးရာလူစနစ်ကိုအခြေခံသည့် နည်းလမ်းကို အသုံးပြုမည့်အစား မည်သည့်အချိန်တွင် တင်ဒါစနစ်အသုံးပြုမည်ကိုမူ ရေရာမှုမရှိပါ။ လေလံတင်မည့်အခြေအနေကို ရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသင့်ပါသည်။ ဥပမာ- နိုင်ငံတော်မှ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို ရှာဖွေတွေ့ရှိပြီးသောနေရာများ သို့မဟုတ် သယံဇာတ သတင်းအချက်အလက်များသည် အများပြည်သူသိရှိနိုင်သည့်နေရာများကဲ့သို့ အခြေအနေတွင် ယှဉ်ပြိုင်မှုရှိသော လေလံစနစ်ကို အသုံးပြုသင့်ပါသည်။ လေလံတင်သည့်စနစ်ကို အသုံးပြုလျှင် တိကျသည့် အသေးစိတ်နည်းဥပဒေကို ဖော်ပြသင့်ပါသည်။ မည်သည့်အချိန်တွင် မည်သို့လေလံတင်မည် လေလံကို မည်သို့ စီစဉ်မည်နည်းနှင့် ပိုမိုပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရန် လိုအပ်သည့်အချက်များကို ထုတ်ပြန်ထားသင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းစံနှုန်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတစ်ခုအနေဖြင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် (Mineral Rights Cadaster) ကို လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းအတွက် အစပျိုးခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးအောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း နှင့်ထုတ်ပေးခြင်းများအတွက် တာဝန်ပေးအသုံးပြုသင့်ပါသည်။

အထက်ပါအကြောင်းအချက်များသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများအတွက် မသေချာမှုများဖြစ်စေပြီး ဦးစားပေးခြင်း သို့မဟုတ် အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ကောင်းသောလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် လုပ်ဆောင်လိုသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေဖြင့် စိတ်ဝင်စားမှု ဖြစ်စေပါသည်။ ခွင့်ပြုမိန့်ချထားပေးရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် မည်သူပါဝင်မည် မည်သို့လုပ်ဆောင်မည်ကို ဆုံးဖြတ်ရန်အတွက် လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။ ထို့ကြောင့် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းသည် စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးတိုးတက်စေရန် အရေးပါပြီး မည်သည့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွက်မဆို အဓိက အချုပ်အခြာ ဖြစ်သင့်ပါသည်။

ပုံ-၇။ အသေးစား ရွှေလုပ်ငန်းလိုင်စင်လျှောက်ထားခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ။

တရားမဝင်နှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁) တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း SWIA တွင်ပါသည့် 'တရားမဝင်' ဟူသည့်အခေါ်အဝေါ်သည် အစိုးရ (သို့မဟုတ် ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်များမှ) ဓာတ်သတ္တုခွင့်ပြုမိန့်မရရှိဘဲ သတ္တုတွင်းလုပ်ကိုင်သော လုပ်ငန်းများကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ ၎င်းတွင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းများအပါအဝင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များမှ ခွင့်ပြုမိန့်ပေးထားသော အကြီးစားလုပ်ငန်းကြီးများလည်းဖြစ်နိုင်ပြီး ထိုအကြီးစားသတ္တုလုပ်ငန်းများသည် အစိုးရထံမှ သတ္တုတူးဖော်ခွင့်လိုင်စင်မရှိဘဲ လုပ်ကိုင်နေသူများဖြစ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများသည် တရားမဝင်အခွန်အခများနှင့်အခြားသော ငွေပေးချေမှုများကိုမူ ပေးနေရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူစသော သတ္တုအမျိုးအစားများအပါအဝင် အခြားသော တရားမဝင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းအတွက် လုံလောက်သည့်အချက်အလက်များ မရှိပါ။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူ တရားမဝင်တူးဖော်မှုသည် သိသာထင်ရှားစွာရှိနေပြီး ထုံးကျောက်တူးဖော်မှုသည် အနည်းငယ်ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အလုပ်သမားများနှင့် ဒေသခံများအနေဖြင့် မိမိတို့ဝင်ငွေအတွက် တရားမဝင်တူးဖော်မှုအပေါ် အားကိုးကြရသည်။ ထို့ကြောင့် တရားဝင်တူးဖော်မှုများနှင့် တရားမဝင်တူးဖော်မှု များသည် ကွဲပြားမှုများရှိပြီး ရှုပ်ထွေးပါသည်။ (အပိုင်း ၅။ စုပေါင်းနှင့်စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများကိုကြည့်ရန်)။

သတ္တုတရားမဝင် တူးဖော်မှုများသည် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးနှင့် တည်နေရာအမျိုးမျိုးတို့တွင် တွေ့ရပါသည်။ တရားဝင်လုပ်ကွက်များ၊ (တရားမဝင်တူးဖော်သူများနှင့် သတ္တုတွင်းလိုင်စင်ကိုင်ဆောင်ထားသူများအကြား သဘောတူညီချက်ရယူပြီး လုပ်ဆောင်ကြသည်)၊ သစ်တောနေရာများ (သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာနပိုင်သော မြေနေရာများ)၊ ကိုယ်ပိုင်မြေများ၊ (ကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် တစ်ဦးချင်းပိုင်မြေ)၊ အစိုးရစီမံအုပ်ချုပ်သောနေရာများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းနေရာများ ပဋိပက္ခဖြစ်သည့်နေရာများတွင် တွေ့ရပါသည်။ ထို့အပြင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုများသည် ဟင်းလင်းဖွင့်တူးခြင်း၊ မြေအောက်လိုက်တူးဖော်ခြင်းနည်းလမ်းများအပါအဝင် မြစ်ချောင်းများတွင် တူးဖော်ခြင်းများ ပါဝင်ပါသည်။ (ဥပဒေအရ တရားမဝင်သော်လည်း MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအရ နားလည်မှုများဖြင့် လုပ်ကိုင်နေကြသည်ကို မှတ်သားခဲ့ရပါသည်။) ထို့ကြောင့် တရားမဝင်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုကဏ္ဍတွင် တိုင်း/ပြည်နယ်နှင့်နိုင်ငံတော်အဆင့် အစိုးရများ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၊ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၊ ကုန်သည်များနှင့်အလုပ်သမား/ဒေသခံများအပါအဝင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့်လူအများအပြားရှိနေပြီး နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် စီမံကြသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အဖွဲ့ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများသည် တရားမဝင်များဖြစ်ပြီး သတ္တုတူးဖော်သည့်သူများအနေဖြင့် တရားမဝင်အခွန်နှင့်တရားဝင်အခွန်ငွေများပေး၍ လုပ်ခြုံမှုမရှိသော ပတ်ဝန်းကျင်မျိုးတွင် လုပ်ကိုင်ကြရသည်။

လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုသည် စီးပွားရေးအရ အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များတွင် မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သကဲ့သို့ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်မှုသည် ဒေသခံများ၏စီးပွားရေးတွင် ထည့်ဝင်မှုရှိပြီး စားသောက်ကုန်၊ ဝန်ဆောင်မှုဝယ်လို့အားနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံဖွံ့ဖြိုးမှုများအတွက် အဓိကမောင်းနှင်သော တွန်းအားဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျေးလက်နေလူတန်းစားဆင်းရဲသူများအတွက် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းနှင့်စားဝတ်နေရေးရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအပြင် အချိန်ပိုင်းနှင့်ရာသီအလိုက်လုပ်ကိုင်သော လုပ်ငန်းလည်းဖြစ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းသည် လုပ်အားကိုသာ အားထားပြီးလုပ်ကိုင်ရသော အလုပ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး များစွာသော ရင်းနှီးငွေ မလိုအပ်ပါ။ ဆိုလိုသည်မှာ အကြီးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းနှင့်မတူ ကျေးလက်နေလူတန်းစား၊ လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်မှုမရှိသည့် လူမှုအသိုက်အဝန်းအတွက် အခွင့်အလမ်းများပေးစွမ်းနိုင်ပြီး ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေးကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုကဏ္ဍတွင် နီးစပ်ရာတိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များမှ ပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်သူများရှိပါသည်။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ လုပ်သားပြောင်းရွှေ့မှုသည် သတ္တုတူးဖော်သည့်

အတိတ်ကလုပ်ကိုင်ခဲ့သော တူးဖော်မှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြောင်းရွှေ့လာကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ ကချင် ပြည်နယ်မှ နိုင်ငံ၏အခြားဒေသများတွင် သတ္တုတူးဖော်ရန် သွားရောက်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် တရားမဝင်မှုများ များပြားခြင်းကြောင့် လက်လုပ်လက်စားများ၏ ထုတ်လုပ်မှုပမာဏ မည်မျှ ရှိသည်ကို တွက်ဆရန်ခက်ခဲပါသည်။ သို့မဟုတ် ရှေ့တွင်ဆုံးရှုံးခံပြီးသော ငွေကြေးဆိုင်ရာအကျိုးအမြတ်များ အပါအဝင် ဤကဏ္ဍ၏ အမှန်တကယ် စီးပွားရေးဆိုင်ရာအကျိုးသက်ရောက်မှု အလားအလာများကို တွက်ဆရန် ခက်ခဲပါသည်။ သို့သော် အခြားနိုင်ငံများရှိ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများအပေါ် လေ့လာချက်များအရ အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းဖန်တီးမှုနှင့်ဒေသစီးပွားရေး၊ ကိုယ်ပိုင်စွန့်စားလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးမှုရှိသည့်အပြင် စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်နိုင်မှုမရှိနိုင်ဟု ယူဆရပြီး ဓာတ်သတ္တုအခွင့်အလမ်းများအဖြစ် တွေးဆနိုင်သည့် သေးငယ်သော သတ္တုသိုက်များကို လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းမှ ထုတ်လုပ်နိုင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။²¹²

လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုသည် ဆင်းရဲသားလျော့ချရေးတွင် များစွာထည့်ဝင်မှုများရှိနေသည်ဟု ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း၌ ပိုမိုလက်ခံနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် ၎င်းနှင့်ဆက်စပ်နေသည့် လူမှုရေးနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ကျော်လွှားသွားနိုင်ရန် ပံ့ပိုးပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။²¹³

သို့သော် တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်ခြင်း၏ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များအတွက်ပေးဆပ်ရသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးမှုများ၊ ဆိုးရွားသည့် လူမှုရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများသည် မှတ်သားဖွယ်ရာ ကြီးမားလှပါသည်။ အခြားသောနိုင်ငံများ၏ အစိုးရများသည် ဥပမာ ပီရူးနိုင်ငံသည် တရားမဝင်တူးဖော်မှုများနှင့် ဆက်နွယ်နေသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြန်လည်ထိန်းသိမ်းမှုများနှင့် တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်းမရှိရှိလာမည့် အနာဂတ်ငွေကြေးဆိုင်ရာဝင်ငွေအလားအလာများကို ချိန်ထိုးသုံးသပ်ခဲ့ရာ တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတော်အတွက် စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်များ ပိုမိုရှိလာမည်ဟု ကောက်ချက်ချခဲ့ပါသည်။²¹⁴

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဤကဏ္ဍ၏ စီးပွားရေးအရ အရေးကြီးပုံနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာအလားအလာများကို အသိအမှတ် မပြုသေးပါ။ သို့သော် တရားဝင်ပြုလုပ်မှုကိုမူ ၂၀၁၅ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် နည်းဥပဒေပါ လိုင်စင်ထုတ်ပေးရေး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် အသိအမှတ်ပြု ထည့်သွင်းထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်ခြင်းအတွက် သီးသန့်ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ စီးပွားရေးဆိုင်ရာရှုထောင့်များက ကြည့်လျှင် နိုင်ငံတော်မှ အခွန်ဘဏ္ဍာများ မြှင့်တင်နိုင်ရုံသာမက တရားဝင်ပြုလုပ်လိုက်ခြင်းဖြင့် အခြေခံစက်ပစ္စည်းများကဲ့သို့ ကုန်ပစ္စည်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုဒေသ၏ သွင်းအားစုကွင်းဆက်များကို ပိုမိုအားပေးစေမည် ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ထိုကဲ့သို့ဝန်ဆောင်မှုများကို အထူးသဖြင့် နိုင်ငံ၏မြောက်ပိုင်းဒေသများတွင် တရုတ်ပြည်မှတင်သွင်းအသုံးပြုကြပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားများကို အောင်မြင်စွာ တရားဝင်ပြုလုပ်ပြီး ဈေးကွက်၊ ငွေကြေးပံ့ပိုးမှု၊ သတင်းအချက်အလက်နှင့်သင်တန်းပို့ချမှုများ ပိုမိုရရှိစေပါက ရရှိလာသည့် ပိုမိုကောင်းသည့် အသိပညာနှင့်နည်းပညာများဖြင့် ထုတ်လုပ်မှုပိုမိုကောင်းမွန်လာ၍ မျှတသည့် ဈေးကွက်ပေါက်ဈေးရရှိစေပြီး ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ် ထုတ်လုပ်သွားနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် အသုံးပြုရသော သွင်းအားစုကွင်းဆက်များသည် ထုတ်လုပ်မှု မတိုင်မီပေးဆောင်ရသော ငွေကြေးပံ့ပိုးသူများ၏ ထွက်ရှိလာသည့်ပစ္စည်းအပေါ် ၃၀% နှင့်အထက်ပေးချေမှုကို ထိန်းချုပ်ရန် အကန့်အသတ်များ ရှိနိုင်ပါသည်။

လက်လုပ်လက်စားများကို တရားဝင်လုပ်ခြင်း၏ရည်ရွယ်ချက်သည် ၎င်းတို့၏အခြေအနေ၊ အစိုးရနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေများ တိုးတက်စေရန် ဖြစ်သင့်ပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများ၏ အတွေ့အကြုံများအရ တရားဝင်ပြုခြင်း အောင်မြင်စေရန် လုပ်ငန်းစဉ်များကို လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးသူများ၏ အခြေအနေမှန်ကိုထင်ဟပ်စေပြီး ၎င်းတို့၏

212 တာဝန်ယူမှုရှိသော သတ္တုတူးဖော်မှုအတွက် မဟာမိတ်၊ လက်တင်းအမေရိက၊ အာဖရိကနှင့်အာရှဒေသများရှိ အတွေ့အကြုံများအပေါ်အခြေခံပြီး လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားရွှေတူးဖော်ရေးကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရေး ပါဝင်သည့်သူများအတွက် သုံးသပ် ချက်များ။ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်။
213 UNEP အီကွေဒေါ၊ မွန်ဂိုးလီးယား၊ ပီရူး၊ တန်ဇန်နီးယားနှင့် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံများ၏ တွေ့အကြုံများအပေါ် အခြေခံပြီး လက်လုပ် လက်စားနှင့်အသေးစားရွှေတူးဖော်ရေးကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရေး ပါဝင်သည့်သူများအတွက် သုံးသပ်ချက်များ။ ဇွန်လ ၂၀၁၂ ခုနှစ်။
214 Gestión, Gobierno prevé recaudar hasta s/9,230 millones con formalización de mineros, 12 May 2014

အကျင့်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများပြောင်းလဲလာရေးအတွက် စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်ဆွဲဆောင်မှုနှင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများဖြင့် ချဉ်းကပ်လက်ခံလုပ်ဆောင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။²¹⁵ ထို့ကြောင့် လက်လုပ်လက်စားများအတွက် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် သတင်းအချက်အလက်ပညာပေးခြင်း၊ နည်းပညာဆိုင်ရာပံ့ပိုးမှု၊ ငွေကြေးနှင့်ဈေးကွက်ရရှိနိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းများ အပါအဝင် လက်ခံနိုင်ခြင်း၊ ရိုးရှင်းခြင်း၊ အခွန်အဆင့်နှင့်နည်းလမ်းများကို လက်ခံနိုင်ခြင်း သတ္တိတွင်းလုပ်သားများကို တွဲဖက်ပံ့ပိုးပေးမည့်အစီအစဉ်များ လုပ်ဆောင်ပေးရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

အခြားနိုင်ငံများတွင် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သူများကို အပြည့်အဝတားမြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်သတ်တားမြစ်ခြင်းများဖြင့် တရားမဝင်မှုနှင့် လက်ပေးလက်ယူမှုများကို ကာကွယ်တိုက်ဖျက်ရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ထိရောက်မှုမရှိပါ။²¹⁶ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းနှင့် သတ်မှတ်ချက်များလိုက်နာစေရန်အတွက် အားဖြည့်လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပြီး အတွေ့အကြုံများအရ အပြည့်အဝတားမြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်သတ်တားမြစ်ခြင်းများဖြင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတွင်းလုပ်သားများကို တွဲဖက်ပံ့ပိုးမည့်အစီအမံများမပါဘဲ ကိုင်တွယ်ခြင်းသည် ၎င်းတို့က တရားမဝင်မှုများကို ပိုမိုဦးတည်သွားစေပါသည်။²¹⁷ ဤနည်းလမ်းများသည် မိုင်းလုပ်သားများနှင့် ၎င်းတို့ကို ကုန်စည်နှင့်ဝန်ဆောင်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးနေသော ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအား ဆိုးရွားစွာထိခိုက်စေသည်ကို တွေ့ရှိပါသည်။²¹⁸ ထို့ကြောင့် ဤကဏ္ဍသည် အမှုအခင်းများပိုမိုဖြစ်စေသည့် နည်းလမ်းအဆင့်များကို ရှောင်ရှားသင့်ပါသည်။

လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတူးဖော်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တိတွင်းဥပဒေသည် လက်လုပ်လက်စားများကို ၎င်းတို့လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိစေရန် ဖြစ်နိုင်သည့်နည်းလမ်းများ ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဗဟိုထိန်းချုပ်မှုလျော့နည်းစေခြင်းသည် တရားမဝင် သတ္တိတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဥပဒေအောက်တွင်းသို့ ပြန်လည်ထည့်သွင်းပေးထားပါသည်။ သို့သော် ဥပဒေကို လိုက်နာမှုမရှိခြင်းအတွက် တင်းကျပ်သည့် ပြစ်ဒဏ်များထည့်သွင်းထားပါသည်။ ဥပမာ-လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတူးဖော်ခြင်းများအတွက် သတ်မှတ်ထားသည့် ခွင့်ပြုမိန့်များမရှိလျှင် ပြစ်ဒဏ်ပေးခံရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း အပြောင်းအလဲများ လိုက်နာရန် အချိန်ယူမည်ဖြစ်ပြီး မည်သို့တိကျစွာလိုက်နာရမည်ကို ဆန်းစစ်နိုင်ရန် သုတေသနများ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ MCRB နှင့်အခြားရင်းမြစ်များမှ ကနဦးသုံးသပ်ချက်များအရ လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတူးဖော်သူများအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်သည် ရှုပ်ထွေးမှုများ ရှိနေမည်ဖြစ်ပြီး လက်လုပ်လက်စားအနေဖြင့် လုံလောက်စွာ မသိရှိနိုင်သေးသည့် အခြေအနေလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းများသည် ဒုက္ခရောက်နေသောသူများအတွက် မလိုလားအပ်သည့် ရလဒ်များထွက်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ - လက်ရှိတွင် လက်လုပ်လက်စားများအတွက် ခွင့်ပြုချက်ရယူရန် အဆင့် (၈)ခုပါသော လျှောက်ထားချက်ကို လုပ်ဆောင်ရသည်။ ၎င်းတွင် အစိုးရအာဏာပိုင်များဖြစ်သည့် မြို့နယ်၊ တိုင်း/ပြည်နယ်နှင့်နိုင်ငံတော်အဆင့် တို့ပါသည့် အစိုးရ အဆင့် (၃) ခုကို ဖြတ်ကျော်ရပါသည်။²¹⁹

လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတူးဖော်မှုကို ဆက်လက်တရားဝင်အောင်ပြုလုပ်မည်ဆိုပါက အစိုးရအနေဖြင့် လက်လုပ်လက်စားများ ကြိုတွေ့ရသည့် စိန်ခေါ်မှုများကို အပြည့်အဝနားလည်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတွင် စည်းမျဉ်းဥပဒေအသစ်သည် လက်လုပ်လက်စားများလိုင်စင်ရယူရန် လုပ်ဆောင်သည့်အခါ မက်လုံးပေးမှု သို့မဟုတ် မက်လုံးမရှိမှုများ မည်သို့ပေးသည်ကို နားလည်အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်

215 UNEP အီကွေဒေါ်၊ မွန်ဂိုးလီးယား၊ ပီရူး၊ တန်ဇမ်နီးယားနှင့် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံများ၏ တွေ့အကြုံများအပေါ် အခြေခံပြီး လက်လုပ် လက်စားနှင့်အသေးစားရွှေတူးဖော်ရေးကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရေး ပါဝင်သည့်သူများအတွက် သုံးသပ် ချက်များ။ ဇွန်လ ၂၀၁၂ ခုနှစ်။
216 Ibid
217 Ibid, IPIS ရိုဝမ်းဒါနှင့် ကွန်ဂို ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံများတွင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတူးဖော်မှုကို တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၀၁၂။ Aljazeera အမေရိက၊ ပီရူးနိုင်ငံတွင် စဉ်ဆက်မပြတ် မိုင်းလုပ်သားများ၏ တင်းကျပ်သော အနာဂတ်အလားအလာ။ ၂၀ ရက် စက်တင်ဘာလ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
218 Sara Geenen, အန္တရာယ်ရှိသော လောင်းကြေး၊ ကွန်ဂို ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံတွင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတူးဖော်ခြင်းကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရန် စိန်ခေါ်မှုများ။ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၂။ Boris Verbrugge နှင့် Beverly Besmanos, လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေး စားသတ္တိလုပ်ငန်းများ တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ လုပ်သားစွမ်းအားကို အားနည်းစေသည်။ (၂၀၁၆) အရင်းအမြစ်များ မူဝါဒ - စာမျက်နှာ ၁၃၄-၁၄၀။
219 MCRB တွေ့ဆုံဆွေးနွေးချက်များ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

ကို ပိုမိုလက်ခံနိုင်ပြီး ရိုးရှင်းအောင်ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားများ၏ လုပ်ငန်းများကို လည်း အကျိုးရှိအောင်လုပ်ဆောင်ထားရန် လိုအပ်ပါသည်။²²⁰ တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်းကြောင့် စီးပွားရေးဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်သွားနိုင်မှုကိုလည်း လျော့ချရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တရားဝင်ပြုလုပ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဒီဇိုင်း ရေးဆွဲခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းတူးဖော်မှုကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော ထိခိုက်မှုများကို စီမံခန့်ခွဲရန် အစီအမံများကို အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့တွင် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်သားများကို ပါဝင်စေပြီး အောက်ခြေအဆင့် ပေါင်းစည်းလုပ်ကိုင်ခြင်း ပြုလုပ်သွားရန် အရေးကြီးပါသည်။²²¹ လုပ်အားစုများရှိ အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးနှင့် ပါဝင်မှုကို လည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ လုပ်အားစုနှင့်အခြားပါဝင်သည့် အဖွဲ့အစည်းအကြား ဤကဏ္ဍ၏ အနိမ့် ဆုံးသူများကိုလည်း အကျိုးရှိအောင် လုပ်ဆောင်ပေးရမည် ဖြစ်ပါသည်။ တရားဝင်အောင်လုပ်ဆောင်သည့် လုပ်ငန်း စဉ်သည် အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်းများအား အသင်းများနှင့်/သို့ သမဝါယမအသင်းများဖြစ်ပါလာစေရန် အားပေး သင့်ပါသည်။²²² လိုင်စင်အတွက်လုပ်ဆောင်ရမည့်အချက်များ သိစေရန် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်သား များကို သင်တန်းပို့ချခြင်းများ လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်မှုများလျော့ချရန်အတွက် လည်း လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များ ထိန်းချုပ်သည့်နေရာများရှိ လက်လုပ်လက်စားများကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရန် တိုင်း ရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် သင့်လျော်သည့်သူများပါဝင်သည့် အထူးချဉ်းကပ်ပုံနည်းနာ လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်များတွင် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရာ၌ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများကြောင့် အတားအဆီးဖြစ်နေပြီး အချို့နေရာများတွင် အစိုးရထိန်းချုပ်မှု အကန့်အသက်များရှိနေပါသည်။ (အပိုင်း ၅-၆။ ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေးကိုကြည့်ရန်)။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်သည့် အဆင့် များတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဦးတည် ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်မှုများသည် အကြီး စားလုပ်ငန်းလုပ်ကွက်များနှင့် ဆက်စပ်သောနေရာများတွင်ဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တု တူးဖော်မှုအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်ပေးခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကုမ္ပဏီများ၏အခန်းကဏ္ဍနှင့်တာဝန်များသည် ဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများတွင် ထည့်သွင်းကိုင်တွယ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

စိတ်ဝင်စားသူများ၏ပါဝင်မှုဖြင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့်အညီ တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ကောင်းမွန်စွာ ပြုလုပ်ပါက အစိုးရအနေဖြင့် လက်လုပ်လက်စားများကို ပိုမိုကြီးကြပ်နိုင်မှု၊ အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့်ပိုမိုကောင်းမွန် သော ကျန်းမာရေး၊ ဘေးကင်းရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်လုံခြုံရေးများကို ပိုမိုလုပ်ဆောင် နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ အစိုးရဌာနများအကြား ဆွေးနွေးပွဲမှ အစိုးရအတွက် လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုလမ်းညွှန်ချက်များကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အသုံးဝင်သောလမ်းညွှန်ချက်ဖြစ်ပြီး လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစား သတ္တုတူး ဖော်ခြင်းစီမံခန့်ခွဲသည့် မဟာဗျူဟာအား ထိရောက်စွာ မည်သို့ ဖွံ့ဖြိုးအောင်ဆောင်ရွက်မည်၊ အကောင်အထည်ဖော် မည်နှင့် စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုမည်ဟူသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်ကို လမ်းညွှန်ပေးပါသည်။²²³

220 တရားဝင်ပြုလုပ်ရန် ချဉ်းကပ်ပုံများ - တာဝန်ယူမှုရှိသော သတ္တုတူးဖော်မှုအတွက် မဟာမိတ်၊ လက်တင်းအမေရိက၊ အာဖရိကနှင့်အာရှဒေသများရှိ အတွေ့ အကြုံများအပေါ်အခြေခံပြီး လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားရွှေတူးဖော်ရေးကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရေးပါဝင်သည့်သူများအတွက် သုံးသပ်ချက်များ၊ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်။

221 Salo et al, Madre de Dios gold fields ပီရူးနိုင်ငံတွင် လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားလုပ်ငန်းများကို တရားဝင်လုပ်ဆောင် ခြင်းအတွက် ဒေသခံအမြင်များ။ (၂၀၀၆ ခုနှစ်) သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ် အဖွဲ့အစည်း ဖင်လန်နိုင်ငံ။

222 UNEP အအီကွေဒေါ၊ မွန်ကိုလီးယား၊ ပီရူး၊ တန်ဖန်နီးယားနှင့် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံများ၏ တွေ့အကြုံများအပေါ်အခြေခံပြီး လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားရွှေတူး ဖော်ရေးကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရေး ပါဝင်သည့်သူများအတွက် သုံးသပ်ချက်များ၊ ဇွန်လ ၂၀၁၂ ခုနှစ်။

223 အစိုးရအတွက် IGF လမ်းညွှန်ချက်များ၊ လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းအတွက် စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ဇန်နဝါရီလ၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ်။

နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်းများ (SOEs) အုပ်ချုပ်မှုနည်းစနစ်နှင့် တပ်မတော်နှင့် ပေါင်းစည်းလုပ်ကိုင်သော ကုမ္ပဏီများ

အပိုင်း (၂) စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့်မူဝါဒ မူဘောင်များတွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ လက်ရှိအုပ်ချုပ်မှု ကွန်ယက်တွင် နိုင်ငံပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်း (SOEs) သည် MoNREC ၏ လက်အောက်တွင်ရှိပြီး စီးပွားရေးနှင့်စည်းကမ်း ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှစ်ခုလုံးကို လုပ်ဆောင်ပါသည်။²²⁴ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် နိုင်ငံ၏သတ္တုကဏ္ဍတွင် အရေးကြီးသည့် အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေပြီး သတ္တုတူးဖော်ခြင်းမှရရှိသော ဝင်ငွေအများစုသည် ၎င်းတို့မှ ရရှိပါသည်။ ၎င်းလုပ်ငန်းများသည် နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာငွေစာရင်းအတွင်းသို့ ဥပဒေနှင့်အညီ စုစုပေါင်း အမြတ်ငွေ၏ ၄၅% ကို ပေးသွင်းရပါသည်။ သို့သော် ထိုလုပ်ငန်းများအနေဖြင့် ကုန်ကျစရိတ်များကို နုတ်ယူ နိုင်ပြီး စုစုပေါင်း အသားတင်အမြတ်ငွေပေါ်မှ ကျန်ရှိသော အမြတ်ငွေ ၅၅%ကိုလည်း နုတ်ယူထားနိုင်ပါသည်။ အရှုံးပြုနေသော နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် လုပ်ငန်းလည်ပတ်ရန်သုံးသည့် မတည်ငွေ၏ ၂၀% ကို မည်သည့်ပေးထားသည့်နှစ်အတွင်းမဆို အစိုးရထံမှ လွှဲပြောင်းလက်ခံယူနိုင်ပါသည်။²²⁵ နိုင်ငံတော်ပိုင် လုပ်ငန်းတစ်ခုစီမှ ရရှိငွေနှင့်ထုတ်ပေးငွေတို့သည် အမျိုးသားဘတ်ဂျက်ငွေကို ထိခိုက်ခြင်းမရှိ၍ ၎င်းတို့၏ အကျိုးအမြတ်နှင့် ငွေကြေးစီးဆင်းမှုကို အတားအဆီးလည်း မဖြစ်ပါ။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့်သတ္တုတွင်းကဏ္ဍများရှိ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် တစ်နှစ်လျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁) ဘီလီယံနှင့်အထက်ကို (ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၂/၂၀၁၃နှင့် ၂၀၁၃/၂၀၁၄ နှစ်များတွင် အစိုးရအသုံးစရိတ်၏ ၅၀%နှင့်ညီမျှသော) အသုံးပြုခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းထားခြင်းများရှိပါသည်။ သို့သော် ထုတ်လုပ်ခြင်း စာရင်းဇယား၊ လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း၊ ဝင်ငွေ၊ ကုန်ကျစရိတ်များနှင့် ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်မှုများနှင့်သက်ဆိုင်သော အချက်အလက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကိုသာ ရရှိခဲ့ပါသည်။ ပူးပေါင်းဦးဆောင်ရွက်မှု၊ လက်ဝဲရိုပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အခြားငွေကြေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်အားလုံးနီးပါး မရရှိခဲ့ပါ။²²⁶ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၏ ငွေကြေးစီးဆင်းမှု၊ ခေါင်းဆောင်မှု၊ ဖွဲ့စည်းမှုအချက်အလက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိပဲ ဘေးအန္တရာယ်များ၊ အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်းနှင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာအလွဲသုံးစားလုပ်မှုများ အပါအဝင် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းစဉ်များကို တိကျစွာစိစစ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။

ထို့အပြင် စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရှုပ်ထွေးမှုများ ဆက်လက်ရှိနေပါသည်။ သတ္တုတွင်းနှင့်ဆက်နေသော နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှတစ်ဆင့် အစိုးရမှရရှိနေသော မည်သည့်အကျိုးအမြတ်ကိုမဆို အစိုးရမှ အရေးကြီးသည့်ဝန်ဆောင်မှုများ လုပ်ဆောင်ပေးရန်အတွက် အရေးကြီးပြီး အလားအလာရှိသည့်ငွေကြေး အရင်းအမြစ်တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအားနည်းခြင်းကို မြန်မာနိုင်ငံ EITI အစီအစဉ်တွင် ထည့်သွင်းကိုင်တွယ်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

တပ်မတော်ကုမ္ပဏီ (၂) ခုဖြစ်သည့် မြန်မာ့စီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်း(MEC) နှင့်ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေးဦးပိုင်လီမိတက် (UMEHL) တို့သည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် အရေးကြီးသည့်အခန်းကဏ္ဍတွင်ပါ ဝင်နေပါသည်။ MEC သည် တပ်မတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခု သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့်ညီမျှသော လုပ်ငန်းဖြစ်ပါသည်။ UMEHL သည် တပ်မတော်မှလူများပိုင်သည့် ရှယ်ယာများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ကုမ္ပဏီတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ UMEHL သည် လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့် အခွင့်အာဏာများအတွက် လက်တွေ့တွင်အရေးပါပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများဖြစ်ပေါ်လာရန် ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများဖြင့် ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်ပြီး UMEHL ကလည်း တရားဝင်လိုင်စင်ကို ကိုင်ဆောင်ထားပါသည်။²²⁷ ထို့အပြင် တရားဝင် စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ၎င်းတို့၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုဖြင့် ကုမ္ပဏီများအတွက် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်နိုင်ရန် အပြန်အလှန် နားလည်မှုဖြင့်

224 NRG I ၊ ရွှေရောင်စုံထားသော ဂိတ်စောက်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်ပိုင် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ။ ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၆။
225 Ibid
226 NRG I မြန်မာနိုင်ငံနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ အသိုအမျှတ်ပြုအဖွဲ့အစည်း ။ ဇန်နဝါရီလ၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်။
227 NRG I ၊ ရွှေရောင်စုံထားသော ဂိတ်စောက်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်ပိုင် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ။ ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၆။ စာမျက်နှာ - ၂၀။

ဖွင့်ဟပြောဆိုခြင်းမရှိဘဲ သဘောတူညီမှုများရှိနေပြီး အချို့သောဒေသများတွင် စီးပွားလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်လိုသော ကုမ္ပဏီများသည်လည်း အလားတူပုံစံမျိုး လိုအပ်ပါသည်။ လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၀)တွင် လက်ရှိပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွင် ပါဝင်နေသော နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်တပ်မတော်နှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော ကုမ္ပဏီများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စိတ်ဝင်စားမှုဖြစ်စေသည့် နောက်ခံအကြောင်းအရင်း (၅) ချက်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။²²⁸

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၀။ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်တပ်မတော်နှင့်စပ်ဆက်နေသော ကုမ္ပဏီများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရင်း (၅) ချက်။

- ၁။ **ပွင့်လင်းမြင်သာမှု။** နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည်ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာငွေအပေါ်တွင် သိသာသော ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုရှိသော်လည်း ၎င်းတို့၏စီမံခန့်ခွဲမှုများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများ လိုအပ်နေပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ လိုအပ်ချက်များတွင် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ဝင်ငွေများ၊ ငွေကြေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များ၊ လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် ခေါင်းဆောင်မှု ဖွဲ့တည်ဆောက်ထားသည့်ပုံစံများအား အများပြည်သူအား ထုတ်ဖော် ပြောကြားရန် လိုအပ်ခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအနေဖြင့် မြန်မာ EITI အဖွဲ့ ဝင်ဖြစ်ပါက ပွင့်လင်းမြင်သာမှုပိုမိုရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။
- ၂။ **ငွေကြေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်စာရင်းကို တိုးတက်လာအောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း။** အစိုးရအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို သိသာသည့် ငွေကြေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များပေးထားပြီးဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အသားတင်စုစုပေါင်းအမြတ်၏ ၅၅% အထိ 'Other Accounts စာရင်း' တွင် သိမ်းထားနိုင်ပြီး ပုံမှန်နှစ်ပတ်လည် ဘတ်ဂျက်ဆွဲသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပါဝင်မှုမရှိပါ။ ၎င်းတွင်လည်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ပိုမိုရရှိရန်လိုအပ်ပါသည်။
- ၃။ **နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများ၏လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အသုံးပြုရန်ယူထားသည့် ငွေကြေးအကြားကွင်းဆက်။** လက်ရှိတွင် နိုင်ငံပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက်လုပ်ဆောင်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အပ်နှင်းထားသော ငွေကြေးအကြား ရှင်းလင်းသည့်ဆက်စပ်မှုမရှိပါ။ နိုင်ငံပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ခွင့်ပြုပေးထားသည့်ငွေကြေးပမာဏသည် ၎င်းတို့၏တာဝန်များ လုပ်ဆောင်ရန် ကုန်ကျမည့်ငွေပမာဏထက် လွန်စွာများနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။
- ၄။ **နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏အခန်းကဏ္ဍနှင့်တာဝန်များ။** နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် စီးပွားရေးနှင့် စည်းကမ်းထိန်းချုပ်မှုအပိုင်း နှစ်ခုလုံးလုပ်ဆောင်ရသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်သောနိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ကုန်သွယ်မှုနှင့်မဆိုင်သည့် လုပ်ဆောင်မှုများသည် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍနှင့်ယှဉ်လျှင် နည်းပါးပါသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်သော နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်း၏ကုန်သွယ်မှုနှင့်မဆိုင်သည့် အခန်းကဏ္ဍများတွင် အကျိုးစီးပွားပဋိပက္ခအား ရှောင်ရှားနိုင်ရန်စိစစ်ရမည်။ ယခုပါဝင်နေသောသူများ၏အခန်းကဏ္ဍ အတိအကျကို အစိုးရနှင့်အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့နှစ်ခုလုံးအတွက် ရှင်းလင်းရန်လိုအပ်ပါသည်။
- ၅။ **တပ်မတော်နှင့် ဆက်နွယ်နေသောကုမ္ပဏီများ။** MEC နှင့် UMEHL တို့၏ သတ္တုလုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်မှုသည် MONREC ၏ SOEs နှင့် သီးခြားစီရှိနေပါသည်။ သို့သော် လေ့လာချက်များအရ ထိုကုမ္ပဏီများသည် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ အဓိကနေရာတွင်ပါဝင်နေပြီး သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများ မည်သူ့ကိုချထားပေးရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့်ထုတ်လုပ်မှုရရှိသည့်အကျိုးအမြတ်များခွဲဝေရေးတွင်အလားတူအရေးကြီးသည့်အခန်းကဏ္ဍမှ လုပ်ဆောင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် SOEs များ၏ အခွင့်အာဏာနှင့်ထပ်တူကျနေသောကြောင့် ရှုပ်ထွေးခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် အများပြည်သူတာဝန်ယူမှု တာဝန်ခံမှုကိုဟန့်တားစေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤကုမ္ပဏီများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်လုပ်ဆောင်ချက်များကိုလည်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထည့်သွင်းသင့်ပါသည်။

228 ယခုစာပုံးကို NRG I ၊ ကောက်နုတ်ထားပါသည်။ ရွှေရောင်ဖုံးထားသော ဂိတ်စောက်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်ပိုင် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ။ ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၆။ စာမျက်နှာ ၁ -၃။

ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ခြင်း

ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးသဘောတူစာချုပ်ကို မြန်မာနိုင်ငံသည် အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။²²⁹ သို့သော် OECD ၏ အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေး သဘောတူညီချက်ကိုမူ လက်မှတ်ရေးထိုးရသေးပါ။ နိုင်ငံအနေဖြင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ပွင့်လင်းမှုများပိုမိုလုပ်လာပြီး EITI တွင် အဖွဲ့ဝင်ခြင်း၊ ပုံမှန်မဟုတ်သော ငွေပေးချေမှုနှင့် လာဘ်ပေးမှုများကို တရားစီရင်ရာတွင် အခွင့်သာစေရန် မကြာခင်က ပေးကြသည်ရသည်ဟု စီးပွားရေးအစီရင်ခံစာများတွင် ထုတ်ဖော်မှုများရှိလာပါသည်။²³⁰ ပျမ်းမျှအားဖြင့် စာချုပ်တစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ရက်ပေါင်း ၁၁၆၀ ရက်ပါဝင်ပါသည်။ ၎င်းသည် တောင်အာရှ ပျမ်းမျှနှင့်ယှဉ်လျှင် ပိုမိုကုန်ကျစရိတ်များပါသည်။²³¹ အများပြည်သူနှင့်ဆက်နွယ်နေသော ဝန်ဆောင်မှုများတွင် အခါအားလျော်စွာ တရားမဝင်ငွေပေးမှုနှင့် လက်ပေးလက်ယူမှုများရှိသည့်ဟု စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက အစီရင်ခံစားပါသည်။²³² မကြာသေးမီက ထုတ်ပြန်ထားသော စာရင်းများအရ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအသစ်စတင်လုပ်ဆောင်ခြင်း၏ ကနဦးကုန်ကျစရိတ်သည် ဒေသတွင်းပျမ်းမျှကုန်ကျစရိတ်နှင့်ယှဉ်လျှင် များနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။²³³ သွင်းကုန်ပို့ကုန်လုပ်ငန်းများတွင် ငွေပေးမှုများရှိသည်ဟုလည်း အစီရင်ခံစားပါသည်။²³⁴ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခွန်စီမံခန့်ခွဲမှုများတွင် အခွန်ပေးရသည့်အခါ ငွေလဲလှယ်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားမဝင်ပေးနေရသည့် ကိစ္စများတွင် အဂတိလိုက်စားမှုများ မြင့်မားသောအန္တရာယ်များဖြင့် ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုဆင့်တိုင်းတွင် လူအင်အားနည်းပါးမှုပြဿနာကြောင့် ဝင်ငွေနည်းပါးမှုနှင့် လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေ ဆင်းရဲမှုများကြောင့် အဂတိလိုက်စားမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။²³⁵ တရားရုံးများသည် တပ်မတော်နှင့်အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုနှင့်ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုများကြောင့် လွတ်လပ်မှုမရှိဘဲ ဘက်လိုက်မှုများရှိသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။²³⁶ ကမ္ဘာ့ဘဏ်လုပ်ငန်းများစစ်တမ်း ကောက်ယူခြင်း²³⁷ ကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ်လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး NLD အစိုးရတက်လာပြီး ၂၀၁၆/ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ထက်မံလုပ်ဆောင်ခဲ့ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များအရ တိုးတက်မှုများရှိသည်ကို ပြသနေပါသည်။²³⁸ ၂၀၁၇ ခုနှစ် Transparency International ၏ အဂတိလိုက်စားမှုအပေါ်အမြင်များ အညွှန်းကိန်းတွင် အနည်းငယ် တိုးတက်လာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၈၀ မှ အဆင့် ၁၃၀ တွင်ရှိနေပြီး ယူကရိန်းနှင့်အဆင့်တူပြီး ဒေသတွင်းနိုင်ငံများဖြစ်သည့် လာအိုနှင့်ကမ္ဘောဒီးယားများ၏ အထက်တွင်ရှိနေပါသည်။²³⁹

အဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေး ဥပဒေ

ပေါ်လွင်စွာ သို့မဟုတ် မပေါ်လွင်အောင်ပေးသော လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှု၊ ခြောက်လှန့်တောင်းယူမှု၊ အကျင့်ပျက်ခြစားရန် အားထုတ်ခြင်းနှင့် အလွဲသုံးစားပြုလုပ်ခြင်းများကို ပြစ်မှုမြောက်အောင်ပြုလုပ်ခြင်းများ အပါအဝင် ၂၀၁၃ ခုနှစ် အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေတွင်အများပြည်သူနှင့် ဆိုင်သည့်ကဏ္ဍများတွင် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှု ပုံစံမျိုးစုံအား ထည့်သွင်းထားပါသည်။²⁴⁰ အမြင့်ဆုံး အဂတိလိုက်စားသည့် ပြစ်မှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်မှာ ထောင်ဒဏ် ၁၅ နှစ်နှင့် ဒဏ်ကြေးတို့ဖြစ်သည်။ (ပုဒ်မ ၅၅) အဂတိလိုက်စားမှုကျူးလွန်သူ နိုင်ငံရေးအာဏာရှိသူများအတွက်²⁴¹

229 UN ၂၀၁၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၀ ရက်နေ့အထိ အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်းတိုက်ဖျက်ရေး သဘောတူစာချုပ်ကို အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် အခြေအနေ။
 230 WEF မှ ကမ္ဘာ့ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - ၂၀၁၆ ခုနှစ်
 231 WB နှင့် IFC စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 232 WEF မှ ကမ္ဘာ့ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - ၂၀၁၆ ခုနှစ်
 233 WB နှင့် IFC စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 234 WEF မှ ကမ္ဘာ့ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - ၂၀၁၆ ခုနှစ်
 235 ICJ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် အာမခံချက်ရှိသော ကြိုးစားအားထုတ်မှုနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းစနစ်ကို ပိုမိုတာဝန်ယူမှုနှင့်လွတ်လပ်စွာ လိုက်နာရမည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
 236 ဧရာဝတီသတင်းဌာန၊ ဗမာနိုင်ငံ၏တရားစီရင်ရေးစနစ်သည် ဆိုးရွားစွာလက်ပေးမှုများရှိနေသည်ဟု လွှတ်တော်ကပြောသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၉ ရက်။
 237 <http://www.enterprisesurveys.org/data/exploreeconomies/2016/myanmar>
 238 NLD ဘာအစိုးရလက်ထက်တွင် အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်းတိုက်ဖျက်ရေး ရမှတ်တိုးတက်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ MCRB ၂၀၁၇ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ။
 239 ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် နိုင်ငံတကာ အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်းတိုက်ဖျက်ရေးအပေါ် အမြင်များအညွှန်း ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၈ ခုနှစ်။
 240 2013 Anti-Corruption Law.
 241 စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အဂတိတိုက်ဖျက်ရေး လက်ခံသည့်နေရာ၊ မြန်မာနိုင်ငံ စည်းမျဉ်းဥပဒေတည်မြဲရေး။

ထောင်ဒဏ် ၁၅ နှစ်၊ ဝန်ထမ်းများအတွက် ၁၀ နှစ်နှင့်အခြားသူများအတွက် ၇ နှစ်ဖြစ်ပါသည်။ (မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရာဇသတ်ကြီးတွင် လူထုကဏ္ဍများအတွက် အဂတိလိုက်စားမှုကိစ္စရပ်များပါဝင်သော်လည်း အဂတိလိုက်စားမှုတိုက် ဖျက်ရေးဥပဒေ၏ မိတ်ဆက်ပြီးသည့်နောက် မည်မျှ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိမည်ကို ရှင်းလင်းခြင်းမရှိပါ။)

ဥပဒေသည် အစိုးရအရာရှိများ၊ ရာထူးကြီးသူများ၊ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့်စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းရေးများ လုပ်ဆောင် သည့် အစိုးရရုံးခွဲများကို ပိုင်ဆိုင်မှုကြေညာစေပါသည်။ လိုက်နာမှုမရှိသည့်သူကို ဥပဒေအရ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်မည် ဖြစ် ပါသည်။ အလုပ်ပြီးမြောက်ရန်ပေးသောငွေ (ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း သို့မဟုတ် အစိုးရအရာရှိများ မိမိတို့၏အလုပ်ပြီး မြောက်စေရန်ပေးသောငွေ) သည် ဥပဒေတွင် သီးသန့်မပါရှိပါ။ ဆိုလိုသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စီးပွားရေးလုပ်သည့် အချိန်တွင် ထိုကဲ့သို့လုပ်ပုံလုပ်နည်း ဆက်လက်ရှိနေမည်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှစ၍ ထိုဥပဒေကို အသေးစား ပြင်ဆင်မှုအချို့ လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါတွင် အားနည်းချက်များကိုဖြေရှင်းရန် ပိုမို ကျယ်ပြန့်သော ပြင်ဆင်မှုများ လုပ်ဆောင်မည့်အခြေအနေတွင် ရှိပါသည်။

၂၀၁၃ ခုနှစ် ဥပဒေဖြင့် အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးကော်မရှင်ကို တံစိုးလက်ဆောင်နှင့် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှု များကို ကိုင်တယ်ဖြေရှင်းရန် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီးဖြစ်ရာ ထိုအဖွဲ့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်များမှာ အဂတိလိုက်စားမှုကိစ္စများကို စစ်ဆေး ပြီး အမှုကို ဆက်လက်/ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်မည်၊ မချမည်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း သို့မဟုတ် တိုင်ကြားမှုကို ဖြေလျော့ပေးခြင်းများ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းတွင် ကော်မရှင်အသစ်သည် ရုံးစတင်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၃ ခုနှစ်နှင့်ယှဉ်လျှင် အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင်ပတ်သက်ဆက်နွယ်သောအဖွဲ့အစည်းများကိုပိုမိုထိတွေ့လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ပိုမို ထိတွေ့လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သေးပါသည်။

သတ္တုတွင်းဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတွက် တာဝန်ယူမှုရှိခြင်းနှင့် ပတ်ဝန်း ကျင်ဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများ

EIA/EMPနှင့် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေပါအချက်များသည် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများအတွက် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးထိခိုက်မှုများကို ပိုမိုအနီးကပ်ထိန်းချုပ်နိုင်သော မူဘောင်တစ်ခုကို ထည့်သွင်းလိုက်နာစေသင့်သော်လည်း စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းနှင့်စည်းကမ်းဥပဒေများလိုက်နာရန် ဆောင်ရွက်မည့်အဖွဲ့အစည်းများသည် လုံလောက်သည့် လူအင်အားနှင့် ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များ လိုအပ်ပါသည်။ တာဝန်ခံမှု၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၏ သက် ဆိုင်သောတာဝန်များနှင့် သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့များအကြား နားလည်မှုလွှဲခြင်းများရှိနေပါသည်။ MONREC ဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနတို့အကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် အားနည်းသော်လည်း အချို့ကိစ္စများတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

MONREC ဝန်ကြီးဌာန၏ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် လိုင်စင်အမျိုးမျိုးထုတ်ပေးခြင်း၊ ခွင့်ပြုမိန့်အမျိုးမျိုးထုတ်ပေးခြင်း နှင့် စစ်ဆေးသည့်အဖွဲ့အစည်းများ၏သက်ဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍများတွင် ကျယ်ပြန့်သည့် ပဋိပက္ခများဖြစ်နိုင်ဖွယ် အလားအလာရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်သူများ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း ထိန်းချုပ်ရာတွင်ဖြစ်ပါသည်။ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများသည် MONREC ဝန်ကြီးဌာနမှ အနည်းဆုံး စစ်ဆေးခြင်း(၂)မျိုးကို ခံယူကြရပါသည်။ ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှုကိုစောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုသည့် (အောက် တွင်ကြည့်ရန်) စစ်ဆေးခြင်းများကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ လည်းကောင်း၊ သတ္တု လိုင်စင် ထုတ်ပေးခြင်းနှင့်ခွင့်ပြုမိန့်ပါအချက်များကို လိုက်နာမှု ရှိမရှိကိုစစ်ဆေးခြင်းများကို သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနမှ လည်းကောင်း ပြုလုပ်ကြပါသည်။ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် သတ္တုတွင်းဦးစီးတို့သည် စစ်ဆေးရေး ခရီးစဉ်များကို တစ်နှစ်လျှင်သတ္တုတွင်းတစ်ခုလျှင် တစ်ကြိမ် ဦးတည်၍လုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ လက်တွေ့တွင် ရှောင်တခင်စစ်ဆေးခြင်းနှင့် (ဥပမာ - မတော်တမူမှုများနှင့်တိုင်တန်းမှုများ) ခွင့်ပြုပေးရန်လျှောက်ထားသော လုပ် ကွက်အသစ်များကို ဦးစားပေးကွင်းဆင်းနေရသောကြောင့် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနသည် အစီအစဉ်ရေးဆွဲထားသည့်

အတိုင်းမလုပ်ဆောင်နိုင်ပါ။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုအဆင့် စစ်ဆေးခြင်း၊ တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့နှင့် သတ္တုတွင်း စစ်ဆေးရေးများလည်းလုပ်ရပြီး နှစ်ခုစလုံးသည် ယခင်စစ်ဆေးခဲ့သော သတ္တုတွင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် အစီအမံများ လိုက်နာမှုရှိမရှိစစ်ဆေးခြင်းနှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ သီးသန့်ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စု အဆင့်သော်လည်းကောင်း တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးခြင်းအတွက် သီးသန့်ဘတ်ဂျက်သတ်မှတ် ထားခြင်းမရှိပါ။ ဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် ကုမ္ပဏီများမှ စားရေး၊ နေရေး ကုန်ကျစရိတ်များကို ခံပေးရပြီး သတ္တုတွင်း တည်နေရာအတော်များများသည် ဝေးလံသောနေရာများတွင် ရှိကြသည်။

အစိုးရ စည်းကမ်းထိန်းသည့်များ၏ အခန်း ကဏ္ဍလုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် SWIA အဖွဲ့၏ လေ့လာချက်များကို အောက်တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

သတ္တုတွင်းကွင်းဆင်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့

ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတွင်းဥပဒေ (အခန်း ၈)တွင် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနမှ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ကို သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိချုပ်အဖြစ် တာဝန်ပေးထားပြီး သတ္တုတွင်းတွင် ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရေး၊ ရေဆိုးစီမံခန့်ခွဲမှု၊ မတော်တဆမှုကာကွယ်ရေး၊ အလုပ်သမားများ၏ သက်သာချောင်ချိရေးနှင့်စည်းကမ်းဆိုင်ရာ အစီအမံများအပါအဝင် သတ္တုတွင်းဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများနှင့်လမ်းညွှန်ချက်များအတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု ရှိမရှိကို စစ်ဆေးရန် အာဏာအပ်နှင်းထားပါသည်။ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်သည် ၎င်း၏ စစ်ဆေးရေးအာဏာများကို သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနက သင့်လျော်သည့်ဝန်ထမ်းကို တာဝန်ပေးနိုင်ပါသည်။ (ပုဒ်မ ၂၇)။ ဆိုလိုသည်မှာ လက်တွေ့ တွင် တိုင်း/ပြည်နယ်ရှိ သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာန ဝန်ထမ်းများအပါအဝင် ဌာနမှအရာရှိအားလုံးသည် စစ်ဆေးရေးအရာရှိ အဖြစ် လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့်ဌာနအရာရှိများသည် ဒေသတွင်းလုပ်ကိုင်ရန် သတ္တု တွင်းကုမ္ပဏီများကို လိုင်စင်ချထားပေးသောကြောင့် စစ်ဆေးခြင်းလုပ်ငန်းတွင် ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့အနေဖြင့် ကုမ္ပဏီများ၊ သက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ပုံမှန်အဆက်အသွယ်ရှိသောကြောင့် ဘက် လိုက်မှုများရှိနိုင်ပါသည်။ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသောသတ္တုတွင်း ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆ တွင် အပိုင်ခွဲတစ်ခုကို ဖြည့်ထည့် ထားပြီး ၎င်းတွင် စစ်ဆေးရေးအရာရှိသည် 'ဓာတ်သတ္တု၊ စက်မှုကုန်ကြမ်းများနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာများကို ရှာ ဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ စစ်ဆေးခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်းတို့အတွက် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းစနစ်နှင့် လူမှုစီးပွားရေးထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းစနစ် (SIC) ' များကို စစ်ဆေးရန် အာဏာရှိပါသည်။

အဆိုပြုထားသည့် နည်းဥပဒေ အခန်း ၃၄ သည် သတ္တုတွင်းကွင်းဆင်းစစ်ဆေးခြင်း အခွင့်အာဏာကို အသေး စိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ သတ္တုတွင်းတစ်ခုသည် သတ်မှတ်ထားသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ချိုးဖောက်သည် ဟု ဆုံးဖြတ်ပါက သတ္တုတွင်းခွင့်ပြုမိန့်ကို ပယ်ဖျက်နိုင်သည် သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်သူကို ဒဏ်ကြေးချမှတ် နိုင်ပါသည်။ သတ္တုတွင်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၂ ကို ချိုးဖောက်ခြင်း ပုဒ်မ ၁၃ အရ အလုပ်သမားအခွင့်အရေး၊ လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးခြင်းအား ကြည့်ဖြူ စွာ လက်ခံခြင်းတို့ကို ချိုးဖောက်ပါကထောင်ဒဏ် (၁) နှစ်အထိ သို့မဟုတ် ငွေကျပ် ၁၀ သိန်း ဒဏ်ပေးရနိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတွင် နောက်တစ်ကြိမ်ကျူးလွန်ပါက အထက်ပါ ပြစ်ဒဏ်များအတိုင်း အနည်းဆုံး ၂၀၀၀၀၀ ကျပ်ငွေဒဏ်မှလွဲ၍ ကျခံရနိုင်သည်ဟု မိတ်ဆက်ထည့်သွင်းထားပါ သည်။ (ပုဒ်မ ၂၉ တွင်ဖော်ပြထားသော တရားမဝင်ခိုးထုတ်ရောင်းချလျှင် ၂ ဆ (သို့) ၃ ဆ ပိုမိုပြင်းထန်သည့် ပြစ်ဒဏ်ကို ကျခံရနိုင်ပါသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။)

ဂျာမနီနိုင်ငံမှ BGR ၏သတ္တုတွင်းကွင်းဆင်းစစ်ဆေးခြင်းသင်တန်းသည် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနအတွက် နည်းပညာ ဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုအစီအစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာထောင့်များနှင့်

သတ္တုတွင်းကြီးကြပ်မှုနှင့်လုပ်ငန်းခြင်းကို အရည်အသွေး တိုးတက်အောင်လုပ်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။²⁴² အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာတွင် ကြီးကြပ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့်တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ သတ္တုတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းများတွင်ပါဝင်နေသော လုပ်သားများ၏ စွမ်းဆောင်ရည် အားဖြည့်ပေးခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းကြီးကြပ်မှုနှင့် ဆက်နွယ်နေသော အကြောင်းအရာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ သက်ဆိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။ အစီအစဉ်အဆင့် (၂) ကို ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် စတင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ အစီအစဉ်အဆင့် (၁) တွင် BGR သည် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနနှင့်ပူးပေါင်းပြီး အကောင်းဆုံး လမ်းညွှန်ချက်များကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခဲ့ပြီး သတ္တုတွင်းဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး အထူးသဖြင့် အသေးစား သတ္တုလုပ်ငန်းများအတွက် နည်းဥပဒေကြမ်းကို ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးရေးအရာများကိုလည်း သင်တန်းများ ပို့ချခဲ့ပါသည်။ ယင်းလမ်းညွှန်ချက်မူကြမ်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရမှ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်မှုစံချိန်စံညွှန်းများ သတ်မှတ်မှုမရှိသေးလျှင် ကွာဟမှုရှိသော အစီအမံတစ်ခုသာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်သားရပါသည်။ အကောင်းဆုံးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် နည်းဥပဒေများတွင် အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်ပါသည်။

- အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရန် မြေအောက်လိုဏ်ဂူတူးဖော်ခြင်းအတွက် ထောင့်တိုင်လုံး တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ခြင်း။
- အသေးစားသတ္တုထုတ်လုပ်ရေးအတွက် ရွှေရောစပ်ခြင်းလုပ်ငန်း။
- အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရေးအတွက် သတ္တုတွင်းလေဝင်လေထွက်ကောင်းမွန်ရန် အစီအစဉ်များနှင့်လုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်ခြင်း။
- အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရေးအတွက် မြေအောက်လိုဏ်ဂူတွင် မြေသားထိန်းချုပ်မှု။
- အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းအတွက် မြေအောက်နှင့်မြေပေါ် ယမ်းခွဲခြင်းလုပ်ငန်းများ။

BGR အနေဖြင့် သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများအတွက် စစ်ဆေးရမည့် ဖြည့်စွက် စာရင်းပြင်ဆင်ပြီးဖြစ်ပါသည်။

- အထွေထွေ စစ်ဆေးခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း။
- မြေအောက်သတ္တုတွင်းများတွင် မြေသားထိန်းချုပ်မှု။
- ရွှေရောစပ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို စစ်ဆေးခြင်း။
- သတ္တုတွင်းလေဝင်လေထွက်။
- သတ္တုစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများသိုလှောင်သည့်နေရာ။
- စွန့်ပစ်ပစ္စည်းပုံ။
- ယမ်းခွဲခြင်း။

သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများမှ စောင့်ကြည့်သူများ

လက်တွေ့တွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း ထုတ်လုပ်မှုစောင့်ကြည့်သူများသည် အကြီးစားသတ္တုတွင်းများတွင် နေ့စဉ်၊ အပတ်စဉ်နှင့် လစဉ်ထုတ်လုပ်မှုနှုန်းကို စောင့်ကြည့်ရန် နေရာချထားပေးပါသည်။ ထိုသူတို့သည် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှင့်ဝန်ကြီးဌာနကို အဓိကသတင်းပို့ရသည်။

MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များတွင် နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ စောင့်ကြည့်သူများသည် ထုတ်လုပ်မှုအပြင် အခြားပြဿနာများဖြစ်သည့် ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး လျှော်ကြေးတောင်းခံမှုကိစ္စများတွင် ဝေဖန်သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ပေးနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းထွက်များအတွက် စောင့်ကြည့်သူများကို အကြီးစားသတ္တုတွင်းများတွင် တာဝန်ပေးပြီး အဂတိလိုက်စားခြင်းကို ရှောင်ရှားရန် (၃) လတစ်ကြိမ် ပြောင်းရွှေ့ပါသည်။ အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းမှ စောင့်ကြည့်သူများသည် နေ့စဉ်၊ အပတ်စဉ်နှင့်လစဉ် ဓာတ်

242 မြန်မာနိုင်ငံ - သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးမှု BGR။

သတ္တုထုတ်လုပ်မှု၊ သန့်စင်ခြင်း၊ ဖောက်ခွဲမှုနှင့်စာတုပစ္စည်းအသုံးချမှု အစီရင်ခံစာများကို စစ်ဆေးပါသည်။ ကုမ္ပဏီမှ မူကြမ်းပြင်ဆင်ထားသော အပတ်စဉ်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုမှုအစီရင်ခံစာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် အမှတ် (၂) သတ္တု တွင်းမှ စစ်ဆေးအတည်ပြုပြီး မတော်တဆမှု စာရင်းဇယားများကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်အထိ ဆက်သွယ်ပြောဆိုရ ပါသည်။ အသက်ဆုံးရှုံးမှုများပါဝင်ပါက ဝန်ကြီးဌာနကို ၂၄ နာရီအတွင်း အကြောင်းကြားရပါသည်။ လက်တွေ့တွင် အသေးစားနှင့်သေစေနိုင်သော မတော်တဆမှုများကို သတင်းပို့ခြင်းမလုပ်ဘဲ ထိခိုက်ခံရသူ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများကို တိုက်ရိုက်လျှော်ကြေးပေးပြီး ဖြေရှင်းပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အချို့သောကိစ္စများတွင် ဝန်ကြီးဌာနပါဝင်လာပါက လျော်ကြေးပေးခြင်းအလုပ်သည် ဖြေရှင်းရန်နှစ်များစွာကြာအောင် အချိန်ယူရသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။²⁴³

အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း စောင့်ကြည့်သူများနှင့်/သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းလုပ်ဆောင်သူမှ ထုတ်လုပ်မှုမှတ်တမ်း ကိုလိမ်လည်ထားမှုကဲ့သို့ကိစ္စရပ်များ SWIA ကွင်းဆင်းလေ့လာသူများမသိရှိခဲ့ပါ။ တိုက်ရိုက်အထောက်အထားများ မရှိပါ။ သို့သော် ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် အမှတ်(၂) မှ သတ္တုတွင်းတွင် ထုတ်လုပ်မှုစောင့်ကြည့်ရန် တာဝန်ပေးထား သောဝန်ထမ်းကို ငွေကျပ် ၅၀၀၀၀ (ခန့်မှန်းချေ ဒေါ်လာ ၅၀) ကို လာစဉ်ပေးပြီး CSR ကုန်ကျစရိတ်အဖြစ် ပေးနေ သည်ဟု ထည့်ထားပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စစ်ဆေးခြင်းများ

ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃ သည် MoNREC ဝန်ကြီးဌာနကို ပြည့်စုံသော စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှု ရေးစနစ်တစ်ခုထားရှိရန် အခွင့်အာဏာပေးထားပါသည်။ သို့သော် သတ္တုတွင်းများကို ရှောင်တခွင်စစ်ဆေးသည့် အာဏာကိုမူ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာနသို့ အတိအလင်း ပေးထားခြင်းမရှိပါ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းသည် ECD အား ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များ (EMP) ကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရမည့် အခွင့်အာဏာပေးထားပါသည်။ (အပိုင်း ၈ တွင် ကြည့်ရန်)။ ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီ အစဉ်တစ်ခုတွင် စီမံကိန်းတစ်ခု သို့မဟုတ် လုပ်ဆောင်နေသော စီမံကိန်း သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်မှု များခြံငုံပြီး ၎င်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော ပတ်ဝန်းကျင်အရေးပေါ်အခြေအနေအတွက် အစီအမံများ၊ ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများကိုကာကွယ်ရန် သို့မဟုတ် လျော့ချမည့် ဗျူဟာများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စောင့်ကြပ် ကြည့် ရှုခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့်ကာကွယ်ခြင်းများဆောင်ရွက်ရန် ကတိကဝတ်များကို စာချုပ်တွင်ထည့်သွင်း ချုပ်ဆိုနိုင် ပါသည်။ EMP ကတိကဝတ်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်ပါက လိုင်စင်ကို တရားဝင်ပယ်ဖျက်နိုင် သည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့်နှစ်ခုလုံးရှိ ECD / MoNREC တို့တွင် စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရန် စွမ်း ဆောင်ရည်နှင့် EMP များတွင် ထည့်သွင်းထားသော ကတိကဝတ်များကို လိုက်နာစေရန် လုပ်ဆောင်ချက်များ အားနည်းနေပြီး ထိုစနစ်ကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုလုပ်ဆောင်ရဦးမည် ဖြစ်ပါသည်။

အလုပ်သမား စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့

အလုပ်သမားစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့မှပြင်ဆင်ထားသည့် စစ်ဆေးရေးအစီရင်ခံစာများမရှိခြင်းကြောင့် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်း များအတွက် ၎င်းတို့တွင် တာဝန်မရှိဟု SWIA အဖွဲ့ကို ပြောပါသည်။ နည်းစနစ်အရ MoNREC ဝန်ကြီးဌာန၏ စစ် ဆေးရေးအရာရှိများသည် သတ္တုတွင်းလုပ်သား အလုပ်သမားများ၏အခြေအနေများကိုသာ စစ်ဆေးစောင့်ကြပ် ကြည့်ရှုရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများတွင် ပြဌာန်းထားပါသည်။ ဤအဆင့်တွင် ကျန် အထောက်အပံ့ပေးသော အလုပ်သမားများဖြစ်သည့် ကားမောင်းသမား၊ ထမင်းချက်များ၊ သန့်ရှင်းရေးသမားများ သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများ၏ အခြေအနေများကို မည်သူစစ်ဆေးရမည်မှာ ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ လက်ရှိတွင် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနညွှန်ချုပ်နှင့် ၎င်းတို့၏ တာဝန်ပေးထားသောဌာနမှ အရာရှိများသာလျှင် သတ္တုတွင်းများကို

243 MCRB SWIA ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

အကြောင်းကြားဘဲ တရားဝင်သွားရောက်စစ်ဆေးနိုင်သည့် အစိုးရဝန်ထမ်းများဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာဥပဒေ ထွက်ရှိလာပါက ၎င်းသည် ပြောင်းလဲသွားနိုင်ပါသည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များထိန်းချုပ်သည့်နေရာများနှင့် ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများ

သတ္တုကဏ္ဍ၏ တရားမဝင်လက်လုပ်လက်စားများနှင့်ဆက်စပ်နေသော သီးသန့်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ အပြင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်းများထိန်းချုပ်သည့်နေရာများတွင် လုပ်ဆောင်နေသော တရားမဝင် သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းများရှိနေသောကြောင့် လက်လုပ်လက်စားတစ်ခုတည်း မဟုတ်ဘဲ အကြီးစားလုပ်ငန်းများမှ လည်း အုပ်ချုပ်မှုအခက်အခဲများပေးနိုင်ပါသည်။ ၎င်းသည် အခြေခံအားဖြင့် အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်နိုင်မှုအားနည်းသော ကြောင့်ဖြစ်ပြီး မြေအသုံးချမှု၊ အလုပ်သမားအခွင့်အရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးများအပါအဝင် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ရှုထောင့်အားလုံးကို ကြီးကြပ်နိုင်မှုမရှိသောကြောင့်လည်းဖြစ်ပါသည်။ NREGI ၏ သဘာဝ သယံဇာတ ဖယ်ဒရယ်စနစ်အစီရင်ခံစာတွင် ထိုပြဿနာများကို ထည့်သွင်းစစ်ဆေးထားပြီး ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး စံချိန်စံညွှန်းများကို ပြင်ဆင်လိုက်နာရန် လုပ်ဆောင်နေသည့် အခြားနိုင်ငံများ၏ ပုံစံကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားပါသည်။²⁴⁴

MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများရှိသည့် နေရာများတွင် အုပ်ချုပ်မှုအစီအမံများသည် ရှုပ်ထွေးပြီး နည်းအမျိုးမျိုးရှိသည်ဟု ညွှန်းဆိုထားပါသည်။ အများအားဖြင့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တစ်ဖွဲ့အများစု ပါဝင်နေတတ်သည်။ ထိုသူများတွင် တရားမဝင် ကုန်သည်များ (ပြည်တွင်းနှင့်ပြည်ပ)၊ တစ်ခါတစ်ရံ ဒေသခံအစိုးရနှင့်သက်ဆိုင်သူများ၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (ရဲနှင့် မြန်မာတပ်မတော်)နှင့် အဖွဲ့များစွာ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်ဒေသများတွင် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးချခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရာ ငွေပေးမှုများနှင့်အကတိလိုက်စားမှုများ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (ထုတ်လုပ်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်၊ ရောင်းချရန်ခွင့်ပြုမိန့်၊ နေရာတစ်ခုမှ တစ်ခုသို့သယ်ဆောင်ရန် စစ်ဆေးရေး ဝိတ်များ ဖြတ်သန်းခွင့်ပြုမိန့် စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။) ထို့အပြင် ၎င်းနေရာများတွင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများမှ ထွက်ရှိလာသော တိကျသည့် ထုတ်လုပ်မှုအချက်အလက်များလည်းမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် နေရာများတွင် ထိုကဏ္ဍကို တရားဝင်ဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်ရာတွင် အထူးတိကျသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၆ ၊ ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေးနှင့် အပိုင်း ၆ ၊ ဒေသဆိုင်ရာ အသေးစိတ် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ပဋိပက္ခ ဆန်းစစ်ခြင်းကိုကြည့်ရန်)။

တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် ပါဝင်သော ကတိကဝတ်များသည် ဤနေရာတွင် အရေးကြီးသည့်အခန်းကဏ္ဍတွင် အကျိုးသက်ရောက်စေသင့်ပါသည်။ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူ စာချုပ်အရ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်းများသည် ၎င်းတို့နှင့်သက်ဆိုင်သည့်ဧရိယာအတွင်း စီမံကိန်းနှင့်သက်ဆိုင်သော အစီအစဉ်များဖြစ်သည့် ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဖွံ့ဖြိုးရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကိုထိန်းသိမ်းထားရန်နှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးပပျောက်ရေး စသည်တို့ အပါအဝင် ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့်လုံခြုံရေးတာဝန်ဝတ္တရားများရှိသည်ကို အသိအမှတ်ပြုကြပါသည်။²⁴⁵ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲသည့်နေရာများတွင် နေထိုင်ကြသော အရပ်သားများအပေါ်ထိခိုက်နိုင်သည့် စီမံကိန်းများ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရာ တွင် တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး (EITI) စံလုပ်ထုံး လုပ်နည်းများနှင့်အညီ ဒေသခံအများပြည်သူများကို ဆွေးနွေးခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်အတွက် သက်ဆိုင်သည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်းပြီး လုပ်ဆောင်ရန် ကတိကဝတ်များကို အတိအလင်းထားရှိထားပါသည်။

244 Natural Resource Federalism: Considerations for Myanmar, NREGI, January 2018

245 The Nationwide Ceasefire Agreement between the Government of the Republic of the Union of Myanmar and the Ethnic Armed Organizations, Chapter 6, Paragraph 25

MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ ကချင်၊ ပဲခူး၊ ကရင်နှင့်ကယား အပါအဝင် ပဋိပက္ခရှိသောနေရာများတွင် ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှု၊ ရောင်းချခြင်းနှင့်လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဆက်စပ်မှုများရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။²⁴⁶ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများကလည်း သတ္တုတွင်းလုပ်သားများ၊ ကျင်းပိုင်ရှင်များအပေါ် တရားမဝင် အခွန်ကောက်ခံခြင်းများရှိနေသည်ကို တွေ့ရပြီး အချို့ဒေသများတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် လိုင်စင် ထုတ်ပေးခြင်းများကို ယှဉ်ပြိုင်၍လုပ်ဆောင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ MCRB မှ ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုလုပ်စဉ် တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များပိုင်ဆိုင်သည့် သတ္တုတွင်းများအကြောင်းကို ကြားသိခဲ့ရပြီး မြေနေရာရယူမှုအတော်များများတွင် လုပ်ဆောင်ရမည့်လုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်းမလုပ်ဆောင်ဘဲ မြေယာကိုသိမ်းယူသော ပုံစံမျိုးဖြင့် လုပ်ဆောင်သည်ကို ကြားခဲ့ပါသည်။

သယံဇာတဝင်ငွေများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့မြောက်ပိုင်းနှင့်ယှဉ်လျှင် အရှေ့တောင်ပိုင်း တွင် အမြတ်ငွေပိုမိုများသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အရှေ့တောင်ပိုင်း၏ နေရာအတော်များများသည် ထုတ်လုပ်ပြီးဖြစ်ရာ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များသည် နယ်မြေအနည်းငယ်ကို ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ပြီး နေရာအတော်များများတွင် ဝင်ငွေအကန့်အသတ်သာရရှိပါသည်။ အချို့နေရာများတွင် ရွှေသတ္တုလိုက်များရှိနေသော်လည်း ကျောက်စိမ်းနှင့် ပတ္တမြားရှိသည့်အပြင် ရွှေနှင့်ကျွန်းသစ်များ ရှိပါသည့် အရှေ့မြောက်ပိုင်းတွင် ရရှိနိုင်သော ဝင်ငွေအလားအလာနှင့် မတူညီပါ။ Global Witness လေ့လာချက်များအရ ကျောက်စိမ်းတွင်းအတော်များများသည် ယခင်တပ်မတော်မှ အကြီးတန်းအရာရှိများမှ ပိုင်ဆိုင်သည်ကိုတွေ့ရပြီး မြန်မာတပ်မတော်နှင့် UWSP များ၊ ၎င်းတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော တစ်သီးပုဂ္ဂလများစုစည်းကာ အကြီးစားမြန်မာစီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းကြီးများ ဖြစ်လာပါသည်။²⁴⁷ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကချင်ပြည်နယ်ရှိပဋိပက္ခများ ဆက်နွယ်မှုများကို ကောင်းစွာမှတ်တမ်းတင်ထားနိုင်ပြီးဖြစ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ထုံးကျောက်၊ ရွှေ၊ ခဲမဖြူနှင့်အဖြိုက်နက်တို့မည်သို့ ဆက်နွယ်လွှမ်းမိုးနေသည်ကိုမူ ကောင်းစွာ မှတ်တမ်းတင်ထားခြင်း မရှိသေးပါ။

OECD ၏ ပဋိပက္ခနှင့် အန္တရာယ်များသောဒေသများမှ တာဝန်ယူမှုရှိသည့် ဓာတ်သတ္တုသွင်းအားစုကွင်းဆက်များ အတွက် အကြံပြုလေ့လာသုံးသပ်ခြင်းလမ်းညွှန်သည် ဓာတ်သတ္တုကုမ္ပဏီများ အန္တရာယ်များသောဒေသများတွင် လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ပါက အကြံပြုလေ့လာသုံးသပ်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည်ကို စည်းကမ်းသတ်မှတ်ပေးပါ သည်။²⁴⁸ ၎င်းလမ်းညွှန်တွင် ကုမ္ပဏီမှဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသော ပဋိပက္ခများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေအောင် ပံ့ပိုးမှု မဖြစ် စေရန် သို့မဟုတ် အားပေးရာမရောက်စေရန် လျော့ချပေးသည့် လက်တွေ့ကျသောအဆင့်များ ထည့်သွင်းထားပါ သည်။ ၎င်းလမ်းညွှန်ပါလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အဓိကအချက်မှာ သွင်းအားစုကွင်းဆက်များအတွင်း ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရာ အန္တရာယ်များကို ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့်ဆန်းစစ်ခြင်းများပြုလုပ်ပြီး ထိုဖော်ထုတ်ထားသော အန္တရာယ်များကို တုန့်ပြန် ကိုင်တွယ်ရန် မဟာဗျူဟာရေးဆွဲကာ အကောင်အထည်ဖော်လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

MCRB သည် ပဋိပက္ခဖြစ်သည့်နေရာများတွင် လုပ်ကိုင်နေသော သတ္တုတွင်းအတော်များများ၏ EIA များကို လေ့လာ သုံးသပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။²⁴⁹ ထိုအစီရင်ခံစာအားလုံးသည် ၎င်းဒေသ၏ လူမှုစီးပွားရေးနှင့် ဆက်နွယ်နေသော ပြဿနာများဖြေရှင်းရန် ဖော်ပြထားသော်လည်း ပဋိပက္ခဖြစ်ပုံနှင့်ထိခိုက်မှုများ၊ ဖြစ်လာနိုင်သည့်ဆိုးရွားသည့် ထိခိုက်မှုများအပေါ် ကုမ္ပဏီများမှ မည်သို့လျော့ချနိုင်မည်နည်းလမ်းများကိုမူ တူညီစွာနုတ်ဆိတ်နေကြသည်ကိုတွေ့ ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်နေသောကုမ္ပဏီများသည် ပဋိပက္ခနှင့်ဒွန်တွဲနေ သော ဓာတ်သတ္တုများအပေါ် အကြံပြုလေ့လာသုံးသပ်မှုများ မပြုလုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ထိုပဋိပက္ခရှိသောဒေသများတွင် တာဝန်ရှိသော သတ္တုတူးဖော်မှုအတွက် ကုမ္ပဏီအတွင်း မူဝါဒနှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပြင်ဆင်ထားမှုမရှိဟု ယူဆ

246 MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
247 Global Witness ကျောက်စိမ်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏အကြီးစားဆုံး လျှို့ဝှက်ချက်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
248 OECD ၏ ပဋိပက္ခနှင့်အန္တရာယ်များသောဒေသများမှ တာဝန်ယူမှုရှိသည့် ဓာတ်သတ္တုသွင်းအားစုကွင်းဆက်များအတွက် အကြံပြုလေ့ လာသုံးသပ်ခြင်းလမ်းညွှန်၊ နိုဝင်ဘာလ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်။
249 EIA အစီရင်ခံစာ။ MCRB ခိုင်မှ။

နိုင်ပါသည်။ ထိုအချက်သည် သတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူ့အခွင့်အရေးကို မည်သို့ကာကွယ်မည် လေးစားမည်ကို လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်ကြောင်း ပြသနေပါသည်။

အမျိုးသားဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒ မရှိသေးပါ။ သို့သော် ၂၀၁၈ ခုနှစ် အစောပိုင်းကာလများတွင် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနမှ စတင်လုပ်ဆောင်နေပြီဖြစ်သည်ဟု နားလည်ထားပါသည်။²⁵⁰ ထိုကဲ့သို့သော မူဝါဒသည် အထက်ဖော်ပြပါ ပြဿနာအမျိုးမျိုးကို ဖြေရှင်းနိုင်ပြီး သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးရည်မှန်းချက်များကို တိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်သည့်နည်းလမ်းများနှင့် စီးပွားရေးအခြေအနေတစ်ခုကို တည်ဆောက်နိုင်ပါသည်။ (လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၁) ထို့အပြင် ၎င်းသည် ခေတ်မီပြီး လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိအောင် ရည်မှန်းထားသည့် ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများ၏ အခြေခံအချက်များ၊ နိုင်ငံတကာအတွေ့အကြုံများအပေါ် မူတည်ပြီး အသစ်ဖွံ့ဖြိုးအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မူဝါဒသည် ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ်လုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းနှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်းများအပါအဝင် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတစ်ခုလုံး၏ ရည်မှန်းချက်များကို သတ်မှတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတွင် အမျိုးသားအဆင့်၊ တိုင်း/ပြည်နယ် အဆင့်၊ ဒေသခံနှင့်တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏အခွင့်အာဏာနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ၎င်းသည် အထက်ပါထုတ်ဖော်ထားသော ပြဿနာများဖြစ်သည့် စီးပွားရေးနှင့်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးပါသည်။

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၁။ ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒများ

တွင်းထွက်သယံဇာတများစွာရှိသော နိုင်ငံများသည် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာမူဝါဒများကို ရေးဆွဲကြပါသည်။ ၎င်းတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်များမှာ တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံမတူသော်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် ထိုကဏ္ဍတွင် ရင်ဆိုင်ရသော စိန်ခေါ်မှုများနှင့်အခွင့်အလမ်းများကို ကိုင်တွယ်ရန်ရေးဆွဲကြပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့် အဖွဲ့များနှင့်ပြောဆိုဆွေးနွေးခြင်း၊ နိုင်ငံအတွင်းရှိ သဘာဝအရင်းအမြစ်များ သို့မဟုတ် ဓာတ်သတ္တုအရင်းအမြစ်များနှင့် ဥပဒေပြုစနစ်ဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍများကို ရှင်းလင်းတင်ပြ ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ ၎င်းကို သာမန်အားဖြင့် ဆွေးနွေးမှုများ ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့်အဖွဲ့အမျိုးမျိုးနှင့်အချိန်အတန်ကြာ လုပ်ဆောင်ပြီးမှ ရေးဆွဲကြရပါသည်။ ထည့်သွင်းရေးဆွဲသော အဓိကအကြောင်းအရာများမှာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ စီးပွားအလားအလာ၊ နည်းဥပဒေ/စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ သတ္တုတွင်း/ဓာတ်သတ္တုဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တို့ပါဝင်ပါသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို ဥပမာပေးရမည်ဆိုလျှင် ကနေဒါအစိုးရ၏ ဓာတ်သတ္တုနှင့်သတ္တုများ မူဝါဒ²⁵¹ ၊ တောင်အာဖရိကအတွက် ဓာတ်သတ္တုနှင့်သတ္တုတူးဖော်ခြင်းမူဝါဒ²⁵²၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် Solomon ကျွန်း၏အမျိုးသားဓာတ်သတ္တုများမူဝါဒ²⁵³ တို့ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ကဏ္ဍအဆင့် ပတ်ဝန်းကျင်၊လူမှုရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူတို့နှင့်ဆက်စပ်နေသော ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများကို အပိုင်း (၅) ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့်စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများတွင် အသေးစိတ်အထူးပြုဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုထိခိုက်မှုများသည် အထက်တွင်ဖော်ပြသကဲ့သို့ ကဏ္ဍအဆင့် စီးပွားရေးနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများနှင့် နီးစပ်စွာ ဆက်စပ်မှုရှိနေပါသည်။ ဥပမာ - သတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ ၎င်းအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများပေးခြင်း သို့မဟုတ် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုများကို တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်းမှ ရရှိလာသော ဝင်ငွေများကို

250 MCRB နှင့်ချိန်ဆက်ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့မျိုးမျိုး။
251 တောင်အာဖရိကအတွက် ဓာတ်သတ္တုနှင့်သတ္တုတူးဖော်ခြင်း မူဝါဒ။
252 ကနေဒါနိုင်ငံအစိုးရ၏ ဓာတ်သတ္တုနှင့်သတ္တုများမူဝါဒ။
253 Draft available here, Final version with MCRB

မည်သို့အသုံးပြုပြီး လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများမှ လုပ်သားများ၏ အခြေအနေများကိုမည်သို့ ဖြေရှင်းပေးမည်နည်း သို့သော် ကဏ္ဍအဆင့်မှာပင် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ရမည့်ကိစ္စများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အကြောင်းအရာများစွာရှိနေပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး၊ အများပြည်သူဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေအသုံးချခြင်း၊ မြေယာနှင့်ရေအသုံးချရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ပြဒါးလျော့ချခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းနေရာ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ဤခေါင်းစဉ်တစ်ခုစီကိုအောက်တွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပြီး သက်ဆိုင်ရာ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုအခန်းများတွင် ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှု

၂၀၁၅ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်း (အပိုင်း ၃ ကိုကြည့်ရန်) သည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် ပတ်ဝန်းကျင် နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား စီမံခန့်ခွဲရေးအတွက် တိုးတက်လာစေရန် ဆောင်ရွက်မည့် အရေးကြီးသော အဆင့်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် EIA အလေ့အကျင့်များသည် ဆိုးရွားသည့်ထိခိုက်မှုများကို ရှောင်ရှားရန်နှင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အမှန်လုပ်ကိုင်လိုပါက လက်ရှိ အားနည်းချက်များကို အောက်ပါအချက်များအပါအဝင် ထည့်သွင်းဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။

- **EIA နှင့် EMP တို့အား လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများအားဖြေရှင်းရန်အတွက် ပိုမိုအားကောင်းစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။** EIA လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လူမှုရေး/လူမှုစီးပွားရေးထိခိုက်မှုများ အားထည့်သွင်းရန်အတိ အလင်း ဖော်ပြထားသော်လည်း MCRB လေ့လာသုံးသပ်ခဲ့သော EIA နှင့် EMP များအားလုံးနီးပါးသည် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရ ထည့်သွင်းရန် လိုအပ်ချက်ဖြစ်သော လူမှုစီးပွားရေးထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း၊ လူမှုစီးပွားရေးနှင့် အခြေခံလူဦးရေဆိုင်ရာအချက်အလက်များအား လေ့လာခြင်းတို့ကို ထည့်သွင်းရန် အလေးမပေးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။²⁵⁴
- **ECD မှ စိစစ်၍ မပြီးသေးသော အစီရင်ခံစာအလုပ်များ။** ECD မှ စီမံကိန်းဆိုင်ရာ IEEs နှင့် EIAs များကို စိစစ်ပြီး ထောက်ခံပေးရန် လိုအပ်သည့် စွမ်းဆောင်ရည်မှာ အကန့်အသတ်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ကုန်ဆုံးသည်အထိ ECCs များထုတ်ပေးရန်စနစ်မှာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိသေးပါ။ ECD တွင် အများသောအားဖြင့် စံချိန်စံညွှန်းထက် အနည်းငယ်နိမ့်သော EIAs နှင့် EMPs များစွာရှိနေပြီး စစ်ဆေးရန် ကျန်ရှိနေသော မပြီးသေးသည့် အလုပ်ကြွေးများစွာရှိပါသည်။ လက်ရှိလုပ်ကိုင်နေသော သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများမှလည်း EMP ရေးဆွဲရန် ညွှန်ကြားထားပါသည်။ မေလ ၃၁ ရက် ၂၀၁၇ ခုနှစ်အထိ တင်ပြပြီးသော EIA/IEE/EMP အစီရင်ခံစာစာအုပ် ၂၃၄၁ အနက်မှ ၁၆၉၃ သည် လက်ရှိလုပ်ဆောင်နေသော သတ္တုတွင်းများနှင့်ဆိုင်သည့် အစီရင်ခံစာများဖြစ်ပါသည်။ (အရေအတွက်မှာ ဆက်လက်မြင့်တက်နေပါသည်။)²⁵⁵
- **ဥပဒေ၏ လိုအပ်ချက်အတိုင်း IEE/EIA များကို အများပြည်သူကြည့်ရှုနိုင်ရန် ဖွင့်ဟထုတ်ဖော်ခြင်းအား လိုက်နာနိုင်မှုမရှိသေးခြင်း။** ECD နှင့်အခြားအဖွဲ့များ၏ လုပ်ငန်းစဉ်တိုးတက်မှုများ ၊ သတင်းအချက်အလက်နှင့် အစီရင်ခံစာများကို digitalised ပြုလုပ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် အများပြည်သူအလွယ်တကူကြည့်ရှုနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ထားနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ECD ၏ စွမ်းဆောင်ရည်အားနည်းခြင်းသည် ၎င်းတို့သတ်မှတ်ထားသည့် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတိုင်း EIA/IEE မူကြမ်းများအား တင်ပြပြီးချိန်တွင် အများပြည်သူကြည့်ရှုနိုင်ရန် ဖွင့်ဟထုတ်ဖော်ရမည် ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းကို လိုက်နာနိုင်မှုမရှိသေးသလို စီမံကိန်းအဆိုပြုသူများမှ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန်လည်း တွန်အားပေးလုပ်ဆောင်နိုင်မှုမရှိသေးပါ။ အများပြည်သူ ပူးပေါင်းပါဝင်

254 MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက် ၂၀၁၆။
 255 ECD မှ ပတ်ဝန်းကျင်ကဏ္ဍ အလုပ်အမှုဆောင်အဖွဲ့သို့တင်ပြထားသော presentation မှ၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဇွန်လ။ (MCRB ဇိုင်မှ)

ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် စစ်ဆေးရန် လိုက်နာမှုပျက်ကွက်နေသည်ကို ဖြေရှင်းရန်မှာလည်း လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။

- **EIA ရေးဆွဲသူများ၏ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်မဆန်ခြင်း။** သတ္တုတွင်းကဏ္ဍမှ EIA များကို နမူနာယူပြီး စစ်တမ်းကောက်ခံရာ မြန်မာနိုင်ငံခြား EIA အကြံပေးများသည် ပရော်ဖက်ရှင်နယ်မဆန်သော လုပ်ရပ်များအား ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းတွင် အခြားအတွက် ရေးသားထားသော စီရင်ခံစာများအား ကူးယူထားခြင်းမျိုးပါဝင်သည်။ သာဓကတစ်ခုအနေဖြင့် အခြားနိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံအမည်နှင့်ဒေသများကို ဖယ်ထုတ်လိုက်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထဝီအနေထားအချက်များကို ညွှန်းဆိုပြီးရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အချို့ဒေသများတွင် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်သူများမှ EIA အစီရင်ခံစာများကို ကူးယူကြခြင်းနှင့် ပြန်လည်ဝေမျှခြင်းများရှိသည်ကို သာဓကအနေဖြင့် တွေ့ရပါသည်။ ECD အနေဖြင့် ထိုကဲ့သို့ အစီရင်ခံစာများအား တင်ပြလာခြင်းကို ဖော်ထုတ်အရေးယူခြင်း လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်နေပါသည်။²⁵⁶
- **EIA လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ချက်များသည် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေပါ လိုင်စင်အမျိုးအစားများနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။** EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပါ (ဇယား ၄) လက်ရှိ နောက်ဆက်တွဲ (၁) သည် မည်သည့် သတ္တုတွင်း စီမံကိန်းမျိုးသည် IEE သို့မဟုတ် EIA လုပ်ဆောင်ရမည်ကို သတ်မှတ်ပေးထားပြီး ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်နိုင်မှုရှိသော နေရာများတွင် တည်ရှိသည့် အသေးစားစီမံကိန်းများသည်လည်း EIA ကို ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ (ပုဒ်မ ၂၅)။ သတ္တုတွင်းအရွယ်အစားသတ်မှတ်ချက်ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနများအကြား ဆွေးနွေး ငြင်းခုံမှုများရှိသည်။ (၎င်းအချိန်နှင့်သီးသန့်အချိန်များတွင် ဆွေးနွေးချက်ပါဝင်သည်)။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများ (ဇယား ၂) ပါ အသေးစား၊ အလတ်စား၊ နှင့်အကြီးစားလုပ်ငန်းများအတွက် ဖော်ပြထားသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပါ အရွယ်အစားသတ်မှတ်ချက်ဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်မှာ ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေပါ IEE/EMP/EIA များအတွက် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည်များမှာလည်း ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။ (ဇယား ၃)။
- **ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင်တားဆီးခြင်းအဆင့်သည် သတ္တုတွင်းအမျိုးအစားနှင့်အရွယ်အစားအပေါ်မူတည်၍ ထိခိုက်မှုမည်မျှရှိမည်ကို ခန့်မှန်းရသောကြောင့် ပြင်ဆင်မှုများပြုလုပ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။** ဥပမာအားဖြင့် လက်လုပ်လက်စား သို့မဟုတ် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်မှုများအတွက် IEE/EIA လုပ်ဆောင်ရမည်ဟူသောအချက်သည်သင့်လျော်မှုမရှိပါ။ အရွယ်အစားနှင့်လုပ်ဆောင် ရမည့်အချက်သည် ကိုက်ညီရန်လိုအပ်ပြီး နည်းဥပဒေထဲတွင်ပါဝင်သော လိုင်စင်အရွယ်အစားများသည် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများနှင့်ကိုက်ညီမှုမရှိသောကြောင့် ပြင်ဆင်သင့်ပါသည်။ (အထက်တွင်ကြည့်ရန်) ။
- **EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်များ၊ သက်ရောက်လာမည့်ထိခိုက်မှုများနှင့်ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။** နောက်ဆက်တွဲ (၁) ပါ အချက်များသည် ရှာဖွေခြင်းနှင့်စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးအဆင့်များတွင် IEE သို့မဟုတ် EIA လိုအပ်သည် မလိုအပ်သည်ကိုမူ မရှင်းလင်းပါ။ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့တို့နှင့်မတူ သည့် သီးသန့်အဆင့်များအတွက် ဖော်ထုတ်ထားခြင်းမရှိပါ။ (ဥပမာ- Seismic လုပ်ဆောင်ခြင်း) ဤတွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင်တားဆီးခြင်းသည် ယခုအဆင့်၏ ထိခိုက်မှုပမာဏ မည်မျှရှိမည်ကို သိရသောကြောင့် ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာ - ရှာဖွေခြင်းအဆင့်သည် ထိခိုက်မှုနည်းပြီး နေရာအနှံ့အပြားတွင် ထိခိုက်မှုတော့ရှိနိုင်ပါသည်။ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးထိခိုက်မှုပြဿနာများကို သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ ညွှန်ကြားချက်များ ထုတ်ပြီး လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့လိုက်နာရမည့်စံနှုန်းများ ကို သက်ဆိုင်ရာဌာနများဖြစ်သည့် ECD/MONREC နှင့် အလုပ်သမားဝန်ကြီးဌာန တို့အကြား သဘောတူညီရန်လိုအပ်ပါသည်။ တိုင်း/ပြည်နယ် အစိုးရမှလည်း ဒေသအခြေအနေကို ပိုမိုပေါ်လွင်စေရန် လိုက်နာရမည့် အချက်များကို ထပ်ဆောင်းဖြည့်စွက်နိုင်ပါသည်။ စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးအဆင့်တွင် IEE သို့မဟုတ် EIA လိုအပ်မည် မလိုအပ်မည်ကို MONREC ဝန်ကြီးဌာနမှ ဆုံးဖြတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

256 MCRB တွေ့ဆုံဆွေးနွေးချက်များ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။ MCRB ၏ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများကို အာဏာပိုင်များမှ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အစိုးရအသစ် အာဏာရပြီး နောက်ပိုင်းမှ ကုစားရန် စတင်လုပ်ဆောင်နေသည်မှာ အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သော အချက်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဆိုးရွားသော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများနှင့် ချိုးဖောက်မှုများရှိခဲ့သော သတ္တုတွင်း အတော်များများကို ဆိုင်းငံ့ထားခဲ့ပြီး ထိုရပ်ဆိုင်းငံ့ထားသော သတ္တုတွင်းတစ်ခု စီ၏ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာလိုက်နာမှုများကို ECD မှ သုံးသပ်စစ်ဆေးပြီး လိုင်စင်ပြန်လည်ချပေးသင့် မသင့်ကို လုပ်ဆောင်မည်ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းတို့တင်သွင်းထားသည့် ထောင်ပေါင်းများစွာသော EMP များသည် ကွင်းဆင်းမှုပြုခြင်းမရှိဘဲ ပြည့်စုံသည့် အခြေအနေမှန်ကို မသိရှိနိုင်ပါ။²⁵⁷ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ တိုင်း/ပြည်နယ် MONREC မှ ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခြေခံအချက်အလက်များကို တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်တော်တော်များများတွင် ကောက်ယူနေပြီးဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ကောက်ယူမှု ပြီးဆုံးသွားပါက ၎င်းအချက်များကို အသုံးပြုပြီး စီမံကိန်းဆောင်ရွက်သူများတင်ပြထားသော EMP များကို ဆန်းစစ်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းနှင့်သက်ဆိုင်သော သတ္တုတွင်းခွင့်ပြုမိန့်သက်တမ်းတိုးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ထည့်သွင်းအသုံးပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် လိုင်စင်သက်တမ်းတိုးပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် ယခင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သော ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်သူကြောင့် ပျက်စီးမှုများ၊ ခွင့်ပြုမိန့်သည် အသစ်သို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းများအပါအဝင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများ၏ အတိတ်မှ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများကို ကုစားသည် မှတ်တမ်းများကို အခြေခံ၍ သုံးသပ်သင့်ပါသည်။

လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး

အပိုင်း ၅-၄ အလုပ်သမား တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ဤကဏ္ဍ၏ တရားဝင်နှင့်တရားဝင်နှစ်ခုစလုံးတွင် လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး စိုးရိမ်မှုများရှိနေပါသည်။ လုပ်ငန်းအတော်များများတွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သို့မဟုတ် အစီရင်ခံခြင်းစနစ် ပြင်ဆင်ထားခြင်းမရှိသေးပါ။ အလုပ်သမားများသည် လုံလောက်သည့် တစ်ကိုယ်ရည်အကာအကွယ်သုံးပစ္စည်းများ (PPE) မရှိပါ။ ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး သင်တန်းပို့ချမှုများလည်း မရှိပါ။ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ရမည့်များကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြု သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများတွင်လည်းကောင်း လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးဥပဒေဖြင့် ကဏ္ဍအလိုက်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် အခြားသော သတ်မှတ်ချက်များဖြင့် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုကိုက်ညီမှုရှိစွာပြင်ဆင်ပြီး ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူများသို့ စာဖြင့်ရှင်းလင်းရေးသားအကြောင်းကြား၍ လိုက်နာစေခြင်းသည် လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။ ၎င်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် MONREC ဝန်ကြီးဌာနနှင့် အလုပ်သမားဦးစီးဌာနတို့၏ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများမှာလည်း ရှင်းလင်းရန် အရေးကြီးပါသည်။ (အထက်တွင် ဖော်ပြချက်များကို ကြည့်ပါ)

MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့၏ မှတ်တမ်းတင်ချက်များအရ (အပိုင်း ၅.၄ အလုပ်သမားကဏ္ဍ တွင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖော်ပြထားသည်) မြန်မာနိုင်ငံသတ္တုကဏ္ဍအတွင်းရှိ အလုပ်သမားအများစုသည် တရားဝင်အလုပ်သဘောတူညီချက်များလိုအပ်ပြီး ကျပန်းနှင့် နေ့စားပုံစံများဖြင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းသည် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် သိသာထင်ရှားသည့် သက်ရောက်မှုများရှိပြီး အလုပ်သမား အခွင့်အရေးများ တောင်းဆိုနိုင်မှုလျော့နည်းစေပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်သူများကို တရားဝင် ပြုလုပ်လိုက်ခြင်းဖြင့် အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်းများ၊ အလုပ်သမားအသင်းများ သို့မဟုတ် သမဝါယမများ တည်ထောင်မှုများကို အားကောင်းလာနိုင်ပြီး အလုပ်သမားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတွင် အလုပ်သမား၏ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အသိပညာပေးခြင်းများနှင့် အခြားကိစ္စရပ်များကို နားလည်စေမည်ဖြစ်ပြီး ကလေးလုပ်သမားပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် အခြားနေရာများ၏ တရားဝင်လုပ်ဆောင်နေသော အတွေ့အကြုံများအရ ထိုဖြစ်စဉ်သည် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင်လုပ်ဆောင်နေသော တရားမဝင်လုပ်ကိုင်သူများ၏ လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေကို

257 မြန်မာတိုင်း(၆) ၊ မြန်မာနိုင်ငံတော်ပိုင်းရှိ အငြင်းပွားဖွယ် ခဲမြေသတ္တုတွင်းများကို ရပ်ဆိုင်းလိုက်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂၀။

တိုးတက်သွားစေသည့် ဦးတည်မှုမျိုးမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် လက်ရှိဖွဲ့စည်းမှု ဆိုင်ရာအစီအမံများကို ပြန်လည်စဉ်းစားပြီး လုပ်ဆောင်လျှင် ဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်သောသူများကို ပိုမိုအကျိုးရှိစေမည်ဖြစ်ပါသည်။²⁵⁸

လူထုအဖွဲ့အစည်းဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေသုံးစွဲခြင်း (CSV)

စာချုပ်ပါစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို (ဥပမာ- ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေစာချုပ်) ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့စီမံကိန်း လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေသော နေရာများရှိ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ငွေကြေးပံ့ပိုးမှု သို့မဟုတ် CSR (sic)²⁵⁹ အတွက် အသုံးပြုမည့်ငွေကြေးပမာဏတစ်ခုပေးရန် သဘောတူညီချက်ကိုလုပ်ဆောင်ကောင်း လုပ်ဆောင် နိုင်ပါသည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန်ယူမှု (CSR) သည် အချိန်တိုင်းပြောင်းလဲမှုရှိနေသော အခေါ်အဝေါ် တစ်ခုဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်သောအဖွဲ့များသည် ၎င်းကို မတူညီသည့်အဓိပ္ပါယ်များဖြင့် နားလည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် သတ္တုတွင်း ကုမ္ပဏီတော်တော်များများသည် 'အကျိုးစီးပွားမျှဝေခြင်း' (CSV) ဟု ရွေးချယ်အသုံးပြုလာကြသည်။ လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၂) သည် ၎င်းနှင့်ပတ်သတ်၍ နောက်ခံအကြောင်းအရာများကို ရှင်းလင်းပြထားပါ သည်။²⁶⁰ MCRB သည် ယင်းနှင့်ပတ်သက်သော သင်တန်းပို့ချမှုတစ်ခုကို အစိုးရ၊ ကုမ္ပဏီများနှင့် ဒေသခံလူ့အဖွဲ့ အစည်းများအတွက် ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် CSR ဟူသည့် ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် အသုံးပြုသည့် ငွေကြေးသည် ဥပဒေအရ လိုက်နာလုပ်ဆောင်ရမည့် ကိစ္စရပ်များ (ဥပမာ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး သို့မဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေး)၊ ပရဟိတလုပ်ဆောင်ခြင်း၊ CSV ကဲ့သို့ စီးပွားရေးနှင့်ဒေသခံ လူ့အသိုက်အဝန်းနှစ်ခု လုံးအကျိုးအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်း သို့မဟုတ် အဂတိလိုက်စားမှုပုံစံတစ်ခု ဖြစ်နေမည်လားဆိုသည့် အရာများကို ဆန်းစစ်နိုင်ရန် MCRB သည် ထိုသင်တန်းကို ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ (ပုံ - ၄ ကို ကြည့်ရန်)

CSR ပုံစံကို အခြေခံ၍ ယဉ်ကျေးမှုအရ လှူဒါန်းခြင်းနှင့်ငွေအသုံးပြုခြင်းများအပြင် CSV သည် တရားဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများလိုက်နာခြင်းထက် သာလွန်ပါသည်။ CSV ၏ အဓိက သတ်မှတ်ချက်များမှာ ဒေသ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်၍ ကြီးပွားချမ်းသာရန်နှင့် ကုမ္ပဏီ၏ယှဉ်ပြိုင်မှုအားကောင်းရန် အပြန်အလှန် အကျိုးပြုနေရမည်ဖြစ်သည်။ CSV ပုံစံဖြင့် ချဉ်းကပ်ပါက မည်သည့်ဖော်ဆောင်မှုမဆို ကုမ္ပဏီနှင့်ဒေသခံပြည်သူများ နှစ်ဖက်လုံးအကျိုးရှိမှုကို အထောက်အပံ့ပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ - ဒေသခံပြည်သူများနှင့်တိုက်ရိုက် ဆက်သွယ်ပြီး လိုအပ်ချက်များနှင့်ဦး စားပေးမှုများကို တုံ့ပြန်လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းဖြင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း၊ ဤကဲ့သို့ ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် အောက်ခြေမှ လိုအပ်ချက်များကို လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းဖြင့် ပိုမိုရေရှည်တည်တံ့စေမည် ဖြစ်ပါသည်။

MCRB ၏ ကွင်းဆင်းချက်များအရ ကုမ္ပဏီများမှဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းများတွင်ငွေကြေး ထည့်ဝင်သည့် သာဓကများရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၂၊ အများပြည်သူ ထိခိုက်မှုများနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးကို ဆက်ကြည့်ရန်)။ ကုမ္ပဏီများမှ အခါအားလျော်စွာ စာသင်ကျောင်းများ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းသို့လှူဒါန်းခြင်း များရှိသော် လည်းအများပြည်သူကောင်းကျိုးအတွက်ဆောင်ရွက်သောကြီးမားသည့်စီမံကိန်းများ၊ အများသုံးအခြေခံအဆောက် အအုံများ တည်ဆောက်ခြင်း၊ ဒေသခံများကျွမ်းကျင်မှုတိုးတက်လာစေရန် ဆောင်ရွက်သည်များအတွက် ထည့်ဝင် ထားသည့် သက်သေများ အနည်းငယ်သာရှိပါသည်။ ထို့အပြင် SWIA လေ့လာချက်များတွင် ကုမ္ပဏီများသည် 'CSR ဘတ်ဂျက်' ကို ဒေသခံရွာလူကြီးများ၏ ထောက်ခံချက်များရယူရန်နှင့် အခြားရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အသုံးပြုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

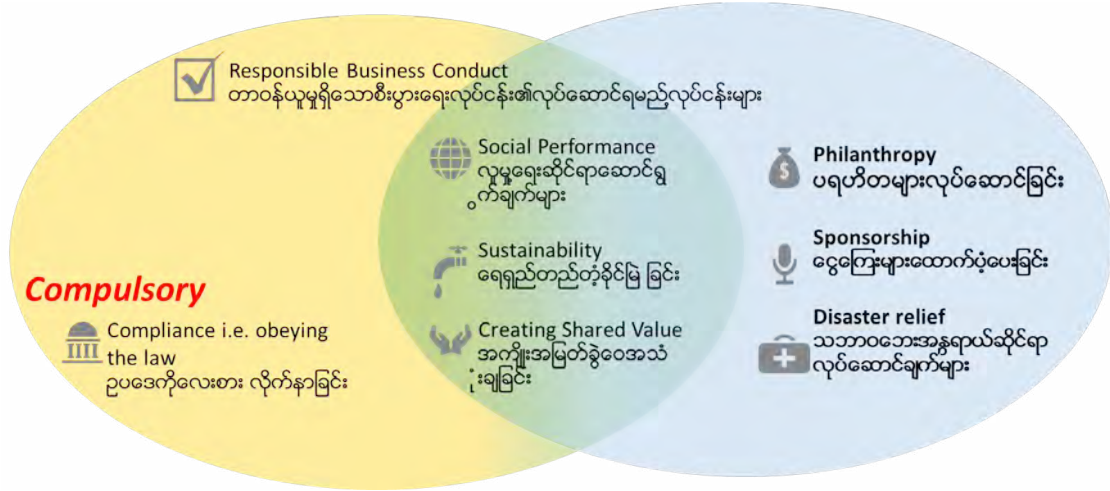
258 Boris Verbrugge and Beverly Besmanos, Formalizing artisanal and small-scale mining: Whither the workforce (2016) 47: CResource Policy pp. 134-141

259 MEITI, Myanmar First EITI Report, December 2015

259 Myanmar Times, Local mining applications delayed by new gemstones law, 17 February 2016

260 ဩစတြေးလျ မြန်မာကုန်သည်ကြီးများအသင်း ၊ အတွေးအခေါ်ထင်မြင်ချက်စာတမ်း ၊ အများအကျိုးလုပ်ဆောင်ရန် မက်လုံးပေးခြင်း။ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၆။

ပုံ ၄။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန်ယူမှု (CSR) ရောင်စဉ်တန်း

ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး သဘောတူညီချက်များ

သတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ တရားစီရင်စုအတော်များတွင် ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး သဘောတူညီချက်များ (CDAs) သည် လူထုနှင့်ကုမ္ပဏီအကြား ပုံမှန်လုပ်ဆောင်သည့် အလေ့အထတစ်ခုဖြစ်လာပြီး CSV သို့မဟုတ် အကျိုးအမြတ်မျှဝေသောနည်းလမ်းတစ်ခုလည်းဖြစ်ပါသည်။ အချို့သောတရားစီရင်စုများတွင် ၎င်းကိုလိုင်စင်ထုတ်ပေးရာ၌ တရားဝင်သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုအနေဖြင့် ထည့်သွင်းကြပါသည်။²⁶¹ ထိုကဲ့သို့ သဘောတူညီချက်များသည် (တခါတရံ 'သက်ရောက်မှုများနှင့်အကျိုးအမြတ်ခံစားခွင့် သဘောတူညီချက်' သို့မဟုတ် ဌာနတိုင်းရင်းသားများနေထိုင်ရာရပ်ရွာဒေသများတွင် 'မြေအသုံးချမှုသဘောတူညီချက်' ဟုခေါ်သည်) ကျင့်ဝတ္တရားတစ်ခုကို သတ်မှတ်ပေးပြီး အချို့သော တရားဝင်သဘောတူညီချက်များကို လူထုနှင့်ကုမ္ပဏီအကြား ချုပ်ဆိုကြပါသည်။ ဤနည်းလမ်းသည် များစွာသော ပြဿနာများဖြစ်သည့် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများ၊ ဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းများ၊ အများသုံး အခြေခံအဆောက်အအုံများ၊ မြေအသုံးချမှုနှင့်မြေနေရာအပေါ် ဖြတ်သန်းသွားလာခြင်း၊ တိုင်ကြားခြင်းများကို ဖြေရှင်းခြင်းနှင့်အခြားသော ကိစ္စပေါင်းများစွာကို စီမံအုပ်ချုပ်ခန့်ခွဲပေးပါသည်။

ယခုအချိန်ထိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး သဘောတူစာချုပ် (CDAs) မရှိသေးပါ။ သို့သော် ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍရှိ ကုမ္ပဏီများသည် ရပ်ရွာဒေသတွင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက် လူထုဖြင့်အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးပြောဆိုသည့် ချဉ်းကပ်မှုမျိုး အသုံးပြုလာပြီးဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပြုသတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေပါ သတ်မှတ်ချက်များတွင် အကြီးစား (၅၁-ဂ)၊ အလတ်စား (၆၇-ဂ)နှင့် အသေးစား (၈၅-ဂ) များတွင် ထုတ်လုပ်မှုအတွက် လျှောက်သည့်အချိန်ဒေသခံများနှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာအကျိုးကျေးဇူးများကို ဆွေးနွေးပြီး ၎င်းတို့ဖြင့် သဘောတူညီချက် ယူထားသည့် အထောက်အထားများကိုပါ ပူးတွဲတင်ပြရမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

261 CCSI, Emerging Practices in Community Development Agreements, February 2016.

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၂)၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန်ယူမှု (CSR) နှင့် အကျိုးအမြတ် မျှဝေခြင်း (CSV)

CSR ဆိုသည့်အဓိပ္ပာယ်နှင့် ၎င်းအပေါ်နားလည်မှုသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင်ပြောင်းလဲနေပါသည်။ CSR လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် စီမံကိန်းလုပ်ဆောင်မည့် ကုမ္ပဏီ၏ဂုဏ်သတင်းပိုကောင်းရန် အားပေးခြင်း၊ လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်နိုင်ရန် "အများသဘောတူကြည်ဖြူလက်ခံမှု" (social licence) ကို ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်နေသော ဒေသခံများဖြင့် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသောအန္တရာယ်ကို လျော့ချနိုင်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်ရာဒေသခံများ၏ အကျိုးကို သယ်ပိုးပေးခြင်းစသဖြင့် CSR လုပ်ငန်းများအပေါ် နားလည်မှုများသည် အချေတင် ငြင်းခုံဆွေးနွေးမှုများ ရှိနေပါသည်။ CSR သည် သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့များ (shareholders) နှင့် အခြားအဖွဲ့များ (other stakeholders) ကို မည်သို့ အကျိုးရှိသည်၊ မရှိသည်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးမှုများရှိပါသည်။

အချို့သောနေရာများ အထူးသဖြင့် အာရှတိုက်တွင် CSR လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ပရဟိတဆောင်ရွက်ခြင်းဟု သဘောထားမှတ်ယူပြီး လုပ်ဆောင်နေသော စီးပွားရေးနှင့်ဆက်စပ်နေသည်ဟု မယူဆကြပါ။ ၎င်းတွင် ထောက်ပံ့ကြေးထုတ်ပေးသည့် ဖောင်ဒေးရှင်းများကို စီးပွားဖြစ်တည်ထောင်ခြင်း သို့မဟုတ် စေတနာဝန်ထမ်းအလုပ်သမားများ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ အချို့သည် ၎င်းကို CSR 0.1 ဟု မှတ်ယူကြပြီး ကုမ္ပဏီများသည် ဒေသခံများနှင့် ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ခြင်း၊ ပရဟိတအလှူငွေများထည့်ဝင်ခြင်းနှင့် ကုမ္ပဏီများ၏ပုံရိပ်ကို ထိန်းချုပ်ခြင်း စသည်တို့လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သော နည်းလမ်းဟု မှတ်ယူကြသည်။²⁶²

ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်များတွင် အယူအဆများပြောင်းလဲသွားခဲ့ရာ ၎င်းကို CSR 2.0 ဟုလည်း တစ်ခါတစ်ရံခေါ်ကြသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ် EU တွင် CSR ကို 'လူမှုရေးထိခိုက်မှုများအတွက် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၏တာဝန်' ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။²⁶³ ဤသို့ဖြင့် CSR သည် ကုမ္ပဏီနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းကြား နှစ်ဦးအကျိုးအတွက် ကာကွယ်ပေးမည့် ပေါင်းစည်းထားသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ပိုမိုကျယ်ပျံ့သော ချဉ်းကပ်မှုအောက်တွင် CSR သည် ဥပဒေတွင် ပါဝင်မှုမရှိသည့် ကုမ္ပဏီအတွင်းရေးမှူးဝါဒများနှင့် လိုက်နာရမည့်စည်းမျဉ်းများ (code of conduct)၊ တရားဝင် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်များအပါအဝင် တာဝန်ယူမှုရှိသောစီးပွားရေးချိတ်ဆက်မှုများနှင့်အတူပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ယင်း CSR ပုံစံတွင်အောက်အခြေခံလူတန်းစားများနှင့် လူမှုရေးလိုအပ်ချက်များကို ထည့်ဝင်လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သော စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့်ပတ်သက်သည့် မဟာဗျူဟာများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။

CSR နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် ရှုပ်ထွေးမှုရှိသောကြောင့် ကမ္ဘာ့သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းအခေါ်အဝေါ်ကို အသုံးပြုရန် ရှောင်ရှားကြပါသည်။ ထိုအခေါ်အဝေါ်ကို အသုံးပြုမည့်အစား 'တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေး'၊ 'လူမှုရေးဆောင်ရွက်ချက်များ'၊ 'မဟာဗျူဟာကျသောဒေသတွင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု'၊ 'Corporate Citizenship'၊ 'ရေရှည်တည်တံ့ရေး' သို့မဟုတ် 'အကျိုးအမြတ်မျှဝေခြင်း (CSV)' စသည်တို့ကို အသုံးပြုကြပါသည်။

CSV ၏ မူဘောင်သည် တရားဝင်လိုက်နာရမည့်အချက်များ၊ ယဉ်ကျေးမှုအရဆောင်ရွက်သော ပရဟိတလုပ်ငန်းများနှင့် CSR ပုံစံဖြင့်ငွေသုံးသောလုပ်ငန်းစဉ်များထက် ပို၍သာလွန်ပါသည်။ CSV လုပ်ငန်းစဉ် မဟာဗျူဟာများသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ကုမ္ပဏီများ၏ တီထွင်ကြံဆမှု အရွယ်အစားနှင့်ကိုက်ညီစွာ ရေးဆွဲစီစဉ်ထားပါသည်။ ၎င်းတို့သည် စီးပွားရေးများ၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ဆောင်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပရဟိတလုပ်သူများနှင့်အစိုးရတို့အကြား လူမှုရေးဆိုင်ရာပြဿနာများ ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ဆက်သွယ်ပူးပေါင်းနိုင်မှုကို ပြုစုပျိုးထောင်လုပ်ကိုင်ကြသည်။

262 Wayne Visser လူမှုရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတာဝန်များ ဆင့်ကဲပြောင်းလဲခြင်းနှင့်အလုံးစုံပြောင်းလဲခြင်း၊ M. Pohl နှင့် N. Tolhurst (eds), တာဝန်ယူမှုရှိသောစီးပွားရေးနှင့် CSR ကို မည်သို့အောင်မြင်စွာ စီမံခန့်ခွဲမည်နည်း။ (Wilwy, ၂၀၁၀ ခုနှစ်)

263 ဥရောပ ကော်မရှင်၊ ကော်မရှင်မှ ဥရောပပါလီမန်သို့ ဆက်သွယ်ပေးပို့မှု၊ ကောင်စီ၊ ဥရောပ စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးကော်မတီနှင့် ဒေသ ဆိုင်ရာကော်မတီ - ၂၀၁၁ ခုနှစ် EU အသစ်ပြင်ဆင်ထားသော ဗျူဟာများ - ၂၀၁၄ ခုနှစ် လူမှုရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတာဝန်၊ ၂၀၁၁ စာမျက်နှာ - ၃။

ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက် သို့မဟုတ် ကုန်ပစ္စည်းများတွင် လူမှုရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်း စဉ်များဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် အများအကျိုးကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ အသေးစားလုပ်ငန်းများဖွံ့ဖြိုးလာစေရန် အာရုံစိုက်ပြီး လုပ်ဆောင်သော သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် ထိုလုပ်ငန်းများကို ၎င်းတို့၏သွင်းအားစုများအဖြစ် သတ်မှတ်လုပ်ဆောင်ကြသည်။ (၎င်းကို တစ်ခါတစ်ရံ 'စီးပွားရေးကွင်းဆက်ဖွံ့ဖြိုးလာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း' သို့မဟုတ် 'ဒေသခံသွင်းအားစု မြှင့်တင်ခြင်း'ဟုခေါ်သည်။) ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် အလုပ်အကိုင်၊ ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုနှင့် စီးပွားရေးအဆက်အသွယ်များကို ဒေသခံလူထုများနှင့်သာလုပ်ဆောင်ကြမည်ဖြစ်ပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု များ၏ ထိခိုက်မှုများကြောင့် အနှုတ်လက္ခဏာခံစားနေရသောသူများသာ အကျိုးရရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။ အထူး သဖြင့် တွင်းထွက်သယံဇာတကဏ္ဍတွင် ဖြစ်ပါသည်။

ဤနည်းလမ်းသည် အကြီးစားနှင့် ရေရှည်လုပ်ကိုင်မည့် သတ္တုတွင်းများအတွက် တရားဝင် "ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး သဘောတူစာချုပ်" (CDA) ဖြစ်လာစေရန် အခြေခံအချက်များ ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများသည် တစ်နှစ်ထက်မက ကြာနိုင်သောကြောင့် အသေးစား သတ္တုတွင်းများအတွက် CDA လမ်းကြောင်းသည် မသင့်လျော် ပါ။ CDA များသည် အများပြည်သူများအတွက် ၎င်းတို့၏လိုအပ်ချက်များကို ထုတ်ဖော်နိုင်ရန် တိုက်ရိုက်လမ်းကြောင်း နှင့်ဖြစ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ သို့သော် အရေးကြီးသော အချက်တစ်ချက်အနေဖြင့် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းများကြောင့် ထိခိုက်ခံရသော ဝေးလံသောဒေသများရှိ ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အစိုးရမှ လုပ်ဆောင်ပေး ရမည့် ၎င်းတို့၏ တာဝန်ဖြစ်သည့် အရေးပါသောဝန်ဆောင်မှုများ နှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးအခွင့်အလမ်းများ ဖော်ဆောင်ပေးခြင်း များ ဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး CDAs လုပ်ဆောင်ခြင်းကြောင့် အစိုးရမှ ၎င်းတို့ လုပ်ဆောင်ပေးရမည့်တာဝန်များ ကင်းလွတ်သွားခြင်းမျိုး မဖြစ်ရပါ။ ထို့ကြောင့် သဘောတူညီချက်နှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းအချက်များကို ပတ်သက် ဆက်နွယ်သည့် အဖွဲ့အားလုံးနှင့်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး၍ ရပိုင်ခွင့်များရှိသည့် ဒေသခံများကို မှန်ကန်သည့် အကျိုးကျေးဇူး များခံစားရစေရန် ထည့်သွင်းရေးဆွဲရမည်။ ထို့အပြင် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများသည် ဒေသအဆင့်နှင့်အမျိုးသား အဆင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဦးစားပေးချက်များနှင့် ကိုက်ညီရမည်ဖြစ်ပြီး ရေရှည် တည်တံ့ရေးနှင့်လည်း ကိုက်ညီရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် မိမိတို့လုပ်ဆောင်ခဲ့သော ဆိုးရွားသည့်ထိခိုက်မှုများကို မရှောင်ရှားဘဲ ဖြေရှင်းရန် အာရုံစိုက် သင့်ပြီး ဖြေရှင်းရာတွင် EIA နှင့် EMP ပါအချက်များကို ပေါင်းစပ်၍ ကတိကဝတ်ပြုထားသည့်အတိုင်း လုပ်ဆောင် သင့်ပါသည်။ ၎င်းသည် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေအောက်ရှိ တရားဥပဒေအရ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့လုပ်ဆောင်သည့်နေရာတွင် သတ်မှတ်ချက်ထက်သာလွန်အောင် ဆောင် ရွက်သင့်ပြီး ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများနှင့်ဖော်ဆောင်ချက်များကိုလည်း ထည့်ဝင်သင့်ပါသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင် ချိန်တွင် (ထိခိုက်မှုများ) "do no harm" မဖြစ်စေရန်လည်းအရေးကြီးပါသည်။ ၎င်းတို့၏ ဒေသတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ သည် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားသင့်ပြီး အကတိလိုက်စားမှုကို အားပေးခြင်းမရှိဘဲ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံ ခံရခြင်းနှင့် အန္တရာယ်ကျရောက်နိုင်ဖွယ်ရှိသော တစ်ဦးချင်းစီအပါအဝင် ဒေသခံပြည်သူများ၏ အမှန်တကယ်လိုအပ် ချက်ကို တုန့်ပြန်ဖြည့်ဆည်းသင့်ပါသည်။

မြေနှင့်ရေစီမံခန့်ခွဲမှု

မြန်မာနိုင်ငံ၏ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် မြေနှင့်ရေအသုံးချရေးအတွက် စီမံအုပ်ချုပ်သော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း အကြောင်းအရာများသည် လုံလောက်မှုမရှိပါ။ အစိုးရ၏ ကြီးကြပ်မှုအားနည်း၍ ရှေ့နောက်ဆီလျော်မှုမရှိဘဲ ယိုယွင်း မှုများလည်း ရှိနေပါသည်။ အဓိကကျသော မြေယာမှတ်ပုံတင် သို့မဟုတ် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ကွက်များပြင်မြေပုံစနစ် (cadaster) မရှိပါ။ လူ့အတော်များများသည် ၎င်းတို့၏မြေပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ တရားဝင်ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများ ကိုင်ဆောင်ထားမှုမရှိပါ။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ သွားရောက်ခဲ့သော နေရာ

များအားလုံးနီးပါးသည် မြေနှင့်ဆိုင်သော ပြဿနာများရှိသည်ကို တွေ့ရပြီး အဖြစ်အပျက်များမှာ မြေသိမ်းခြင်း၊ ကုမ္ပဏီလုပ်ကွက်အနီးရှိ မြေပိုင်သော တောင်သူကြီးများအနေဖြင့် ထိုမြေများကို အသုံးပြုမှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားခံများဖြစ်သွားခြင်း၊ သတ္တုတွင်းစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကြောင့် စိုက်ပျိုးမြေများနှင့် စားကျက်မြေများညစ်ညမ်းခြင်း၊ ဒေသခံများပိုင်သောမြေများ နှင့်ပတ်သက်၍ အစိုးရ၏ ချိုးဖောက်မှုများနှင့် လုံလောက်သည့်လျော်ကြေးငွေမရရှိခြင်း စသည့် ပြဿနာ အမျိုးမျိုးကို တွေ့ရပါသည်။²⁶⁴ အပိုင်း၅.၃၊ မြေယာကို ဆက်လက်ကြည့်ရန်။

အလားတူပင် MCRB မှကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သော အဓိကကျသော အကြီးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် ညစ်ညမ်းမှုများနှင့် ကုမ္ပဏီများမှ ရေအသုံးချမှုများနှင့် ဆက်စပ်သော ပြဿနာများရှိကြပါသည်။ ထို့အပြင် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် တာဝန်အရ ပေးဆောင်ရမည့်ရေအခွန်များ မပေးဆောင်ခြင်းသည်လည်း ထပ်တလဲလဲဖြစ်ပေါ်နေသော ပြဿနာ ဖြစ်သည်။ သတ္တုတွင်းများအနီးတွင်နေထိုင်သော အများပြည်သူသည် ဖျားနာမှုနှင့်သီးနှံထွက်နှုန်း ကျဆင်းမှုတို့ကို ကြုံတွေ့ကြရသည်။ ၎င်းသည် ကုမ္ပဏီများလုပ်ဆောင်သော လုပ်ငန်းများကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု အများကမှတ်ယူထားကြသည်။ သို့သော် ပြန်လည်ကုစားပေးရမည့် သတ်မှတ်ချက်များ၊ ရေသန့်စင်ခြင်းနှင့်သင့်လျော်သည့် ကုစားမှုများလုပ်ဆောင်ရန်မှာ ထိုကဲ့သို့ပြဿနာများ၏ အတိုင်းအတာနှင့်သဘာဝကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားသည့် အချက်များမရှိ၍ ရှုပ်ထွေးပါသည်။ အပိုင်း ၅.၇၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုများကို ကြည့်ရန်။ အထက်ပါ တွေ့ရှိချက်များသည် ရေနှင့်မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကို ကဏ္ဍအဆင့်လုပ်ဆောင်ရန် လွန်စွာလိုအပ်နေသည်ကို ဖော်ပြနေပြီး ဥပမာ - မြေယာဥပဒေကို ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်း၊ ကုမ္ပဏီများရေအသုံးချမှုနှင့်ရေပေးဝေမှုများကို ပိုမိုတင်းကြပ်သည့် သတ်မှတ်ချက်များ ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်း စစ်ဆေးမည့် အစိုးရအဖွဲ့များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို တည်ဆောက်ပြီး လိုက်နာစေရေးတွန်းအားပေးဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

ပြဒါးအသုံးပြုမှု လျော့ချရေးနှင့် ပပျောက်ရေး

MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ လက်လုပ်လက်စား ရွှေလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများမှ ပြဒါး ကျယ်ကျယ်ပျံ့ပျံ့ အသုံးပြုခြင်းသည် ဆင်းရဲမှုနှင့် အခြားအသက်မွေးဝမ်းကြောင်းအလုပ်ရွေးချယ်ရန် မရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အချို့နေရာများတွင် ၎င်းအလုပ်ကို အမြတ်အစွန်းများသော စွန့်ဦးတီတွင်လုပ်ငန်းစဉ်ဟု မှတ်ယူကြသည်။²⁶⁵ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော အချို့နေရာများရှိ သတ္တုလုပ်သားများသည် အခြားသောနေရာများထက် ပြဒါးအသုံးပြုခြင်းကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများကို ပိုမိုနားလည်ကြသည်။ သို့သော် ယေဘုယျအားဖြင့်ကြည့်လျှင် ပြဒါးအသုံးပြုခြင်းကြောင့် သက်ရောက်သော လူနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ဆိုးကျိုးရှိသည်ဟု သည့် ဗဟုသုတသည်နည်းပါးပြီး ပြဒါးကို မည်သို့ဘေးကင်းအောင်အသုံးပြုမည် သို့မဟုတ် ရွှေအထွက်နှုန်းတိုးအောင် မည်သို့လုပ်ဆောင်ရမည် ဥပမာ - retort ဆိုသည့် ရွှေနှင့်ပြဒါးအပူပေး ခွဲထုတ်သည့်နည်းလမ်းကို အသုံးပြုခြင်း စသည့်အသိပညာများလည်း နည်းပါးပါသည်။²⁶⁶

ပြဒါးသည် လက်ရှိတွင် ဓာတုပစ္စည်းနှင့်ဆက်စပ်ပစ္စည်းများ ဘေးအန္တရာယ်မှ ကာကွယ်ခြင်းဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၅- ပုဒ်မခွဲ (ဇ) အရ ကန့်သတ်ထားသောဓာတုပစ္စည်း (၂၉) မျိုးထဲတွင် ပါဝင်ပါသည်။²⁶⁷ ၎င်းကိုတားမြစ်သည့် အမိန့်ကြော်ငြာစာကိုလည်း ထုတ်ပြန်ထားပြီးဖြစ်သည်။ သို့သော် ယင်းကန့်သတ်အချိန်များအတွင်းပင်လျှင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများအကြားတွင် ၎င်းဓာတုပစ္စည်းကို အသင့်ဝယ်ယူရရှိနိုင်ပါသည်။²⁶⁸ MCRB မှ ပြဒါးရောင်းချသောသူများဖြင့်မေးမြန်းရာတွင်ပြဒါးအသုံးပြုမှုကန့်သတ်တာမြစ်ခြင်းကိုပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများ

264 MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
265 May Thin Zaw and Jack Jenkins Hills, Artisanal and Small-Scale Mining and Mercury Use in Myanmar: Current Issues and Ways Forward, 2016, on file with MCRB, p. 17
266 MCRB field research, 2016
267 Ministry of Industry, Central Leading Board on Prevention of Hazard from Chemical and Related Substances Notification No: 2/2016 Issuing the List of Restricted Chemical, 30 June 2016
268 MCRB field research, 2016

ကြောင့်တားမြစ်ခြင်းထက်တရားမဝင်လက်လုပ်လက်စားရွှေသတ္တုတူးဖော်သူများကိုကန့်သတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု သုံးသပ်ရပါသည်။²⁶⁹

MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုခရီးစဉ်များအတွင်း တွေ့ရှိချက်များနှင့်မြန်မာနိုင်ငံလူထုအခြေပြုသုတေသီများ အဖြစ် တသီးပုဂ္ဂလလေ့လာသူများ၏လေ့လာချက်များအရ ရွှေတူးဖော်ခြင်းအတွက် ပြဒါးအသုံးပြုခြင်း၏ ထိခိုက်မှုများ သည် အများအပြားရှိပြီး ဆိုးရွားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။²⁷⁰ ၎င်း၏ဆိုးကျိုးများကို သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အများ ပြည်သူများထိတွေ့ရသော ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများကို အပိုင်း ၅.၇ ၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှု များတွင် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပါသည်။ အပိုင်း ၅.၄၊ အလုပ်သမားတွင် ပြဒါးအသုံးပြုခြင်းကြောင့် ထိခိုက်ခံရသော သတ္တုတွင်းလုပ်သားနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့်ဆက်စပ်သည့် ကိစ္စများကိုရှင်းပြထားပါသည်။ စွန့်ထုတ် လိုက်သော ပြဒါးများသည် စုပေါင်းသွားကာ ဆိုးရွားသည့်သက်ရောက်မှုများကို ဖြစ်စေသောကြောင့် တရားဝင် သို့မ ဟုတ် တရားမဝင် သတ္တုလုပ်ငန်းများရှိ ပြဒါးအသုံးပြုမှုများကို မစစ်ဆေးပါက ထိခိုက်မှုပိုမိုဆိုးရွားလာနိုင်ပါသည်။²⁷¹ မွန်ဂိုးလီယား၊ ဖိလစ်ပိုင်နှင့် ကိုလန်ဘီယာနိုင်ငံများတွင် ရွှေထုတ်လုပ်ရာတွင် ပြဒါးနှင့်ဆိုင်ရာနိကအသုံးမပြုဘဲ ထုတ်လုပ်နေပြီးဖြစ်ရာ ထိုနည်းလမ်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များဖြစ်လာနိုင်ပြီး ပြဒါးအသုံးပြုမှု ပပျောက်ရေးကို အဆင့်ဆင့်လျော့ချ ပယ်ဖျက်သွားရမည်ဖြစ်ပါသည်။

လုပ်ကွက်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့်သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း

လုပ်ကွက်ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်ပတ်သက်၍ အလွန်ပင် အရည် အသွေး နိမ့်ပါးသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ အာဏာပိုင်များသည် လုပ်ကွက်ပြန် လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းတာဝန်များကို မည်သူလုပ်ဆောင်မည်ကို ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ သို့သော် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများသည် လက်တွေ့တွင် ရေရှည်သတ္တုတူးဖော်ခြင်းအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ မှာတရားဝင်မဖြစ်သေးခြင်း၊ ငွေကြေးအခြေအနေများအရ မဖြစ်နိုင်သေးဟု မှတ်ယူနေကြသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။²⁷²

၂၀၁၅ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းဥပဒေ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ချက်များတွင် ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်သူအနေဖြင့် သတ္တုတွင်း ပိတ် သိမ်းရန် ငွေကြေးရန်ပုံငွေထားရှိရန် သတ်မှတ်ချက်အသစ်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ၎င်းကို အဆိုပြုနည်းဥပဒေများ တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် ဤလုပ်ငန်း၏ ဩဇာရှိသူများနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ရာ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများအတွက် မလိုအပ်ဟု ထင်မြင်ကြပါသည်။ (အများပြည်သူသဘောတူညီမှု အပေါ်တွင်လည်း အလားတူ ထင်မြင်ကြပါသည်။) MCRB မှ ကွင်းဆင်းလေ့လာသူများသည် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများမှ ပိတ်သိမ်းရန် ရန်ပုံငွေတည် ထောင်ထားရှိမှုများ မတွေ့ရပါ။ (လက်ပံတောင်း ကြေးနီသတ္တုတွင်းသွားရောက် မကြည့်ရှုခဲ့သော်လည်း ပြန်လည် ပြင်ဆင်ချုပ်ဆိုထားသော PSC အရ ပိတ်သိမ်းရန် ရန်ပုံငွေထားရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။)²⁷³

၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြုသတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေ၊ အခန်း (၃၀) တွင် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင် ခြင်းသတ်မှတ်ချက်များကို အကောင်းဆုံးအခြေအနေတစ်ရပ်တွင် ထားရှိရန်ဖြစ်ပြီး ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး ပြဿနာများကိုတွယ်ရန် တာဝန်အသေးစိတ်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းကို နောက်ဆုံးလုပ်ငန်း လည်ပတ်ခဲ့သောသူအတွက် နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ (၁၈၅-ဂ) အရ ၎င်းနေရာအတွင်း ညစ်ညမ်းမှုကို ကုစားရန်နှင့်စောင့် ကြပ်ကြည့်ရှုရန် အချိန်ကာလအားဖြင့် (၅) နှစ် ပေးထားပြီး အလတ်စား၊ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား သတ္တု လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်သူများအတွက် နည်းဥပဒေပုဒ်မ (၁၈၅-ဃ) အရ အလားတူ အချိန်ပေးထားပါသည်။

269 MCRB ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
270 May Thin Zaw နှင့် Jack Jenkins Hills - မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့်ပြဒါးအသုံးပြုမှု။ လက်ရှိပြဿနာများနှင့် အနာဂတ်နည်းလမ်းများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ - ၂၄။
271 Ibid
272 MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်။ ၂၀၁၆။
273 မြန်မာ ဝမ်ဘောင်း (ကျွန်ုပ်တို့၏ CSR)

သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း ရန်ပုံငွေကို သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းလည်ပတ်နေစဉ်အချိန်တွင် နိုင်ငံတော်ပိုင်ဘဏ်၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၏ ၂% ထည့်သွင်းရမည်ဖြစ်ပြီး တူးဖော်ရရှိသောသတ္တုများ၏တန်ဖိုး ၂% ကို သတ္တုတွင်းထုတ်လုပ်နေစဉ်တွင် (နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈၅-င) အရ ထည့်သွင်းရမည်။

နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈၆ သည် အကြီးစားနှင့်အလတ်စားသတ္တုတွင်းများမှ သတ္တုတွင်းသန့်ဇင်ရှင်းလင်းခြင်း တာဝန်များလုပ်ဆောင်ရန် သတ်မှတ်ထားပြီး သတ္တုတူးဖော်ရေးကို အာမခံ သို့မဟုတ် ဝန်ခံချက်ထည့်သွင်းငွေဆောင်ရွက်ပြီးမှသာလျှင် စတင်လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းအစီအစဉ်အား သတ္တုတူးဖော်မှုမစတင်မီ ရက်ပေါင်း (၉၀) အတွင်း အပ်နှံရမည်။ ၎င်းအစီအစဉ်ကို သက်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်ခံ အများပြည်သူပူးပေါင်းမှုဖြင့် ရေးဆွဲထားရမည်။ ထိုပိတ်သိမ်းမှုအစီအစဉ်ကို ၅ နှစ်တစ်ကြိမ် ပြန်လည်စစ်ဆေးရမည်ဖြစ်ပြီး စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်မှု မပြီးဆုံးမီ တစ်နှစ်အလိုတွင်ဝန်ကြီးဌာနမှ ထောက်ခံချက်ရယူရမည်ဖြစ်သည်။ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်း အစီရင်ခံစာကို သုံးလတစ်ကြိမ် တင်ပြရမည်။

အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းလုပ်သားများသည်လည်း သတ္တုလုပ်ငန်းများမလုပ်ဆောင်ခင် ခံဝန်ကတိထိုးရန်လိုအပ်ပြီး၊ (နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈၇) အရ အတည်ပြုထားပြီးဖြစ်သော သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းအစီအစဉ်ကို တင်ပြရန်လိုအပ်ပါသည်။ ကွာခြားချက်တစ်ခုအနေဖြင့် သတ္တုလုပ်ငန်း အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားတို့တွင် ၅ နှစ်ပြီးသည့်နောက်တွင် ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းမျိုး မရှိပါ။ (ထို (၅) နှစ် သည် သတ္တုတွင်းလိုင်စင်ထက် အချိန်ပိုကြာနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။) (နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈၈) အရ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းပြီးနောက်တွင် ပြန်လည် ထူထောင်ရေးများ လုပ်ထားသောနေရာများကို အသုံးပြုနိုင်သော အခြေအနေသို့ရောက်အောင် ဒေသတွင်းတာဝန်ရှိသူများနှင့် ဒေသခံပြည်သူများပါဝင်သည့်ကော်မတီမှ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုသွားကြရပါမည်။ ထိုကဲ့သို့ သတ်မှတ်ထားသောအချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်မည်၊ မဖော်မည်ကိုမူ ပြောရန် အချိန်စောလွန်း သေးပါသည်။ သို့သော် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်သားများကို သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းအစီအစဉ်လုပ်ကိုင်စေခြင်းသည် လက်လုပ်လက်စားကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်မည့် သင့်လျော်သော အစီအမံများလုပ်ဆောင်ရန် မအောင်မြင်နိုင်သည့် သာကေဖြစ်ပါသည်။

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများ

အပိုင်း (၅)

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများ

အပိုင်း (၅) ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

အောက်ပါအခန်းများတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၏ သက်ရောက်မှုများအား ကဏ္ဍအလိုက်လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်သည့် ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့များမှ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော အကြီးစား၊ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား စီမံကိန်းများနှင့်လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် တွေ့ရှိချက်များနှင့်သုံးသပ်ချက်များကို တင်ပြထားပါသည်။ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော နေရာများကို နောက်ဆက်တွဲ (က) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သော အချက်အလက်များနှင့်ပတ်သက်၍ အမည်များဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ SWIA ၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကုမ္ပဏီတစ်ခုချင်းစီ၏လုပ်ဆောင်နေမှုကို ဖော်ပြခြင်းထက် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ အလားအလာကို အဓိကဦးတည်ဖော်ပြရန်ဖြစ်ပါသည်။ အမည်မဖော်ပြခြင်းမှာ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သောသူများ၏ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် လုံခြုံမှုရှိစေရန်ဖြစ်ပါသည်။ လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သောအချက်များသည် အခြေအနေအားလုံး၊ အဖွဲ့အစည်းအားလုံး သို့မဟုတ် တွေ့ဆုံခဲ့သော ကုမ္ပဏီအားလုံးအတွက် အကျိုးဝင်သည်ဟု မယူဆသင့်ပါ။

အောက်ဖော်ပြပါ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ထားသော အကြောင်းအရာ (၇) ခုလုံး၏ တစ်ခန်းချင်းစီတိုင်းတွင် ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများကို ဖော်ပြထားပါသည်။

- ၁။ အများပြည်သူများနှင့်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့် မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကို တိုင်းကြားရန် လုပ်ငန်းစဉ်
- ၂။ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး
- ၃။ မြေယာ
- ၄။ အလုပ်သမား
- ၅။ အမျိုးသမီးများနှင့်ကလေးသူငယ်များ
- ၆။ လုံခြုံရေးနှင့်ပဋိပက္ခ
- ၇။ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုများ

အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုစီတွင် အောက်ပါဖွဲ့စည်းမှုပုံစံဖြင့် တင်ပြထားပါသည်။

- (က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာ
- (ခ) ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးတွေ့ရှိချက်များ
- (ဂ) သင့်လျော်သော နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများမှာ ဒေသတစ်ခုတည်း သို့မဟုတ် သဘာဝသယံဇာတတစ်ခုတည်းကို စီမံကိန်းအမျိုးမျိုး သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ်အမျိုးမျိုးမှ ဆက်တိုက်ဆင့်ကဲတိုးပွားပြီး ဆက်စပ်ထိခိုက်ခြင်းတို့ကို ဆိုလိုပါသည်။ (ဥပမာ လေမှ ပျံ့နှံ့ခြင်း (သို့မဟုတ်) ရေမှပျံ့နှံ့ခြင်း)²⁷⁴ စီမံကိန်းအမျိုးမျိုး သို့မဟုတ် စီမံကိန်းတစ်ခုတည်းမှ လုပ်ငန်းအဆင့် အမျိုးမျိုးတို့သည် လက်ရှိ ရှိနေသော စီမံကိန်းများ၊ စီစဉ်ထားသော စီမံကိန်းများ သို့မဟုတ် ကျိုးကြောင်းစီလျော်ပြီး ခန့်မှန်း၍ရနိုင်သော အနာဂတ်စီမံကိန်းများနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးများသည်လည်း ဆင့်ပွားထိခိုက်မှုများဖြစ်စေပြီး ၎င်းထိခိုက်မှု များ စုပုံလာပြီး ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

သာမန်အားဖြင့် သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းတစ်ခုတည်း၏ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးထိခိုက်မှုများသည် သိသာထင်ရှားမှု ရှိ နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ အချိန်နှင့်အမျှ သို့မဟုတ် စုပေါင်းထိခိုက်နိုင်သော တူညီသည့်လုပ်ငန်းသဘာဝအလျောက် သေးငယ်သော ထိခိုက်မှုများသည် စုပုံကြီးထွားလာမည်ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် သေးငယ်သည့်အဖြစ်အပျက်များ ဆင့်ကဲဖြစ်ပေါ်ပြီး စုပေါင်းသွားကာ အတိုင်းအတာ အမှတ်တစ်ခုသို့ရောက်ရှိပါက ပိုမို၍ကြီးမားသော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်ခြင်းဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် အခြေအနေများကို ရုတ်တရက် ပြောင်းလဲစေပါသည်။ အားနည်းသော မူဝါဒများကြောင့် တုံ့ပြန်မှုတစ်ခုကို ချက်ချင်းဖြစ်သွားစေနိုင်ပြီး၊ ထိုအားနည်းသော မူဝါဒများကြောင့် ပင် ကုမ္ပဏီများသည် တူညီသည့်အမှားများကို ထပ်ခါထပ်ခါပြုလုပ်ရန် လှုံ့ဆော်စေပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ဆက်စပ် သက်ရောက်မှုများအပေါ် ပတ်ဝန်းကျင် သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ ခံနိုင်မှုသည် ထိခိုက်မှု၏သဘာဝနှင့် လူ့ အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် ဂေဟစနစ်များ၏ ခုခံနိုင်မှုအားနည်းချက်အတိုင်းအတာ (အထိမခံနိုင်မှု) တို့အပေါ်မူတည် ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော ထိုအခြေအနေများကို ခံနိုင်မှုသည် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူ့ အဖွဲ့အစည်းများအနေ ဖြင့် ပျက်စီးမှု၊ ထိခိုက်နာကျင်မှု သို့မဟုတ် ဘေးဥပါဒ်များအပေါ် ခံနိုင်ရည် မရှိမှုများ၊ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မှုများ၏ အတိုင်းအတာကို ဆိုလိုပါသည်။²⁷⁵

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် အနုတ်လက္ခဏာဆောင်နိုင်ပါသည် (ဥပမာ - ရေအရင်းအမြစ် တစ်ခုတည်းအပေါ် အားကိုးနေသော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများသည် ဒေသခံလူ့ အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ရေရရှိမှုကို ယုတ်လျော့စေပါသည်) သို့မဟုတ် အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သော သက်ရောက်မှုများလည်းရှိနိုင်ပါသည်။ (ဥပမာ- သတ္တုတူးဖော်သည့်နေရာများတွင် ဆက်စပ်စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုများရှိနိုင်ပြီး ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ဆေး ခန်းသို့မဟုတ်အလယ်တန်းကျောင်းများပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။) အချို့နေရာများတွင် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများ သည် အပေါင်းနှင့်အနုတ်လက္ခဏာနှစ်ခုလုံးဆောင်နိုင်ပါသည်။ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍသည် သတ္တုသိုက်တည်ရှိသောနေ ရာအပေါ်မူတည်၍ သတ္တုတူးဖော်မည့်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆုံးဖြတ်ရပြီး ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့်သဘာဝပတ် ဝန်းကျင်သည် ထိုလုပ်ငန်းကို ပံ့ပိုးလုပ်ဆောင်၍ အကျိုးရှိသည်ဖြစ်စေ မရှိသည်ဖြစ်စေ လုပ်ဆောင်သောကြောင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများမှာ ထိုကဏ္ဍတွင် ပိုမိုတွေ့ ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် သတ္တုသိုက်တစ်ခုတည်ရှိနေပါက ဤနေရာတစ်ခုတည်းတွင်ပင်လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများစွာရှိနိုင်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာသေးငယ်သည့်နေရာအတွင်း မှာပင် ထိခိုက်မှုအများအပြားရှိနိုင်ပြီး အများသောအားဖြင့် ပိုများသောသက်ရောက်မှုများ အစပြုကာ ဆက်စပ်သက် ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ထိုဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို ဂရုတစိုက်မစီမံပါက ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် လူမှုရေးဆိုင်ရာ 'လုပ်ဆောင် နိုင်သောစွမ်းဆောင်ရည်'အပေါ် လွှမ်းမိုးသွားနိုင်ပြီး အပြောင်းအလဲများကို တွန်းလှန်နိုင်မှု သို့မဟုတ် ပြန်လည် ကောင်းမွန်လာအောင် ဆောင်ရွက်မှုကို ထိခိုက်နိုင်ပါသည်။ အကြောင်းအရင်းများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါ သည်။²⁷⁶

274 Daniel M. Franks, David Brereton and Chris J. Moran, 'Cumulative Social Impacts' in Frank Vanclay and Ana M. Esteves (eds.), *New Directions in Social Impact Assessment: Conceptual and Methodological Advances* (Cheltenham: Edwards Elgar, 2011) pp. 202-220. They are sometimes also referred to as collective impacts.
275 IFC ထွက်ပေါ်လာသော ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍအတွက် ဆက်စပ်ထိခိုက်မှုများဆန်းစစ်ခြင်းနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှု လမ်းညွှန်ချက် ကောင်းသောလုပ်ထုံးလုပ်နည်း လက်စွဲ စာအုပ်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်။ စာမျက်နှာ - ၆၄၀ -၆၄၇။
276 Daniel M.Franks, David Brereton နှင့် Chris J. Moran။ စာမျက်နှာ ၂၀၂ - ၂၂၀။

■ **အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ** - ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် ဖြစ်စဉ်များကို ပြောင်းလဲခြင်း (သို့) စီမံခန့်ခွဲခြင်း (သို့) ကုစားခြင်းများပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ လူအများ၏အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းများ အပါအဝင် ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် ဒေသခံများ၏စွမ်းဆောင်ရည်ကို လွှမ်းမိုးစေပါသည်။

■ **လူမှုရေးဆိုင်ရာ** - မနစ်မြို့သည့်အဖြစ်အပျက်များ လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းနှင့် အရှိန်မြင့်လာခြင်းသည် ၎င်းအပြောင်အလဲများကို လူမှုရေးဆိုင်ရာဖွဲ့စည်းပုံနှင့် စီမံခန့်ခွဲနိုင်စွမ်းကို ထိခိုက်နိုင်ပြီး တစ်ဖြည်းဖြည်းတင်းမာမှုများ (သို့) အကြမ်းဖက်မှုနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုများကို ချိုးဖောက်သည်အထိ ဖြစ်ပွားလာနိုင်ပါသည်။

■ **ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ** - ဇီဝရူပထိခိုက်မှုများသည် ပတ်ဝန်းကျင်၏ခံနိုင်ရည်ထက် သာလွန်၍ဖြစ်စေပါသည်။

အောက်ပါအကြောင်းအရာများကြောင့် **လူ့အခွင့်အရေးရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများတွင်** စိုးရိမ်ရမည့်အချက်များစွာ ရှိပါသည်။

■ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် စီမံကိန်းတစ်ခုတည်းမှဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုထက် **ခန့်မှန်းရန်ခက်ခဲ** လှပါသည်။ ဤကဲ့သို့ ထိခိုက်မှုများကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များနှင့်အာဏာပိုင်များမှ ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရာများကို ကြိုတင်ဆန်းစစ်မှုများ ပြုလုပ်မထားလျှင် ၎င်းတို့၏ အကျိုးဆက်များအဖြစ် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲများကို **ကာကွယ်ရန်ပိုမိုခက်ခဲ**ပေမည်။ ၎င်းထိခိုက်မှုများသည် ရေရှည်ထိခိုက်မှုများဖြစ်ပြီး လူတစ်ယောက်၏ အသက်နှင့်လုံခြုံရေး၊ ပညာရေးနှင့်လုံလောက်သည့် လူနေမှုအဆင့်အတန်းကဲ့သို့ လူ့အခွင့်အရေးများကို ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။

■ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် ဆိုးရွားနိုင်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သက်ရောက်သည့် အမျိုးအစား (ဥပမာ-ဆက်စပ်သက်ရောက်မှု ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများသည် ညံ့ဖျင်းသော အခြေခံအဆောက်အအုံများအပေါ် ပြိုကျသည်အထိ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်) သို့မဟုတ် ၎င်း၏ပျံ့နှံ့သွားနိုင်သည့်သဘာဝကြောင့်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် (သတ္တုတူးဖော်စဉ်ရေကို စုပေါင်းအသုံးပြုသောကြောင့် မြေအောက်ရေကို ပျက်စီးစေနိုင်ပြီး ရေရှားပါးမှုဖြစ်နိုင်ပြီး ဒေသခံများအတွက် ရေနှင့်အစာရေစာလုံခြုံမှုကို ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။) ၎င်းသည် ထက်ခါထက်ခါ ဖြစ်ပေါ်ပါက ဆိုးရွားမှုအခြေအနေပိုမို မြင့်တက်စေပါသည်။ (ဥပမာ - သာမန်ထိခိုက်မှုများသည် အကြောင်းအရာတစ်ခုတည်းမှဖြစ်ပေါ်ပါက လူ့အခွင့်အရေးကို အန္တရာယ်မဖြစ်စေသော်လည်း သာမန်ထိခိုက်မှုများ ထပ်ခါထပ်ခါဖြစ်ပေါ်ပါက စုပေါင်းသွားပြီး လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်သည်အထိ အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။)

■ အကြောင်းအရာတစ်ခုတည်းမှ ဖြစ်ပေါ်သော အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သော လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်မှုအတွက် တာဝန်ရှိသူ/တာဝန်ရှိသည့်အဖွဲ့ကို ထုတ်ဖော်နိုင်သော်လည်း **၎င်းတာဝန်ရှိသူ/တာဝန်ရှိသည့်အဖွဲ့ကို တာဝန်ယူစေရန်မှာ** အခက်အခဲရှိပါသည်။ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများဖြစ်ပေါ်သော နေရာများတွင် ထိခိုက်မှု များသည် ပြန့်ကျဲနေသောကြောင့် တာဝန်ယူစေရန်ခက်ခဲပြီး ထိုထိခိုက်မှုများ၊ ကာကွယ်ရန်၊ လျော့နည်းစေရန်နှင့် ကုစားရန် တာဝန်ယူစေမည့်အဖွဲ့ကို ထုတ်ဖော်ရန်ခက်ခဲလှပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကိုကာကွယ်ရန် အစိုးရ၏တာဝန်ဖြစ်လာပေ မည်။ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို သီးသန့်ထိန်းချုပ်ရန်မှာ ခက်ခဲပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုထိခိုက်မှုများကို စီးပွားရေးတစ်ခုစီမှ တာဝန်ယူခိုင်းစေရန် ခက်ခဲသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

■ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို ၎င်းတို့မှ အစိတ်အပိုင်းဖြင့်သာ သက်ရောက်မှုရှိ နေသောကြောင့် ၎င်းတို့၏ တာဝန်မဟုတ်ဟု သုံးသပ်ကောင်း သုံးသပ်နေနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် စည်းမျဉ်းဥပဒေအရ တစ်ဦးချင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော ထိခိုက်မှုကန့်သက်ချက်သည် လက်ခံနိုင်မည့်အခြေအနေတွင် ရှိနေနိုင်သော်လည်း အချိန် သို့မဟုတ် နေရာဒေသအလိုက်ဖြစ်ပေါ်လာပါက ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများကို စိစစ်သတ်မှတ်နိုင်သည့် ခေတ်မီပြီး လုံလောက်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ မရှိသေးပါ။

- အန္တရာယ်များနှင့်ဆိုင်နေရသော လူအများစုသည်များသောအားဖြင့် ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများမှဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ကို တုံ့ပြန်နိုင်ရန်အနည်းငယ်သာ ရှိ၍ သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ ၎င်းတို့ကို တုံ့ပြန်ရန် တောင်းဆိုနိုင်သည့်စွမ်းရည်မှာလည်း အနည်းငယ်သာ ရှိပါသည်။
- ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများသည် ဖြစ်ပေါ်လာရန် အချိန်ယူသော်လည်း အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ တိုးပွားလာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အထက်တွင်ဆိုခဲ့ပြီး ၎င်းပြဿနာနှင့်ပတ်သက်၍ အာရုံစိုက်မှုများရရှိရန် ပိုမိုခက်ခဲနိုင်သည် သို့မဟုတ် တာဝန်ရှိသော အဖွဲ့များကို လုပ်ကိုင်စေရန်မှာလည်း ခက်ခဲနိုင်ပါသည်။

စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများ

စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများသည် သီးသန့်သတ္တုတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်ဆက်စပ်သည့် ထိခိုက်မှုများဖြစ်သည်။ ၎င်းတွင် အလုပ်သမား၏လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေနှင့်စာချုပ်ချုပ်ဆိုလုပ်ကိုင်သော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းခွင်လုပ်သားများ တွေ့ကြုံရသော ထိခိုက်မှုများအပါအဝင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့် ဒေသခံများတွေ့ကြုံရသော ပတ်ဝန်းကျင်၊ မြေ သို့မဟုတ် ကောင်းမွန်သော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတို့အပါ အဝင် ဆိုးရွားစွာ ဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုများ ပါဝင်ပါသည်။

SWIA လုပ်ဆောင်ခဲ့သော ရည်ရွယ်ချက်များအရ စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများအသုံးအနှုန်းတွင် ဤကဏ္ဍ၏ တရားဝင်လုပ်ဆောင်သောအပိုင်း - ဥပမာ အကြီးစားနှင့်အသေးစားသတ္တုတူးဖော်မှု လုပ်ငန်းများကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများအပါအဝင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းများ သို့မဟုတ် သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုများပါဝင်ပါသည်။

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၂) တွင် ဖော်ပြထားသည့် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများအရ စီးပွားလုပ်ငန်းရှင်များသည် မိမိတို့ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော သက်ရောက်မှုများ၊ သက်ရောက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသောအရာများတွင် ပါဝင်မှုရှိနေခြင်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်ပြီး သက်ရောက်မှုများနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်နေသော လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ထုတ်ကုန်များ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးဆက်သွယ်မှုများမှတစ်ဆင့်ရရှိသော ဝန်ဆောင်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်မှာလည်း လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများ
အများပြည်သူနှင့် ချိတ်ဆက်ပူးပေါင်း
ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မကျေလည်မှုများ၊
နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်

အပိုင်း (၅.၁)

အများပြည်သူနှင့် ချိတ်ဆက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကိုတိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်

ဤအပိုင်းတွင် အောက်ပါအချက်များပါဝင်ပါသည်။

- (က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာ
 - လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်၊ စုရုံးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်
 - အများပြည်သူများနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့်သတင်းအချက်များ သိရှိပိုင်ခွင့်
 - ကုစားမှုများရရှိနိုင်ခြင်းနှင့်လုပ်ငန်းခွင်အဆင့် နှင့် မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်
- (ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာဆန်းစစ်မှုမှ တွေ့ရှိချက်များ
 - အများပြည်သူနှင့်ဆွေးနွေးခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်သတင်းအချက်အလက်ပေးအပ်ခြင်း
 - ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းအတွက် ဆွေးနွေးခြင်း
 - မြေနှင့်သက်ဆိုင်သော ပဋိပက္ခများနှင့် တိုင်ကြားချက်များ
 - လုပ်ငန်းအဆင့် တိုင်ကြားချက်ဖြေရှင်းခြင်း စနစ်များ
- (ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်နှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

(က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သက်ဆိုင်သည့်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးခြင်းနှင့်တိုင်ကြားချက်များ ဖြေရှင်းခြင်း စသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များသည် မကြာသေးမီသမိုင်းအချိန်ကာလမှ အစိုးရနှင့်တပ်မတော်တို့၏ ဖိနှိပ်မှုများကြောင့် ရှုပ်ထွေးခဲ့ပါသည်။ ဒေသခံများအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများနှင့်လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် အမြင်များကို ဖွင့်ဟပြောဆိုရန် တွန့်ဆုတ်နေမှုများ ရှိနေနိုင်သေးသော်လည်း တဖြည်းဖြည်းပြောင်းလဲလာမှုများ ရှိပါသည်။ ၎င်းအပြင် အများပြည်သူနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းစသည်တို့သည် သတ္တုတူးဖော်ခြင်း လုပ်ငန်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း လက်ရှိအချိန်တွင် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၌ ကျင့်သုံးခြင်းများမရှိပါ။ ဆိုလိုသည်မှာ ကုမ္ပဏီကြီးများနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် ထိုကဲ့သို့လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ရင်းနှီးမှုမရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့အဖြစ်အပျက်များသည် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများဆန်းစစ်ခြင်း (ESIA) လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်လက်ရှိ ကုမ္ပဏီနှင့်လူ့ အဖွဲ့အစည်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများတွင် တွေ့ရပါသည်။

လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်၊ စုရုံးခွင့်နှင့်အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်

၂၀၁၁ ခုနှစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းစတင်ခဲ့သည့် အချိန်မှ စ၍ မီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်အချို့ လျော့ချခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်း စွာ စုရုံးခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒထုတ်ဖော်ခွင့် တားမြစ်ချက်များလျော့ပေးခြင်းများအပါအဝင် လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်နှင့်

ပတ်သတ်၍ သိသာသည့်တိုးတက်မှုများရှိခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။²⁷⁷ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၃၅၄ အရ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်များကို ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း သိသာသည့်တားမြစ်မှုများလည်းရှိနေပါသည်။ ထိုကဲ့သို့အခွင့်အရေးများကိုကျင့်သုံးသည့်အခါ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်နှင့် ကောက်နုတ်ချက်များစွာရှိသော အများပြည်သူ၏ငြိမ်းချမ်းမှုနှင့် တည်ငြိမ်မှုများကို ချိုးဖောက် မှုမရှိစေရပါ။ ထိုလွတ်လပ်ခွင့်များကို တားမြစ်သည့် ဥပဒေများရှိနေပြီး ထိုဥပဒေများကို ပယ်ဖျက်ခြင်းမရှိသေးသ၍ အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ပြည်သူလူထုမှ ဆန္ဒပြမှုများ ပြုလုပ်လာသည့်အခါ ၎င်းဥပဒေများကို အသုံးပြုပြီး ဖမ်းဆီး ထောင်ချမှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် အခြေအနေတွင်ရှိပါသည်။²⁷⁸ သို့သော် ၂၀၁၅ ခုနှစ် မဲပေးရွေးချယ်ထားသော အစိုးရ၏ အများစုမှာ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုဥပဒေများကို အသုံးပြုမည့်အခြေအနေ အနည်းငယ်သာရှိပါသည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ပါလီမန်သည် ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခွင့်ပြုသည့် ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့်ငြိမ်းချမ်းစွာ စီတန်း လှည့်လည်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေကို ဆယ်စုနှစ်များစွာအတွင်း ပထမဆုံးအကြိမ် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ သို့သော် လူတစ်ဦး ထက်ပိုသော စုရုံးစီတန်းလှည့်လည်ခြင်းကို အစိုးရ(မြို့နယ်ရဲစခန်း)မှ ခွင့်ပြုမိန့်ယူရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး ထိုကဲ့သို့ကန့် သတ်ချက်များသည် အဆင်ပြေချောမွေ့မှုများမရှိပါ။ ယခုတည်ဆဲဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈ သည် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးလုပ်ရှားသူများကို ပစ်မှတ်ထားထားပြီး ဤဥပဒေအရ လူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် ဖမ်းဆီးထောင်ချခံရပြီး ဖြစ်ပါသည်။²⁷⁹ ပါလီမန်သည် ၁၉ ရက် ဇွန်လ ၂၀၁၄ တွင် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ထိုပြင်ဆင်ချက်သည် အာဏာပိုင် များအနေဖြင့် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှုရှိပါက ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုကိုခွင့်ပြုပေးရန် တာဝန်ကိုအပ်နှင်းထား ပါသည်။ ခွင့်ပြုမိန့်မတောင်းခံဘဲ ဆန္ဒပြသောသူများကိုပြစ်ဒဏ်ပေးရာတွင် တစ်နှစ်မှလျော်လို့လျော့ချထားပါသည်။²⁸⁰ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတွင်လည်း ဆန္ဒပြသူများကို ဖမ်းဆီးထောင်ချခွင့်ပြုထားသော်လည်း လူ့အခွင့် အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့များ²⁸¹ နှင့် နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်²⁸² ကဲ့သို့ NGO များ၏ တောင်းဆိုချက်နှင့် အညီ ပြောင်းလဲပေးသည့်ဥပဒေလည်း ပါရှိပါသည်။

ထို့အပြင် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရသစ်သည် ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့်ငြိမ်းချမ်းစွာ စီတန်းလှည့် လည်ခွင့်ဥပဒေကို ပြုပြင်သည့်လုပ်ဆောင်မှုကို တစ်ဖန်လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းသည် အစိုးရအနေဖြင့် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန် အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သည့် ရည်ရွယ်ချက်များရှိသည်ကို ပြသနေသော်လည်း ထိုပြုပြင်မှုသည် လူ့ အခွင့်အရေးကို တားမြစ်မှုများရှိနေနိုင်ပြီး စိုးရိမ်မှုများရှိနေပါသည်။ အဆိုပြုထားသည့် ပြင်ဆင်မှုသည် ကျဉ်းမြောင်း ပြီး ရည်ရွယ်ချက်များသည် အကန့်အသက်များရှိပါသည်။²⁸³ ဥပမာ နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့သည် အဆိုပြုပြင်ဆင်ချက်ကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေနှင့်စံနှုန်းများနှင့်အညီ ကိုက်ညီမှုရှိရန်လည်း လိုအပ်နေ သေးသည်ဟု ဆိုထားပါသည်။²⁸⁴

277 ဥပမာ - ၂၀၀၃ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် သမ္မတသည် ၁၉၈၈ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၈ ရက်က ထုတ်ပြန်ခဲ့သော လူဝါဒီယောဂ်နှင့်အထက် စုဝေးခြင်းမှ တားမြစ်သော အမိန့်စာအမှတ် ၂/၈၈ ကို ပယ်ဖျက်ခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်စု ပြည်သူ့သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် သမ္မတရုံးမှ ထုတ်ပြန်ထားသော အမိန့်စာအမှတ် ၃/၂၀၁၃ ၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၂၈ ရက်နှင့် အမိန့်စာအမှတ် ၂/၈၈ ၊ ၁၉၈၈ စက် တင်ဘာလ ၁၈ ရက်နေ့ တို့ကို ကြည့်ပါ။

278 ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေပါ ပုဒ်မများ အထူးသဖြင့် ပုဒ်မ ၅၀၅ (ခ)၊ ၁၉၅၀ အရေးပေါ်အခြေအနေအာဏာဥပဒေနှင့် ၁၉၀၈ တရားမဝင်စုဝေးခြင်း ဥပဒေများပါဝင်ပါသည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သတ်၍ ICJ မြန်မာ၊ အသေရေပျက်မှုဆိုင်ရာ ပြစ်မှုဥပဒေ အကျဉ်းချုပ်စာတမ်းကြည့်ပါ။

279 ၂၀၁၁ ခုနှစ် ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့်ငြိမ်းချမ်းစွာစီတန်းလှည့်လည်ခွင့် အက်ဥပဒေ။

280 DVB ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့် ဥပဒေကြမ်းကို အတည်ပြုခဲ့ပြီး သမ္မတမှလက်မှတ်ထိုးရန် စောင့်ဆိုင်းလျက်ရှိသည်။ ၁၉ ဇွန်လ ၂၀၁၄။

281 နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့၊ ဗမာ၊ ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့် ဥပဒေသည် ဖိနှိပ်မှုများကို အဆုံးမသတ်နိုင်ပါ။

282 နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်၊ မြန်မာ၊ ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့်ငြိမ်းချမ်းစွာစီတန်းလှည့်လည်ခွင့် အက်ဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း အိတ်ဖွင့်ပေးစာ၊ ၁၃ မေလ ၂၀၁၆။

283 ပုဒ်မ ၁၉၊ မြန်မာ၊ ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာစီတန်းလှည့်လည်ခွင့် ဥပဒေကြမ်း။ ၁၆ မေလ ၂၀၁၆ - စာမျက်နှာ ၃။

284 နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့။ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေနှင့်စံနှုန်းများနှင့်အညီ ငြိမ်းချမ်းစွာစုရုံးခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာစီတန်းလှည့်လည် ခွင့်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းအတွက် အိတ်ဖွင့်စာ။ ၁၂ မေလ၊ ၂၀၁၆။ စာမျက်နှာ ၁။

သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများအပေါ် ဆန္ဒထုတ်ဖော်ခြင်းတို့တွင် ယခင်က ထိုလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်သူများကို ဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် များသောအားဖြင့် ထိုသူများကို ရက်စက်စွာပြုမူခြင်းကဲ့သို့သော ဖိနှိပ်တားမြစ်ခြင်းများ ရှိခဲ့ပါသည်။²⁸⁵ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် လုံခြုံရေးရဲများသည် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၊ မုံရွာမြို့အနီးရှိ လက်ပံတောင်း ကြေးနီ စီမံကိန်းတွင် ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒပြနေသူများကို ရက်စက်စွာဖြိုခွင်းခဲ့သည်ကို တွေ့ခဲ့ပါသည်။²⁸⁶ ဤသတ္တုတွင်းပင်လျှင် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ပဋိပက္ခများရှိခဲ့ပြီး ရဲတပ်ဖွဲ့များကြောင့်သော်လည်းကောင်း သတ္တုတွင်းလုံခြုံရေးဖွဲ့ကြောင့်သော်လည်းကောင်း အမျိုးသမီးတစ်ဦးအသက်ဆုံးရှုံးသည်အထိ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။²⁸⁷ ထိုနှစ်တွင် ရမည်းသင်း၌စခန်းချ ဆန္ဒပြနေသောသူများကိုလည်း ရဲတပ်ဖွဲ့မှဖြိုခွင်းရာတွင် ရွှေလုပ်သားအယောက်(၅၀) ကျော်အထိ ဖမ်းဆီးခဲ့ပါသည်။²⁸⁸ သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းအပေါ်ဆန့်ကျင်ခြင်း သို့မဟုတ် ဆန္ဒထုတ်ဖော်ခြင်းများအတွက် ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒပြသူများ၏ ပြစ်ဒဏ်များအပေါ် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် EITI အဖွဲ့ပေါင်းစုံ အဖွဲ့ဝင် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့များက အစိုးရထံ တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်သောကြောင့် ဖမ်းဆီးမှုများ လျော့နည်းသွားပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် သမ္မတဦးထင်ကျော်သည် နိုင်ငံခြားသတင်းစာများဖတ်ခြင်း သို့မဟုတ် သတင်းဌာနများကို နားထောင်ခြင်းအတွက် အစိုးရမှ ထိုသူများကိုဖမ်းဆီးပြီး ထောင်ဒဏ် (၇) နှစ်ချနိုင်သော ၁၉၅၀ အရေးပေါ်စီမံမှုအက်ဥပဒေကို လက်မှတ်ရေးထိုး၍ တရားဝင်ပယ်ဖျက်ခဲ့ပါသည်။²⁸⁹ ထိုဥပဒေကြမ်းအသစ်ကို ဦးဆောင်ရေးဆွဲခဲ့သော အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ဥပဒေကြမ်းကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဦးအောင်ကြည်ညွန့်မှ "နိုင်ငံရေးသမားများကို တပ်မတော်မှဖိနှိပ်ရန် အသုံးပြုသည့် အရာတစ်ခုဖြစ်သောကြောင့် ဤအရေးပေါ်စီမံမှု အက်ဥပဒေကို မိမိတို့အနေဖြင့် ပယ်ဖျက်လိုက်ခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုဥပဒေသည် လက်ရှိနိုင်ငံတော်မှ လျှောက်လှမ်းနေသော ဒီမိုကရေစီလမ်းစဉ်နှင့်လည်း ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။"²⁹⁰ ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

ဒေသခံများဖြင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့်သတင်းအချက်များ ရပိုင်ခွင့်

အစိုးရနှင့်မြန်မာပြည်သူလူထုအကြား အပြန်အလှန် တုန့်ပြန်မှုများသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပါအဝင် အာဏာပိုင်အဖွဲ့များအပိုင်တွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများရှိရန် လိုအပ်သည်ဟုမှတ်သားရပါသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် သတင်းအချက်အလက် လွတ်လပ်ခွင့်ဥပဒေ မရှိသေးပါ။ သို့သော် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများမှ ယင်းဥပဒေများထားရှိရန် အကြံပြုထားသောကြောင့် ယခုအခါတွင် မူကြမ်းဥပဒေများရှိပြီးဖြစ်ပါသည်။²⁹¹ ထို့အပြင် ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ဒေသန္တရအစိုးရများအနေဖြင့် ဒေသခံများကို ၎င်းတို့ဧရိယာအတွင်းရှိ စီးပွားရေးစီမံကိန်းများအကြောင်းကို စနစ်တကျ သို့မဟုတ် ပုံမှန်အားဖြင့် သတင်းပေးလေ့မရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

၁၉၉၆ ခုနှစ် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေ သို့မဟုတ် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတို့တွင် ဒေသခံပြည်သူများနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရန် ဥပဒေသတ်မှတ်ချက် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိပါ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန (ယခု သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန) သည် ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာချက်ပါ သတင်းအချက်အလက်များကို အခြေခံပြီး သတ္တုတူးဖော်ရေးလိုင်စင်ထုတ်ပေးပါသည်။ သို့သော် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းနှင့် ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာရေး လုပ်ငန်းစဉ်

285 ကျင့်ဝတ်နှင့်အညီ လုပ်ဆောင်စေရန်အတွက် နော်ဝေးကောင်စီ၊ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာပင်စင်ရန်ပုံငွေ၊ ဒေသခံနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း၊ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကော်ပိုရေးရှင်းလီမိတက်၊ GAIL အိန္ဒိယနှင့်ကိုရီးယားသဘာဝဓာတ်ငွေ့ကော်ပိုရေးရှင်းများကို အစိုးရရင်းနှီးမြှုပ်မှု ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပင်စင်ရန်ပုံငွေအဖွဲ့မှ ဖယ်ရှားရန်။ ၂၀၁၂။ စီမံကိန်းတည်ထောင်ပြီးအဆင့်အတွက် အကြံပြုချက်များ ၂၀၁၃ ကို ကြည့်ရန်။

286 နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့၊ စီးပွားရေးအတွက်ဖွင့်ထားပေးခြင်း၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကြေးနီသတ္တုတွင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ပူးပေါင်းပြစ်မှုနှင့် အလှည့်စားပြုလုပ်မှုများ၊ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့၊ မြန်မာ၊ သတ္တုတွင်းဆန္ဒပြသူများကို ကြမ်းတမ်းစွာ ဖြိုခွင်းခဲ့မှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း။

287 NPR မြန်မာနိုင်ငံရှိ တရုတ်နိုင်ငံကျောထောက်နောက်ခံ ကြေးနီသတ္တုတွင်း၌ ဆန္ဒပြစဉ်တွင် တစ်ဦးသေဆုံးခဲ့သည်။

288 Ricochet ၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ရွှေ အပြိုင်အဆိုင်ရာဖွေမှု၊ ဝါဝါမြင်တိုင်း ရွှေမဟုတ်ပါ။

289 နယူးယောက် တိုင်းမ်၊ နှစ်ပေါင်းများစွာ နိုင်ငံရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကို တိတ်ဆိတ်စေသော ၁၉၅၀ ဥပဒေကို မြန်မာနိုင်ငံက ပယ်ဖျက်လိုက်သည်။ ၅ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၆။

290 Ibid

291 လက်ရှိတွင် ယင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေများမရှိသေးပါ။ သို့သော် ဥပဒေမူကြမ်းရှိပြီးဖြစ်သည်။ ဓနသဟာရ လူ့အခွင့်အရေးဖော်ဆောင်ရေးမှ တရားမဝင်အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်။

များအတွက် ဒေသခံပြည်သူများနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် IEE/EIA လုပ်ငန်းစဉ်များ မလိုအပ်ပါ။ ဝန်ကြီးဌာနမှ ခွင့်ပြုမိန့်ချပေးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်အခါ ဒေသခံများနှင့် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့များ၏အမြင်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းချက်များလည်း မရှိပါ။ ခွင့်ပြုမိန့်ချပေးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ဒေသခံပြည်သူများအနေဖြင့် အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် စီမံကိန်းကြီးများအတွက်မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကိုတိုင်ကြားရန် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်အပေါ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များလည်း မရှိပါ။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် ခွင့်ပြုမိန့်ချပေးဆောင်သူအနေဖြင့် မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခ သို့မဟုတ် မကျေနပ်မှုများအပေါ် လုပ်ဆောင်ရမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။

၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၅ တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား (အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ အသုံးပြုသည့် အခေါ်အဝေါ် 'ဌာနေတိုင်းရင်းသား' ဟူသည့် အချက်ကို ဥပဒေတွင် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်းမရှိပါ) သည် တွင်းထွက်စီမံကိန်းများနှင့် အခြားသောစီးပွားရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို စီမံကိန်းမစတင်မီ ပြည်စုံစွာနှင့်တိကျစွာ အသိပေးသင့်သည်ဟု ဖော်ပြထားပြီး ထိုမှသာလျှင် အဖွဲ့များနှင့်အစိုးရ/ကုမ္ပဏီများကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့ကို တရားဥပဒေအရလုပ်ဆောင်ခြင်း သို့မဟုတ် FPIC မူဘောင်အရ လုပ်ဆောင်ခြင်း မဟုတ်သော်လည်း ၎င်းတို့နှင့် လုပ်ကိုင်နေသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများကပိုမို သိရှိနားလည်မည်ဖြစ်ပါသည်။²⁹²

၂၀၁၅ ခုနှစ် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် ဒေသခံများဖြင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများအတွက် ကြိုတင်စီမံခြင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအား ပြန်လည်နေရာချထားပေးရန်လိုအပ်ပါက နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများလိုက်နာရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဝေဖန်သုံးသပ်ချက်များအရ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သော EIA အနည်းငယ်သာ ကောင်းမွန်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ၂၀၁၆ ခုနှစ်မတိုင်မီ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ EIA တွင် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသော လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ခက်ခဲ၍ စိန်ခေါ်မှုများရှိပါသည်။

ကုစားမှုများကို လက်လှမ်းမီခြင်းနှင့် နစ်နာမှုများ တိုင်ကြားရန် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်

ခြုံငုံကြည့်လျှင် လူတစ်ဦးချင်းသော်လည်းကောင်း အများပြည်သူများအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း ၎င်းတို့၏ မကျေလည်မှုနှင့် နစ်နာမှုများကို ထုတ်ဖော်တိုင်ကြားနိုင်သည့်နေရာသို့ သွားရောက်တိုင်ကြားနိုင်သည့်အခြေအနေ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မရှိသေးပါ။ အထူးသဖြင့် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် ထိခိုက်မှုများရှိပါက အစိုးရဌာနများမှ တာဝန်ရှိအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် မကျေလည်မှုများကိုဖော်ပြရန် သို့မဟုတ် ခံစားနေရသော နစ်နာမှုများကို ရှာဖွေရန်အတွက်လည်း သွားရောက်တိုင်ကြားနိုင်သည့်အခြေအနေ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မရှိသေးပါ။ ထိုကိစ္စကို ကိုင်တွယ်ပေးရန် တရားဥပဒေအရ ဖြေရှင်းကုစားပေးနိုင်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တရားရေးစနစ်သည် တရားမျှတရေးအတွက် ယုံကြည်အားကိုးနိုင်မှု အခြေအနေများမရှိသေးပါ။²⁹³ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူအများအလွယ်တကူ ရှာဖွေကြည့်ရှုနိုင်သည့်ဥပဒေဆိုင်ရာ အချက်အလက်များမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ပြဋ္ဌာန်းထားသောဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများနှင့်အခွင့်အရေးများကို နားလည်ရန် အခက်အခဲဖြစ်စေပါသည်။ ထို့အပြင် ဆင်းရဲသားများအတွက် အစိုးရထောက်ပံ့ထားသည့် တရားဥပဒေရေးဆိုင်ရာ အကူအညီပေးသည့် စနစ်မရှိပါ။ အများသောအားဖြင့် ၎င်းတို့၏နစ်နာမှုတိုင်ကြားသံများကို လုံလောက်သည့် တရားဝင်ကိုယ်စားပြုအဖွဲ့အစည်းများ မတွေ့နိုင်ပါ။²⁹⁴ ၎င်းအပြင် တရားရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းနည်းပါးပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားစီရင်ရေးသည် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများ အများအပြားရှိပါသည်။²⁹⁵ NLD အစိုးရအနေဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ဦးတည်လုပ်ဆောင်မည်ဟု ပြောဆိုထားသော်လည်း အချိန်ယူဦးမည် ဖြစ်ပါသည်။

292 MCRB အတိုချုပ်စာတမ်း ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏အခွင့်အရေးနှင့်မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ စီးပွားရေးများ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆။
293 See e.g. The Jacob Blaustein Institute for the Advancement of Human Rights, Myanmar Rule of Law Assessment, March 2013
294 Ibid, p. 3
295 Ibid, p. 31

တရားဥပဒေနည်းအရမဟုတ်ပဲ ဖြေရှင်းကုစားခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများအတွက် လိုက်နာရမည့် လက်ရှိတည်ဆဲဥပဒေများသည် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် လုပ်ငန်းခွင်အဆင့်မကျေနပ်မှုများကို ထုတ်ဖော်တိုင်ကြားနိုင် သည့်စနစ် ထားရှိရန်သတ်မှတ်ချက်မရှိပါ။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့လိုအပ်ချက်ကို EIA/EMP များမှတစ်ဆင့် တရားဝင် သတ်မှတ်ထားနိုင်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂက၏ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများမှ အသိအမှတ်ပြုထားချက်အရ ထိုကဲ့သို့စနစ်သည် ကုမ္ပဏီ၏လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင် တားဆီးခြင်းလုပ်ငန်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် အကြီးစားစီမံကိန်းများအတွက် ဖြစ်ပါသည်။²⁹⁶ ထို့အပြင်လက်ရှိတွင် တရားဥပဒေအရမဟုတ်ပဲ ဖြေရှင်းခြင်းအတွက် သတ္တုတွင်းနှင့်ဆက်စပ်သော ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းပေးရန် အခြားတတ်ယအဖွဲ့အစည်းမျိုးမရှိပါ။ ဥပမာ - မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ကဲ့ သို့ အဖွဲ့အစည်းအပြင် အမျိုးသားအဆင့် ဆက်သွယ်ပေးနိုင်သည့်အဆက်အသွယ် သို့မဟုတ် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိကဲ့သို့သူများကို ဆိုလိုပါသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် အနေဖြင့်၎င်းတို့၏ တာဝန်နှင့်အခန်းကဏ္ဍများအား လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းကို ပြန်လည်အပ်ပါသည်။ တရားမဝင် သတ္တုတူးဖော်ရေးကဏ္ဍ တွင် အထူးသဖြင့် အလုပ်သမားများနှင့် အများပြည်သူသည် နစ်နာမှုများဖြေရှင်းပေးရန် အကူအညီပေးနိုင်သည့် အဖွဲ့များမရှိသည့်အတွက် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သည့် နေရာများတွင် ဖြေရှင်းကုစားပေးမည့်နေရာများ မရှိခြင်းသည်အခြေအနေကိုပိုမိုဆိုးရွားစေပြီးတရားမဝင်နှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းအများစု သည် တရားမဝင်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြေရှင်းကုစားမှုများရရှိရန် ပိုမိုခက်ခဲစေပါသည်။

မြေယာသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နစ်နာမှုနှင့်ပဋိပက္ခဖြစ်မှုများ အများဆုံးဖြစ်လေ့ရှိသော အကြောင်းအရာတစ်ခု ဖြစ်ပါ သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဧပြီလ တွင် မြေယာပဋိပက္ခများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရမှ ဖြေရှင်းပေးရမည့် တိုင်ကြားမှုပေါင်း ၆၀၀၀ ကျော်ရှိပါသည်။²⁹⁷ အပိုင်း ၅.၃ မြေအသုံးချမှု တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း မြေယာနှင့်ပတ်သက်သည့် ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများ သည် မြေယာနှင့်ပတ်သက်သောဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နစ်နာမှုများ သို့မဟုတ် မြေယာဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် အယူခံဝင်ခြင်းများအတွက် အထောက်အပံ့ပေးနိုင်ရန် အားနည်းပြီး အကန့် အသတ်များရှိပါသည်။ မြေယာနှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ပေါ်ပါက ဖြေရှင်းပေးရန် လုပ်ကိုင်ပေးရသော အဖွဲ့နှစ်ခုဖြစ်သည့် ယခင်လွှတ်တော်၏ မြေယာကော်မရှင်နှင့် မြေအသုံးချမှုစီမံခန့်ခွဲရေးဗဟိုကော်မတီတို့သည် မြေယာကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး တိုင်ကြားမှုများပြားသောကြောင့် စွမ်းဆောင်နိုင်ရည်ပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပါ သည်။²⁹⁸ နည်းဥပဒေနှင့်အဖွဲ့အစည်းများသည် သီအိုရီအရ ထိုအမှုများအတွက် အကာအကွယ်ပေးသော်လည်း အချိန်အကန့်အသတ်များရှိခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးတွင် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများရှိခြင်း၊ ယုံကြည်မှုနည်းနှင့် တရား ဥပဒေဆိုင်ရာ အကူအညီအထောက်အပံ့များရရှိရန် လက်လှမ်းမီမှုနည်းခြင်းများကြောင့် လက်တွေ့တွင် တစ်ခါ တစ်ရံကျရှုံးမှုများရှိနေပါသည်။²⁹⁹ တစ်စုံတစ်ဦးမှဖြေရှင်းကုစားမှုရရှိနိုင်သော်လည်းလျော်ကြေးလုံလောက်စွာရရှိရန် မသေချာပါ။ အကြောင်းအရင်းမှာ မြေ၊ ပိုင်ဆိုင်မှု သို့မဟုတ် သီးနှံများကို မည်မျှလျော်ကြေးပေးရမည်ဟူသည် သတ် မှတ်ချက်များ နည်းဥပဒေများတွင် အသေးစိတ်မထည့်သွင်းထားပါ။³⁰⁰

296 ICMM သတ္တုတွင်းနှင့်သတ္တုကဏ္ဍရှိ လူ့အခွင့်အရေးများ၊ ဒေသခံအဆင့် စိုးရိမ်မှုများနှင့်နစ်နာချက်များ ကိုင်တွယ်ခြင်းနှင့်ဖြေရှင်းခြင်း၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ်၊ ကြည့်ရန်။
 297 ပါလီမန်ကော်မတီ၊ ဖြေရှင်းရန်ကျန်ရှိနေသေးသော မြေသိမ်းမှုတိုင်ကြားချက် ၆၀၀၀ မှု၊ ဧပြီလ ၂၇ ရက် ၂၀၁၆၊ Reliefweb.
 298 နေရာပြောင်းရွှေ့မှု ဖြေရှင်းချက်၊ မြေအသုံးချက်မှု ဥပဒေနှင့်မြန်မာနိုင်ငံအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ မေလ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
 299 Ibid, p. 23
 300 MCRB မြေယာဆိုင်ရာ အကျဉ်းချုပ်စာတမ်း၊ မတ်လ ၂၀၁၅ ခုနှစ် စာမျက်နှာ - ၁၃။

(ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာဆန်းစစ်မှုမှ တွေ့ရှိချက်များ

ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များတွင် အများပြည်သူများဖြင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မကျေလည်မှုများ၊ နှစ်နာမှုများကို ဖြေရှင်းပေးခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော ပြဿနာအတော်များများကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ အောက်ပါစာပိုဒ်များသည် ထိုတွေ့ရှိချက်များကို အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားပါသည်။

ဒေသခံများနှင့် ဆွေးနွေးခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက်မျှဝေခြင်း။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်မှုနှင့်ထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်၊ ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့်။

- သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများမှ အများပြည်သူများနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရှိနေခြင်း။ သွားရောက်တွေ့ဆုံခဲ့သော တရားဝင်သတ္တုတွင်းအားလုံးသည် သက်ဆိုင်သည့်အဖွဲ့များနှင့်တွေ့ဆုံရန် အစီအစဉ် သို့မဟုတ် တရားဝင်လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ သို့မဟုတ် ပုံမှန်လုပ်ဆောင်ရမည့် အများပြည်သူပါဝင်စေသည့်မဟာဗျူဟာများ စသည့်အစီအစဉ်များ စီစဉ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် အများပြည်သူဆိုင်ရာဆက်ဆံရေးဝန်ထမ်းထားရှိခြင်းမရှိပါ။ ကုမ္ပဏီ၏လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်၍ အများပြည်သူနှင့်သတင်းအချက်အလက် ပုံမှန်ဆွေးနွေးတင်ပြထားသည့် အထောက်အထားများ မရှိပါ။ အနှစ်ချုပ်ဆိုရသော် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် အများပြည်သူနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းအပေါ် အပြည့်အဝနားလည်မှုမရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိပါသည်။ ဥပမာအနေဖြင့် အကြီးစားသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီတစ်ခုတွင် အများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရန် မလိုအပ်ဟု အမြင်ရှိသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အကြောင်းမှာ ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုဆိုင်ရာ ခွင့်ပြုမိန့်ကို ယခင်သတ္တုတွင်းလုပ်ဆောင်သူထံမှ ရယူခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့်ဟု ဆိုပါသည်။ နောက်ကုမ္ပဏီတစ်ခုအနေဖြင့်လည်း ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များ အနေဖြင့် ဒေသအတွင်းသွားရောက်လည်ပတ်ကာ အများပြည်သူ၏လိုအပ်ချက်များနှင့် လိုချင်မှုများကို မေးမြန်းခဲ့သည်ဟု ဆိုထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ထားသော မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ ထားရှိထားသည်ကိုမူ မတွေ့ရပါ။ ကျေးရွာမှ ရွာသားများ၏ ပြောကြားချက်အရ ထိုကဲ့သို့ ဆွေးနွေးပွဲလုပ်ဆောင်မှု များမရှိခဲ့ဟု ဆိုကြပါသည်။
- လိုအပ်ချက်ကြောင့် လုပ်ဆောင်သော သက်ဆိုင်သူများပါဝင်သည့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲများတွင် ဒေသခံခေါင်းဆောင်များနှင့် အထူးဖိတ်ခေါ်သောသူများသာ ပါဝင်မှုများ ရှိပါသည်။ မှတ်တမ်းတင်တွေ့ရှိရသော အများပြည်သူနှင့်ဆွေးနွေးခြင်းများ လုပ်ဆောင်သောနေရာများတွင် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ထိုကဲ့သို့ ပွဲများကို ၎င်းတို့၏ ပရဟိတ သို့မဟုတ် လူမှုရေးဆိုင်ရာအတွက် အခြေခံအားဖြင့် အသုံးပြုခြင်းများအတွက် ရှောင်တင်လုပ်ဆောင်ခြင်း မျှသာဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့အပြင် ဤကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုးသည် ရွာလူကြီးများမှ တစ်ဆင့် လုပ်ဆောင်ခြင်းများဖြစ်ပြီး ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည့် ဒေသခံအသိုင်းအဝိုင်းများ ပါဝင်ခဲ့ခြင်းမျိုးလည်း မဟုတ်ပါ။ ဥပမာအနေဖြင့် လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းများကို ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ရွာရပ်မိရပ်ဖများဖြင့်သာ တရားမဝင်ပုံစံမျိုးဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုလုပ်ကွက်အတွင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များအရ သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းကို ထောက်ခံသော ရွာလူကြီးများနှင့်သာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အခြားလုပ်ကွက်တွင် ၆ နှစ်အတွင်း တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှု ၃ ကြိမ်သာပြုလုပ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ခဲ့ရပြီး ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ ဘုန်းတော်ကြီးများနှင့် စက်ရုံမှဆက်ဆံရေးအရာရှိများနှင့်သာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး အခြားအများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းမျိုး မဟုတ်ပါ။ လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် ကုမ္ပဏီနှင့်အများပြည်သူတို့ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းများသည် ကုမ္ပဏီကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဘုန်းတော်ကြီးများ သို့မဟုတ် ရွာအကြီးအကဲများနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

■ ဒေသအဆင့်တွင် လိုအပ်သော ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများနှင့် ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်ခြင်းများသည် ရှင်းလင်းမှု မရှိဘဲ ၎င်းတို့နှင့် ရှောင်တခင်တွေ့ဆုံခြင်းများသည် ထောက်ခံချက်လက်မှတ် ယူရန်သာဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် ပြုလုပ်သော တွေ့ဆုံပွဲများသည် များသောအားဖြင့် တစ်ဖက်သတ် သတင်းအချက်အလက် တင်ပြခြင်းများဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ကြပါသည်။ ထို့ကဲ့သို့တွေ့ဆုံပွဲများသည် ရွာသားများနှင့်ရွာလူကြီးများထံမှ ၎င်းတို့၏ သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းများအပေါ် ထောက်ခံချက်လက်မှတ်ရယူရန်ကိုသာ အလေးထားပြီး အမှန်တကယ်ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေမည့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုများအပေါ် အမြင်များ ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်းမျိုး မဟုတ်ပါ။ အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအနေဖြင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့်တွင် ကျေးရွာအုပ်စုခေါင်းဆောင်များနှင့် ဒေသခံခေါင်းဆောင်များထံမှ သတ္တုတူးဖော်ရေးအတွက် ထောက်ခံချက် လက်မှတ်များရရှိရန် လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။³⁰¹ ကုမ္ပဏီဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည် မြို့နယ်အဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများမှ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများကို လုပ်ဆောင်ရန် သတ်မှတ်ချက်များသည် မည်သည့်ကိစ္စကားချက် စည်းမျဉ်းဥပဒေများ သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းမရှိ၍ ရှင်းလင်းမှု မရှိပါ။³⁰² ၎င်းသည် အစိုးရမှ ဒေသအဆင့် လုပ်ဆောင်ရမည့် သတ်မှတ်ထားသော တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများသည် ရှေ့နောက်ဆီလျော်မှုမရှိပဲ သက်ဆိုင်သည့်အဖွဲ့များမှ သိရှိခြင်းလဲမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ကုမ္ပဏီနှင့် အများပြည်သူနှစ်ဦးလုံးအတွက် ရှုပ်ထွေးမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းအတွက် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်မှုနှင့်ထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်၊ ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ပြီး ကြိုတင်အသိပေး၍ သဘောတူညီမှုရယူခွင့်။

■ EIA လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း သက်ဆိုင်သည့်အဖွဲ့များနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်ခြင်းများသည် အကန့်အသတ်များရှိနေခြင်း။ သွားရောက် ဆန်းစစ်လေ့လာခဲ့သော အချို့သောလုပ်ကွက်များသည် မကြာမှီက EIA များလုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လက္ခဏာကောင်းတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း ကွင်းဆင်းလေ့လာသူများအနေဖြင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုနှင့်ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်မှုများတွင် ချက်များစွာ ရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ - အကြီးစားလုပ်ငန်းတစ်ခုနှင့် အသေးစားလုပ်ငန်း နှစ်ခုရှိသောနေရာတစ်ခုတွင် အသေးစားလုပ်ငန်းများအတွက်သာ EIA တစ်ခု ပြင်ဆင်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် အကြီးစားလုပ်ငန်းအတွက် ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုစနစ်ရှုပ်ထွေးမှုရှိသောကြောင့် ဒေသခံများက ထို EIA ဆိုင်ရာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းသည် အကြီးစားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ရည်ရွယ်လုပ်ထားခြင်း ဟုတ်မဟုတ် ရှင်းလင်းမှုမရှိဟု ပြောဆိုကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ရပ်များသည် အချို့လုပ်ကွက်များတွင် ပိုင်ရှင် - လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်သူနှင့် ပတ်သက်ပြီး စနစ်များရှင်းလင်းမှုမရှိသောကြောင့် ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေပါ သည်။ အချို့သော လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများသည် တရားဝင်လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူတစ်ဦးကို EIA ပြင်ဆင်ရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သော်လည်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုသည် အခြားသော အဖွဲ့များမှ လုပ်ဆောင်သောကြောင့် ပိုမိုရှုပ်ထွေးပြီး ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ ၎င်းသည် ဒေသခံအဖွဲ့များ၏ နားလည်မှုကို ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေပြီး မည်သည့်ကုမ္ပဏီ/လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူက EIA လုပ်ငန်းစဉ်များကို တာဝန်ရှိသည်ကို နားမလည်တော့ပါ။ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ အချို့သော EIA လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အများပြည်သူနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ မရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ဥပမာ - အချို့သော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများ၏ ပြောကြားချက်များအရ သတ်မှတ်ထားသည့် သတ္တုမြေပေါ်တွင် လုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်သောကြောင့် အများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရန်မလိုအပ်ဟု ပြောကြားကြပါသည်။ အခြားသောလုပ်ကွက်များတွင်

301 MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 302 ရန်ကုန်မြို့တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းများ၊ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

EIA အတိုင်အပင်ခံများသည် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းစဉ် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် ဒေသခံအများ ပြည်သူနှင့် တွေ့ဆုံခြင်းမရှိပါ။

- **EIA ဆိုင်ရာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၏အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် တင်ပြထားသော သတင်းအချက်အလက်များသည် နည်းပညာဆန်ပြီး အချိန်ကိုက်ညီမှုမရှိဘဲ သင့်လျော်သည့် ဘာသာစကား အသုံးပြုခြင်းလည်း မရှိပါ။** အချို့လုပ်ကွက်များတွင် EIA လုပ်ငန်းစဉ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် လုပ်ဆောင် ခဲ့သောတွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော်လည်း ပြဿနာအတော် များများကို ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် EIA လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အများပြည်သူနှင့်တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးခြင်း နှစ်ကြိမ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း EIA ဆိုင်ရာသတင်းအချက်အလက်များကို အစည်းအဝေး မတိုင်မီ တစ်ရက်အလိုတွင်သာ ပေးပို့ခဲ့ပါသည်။ ထိုသတင်းအချက်အလက်များသည် ပါဝင်မည့်သူများ နား လည်ရန် နည်းပညာအလွန်ဆန်လွန်းခြင်းနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဒေသခံဘာသာစကားဖြင့် ဘာသာ ပြန်ဆို တင်ပြခြင်းမဟုတ်ဘဲ မြန်မာစကားဖြင့် ရှင်းလင်းတင်ပြသောကြောင့် နားလည်ရန်အလွန်ခက်ခဲခြင်း များရှိခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ လုပ်ဆောင်ခဲ့သော်လည်း EIA အတိုင်ပင်ခံများသည် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ထည့်သွင်းခြင်းမရှိပဲ ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကိုသာ အခြေ ခံသည့်မေးမြန်းမှုကိုသာလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ EIA လုပ်ဆောင်သူများသည် ရွာလူကြီးနှင့်အိမ်ထောင်ဦးစည်းများ ကိုသာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ ထိုသဘာဝအချက်အလက်များကို ကြည့်ခြင်း အားဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အဓိပ္ပါယ်ရှိသော တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း သို့မဟုတ် လူမှုရေးပြဿနာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း စသည်တို့ကို EIA ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန် လက်ရှိအချိန်တွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ကိုင်သူများ၏ တွေး ခေါ်မှုအပြင် သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို ထည့်သွင်းထားခြင်းမရှိသည်ကို ဖော်ပြနေပါသည်။ သို့မ ဟုတ် EIA အတိုင်အပင်ခံများသည် ဆန်းစစ်မှုများပြုလုပ်ရာတွင် ၎င်းတို့လုပ်ဆောင်သော လုပ်ငန်း၏ကျွမ်းကျင်မှု အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် သတ်မှတ်ထားသည့်ပုံ မရှိပါ။ (သွားရောက်ခဲ့သော လုပ်ကွက်များအတွက် EIA လုပ်ဆောင်ခဲ့သော အတိုင်ပင်ခံများသည် မြန်မာနိုင်ငံသားပိုင် အတိုင်အပင်ခံ ကုမ္ပဏီများဖြစ်ကြပါသည်။)

မြေနှင့်သက်ဆိုင်သော ပဋိပက္ခများနှင့်တိုင်ကြားချက်များ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်မှုနှင့်ထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်၊ ကုစားမှုရရှိပိုင်ခွင့်။

- **မြေနှင့်သက်ဆိုင်သော ပဋိပက္ခများနှင့်တိုင်ကြားချက်များ။** ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း မြေနှင့်သက်ဆိုင်သော ပဋိပက္ခများနှင့်တိုင်ကြားချက်ဆိုင်ရာ ဥပမာသာဓကများကို ထုတ်ဖော်ခဲ့ပါသည်။ လေ့လာခဲ့သည့် အပိုင်းများ ထဲမှာမှ မြေယာနယ်နိမိတ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ (အပိုင်း ၅.၃၊ မြေယာတွင် ကြည့်ရန်။) ဥပမာ အနေဖြင့် လုပ်ကွက်အတော်များများအတွင်း ဒေသခံများ စပါးစိုက်ပျိုးသောမြေများသည် သတ္တုတွင်း လုပ်ကွက် များအတွင်း ကျရောက်မှု ရှိ မရှိအပေါ် အငြင်းပွားမှုများကြောင့် ဒေသခံများအနေဖြင့် တရားစွဲဆိုခံခဲ့ကြရသည်။ ထိုကိစ္စများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေစနစ်ကြောင့်ဖြစ်သော ပြဿနာများဖြစ်သည်ကို ဖော်ပြနေ ပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီဘက်မှ စွဲချက်တင်ပြီးမှသာလျှင် စွဲချက်တင်ထားကြောင်းကို တရားစွဲ ခံရသော ဒေသခံသို့ အကြောင်းကြားခဲ့ပါသည်။ ထိုလုပ်ကွက်အတွင်းပင်လျှင် လယ်သမားတစ်ဦးသည် ၎င်း၏မြေယာမှတ်ပုံတင်ကို တင်ပြနိုင်ခဲ့သောကြောင့် စပါးခင်းအပေါ် ဖြတ်သန်းသွားလာမှုကို တရားသေလွတ် ခြင်းခံခဲ့ရပါသည်။ သို့သော် ထိုအမှုကို အဆုံးသတ်ရန် ရင်ဆိုင်ရာတွင် ငွေကြေးများစွာအသုံးပြုခဲ့ရပြီး မြို့နယ် တရားရုံးသို့ အကြိမ် ၂၀ထက်မနည်း သွားရောက်ခဲ့ရပါသည်။ ထို့အပြင် တရားစီရင်မှုတစ်လျှောက်တွင် လယ် သမားသည် ရဲအရာရှိ၏ ခြိမ်းခြောက်မှုကို ခံခဲ့ရပါသည်။ အပြစ်မရှိကြောင်းတွေ့ရှိရသော်လည်း ကုန်ကျခဲ့သော ငွေကြေးကို ပြန်လည်ပေးခြင်းများမရှိခဲ့သောကြောင့် လယ်သမားသည် ဆင်းရဲမှုဖြင့်သာ ကျန်ရစ်ခဲ့ပါသည်။

နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ဒေသခံပြည်သူများစုစည်း၍ မြေယာအသုံးချမှုနှင့်လျော်ကြေးကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လွှတ်တော်ကော်မတီသို့ တိုင်ကြားစာပေးပို့ခဲ့ပါသည်။ ထိုအမှုအတွက် တပ်မတော်မှင်းတို့အား ဖိတ်ခေါ်၍ တောင်းဆိုချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ဆွေးနွေးခဲ့သော်လည်း ဖြေရှင်းပေးခြင်း သို့မဟုတ် ဆက်လက်လုပ်ဆောင် ပေးခြင်းများ မရှိခဲ့ပါ။ ခြုံငုံသုံးသပ်သော် ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များသည် မြေယာဆိုင်ရာတိုင်ကြားချက် များကို ကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် အစိုးရမှ တုံ့ပြန်မှုတစ်စုံတစ်ရာရှိခဲ့သော်လည်း လုပ်ဆောင်ချက်များမှ လွန်စွာနှေး ကွေးနေခဲ့ပါသည်။ လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် လယ်ယာမြေများအတွင်း ဓာတုပစ္စည်းပစ်ခတ်ခြင်း သို့မ ဟုတ် မြေယာများပျက်စီးခြင်း၊ သီးနှံနှင့်ရေလမ်းကြောင်းများနှင့်ပတ်သက်၍ တိုင်ကြားမှုများရှိခဲ့သော်လည်း တုံ့ပြန်ဖြေကြားမှုများမှာ လပေါင်းများစွာ သို့မဟုတ် နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ထိုပျက်စီးမှုကို ငွေကြေးပေးချေခဲ့သော်လည်း ၎င်းကို လျော်ကြေးအဖြစ် မသတ်မှတ်ဘဲ အလှူငွေအဖြစ်သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အမြတ်ဒေါသကို တာဝန်ယူမှုမရှိပဲ ငြင်းဆန်ခဲ့ပါသည်။

လုပ်ငန်းခွင်အဆင့် မကျေလည်မှုများ၊ နှစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်မှုနှင့်ထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်၊ ကုစားမှုရရှိပိုင်ခွင့်။

■ **လုပ်ငန်းခွင်အဆင့် မကျေလည်မှုများ။** နှစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်မရှိခြင်း။ သွားရောက် လေ့လာခဲ့သော တရားဝင်သတ္တုတွင်းများတွင် မကျေလည်မှုများ၊ နှစ်နာမှုများကိုတိုင်ကြားရန် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြင်ဆင်ထားခြင်း မရှိပါ။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းလည်ပတ်သူများမှ ဆက်သွယ်နိုင်ရန် သတ္တု တွင်းခေါင်းဆောင်၏ ဖုန်းနံပါတ်ကိုပေးထားပါသည်။ သို့သော် သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး တိုင် ကြားရန် ဒေသခံများအတွက် ပေးထားခြင်းမဟုတ်ပါ။ ဤကဲ့သို့ ဆက်သွယ်ခြင်းသည် ဒေသခံများမှ သတ္တုတွင်း သို့တိုင်ကြားခြင်းမဟုတ်ပါ။ ကုမ္ပဏီများသည် ကျင်းခေါင်းမှ တိုင်ကြားလာသော မကျေနပ်မှုအရေအတွက်နှင့် အမျိုးအစားများကို မှတ်သားထားခြင်း မရှိပါ။ ထို့အပြင် နားလည်လွယ်ပြီး လုပ်ကိုင်နိုင်သော လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ် သည့် မကျေလည်မှုများ၊ နှစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကဲ့သို့ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန် အခြေခံမူများတွင် ဖော်ပြထားသော ထိရောက်သည့်လမ်းညွှန်ချက် (၈) ချက်အရ မကျေလည်မှုများ၊ နှစ်နာမှု များကို တိုင်ကြားရန် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းထားခြင်း မရှိပါ။³⁰³ ထို့အပြင်နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီ၏ဆက်ဆံ ရေးအရာရှိသည် ဒေသခံများ၏မကျေနပ်မှုများအား တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဒေသခံများအားလုံး နားလည်ကြသည်ဟု ကုမ္ပဏီမှ ပြောဆိုထားသော်လည်း ရွာသားများမှ ထိုဆက်ဆံရေး အရာရှိ သို့မဟုတ် ၎င်း၏အခန်းကဏ္ဍသည် တိုင်ကြားချက်များ ဖြေရှင်းပေးရမည့် တာဝန်ရှိသည်ကို မသိရှိခဲ့ပါ။ ထို့အပြင် ဆက်ဆံရေးအရာရှိသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် တိုင်ကြားချက်များဖြေရှင်းခြင်းစနစ် တစ်ခုကို တရားဝင်ထားရှိရန် မလိုအပ်ဟု ဆိုပါသည်။ အကြောင်းမှာ ဒေသခံများနှင့်နားလည်မှုများရှိထားပြီး အခါအားလျော်စွာ တိုင်ကြားချက်များကို နားထောင် သည်ဟု ဆိုထားပါသည်။

■ **ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများအကြား မကျေလည်မှုများ၊ နှစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ် အပေါ် နားလည်မှုအားနည်းခြင်း။** ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အဖွဲ့၏ မှတ်သားချက်များအရ မကျေလည်မှုများ၊ နှစ်နာမှု များအား တိုင်ကြားနိုင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်မှာ မည်သည့်အရာဖြစ်သည်ကို ဒေသခံနှင့်ကုမ္ပဏီများမှ နားမလည် သေးပါ။ သို့မဟုတ် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်သည် ကုမ္ပဏီနှင့်ဒေသခံများအကြား ဆက်ဆံရေးအတွက် မည်သည့် အခန်းကဏ္ဍတွင်ရှိနေကြောင်းလည်း နားမလည်သေးကြပါ။

303 စီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအခြေခံလမ်းညွှန်ချက်များ၊ ဇွန်လ ၂၀၁၁ ခုနှစ် အခြေခံလမ်းညွှန်ချက်အမှတ် ၃၁။

- **နစ်နာမှုများတိုင်ကြားသောအခါ လျင်မြန်စွာတုံ့ပြန်မှုနှင့်ထိရောက်သည့် တုံ့ပြန်မှုအားနည်းခြင်း၊** ဒေသခံများမှ နစ်နာမှုများကို ကုမ္ပဏီများအားတိုင်ကြားသည့်အခါ တုံ့ပြန်မှုများသည် အရန်သင့် သို့မဟုတ် ထိရောက်မှု မရှိပါ။ အချို့သော ကိစ္စမျိုးတွင် ပတ်သက်ဆက်နွယ်နေသောသူများ၏ အခန်းကဏ္ဍများမရှင်းလင်းမှုကြောင့် ပဋိပက္ခ ပိုဖြစ်စေပြီး ပိုမိုဆိုးရွားစေပါသည်။ ဥပမာ - ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် တရားမဝင်သစ်ခုတ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဒေသခံများအား အကြောင်းပြန်ကြားရာတွင် သစ်တောဦးစီးဌာန၏ တာဝန်ဖြစ်သောကြောင့် မလုပ်ဆောင်ပေး နိုင်ပါဟု တုံ့ပြန်ခဲ့ပါသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ရွာလူကြီးတစ်ဦးသည် ကျေးရွာအုပ်စုခေါင်းဆောင်နှင့် အတူ ဆူညံသံနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အကြိမ်ကြိမ်တင်ပြခဲ့ပါသည်။ (ကလေးများကျောင်းနှင့်ဒေသခံများ၏ အိပ်စက် အနားယူခြင်းတွင် ထိခိုက်နေကြောင်း)။ ထိုသူသည် ကုမ္ပဏီတွင် အစောင့်အဖြစ်လည်း အလုပ်လုပ်နေသော ကြောင့် ထိုသူ၏တင်ပြချက်ကို အလေးထားခြင်း သို့မဟုတ် ဖြေရှင်းပေးခြင်းမရှိပါ။
- **နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားခြင်းမရှိပါ။** လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် ဒေသခံများသည် ၎င်းတို့၏နစ်နာချက် များကို ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အဖွဲ့များသို့ တင်ပြခဲ့ပြီး သက်ဆိုင်သည့်ကုမ္ပဏီများထံသို့ တိုင်ကြားထားခြင်း မရှိသေးပါ။ ၎င်းသည် ကုမ္ပဏီနှင့်ဒေသခံများအကြား ယုံကြည်မှုအားနည်းနေသည်ကို ပြသနေပြီး နစ်နာမှုများ တိုင်ကြားနိုင်သည့်နေရာများ မရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ နစ်နာမှုများတွင် မြေယာ၊ ဆူညံသံ၊ ဖုန်နှင့် ညစ်ညမ်းမှုများ၊ လျှော်ကြေးနှင့်အခြားသော ပြဿနာရပ်များ ပါဝင်ပါသည်။

(ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်း၊ လမ်းညွှန်ချက်နှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၃။ ဒေသခံများပါဝင်စေခြင်းနှင့် နှစ်နာမူများတိုင်ကြားချက်ကို ဖြေရှင်းခြင်းစနစ်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ။

နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ

- [ICMM Sustainable Development Framework](#)
- IFC Performance Standards and Guidance Notes:
 - [PS 1 – Assessment and Management of Environmental and Social Risks and Impacts](#)
 - [PS 4 – Community Health, Safety and Security](#)
 - [PS 5 – Land Acquisition and Involuntary Resettlement](#)
- [UN Guiding Principles on Business and Human Rights \(Principles 29-31\)](#)
- [UN International Bill of Human Rights and Core Human Rights Instruments](#)

ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ

- CommDev, [A Strategic Approach to Early Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Junior Companies in the Extractive Industries](#)
- ICMM, [Community Development Toolkit](#)
- ICMM, [Understanding Company-Community Relations Toolkit](#)
- IFC, [Stakeholder Engagement - Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets](#)
- OECD, [Due Diligence Guidance for Meaningful Stakeholder Engagement in the Extractive Sector](#)
- Oxfam Australia, [Free, Prior and Informed Consent Guides](#) and [Strengthening Community Understanding of Free, Prior and Informed Consent, Trainer`s Manuals](#). These two resources work together to provide practical resources for trainers to help them plan and deliver FPIC training programmes.
- Shift, [Conducting Meaningful Stakeholder Consultation in Myanmar](#)
- World Resources Institute, [Breaking Ground: Engaging Communities in Extractive and Infrastructure Projects](#)

မကျေလည်မှုများ၊ နှစ်နာမူများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ

- CAO, [A Guide to Designing and Implementing Grievance Mechanisms for Development Projects](#)
- ICMM, [Handling and Resolving Local Level Concerns & Grievances](#)
- IFC, [Good Practice Note: Addressing Grievances from Project-Affected Communities](#)
- IIED, [Dispute or Dialogue? Community Perspectives on Company-led Grievance Mechanisms](#)
- World Bank, [Stakeholder Engagement and Grievance Mechanisms](#)

နိုင်ငံတကာရှိ ကနဦး ဖော်ဆောင်ရေးများ

- [AccessFacility.org/mechanisms/all](https://www.accessfacility.org/mechanisms/all). ဤ database စနစ်သည် အချက်အလက်ရှာဖွေရန် အသုံးပြုပြီး တရားစီရင်မှုနှင့်မသက်ဆိုင်သော မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဆက်စပ်သည့် အချက်အလက်များအား အသုံးပြုသူများက ရှာဖွေသည့် စနစ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတွင် အသုံးချမည့်စနစ် အမျိုးအစား၊ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းအမျိုးအစားအပေါ် မူတည်၍ ရှာဖွေအသုံးပြုရပါသည်။

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများ
ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းအပေါ်
သက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး

ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး

ဤအပိုင်းတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်ပါသည်။

- (က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာ
 - ဆင်းရဲနွမ်းပါမှု၊ လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုများနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှု
 - ပညာရေး
 - ကျန်းမာရေး
 - အခြေခံအဆောက်အအုံများ
 - ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များ
 - လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအစီအစဉ်
- (ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များ
 - အများပြည်သူကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး
 - အများပြည်သူ ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ အလုပ်အကိုင်နှင့်စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ
 - အများပြည်သူနှင့်သက်ဆိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများ
 - ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအမွေအနှစ်များ
- (ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

(က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာ

မကြာမီနှစ်များကစီးပွားရေးတိုးတက်မှုအရှိန်မြှင့်လာခဲ့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ကျေးလက်နေဒေသခံပြည်သူ ၇၀% သည် တစ်နိုင်တစ်ပိုင် စိုက်ပျိုးရေးကိုသာ အားထားမှီခိုနေကြပြီး ဆင်းရဲမွဲတေမှုများလည်း ဆက်လက်ရှိနေပါသည်။ အာဆီယံနိုင်ငံများအကြားတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် အနိမ့်ဆုံးလူ့သက်တမ်းရှိပြီး မွေးကင်းစနှင့်ကလေးသူငယ် သေဆုံးမှုတွင် ဒုတိယအမြင့်ဆုံးဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ၏လူဦးရေ သုံးပုံတစ်ပုံသာ လျှပ်စစ်မီးရရှိပါသည်။

ဆင်းရဲနွမ်းပါမှု၊ လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုများနှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှု

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူသားဖွံ့ဖြိုးရေးအညွှန်းကိန်းများပြသည့်အသေးစိတ်အချက်အလက်များ လိုအပ်နေပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် UN ၏ လူသားဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာအညွှန်းကိန်း စစ်တမ်းအရ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၈၈ နိုင်ငံအနက် ၁၄၅ အဆင့်တွင် ရှိပါသည်။ ထိုအဆင့်သည် လူသားဖွံ့ဖြိုးရေးတွင် နိမ့်သောအဆင့်အဖြစ်သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး ပျမ်းမျှသက်တမ်းမှာ ၆၆.၁ နှစ် နှင့် ၄.၇ နှစ်သည် ယေဘုယျကျောင်းတက်သော နှစ်ဖြစ်သည်။³⁰⁴ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (ADB) ၏ အစီရင်ခံစာပြချက်အရ လူဦးရေ၏ ၂၅.၆% သည် အမျိုးသားဆင်းရဲမှုမျဉ်းအောက်တွင်ရှိနေပါသည်။ ၎င်းသည် အခြားအရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများဖြစ်သည့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၊ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံများထက်ပိုမိုမြင့်မားနေသည်ကိုတွေ့ ရပါသည်။³⁰⁵ ၂၀၁၅-၂၀၁၆ ခုနှစ်များတွင် အစိုးရ၏ဘတ်ဂျက်မှာ ကျန်းမာရေးအတွက် ၃.၃% နှင့် ပညာရေးအတွက် ၆.၀၇% တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။³⁰⁶

304 UNDP လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစစ်တမ်းအစီရင်ခံစာ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 305 ADB ၂၀၁၆ အခြေခံ စာရင်းအင်း၊ စာမျက်နှာ - ၂။
 306 ဧရာဝတီ ၊ အစိုးရသည် ပညာရေး၊ ကာကွယ်ရေးနှင့်ကျန်းမာရေးကဏ္ဍများအတွက် ဘားဂျက် ၂၀% တိုးမြှင့်ရန် အဆိုပြုထားပါသည်။

ပညာရေး

တရားဝင် စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းမှာ ၉၀% ထက်ကျော်သော်လည်း နောက်ဆုံးစစ်တမ်းများအရ အမျိုးသားအဆင့်တွင် အိမ်ထောင်စု ၂၀% ရာခိုင်နှုန်းမှ မည်သည့်အလုပ်ခွင်မှာမဆို ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်သော အသက်အရွက်ရှိသူများသည် ရိုးရှင်းသည့် သတင်းအချက်အလက်များကိုရေးခြင်း သို့မဟုတ် ဖတ်ခြင်းများ မလုပ်နိုင်သည်ကို ညွှန်ပြနေပါသည်။³⁰⁷ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျောင်းတက်ရောက်မှုသည် အခြားသော အာဆီယံနိုင်ငံများဖြစ်သည့် ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် လာအိုနိုင်ငံများနှင့်ယှဉ်လျှင် ကျောင်းတက်ရောက်မှုနှုန်း နိမ့်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဆင်းရဲမှုနှင့်ကျောင်းများ မရှိသောကြောင့် အလယ်တန်းအဆင့် ကျောင်းအပ်နှံမှုနှုန်းသည် နိမ့်ပါးနေပါသည်။ UNICEF အရ ၂၀၀၉ နှင့် ၂၀၁၃ နှစ်များတွင် ယောက်ျားလေး ၄၆% နှင့် မိန်းကလေး ၄၈% သည် အလယ်တန်းကျောင်းအပ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။³⁰⁸ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသင်တန်းများ ပိုမိုရှိရန် လိုအပ်နေသည်ကို ရှင်းရှင်းလင်း လမ်းညွှန်ပြနေပါသည်။ ပညာရေးကဏ္ဍအတွက် ငွေကြေးသုံးစွဲမှုမှာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်စ၍ ပိုမိုမြင့်မားလာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၂၀၁၅/၂၀၁၆ ဘဏ္ဍာနှစ် ဘတ်ဂျက်အတွင်း ပညာရေးအတွက် အသုံးပြုထားသောငွေကြေးမှာ အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၁.၃ ဘီလီယံဖြစ်ပြီး ၂၀၁၄/၂၀၁၅ ဘဏ္ဍာနှစ်ဘားဂျက်နှစ်တွင် အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၁ ဘီလီယံသာ သုံးစွဲခဲ့ခြင်းမှ မြင့်တက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။³⁰⁹ နောက်ဆုံးအပြောင်းအလဲများအနေဖြင့် ဆရာ အယောက် ၅၀၀၀၀ ကို ထပ်မံ ခန့်ခွဲပြီး နည်းပညာဆိုင်ရာ ကျောင်းများအတွက် ထောက်ပံ့ငွေများအပါအဝင် တက္ကသိုလ်များ လစဉ်ထောက်ပံ့ကြေးနှင့်ပညာတော်သင်ဆုများကို ခွဲဝေသက်မှတ်ပေးသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းများကို ထိန်းချုပ်စီမံထားပါသည်။ ထို့အပြင် UNICEF ၏ အစီရင်ခံစာတစ်ခုအရ ကလေးသူငယ်ဖွံ့ဖြိုးရေးဝန်ဆောင်မှုများကို အသစ်အနေဖြင့် မိတ်ဆက်ထားပြီးဖြစ်ပြီး သင်ကြားမှုနည်းစနစ်များဖွံ့ဖြိုးမှုများကိုလည်း တိုးချဲ့လုပ်ဆောင်ထားပါသည်။³¹⁰

ကျန်းမာရေး

မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေ၏ ၇၅% ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် ကောင်းမွန်သည့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုကို မရရှိကြပါ။³¹¹ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ပေးမှုများသည် လုံလောက်မှုမရှိခြင်းနှင့် ဆင်းရဲသားများအတွက် ငွေကြေးအားဖြင့်လည်း မတတ်နိုင်ကြပါ။ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများသည် များသောအားဖြင့် အခြေခံ စက်ကိရိယာများ၊ ဆေးပစ္စည်းများနှင့် ဝန်ထမ်းများမရှိပါ။³¹² ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနသည် နှစ် ၂၀ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်သော အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် အမျိုးသားကျန်းမာရေး အစီအစဉ် (၂၀၁၇-၂၀၂၁)ကို ဖော်ထုတ်စီစဉ်ထားပြီးဖြစ်ပါသည်။³¹³

မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် တီဘီရောဂါကို အမြင့်ဆုံး ခံစားနေရသော နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO) ၏အစီရင်ခံစာအရ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် လူဦးရေ ၁၀၀ ၀၀၀ လျှင် ၅၃ ယောက်နှုန်း အသက်သေဆုံးသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။³¹⁴ လူဦးရေ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ငှက်ဖျားရောဂါ ကူးဆက်နိုင်သည့်နေရာများတွင် နေထိုင်ကြသည်။³¹⁵ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ် (UNDP) အရ မြန်မာနိုင်ငံ ၏ ငှက်ဖျားရောဂါ စွဲကပ်မှုသည် ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း လျော့ချခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ အလားတူပင် တီဘီ ရောဂါဖြစ်ပွားမှု ပမာဏမှာလည်း

307 Ministry of Labour, Employment and Social Security and Central Statistical Organisation, Myanmar labour force, child labour and school to work transition survey, 2015, p. 8
 308 UNICEF ကမ္ဘာ့ကလေးများအခြေအနေ - နိုင်ငံအလိုက် စားရင်းအင်းဇယား - နိုဝင်ဘာလ ၂၀၁၄ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ ၆၂။
 309 Oxford Business Group - မြန်မာနိုင်ငံပညာရေးကဏ္ဍအတွက် အပြောင်းအလဲများ လိုအပ်နေသည်။
 310 UNICEF မြန်မာနိုင်ငံ ၂၀၁၄ ခုနှစ် နှစ်ပတ်လည် အစီရင်ခံစာ ၊ ၂၀၁၅ - စာမျက်နှာ - ၁၁။
 311 ကမ္ဘာ့ဘဏ် ၊ လူစွမ်းအား ၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အဖွဲ့သည် မြန်မာနိုင်ငံ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရေး၊ ဆင်းရဲမှု လျော့ချရေး၊ စွမ်းအင်တိုးမြှင့်ရေးနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရရှိရေးတို့အတွက် US ဒေါ်လာ ၂ ဘီလီယံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည်။
 312 WHO ၊ ကပ်ကာလတွင် ကျန်းမာရေးလုပ်ဆောင်ချက်များ မြန်မာနိုင်ငံ။ ဩဂုတ်လ ၂၀၀၈။
 313 အမျိုးသားကျန်းမာရေးအစီအစဉ် ၂၀၁၇ -၂၀၂၁။ အားကစားနှင့်ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန - မြန်မာ။
 314 WHO ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ တီဘီရောဂါ အစီရင်ခံစာ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ ၂၆
 315 WHO ကမ္ဘာ့ငှက်ဖျားရောဂါ အစီရင်ခံစာ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ - ၇၅။

၁၉၉၇ ခုနှစ်မှ စ၍ ကျဆင်းလာခဲ့ပါသည်။³¹⁶ UNAIDS အရ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံတွင် HIV ခုခံအားကျဆင်းမှုရောဂါ လူနာများသည် ၂၃၀၀၀၀ ယောက်ရှိခဲ့ပြီး³¹⁷ အဓိက ကူးဆက်သောနည်းလမ်းများမှာ မူးယစ်ဆေးဝါးထိုးသွင်းခြင်း၊ လိင်လုပ်သားများနှင့် ၎င်းတို့၏ဖောက်သည်များနှင့် အမျိုးသားအချင်းချင်း လိင်ဆက်ဆံမှုများမှတစ်ဆင့် ကူးဆက်ကြ သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

အခြေခံအဆောက်အအုံများ

၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ပျမ်းမျှလူဦးရေ၏ ၆၉.၄% သာ ဘေးကင်းသော သောက်သုံးရေ ရရှိ နိုင်ခဲ့ပါသည်။³¹⁸ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အစီရင်ခံစာအရ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် လူဦးရေ၏ ၇၀% သည် လျှပ်စစ်မီးရရှိရန် လိုအပ်ခဲ့ ပါသည်။³¹⁹ ကားလမ်းနှင့်မီးရထားလမ်းအခြေအနေများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အဟန့်အတားများနှင့် ကုန်စည် နှင့် ကျေးလက်နေပြည်သူများမှ ဈေးများ၊ ကျောင်းများနှင့်ဆေးရုံဆေးခန်းသို့ ရွေ့လျားသွားလာနိုင်မှုကို နှောင့်နှေး စေခြင်းများကြောင့် ပို့ဆောင်ဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍသည်လည်း ဖွံ့ဖြိုးမှုနည်းသည်ဟု တွေးဆနိုင်ပါသည်။ လမ်းတွင် မတော်တဆဖြစ်မှုနှုန်းမှာလည်း မြင့်မားပါသည်။ 320 မြန်မာစံရှိ Think Tank အဖွဲ့တစ်ခုဖြစ်သော MDRI-CESD အဖွဲ့၏ ပံ့ပိုးမှု ဖြင့် Mastercard မှ အစီရင်ခံစာတစ်စောင်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည် ၎င်းအစီရင်ခံစာတွင် မြို့ပြနေရာများသို့ တရားဝင်ဘဏ် လုပ်ငန်းထိုးဖောက်နိုင်မှုသည် ၁၀% သာရှိပြီး ကျေးလက်ဒေသများတွင် အတော်လေးနည်းပါးနေ သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အကြောင်းမှာ ငွေသားအသုံးပြုမှုနှင့်ဘဏ်စနစ်အပေါ် ကျေးလက်နေပြည်သူများအနေနှင့် ယုံကြည်မှုမရှိသေးသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။³²¹

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များ

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့ (UNESCO) မှထုတ်ပြန်ထားသော ယဉ်ကျေးမှုကွဲပြားခြားနား ခြင်းဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ကြေညာစာတမ်း (၂၀၀၁) ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ ယဉ်ကျေးမှုသည် 'မတူညီသည့် ဘာသာရေးအယူဝါဒ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု သို့မဟုတ် လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်း၏အသုံးဆောင်ပစ္စည်း၊ ဉာဏ်ပညာ ဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ခံစားမှုဆိုင်ရာများမှ အနုပညာနှင့်စာပေ၊ လူများ၏နေထိုင်မှုပုံစံများ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုမှုများ၊ တန်းဖိုးထားမှုစနစ်များ၊ ဓလေ့ထုံးစံနှင့်ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု စသည့်များကို ခြုံငုံထားသည့်အရာအားလုံးကို' ဆိုလိုပါ သည်။³²² မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း ဘာသာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးဆိုင်ရာနေရာများရှိပြီး ယဉ်ကျေးမှုအရ လွန်စွာ ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိသောနိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ အများပြည်သူ ဒေသခံများသည် ၎င်းတို့၏ ဒေသတွင်း ဘုရား ကျောင်းကန်များ၊ စေတီပုထိုးများအပေါ် အရေးပေးတွယ်တာမှုများရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း များလုပ်ဆောင်မည့်နေရာများရှိဒေသခံပြည်သူများ၏အရေးကြီးသောယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနေရာများရှိနေနိုင်ပါသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ်ဩဂုတ်လတွင်³²³ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ရှေ့ဟောင်းအဆောက်အအုံများ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ၎င်း၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံအတွင်း နှစ် ၁၀၀ ကျော်နှင့်ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းဝင်မှု၊ ဗိသုကာ နှင့် အနုပညာလက်ရာ တန်ဖိုးများရှိသော ရှေ့ဟောင်းအဆောက်အအုံများ ကာကွယ်မှုတိုးမြှင့်စေရန် ဖြစ်ပါသည်။

316 UNDP, About Myanmar
317 <http://www.unaids.org/en/regionscountries/countries/myanmar>
318 OECD, Multidimensional Review of Myanmar, Initial Observations, 2013, p. 168
319 World Bank, Achieving Universal Access to Electricity by 2030: Myanmar Electricity Plan
320 ADB ၂၀၁၆ အခြေခံ စာရင်းအင်း၊ စာမျက်နှာ - ၂။
321 Mastercard နှင့် MDRI-CESD ၊ ငွေသား အသုံးပြုသောအခြေအနေများ၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ငွေကြေးဝန်ဆောင်မှုများဖော်ထုတ် ခြင်း။ ဇူလိုင်လ ၂၀၁၅ - စာမျက်နှာ - ၆-၁၃။
322 UNESCO, ယဉ်ကျေးမှုကွဲပြားခြားနားခြင်းအပေါ် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း (၂၀၀၁)
323 ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ရှေ့ဟောင်းအဆောက်အအုံများ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေ။

ထိုဥပဒေတွင် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်အဆောက်အအုံများကို ပျက်စီးသူ သို့မဟုတ် ဖယ်ရှားသူနှင့် ဖျက်စီးသူတို့ကို တင်းကြပ်သည့် တားမြစ်ချက်များ ထည့်သွင်းထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ် တွင် တရားဝင်ဖြစ်လာမည့် ကိုင်တွယ်ရွံ့မရသော ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးအတွက် UNESCO ၏ သဘောတူညီချက် (၂၀၀၃) ကို သဘောတူလက်မှတ်ထိုးထားပါသည်။ ယခုအခါတွင် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် စာရင်းပြုစုမှုများကို စတင်လုပ်ဆောင်နေပြီး ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် UNESCO သည် ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပူးပေါင်းကာ အမွေအနှစ်နေရာများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်း စီမံလျက်ရှိပါသည်။ ပုဂံအပါဝင် ကမ္ဘာ့အမွေအနှစ်အဖြစ်သတ်မှတ်နိုင်သည့် နေရာများကို ရွေးချယ်တင်ပြနိုင်ရန် အစိုးရကို ပံ့ပိုးမှုများလုပ်ဆောင်ပေးကာ ပထဝီအနေအထားဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်စနစ်ဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်သတင်းအချက်အလက်စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်ကို ကူညီထူထောင်ပေးလျက် ရှိပါသည်။³²⁴ သို့သော် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဒေသခံများအလေးထားသည့် နေရာများထုတ်ဖော်ခြင်းကို ထိရောက်စွာ လုပ်ဆောင်ခြင်းမရှိပါ။

လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအစီအစဉ်များ

မြန်မာနိုင်ငံသည် များသောအားဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာကိုယုံကြည်သက်ဝင်မှု၏အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် အလှူအဒါနိန်း ပြုလုပ်ခြင်းအပါအဝင် ပေးကမ်းသည့်လေ့ထုံးစံသည် လွန်စွာကြီးမားလှပါသည်။ မြန်မာကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းများအတွက် အလှူထည့်ခြင်း သို့မဟုတ် ပါဝင်ရန်တာဝန်ရှိသည်ဟု နားလည်ထားကြပါသည်။ သမ္မတဦးသိန်းစိန် အစိုးရလက်ထက်တွင် မြန်မာ့ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင်သည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ)ကို ၎င်းတို့၏အကျိုးအမြတ် ပမာဏတစ်ခုကို CSR စီမံကိန်းများအတွက် အသုံးပြုရန် တိုက်တွန်းထားပါသည်။ သို့သော် အပိုင်း ၄ (ခ) တွင် ဖော်ပြထားသော ထိုချဉ်းကပ်ပုံသည် စီမံခန့်ခွဲမှု ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ ၎င်းသည် ကံကောင်းစွာဖြင့် ယေဘုယျ စည်းမျဉ်းဥပဒေတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်းမျိုး မရှိလာသေးပါ။³²⁵

၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် လူမှုစီးပွားတိုးတက်ရေး သို့မဟုတ် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အလုပ်ခန့်ထားရန်စသည့်အချက်များနှင့် ဆက်စပ်သည့် သတ်မှတ်ချက်များ မပါဝင်ပါ။ အကျိုးအမြတ်ကိုခွဲဝေခြင်း သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီများနှင့်ဒေသခံများအကြား သဘောတူညီမှုများပြုလုပ်ခြင်းအတွက် သတ်မှတ်ခြင်းများ မရှိပါ။ ခွင့်ပြုမိန့် ကိုင်ဆောင်ထားသူများမှ ဒေသခံများအပေါ် လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ မရှိစေရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။³²⁶ သို့သော် ၂၀၁၈ ခုနှစ်ဥပဒေတွင် ထိုကဲ့သို့အလားတူ သတ်မှတ်ချက်များ ထည့်သွင်းထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၁ (ဂ) အကြီးစား၊ ၆၇ (ဂ) အလတ်စားနှင့် ၈၅ (ဂ) အသေးစားတို့သည် ကုမ္ပဏီများမှ ထုတ်လုပ်မှုခွင့်ပြုမိန့်လျှောက်ထားသည့်အချိန်တွင် လူမှုရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုနှင့်ပတ်သတ်၍ ဒေသခံပြည်သူများနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခဲ့ပြီး သဘောတူညီမှုရယူပြီးသည့်အကြောင်းကို သတ်သေပြရန် အထက်ပါဥပဒေများဖြင့် သတ်မှတ်ထားပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေတွင် ဒေသခံကိစ္စရပ်များ သို့မဟုတ် မြန်မာနိုင်ငံသားများအားအလုပ်ခန့်ထားမှု သတ်မှတ်ချက်များ မပါဝင်ပါ။³²⁷ ယခင် ၂၀၁၂ ခုနှစ် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေတွင် မြန်မာနိုင်ငံသားများကို အလုပ်ခန့်အပ်ရမည့် အနည်းဆုံးရာခိုင်နှုန်းသတ်မှတ်ထားပြီး နိုင်ငံခြားသားနှင့်မြန်မာအလုပ်သမား အရည်အသွေးတူညီပါက တူညီသောလုပ်ခလစာပေးရမည့် သတ်မှတ်ချက်များ ထည့်သွင်းခဲ့သည်။

324 ခရီးသွားမှုကြောင့်ထိခိုက်မှုသတင်းအချက်အလက်များ၊ UNESCO အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအမွေအနှစ်များကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းသည့် စီမံကိန်း စတင်လုပ်ဆောင်မည်။ ၃၀ ရက်နေ့ မတ်လ ၂၀၁၂။
325 ဩစတြေးလျ မြန်မာကုန်သည်ကြီးများအသင်း၏ တာဝန်ယူမှုရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အလုပ်အမှုဆောင်အဖွဲ့၊ ရှုထောင့်အမြင် စာတမ်း - ပေါင်းစည်းတန်ဖိုးထားမှုကို အားပေးလုပ်ဆောင်ခြင်း၊ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
326 Valentis Resources ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေ (တရားမဝင်ဘာသာပြန်နှင့် နိုင်ငံ့ပိုင်ချက်များ) ၂၇ရက်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ၊ ပုဒ်မ ၁၆(င)(၁)။
327 VDB ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေသစ်အောက်တွင် မည်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပြောင်းလဲမှုများရှိသနည်း။ ၈ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၆ - စာမျက်နှာ - ၇။

(ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များ

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအရ သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် ဒေသခံရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် လူ့အခွင့်အရေး ထိခိုက်မှုများရှိနေသည်ကို ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ အောက်ပါစာပိုဒ်များသည် အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြချက်များဖြစ်ပါသည်။

အများပြည်သူကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ အမြင့်ဆုံးရရှိနိုင်သော စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့်ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ စံနှုန်းရပိုင်ခွင့်၊ အသက်ရှင်သန်ခွင့်နှင့်လုံခြုံရေး ရရှိနိုင်ခွင့်၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမခံရပိုင်ခွင့်။

- **အဆောက်အအုံများကွဲအက်ခြင်း။** သတ္တုတွင်းများအနီး ပုံမှန်ယမ်းဖောက်ခွဲမှုများ ရှိသောနေရာများတွင် အိမ်များ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းများ၊ စာသင်ကျောင်းများနှင့် အခြားအဆောက်အအုံများတွင် ကွဲအက်နေမှုများတွေ့ရပါသည်။ ၎င်းတွင် ယဉ်ကျေးမှုအရအရေးပါသည့် ထုံးကျောက်လှိုင်းဂူတစ်ခုပါဝင်နေပြီး ၎င်းသည် သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းတစ်ခုမှ မိုင်အနည်းငယ်သာကွာဝေးသည်။ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သော ဒေသခံများ၏ပြောကြားချက်အရ ၎င်းသည် ယမ်းဖောက်ခွဲမှု များနှင့်ဆက်စပ်နေသည်မှာ သေချာခဲ့ပါသည်။ (၎င်းတို့အနေဖြင့် ရွာများမှတုန့်ခါမှုများ ခံစားရပါသည်။) ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့နှင့်ပတ်သတ်သောအချင်းအရာ တစ်စုံတစ်ရာ သို့မဟုတ် တာဝန်ယူမှုတစ်စုံတစ်ရာ မရှိသလို အသိအမှတ်ပြုခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ မည်သည့်ကုမ္ပဏီများမှ ထိုအဆောက်အအုံများနှင့် အမွေအနှစ်နေရာများတွင် ကွဲအက်နေသည့်ဖြစ်ရပ်ကို ၎င်းတို့လုပ်ငန်းစဉ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုဆန်းစစ်ခဲ့ခြင်းမရှိပါ။
- **စွန့်ပစ်ကျောက်များ ပြုတ်ကျခြင်းကြောင့် သတ္တုတွင်းတစ်ဝိုက်နှင့်လမ်းများရှိ လုံခြုံရေးအခြေအနေ။** ထုံးကျောက်တူးဖော်သည့် သတ္တုတွင်းအကြီးစားလုပ်ကွက် တစ်ခုအနီးတွင် ဒေသခံများယခင်ကအသုံးပြုသော လမ်းဟောင်းမှာပိတ်ထားခြင်းခံရပြီး ဒေသခံများ အထူးသဖြင့် ကျောင်းသားများမှာ သတ္တုဆင့်တက်ပြုပြင်သည့်လုပ်ငန်းသို့ သွားလာသောယာဉ်များ များပြားသည့်လမ်းသစ် (ဖုန်လမ်း) ကို အသုံးပြုသွားလာကြရသည်။ ယာဉ်သွားလာမှုများပြီး ယာဉ်များမှ ကျောက်တုံးများကျလာနိုင်ခြင်းနှင့် ဖုန်ထဲတွင်သွားရသောကြောင့် ဒေသခံရွာသားများ၏ ကလေးသူငယ်များ ဘေးကင်းရေးအတွက် စိုးရိမ်မှုရှိကြောင်း ဒေသခံများမှတင်ပြခဲ့ပါသည်။ ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ပုံမှန်ယမ်းဖောက်ခွဲချိန်ရှိပြီး မီဂါဖုန်းဖြင့် ကြေညာပေးသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် အခြားလုပ်ကွက်များတွင် ယမ်းဖောက်ခွဲသည့်အချိန်ကို ရွာသားနှင့်မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ သိရှိခြင်းမရှိပါ။
- **ရွှေပြောင်းလုပ်သားများကြောင့် နေထိုင်မှုဘဝပုံစံများပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းခြင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများရှိခြင်း။** နေရာအတော်များများတွင် လာရောက်ရွှေပြောင်းလုပ်ကိုင်လာကြသော သတ္တုတွင်းလုပ်သားအရေအတွက်များကြောင့် ခိုးမှုနှင့်ဒုစရိုက်မှုများ ပိုမိုများပြားလာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အမျိုးသမီးများမှလည်း ၎င်းတို့၏ဒေသများတွင် အမျိုးသားပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်သူဦးရေ များလာသောကြောင့် မိမိတို့အနေနှင့် လုံခြုံမှုမရှိသည်ဟု ခံစားရကြောင်း ဖွင့်ဟပြောဆိုထားပါသည်။ အချို့သောကိစ္စများတွင် အကြမ်းဖက်မှုခံရခြင်းနှင့် မုဒိမ်းမှုများဖြစ်ပေါ်သည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောပြမှုများရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကာရာအိုကေများ၊ ပြည့်တန်ဆာလုပ်ငန်းဟု ထင်ရသောနေရာများ၊ အရက်သောက်သုံးမှုနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးလွယ်ကူစွာ ရရှိနိုင်မှု ပိုမိုမြင့်တက်လာသောကြောင့် ဒေသခံပြည်သူများသည် စိုးရိမ်ရကြောင်း ဖွင့်ဟပြောဆိုထားသည်။ အထူးသဖြင့် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား ရွှေတူးဖော်သည့် နေရာများတွင်ဖြစ်သည်။ လက်လုပ်လက်စားနေရာအတော်များများတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုသည် ကျယ်ပြန့်လာနေသည်ဟုဆိုသည်။ ဒေသခံပြည်သူများနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ရာတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်းသည် သတ္တုတွင်းများတည်ရှိနေခြင်းနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည်ကို သိရှိခဲ့ကြရသည်။ အကြောင်းမှာ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့် ငွေကြေးအလွယ်တကူ ရရှိနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဤဒေသရှိ ပြည်သူများသည် ကလေးငယ်များ အသက်မပြည့်မီ မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုမှုအပေါ် စိုးရိမ်ကြောင်း ကိုလည်း ဖွင့်ဟပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ ငွေကြေးရရှိရန် ဒေသခံများသည် ၎င်းတို့၏မြေနေရာများကို လက်လုပ် လက်စားများထံသို့ရောင်းချခြင်းသည် ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ရရှိလာသောပိုက်ဆံကို လယ်သမားများသည် အလွယ်တကူအသုံးပြုသောကြောင့် ရေရှည်လုပ်စားနိုင်သည့်အသက် မွေးဝမ်းကျောင်းမှု မရှိတော့ပါ။

- **မတော်တဆဖြစ်မှုများ။** သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော ဒေသခံများအပေါ် မတော်တဆဖြစ်မှုများ သည် များပြားပြီး ကလေးသူငယ်များနှင့်ဆက်စပ်သော အမှုကိစ္စများပါဝင်သည်။ (အပိုင်း ၅.၅၊ အမျိုးသမီး များနှင့် ကလေးသူငယ်များကို ဆက်လက်ကြည့်ရန်)။ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ လက်လုပ်လက်စား အတော်များများနှင့် အသေးစားသတ္တုလုပ်ကွက်အချို့သည် လုပ်ကွက်နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ထားရှိခြင်း မရှိ သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ဥပမာ - ခြံစည်းရိုးများထားရှိခြင်းနှင့် လုံခြုံရေးသမားများ ချထားခြင်း။ ၎င်းသည် မတော်တဆဖြစ်စေနိုင်သည် အလားအလာကို ပိုမိုမြင့်မားစေပါသည်။
- **စက်ရုံမီးခိုးငွေ့နှင့်သတ္တုတွင်းနှင့် လမ်းများမှဖုန်တို့ကြောင့် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများ။** ကွင်းဆင်းလေ့လာရေး အဖွဲ့၏ တွေ့ရှိချက်များအရ ရွာများနှင့်နီးသော မြေသားလမ်းများသည် ထုံးကျောက်သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက် တစ်လျှောက် ကုမ္ပဏီထရက်ကားများနှင့် ကားများသွားလာခြင်းကြောင့် ဖုန်ပမာဏအမြောက်အများတွေ့ခဲ့ ရပြီး မီးခိုးငွေ့များသည်လည်း ဘိလပ်မြေစက်ရုံများနှင့်ဆက်စပ်သော နေရာများမှဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရပါ သည်။ ဤနေရာများတွင် နေထိုင်သော ဒေသခံပြည်သူများသည် ဘိလပ်မြေစက်ရုံများမှ ထွက်လာသော ဖုန်နှင့်မီးခိုးငွေ့များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ဆိုးကျိုးများကို အဓိကပူပင်နေကြပါသည်။ ဘိလပ်မြေစက်ရုံ အနီးတွင်ရှိသော ဒေသခံတစ်စုသည် တီဘီကဲ့သို့ရောဂါ ယုံနုံ့မှုလက္ခဏာမြင့်မားပြီး ဒေသခံများသည် စက်ရုံနှင့် ဆက်စပ်နေသည်ဟု သံသယရှိနေကြပါသည်။ သို့သော်ပြည့်စုံတိကျသည့် ကျန်းမာရေးဆန်းစစ်မှု လုပ်ဆောင် ခြင်း မရှိသေးပါ။
- **မြေနှင့်ရေညစ်ညမ်းမှုများကြောင့် ဒေသခံပြည်သူများ၏ ကျန်းမာရေးကို ထိခိုက်ခြင်း။** အသေးစားနှင့် လက်လုပ် လက်စားရွှေတူးဖော်သည့် နေရာများတွင် ပြဒါးနှင့်ဆိုင်ယာနိုဒ်များသည် စွန့်ပစ်ရေများနှင့်အတူ ထုတ်လွှတ်လိုက် ပြီး ဒေသခံများ၏ ဆိုးရွားသည့် ကျန်းမာရေးဘေးအန္တရာယ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။³²⁸ မြေတူးဖော်မှု၏ ရလဒ်အနေဖြင့် ခဲနှင့်အာစင်နစ် (အဆိပ်)တို့သည် သာမန်ကျောက်များတွင် ရှိနေနိုင်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်အတွင်းသို့ ဓာတ်ပျယ်ရောက်ရှိသွားနိုင်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူသားများ၏ကျန်းမာရေးကို ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၇၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ ကြည့်ရန်)။
- **ဆူညံသံနှင့်အနံ့။** ဘိလပ်မြေစက်ရုံမှ ဆူညံသံသည် အနီးရှိအများပြည်သူကို အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေပါသည်။ အထူးသဖြင့် ညအချိန်တွင် ဖြစ်သည်။ ထိုဆူညံသံသည် ခြံမွေးတိရစ္ဆာန်များကိုပါ ထိခိုက်စေပါသည်။ အချို့သော ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများက သတ္တုတွင်းများမှရသော မကောင်းသောအနံ့များကြောင့် အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေ သည်ဟု ဖွင့်ဟပြောဆိုကြပါသည်။ (အပိုင်း - ၅.၇၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများကို ကြည့်ပါ)။

328 ညစ်ညမ်းသောရေကို ကြည့်ရန်။ အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သော ခဲသတ္တုတွင်းကြောင့် ရှမ်းပြည်နယ်ရှိနေလူမျိုးကို ထိခိုက်မှုများရှိကူးထားသည့် ရုပ်ရှင် အတို ရန်ကုန်ဖလင်ကျောင်း ၂၀၁၆။

အများပြည်သူ ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ အလုပ်လုပ်ကိုင်ခွင့်၊ ပညာသင်ကြားနိုင်ခွင့်၊ အမြင့်ဆုံးရရှိနိုင်သော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့်စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာကျန်းမာရေး စံနှုန်းရပိုင်ခွင့်၊ ဒေသခံပြည်သူများ၏ယဉ်ကျေးမှုများတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်။

- **သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် ဒေသခံများ၏အလုပ်အကိုင်ရရှိမှုမှာ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာရရှိကြခြင်းဖြစ်သည်။** အကြီးစားသတ္တုတွင်းတစ်ခုသာဒေသခံများကိုအလုပ်ခန့်ထားခြင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းကိုလိုက်နာဆောင်ရွက်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုကုမ္ပဏီသည် ၎င်းတို့လုပ်ငန်းအတွက် အလုပ်သမား ၅၀၀ သာလိုအပ်သော်လည်း ဒေသခံပြည်သူများနှင့်ရင်းနှီးမှုပိုမိုကောင်းနေစေရန် အလုပ်သမား အယောက် ၃၀၀ ကို ထပ်မံခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။ သွားရောက်ခဲ့သော အကြီးစားနှင့်အသေးစား လုပ်ငန်းအတော်များများတွင် ဒေသခံလူဦးရေအနည်းငယ်သာ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများအတွက် ကျွမ်းကျင်မှုနည်းသော အလုပ်သမားများအဖြစ်သာ နေ့စားဖြင့် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (ဥပမာ - လုံခြုံရေး၊ ထမင်းချက်)။ ဘီလပ်မြေစက်ရုံနှင့်အနီးတွင်ရှိသော ရွာတစ်ရွာတွင်နေထိုင်ကြသော သူများသည် ကုမ္ပဏီမှ အလုပ်ခန့်အပ်မှုမရှိသောကြောင့် တိုင်တန်းပြောဆိုမှုများ ရှိကြပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဒေသခံ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားနှစ်ဦးလုံးတို့သည် စက်ရုံတွင် အမြဲတမ်း အလုပ်မျိုးကို လုပ်ခလစာနှင့် နေထိုင်ရေးထောက်ပံ့မှုများကြောင့် ပိုမိုရရှိလိုကြပါသည်။ သို့သော် ထိုဒေသရှိ လူအများသည် ကုမ္ပဏီမှ ၎င်းတို့၏မြေယာများကို သိမ်းယူထားခြင်းကြောင့် မကျေမချမ်းမှုများရှိကြပြီး ၎င်းကုမ္ပဏီများတွင်အလုပ်လုပ်ကိုင်လိုစိတ်မရှိကြဟုဆိုကြပါသည်။အခြားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင်ဒေသခံလက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများနှင့်ကုမ္ပဏီတို့အကြား မြေယာကိစ္စရပ်များအပေါ် ပဋိပက္ခများရှိကြသည်။ ကုမ္ပဏီမှခန့်အပ်ထားသော အလုပ်ကြမ်းအလုပ်သမား ဒေသခံအချို့သည် ကုမ္ပဏီဖက်မှဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ကုမ္ပဏီကိုယ်စားလှယ်များသည် ကုမ္ပဏီမှထုတ်လုပ်ထားသော သတ္တုရိုင်းများကို ခိုးယူသည်ဟုယူဆသည့် ဒေသခံပြည်သူများအား ယုံကြည်မှုမရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ သွားရောက်ခဲ့သော လုပ်ကွက်များတွင် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် သင်တန်းပို့ချခြင်းများ မရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။
- **အလုပ်ခန့်ထားမှုကို မြေယာဆုံးရှုံးမှုအတွက် လျှော်ကြေးအဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်း။** ဘီလပ်မြေစက်ရုံတွင် လုပ်ကိုင်သော အလုပ်သမားတစ်ဦး၏ ပြောကြားချက်အရ ဒေသခံပြည်သူများအထဲမှ ၁၀ ယောက်ခန့်သည် ၎င်းတို့မြေယာဆုံးရှုံးမှု၏ လျှော်ကြေးအဖြစ် အလုပ်ခန့်အပ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ နောက်ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် အညစ်အကြေးစွန့်ပစ်ကန်တစ်ခု ထိခိုက်ပျက်မှုကြောင့် သက်ရောက်ခံရသော ဒေသခံများကို အိမ်ခြေအလိုက် ကုမ္ပဏီတွင် အလုပ်တစ်ခုပေးမည်ဟု ကတိပေးခဲ့သည်ဟုတင်ပြကြပါသည်။ ထိုအလုပ်အကိုင်များကို လက်တွေ့တွင် ခန့်အပ်ထားခြင်းမရှိသေးပါ။
- **ဒေသခံများအတွက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု သို့မဟုတ် ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများသည် ကြုံသလို သလိုလုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။** အကြီးစားသတ္တုတွင်းအားလုံးအနေဖြင့် ဒေသခံများကို ပံ့ပိုးပေးသည့် စီမံကိန်းများအတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးပါသည်။ အခြေအနေတစ်ရပ်အနေဖြင့် ကုမ္ပဏီများမှ အများပြည်သူဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ငွေကြေးအသုံးပြုရန် သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန (ယခု (MONREC) က သတ်မှတ်ထားသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ကုမ္ပဏီတစ်ခုမှလည်း ၎င်းတို့အကျိုးအမြတ်၏ ၂% ကို ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အသုံးပြုသည်ဟု တင်ပြခဲ့ပြီး အခြားကုမ္ပဏီမှ ၇% အသုံးပြုမည်ဟု တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် စီမံကိန်းများနှင့် အလှူငွေပေးခြင်းများသည် ရွာများမှ အရေးကြီးသောပုဂ္ဂိုလ်များ၏ (ဥပမာ - ရွာလူကြီးများ သို့မဟုတ် ကျောင်းအုပ်များ) တောင်းဆိုချက်များကြောင့် ရှောင်တခင် (သို့မဟုတ်) လိုအပ်သည့်အခါတောင်းဆိုမှုမျိုးကို လုပ်ဆောင်ခြင်းများဖြစ်ပြီး စနစ်တကျစီစဉ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် ဒေသခံများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းပြီးမှ စီမံဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုးမဟုတ်ပါ။ နောက်ဖြစ်ရပ်တစ်ခုမှာလည်း လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွင် မည်သည့်အရာကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်မည်ကို EIA လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များနှင့်သာ တွေ့ဆုံကာ ဆောင်ရွက်သည်ဟု ဆိုကြသည်။

နောက်ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် CSR အတွက် သတ်မှတ်ထားသောငွေကြေးသည် ရေဆိုးကန်ပြိုကျ၍ ထိခိုက်မှုအတွက် ပေးသည့် လျှော်ကြေးပေးသည့် ငွေကြေးအား ထည့်သွင်းထားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ရွှေလက်လုပ်လက်စား လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် သတ္တုတူးဖော်မှုကြောင့် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အကျိုးသက်ရောက်ခဲ့သည်ဟု ပြောဆိုကြ သည်။ အကြောင်းမှာ ထိုနေရာတွင် လူများသည် ပိုက်ဆံရရှိမှုများပြီး အချို့သောရွာများတွင် လျှပ်စစ်ဓါတ်အား ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

■ **ဒေသတွက် ကုန်ပစ္စည်းများကိုဝယ်ယူမှုမှာ အကန့်အသတ်ဖြင့်ရှိနေခြင်း။** ဒေသခံများသည် တစ်ခါတစ်ရံ ၎င်းတို့ ၏ထုတ်ကုန်များနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများကို သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသို့ ရောင်းချရန် အခွင့်အလမ်းများရှိ သော်လည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်မဟုတ်ပါ။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များ အနီးအနား တွင် ဒေသခံနှင့်ပြောင်းရွှေ့အလုပ်သမားများမှ ဈေးဆိုင်ငယ်များ၊ စားသောက်ဆိုင်များ ရောင်းချနေသော်လည်း ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကို ဈေးမှသာဝယ်ယူသည်ကို တွေ့ရှိပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ သတ္တု တွင်းကုမ္ပဏီများသည် ကုန်ပစ္စည်းနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများကို ဒေသခံများမှ ဝယ်ယူခြင်းမရှိသောကြောင့် ဒေသခံ များ၏စီးပွားရေးကိုအဓိပ္ပာယ်ရှိရှိထိရောက်စွာပံ့ပိုးပေးနိုင်မှုမရှိပါ။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်နေရာ များတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းမလုပ်သော ဒေသခံများသည် သတ္တုတူးဖော်ရေးသမားများထံသို့ ဒီဇယ်၊ စက် ယန္တရားနှင့် အစားအသောက်ရောင်းချခြင်းကြောင့် စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်များရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကုမ္ပဏီများနှင့်ဒေသခံများအကြား ပဋိပက္ခဖြစ်သောနေရာများတွင် ၎င်းတို့ကြားတွင် စီးပွားရေးအကျိုးကျေးဇူး အနည်းငယ်သာရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ - အကြီးစားသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီတစ်ခု၏လုပ်ကွက်နေရာတွင် လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများကို ကုမ္ပဏီများရှိသည့်နေရာတွင် ရောင်းချလိုခြင်းမရှိသည် ကို တွေ့ရပါသည်။ အခြားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီသည် ၎င်းတို့၏ အလုပ်သမားများကို ဒေသခံရွာသားများ ရောင်းချသော ပစ္စည်းများမဝယ်ယူရန် ညွှန်ကြားထားသည်ဟု ဆိုသည်။

■ **စိုက်ပျိုးရေးနှင့်ငါးဖမ်းခြင်းလုပ်ငန်းများကို ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်မှု။** မြေယာဆုံးရှုံးမှု သို့မဟုတ် ပျက်စီးမှုများကြောင့် ထိခိုက်သောအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများအပါအဝင် (အပိုင်း ၅.၃၊ မြေယာကိုကြည့်ရန်) လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးယိုယွင်းလာသည့် ထိခိုက်မှုအပေါ် စိုးရိမ်မှုများ ရှိသည်ကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားကြပါသည်။ ဥပမာ- ဘီလပ်မြေစက်ရုံနားရှိ လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏ ဟင်းသီးဟင်းရွက်စိုက်ခင်းပေါ်တွင် ဖုန်များတက်နေပြီး ဖယ်ရှားရန်ခက်ခဲ၍ တစ်ခါတစ်ရံ စားရန်ကြောက်ရွံ့ကြ သည့်အပြင် သီးနှံများအတွက် ဓာတ်မြေဩဇာကိုလည်း ပိုသုံးလာကြရပါသည်။ အချို့လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏ အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များအပေါ် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများ ရှိလာမည်ကိုလည်း စိုးရိမ်ကြသည်။ ရွှေတူးဖော် သည့်သတ္တုတွင်းတစ်ခုမှ ငါးဖမ်းသည့်ချောင်းတစ်ခုသို့ စွန့်ပစ်ရေများထုတ်လွှတ်သောကြောင့် ငါးရရှိမှုနည်းပါး သွားသည်ဟု ဒေသခံများက ပြောဆိုကြပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၇၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုများကို ကြည့်ပါ။)

■ **လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများ ဆုံးရှုံးခြင်း။** ရွှေတူးဖော်သောနေရာ အတော်များများတွင် အကြီးစားသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများကို ခွင့်ပြုမိန့်ပေးခြင်းသည် လက်လုပ်လက်စား သတ္တု တူးဖော်သူများအနေနှင့် မိမိတို့ရရှိလေ့ရှိသော ဝင်ငွေဆုံးရှုံးသွားသည့်အပြင် ထို့အတွက် လျှော်ကြေးငွေ သို့မ ဟုတ် အခြားရွေးချယ်နိုင်သည့် အလုပ်အကိုင်များ ထောက်ပံ့ခြင်းလည်း မရရှိခဲ့ကြပါ။ ၎င်းသည် ပဋိပက္ခတစ်ခု အဖြစ်သို့ ဦးတည်သွားစေပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၆၊ လုံခြုံရေးနှင့်ပဋိပက္ခကို ကြည့်ပါ။) ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် သတ္တု တွင်းခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် ယခင်လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေသော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်း ပိုင်ရှင်များကို ကုမ္ပဏီထူထောင်ရန် ကူညီခဲ့ပြီး အသေးစားခွင့်ပြုမိန့်များရရှိရန် ကူညီခဲ့ကြပါသည်။ အခြားသော ဖြစ်ရပ်များတွင် သတ္တုတူးဖော်သူများအဖွဲ့သည် အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့၍ အသေးစားလိုင်စင်ရရှိရန် လုပ်ကွက်နေရာ တစ်ခု (သစ်တောမြေ) အတွင်း လျှောက်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အကြီးစားရွှေတူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီတစ်ခု

သည် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သူများကို ကုမ္ပဏီ၏ရှယ်ယာဝင်အဖြစ်ပါဝင်စေပြီး လုပ်ကွက်အတွင်းရှိ မြေ အောက်လှိုက်ကူ တူးဖော်ခြင်းများတွင် လုပ်ကိုင်စေပါသည်။

- **သတ္တုလုပ်ငန်းများသည် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်မှုကို လှုံ့ဆော်ပေးသည်။** သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော သတ္တု တူးဖော်သည့် နေရာအများစုတွင် ပြည်တွင်းပြောင်းရွှေ့လုပ်သားများသည် အကြီးစား သတ္တုတွင်းတွင် သော် လည်းကောင်း၊ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများအဖြစ် သော်လည်းကောင်း လုပ်ကိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကုမ္ပဏီအလုပ်သမားများသည် သာမန်အားဖြင့် နေရာထိုင်ခင်းပေးထား၍ အလုပ်လုပ်ကိုင်စေပြီး ဒေသခံပြည်သူများဖြင့် ဆက်သွယ်မှုနည်းကြပါသည်။ နေ့စားအလုပ်သမားများနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တု လုပ်သားများသည် မိမိတို့၏ ရွာများတွင်နေထိုင်ကြပြီး (ပြောင်းရွှေ့လုပ်သားရွာများဖြစ်လာသည်) သို့မဟုတ် မူလရွာများတွင် ယခင်နေထိုင်သောရွာသားနှင့်အတူလည်း နေထိုင်ကြသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ လက်လုပ် လက်စား လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အခြားတိုင်းဒေသကြီးများမှ ပြောင်းရွှေ့လုပ်သားများသည် ဒေသခံပြည်သူများ နှင့်ထိတွေ့ဆွေးနွေးပြီး တိုင်းရင်းသားများထံမှ မြေများကို ဈေးပေါပေါဖြင့်ဝယ်ယူသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ နောက် ၎င်းတို့အမည်ဖြင့် မှတ်ပုံတင်ပြီး ရွှေ့တူးဖော်သူများထံသို့ ပြန်လည်ငှားရမ်းကြပါသည်။ ခရစ်ယာန် ဘာသာကို အများဆုံးကိုးကွယ်ကြသော ဒေသခံတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ နေထိုင်ကြသောနေရာတစ်ခုတွင် ပြောင်းရွှေ့လုပ်သားများရှိနေခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ ဘာသာရေးခေလေ့များကို အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေပါသည်။ အကြောင်းမှာ ထိုလုပ်သားများသည် တနင်္ဂနွေနေ့ကို ဘာသာရေးအရ အနားယူသည့်ရက်အနေနှင့် မလေးစား ကြသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

အများပြည်သူ၊ ဒေသခံများနှင့်သက်ဆိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လုံလောက်သည့် လူနေမှုအဆင့်အတန်း တစ်ခုရရှိပိုင်ခွင့်၊ အမြင့်ဆုံးရ ရှိ နိုင်သော စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာကျန်းမာရေး စံနှုန်းရပိုင်ခွင့်၊ ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ သွားလာနိုင်ခွင့်၊ အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာလုံခြုံရေး စသည့်အခွင့်များ ရပိုင်ခွင့်။

- **လျှပ်စစ်မီးနှင့်ရေ။** သွားရောက်တွေ့ဆုံခဲ့သော ဒေသခံအတော်များများသည် လျှပ်စစ်မီး မရရှိကြပါ။ နေရာ အတော်များများတွင် အကြီးစားသတ္တုကုမ္ပဏီများသည် လျှပ်စစ်မီးကြိုးများသွယ်တန်းပေးထားပြီး အနီးရှိ ဒေသခံများသို့ လျှပ်စစ်မီးပံ့ပိုးပေးထားပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ဒေသခံများအသုံးပြု နေသည့် ရေကို အသုံးပြုသောကြောင့် လျှပ်စစ်မီးကို လျှော့ကြေးအဖြစ် တပ်ဆင်ပေးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အနည်းဆုံး လုပ်ကွက်နေရာနှစ်ခုတွင် ဒေသခံများသည် ကုမ္ပဏီများပံ့ပိုးပေးသည့် လျှပ်စစ်မီးကို အမျိုးသား မဟာဓာတ်အားလိုင်းမှပေးသောမီးထက် ပိုမိုပေးနေရသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဖြစ်စဉ်အချို့တွင် သတ္တုတူးဖော် ခြင်း၏ ရလဒ်အနေဖြင့် ရေရှားပါးမှု သို့မဟုတ် ညစ်ညမ်းမှုများဖြစ်ပေါ်လာပြီး ကုမ္ပဏီများမှ ဒေသခံများကို ရေပံ့ပိုးပေးခြင်း သို့မဟုတ် ရေတွင်းများ ပိုမိုနက်နက်တူးဖော်ရန် ပံ့ပိုးပေးရသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဖြစ်ရပ်တစ်ခု တွင် ဒေသခံများသည် ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် ငွေပေးချေရပြီး ကုမ္ပဏီမှပံ့ပိုးသော သောက်သုံးရေနှင့်အိမ် သုံးရေသည်လည်း လုံလောက်မှုမရှိဟု ပြောဆိုကြပါသည်။ အခြားဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင်လည်း ကုမ္ပဏီမှပံ့ပိုးသော ရေအရည်အသွေးအပေါ် သံသယရှိသည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားပါသည်။
- **ငွေကြေးတန်ဖိုးများ ဖောင်းပွလာခြင်းနှင့် ဒေသခံများရရှိသည့် ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် ဖိအားများရှိလာခြင်း။** အသေးစားလုပ်ငန်းများနှင့် အကြီးစားသတ္တုတွင်းစီမံကိန်းတစ်ခုလည်ပတ်နေသော နေရာတစ်ခုတွင် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းကြောင့် လူဦးရေများလာကာ အစားအသောက်ဈေးနှုန်းမြင့်တက်လာပြီး ဒေသခံများအပေါ် ဆိုးရွား သည့်ထိခိုက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ထိုနေရာရှိ ဒေသ၏ကျန်းမာရေးဆေးခန်းမှာ ဝန်နှင့်အား မမျှမှုများဖြစ်နေ ပြီး၊ လာရောက်ပြသသူများ အလွန်အမင်းများပြားလာသော်လည်း ကုမ္ပဏီ၏ဆေးပေးခန်းများတွင်မူ ၎င်းတို့၏

အမြဲတမ်းလုပ်သားများသာ သွားရောက်ကုသခွင့်ရှိသောကြောင့် ဒေသခံပြည်သူများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သား အတော်များများသည် ဒေသ၏ဆေးရုံတစ်ခုကိုသာ အားကိုးနေရသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

- **လမ်းများ ပျက်စီးခြင်း သို့မဟုတ် ပိတ်သွားခြင်း။** အကြီးစားသတ္တုတွင်းနှစ်ခုတွင် ယခင်က ဒေသခံများအသုံးပြုသော လမ်းများပိတ်သွားခဲ့ပါသည်။ လမ်းတစ်ခုသည် ကုမ္ပဏီ၏ထရပ်ကားနှင့် ကားများသွားသောကြောင့်ပျက်စီးသွားခဲ့ပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ဒေသခံများအသုံးပြုသော လမ်းသည် ယမ်းခွဲချိန်များတွင် ဒေသခံများထံသို့ ကြိုတင်ကြေညာခြင်းမရှိဘဲ ပိတ်ထားခြင်းကြောင့် အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေပါသည်။
- **ပညာရေး။** အချို့သောနေရာများတွင် အကြီးစားသတ္တုကုမ္ပဏီများနှင့် တရားမဝင်သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်များသည် ကျောင်းများ တည်ဆောက်ခြင်း၊ ဆရာ/ဆရာမများနေထိုင်သည့်အဆောင်များ တည်ဆောက်ခြင်းတွင် ထည့်ဝင်မှုများရှိခဲ့သော်လည်း အနတ်လက္ခဏာဆောင်သော ထိခိုက်မှုများရှိခဲ့သည်ဟု အစီရင်ခံထားပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၅) အမျိုးသမီးများနှင့်ကလေးများကလျာတွင် ကြည့်ရန်။) တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်သော နေရာတစ်ခုတွင် ဒေသခံကလေးများသည် စက်ရုံအလုပ်သမားများ၏ ဗမာကလေးများနှင့်အတူ ကျောင်းတစ်ခုတည်းကို တက်ရ၍ ဗမာစကားအားနည်းသောကြောင့် အခွင့်အရေးပေးမှုနည်းပါးသည်ဟု အစီရင်ခံထားပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအမွေအနှစ်များ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ဒေသခံများ၏ယဉ်ကျေးမှုထုံးတမ်းအစဉ်အလာများတွင် ပါဝင်နိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ပိုင်ခွင့်။

- **ဘာသာရေးအဆောက်အအုံများ ပျက်စီးခြင်း။** ကျောက်ထုတ်လုပ်သည့် လုပ်ကွက်များတွင် ယမ်းဖောက်ခြင်းများရှိသောကြောင့် စေတီပုထိုးများနှင့် အခြားသော ထင်ရှားသည့်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနေရာများ ကွဲအက်ကြောင်းများရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အကြီးစားသတ္တုလုပ်ကွက်အနီး စေတီပုထိုးများ ပတ်လည်ရှိမြေများပျက်စီးသွားသောကြောင့် စိုးရိမ်စရာဖြစ်စေသည်ဟု ဒေသခံများက ဆိုပါသည်။ ၎င်းကို နှစ်နှာကြေးပေးရန် ကုမ္ပဏီမှ ဆောက်လုပ်ရေးပစ္စည်းများ ပေးအပ်ခဲ့သော်လည်း ဒေသခံများသည် ဤကဲ့သို့ တုံ့ပြန်မှုအပေါ် ကျေနပ်မှုမရှိပါ။ ယေဘုယျအားဖြင့် ကုမ္ပဏီများသည် ဘာသာရေးဆိုင်ရာနေရာများကို အရှိအသေပေးပြီး ပွဲလမ်းသဘင်များအတွက် ဒေသန္တရဘုန်းကြီးကျောင်းများကို အလှူဒါနပြုခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် အချို့သော သတ္တုလုပ်ကွက်နေရာများတွင် ဒေသခံများသည် ထုံးကျောက်တောင်၏ ထိပ်များတွင် နောက်နောင်သတ္တုတူးဖော်ခြင်းများ မပြုလုပ်နိုင်ရန် စေတီပုထိုးများ တည်ထားကိုးကွယ်ကြသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်နေရာတစ်ခုတွင် အလွန်အိုဟောင်းနေသော ဘုန်းကြီးကျောင်း သုံးကျောင်းအနီးရှိ ဘုန်းကြီးကျောင်းမြေတွင် (တစ်ခုမှာ နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ ကျော်ပါသည်) ညအချိန်၌ ရွှေတူးဖော်သည့်အလုပ်ကိုပြုလုပ်ကြသည်။
- **သစ်တောပြုန်းတီးမှုကြောင့် ဆေးဖက်ဝင်အပင်များ ဆုံးရှုံးနိုင်ဖွယ်ရှိလာခြင်း။** လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ကွက်အတော်များများတွင် အခြားတိုင်းဒေသများမှလာသော သတ္တုလုပ်သားများသည် ဒေသခံများကဲ့သို့ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို အလေးပေးထိန်းသိမ်းမှုမရှိသောကြောင့် စိုးရိမ်မှုများရှိသည်ဟု ဖွင့်ဟပြောဆိုကြပါသည်။ အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ဘိုးဘေးဘီဘင်က သိရှိခဲ့သော ဆေးဖက်ဝင်အပင်များသည် သစ်တောပြုန်းတီးမှုကြောင့် ဆုံးရှုံးနိုင်ဖွယ်ဖြစ်နေသည်ကို စိုးရိမ်နေကြပါသည်။

(ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်း၊ လမ်းညွှန်ချက်နှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၄။ ဒေသခံအသိုင်းအဝိုင်းနှင့်သတ္တုတွင်းများတွင် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများလုပ်ဆောင်ခြင်း။

နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ

- [ICMM Sustainable Development Framework](#)
- IFC Performance Standards and Guidance Notes:
 - [PS 1 – Assessment and Management of Environmental and Social Risks and Impacts](#)
 - [PS 4 – Community Health, Safety and Security](#)
 - [PS 8 – Cultural Heritage](#)
- [UN Guiding Principles on Business and Human Rights](#)
- [UN International Bill of Human Rights and Core Human Rights Instruments](#)

ဒေသတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့်သဘောတူညီချက်များဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ

- Centre for Social Responsibility in Mining, [Good Practice Note: Community Development Agreements](#)
- EI Sourcebook, [Good Practice Note on Community Development Agreements](#)
- ICMM, [Approaches to Understanding Development Outcomes from Mining](#)
- ICMM, [Community Development Toolkit](#)
- ICMM, [Human Rights in the Mining and Metals Industry: Integrating Human Rights Due Diligence into Corporate Risk Management Processes](#)
- ICMM, [Understanding Company-Community Relations Toolkit](#)
- IFC, [Understand Project Induced In-Migration](#)
- IFC, [Strategic Community Investment: A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets](#)
- IIED, [A Guide to Applying the Spirit of Free, Prior, and Informed Consent in Industrial Projects](#)
- IIED, [Shared Value, Shared Responsibility](#)
- Oxfam, [Women, Communities and Mining: The Gender Impacts of Mining and the Role of Gender Impact Assessment](#)
- Rio Tinto, [Why Cultural Heritage Matters](#)
- UNDP, [Extractive Industries Strategy Note](#)
- World Bank, [Gender Dimensions of the Extractive Industries: Mining for Equity](#)
- World Bank, [Large Mines and Local Communities: Forging Partnerships, Building Sustainability](#)

ဒေသခံများအား အလုပ်အကိုင်ပေးရေးနှင့် သွင်းအားစုကွင်းဆက်များဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ

- GIZ, [Cooperative Vocational Training in the Mineral Resource Sector](#)
- ICMM, [Mining: Partnerships for Development Toolkit](#)
- IFC, [A Guide to Getting Started in Local Procurement](#)
- IFC, [Investing in People: Sustaining Communities through Improved Business Practice](#)

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများ

မြေယာ

မြေယာ

ဤအပိုင်းတွင် အောက်ပါအချက်များပါဝင်ပါသည်။

- (က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာ
 - မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု၊ လက်လှမ်းမီမှုနှင့် အသုံးချမှု
 - စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့်မူဝါဒမူဘောင်
- (ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များ
 - မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု၊ လက်လှမ်းမီမှုနှင့်အသုံးချမှု
 - ပြန်လည်နေရာချထားရေး
 - မြေယာနှင့်ဆက်စပ်နေသော အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများ
- (ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ

(က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာများ

မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု၊ လက်လှမ်းမီမှုနှင့် အသုံးချမှု

စုစုပေါင်းလူဦးရေ၏ ၇၂% ခန့်သည် ကျေးလက်ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြပြီး အိမ်ခြေ ၃၈% ကျော်သည် စိုက်ပျိုးရေးကို အခြေခံပြီး ဝင်ငွေရရှိကြသည်။³²⁹ မြေသည် ကျေးလက်နေပြည်သူများအတွက် အရေးအပါဆုံး ပိုင်ဆိုင်မှုဖြစ်သည်။ ဓလေ့ထုံးစံအရ မြေငှားရမ်းခြင်းစနစ်များထဲတွင် အများပိုင်မြေများ အသုံးပြုခြင်းသည် သာမန်လုပ်လေ့လုပ်ထ လှိုင်သော စနစ်တစ်ခုဖြစ်၍ နှစ်ပေါင်းများစွာ ငှားရမ်းအသုံးပြုကြသော်လည်း ဥပဒေအရ ပိုင်ဆိုင်ထားခြင်း မဟုတ်ပါ။³³⁰ သို့သော် ဗဟိုထိန်းချုပ်ပြီး ရှုပ်ထွေးသော မြေယာမှတ်ပုံတင်သည့်စနစ်ကြောင့် ကျေးလက်ဒေသရှိ မြေအတော်များများသည် တရားဝင် မှတ်ပုံတင်ထားခြင်းမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် မြေယာနှင့်ပတ်သက်၍ အစိုးရမှ ကုမ္ပဏီများအသုံးပြုရန် မြေသိမ်းယူခံရခြင်းအန္တရာယ်မှ တစ်ဦးခြင်းနှင့်အဖွဲ့များ အပါအဝင် ဒေသခံမြေအသုံးပြုသူများနှင့် မူလဓလေ့ထုံးစံအရပိုင်ဆိုင်သူများကို ကာကွယ်ပေးရန် အားနည်းချက်များရှိပါသည်။ ထို့အပြင် မြေပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများသေချာမှုမရှိဘဲ ဘာသာပြန်ဆိုထားသောကြောင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုများကို တစ်ဦးမှတစ်ဦး ပြောင်းလွှဲသည့်အခါ အငြင်းအခုံများရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်တပ်မှ စီးပွားရေးနှင့်အခြားအသုံးချမှုများအတွက် မြေယာသိမ်းယူခြင်းများမှာ သမိုင်းတစ်လျှောက် ဖြစ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရပြီး၊ ရွာသားများကို သီးနှံလျော်ကြေး၊ အိမ်အတွက်လျော်ကြေးနှင့် မြေယာလျော်ကြေးများ မပေးခြင်း၊ ရှင်းလင်းမှုများမရှိခြင်းနှင့် အတားအဆီးများ အပါအဝင် ထိုနေရာများတွင် အင်အားသုံး မောင်းထုတ်ခြင်းများကဲ့သို့သော ပုံစံများရှိပါသည်။ ဤသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် ဒေသခံများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းကို ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်ခဲ့ပြီး မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုများ၊ လက်လှမ်းမီမှုများနှင့် မြေအသုံးချမှုအခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အငြင်းအခုံများ

329 Myanmar Ministry of Labour, Immigration and Population, Central Statistical Organisation and ILO, Myanmar Labour Force, Child Labour and School to Work Transition Survey, 2015, p. 5 and 8
 330 Transnational Institute ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်ငြင်းဆိုခဲ့ရသည်၊ ဗမာနိုင်ငံရှိ မြေပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးနှင့်တိုင်းရင်းသား ပဋိပက္ခ၊ မေလ ၂၀၁၃ ခုနှစ်။

ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။³³¹

သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် မြေအသုံးချမှုနှင့်ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှုများသည် တရားဝင်နှင့်တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များအကြား မကျေနပ်မှုများ ပိုမိုဆိုးရွားစေနိုင်ပါသည်။ သာမန်အားဖြင့် အကြီးစားနှင့်အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းများတွင် တရားဝင်မြေအသုံးချမှုများပိုမိုရှိပါသည်။ သို့သော် လက်လုပ် လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများသည် သေချာမှုမရှိသော သို့မဟုတ် မြေအသုံးချမှုမရှိသော သို့မဟုတ် တရားမဝင်အသုံးပြုကြသော နေရာများတွင် လုပ်ကိုင်ကြရပြီး ၎င်းတို့၏အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းအတွက် မြေယာကိုအသုံးပြုမှုအပေါ်မူတည်နေသော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းလုပ်သားများအတွက် အန္တရာယ်များတိုးလာနိုင်ပါသည်။³³²

SWIA ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် အခြေခံကျသော အကြောင်းအရာသည် မြေယာအခွင့်အရေးဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ကွက်များအတွင်း သွားရောက်လေ့လာချက်များအရ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု၊ လက်လှမ်းမီမှု၊ အသုံးချမှုများနှင့် ဆက်စပ်မှုများသည် ဆိုးရွားသည့်အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သောထိခိုက်မှုများဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ထိုတွေ့ရှိချက် အသေးစိတ် ကို အောက်ပါအပိုင်း (ခ) တွင် ဆက်လက်ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပါသည်။

စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့်မူဝါဒမူဘောင်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေအသုံးချမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၁၁ ခုနှစ်များမှ စတင်ကာ လူအများစိတ်ဝင်စားမှုကို ခံနေရပါသည်။ ၎င်း၏အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမှာ ယခင်အစိုးရ၏ နိုင်ငံရေးနှင့်စီးပွားရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့်ဆက်သွယ်နေပြီး နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို အလေးပေးမှုများ ပါဝင်နေပါသည်။³³³ မြေအသုံးချမှုနှင့်ပတ်သက်၍ စီမံအုပ်ချုပ်သော အဓိကကျသည့် ဥပဒေသုံးခု ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ - ၁၈၉၄ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ မြေသိမ်းအက်ဥပဒေလက်စွဲ³³⁴ မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့်မြေရိုင်းများ စီမံခန့်ခွဲရေးဥပဒေ ၂၀၁၂ ခုနှစ်³³⁵ နှင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် လယ်ယာမြေဥပဒေ³³⁶ တို့ဖြစ်ပါသည်။ ထိုဥပဒေများကိုအောက်တွင် အကျဉ်းချုပ် ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် အစိုးရသစ်၏ သဘောထားသည် ရှင်းလင်းမှုမရှိသော်လည်း ၂၀၁၄ နှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်များတွင် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှု အမြောက်အမြား ပြုလုပ်ပြီးနောက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အမျိုးသားမြေအသုံး ချမှုမူဝါဒ (NLUP)³³⁷ သည် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ဒေသခံ အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အကိုးအကားဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

ပြောင်းလဲမှုများရှိနေသော်လည်း မြေယာနှင့်ပတ်သက်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေနှင့်မူဝါဒများသည် တစ်ပိုင်းတစ်စ၊ ရှေ့နောက်ကိုက်ညီမှုမရှိ မပြည့်စုံလျက်ရှိပါသည်။ မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများနှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုအခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးနိုင်မှုမရှိသေးပါ။ အဓိကပြဿနာသည် မြေယာသက်တမ်းများအနေဖြင့် စိတ်ချလုံခြုံမှုမရှိခြင်းများဖြစ်ပြီး၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် မြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်းစနစ်သည် မြန်ဆန်မှုမရှိဘဲ ရှုပ်ထွေးသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ရှုပ်ထွေးမှုကိုဖြစ်စေသော အကြောင်းအရာများထဲတွင် လုပ်ကွက်လုပ်ကိုင်မှုရှိထားပြီးသော နေရာများပြင်ဆင်ပုံ (Cadastral) မရှိခြင်းသည်လည်း တစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ ထိုကဲ့သို့ Cadastral မရှိသောကြောင့် ဝန်းကြီးဌာနများစွာမှ သုံးနေသော မြေပုံများနှင့်မြေအမျိုးအစားများမှာ ထပ်နေခြင်း၊ ရှုပ်ထွေးမှုရှိခြင်း၊ လက်ရှိမြေအသုံးချနေသောပုံစံကို ကိုယ်စားပြုနိုင်မှု မရှိသေးပါ။ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုများသည် အသေးစားလယ်ယာပိုင်ဆိုင်သူများအတွက် လုံခြုံမှုမရှိဘဲ အထူးသဖြင့် (၁) ရှုပ်ထွေးပြီး ကြန့်ကြာသော မြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကြောင့် မှတ်ပုံတင်သည့် နှုန်း နည်းပါးခြင်း၊ (၂) လက်ရှိတွင်ရှိပြီးသား မြေအသုံးချမှုကို ထင်ဟပ်မှုမရှိသည့် မြေအမျိုးအစားအားသတ်မှတ်ထားခြင်း (၃) မလေ့ထုံးတမ်းအရ မြေပိုင်ဆိုင်မှုများကို အသိအမှတ်ပြုမှု နည်းပါးခြင်း (၄) မှတ်ပုံတင်ထားသော မြေအသုံးချမှုပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးမှုအားနည်းခြင်း၊ (၅) မြန်ဆန်မှုမရှိသော မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် (၆) လုံလောက်

331 နေရာရွေ့ပြောင်းမှုအတွက် ဖြေရှင်းချက် ၊ မြေအသုံးချမှုဥပဒေနှင့်မြန်မာနိုင်ငံရှိ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ မေလ ၂၀၁၅ ခုနှစ် စာမျက်နှာ ၁၇။
332 IIED ၊ လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ စိန်ခေါ်မှုများကို တုံ့ပြန်ခြင်း။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ - ၆။
333 MCRB မြေယာ အတိုချုပ်စာတမ်း ၊ မတ်လ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ ၄။
334 ၁၈၉၄ ခုနှစ် မြေအသုံးချမှု အက်ဥပဒေ၊ အိန္ဒိယ အက်ဥပဒေ (၁) ။
335 မြေလွတ်၊ မြေရိုင်း နှင့် မြေလပ်များစီမံခန့်ခွဲမှု ဥပဒေ ၂၀၁၂ ခုနှစ်
336 ၂၀၁၂ ခုနှစ် လယ်ယာမြေ ဥပဒေ။
337 အမျိုးသား မြေအသုံးချမှု မူဝါဒ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

သည့် စိတ်ချရမှုမရှိဘဲ အကြီးစားမြေအသုံးချမှုများကို မြင့်တင်ခြင်းများလုပ်ဆောင်နေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။³³⁸

သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေအရ မြေယာ ခွင့်ပြုမိန့်ပေးခြင်း

၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၅၀ နှင့် ၁၅၁ အရ ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်ခွင့် ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင် ထားသူသည် သက်ဆိုင်ရာမြေပိုင်ရှင်၊ လူနေထိုင်ရာအိမ်များ၊ အဆောက်အအုံ သို့မဟုတ် လူနေအိမ်များ ဆောက်လုပ်နေသည့် ဆောက်လုပ်ရေးနေရာများနှင့် မီတာ ၂၀၀ အကွာအတွင်း၊ စိုက်ပျိုးသီးနှံများစိုက်ပျိုးရန် ရှင်းလင်းထားသော မြေနေရာများမှ ၁၀၀ မီတာအကွာ၊ ဆည်မြောင်း၊ ရေကန်၊ ရေတံ သို့မဟုတ် ရေသိုလှောင်သည့် မြေနေရာများမှ ၂၀၀ မီတာအတွင်း မြေယာကို တစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုင်ဆိုင်ထားခြင်း သို့မဟုတ် မြေအသုံးချရန် တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်များထံမှ စာဖြင့် ရေးသားထားသော သဘောတူညီချက်ကို ရယူရမည်ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် ယင်းမြေနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဝန်ကြီးဌာန၊ အစိုးရဌာန၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်း၏ စာဖြင့်သဘောတူညီချက်ကို မီးရထားလမ်းဖောက်လုပ်ရန်အတွက် သီးသန့်ထားသော မြေ သို့မဟုတ် ထိုသို့ သီးသန့်ထားသောမြေ နယ်နိမိတ်မှ မီတာ ၅၀ အကွာအဝေးအတွင်းရှိ မြေ၊ မြို့နယ် နယ်နိမိတ်အတွင်း သို့မဟုတ် မြို့နယ်နယ်နိမိတ်မှ³³⁹ မီတာ ၂၀၀ အကွာအဝေးအတွင်းရှိမြေ၊ ဘာသာရေးကိစ္စရပ်များအတွက် သီးသန့်ထားသော မြေဧရိယာမှ မီတာ ၂၀၀ အတွင်းရှိ မြေ၊ မြစ်ကမ်းပါးနယ်နိမိတ်မှ မီတာ ၂၀၀ သို့မဟုတ် အမြစ်စီးဆင်းနေသည့် ချောင်း၊ ရေကမ်းပါးမှ မီတာ ၁၀၀ အကွာအဝေးအတွင်းရှိ မြေများအတွက် သဘောတူညီချက် ရယူရန် လိုအပ်ပါသည်။

ရှာဖွေခြင်း သို့မဟုတ် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း လုပ်ငန်းများအတွက် မြေပိုင်ရှင်များ သို့မဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်နေရာများရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များထံမှ ခွင့်ပြုချက်တောင်းဆိုရန် မလိုအပ်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

မြန်မာအစိုးရနှင့် ၁၈၉၄ မြေသိမ်းအက်ဥပဒေလက်စွဲအရ မြေသိမ်းယူခြင်း

၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အစိုးရသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြေအမျိုးအစားအားလုံး၏ ပိုင်ရှင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ပုဂ္ဂလိကမြေနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။³⁴⁰ ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူသည် မြေ သို့မဟုတ် မြေအသုံးချခွင့်ကို အစိုးရ သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိက ပိုင်ရှင်များမှ ခွင့်ပြုချက်ကို ရယူရမည်။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် မြေကိုငှားနိုင်ပြီး MIC ၏ ထောက်ခံချက် သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုမိန့်ဖြင့် ၁ နှစ်ထက်ကျော်သော မြေငှားရမ်းမှုကို လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။

အစိုးရအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အကျိုးအလို့ငှာ သို့မဟုတ် အများပြည်သူ အကျိုးအလို့ငှာ မြေအသုံးချမှုအတွက် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများအတွက်အပါအဝင်အတင်းအကြပ်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည်။ ၁၈၉၄ ခုနှစ်မြေသိမ်းအက်ဥပဒေလက်စွဲအရ ကုမ္ပဏီတစ်ခုမှ မြေအသုံးချခွင့်လျှောက်ထားရာတွင် 'အများပြည်သူအတွက် အသုံးဝင်နိုင်ခြေရှိသည့် မြေနေရာ' ဖြစ်သော်လည်း စီမံကိန်းများလုပ်ဆောင်နိုင်ခွင့် ရှိနိုင်ပါသည်။³⁴¹ ဤကဲ့သို့ကိစ္စရပ်မျိုးတွင် အစိုးရအနေဖြင့် မြေယာရယူခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် တာဝန်ရှိပြီး၊ လျှော်ကြေးငွေပေးခြင်းများအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။ သို့သော် ကုမ္ပဏီအတွက်မြေသိမ်းယူခြင်း ဖြစ်သည့်အတွက်ကြောင့် ကုမ္ပဏီမှ လျော်ကြေးထောက်ပံ့ပေးရမည်။ လျော်ကြေးသည် မြေ၏ကာလပေါက်ဈေးကို အခြေခံရမည်ဖြစ်ပြီး ပုဂ္ဂလိကပိုင်မြေပေါ်ရှိအရာများ ထိခိုက်မှုကိုပါ ထည့်သွင်းတွက်ချက်ရမည်။ ဥပမာ - သီးနှံများ၊ ထင်း၊ သို့မဟုတ် နေထိုင်ရာနေရာများ ပြောင်းရွှေ့စေခြင်းနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်နေသောနေရာများ ပြောင်းရွှေ့စေခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။ လျော်ကြေးအဖြစ် ငွေကြေးပေးမည့်အစား မြေယာအစားထိုးပေးမှုကိုလည်း လျော်ကြေးအဖြစ် ပေးနိုင်ပါသည်။ (ပုဒ်မ ၆)။ ထိုကဲ့သို့ ဆုံးရှုံးမှုများသည် မြေသိမ်း

338 OECD၊ OECD ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မူဝါဒဆန်းစစ်ချက်။ မြန်မာ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၀၁၄ စာမျက်နှာ ၂၉၂။
339 Use of the word myo-neh meaning township is confusing in this instance, as all land is within a township, which is one of the main geographical administrative units in Myanmar.
340 မြန်မာနိုင်ငံ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၃၅၊ ၃၇၊ ၃၅၆ နှင့် ၃၇၂။
341 ၁၈၉၄ ခုနှစ် မြေအသုံးချခွင့် အက်ဥပဒေ - ပုဒ်မ ၄၀ (၁) (က)

ယူခြင်း၏ သဘောသဘာဝတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် ကိစ္စရပ်များဖြစ်ပါသည်။ (ပုဒ်မ ၂၃)။

မြေယာနှင့်ပတ်သက်၍ အကြိုစုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းနှင့် ဤမြေကို စိတ်ဝင်စားနေသူများအတွက် ကြေညာချက်ထုတ်
သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအပါအဝင် မြေအသုံးချမှုကို စီမံအုပ်ချုပ်သည့် အခြေခံလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေ
များတွင် ဖော်ပြသတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဥပဒေထဲတွင် မြေသိမ်းယူခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကန့်ကွက်နိုင်သည့် သတ်မှတ်
ချက်များ ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ထိုဥပဒေထဲတွင် ကန့်ကွက်မည့်သူကို ကြားနာသည့် အခွင့်အရေးပေးထားပြီး
အဘယ်ကြောင့် ကန့်ကွက်ရသည်ကို ဆက်လက်ရှင်းလင်းတင်ပြစေပါသည်။ သို့သော် ဤကန့်ကွက်မှုအပေါ်
သမ္မတ၏ဆုံးဖြတ်ချက်သည် နောက်ဆုံးဖြစ်ပြီး လက်တွေ့တွင် ကျယ်ပြန့်သောခံစားခွင့်ဖြစ်သည့် လိုသလို လုပ်ပိုင်
ခွင့်ကို ပေးထားပါသည်။ (ပုဒ်မ ၅)။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် အထိ ဤဥပဒေကို လွှတ်တော်ကော်မတီမှ ဆက်လက်ပြင်ဆင်လျက်ရှိ
ပါသည်။

မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့်မြေရိုင်းများ စီမံခန့်ခွဲရေး ဥပဒေ (VFV) (၂၀၁၂) နှင့် နည်းဥပဒေများ

ဤအပိုင်းတွင် ဖော်ပြထားသော အသေးစိတ်အချက်အလက်များသည် MCRB ၏ ၂၀၁၅ ခုနှစ် မြေယာနှင့်ဆိုင်
သော အကျဉ်းချုပ်စာတမ်းမှ ကောက်နုတ်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး ယခုတွင် ဆက်လက်ပြင်ဆင်လျက်ရှိပါသည်။³⁴²

မြေလွတ်၊မြေလပ်နှင့်မြေရိုင်းများ စီမံခန့်ခွဲရေး ဥပဒေနှင့် အခြားဆက်စပ်သော နည်းဥပဒေများသည် အစိုးရ၏မြေယာ
မူဝါဒကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အထောက်အကူပြုပြီး ရည်ရွယ်ချက်မှာ မြေယာကို စိုက်ပျိုးရေးအတွက်
အသုံးပြု၍ ဝင်ငွေရရှိစေရန်နှင့် တစ်ပါတည်းအခွန်ငွေရရှိရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများတွင် တရားမဝင်
မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်မပြုပါ။ မြေယာနှင့်ဆိုင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်သတ်မှတ်ချက်များ သည် ရှင်းလင်းမှု
မရှိဘဲ အားနည်းသောကြောင့် အစိုးရအနေဖြင့် မြေလွတ်၊ မြေလပ်၊ မြေရိုင်း (VFV) ဟု အမျိုးအစားခွဲခြားသတ်မှတ်
ထားပြီး၊ ထိုနေရာများတွင် လူများပိုင်ဆိုင်နေနိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် ရာသီအလိုက်စိုက်ပျိုးသော လယ်သမားများ
အသုံးပြုနေသောနေရာများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများအရ မြေယာမှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ
သည် ရှုပ်ထွေးသောကြောင့် မြေယာအနည်းငယ်သာပိုင်သော အသေးစားလယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏မြေအပေါ်
လုပ်ပိုင်ခွင့်များမှတ်ပုံတင်ရန် ရုန်းကန်နေရပါသည်။

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများသည် မြေအသုံးချရန် မြေလွတ်၊မြေလပ်နှင့်မြေရိုင်းများအပေါ်တွင် အစိုးရထံသို့ လျှောက်
ထားရရှိနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ထိုမြေကို အသုံးပြုခြင်းနှင့် စိုက်ပျိုးထွက်နှုန်းအတွက် မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့်
မြေရိုင်း ဗဟိုစီမံခန့်ခွဲရေးကော်မတီသို့ လျှောက်ထားနိုင်ရန် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် MIC ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်
ဆောင်ထားခြင်း သို့မဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုနှင့် သို့မဟုတ် မြန်မာနိုင်ငံသားနှင့် ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်နေရ
မည်ဖြစ်သည်။ VFV မြေယာအသုံးချခွင့်သည် ယာယီဖြစ်ပြီး လွှဲပြောင်း၍မရပါ။

မြေလွတ်၊မြေလပ်နှင့် မြေရိုင်း ဗဟိုစီမံခန့်ခွဲရေးကော်မတီသည် နိုင်ငံတော်အကျိုးအလို့ငှာ ပြန်လည်ပိုင်ဆိုင်ခြင်း
သို့မဟုတ် ထိုမြေများပေါ်တွင် သဘာဝသယံဇာတတွေ့ရှိခြင်း အပါအဝင် အကြောင်းအရာအမျိုးမျိုးဖြင့် VFV မြေ
များကို ပြန်လည်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။ VFV နည်းဥပဒေများတွင် တစ်ဦးတစ်ယောက်မှ မြေယာသိမ်းပိုက်ခြင်းအား
ကန့်ကွက်ခြင်း သို့မဟုတ် လျှော်ကြေးငွေပမာဏ နှင့်ပတ်သက်၍ ငြင်းဆန်ခြင်းများအတွက် ကာကွယ်ပေးမှုများမှာ
လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် မပါဝင်ပါ။ စီရင်ထုံးဆန်းစစ်ခြင်းအား သတ်မှတ်ချက်များလည်း မရှိပါ။ ထို့ကဲ့သို့ ဥပဒေနှင့်
နည်းဥပဒေအကြား ကွာဟချက်များကို ဝေဖန်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ပြဌာန်းထားသော ဥပဒေများတွင်
မြေယာကို "ထိပါးခြင်း"သို့ "တားဆီးခြင်း"များ ပြုလုပ်သော မြေယာအရေးလုပ်ကိုင်နေသော ဒေသခံပုဂ္ဂိုလ်များ
အတွက် ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေပြဌာန်းချက်များရှိသော်လည်း၊ မြေလွတ်၊ မြေလပ်၊ မြေရိုင်း (VFV) မြေများနှင့်ပတ်သက်ပြီး

342 MCRB မြေယာနှင့်ဆိုင်သော အတိုချုပ်စာတမ်း၊ မတ်လ ၂၀၁၅။

အခွင့်အရေးများအတွက် ဆန္ဒပြသူများအပေါ် ၎င်းဥပဒေများကိုအသုံးပြုလျှင် ထိုဥပဒေပြဌာန်းချက်ကို အလွဲသုံးစား ပြုခြင်းကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၂ ခုနှစ် လယ်ယာမြေဥပဒေ

၂၀၁၂ ခုနှစ် လယ်ယာမြေဥပဒေအရ လယ်ယာမြေများကို အစိုးရဌာနများ၊ NGOs များ၊ အသင်းအဖွဲ့များနှင့် ကုမ္ပဏီများအပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံသား (သို့) အဖွဲ့အစည်းများမှ မှတ်ပုံတင်၍ ပိုင်ဆိုင်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံခြား ကုမ္ပဏီ များနှင့်သက်ဆိုင်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် မြန်မာ့ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထား၍ ပူးတွဲ ဖတ်ရှုသင့်ပါသည်။

အချို့သော ကန့်သတ်ချက်များရှိသော်လည်း (နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့်စပ်လျဉ်း၍) လယ်ယာမြေဥပဒေ အရ လယ်ယာမြေများကို လွတ်လပ်စွာလွှဲပြောင်းပေးနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လယ်သမားများအဖွဲ့သည် ယင်းနှင့် ပတ် သက်၍ ပြဿနာများရှိသည်ဟု ထုတ်ဖော်တင်ပြထားပြီး ဆင်းရဲသော လယ်သမားများသည် ရေတို အကျိုးအတွက် မိမိတို့ပိုင်သောလယ်များကို ရောင်းချလိုစိတ်ရှိကြသည်။ ရေရှည်တွင် ထိုလယ်သမားများသည် လယ်မရှိ အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းအလုပ်မရှိ ဖြစ်လာနိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။

မြေလွတ်၊မြေလပ်နှင့်မြေရိုင်းစီမံခန့်ခွဲရေး ဥပဒေကဲ့သို့ လယ်ယာမြေဥပဒေသည် လယ်ယာမြေလုပ်ပိုင်ခွင့် ကိုင် ဆောင်ထားသူ၏ လယ်ယာမြေပေါ်တွင်တည်ရှိသော အဆောက်အအုံများ၏တန်ဖိုးအပါအဝင် 'ဆုံးရှုံးမှုမရှိဘဲ' နိုင်ငံ တော်အကျိုးအလို့ငှာ လယ်ယာမြေကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက်ခွင့်ရှိသည်။³⁴³ ဥပဒေတွင် မြေသိမ်းယူခြင်း သို့မဟုတ် လျှော်ကြေးပေးခြင်း သို့မဟုတ် စီရင်မှုဆန်းစစ်ခြင်းအပေါ် ကန့်ကွက်မှုများအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ထည့်သွင်း ထားခြင်းမရှိပါ။

၂၀၁၆ ခုနှစ် အမျိုးသားမြေအသုံးချရေး မူဝါဒ (NLUP)

အမျိုးသားအဆင့် မြေအသုံးချရေး မူဝါဒကို (၂) နှစ်ကြာ ပြင်ဆင်ပြီးနောက် အစိုးရသည် ၂၀၁၆ ခုနှစ်ဇန်နဝါရီလတွင် အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။³⁴⁴ မူဝါဒသည် အဓိကမြေယာဥပဒေချုပ်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲရန် လမ်းညွှန်အဖြစ် အသုံးပြုရန် ရည်ရွယ်ထားသော်လည်း အစိုးရအနေဖြင့် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်မည် မလုပ်ဆောင်မည်ကိုမူ ရှင်းလင်းခြင်း မရှိပါ။

အမျိုးသားမြေအသုံးချမှု မူဝါဒ သည် အောက်ပါအချက်များအပါအဝင် သတ္တုတွင်းနှင့်သင့်လျော်ပြီး အရေးကြီးသည့် ပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းထားပါသည်။ မြေအသုံးချမှု စီမံခန့်ခွဲခြင်း-

- အမျိုးသားမြေအသုံးချမှု ကောင်စီဖွဲ့စည်းခြင်း
- မြေယာအမျိုးစားများနှင့် မြေယာအရည်အသွေးခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း
- မြေသိမ်းယူခြင်း၊ ပြန်လည်နေရာချထားပေးခြင်းနှင့် လျှော်ကြေးပေးခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်
- မြေယာဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ အတွက် ဖြေရှင်းချက်နှင့် အယူခံဝင်ခြင်း။

အမျိုးသားမြေအသုံးချမှု မူဝါဒ (အပိုင်း ၈ နှင့် ၉) သည် တိုင်းရင်းသားများ၏ မြေအသုံးချမှုအခွင့်အရေးများနှင့် မြေ ယာအခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့ တန်းတူညီမျှစွာ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို တိကျပြတ်သားစွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းထားပါသည်။

အမျိုးသားမြေအသုံးချမှု မူဝါဒသည် တိုးတက်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်မှာ ငြင်းမရသော်လည်း အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လယ်သမားအဖွဲ့များ၏ ဝေဖန်ချက်များ ဆက်လက်ရှိနေပါသည်။ မိမိတို့၏နေရပ်ဒေသများမှစွန့်ခွာပြီး ပြောင်းရွှေ့နေ ရသူများအရေအတွက်မြင့်မားနေမှုနှင့် ဆက်စပ်နေသောကိစ္စမှာ ပြည်တွင်းလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကြောင့်သော်

343 ၂၀၁၂ ခုနှစ် လယ်ယာမြေဥပဒေ - ပုဒ်မ ၂၆။
344 ၂၀၁၆ ခုနှစ် အမျိုးသားမြေအသုံးချမှု မူဝါဒ။

လည်းကောင်း ယခင်နှစ်များမှ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားမြေအသုံးချမှု မူဝါဒတွင် မိမိဒေသများသို့ ပြန်၍ ပြန်လည်ထူထောင်ရန် လိုအပ်သည်ကို အသိအမှတ်ပြုသော်လည်း လူအများသည် ဤသို့ လုပ်ဆောင်ရန် ရှင်းလင်းမှု လိုအပ်သေးသည်ဟု ယူဆကြပါသည်။ အမျိုးသားမြေ အသုံးချမှု မူဝါဒသည် တရားမဝင် ဆုံးရှုံးခဲ့သော လူများအတွက်ကိုသာ ရည်ညွှန်းထားပြီး လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများနှင့် ယခင်အစိုးရမှ သိမ်းယူထားခဲ့ သော မြေယာပိုင်ရှင်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ထည့်သွင်းထားခြင်းမရှိပါ။³⁴⁵ အချို့သော အစီရင်ခံစာများအရ အမျိုးသားမြေ အသုံးချမှုမူဝါဒအရ ရေးဆွဲထားသောစနစ်သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူဦးရေတစ်ဝက်ခန့်၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် အသိ အမှတ်ပြုခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ကျန်တစ်ဝက်ခန့်သည် အတင်းအားဓမ္မ သိမ်းယူခြင်းနှင့်အခြားလူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ အလွဲသုံးစားမှုများနှင့်ဆိုင်ရနိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။³⁴⁶ International Commission of Jurists (ICJ) မှ အမျိုးသားမြေအသုံးချမှု မူဝါဒ၏ ချဉ်းကပ်ပုံတွင်အတင်အဓမ္မ သိမ်းယူခြင်းအတွက် နှစ်နာမူများကို ဖြေရှင်းရာတွင် ရှင်းလင်းသည့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းသည့်စနစ် သို့မဟုတ် တရားဥပဒေအရ တာဝန်ယူမှုမရှိဟု ချေပပြောဆို ထားပါ သည်။³⁴⁷

နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ မြေယာအသုံးချမှု

အခြေအနေအများစုအတွက် မြေကိုနိုင်ငံခြားသားတစ်ဦးတစ်ယောက် သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီကို ပုဂ္ဂလိကငွေပေးချေမှုဖြင့် ရောင်းချခြင်း သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း လုပ်ဆောင်ခွင့်မရှိပါ။ သို့သော် အစိုးရအနေဖြင့် ဤကန့်သတ်ချက်များမှ ကင်းလွတ်ခွင့်များကို ခွင့်ပြုပေးနိုင်သည်။ ထို့အပြင် ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် VFV မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် လယ်ယာမြေများကို အစိုးရ၏ ခွင့်ပြုချက်မပါပဲ ရောင်းချခွင့်မရှိပါ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေအရ ခွင့်ပြုမိန့် သို့မဟုတ် ထောက်ခံချက်ပါသည့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် နှစ် ၅၀ အထိ မြေကို ငှားရမ်းအသုံးပြုနိုင်ပြီး တစ်ကြိမ်လျှင် ၁၀ နှစ်ဖြင့် (၂) ကြိမ် သက်တမ်းတိုးနိုင်ပါသည်။³⁴⁸

အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်း

မြေယာဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ကိုင်တွယ်နိုင်ရန် ယခင်အစိုးရ ဦးသိန်းစိန် လက်ထက်တွင် အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့ကို ထူ ထောင်ခဲ့ပါသည်။ လွှတ်တော်၏ လယ်ယာမြေ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ကော်မရှင် (တစ်ဦးတစ်ယောက်စီမှ နှစ်နာမူများ တိုင်ကြားနိုင်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာဖြင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ထူထောင်ခဲ့သည်) နှင့်မြေယာအသုံးချမှုစီမံခန့်ခွဲရေး ဗဟိုကော်မတီ (၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ထူထောင်ခဲ့သည်) တို့သည် ကော်မရှင်၏တွေ့ရှိချက်များကို အကောင်အထည် ဖော်ရန်ဖြစ်သည်။ ကော်မတီအနေဖြင့် ကိုင်တွယ်ခဲ့သောအမှု ၆၉၉ ခုမှ မြေနှင့်လျှော်ကြေးများပြန်ပေးရန် သဘော တူခဲ့သည်။ သို့သော် လက်တွေ့တွင် အရေးအတွက်များပြီး ရှုပ်ထွေးမှုရှိသော မြေယာအငြင်းပွားမှုများကို ကိုင် တွယ်ရန် အစိုးရအတွင်းရှိ စွမ်းဆောင်ရည်နည်းပါးမှုကြောင့် မြေယာများကို လယ်သမားများထံ ပြန်လည်ပေးအပ်ရန် အလွန်နှောင့်နှေးခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်မှ လက်ခံရရှိခဲ့သော နှစ်နာမူ တိုင်ကြား ချက်အများစုသည် မြေယာနှင့်သက်ဆိုင်သော ကိစ္စများဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် မေလတွင် အစိုးရသည် ကော်မတီအသစ်ဖွဲ့စည်းမှုကို ကြေညာခဲ့ပြီး ဗဟိုစစ်ဆေးရေးကော်မတီက သိမ်းယူထားသော လယ်မြေနှင့်အခြားမြေများကို ကိုင်တွယ်ရန်ဖြစ်ပြီး ဒေသခံပြည်သူများနှင့်ကုမ္ပဏီများအကြား ပဋိပက္ခများကို စစ်ဆေးရန်နှင့် ပိုင်ရှင်မှန်ကို ပြန်လည်အပ်နှင်းနိုင်ရန် ကြီးကြပ်ရန်တို့ဖြစ်ပါသည်။³⁴⁹ ကော်မတီအနေ

345 မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် လမ်းဆုံတွင် ရောက်ရှိနေသော မြန်မာနိုင်ငံ။ Transnational Institute ၊ ၅ရက်၊ ဇူလိုင်လ ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 346 Frontier Myanmar ၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ရှင်းလင်းသည့်အခြေခံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၉ ရက်နေ့ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 347 ICJ မှ ပါလီမန်နှင့်အစိုးရအသစ်အတွက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ်အစီအစဉ်၊ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေပညာရှင်များကော်မရှင်၊ မေလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ ၁၂။
 348 VDB ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေသစ်အောက်တွင် မညီလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပြောင်းလဲသွားသနည်း။ အောက်တိုဘာလ ၈ ရက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ- ၂။
 349 BurmaNet News, The Irrawaddy: Government committee to settle all land grab cases in six months, 2 July 2016; Global Witness, Myan-

ဖြင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုမရှိတော့သော လယ်သမားများကို လျှော်ကြေးလုံလောက်စွာပေးချေသည့် မူဝါဒကို အတည်ပြုခဲ့ပြီး အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများ၊ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ပုဂ္ဂလိကများမှ သိမ်းပိုက်ထားပြီး အသုံးမပြုတော့သည့်မြေများကို ပြန်ပေးသင့်သည်ကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ကော်မတီသည် မြေယာကိစ္စအားလုံးကို (၆)လ အတွင်းဖြေရှင်းရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်ဟု အစီရင်ခံတင်ပြထားပါသည်။³⁵⁰

လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော စည်းမျဉ်းမူဘောင်အပေါ် စိုးရိမ်ပူပန်မှု

- မြေယာကိစ္စကို စိုးမိုးအုပ်ချုပ်နေသော လက်ရှိ စည်းမျဉ်းနှင့်မူဝါဒမူဘောင်များအပေါ် စိုးရိမ်မှုများတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်ပါသည်။
- မြေယာသိမ်းယူခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော ဥပဒေများသည် ခေတ်နှင့်လိုက်လျောညီထွေမှုမရှိခြင်းနှင့် မြေယာခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသော သူများအတွက် အခြေအမြစ်ရှိသော အကာအကွယ်နှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ မပါဝင်ခြင်း။³⁵¹
- အစိုးရမှ မြေသိမ်းခြင်းအတွက် 'အများပြည်သူအကျိုးအလို့ငှာ' ဟူသည့်အချက်ကို ခြုံငုံဖော်ပြထားခြင်း သို့မဟုတ် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် မရှိပါ။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ကို ချန်လှပ်ထားခဲ့ခြင်းသည် အလွဲသုံးစားမှုများ ဖြစ်လာစေရန် ဖွင့်ထားပေးခြင်းဖြစ်သည်။
- ပြန်လည်နေရာချထားပေးရေးကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများနှင့်အညီဆောင်ရွက်ရန် စီမံခန့်ခွဲနိုင်သည့် အခြေအမြစ်ရှိသော စည်းမျဉ်းဥပဒေနှင့် မူဝါဒများ မရှိပါ။
- ဓလေ့ထုံးတမ်းအရပိုင်ဆိုင်သောမြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းဥပဒေအရမဟုတ်ပဲ ပိုင်ဆိုင်သူ သို့မဟုတ် အသုံးပြုသူများသည် တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများမရှိသည်ကို လုံလောက်သည့် အသိအမှတ်ပြုမှုများ မပေးပါ။
- အစိုးရအနေဖြင့် ထိုမြေများကို မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့်မြေရိုင်းဟု သတ်မှတ်သော်လည်း အမှန်တကယ်အားဖြင့် ထိုမြေများမှာ ယင်းကဲ့သို့မဟုတ်ပါ။
- မြေယာနှင့်အခြားမရွေ့ပြောင်းနိုင်သော ပိုင်ဆိုင်မှုများဖြစ်သည့် အဆောက်အအုံများ၊ ကိရိယာတန်ဆာများနှင့် စိုက်ပျိုးသီးနှံများဆုံးရှုံးမှု အဆင့်ဆင့်အတွက် သတ်မှတ်ထားသည့်လျှော်ကြေးပမာဏ အသေးစိတ်ဖော်ပြသည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေမရှိပါ။

(ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များ

ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ သတ္တုတူးဖော်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များသည် မြေအသုံးချမှုကို ဆိုးရွားစွာထိခိုက်မှုများ ရှိပြီး အထူးသဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့်ဆက်နွှယ်နေသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ ဖြစ်စေပါသည်။ အဓိကတွေ့ရှိချက်အကျဉ်းချုပ်ကို အောက်တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

mar's Efforts to tackle land grabbing crisis must address the role of the military in perpetuating theft and violence, 11 May 2016.
 350 Ibid
 351 MCRB မြေယာအကျဉ်းချုပ်စာတမ်း ၊ မတ်လ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ ၁၂-၁၃။

မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု၊ ဖြတ်သန်းသွားလာခွင့်နှင့် မြေအသုံးချမှု

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ လုံလောက်သည့် လူနေထိုင်မှုအဆင့်အတန်း ရရှိပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်သောအတွေးအခေါ်နှင့် ပြောဆိုထုတ်ဖော်ခွင့်၊ ထိရောက်စွာကုသမှုခံယူပိုင်ခွင့်။

- **မြေယာများ၏ နယ်နိမိတ်များသည် ရှင်းလင်းစွာမှတ်သားထားခြင်း မရှိပါ။** SWIA ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအရ မြေယာနယ်နိမိတ်များသည် ရှင်းလင်းမှုမရှိသောကြောင့် မည်သည့်မြေပိုင်ရှင်က ပိုင်ရှင်ဖြစ်သည် သို့မဟုတ် မည်သည့်နေရာတွင် ဤမြေကို အသုံးပြုခွင့်ရှိသည်ကို သေချာမှုမရှိသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ အထက်တွင် ညွှန်းဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြေယာဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုမှတ်တမ်း သို့မဟုတ် မှတ်ပုံတင်ခြင်းများသည် ခေတ်နှင့်လိုက်လျော်ညီထွေမှု မရှိတော့သောကြောင့် ပိုမိုရှုပ်ထွေးမှုများဖြစ်ပေါ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရအနေ ဖြင့် ရှုပ်ထွေးမှုကိုဖြစ်ပေါ်စေသော မြေပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်အသုံးချမှုကို ရှင်းလင်းမှုရှိရန်လိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာ- တစ်သီးပုဂ္ဂလများ သို့မဟုတ် အများပြည်သူသည် ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်သည်ဟု ယုံကြည်သောမြေပေါ် သို့မဟုတ် စိုက်ပျိုးခဲ့သောနေရာတွင် ဖြတ်သန်းသွားလာခြင်းကြောင့် စွပ်စွဲခြင်းစွဲချက်တင်ခြင်း ပြုလုပ်ခံခဲ့ရပါသည်။ မြေယာ ဝယ်ယူမှုများတွင်လည်း ရှင်းလင်းမှုမရှိခြင်းသည် ပြဿနာဖြစ်ပေါ်ပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် မြေယာ ဝယ်ယူမှုကို ကုမ္ပဏီကိုယ်စားလှယ်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ကိုယ်စားလှယ်တို့က တိုင်းတာခဲ့ပြီး ဒေသခံပြည်သူ သို့မဟုတ် အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များမပါဝင်ခဲ့သောကြောင့် ရွာသားမှ ကုမ္ပဏီထံသို့ရောင်းချ ခဲ့သော အမှန်တကယ်မြေအရွယ်အစားအပေါ် အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် ကွင်းဆင်းလေ့လာ ချက်များအရ မြေကွက်တစ်ခု၏ မှတ်တမ်းအခြေအနေအပေါ် အစိုးရဌာနများအကြား မရေမရာဖြစ်နေသည့် သာဓကများစွာရှိနေသည်ကို ထုတ်ဖော်တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် မြေစာရင်းဌာနမှ ရွာတစ်ရွာကို ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနတွင် မှတ်ပုံတင်ရန် အဆုံးအဖြတ်ပေးခဲ့သည်။ သို့သော် သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာနသည် (ယခု သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန) သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်ကို ထိုမြေပေါ်တွင် ခွင့်ပြုမိန့်ပေးအပ်ခဲ့ ခြင်းဖြစ်သည်။ နောက်ဥပမာတစ်ခုတွင် သတ္တုတွင်းမြေဟု သတ်မှတ်ထားသည့်နေရာတွင် ကျောင်းတစ်ခုပါဝင်နေပြီး၊ ထိုကျောင်းသည်ခြံစည်းရိုးခက်ထားသော ဧရိယာအတွင်းတွင် ပါဝင်နေသောကြောင့် ဆက်လက်ပညာသင်ကြားခြင်းမျိုး မရှိနိုင်တော့ပါ။
- **လူအများသည် တရားဝင်ပိုင်ဆိုင်ရန် အကန့်အသတ်များရှိခြင်း သို့မဟုတ် ၎င်းတို့နေထိုင်ပြီး စိုက်ပျိုးသော မြေနေရာအပေါ်တွင် အသုံးပြုခွင့် အကန့်အသတ်များရှိခြင်း။** ထိုကဲ့သို့ကိစ္စများသည် လက်လုပ်လက်စား ရွှေတူးဖော်သည့် နေရာများတွင် ဖြစ်ပေါ်သည်ဟု ကြေညာထားပြီး ၎င်းနေရာရှိဒေသခံပြည်သူများသည် MoN-REC ပိုင်သောမြေတွင် (အချို့သည် လိုင်စင်ရှိပြီး အချို့မှာ လိုင်စင်မရှိပါ) နေထိုင်နေကြပါသည်။ သို့မဟုတ် အချို့သော မြေများသည် သစ်တောမြေအဖြစ် ပိုင်ဆိုင်ကြောင်း တရားဝင်ကြေညာထားပြီး သစ်တောဝန်ကြီး ဌာနမှ ကမကထပြု၍ စီမံခန့်ခွဲပါသည်။ အလားတူပင် တရားဝင်ပိုင်ဆိုင်မှု သို့မဟုတ် မြေအသုံးချခွင့်မရှိသောသူ များသည် ကြိုတင်အသိပေးခြင်း သို့မဟုတ် လျှော်ကြေးပေးခြင်းမရှိပဲ ထိုမြေပေါ်မှ ရွှေ ပြောင်းခံရမည့် အန္တရာယ် ကို ရင်ဆိုင်ကြရပါသည်။ ဥပမာ-ကုမ္ပဏီတစ်ခုကို ပေးအပ်လိုက်သောလုပ်ကွက်သည် လက်လုပ်လက်စား စိုက်ပျိုးရေးမြေဖြစ်သည်။ ထို့ကဲ့သို့ပြန်လည်နေရာချထားပေးမှုကို အစိုးရဌာနများတွင် တရားဝင် မှတ်ပုံတင်ခြင်း မရှိသောကြောင့် မရှိမဖြစ် ဝန်ဆောင်မှုများဖြစ်သည့် ကျောင်းများ၊ ဆေးရုံများ၊ လျှပ်စစ်မီး၊ လမ်းများ သို့မဟုတ် ရေရရှိရေး အခြေခံအဆောက်အအုံများကို မရရှိနိုင်ပါ။ (အပိုင်း ၅.၂၊ အများပြည်သူအပေါ် ထိခိုက်မှုနှင့်ဖွံ့ဖြိုး ရေးလုပ်ငန်းများကို ကြည့်ရန်)။
- **တရားဝင်ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်မြေအသုံးချခွင့်များရှိသော်လည်း လူအများစုမှာ မြေပိုင်ဆိုင်ခွင့် လတ်မှတ်များ သို့မဟုတ် အခြားပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်မြေအသုံးချခွင့် သက်သေခံစာရွက်စာတမ်းများမရှိနိုင်ပါ။** လူအများအနေဖြင့် မိမိတို့နေထိုင်

စိုက်ပျိုး သို့မဟုတ် သတ္တုတူးဖော်သည့်မြေနေရာတွင် တရားဝင်ပိုင်ဆိုင်မှုများရှိသော်လည်း ပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် သက်သေပြနိုင်သည့် လက်မှတ်များ သို့မဟုတ် အခြားသော စာရွက်စာတမ်းမရှိပါ။ (ဥပမာ - မြေဝယ်စာချုပ် သို့မဟုတ် ထိုကဲ့သို့ စာရွက်စာတမ်းများ)။ ထိုအခြင်းအရာသည် ခွင့်ပြုကိုင်ဆောင်ထားသော သူများအတွက် စိုးရိမ်စရာ ပြဿနာဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ - ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် မြေကွက်တစ်ခုကို အသုံးပြုရန် စိတ်ဝင်စားပါက ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပြီး လျော်ကြေးပေးရမည်မှာ ကုမ္ပဏီ၏တာဝန်ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော လုပ်ကွက်များတွင် မြေပိုင်ဆိုင်မှု အသိအမှတ်ပြု လက်မှတ်များရယူရန် ကန့်သတ်ချက်များကို ရင်ဆိုင်ရပါသည်။ ဥပမာ - လူတို့ သည် ၎င်းတို့၏မြေကို တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ပြီး မြေပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်ကို ရယူသောအခါ တစ်ဧကစီအတွက် မှတ်ပုံတင်ခကို ပေးဆောင်ရပါသည်။ ထိုတရားဝင်ပေးဆောင်ရမည့်ငွေသည် အချို့သောသူ များအတွက် ဈေးကြီးပြီး အတားအဆီးတစ်ခုဖြစ်နေပါသည်။ လက်တွေ့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် မြေပိုင်ဆိုင်မှု အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်ရရှိရန် အစိုးရအရာရှိများကို လာဘ်ပေးလာဘ်ယူလုပ်ရသောကြောင့် ကုန်ကျစရိတ် သည် အလွန်မြင့်မားပါသည်။

■ **မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့်မြေရိုင်းဟု သတ်မှတ်ထားသောမြေများတွင် ကုမ္ပဏီများကို လုပ်ကွက်ချပေးသည့်အခါ ထိုမြေများသည် ဒေသခံများမှအုပ်စုလိုက်၊ အများပိုင် အသုံးပြုနေသောမြေဖြစ်ပါသည်။** လုပ်ကွက်အတော်များ များတွင် အစိုးရသည် မြေလွတ်၊မြေလပ်နှင့်မြေရိုင်းဟု သတ်မှတ်ထားသော မြေများကို ဒေသခံပြည်သူများမှ ၎င်းတို့၏ စိုက်ပျိုးရေးနှင့်တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေးအတွက် စားကျက်မြေများအဖြစ်အသုံးပြုနေသော်လည်း ကုမ္ပဏီ ကို လုပ်ကိုင်ခွင့်ပေးခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အထက်တွင် ရှင်းပြထားသကဲ့သို့ VFV ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေ များတွင် တစ်ဦးတစ်ယောက်မှ မြေသိမ်းဆည်းခံရမှုအတွက် သို့မဟုတ် ပေးထားသော လျော်ကြေးပမာဏကို ကန့်ကွက်ခြင်း လုပ်ဆောင်လိုပါက အကာအကွယ်ပေးသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းမပါဝင်ပါ။ စီရင်မှုဆန်းစစ်ခြင်း အတွက် သတ်မှတ်ချက်လဲမရှိပါ။ VFV သတ်မှတ်ထားသော မြေအမျိုးအစားနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတင်းအချက် အလက်ရရှိနိုင်မှု မရှိခြင်းနှင့် ကုမ္ပဏီများ ထိုမြေများကို အသုံးပြုရန် စိတ်ဝင်စားနေခြင်းသည် ပြဿနာတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီမှ ရွာလူကြီးအား မြေနှင့်ပတ်သက်၍ အကြောင်းကြားလာသည်မှာ ၎င်းမြေသည် မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့်မြေရိုင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ကြေညာထားပြီးဖြစ်ကြောင်း အသိပေး အကြောင်း ကြားခဲ့ပြီး ယင်းမြေကိုအသုံးပြုရန် စိတ်ဝင်စားနေသည့်အချိန်ပင်ရှိသေးသည်။ သို့သော် ထိုသတင်းအချက် အလက်များအား ရွာသားများထံသို့ ပေးပို့ခြင်း မရှိပါ။ ထိုရွာသားများအနေဖြင့်လည်း ကုမ္ပဏီမှ ၎င်းမြေများကို လွှဲပြောင်းရယူရန် ပြုလုပ်နေကြောင်း သတိမပြုမိခဲ့ကြပါ။

■ **မြေဝယ်သည့်အခါ ဈေးနှုန်းသတ်မှတ်မှုသည် တစ်ဖက်သတ်ဖြစ်ပြီး သင့်သလို ဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့် တစ်ခါတစ်ရံ အရောင်းအဝယ်သည် အတင်းအကြပ်စေခိုင်းခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။** ဥပမာဖြစ်ရပ်များတွင် ကုမ္ပဏီသည် ရွာသား များထံမှ မြေဝယ်ယူရာတွင် ဈေးနှုန်းသတ်မှတ်ခြင်း နှင့်မည်သည့်ဈေးနှုန်းနှင့်ရောင်းချမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အတင်းအကြပ်လုပ်ဆောင်သည်ကို တွေ့ရပြီး တတိယအဖွဲ့မှ ဈေးကွက်တွင် သင့်လျော်သော ဈေးနှုန်းအနေနှင့် မည်မျှရှိသည်ကိုစစ်ဆေးခြင်းမျိုးမရှိပါ။ မြေရောင်းချမှုနှင့်ပတ်သက်၍ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် အစိုးရအဖွဲ့များနှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများပါဝင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသည် ရွာသားများကို ၎င်းတို့၏မြေကိုရောင်းချရန် ဖိအားပေးခြင်း တစ်ခါတစ်ရံ ခြိမ်းခြောက်ခြင်းများရှိသည်။ လုပ် ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီသည်တရားဝင်မြေဝယ်လိုသဖြင့် ဈေးနှုန်းကိုမြေစာရင်းဦးစီးဌာန၊ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေး မှူး၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းမှ ခေါင်းဆောင်နှင့်မြေပိုင်ရှင်တောင်သူ အကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး ရာမှတစ်ဆင့် သတ်မှတ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် ရွာသားများ၏အဆိုအရ ၎င်းတို့၏မြေဈေးနှုန်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရွေးချယ်ခွင့်မရှိဟု ဆိုပါသည်။ အကြောင်းမှာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများက မည် သည့်ဈေးနှုန်းဖြင့် ရောင်းချမည်ကိုပြောပြီး ရွာသားများအနေဖြင့် EAO များကို မကန့်ကွက်ဝံ့ကြပါ။ အများအားဖြင့် ရောင်းချသော မြေဈေးနှုန်းသည် ကာလပေါက်ဈေးဖြင့် မဟုတ်ပါ။ ဥပမာ - လယ်ယာမြေ အမှန်တစ်ဧက ဈေး

နှုန်းနှင့် မြေလွတ်၊ မြေရိုင်းဈေးနှုန်းတို့သည် အတူတူပင်ဖြစ်နေခြင်းဖြစ်သည်။ အခြားသော ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် ရွာလူကြီးသည် ကုမ္ပဏီမှ ငွေကြေးလက်ခံရရှိပြီး ရာခိုင်နှုန်းတစ်ခုရပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ဈေးနှုန်း စုစုပေါင်း၏ ၂၀% ရရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ယခင် cash-based စီးပွားရေးမရှိသည့် နေရာတွင်ဒေသခံများအား ငွေသားဖြင့်ပေးချေသောကြောင့် ၎င်းဒေသတွင် သက်ရောက်မှုများဖြစ်စေပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၂၊ ဒေသခံများအပေါ် သက်ရောက်မှုနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်း ကိုကြည့်ပါ။)

- **မြေယာဝယ်ယူမှုနှင့်ဆက်စပ်သော သတင်းအချက်အလက်နှင့် စာရွက်စာတမ်းများ အားနည်းခြင်း။** အများအားဖြင့် မြေဝယ်ယူခြင်းတွင် လယ်သမားများ သို့မဟုတ် အခြားသော မြေပိုင်ရှင်များသည် ငွေပေးချေမှုသဘာဝကို ကြိုတင်၍ ပြည့်ပြည့်စုံစုံအသိပေးထားသည့်အပြင် ကုမ္ပဏီများထံမှ မြေဝယ်ယူသည့် တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများလည်း မရရှိပါ။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီသည် လယ်သမားမှ ကုမ္ပဏီထံသို့ရောင်းချထားသောမြေအား ၎င်းကုမ္ပဏီမှ မြေပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အားလုံးကို ဝယ်ယူသည့်လုပ်ဆောင်ချက်များ ဆောင်ရွက်နေသည်ကို လယ်သမားများ နားလည်မှုမရှိခဲ့ပါ။ ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် မြေဝယ်ယူသည့်စာရွက်စာတမ်း ပေးခြင်းလည်းမရှိပါ။ ကွင်းဆင်လေ့လာသောအဖွဲ့သည် ကုမ္ပဏီတစ်ခု၏ ကိုယ်စားလှယ်ကို လယ်သမားများထံမှ ဝယ်ယူသည့်စာချုပ်ကို အဘယ်ကြောင့်မပေးခဲ့သည်ကို မေးမြန်းခဲ့ရာ ကိုယ်စားလှယ်က ၎င်းတို့သည် အလွန်အလုပ်ရှုပ်နေသော ကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ပြန်လည်ဖြေကြားခဲ့ပါသည်။ အလားတူပင် အခြားတစ်နေရာတွင် ကုမ္ပဏီမှ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ရွာသားများထံသို့ မြေဝယ်ယူသည့်စာရွက်စာတမ်းပေးရန်မေ့နေသည်ဟု ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုလုပ်သူများအား ပြန်လည်ဖြေကြားထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ပြန်လည်နေရာချထားခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ အိမ်ရာပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ လုံလောက်သည့် လူနေထိုင်မှုအဆင့်အတန်း ရရှိပိုင်ခွင့်၊ ထိရောက်စွာကုသမှုခံယူပိုင်ခွင့်။

- **အတင်းအားမေ့ နှင်ထုတ်ခြင်းများ³⁵² ဒေသခံ အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများအားခြိမ်းခြောက်ခြင်းနှင့် အတင်းအဓမ္မနေရာပြောင်းရွှေ့ခြင်း။** ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအတွင်း အတင်းအားမေ့နှင်ထုတ်ခြင်း သာဓကများစွာ တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ဖြစ်ရပ်အတော်များများသည် ဒေသခံပြည်သူများနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလဖြစ်စဉ်များတွင် မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့် ဆက်စပ်မှုရှိသောကုမ္ပဏီများအပါအဝင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီများမှ ခြိမ်းခြောက်မှုများ ရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် တပ်မတော်နှင့်ဆက်စပ်သော ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ယခင်အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ကာလသတ်မှတ်ချက်ကို ရွာသားများအား အသိပေးပြီး အချိန်လွန်သည့်အခါ ဖိအားပေးရွှေ့ခိုင်းခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ရွာသားများမှ ရွှေ့ပြောင်းရန် ငြင်းဆန်သောအခါ ရဲနှင့်မီးသက်တပ်ဖွဲ့များမှ ၎င်းတို့၏ အိမ်များကို ဖျက်ဆီးခဲ့ကြပြီး ရွာသားအချို့ကို ဖမ်းဆီးခဲ့ကြပါသည်။ ထိုနောက် အဖမ်းခံရွာသားများကို ဒေသ၏ရဲစခန်းများတွင် တစ်လခန့် ဖမ်းဆီးထားခဲ့ပါသည်။ အခြားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီလုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များသည် မိုးရာသီအတွင်း အိမ်ခြေ ၁၅၀ ခန့်ကို ဖျက်ဆီး၍ အတင်းအားမေ့ နှင်ထုတ်ခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ဖယ်ရှားခံ ပြည်သူများအနေနှင့် ပြောင်းရွှေ့ရန် ပိုမိုခက်ခဲစေပါသည်။ နှင်ထုတ်ခံရသော အမျိုးသမီးများ၊ အမျိုးသားများနှင့်ကလေးသူငယ်များသည် ၎င်းတို့၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ၎င်းတို့နှင့်တစ်ပါတည်း မယူဆောင်နိုင်ခဲ့ကြပါ။ ဘုန်းကြီးကျောင်းများတွင် ဒုက္ခသည်များအနေနှင့် ယာယီအားဖြင့် တည်းခိုနေထိုင်ခဲ့ကြရပါသည်။

- **ပြန်လည်နေရာချထားရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင်သတင်းအချက်အလက်ရရှိနိုင်မှုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းသည် အကန့်အသတ်သာရှိခဲ့သည်။** ပြန်လည်နေရာချထားသောနေရာအတွက် ယခင်ရှိနင်းပြီးသော ဒေသခံရွာသား

352 စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးအတွက် UN ကော်မတီ၊ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ယေဘုယျ ဝေဖန်ချက် နံပါတ် (၇) - လုံလောက်သည့် လူနေထိုင်မှု အဆင့်အတန်းရရှိပိုင်ခွင့်။ အတင်းအားမေ့ နှင်ထုတ်ခြင်းများ။

များအပါအဝင် ပြောင်းရွှေ့ခံရမည့် သက်ရောက်ခံရသူများမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် သတင်းအချက်အလက်ရရှိမှုနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ မရှိခဲ့ကြပါ။ သာဓကတစ်ခုအနေနှင့် ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ဒေသခံရွာသားများအား ပြောင်းရွှေ့ရန် စီစဉ်သည့်အခါ ရွာသူကြီးအား ကြိုတင်အကြောင်းကြား၍ ရွာသားများအားပြောင်းရွှေ့ရန် ပြင်ဆင်ချိန် တစ်လပေးပါသည်။ အခြားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ပြောင်းရွှေ့ရန် (၂) ရက်အချိန်ပေးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

■ **ပြန်လည်နေရာချထားပေးရန် ပြင်ဆင်ထားသောနေရာသည် သင့်လျော်မှု မရှိပါ။** လူများအား ပြောင်းရွှေ့နေရာ ချထားပေးရာတွင် ပြင်ဆင်ထားသည့်နေရာသည် မသင့်လျော်သည့်နေရာများဖြစ်သည်ကို သာဓကများအနေ ဖြင့် များစွာရှိပါသည်။ အများအားဖြင့် ထိုနေရာများသည် အသစ်ပြောင်းရွှေ့လာမည့်လူများနေထိုင်ရန် လိုအပ် သည့် အခြေခံဝန်ဆောင်မှုများ သို့မဟုတ် အဆောက်အအုံများမရှိပါ။ သာဓကတစ်ခုတွင် ပြောင်းရွှေ့ခံရမည့် ဒေသခံများသွားရောက် နေထိုင်ရမည့် အိမ်များနှင့် (၃) မိုင်ခန့်ဝေးသောနေရာတွင် ရေတွင်းတစ်ခုသာရှိပြီး လမ်းမရှိသောကြောင့် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် လမ်းများဖောက်လုပ်ရပါသည်။ ပြန်လည်နေရာချထားရေး မလုပ် ဆောင်မီ ကုမ္ပဏီသည် ကျောင်းတည်ဆောက်ပေးခြင်း၊ လမ်း၊ ရေနံမီးတို့ ပံ့ပိုးပေးမည်ဟု ကတိပြုထားခဲ့ပါ သည်။ သို့သော်ကျိကဲ့သို့ မလုပ်ဆောင်ခဲ့ပါ။ ထို့အပြင် သွားရောက်နေထိုင်သောသူများသည် မသင့်လျော်သော မြေများကို ရရှိခဲ့သည်ကို ဖော်ပြသည့် သာဓကများစွာလည်း ရှိပါသည်။ ဖြစ်စဉ်တစ်ခုတွင် လူများသွားရောက် နေထိုင်သောနေရာသည် ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင်ထက်နိမ့်သောကြောင့် ရေကြီးမှုများရင်ဆိုင်ရနိုင်ပြီး ယခင် စိုက်ပျိုးခဲ့သောသီးနှံများ စိုက်ပျိုးရန်မသင့်တော်သည့် နေရာလည်း ဖြစ်ပါသည်။ အခြားသောဖြစ်စဉ်များတွင် ပြန်လည် နေရာချထားခြင်းကြောင့် လူဦးရေစုပြုံကျရောက်လာခြင်းဆိုင်ရာ သယ်ဆောင်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ အိမ်ရှင်အဖြစ်လက်ခံရမည့် ဒေသခံရွာသားများအား တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ မရှိခဲ့ကြပါ။ နောက်ထပ်လုပ်ကွက် တစ်ခုတွင် ပြန်လည်နေရာချထားပေးသောနေရာသည် အခြားရွာမှသိမ်းယူထား သောလယ်မြေနေရာများ ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

■ ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းအတွက် ပေးသောလျှော်ကြေးသည် သင့်သလို ဆောင်ရွက်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး အမှန် ကုန်ကျသည့် စီးပွားရေးနှင့်ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများနှင့်မကိုက်ညီပါ။ လျှော်ကြေးပေးခြင်းနှင့် ပမာဏ သတ်မှတ်ခြင်းသည် သင့်လျော်သလို ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ကိုက်ညီဆီလျော်မှုမရှိပါ။ အချို့ဖြစ်စဉ်များတွင် လျှော်ကြေးကို မြေများအတွက်ပေးသော်လည်း သီးနှံများ သို့မဟုတ် အိမ်များအတွက် ပေးချေခြင်းမရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ အခြားသော ဖြစ်စဉ်များတွင် ရွှေ့ပြောင်းမှုအတွက် ပိုက်ဆံပေးသော်လည်း အိမ်နှင့်မြေများ ပြန်လည်နေရာချထားပေးရေးများမပါဝင်ပါ။ အိမ်ခြေ (၅၀) ထိခိုက်သွားသော နေရာတစ်ခုတွင် ပြန်လည်နေရာချ ထားပေးသည့် နေရာအတွက် အိမ်အသစ်များဆောက်လုပ်ရန် လျှော်ကြေးပေးခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ထိုငွေသည် နေရာသစ်တွင်ဆောက်လုပ်မည့် အိမ်များအတွက် လုံလောက်မှု မရှိပါ။ အမှန်စင်စစ် ကုန်ကျစရိတ်မှာ သုံးဆ မြင့်မားခဲ့ပါသည်။ အခြားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏သီးနှံများအတွက် လျှော်ကြေးရခဲ့ သည် သို့သော် ပြောင်းရွှေ့ခံရမည့် မြေယာအတွက် မရရှိခဲ့ကြပါ။

■ တရားဝင်သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းများကြောင့် ပြောင်းရွှေ့ခံရသော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများ၊ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများအတွက် ပြောင်းရွှေ့ခြင်းသည် အခက်အခဲဖြစ်စေပါသည်။ အကြောင်း မှာ ၎င်းတို့နေထိုင် သတ္တုတူးဖော်သောနေရာတွင် တရားဝင်ပိုင်ဆိုင်မှု သို့မဟုတ် မြေအသုံးချခွင့်များမရှိသော ကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သော အဖွဲ့များကို ပြောင်းရွှေ့ခိုင်း သောဖြစ်စဉ်များစွာကို တွေ့ရသည်။ ထိုကုမ္ပဏီများသည် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သောသူများ၏ နေရာတွင် တရားဝင်လိုင်စင် လုပ်ပိုင်ခွင့်များရရှိထားသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

မြေယာနှင့်ဆက်စပ်နေသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လုံလောက်သည့် နေထိုင်မှုအဆင့်အတန်း ရရှိပိုင်ခွင့်၊ ရေရရှိပိုင်ခွင့်၊ အစားအသောက်ရရှိပိုင်ခွင့်။

- **စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အရေးကြီးသော ရေအရင်းအမြစ်။** သီးနှံနှင့်မြေများ ပျက်စီးခြင်း၊ သွားရောက် လေ့လာခဲ့သော နေရာအတော်များများတွင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် လယ်ယာမြေများပျက်စီးခြင်း သာကောများစွာရှိပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ထုံးကျောက်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများနှင့် တစ်မိုင်ခန့်အကွာတွင် သီးနှံများအပေါ်၌ ဖုန်များထူထပ်စွာကျရောက်ပြီး စပါးခင်းများတွင် စပါးထွက်နှုန်းကျသွားသောကြောင့် ဓာတ်မြေဩဇာကို ပိုမိုအသုံးပြုရသည်ဟု ဒေသခံလယ်သမားများ၏အဆိုအရ သိရပါသည်။ လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏ စိုက်ခင်းများမှ အထွက်နှုန်းနည်းသောကြောင့် ဝင်ငွေလျော့နည်းသွားပါသည်။ ၎င်းတို့၏ သီးနှံများမှဖုန်များကို ဖယ်ရှားရန်ရေများ အသုံးပြုရသည်ဟုလည်း ဆိုပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ပြန်လည်စိုက်ပျိုးရန် မျိုးစေ့များ ဝယ်ယူရန် မတက်နိုင်ကြပါ။ အလားတူပင် သွားရောက်ခဲ့သော ရွှေတွင်း (၂) ခုတွင် ကုမ္ပဏီမှစွန့်ထုတ်သော ဓာတုပစ္စည်းများကြောင့် မြေနှင့်သီးနှံများ ပျက်စီးကုန်ပါသည်။ အရေးကြီးသော သောက်သုံးရေ၊ တိရစ္ဆာန်များနှင့် စိုက်ပျိုးရေး အရင်းအမြစ်များ ပျက်စီးသွားသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ သတ္တုတွင်း၏ ရေဆိုးကန်ပြိုကျမှုအား ကောင်းမွန်စွာ သန့်စင်ရှင်းလင်းပေးခြင်းများ မလုပ်ခဲ့ကြဟု တင်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများအပေါ် သက်ရောက်သော ဆက်စပ်ထိခိုက်မှုများကို လျော့နည်းစေခြင်း သို့မဟုတ် နှစ်နာ ကြေးပေးခြင်းများ မလုပ်ဆောင်ထားပါ။ (အပိုင်း ၅.၇ ၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုကိုကြည့်ပါ။) လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် သတ္တုတွင်း မြေစာပုံပြိုကျမှုကြောင့် ပျက်စီးသွားသော စပါးစိုက်ခင်းမြေများကို ကုမ္ပဏီမှ စနစ်တကျ ဆန်းစစ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခြင်းနှင့်လျှော်ကြေးပေးခြင်းမျိုး မရှိပါ။ ကုမ္ပဏီသို့ နှစ်နာမှုများတင်ပြသော လယ်သမားများသည် လျှော်ကြေးရရှိခဲ့ပြီး နှစ်နာမှုကို မတင်ပြသောသူ များသည် လျှော်ကြေးမရရှိခဲ့ပါ။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီ၏ ရေဆိုးကန်နှင့် အညစ်အကြေးများကြောင့် ထိခိုက် သည့်မြေကို ကုမ္ပဏီဖက်မှ ထိထိရောက်ရောက် ရှင်းလင်းသန့်စင်ခဲ့မှုမပြုလုပ်ခဲ့ပါ။ ထိုမြေအား လယ်သမားအချို့မှ ကုမ္ပဏီသို့ရောင်းချလို သည့် ဆန္ဒရှိကြသည်။
- **မြေလွတ်၊ မြေလပ်၊ မြေရိုင်းဟု သတ်မှတ်ထားသော နေရာများတွင်စုပေါင်းစာကျက်မြေနှင့်စိုက်ပျိုးမြေများ ဆုံးရှုံးခြင်း။** အစိုးရနှင့်ကုမ္ပဏီမှ ကြိုတင်ဖြစ်နိုင်ဖွယ်လေ့လာခြင်းမရှိဘဲ မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့် မြေရိုင်းသတ်မှတ်ခြင်းသည် ဒေသခံပြည်သူများ၏ မြေအသုံးချမှု သဘာဝကိုနားလည်ခြင်းမရှိဘဲ ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် မြေပိုင်ဆိုင်မှုအပေါ် ဆိုးရွားသည့် ထိခိုက်မှုများရှိသည့်အပြင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ်တွင် လည်း သက်ရောက်မှုများရှိပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင်စုပေါင်းစာကျက်မြေကို ဆက်လက်အသုံးမပြုနိုင်သောကြောင့် တိရစ္ဆာန်များကို ဝေးလံသည့်စာကျက်မြေများသို့ ပို့ဆောင်ရသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အခြားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် မြေကို VFV အဖြစ်သတ်မှတ်၍စုပေါင်းစိုက်ပျိုးသည့်မြေအဖြစ်အသုံးပြုနေသောနေရာဖြစ်သော်လည်း ကုမ္ပဏီကို မြေအသုံးချခွင့် ပေးခဲ့ပါသည်။
- **စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်နိုင်သည့် မြေများနည်းပါးလာခြင်းကြောင့် လူအများသည် နေ့စားအလုပ်သမားဖြစ်လာပြီး အခြားဒေသများသို့ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်ကြသည်။** ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများသည် စိုက်ပျိုးမြေများ နည်းပါးလာမှုကြောင့် အခြားသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများကို ရှာဖွေလာကြသည်။ အချို့သောသူများသည် သတ္တုတွင်းလုပ်သားအဖြစ်လည်းကောင်း စိုက်ခင်းများတွင် နေ့စားအလုပ်သမားများအဖြစ် လည်းကောင်း စတင်လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ဒေသခံများသည် ၎င်းတို့၏ မြေကို ကုမ္ပဏီသို့ရောင်းချ၍ အခြားစိုက်ခင်းများတွင် လုပ်ခစားအဖြစ် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ မြေဈေးများမြင့် တက်လာသောကြောင့်လည်း ၎င်းတို့သည် စိုက်ပျိုးမြေများ ထပ်မံဝယ်ယူရန် မတက်

နိုင်ကြပါ။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် မြေယာဆုံးရှုံးသော တောင်သူမှ နေ့စားလုပ်သား ဖြစ်လာသည့် အလားတူ ပြောင်းလဲလာပုံကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ရွာသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့သည် နေ့စားအလုပ်သမားများမဖြစ်ချင်ဘဲ မိမိမြေပေါ်တွင် စိုက်ပျိုးစားသောက်မှုကို ပိုမိုလိုချင်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုသူတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ရေရှည်ငွေကြေး ရရှိ နိုင်မှုနှင့် မျိုးဆက်သစ်များအတွက် စိုက်ပျိုးမြေများ ထားခဲ့လို သည့်စိတ်ဆန္ဒများရှိသည်ကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကြသည်။ နောက်ထပ်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် စိုက်ပျိုးစားသောက် သူအဖြစ်မှ နေ့စားအလုပ်သမားများအဖြစ် ပြောင်းလဲခဲ့ရသည်။ အကြောင်းမှာ အလွန်ညံ့ဖျင်းသော ပြန်လည် နေရာချထားမှုဖြစ်စဉ်ကြောင့် ဖြစ်သည်။

- **ဒေသခံများမပိုင်ဆိုင်သည့် လက်လုပ်လက်စားဧရိယာရှိမြေတွင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ခြင်း။** အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဒေသခံများသည် အစိုးရမှ တရားဝင်ပိုင်ဆိုင်သည့် မြေ အထူးသဖြင့် လက်လုပ်လက်စား ရွှေတူတူးဖော်သည့်ဧရိယာတွင် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်နေခြင်း သည့် ပြဿနာဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် မှီခိုနေရသည့် မြေယာနှင့်ပတ် သက်ပြီး တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းမရှိခြင်းနှင့် တစ်ခါတစ်ရံတွင် အချို့သောနေရာများတွင် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း သို့မဟုတ် လျှော်ကြေးမပေးဘဲ ရွှေ့ပြောင်းခံရခြင်းမျိုး ရှိပါသည်။

(ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ

လေးထောင့်ဇယားကွက်(၁၅)။ မြေယာနှင့်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ။

<p>နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ICMM Sustainable Development Framework ■ FAO Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure ■ IFC Performance Standards and Guidance Notes: <ul style="list-style-type: none"> ● PS 1 – Assessment and Management of Environmental and Social Risks and Impacts ● PS 5 – Land Acquisition and Involuntary Resettlement ■ UN Guiding Principles on Business and Human Rights ■ UN International Bill of Human Rights and Core Human Rights Instruments ■ OHCHR Basic Principles and Guidelines on Development-Based Evictions and Displacement
<p>ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ADB, Handbook on Resettlement, A Guide to Good Practice ■ CommDev, Land Access and Resettlement ■ FAO, Guidelines on Compulsory Acquisition of Land and Compensation ■ ICMM, Land Acquisition and Resettlement: Lessons Learned ■ IFC, Handbook for Preparing a Resettlement Action Plan ■ Gerry Reddy, Eddie Smyth and Michael Steyn, Land Access and Resettlement: A Guide to Best Practice
<p>မြေယာစီမံခန့်ခွဲခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ CommDev, Extractive Industries and Conflict Toolkit and Guidance for Preventing and Managing Land and Natural Resources Conflict ■ CommDev, Women and Sustainable Land Management
<p>နိုင်ငံတကာရှိ ကနဦး ဖော်ဆောင်ရေးများ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Alliance for Responsible Mining ။ တာဝန်ခံမှုရှိသော သတ္တုတူးဖော်ရေး အတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အကောင်းဆုံးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် သတ္တုတူးဖော်သူများကို နည်းပညာဆိုင်ရာ အထောက်အကူပေးခြင်း၊ တရားမျှတစွာ သတ္တုတူးဖော်ခြင်း အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်ကို တရားဝင်ပြုလုပ်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် ရရှိအောင်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ တာဝန်ခံမှုရှိသော သယံဇာတတူးဖော်ရေးနှင့်ရရှိရေးများအတွက် စံချိန်စံညွှန်းနှင့်အသိအမှတ်ပြု လက်မှတ်ထုတ်ပေးခြင်းစနစ်ကို ဖွံ့ဖြိုးလာအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တာဝန်ခံမှုရှိသော သွင်းအားစုကွင်း ဆက်များ ထူထောင်ခြင်း၊ အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် စည်းမျဉ်းနှင့်ဆန္ဒအလျောက်လုပ်ဆောင်ရမည့် မူဘောင်များကို အကြံပေးသည့် ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် စွမ်းဆောင်ရေမြှင့်တင်ရေးနှင့်သတ္တုတူးဖော်သူများနှင့်လုပ်ကိုင်နေသော သင်တန်းပေးသူများကို သင်တန်းပို့ချခြင်းများ လုပ်ဆောင်ပေးပါသည်။

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများ

အလုပ်သမား

အလုပ်သမား

ဤအပိုင်းတွင် အောက်ပါအချက်များပါဝင်ပါသည်။

- (က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရာများ
 - အလုပ်သမားနှင့်ဆိုင်သော မြန်မာနိုင်ငံ စည်းမျဉ်းဥပဒေမူဘောင်
 - ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဆင့်တက်သန့်စင်မှုနှင့်ဆက်စပ်နေသော လုပ်ငန်းခွင် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများ။
- (ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များ
 - ကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး
 - စာချုပ်များနှင့်အလုပ်အကိုင်ရရှိနိုင်မှုအခြေအနေ
 - အလုပ်ချိန်နာရီ၊ လုပ်ခနှင့်ခွင့်
 - လွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်၊ စုပေါင်းတောင်းဆိုနိုင်မှုနှင့် အလုပ်သမားဆိုင်ရာ နှစ်နာမှုများ တိုင်ကြားခြင်း။
 - အလုပ်သမားတန်းလျားနှင့်ရွေ့လျားသွားလာနိုင်မှုဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များ
 - အမျိုးသမီးအလုပ်သမားနှင့်ကလေးအလုပ်သမားများ
 - ခွဲခြားမှုနှင့် ထိပါးနှောက်ယှက်ခြင်း
 - အလုပ်သမားများ၏ ရပိုင်ခွင့်
- (ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ

(က) အမျိုးသားအဆင့် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့်အကြောင်းအရာများ

နှစ် ၅၀ အတွင်း လွတ်လပ်စွာကုန်သွယ်ရေးအသင်းများကို ခွင့်ပြုခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ အလုပ်သမားကာကွယ်ရေး ဥပဒေများသည် ဟောင်း၍ အတားအဆီးရှိနေသောကြောင့် တပ်မတော်နှင့်ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းအာဏာပိုင်များမှ အတင်းအား ဓမ္မခိုင်းစေခြင်းဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ကလေးလုပ်သားပြဿနာများသည် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာအလုပ်သမားဥပဒေများသည် လက်ရှိတွင်ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် ဆင်ခြင်တွေ့ဆည်းလျက်ရှိပါသည်။ ထိုဥပဒေအတော်များများသည် မကြာမီက ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်ရေးသားခြင်းများ လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ (အောက်တွင် ၎င်းနှင့်ပတ်သက်၍ အကျဉ်းချုပ်ကြည့်ရန်)။ သို့သော် အလုပ်ရှင်နှင့်အလုပ်သမားအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်အကာအကွယ်များရှိသည်ကိုနားလည်သဘောပေါက်မှုအားနည်းနေသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ဥပဒေသစ်ပြန်လည်အသက်ဝင်လာစေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် တစ်ဖြည်းဖြည်းချင်း လုပ်ဆောင်ရမည့်အရာဖြစ်ပြီး ကြောင်းကျိုးညီညွတ်မှုအားနည်းနေပါသေးသည်။ အလုပ်သမားများအတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် အကာအကွယ်ပေးမှုကို အပြည့်အဝ လုပ်ဆောင်ရန်မှာ ရေရှည်လုပ်ဆောင်ရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

တရားမဝင် အလုပ်သမား

မြန်မာနိုင်ငံ၏စီးပွားရေးသည် အဓိကအားဖြင့် စည်းမျဉ်းတကျလုပ်ဆောင်သော စီးပွားရေးမဟုတ်ပါ။ အလုပ်သမား၊ အလုပ်အကိုင်နှင့်လူမှုဖူလုံရေး ဝန်ကြီးဌာန (ယခု အလုပ်သမား၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့်ပြည်သူ့အင်အား ဝန်ကြီး

ဌာန) သည် ၂၀၁၄ - ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ထောက်ပံ့မှုဖြင့် အမျိုးသားအဆင့်အလုပ်သမားစွမ်းအားစစ်တမ်းကို ကောက်ယူခဲ့ရာ အလုပ်ခန့်ခြင်းခံရသော အလုပ်သမားဦးရေ၏ ၇၅.၆% တို့သည် အစီအစဉ်မကျသော/ တရားမဝင်ကဏ္ဍတွင် လုပ်ဆောင်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။³⁵³ ၂၀၁၁ ခုနှစ်ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ ထုတ်ပြန်ထားသော အချက်အလက်များအရ အလုပ်သမားစွမ်းအား၏ ၇၃% သည် စည်းမျဉ်းတကျမဟုတ်သော (informal) အလုပ်များဟု ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။³⁵⁴ OECD မှ မြန်မာနိုင်ငံရှိ စီးပွားရေးအားလုံး၏ ၈၃% သည် ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် စည်းမျဉ်းတကျမဟုတ်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့ပါသည်။³⁵⁵

တရားမဝင်ကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်နေသော အလုပ်သမားများသည် အလုပ်သမားဥပဒေအကာအကွယ်ပေးခြင်းအကျိုးကို ခံစားခွင့်မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် မကြာခင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ ပထုတ်ခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှုများဖြစ်ပေါ်သည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ အလွန်အမင်း ရှည်ကြာသော အလုပ်လုပ်ချိန်များ၊ လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေမကောင်းခြင်းနှင့် ဝင်ငွေနှုန်းပါးမှုအခြေအနေများကို အလုပ်သမားအများစု ရင်ဆိုင်ကြရပါသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ တရားဝင်နှင့်တရားမဝင် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ လုပ်သမားအများစုသည် ကျပန်းသို့မဟုတ် နေ့စားလုပ်သားများဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ကြရသည်။ ကုမ္ပဏီကြီးများတွင်ပင် နေ့စားလုပ်သားများ၏ လုပ်သားအင်အားသည်အများစုဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ Subcontract ဖြစ်လုပ်ကိုင်သည့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် ကျပန်း/နေ့စားအလုပ်သမားများကိုသာ အသုံးပြုကြပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းရှိ အလုပ်သမား အများစုသည် တရားမဝင်အလုပ်သမားများဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် လုပ်ငန်းခွင်တွင် သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းလည်ပတ်သူနှင့် အလုပ်သမားအကြား လုပ်ခ၊ အလုပ်လုပ်ချိန်နှင့်အခြားကိစ္စရပ်များကို နှုတ်ဖြင့် သဘောတူညီမှုများသာရှိသည်။

အတင်းအဓမ္မ အလုပ်ခိုင်းစေခြင်း

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ (ILO) ၏ အဓမ္မလုပ်အားခိုင်းစေမှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် နံပါတ် ၂၉ ကို ၁၉၅၅ ခုနှစ်တွင် အစိုးရမှအတည်ပြုလက်မှတ်ခဲ့သော်လည်း မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့်ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းအာဏာပိုင်များမှ ဆယ်စုနှစ်များစွာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် စနစ်တကျအသုံးပြုခဲ့သောကြောင့် အဓိက စိုးရိမ်ဖွယ်အရာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစ၍ ILO အပါအဝင် စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုသူများသည် အတင်းအဓမ္မခိုင်းစေမှု လျော့နည်းသွားသည်ကို ကြိုဆို သော်လည်း အချို့နေရာများတွင် ထိုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးလျက်ရှိဆဲပင် ဖြစ်သည်။³⁵⁶ မတ်လ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင်အစိုးရနှင့်ILOအကြားအတင်းအဓမ္မခိုင်းစေခြင်းပျောက်ရေးနားလည်မှုစာချုပ်လွှာအသစ်ကို ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတွင် နှစ်နာမူများတိုင်ကြားသည့်စနစ် ထည့်သွင်းထားပြီး အတင်းအဓမ္မခိုင်းစေခြင်းခံရသူများမှ ILO ဆက်ဆံရေးအရာရှိ၏အကူအညီဖြင့် အစိုးရအာဏာပိုင်များသို့ ပြန်လည်ဖြေရှင်းပေးခြင်းနှင့် ကုစားမှုများ လုပ်ဆောင်ရန် တောင်းဆိုမှုမျိုးကို လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။³⁵⁷

မြန်မာနိုင်ငံတွင်အဓမ္မခိုင်းစေမှုသည် ယေဘုယျအားဖြင့် အစိုးရနှင့် ဆက်နွယ်နေသည်ဟု ILO က အသိအမှတ်ပြုမှတ်သားထားပါသည်။ ယခုအခါတွင် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍတွင် ဖြစ်ပေါ်သည့် အတင်းအဓမ္မခိုင်းစေမှုများကို တင်ပြထားနိုင်ပြီးဖြစ်သည်။³⁵⁸ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအပါအဝင် အလုပ်သမားများကို ခေါင်းပုံဖြတ်သည့် အခြေအနေများတွင် အချို့သောကိစ္စရပ်များသည် အတင်းအဓမ္မခိုင်းစေခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်းတွင် လူတစ်ယောက်အား အပြစ်ဒဏ်ပေးမည်ဟူသည့်

353 အလုပ်သမား၊ အလုပ်အကိုင်နှင့်လူမှုဖူလုံရေး ဝန်ကြီးဌာနနှင့် ဗဟိုစာရင်းအင်းအဖွဲ့အစည်း။ မြန်မာနိုင်ငံ အလုပ်သမားစွမ်းအား၊ ကလေးအလုပ်သမားနှင့် ကျောင်းမှအလုပ်သို့ အပြောင်းအလဲစစ်တမ်း။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ - ၁၇။
 354 ကမ္ဘာ့ဘဏ်။ မြန်မာနိုင်ငံ - ဆင်းရဲမွဲတေမှုကို အဆုံးသက်ခြင်းနှင့်ပြောင်းလဲမှုလုပ်ဆောင်ချိန်အတွင်း တိုးတက်အောင်မြင်မှုကို ခွဲဝေမှု အစပြုစေခြင်း။ ၂၀၁၁ - စာမျက်နှာ ၁၅။
 355 OECD, Multi-dimensional Review of Myanmar, 2013, p. 104
 356 ILO Committee on the Application of Standards, Extract from Record of Proceedings, 18 June 2012, p7-10
 357 ILO အတင်းအားဓမ္မခိုင်းစေခြင်း နှစ်နာမူတိုင်ကြားခြင်းစနစ်။
 358 ILO မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အတင်းအားဓမ္မခိုင်းစေခြင်းအတွက် သက်ဆိုင်သော လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များနှင့် နားလည်မှုစာချုပ်လွှာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် တိုးတက်မှုအနေအထား အစီရင်ခံစာ။ ဇွန်လ ၁၃ ရက်နေ့ ၂၀၁၄ ခုနှစ်။ အပိုဒ် - ၇။

ခြိမ်းခြောက်မှုဖြင့်သော်လည်းကောင်း အလုပ်သမားများက ၎င်းတို့၏ အလုပ်ရှင်များထံမှ လွတ်လပ်စွာ ထွက်ခွာမှုကို တားမြစ်ခြင်း စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။

အလုပ်သမားများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ စည်းမျဉ်းဥပဒေ မူဘောင်

မြန်မာနိုင်ငံသည် ILO ၏ အခြေခံသဘောတူညီချက် (၈) ခုရှိသည့်အနက် သုံးခုတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထား ထားပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ - အမွေခိုင်းစေခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သဘောတူညီမှုစာချုပ် (မတ်လ ၁၉၅၅ တွင် တည်ပြုလက်မှတ်ရေး ထိုးထားသည်)၊ လွတ်လပ်စွာအသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့ခြင်းနှင့်စည်းရုံးခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးသည့် သဘောတူညီမှုစာချုပ် (မတ်လ ၁၉၅၅ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးပါသည်)၊ နှင့် အဆိုးဆုံးပုံစံဖြင့် ကလေးလုပ်သားအသုံးချခြင်း နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် သဘောတူစာချုပ် (၂၀၁၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ တွင် အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးပါသည်)။³⁵⁹

လွတ်လပ်စွာအသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့်စုပေါင်းတောင်းဆိုပိုင်ခွင့်

ကုန်သွယ်ရေးအသင်းအဖွဲ့၏လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ဆယ်စုနှစ်များစွာအတွင်း တားမြစ်ထားခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားတိုင်းသည် အသင်းအဖွဲ့နှင့်အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဖွဲ့စည်းခွင့် ပါဝင်ခွင့်ကို အတည်ပြုထားပါသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ် အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်း ဥပဒေတွင် လွတ်လပ်စွာ သင်းဖွဲ့ခွင့်ကို ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် အလုပ်သမားရေးရာ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးဥပဒေသည် ငြင်းဆိုမှုကို ဖြေရှင်း ပေးသည့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်စနစ်ကို ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစ၍ လုပ်ငန်းအဆင့် ကုန်သွယ်ရေးအသင်းအဖွဲ့ ရာပေါင်းများစွာကိုဖွဲ့စည်းကာ မှတ်ပုံတင်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။³⁶⁰ မြန်မာနိုင်ငံ သတ္တုလုပ်သား များ ဗဟိုအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ရာ အဖွဲ့ဝင် ၄၀၀၀ ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းသည် မှတ်ပုံတင်ထားသော ကုန် သွယ်မှုဗဟိုအဖွဲ့ (၅) ခုထဲမှ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။³⁶¹

၁၉၅၅ ခုနှစ်ကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံသည် လွတ်လပ်စွာအသင်းအဖွဲ့ခွင့်နှင့်စည်းရုံးဖွဲ့စည်းမှုကို ကာကွယ်ပေးရေး နှင့်သက်ဆိုင်သော ILO ၏ သဘောတူစာချုပ် (နံပါတ် ၈၇) တွင် စာချုပ်ပါအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်သော်လည်း လွတ်လပ် စွာသင်းဖွဲ့ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အလုပ်သမားဥပဒေများတွင် သတ်မှတ်ထားသော်လည်း ကွာဟချက်များ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လက်ရှိဥပဒေသည် ကုမ္ပဏီအဆင့်၌ အသင်းအဖွဲ့များဖွဲ့စည်း ရန် သင့်လျော်သောလိုအပ်ချက်များဖြင့်တင်ထားသည်ကို တွေ့ရပြီး³⁶² ထိုအဆင့်ကိုကျော်လွန်ပြီး ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် တည်ထောင်ရန် အသင်းအဖွဲ့များအတွက် ခက်ခဲမှုများဖြစ်စေပါသည်။ သို့သော် ကုန်သွယ်ရေးသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်များ နှင့် ခေါင်းဆောင်များအတွက် အကာအကွယ်ပေးမှုနည်းခြင်းသည် စိုးရိမ်ပူပန်စရာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။³⁶³ ILO သည် လွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ဆောင်ချက်များ တိုးတက်စေရန် ပါဝင်သည့်အဖွဲ့များမှ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ယုံကြည်မှုရှိစွာ စုပေါင်းညှိနှိုင်းနိုင်ရန်အတွက် တာဝန်ဝတ္တရားများဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အလုပ်သမား အဖွဲ့များ၏ ခုံသမာဓိဆုံးဖြတ်ချက်များကို အားပေးသက်ရောက်မှုရှိစေခြင်းတို့အပါအဝင် ဥပဒေသစ်တွင် ထည့်သွင်း ပြင်ဆင်နိုင်သည့် အကြံပြုချက်များ ပေးအပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။³⁶⁴

အလုပ်သမားရေးရာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး ဥပဒေတွင် အလုပ်ရှင်မှ အလုပ်သမား အယောက် ၃၀ ထက်ပိုမို

359 ILO မြန်မာနိုင်ငံအတွက် လက်မှတ်ရေးထိုးမှုများ၊
360 ITUC မြန်မာနိုင်ငံ၊ အမျိုးသားကုန်သွယ်ရေးစင်တာကို တရားဝင် မှတ်ပုံတင်ခဲ့သည်။ ၂၈ ရက် ဇူလိုင်လ ၂၀၁၅။
361 စက်မှုရန် ယူနီယံ၊ မြန်မာနိုင်ငံသတ္တုတူးဖော်ရေး ယူနီယံသည် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်း ရည်မှန်းချက်များကို ချမှတ်ခဲ့သည်။
362 အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမား ညီလာခံ၊ လေ့လာတွေ့ရှိချက် (CEACR) ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုထားသည်။ ၁၀၄ ကြိမ် မြောက် အစည်းအဝေး - ၂၀၁၅။
363 ITUC မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု ၊ လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် မည်သည့် ထိခိုက်မှုမျိုး ရှိလာနိုင်သနည်း။ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ ၁၅။
364 ITUC ဗမာနိုင်ငံ (မြန်မာနိုင်ငံ) တွင် လွတ်လပ်စွာသင်းဖွဲ့နိုင်မှုအတွက် စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ ILO ကော်မရှင် ၊ ၂၀၁၁။

ခန့်အပ်ပါက အလုပ်ခွင်ညှိနှိုင်းရေး ကော်မတီ (WCC) ဖွဲ့စည်းရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းအဖွဲ့တွင် အလုပ်သမားနှင့်အလုပ်ရှင်နှစ်ဖက်လုံးမှ ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်ရမည်။ ထိုကော်မတီသည် အလုပ်ရှင်နှင့်အလုပ်သမား၊ ၎င်းတို့၏ အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်းများအကြား ဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်စေရန် အလုပ်ခန့်အပ်မှုအခြေအနေ၊ အလုပ်ခွင်ဘေးန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး၊ သာရေးနာရေးနှင့်ကုန်ထုတ်စွမ်းအားများ စသည့်အချက်များအပေါ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြင့် အကူအညီပေးသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပါသည်။³⁶⁵ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအတော်များများသည် ဤသတ်မှတ်ချက်များကို လုပ်ဆောင်ရန် သတိမပြုမိပါ။

တရားဝင်အလုပ်သမားစာချုပ်များ၊ အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာ၊ အလုပ်ချိန်နှင့်ခွင့်ရက်များကို လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၆) တွင်အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ILO ၏ ၂၀၁၇ ခုနှစ်လမ်းညွှန်ချက်သည် မြန်မာ့အလုပ်သမားဥပဒေအတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ ရှင်းလင်းမှု မရှိသည့်နေရာများတွင် အလွန်အသုံးဝင်သော အကိုးအကားရည်ညွှန်းချက်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအား အောက်ဖော်ပြပါ ဇယားရေးဆွဲရာတွင် ထည့်သွင်းအသုံးပြုထားပြီးဖြစ်သည်။³⁶⁶

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၆၊ အလုပ်သမားစာချုပ်များ၊ လုပ်ခလစာ၊ အလုပ်ချိန်နှင့် ခွင့်ရက်များအတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ

အကြောင်းအရာ	ဥပဒေ အရင်းအမြစ်	ပါဝင်သည့်အကြောင်းအရာ
စာချုပ်များ	၂၀၁၃ ခုနှစ် အလုပ်အကိုင်နှင့်ကျွမ်းကျင်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဥပဒေ	■ အလုပ်စတင်ခန့်အပ်သည့်အချိန်မှစ၍ ရက် ၃၀ အတွင်းအလုပ်သဘောတူစာချုပ်ကို ရေးဆွဲပြင်ဆင်သင့်ပါသည်။
ခွင့်ရက်များ	၂၀၁၃ ခုနှစ် အနည်းဆုံးအခကြေးငွေ ဥပဒေ ၁၉၅၁ အလုပ်ရုံအက်ဥပဒေ။	■ အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော အားလပ်ရက် စုစုပေါင်းမှာ ၁၄ ရက်ဖြစ်သည်။ ■ လုပ်သက်ခွင့်မှာ တစ်နှစ်လျှင် ၁၀ ရက် ဖြစ်သည်။ ■ ရှောင်တခွင့် ခွင့်သည် တစ်နှစ်လျှင် ၆ ရက်ဖြစ်သည်။
အလုပ်ချိန်	၁၉၅၁ အလုပ်ရုံအက်ဥပဒေ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြု သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ	■ တစ်ရက်လျှင် (၈) နာရီနှင့် တစ်ပတ်လျှင် ၄၄ နာရီ (တစ်ပတ်လျှင် အများဆုံး ၆ ရက်) ■ တစ်ပတ်လျှင် အများဆုံး (၅) ရက် သို့မဟုတ် တစ်ရက်လျှင် (၈) နာရီ (တစ်ပတ်လျှင် နာရီ ၄၀) နှင့်ချို့ယွင်းချက် အနေဖြင့် တစ်ပတ်လျှင် ၄၈ နာရီ (ပုဒ်မ ၁၇၄ (က) နှင့် (ခ))။ ■ ၅ နာရီ ဆက်တိုက်အလုပ် လုပ်ပြီးလျှင် တစ်နာရီ အနားပေးသင့်ပြီး ထိုတစ်နာရီ ကို အလုပ်လုပ်သည့် နာရီဟု ယူဆရမည်။ (ပုဒ်မ ၁၇၄ - ဂ) ■ ထို့အပြင် မည်သည့်အမျိုးသမီးမှ မည် သည့်သတ္တုတွင်း မြေအောက်လှိုက်ဂူတွင် ကျန်းမာရေးနှင့်လူမှုရေး ဝန်ဆောင်မှုများမှအပ အလုပ်လုပ်ကိုင် စေခြင်းမပြုရ။ (နည်းဥပဒေ - ၁၆၈)။

365 ၂၀၁၂ ခုနှစ် အလုပ်သမားရေးရာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး ဥပဒေ (အခန်း - ၂ - ၃)
366 မြန်မာ့အလုပ်သမားဥပဒေ အတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ၊ ILO စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၇ ခုနှစ်။

အချိန်ပို လုပ်ကိုင်ခြင်း	၁၉၅၁ ခုနှစ် အလုပ်ရုံ အက်ဥပဒေ၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ်အဆိုပြု ³⁵² သတ္တုတွင်းနည်း ဥပဒေ။	<ul style="list-style-type: none"> ■ စက်ရုံအလုပ်သမားများ - ဆက်တိုက် လုပ်ဆောင်ရမည့်အလုပ်တွင် လုပ်ကိုင်သော အလုပ်သမားများသည် တစ်ပတ်လျှင် နာရီ ၂၀ ထက်ပို၍ အလုပ်မလုပ်ရ။ ဆက်တိုက်လုပ်ရသော အလုပ်သမားများသည် တစ်ပတ်လျှင် ၁၂ ထက်ပို၍ အလုပ်မလုပ်ရ။ ■ တစ်ပတ်လျှင် အချိန်ပို (၈) နာရီထက် ပို မလုပ်ရ။ (သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေ - ၁၇၄ ယ) ■ အချိန်ပိုလုပ်ကိုင်မှုအတွက် သာမန်လစာထက် နှစ်ဆ ပိုပေးရမည်။ (သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေ - ၁၇၂ - က)
အနည်းဆုံး လုပ်ခလစာ	၂၀၁၃ ခုနှစ် အနည်းဆုံး အခကြေးငွေ ဥပဒေ။	<ul style="list-style-type: none"> ■ လက်ရှိအနည်းဆုံးလစာသည် စက်တင်ဘာလ (၁) ရက်နေ့ ၂၀၁၅ မှစတင် အတည်ပြုခဲ့ပြီး တစ်နေ့လျှင် (၈) နာရီ အလုပ်လုပ်ရပြီး ၃၆၀၀ ကျပ် သို့မဟုတ် တစ်နာရီလျှင် ၄၅၀ ကျပ်ဖြစ်သည်။ အနည်းဆုံး လစာသတ်မှတ်ချက်အသစ်ကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် မတ်လတွင် ၄၈၀၀ ကျပ်ဟု (ပုဒ်မ ၁ - (င)) သတ်မှတ်ထားသည်။ ■ ဥပဒေတွင် အချိန်ပိုင်း၊ နာရီပိုင်းနှင့် အလုပ် တစ်ခုချင်း လုပ်ကိုင်သောသူများကို ထည့်သွင်းထားပါသည်။³⁵³ အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများသည် ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ အနည်းဆုံးလုပ်ခ လစာကို ရရှိသင့်ပါသည်။ (ပုဒ်မ ၁၄ (ဇ)) ■ အလုပ်သမားသစ်များသည် အလုပ်ခွင်သင် တန်း/သင်တန်းများကို အနည်းဆုံး (၃) လေပေးပြီးပါက စမ်းသပ်ကာလ (၂) လနှင့် (၃) လ အကြား ကာလအတွင်း အနည်းဆုံးလုပ်ခ လစာ၏ ၅၀% ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထိုကာလပြီးပါက အနည်းဆုံး လစာ၏ ၇၅% ရရှိသင့်ပါသည်။ ■ နေ့စားအလုပ်သမားများ (နေ့အလုပ်သမား)အား အကာအကွယ်ပေးမှု အနည်းငယ်သာရှိပါသည်။ သို့သော် နေ့စားအလုပ်သမားများသည် သတ်မှတ်ထားသည့်နာရီထက် နည်း၍ အလုပ်လုပ်ပါက အလုပ်သမားကြောင့် မဟုတ်ဘဲ အလုပ်ရှင်ကြောင့်ဖြစ်ပါက အလုပ်သမားအနေဖြင့် ထိုနေ့အတွက် လုပ်ခလစာ အပြည့်အဝ ရရှိသင့်ပါသည်။ (ပုဒ်မ ၁၄ ဆ)

လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့်ကျန်းမာရေး (OSH)

လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့်ကျန်းမာရေး သတ်မှတ်ချက်အချို့သည် ၁၉၉၆ ခုနှစ် နည်းဥပဒေတွင် ပါဝင်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၈ ခုနှစ် နည်းဥပဒေများ ပြန်လည်ထည့်သွင်းကာ ပိုမို ကျယ်ပြန့်စေခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြု သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ - ပုဒ်မ ၁၇၆ တွင် ၁၉၉၆ ခုနှစ် နည်းဥပဒေကဲ့သို့ ကျန်းမာရေးနှင့်ဘေး အန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး အစီအမံများကို ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် သတ္တုတွင်း အတွင်း လိုအပ်သည့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး အစီအမံများ ပံ့ပိုးပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - သင့်တော်သော ဒီဇိုင်း၊ တည်ဆောက် ထားသောအဆောက်အအုံများနှင့်လျှပ်စစ်ဆိုင်ရာ ကိရိယာများ (ဆက်သွယ်ရေး) လိုအပ်ပါသည်။ နည်းဥပဒေအရ လုပ်ငန်းခွင်ပတ်ဝန်းကျင်၊ ကိရိယာများနှင့် အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများမှအလုပ်သမားများအား အန္တရာယ်ကျရောက် နိုင်ခြေကို တိုင်းတာသတ်မှတ်နိုင်ရန် စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်း၊ ပုံမှန်စစ်ဆေးခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့များ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ၎င်းတွင် မြေအောက်လှိုက်ဂူများတွင် လုံလောက်သည့် လေဝင်လေထွက်ရှိမှု မီးအရေးပေါ်ကာကွယ် ကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့နှင့်အရေးပေါ် ထွက်ပေါက်အနည်းဆုံး (၂)ခုထားရှိသင့်ကြောင်းစသည့်အချက်များပါဝင်ပါသည်။ ဒဏ်ရာရှိသောအလုပ်သမားများကို အခမဲ့ ဆေးဝါးကုသမှုများပေးသင့်ပါသည်။ ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည်

367 အဆိုပြုထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေ (MCRB)
368 အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာ အက်ဥပဒေ ၂၀၁၃ ခုနှစ်။

လုံလောက်သည့်ကြီးကြပ်ရေးမှူးများခန့်အပ်ထားရမည်ဖြစ်ပြီး မြေအောက်အတွင်းဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နေသောသူ၏ အမည်နှင့်တည်နေရာကို မည်သည့်အချိန်မဆို သိစေနိုင်မည့်စနစ်တစ်ခုကို ဖန်တီးအသုံးပြုရမည်။ အရေးပေါ်ဘေး အန္တရာယ်ကာကွယ်ရေး အစီအမံများကို ရေးဆွဲကာ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ပြီး ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းမှု မှတ်တမ်းထားရှိရမည်။³⁶⁹ နည်းဥပဒေ ၁၇၇ သည်လည်း အရေးပေါ်အခြေအနေ တုံ့ပြန်သည့်အစီအစဉ်များရေးဆွဲ ရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ နည်းဥပဒေ ၁၇၈ တွင် ကုမ္ပဏီမှ ဓာတုပစ္စည်း သို့မဟုတ် ဇီဝစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများသည် အန္တရာယ်ရှိကြောင်း အလုပ်သမားများကို ကြိုတင်အကြောင်းကြားထားရမည်။ ဤသို့ဖြင့် ထိုပစ္စည်းများနှင့်အလုပ် လုပ်ကိုင်နေသော အလုပ်သမားများကို ထိခိုက်မှုနည်းပါးစေရန် တစ်ကိုယ်ရည် အကာအကွယ်ပစ္စည်း (PPE) များကို အခမဲ့ ပံ့ပိုးပေးရမည်။ ထိုနောက် ထိခိုက်မှုများအတွက် ဆေးကုသမှုကို စီစဉ်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုကုသမှုသည်လည်း လူမှုဖူလုံရေးဥပဒေနှင့်အညီ ကုသဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ရမည်။ (အောက်တွင် ကြည့်ရန်)

လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းမှာ ရေးဆွဲလျက်ရှိပြီး ၎င်းအား လွှတ်တော်မှ အတည်ပြုခြင်း မလုပ်ဆောင်ရသေးပါ။³⁷⁰

၁၉၅၁ ခုနှစ် အလုပ်ရုံ အက်ဥပဒေတွင် အလုပ်ခွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး ဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များကို ထည့်သွင်းထားပါသည်။ အက်ဥပဒေပါအချက်များတွင် - လုံလောက်သည့် လေဝင်လေထွက်မှုရှိခြင်းနှင့် အလုပ်ခွင် တွင် အလင်းရောင်ရှိခြင်း၊ ကျန်းမာရေးထိခိုက်နိုင်သော မီးခိုးငွေ့များနှင့်ဖုန်များကို ဖယ်ရှားရန်၊ လူသိပ်သည်းမှုမှ ရှောင်ရှားရန်၊ ဘေးကင်းသော သောက်သုံးရေးပံ့ပိုးပေးရန်၊ အလုပ်သမားများအတွက် လုံလောက်သည့် အိမ်သာ အရေအတွက် တည်ဆောက်ထားပေးရန်နှင့် စက်ရုံစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ စွန့်ပစ်နိုင်သည့်နေရာကို သတ်မှတ် ထားရှိရန် တို့ပါဝင်သည်။³⁷¹ လူမှုဘဝဖူလုံရေးအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။ - ရှေးဦးသူနာပြုပစ္စည်းများ၊ ဆေးကြောနိုင်သည့်ပစ္စည်းများနှင့် ထမင်းစားသောက်သည့်နေရာများ ထားရှိပေးရမည်။ အလုပ်ရုံအက်ဥပဒေသည် စက်မှုဖုန်တည်ထောင်ထားသည့် နေရာအတွင်း သို့မဟုတ် အပြင်တွင် လုပ်ကိုင်နေသော အလုပ်သမားအရေအ တွက်ကို အလုပ်ရုံနှင့်အလုပ်သမားဥပဒေ စစ်ဆေးရေးဦးစီးဌာန (ပုဒ်မ ၅၃) သို့ သတင်းပို့ထားရမည်။ အလုပ်ရုံများ အက်ဥပဒေအရ အလုပ်ရှင်သည် OSH အစီအစဉ်နှင့် အကာအကွယ်အစီအစဉ်များ မထားရှိခြင်းကြောင့် အလုပ်ခွင် တွင် ဒဏ်ရာရရှိပါက အလုပ်ရှင်ကုသမှုစရိတ်ကို ပေးချေရမည်။ သတ်မှတ်ထားသည့် အလုပ်ချိန် ၄၈ နာရီ သို့မ ဟုတ် ထိုနာရီကျော်၍ လုပ်ကိုင်ခြင်းကြောင့် အလုပ်ခွင်တွင် မတော်တဆမှုကြောင့် အသက်ဆုံးရှုံးခြင်း သို့မဟုတ် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရခြင်းများကြောင့် အလုပ်ခွင်တွင် ပြန်လည် မလုပ်ကိုင်နိုင်ပါက အလုပ်ရှင်အနေဖြင့် အလုပ်သမား၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့်ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီးဌာန အောက်ရှိ (ပုဒ်မ ၅၃) အလုပ်ရုံများ စစ်ဆေးရေးအရာရှိကို အကြောင်းကြားရမည်။

လူမှုဖူလုံရေး

၂၀၁၂ ခုနှစ် လူမှုဖူလုံရေးဥပဒေသည်³⁷² အလုပ်ရှင်နှင့်အလုပ်သမားနှစ်ဦးလုံးမှာ ထည့်ဝင်ထားသော လူမှုဖူလုံရေး ရန်ပုံငွေမှ ကျန်းမာရေးနှင့်လူမှုရေးစောင့်ရှောက်မှု အာမခံစနစ်၊ မိသားစု အထောက်အပံ့ပေးရေးအာမခံစနစ်၊ ဒဏ်ရာကြောင့်အလုပ်မလုပ်နိုင်ခင် ရရှိသည့်အကျိုး ကျေးဇူးများ၊ လစာမှအနာဂတ်အတွက် အလုပ်သမားထံမှ နုတ် ယူစုဆောင်းထားပေးခြင်း အလုပ်သမားသေဆုံးပြီး ကျန်ရစ်သူမိသားစုမှရှိသော ထောက်ပံ့ငွေအာမခံစနစ်နှင့် အလုပ်လက်ခွဲဖြစ်သည့်အချိန် ထောက်ပံ့ငွေ ရရှိမှုအာမခံစနစ်များကို ထည့်သွင်းထားပါသည်။(ပုဒ်မ ၂(ဂ)နှင့် (ဃ))။ တွင်းထွက်လုပ်ငန်းရှိ အလုပ်သမား (၅) ယောက်နှင့် (၅) ယောက်ထက်ပိုရှိသော ကုမ္ပဏီအားလုံးသည် လူမှုဖူလုံရေး (ပုဒ်မ ၁၁) အရ ရန်ပုံငွေပေးဆောင်ရမည်။ အချိန်ပိုင်းအလုပ်သမားများသည် လူမှုဖူလုံရေး စနစ်တွင် မပါဝင်ပါ။

369 Ibid ၊ အခန်း (၁၇) - ပုဒ်မ ၉၈ နှင့် ၉၉။
370 OSH ဥပဒေ ဘာသာပြန် မူကြမ်းကို MCRB ဝက်ဆိုက်တွင် ရရှိနိုင်ပါသည်။
371 ၁၉၅၁ ခုနှစ် - အလုပ်ရုံ အက်ဥပဒေ - အခန်း (၃) ပုဒ်မ ၁၄၊ ၁၅၊ ၁၆၊ ၁၇၊ ၁၈ နှင့် ၂၁ ။
372 2012 Social Security Law

၂၀၁၂ ခုနှစ် လူမှုဖူလုံရေး ဥပဒေအရ အလုပ်ခွင်မတော်မဆကြောင့် ထိခိုက်ရှနာဖြစ်သော အလုပ်သမားများသည် နောက်ဆုံးရရှိသော လေးလစာ၏ ပျမ်းမျှနှုန်းသည်သာ မဟာဏ၏ ၇၀% ကို ၁၂ လ စာရရှိပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ (ပုဒ်မ ၅၅၊ ၅၆ (က) နှင့် (ဂ))။ တစ်သက်လုံး မသန်မစွမ်းဖြစ်သွားပါက ဒဏ်ရာပြင်းထန်မှုအပေါ်မူတည်၍ ၅ နှစ်၊ ၇ နှစ် သို့မဟုတ် ၉ နှစ်စာနှင့်ညီမျှသော ငွေပမာဏကို ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ အလုပ်သမားတစ်ဦးမှ အသက်ဆုံးရှုံးပါက ကျန်ရစ်သူများမှ ထိုလူ၏ ဒဏ်ရာရရှိမှုလျော်ကြေး သို့မဟုတ် ပင်စင်ရန်ပုံငွေအကျိုးအမြတ်ကို ၃၆ လစာ ရပိုင်ခွင့်ရှိ သည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ ၂၀၀၈ အခြေခံဖွဲ့စည်းပုံအရ မည်သည့်နိုင်ငံသားကိုမျှ လူမျိုး၊ ဇာတိ၊ ကိုးကွယ်ရာ ဘာသာ၊ ရာထူးဌာန၊ အဆင့်အတန်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး၊ ဆင်းရဲချမ်းသာတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ခွဲခြားခြင်း မရှိစေရ။³⁷³ သို့သော် နိုင်ငံတကာမှအသိအမှတ်ပြုသော ခွဲခြားခြင်းများဖြစ်သည့် အသား အရောင်၊ ဘာသာစကား၊ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် အခြားသောယူဆမှုများနှင့် မွေးဖွားလာသော နိုင်ငံသား စသည်တို့ သည် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားခြင်းမရှိပါ။ ထိုအခြင်းအရာသည် ခွဲခြားမှုဖြစ်စဉ်များ ဖြစ်ပေါ် သောအခါ အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရန် ကြီးမားသည့်ကွာဟချက်ကို ဖြစ်စေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံတွင်သော် လည်းကောင်း ဥပဒေများတွင်သော်လည်းကောင်း ဖို/မ ခွဲခြားမှုဆိုင်ရာ တားမြစ်မှုများကို သတ်မှတ်ထည့်သွင်းထား ခြင်း မတွေ့ရပါ။ ၂၀၁၃ ခုနှစ် အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာ အက်ဥပဒေသည် အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးများသည် ခွဲခြားမှု မရှိဘဲ အနည်းဆုံးလစာကို ရရှိသင့်ပါသည်ဟု ဖော်ပြထားပြီး ပထမဆုံးအကြိမ် ဖို/မကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားမှုနှင့် ပတ် သက်ပြီး တားမြစ်မှုများကို အလုပ်သမားဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။³⁷⁴

ခွဲခြားခံရနိုင်ဖွယ်ရှိသော အဖွဲ့များမှာ ကိုယ်ခန္ဓာသန်စွမ်းမှုမရှိသူများ၊ အမျိုးသမီးများ (အပိုင်း ၅.၅ ကို ကြည့်ရန်) တိုင်းရင်းသားများနှင့် ဘာသာရေး လူနည်းစုများနှင့် LGBT များသည် ခွဲခြားခံရနိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။

ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဆင့်တက်သန့်စင်မှုနှင့်ဆက်စပ်နေသော လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး ထိခိုက်မှုများ

ယေဘုယျအားဖြင့် သတ္တုတွင်းတူးဖော်ခြင်းသည် အန္တရာယ်အများဆုံးလုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး မတော်တဆဖြစ်နှုန်း များသည့် လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ ရောဂါများလည်း ရရှိနိုင်ပါသည်။ SWIA တွင် သုတေသနပြု လေ့လာခဲ့သော ဓာတ် သတ္တုထုတ် ကုန်များနှင့်ဆက်စပ်ပြီး တိကျသောကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အန္တရာယ်များရှိပါသည်။

ထုံးကျောက်တူးဖော်ခြင်းနှင့်ဆက်စပ်နေသော ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများ

ထုံးကျောက်တူးဖော်ခြင်း၏ ကျန်းမာရေးဆိုးကျိုးတစ်ခုမှာ free crystalline silica (SiO2) များပါဝင်သည့် ထုံး ကျောက်ဖုန်များဖြစ်သည်။ ထိုဖုန်များရှိသည့်နေရာတွင် အချိန်အတော်များများ အလုပ်လုပ်ကိုင်ပါက ဆီလီကွန် ခြပ်ပေါင်းပါသည့် ဖုန်မှုန့်ကြောင့်ဖြစ်သော အဆုတ်ရောဂါတစ်ခုဖြစ်သည့် Silicosis နှင့်နီးယာဟုခေါ်သော အဆုတ် ရောင်ရောဂါတို့သည် အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ တဖြည်းဖြည်းဖြစ်လာပါသည်။³⁷⁵ Free crystalline ဆီလီကွန် များပါဝင်သည့် ဖုန်များကို ဆိုးရွားစွာ ရှူမိပါက လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ အဆုတ်ရောဂါဖြစ်သည့် တီဘီရောဂါ - ဆီလီကို တီဘီ (silico-tuberculosis) ဟုခေါ်သည့် ရောဂါများ ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိပါသည်။³⁷⁶ ဆီလီကွန် ရှူမိခြင်းနှင့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပေါ်ခြင်းတို့သည် တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်မှုရှိသည်ဟူသည့် ကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အငြင်းအခုံများရှိသော်

373 ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ - အခန်း (၈) ပုဒ်မ ၃၄၈။
374 ၂၀၁၃ ခုနှစ် အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခလစာ အက်ဥပဒေ - အခန်း (၈) ပုဒ်မ ၁၄ (ဇ)
375 ILO သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့်ကျောက်ကြမ်းတူးဖော်ခြင်းများ၏ ကျန်းမာရေးဘေးအန္တရာယ်များ၊ မတ်လ ၂၀၁၁ ခုနှစ်။
376 WHO လုပ်ငန်းခွင် ပတ်ဝန်းကျင် ဘေးအန္တရာယ် ကာကွယ်ရေးနှင့်ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ လေထဲတွင် ရှိသော ဖုန်မှုန့်လေးများ၊ ၁၉၉၉ စာမျက်နှာ ၂၃။

လည်း ကမ္ဘာ့အရပ်ဒေသများတွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သော သိပ္ပံနည်းကျလေ့လာချက်အတော်များများသည် သတ္တုတွင်းရှိ ဆီလီကွန်ဖုန်မှုန့်များ ရှိရှိကိမ်ခြင်းနှင့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပေါ်လာမှုအကြား ဆက်သွယ်မှုများရှိသည်ကို မှတ်တမ်းတင်ထားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။³⁷⁷

ရွှေတူးဖော်ခြင်းနှင့်ဆက်စပ်နေသော ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများ

ပြဒါး

အခြားကိုးကားချက်များတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရွှေတူးဖော်ရာတွင် ပြဒါးကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုကြသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ပြဒါးအသုံးပြုမှုကြောင့်လူတို့အပေါ် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများကို ကောင်းစွာ မှတ်တမ်းတင်ထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ WHO ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့၏ ကြေညာချက်များအရ ပြဒါးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ထိခိုက်လွယ်သော လူအုပ်စု (၂) ခုရှိပါသည်။ ပြဒါး၏အကျိုးဆက်များကို ထိခိုက်လွယ်သောသူများအဖြစ် ပထမအုပ်စုမှာ သန္ဓေသား၊ မွေးကင်းစကလေးများနှင့် ကလေးသူငယ်များဖြစ်သည်။ နောက်ဒုတိယအုပ်စုမှာ ပြဒါးနှင့်များစွာထိတွေ့နေရသောသူများဖြစ်သည်။ ပြဒါးကို ပတ်ဝန်းကျင်ထဲသို့ စွန့်ထုတ်လိုက်ပါက ၎င်းသည် မြေ၊ ရေ၊ လေနှင့် အနည်များတွင် လည်ပတ်နေထိုင်နိုင်သည့် ဂုဏ်သတ္တိရှိပါသည်။³⁷⁸ ထို့ကြောင့် ၎င်းသည် ဒေသတွင်းနေထိုင်သော အများပြည်သူတစ်စုလုံးကို ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။³⁷⁹

ရွှေနှင့်ပြဒါးရောစပ်ထားသော ပြဒါးသတ္တုစပ်ကို မီးရှို့ပြီး ပြဒါးများကိုအငွေ့ပျံစေသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် တိုက်ရိုက်ထိတွေ့နေသောသူများဖြစ်သည်။³⁸⁰ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းကို နေအိမ်အတွင်းတွင် ပြုလုပ်ကြပြီး ပြဒါးကိုပြန်လည်ဖမ်းယူသည့်စနစ် သို့မဟုတ် လေဝင်လေထွက်ကောင်းသည့်စနစ် အသုံးမပြုကြသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။³⁸¹ လက်လုပ်လက်စားရွှေလုပ်သားများ ကြုံတွေ့ရသည့် ပြဿနာများကို လေ့လာခဲ့ရာ အများဆုံးဖြစ်ပေါ်သောရောဂါများမှာ အာရုံကြော ထိခိုက်မှုရောဂါများဖြစ်သည့် tremor ဟုခေါ်သော တုန်ရီသည့်ရောဂါ၊ ataxia ဟု ခေါ်သော ခန္ဓာကိုယ်လှုပ်ရှားမှု မမှန်ကန်သည့်ရောဂါ၊ မှတ်ဉာဏ်ပြဿနာများနှင့် မျက်လုံးကိုထိခိုက်စေသည့် ရောဂါများကို တွေ့ရပါသည်။³⁸² အခြားကျန်းမာရေး ပြဿနာများမှာ အရေပြားယားယံခြင်း၊ အမြင်အာရုံနှင့် အသက်ရှူလမ်းကြောင်းပြဿနာများ၊ ကျောက်ကပ်ပြဿနာ၊ နှလုံးနှင့် သွေးကြောဆိုင်ရာ ပြဿနာများနှင့် အသက်ဆုံးရှုံးမှုများဖြစ်သည်။³⁸³

SWIA လုပ်ဆောင်နေချိန်တွင် ပြဒါးပျံနှံမှု (ပြဒါးအညစ်အကြေးများ) မည်မျှရှိနေသည်ကို တိုင်တားစစ်ဆေးခြင်း မပြုလုပ်ခဲ့ပါ။ ယခင်ကလုပ်ဆောင်ခဲ့သောတွေ့ရှိချက်များအရ ရွှေလက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သော နေရာများတွင် ပြဒါးပါဝင်နှုန်းသည် 60 µg/m3 ဖြစ်သည်။³⁸⁴ WHO ၏အဆိုအရ တုန်ရီသည့်ရောဂါကို 30 µg/m3 နှုန်း ရှိသောနေရာတွင် တွေ့ရပြီး ကျောက်ကပ်နှင့်ဆိုင်သော ပြွန်များနှင့်အင်းဇိုင်းဓာတ်များသည် 15 µg/m3 နှုန်းတွင် ဖြစ်ပေါ်သည်ကို

377 Sanjay Basu et al, သုံးစွဲမှုများအတွက် ထုတ်လုပ်ခြင်း - တောင်အာဖရိကရှိ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့် သက်ရောက်သော တီဘီရောဂါကို ကိုင်တွယ်ခြင်း (၂၀၀၉) ၅:၁၁ ကမ္ဘာ့တစ်ဝန်းတိုးတက်လာမှုနှင့်ကျန်းမာရေး - စာမျက်နှာ ၁-၈၊ David Stuckler et al, Sub-Saharan အာဖရိကတွင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့် တီဘီရောဂါဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မှု (၂၀၁၁) ၁၀၁:၃၊ အမေရိကန် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဌာန - စာမျက်နှာ ၅၂၄-၅၃၀၊ Aliakbar Yaramadhi et al, အီရန်နိုင်ငံ၊ Lorestan ဒေသအတွင်း ဆီလီကွန်ဖုန်မှုနှင့်တီဘီရောဂါဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဆက်သွယ်မှု (၂၀၁၃) ၁၂:၂ Tanaffos စာမျက်နှာ ၃၄-၄၀; ILO,၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဆီလီကွန်ဖုန်မှုရောဂါဆိုင်ရာ ဆေးပညာလေ့လာချက်များ ။

378 UNIDO, UNIDO နှင့် ပြဒါး၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ်။

379 Herman Gibb and Keri G. O'Leary, Mercury Exposure and Health Impacts among Individuals in the Artisanal and Small-Scale Gold Mining Community: A Comprehensive Review (2014) 122:7 Environmental Health Perspectives (Online) pp. 667-672

380 WHO, Guidance for Identifying Populations at Risk from Mercury Exposure, 2008.

381 MCRB field research 2016

382 Herman Gibb, Keri G. O'Leary, Mercury Exposure and Health Impacts among Individuals in the Artisanal and Small-Scale Gold Mining Community: A Comprehensive Review (2014) 122:7 Environmental Health Perspectives (Online) pp. 667-672

383 UNIDO, UNIDO နှင့် ပြဒါး၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ်။

384 Takahito Osawa and Yuichi Hatsukawa, Artisanal and small-scale gold mining in Myanmar: preliminary research for environmental mercury contamination (2015) pp 221-230

တွေ့ရပါသည်။³⁸⁵ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင်တွေ့ရသော အချက်များနှင့်ကိုက်ညီမှုများရှိနေပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြဒါးသတ္တု စပ်ကို အပူပေးဖယ်ထုတ်ပြီး ရွှေကို ထုတ်ယူခြင်းမျိုးဆောင်ရွက်ရာတွင် အမျိုးသမီးများသည် မိမိတို့၏နေအိမ်များတွင် လုပ်ဆောင်သောကြောင့် ဧည့်ခန်းတွင် ပြဒါးပါသောအငွေ့များ ပြည့်နေသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ပြဒါးအဆိပ်သင့်မှုသည် အမျိုးသမီး သတ္တုလုပ်သားများမှ အမျိုးသားများထက်ပိုမိုဖြစ်ပေါ်သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ကလေးသူငယ်များသည် မိခင်များနှင့်အတူရှိသောကြောင့် အမျိုးသားများထက် ပြဒါးအဆိပ်သင့်မှုပိုမိုဖြစ်ပေါ်သည် ကို တွေ့ရပါ သည်။³⁸⁶ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများတွင် ပဲခူး၊ စစ်ကိုင်းနှင့်ကချင်ဒေသများရှိ လက်လုပ်လက်စား ရွှေတူးဖော်သူများသည် သတ္တုစပ်ပြုလုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်မှ ရရှိလာသောရွှေကိုသန့်စင်ရန် အက်စစ်ကို အသုံးပြုသည့် နည်းကို သုံးကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။³⁸⁷

ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်

ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်ဖြင့် အရည်ဖျော်၍ စစ်ထုတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်အသုံးပြု၍ လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် အများအားဖြင့် လုပ်လေ့ရှိသော ရွှေသန့်စင်သည့် နည်းပညာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ထိုနည်းလမ်းသည် သတ္တုရိုင်းမှရွှေကို ခွဲထုတ်ပြီး ပျော်ဝင်စေသည့် နည်းဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများအတွက် ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်အသုံးပြုခြင်းကို တရားဝင်ပိတ်ပင် ထားပါသည်။ သို့သော် အာဏာပိုင်များသည် အချို့သောအခြေအနေများတွင် ချွင်းချက်အဖြစ် ခွင့်ပြုနေသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာသောအဖွဲ့အနေဖြင့် ရွှေတူးဖော်သည့် သတ္တုတွင်းနေရာများ တွင် ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်အသုံးပြုမှုကို လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ဆိုဒီယံဆိုင်ယာနိုက်ဒ်သည် တားမြစ်ဓာတုပစ္စည်း (၂) ခုထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ပြဒါးသည် အလားတူပင်တားမြစ်ထားသည့် ဓာတုပစ္စည်း ၂၉ ခုထဲမှ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ထိုတားမြစ်ချက်ကို ဓာတုပစ္စည်းနှင့် ဆက်စပ်ပစ္စည်းများအန္တရာယ်မှ တာဆီးကာကွယ်ရေး ဥပဒေ အပိုင်း ၅ - အပိုဒ်ခွဲ (ဇ) အရ တားမြစ် ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။³⁸⁸

ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်ဖြင့် သတ္တုသန့်စင်ခြင်းနည်းလမ်းသည် သတ္တုလုပ်သားများကို နည်းပညာဆိုင်ရာ အန္တရာယ်များရှိစေနိုင် ပါသည်။ သို့သော် ၎င်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ပြဒါးကဲ့သို့ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ကျန်းမာရေးပြဿနာ မဖြစ်စေပါ။ ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်တွင်ပါဝင်သော အဆိပ်များသည် လေနှင့်နေရောင်ခြည်နှင့်တွေ့သောအခါ လျှင်မြန်စွာ ဓာတ်ပျက်သွား သည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြဒါးကဲ့သို့ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဇီဝဗေဒအရစုဆောင်းမှုများ မရှိပါ။³⁸⁹ ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းစွာ ကိုင်တွယ်ခြင်း၊ သိုလှောင်ခြင်းနှင့်စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းသည် လွန်စွာအရေးကြီးမည် ဖြစ်ပါ သည်။ ပိုမိုအလေးသာသော အခြေအနေတွင်ရှိနေလင့်ကစား ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်သည် သဘာဝအလျှောက် ညစ်ညမ်းမှု ကာကွယ်ရန် အန္တရာယ်မရှိသောခြစ်စဉ်များအဖြစ် လျင်မြန်စွာ ဓာတ်ပျက်ခြင်း မဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါ။³⁹⁰ ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်သည် မြေအောက်ရေ စနစ်တွင် ဆက်လက်ရှိနေနိုင်ပါသည်။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ရွှေသတ္တု တူးဖော်မှုစီမံကိန်းများအနီးရှိ ဒေသခံများ၏ ရေတွင်းများသည် ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်ဖြင့် ညစ်ညမ်းနေသည်ကို တွေ့ရပါ သည်။³⁹¹ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရရွှေသန့်စင်သည့်အခါ အသုံးပြုသည့် ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်သည် ဝန်ထမ်းများ၏ ကျန်းမာရေးကို ခြိမ်းခြောက်နိုင်သည်ကို ညွှန်ပြနေပါသည်။³⁹²

385 WHO ၏ ဥရောပအတွက် လေအရည်အသွေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ, ၂၀၀၀, p. 158
386 Takahito Osawa and Yuichi Hatsukawa, Artisanal and small-scale gold mining in Myanmar: preliminary research for environmental mer- cury contamination (2015) 人間生活文化研 究 pp. 221-230
387 MCRB ၏ ကွင်းဆင်း သုတေသန, ၂၀၁၆
388 စက်မှုဝန်ကြီးဌာန ၏ Central Leading Board on Prevention of Hazard from Chemical and Related Substances Notification No: 2/2016 Issuing the List of Restricted Chemicals ၃၀ ဇွန်လ ၂၀၁၆
389 Images Asia and Pan Kachin Development Society, At What Price, November 2004, p. 30
390 Ibid
391 MCRB ကွင်းဆင်းလက်တွေ့သုတေသန, ၂၀၁၆
392 MCRB ကွင်းဆင်းလက်တွေ့သုတေသန, ၂၀၁၆

လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ ထိတွေ့မှုများသည် ရှူသွင်းမိခြင်းနှင့် ဆိုင်ယာနိုဒ်များကို အရေပြားထဲတွင် ကျန်ရှိနေခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ အလုပ်သမားများသည် ဆိုင်ယာနိုဒ်ကို လေ၊ သောက်သုံးရေနှင့်အစားအသောက်တို့မှ တစ်ဆင့် ထိတွေ့ကြပါသည်။³⁹³ ဆိုင်ယာနိုဒ်သည် ဆိုးရွားသောဓာတုအဆိပ်များပါဝင်နေပြီး များပြားသည့် ပမာဏကို မျိုခြင်း၊ အသက်ရှူသွင်းခြင်း သို့မဟုတ် အရေပြားထဲသို့ဝင်ပါက အသက်သေစေနိုင်သည်အထိ အန္တရာယ်ပြုနိုင်ပါသည်။³⁹⁴ ဆိုင်ယာနိုဒ်အဆိပ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော ပြင်းထန်သည့် လက္ခဏာများကို ဟိုက်ဒရိုဂျင် ဆိုင်ယာနိုဒ်ကို အသက်ရှူသွင်းပြီး စက္ကန့်အနည်းငယ် သို့မဟုတ် ဆိုင်ယာနိုဒ်ဓာတ်ဆားကို မျိုချပြီး မိနစ်အနည်းငယ်တွင် တွေ့ရပါသည်။³⁹⁵ ဆိုင်ယာနိုဒ်ထိခိုက်မိ၍ပြသော လက္ခဏာများမှာ ၁၄ ရက်အတွင်း သို့မဟုတ် ၎င်းထက်နည်းသော အချိန်တွင် မျက်စေ့နှင့်အရေပြား ယားယံခြင်း၊ အသက်ရှူကျပ်ခြင်းနှင့် အသက်ဆုံးရှုံးခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်ပါသည်။ နာတာရှည် ကျန်းမာရေးအန္တရာယ်များမှာ တစ်နှစ်အတွင်း သို့မဟုတ် ယင်းထက်ပိုသည့်အချိန်ကာလတွင် ဖြစ်တတ်ကြသည်။ ၎င်းတို့တွင် ကင်ဆာရောဂါ၊ မျိုးပွားစနစ်ထိခိုက်ခြင်း၊ အာရုံကြောစနစ်ကို ထိခိုက်ခြင်းနှင့် အခြားသောအင်္ဂါများကို ထိခိုက်ခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။³⁹⁶ လေ့လာချက်များအရ အာဟာရမလုံလောက်မှုများသည်လည်း အန္တရာယ် တစ်ခုဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ခဲမဖြူတူးဖော်မှုနှင့်ဆက်စပ်နေသော ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ

ခဲမဖြူသတ္တုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော လူသားများ၏ကျန်းမာရေး ထိခိုက်မှုမှာ အလွန်နည်းပါးပါသည်။ နိုင်ငံ၏ခဲမဖြူ ကဏ္ဍသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူသားများ၏ကျန်းမာရေးကို ပျက်စီးစေနိုင်သည့် ရွှေတူးဖော်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် ဓာတုပစ္စည်းများနှင့်ထိတွေ့ သကဲ့သို့ ထိခိုက်ခြင်းမျိုး မရှိပါ။³⁹⁷ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခဲမဖြူဆင့်တက်ပြုလုပ်ခြင်းကို ဆွဲငင်အားအသုံးပြုပြီး လုပ်ဆောင်သည့် နည်းလမ်းကို အသုံးပြုကြသည်။ ထိုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် သတ္တုရိုင်း မြေစာများမှ သယံဇာတကို ဓာတုပစ္စည်းများအသုံးမပြုဘဲ ရေကိုသာအသုံးပြုသော နည်းလမ်းဖြစ်သည်။ သတ္တုရိုင်းကိုအရည် ကျိုသည့် လုပ်ငန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နည်းပါးလျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ရလဒ်အားဖြင့် လူတို့၏ကျန်းမာ ရေးကို ဆိုးရွားစွာထိခိုက်နိုင်သော ခဲမဖြူ အစိုးအငွေ့များ ပြည်တွင်းလုပ်ငန်းများတွင် ထုတ်လွှတ်မှုမရှိပါ။ သို့သော် လေ့လာချက်များအရ ခဲမဖြူလုပ်သားများသည် ဖုန်နှင့်ထိတွေ့ခြင်းနှင့် ဆီလီကွန်ဒြပ်ပေါင်းကြောင့်ဖြစ်ရသည့် အဆုတ်ရောဂါ (Silicosis)³⁹⁸ နှင့်အဆုတ်ကင်ဆာရောဂါများ³⁹⁹ များနှင့် ဆက်နွယ်မှုများရှိနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့သော် ဤအပေါ်တွင် အငြင်းအခုံများ ရှိနေပါသည်။⁴⁰⁰ ခဲမဖြူလုပ်သားများအား ဆီလီကွန်ဒြပ်ပေါင်းကြောင့် ဖြစ်ရသည့် အဆုတ်ရောဂါ (Silicosis) သည် ထုတ်ယူခြင်း၊ ဆင့်တက်ပြုလုပ်ခြင်းနှင့်သယ်ယူပို့ဆောင်ချိန်တွင် သတ္တုရိုင်းအတွင်းရှိ သလင်းကျောက်များထွက်သောကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆကြသည်။ ခဲမဖြူတစ်ခုတည်းကြောင့် မဟုတ်ပါ။

မိုလိုအမျိုးသမီး သတ္တုတွင်းစောင့်ကြည့်ရေး ကွန်ရက်၏ အဆိုပြုတင်ပြချက်အရ ခဲမဖြူသတ္တုလုပ်သား အများပိုင်းသည် အဆစ်အမြစ်ကိုက်ခဲသည့်ရောဂါ (Arthritis) ကို ခံစားကြရသည်ဟု ဆိုသည်။ အမျိုးသမီးများ ခဲမဖြူများ ကောက်ယူစုဆောင်းပြီး ရေဆေးချိန်တွင် ခြေနှင့်လက်များ နာကျင်မှုနှင့်ထုံကျင်မှုကို ခံစားကြရသည်ဟု တင်ပြထားပါသည်။⁴⁰¹ ထိုလေ့လာချက်သည် ခဲမဖြူလုပ်သားများသည် ညံ့ဖျင်းသည့် အခြေအနေများတွင် လုပ်ကိုင်ကြရသည်ကို

393 WHO - သောက်ရေ အရည်အသွေး လမ်းညွှန်ချက်များ - ၂၀၀၄။
 394 ICMM ရွှေတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းတွင် ဆိုင်ယာနိုဒ် စီမံခန့်ခွဲခြင်း။ ၁၉၉၉။
 395 WHO - သောက်ရေ အတွင်းရှိ ဆိုင်ယာနိုဒ် - ၂၀၀၇။
 396 ICMM ရွှေတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းတွင် ဆိုင်ယာနိုဒ် စီမံခန့်ခွဲခြင်း။ ၁၉၉၉။
 397 MCRB field research, 2016, MCRB Interviews, 2015
 398 Weihon Chen et al, Risk of Silicosis in Cohorts of Chinese Tin and Tungsten Miners, and Pottery Workers (I): An Epidemiological Study (2005) 48:1 American Journal of Industrial Medicine pp. 1-9
 399 Weihong Chen, Nested case-control study of lung cancer in four Chinese tin-mines (2002) 59:2 Occupational and Environmental Medicine pp. 113-118
 400 Agency for Toxic Substance and Disease Registry, Public Health Statement: Tin and Tin Compounds, 2005
 401 Molo Women Mining Watch Network, Lost Paradise: Damaging Impact of Mawchi Tin Mines in Burma's Karenni State, 11 December 2012, p. 12

ဖော်ပြထားပါသည်။ MCRB၏ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်းလုပ်သားများသည် ရေများအတွင်းအလုပ်လုပ်ကိုင်ရသောကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုမှု

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုမှုသည် များပြားလာသည်ကို ဖော်ပြသည့် အချက်အလက် အလွန်နည်းပါးပါသည်။ UN ရုံး၏ နောက်ဆုံးထုတ်ဝေထားသော ၂၀၁၅ ခုနှစ် အရှေ့တောင်အာရှ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့်ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုတိုင်းတာရေး အစီရင်ခံစာအရ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မူးယစ်ဆေးဝါးပျံ့နှံ့မှုသည် အရွယ်ရောက်ပြီးသော လူဦးရေ၏ - ဘိန်း (opium) ၀.၉%၊ ရာဘာ (အရှေ့တောင်အာရှတွင် စိတ်ကြွဆေးဟုသိကြသည် - methamphetamine) ၀.၇% နှင့် ဘိန်းဖြူ (heroin) ၀.၁% 402 ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု အပျံ့အနှံ့ဆုံးဖြစ်သည်။

မကြာသေးမီက ပြုလုပ်ခဲ့သော လေ့လာတွေ့ရှိချက်အစီရင်ခံစာများအရ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းများတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲပျံ့နှံ့လာသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။⁴⁰³ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သည့် အခြေအနေ ကြမ်းတမ်းသောကြောင့် အမျိုးသားသတ္တုလုပ်သားများအကြား မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲဖြစ်စေသည်ဟုလည်း တွေ့ရှိရသည်။ ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ကျောက်စိမ်းတူးဖော်မှုတွင် ဖားကန့်ကျောက်စိမ်းတွင်းများရှိ လုပ်သား ၉၀% သည် မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုနေသည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။⁴⁰⁴ ဖားကန့်ရှိ ကျန်းမာရေးလုပ်သားများ၏ တင်ပြချက်အရ ဆေးထိုးအပ်ဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုသူများ၏ ၄၀% သည် HIV ရောဂါရှိကြပြီး နိုင်ငံတော်အဆင့် ပျမ်းမျှ၏ နှစ်ဆဖြစ်ပါသည်။⁴⁰⁵ အချို့သော သတ္တုကုမ္ပဏီများသည် အလုပ်သမားများ နာရီအချိန်ကြာကြာ ပိုမိုလုပ်ကိုင်နိုင်ရန် မူးယစ်ဆေးဝါးများ ဝေပေးသည်ဟု ဆိုကြသည်။⁴⁰⁶

(ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များ

ကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ အမြင့်ဆုံးရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာမှုရရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး၊ အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့်လူပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုအခွင့်အရေးများ။

- ဆိုးရွားသည့် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှု။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့သည် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာအချက်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး သတ္တုလုပ်သားများ၊ ယခင်အလုပ်လုပ်ခဲ့သော လုပ်သားများနှင့် ဆေးဖက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့များ၏ ပြောကြားချက်များကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်ပါသည်။
 - ထုံးကျောက်ဆင့်တက် ပြုလုပ်သည့်လုပ်ငန်းနှင့် ခဲမဖြူတူးဖော်မှုတွင် အသက်ရှူလမ်းကြောင်းဆိုင်ရာ ပြဿနာများ။
 - ရွှေတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းတွင် ခေါင်းမူး၊ ခေါင်းကိုက်နှင့်ခန္ဓာကိုယ် နာကျင်ကိုက်ခဲခြင်းများနှင့်
 - ခဲမဖြူနှင့်ရွှေတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းတွင် အရေပြားနှင့်ဆိုင်သော ပြဿနာများ။

402 ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဇွဲစည်းပုံအခြေခံဥပဒေ - အခန်း (၈) ပုဒ်မ ၃၄၈။
 403 Kyi Htun, Sustainable Mining in Myanmar(2014) 36:1 Applied Environmental Research pp. 25-35; Reuters, Myanmar's Old Guard Runs a Jade Empire, 29 September 2013
 404 ကချင်အမျိုးသမီးများအဖွဲ့ (ထိုင်းနိုင်ငံ) ၏ Silent Offensive: How Burma Army Strategies are fuelling the Kachin drug crisis ၊၂၀၁၄, p. 6
 405 Reuters, Myanmar's Old Guard Runs a Jade Empire, 29 September 2013, p. 6
 406 ကချင်ပြည်လုံးဆိုင်ရာကျောင်းသားနှင့်လူငယ်များသမဂ္ဂ ၏ Blood Jade: Burmese Gemstones and the Beijing Games ၊၂၀၀၈

ဘိလပ်မြေစက်ရုံတစ်ခုမှ အလုပ်သမားတစ်ဦးသည် ထုံးကျောက်ဖုန်းများနှင့်ထိတွေ့ရသောကြောင့် စိုးရိမ်ဖွယ်အသက်ရှူလမ်းကြောင်းပြဿနာ သို့မဟုတ် တီဘီရောဂါများခံစားရသည်ဟု ပြောကြားပါသည်။ အလုပ်သမားများသည် နေမကောင်းသည့်အခါ သင့်တင့်သော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများ မရရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဆရာဝန်များက ရောဂါလက္ခဏာအား စစ်ဆေးပေးမှုများမရှိပါဟု ကွင်းဆင်းအဖွဲ့ကို ပြောပါသည်။ အလုပ်သမားများအနေဖြင့်လည်း ၎င်းတို့ ရောဂါလက္ခဏာများ၏ အကြောင်းရင်းများကို မသိရှိနိုင်ပါ။ အသေးစားမြေအောက်လှိုက်ဂူ ရွှေတူးဖော်ရေး လုပ်သားများသည် ခေါင်းကိုက်မှုကို ခံစားရသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့သည် မြေအောက်လှိုက်ဂူ နှစ်ပေါက်ရှိသည့်နေရာမှလွဲ၍ လှိုက်ဂူလမ်းကြောင်း လေဝင်လေထွက် မကောင်းသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ မြေအောက်ရှိ ရေတွင် နာရီပေါင်းများစွာနေထိုင်ခြင်းကြောင့် ယားယံမှုများခံစားကြရသည်ကိုလည်း တင်ပြကြသည်။ ရွာတစ်ရွာမှ အကြီးစားရွှေတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းတွင် လုပ်ကိုင်နေသော အမျိုးသမီးများသည် ကိုယ်ဝန်ဆောင်နိုင်ခြင်းနှင့် ပျက်ကျမှုများရှိသည်ဟု ထိုဒေသမှ လူများက ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့ကိုပြောပြကြသည်။ ခဲမဖြူတူးဖော်မှုတွင် ရေ၌ တစ်နေ့ကုန်နေသော လုပ်သားများသည် အရေပြားရောဂါများခံစားရသည်ကို တွေ့ရပြီး အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ လက်တွင် ရောဂါပိုးဝင်နေမှု များရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ခဲမဖြူသတ္တုတူးဖော်သည့် လုပ်သားများသည်လည်း စိုးရိမ်ဖွယ်အသက်ရှူလမ်းကြောင်း ပြဿနာများ ကြုံတွေ့ရသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။

■ **ကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းမှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့်သင်တန်းပို့ချမှုများ လုံလောက်မှုမရှိခြင်း။** ခြုံငုံညှိကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အဖွဲ့၏ တွေ့ရှိချက်များအရ လုပ်ငန်းခွင်ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး သင်တန်းများကို ကြုံသလိုသာ ဆောင်ရွက်ကြခြင်းသာဖြစ်ပြီး လုံလောက်မှုမရှိသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော အကြီးစားသတ္တုတွင်းနှစ်ခုတွင်သာ OSH မူဝါဒရှိပြီး တစ်ခုသာလျှင် သီးသန့်ခန့်အပ်ထားသော OSH တာဝန်ခံရှိသည်။ သတ္တုတွင်းတစ်ခုမှာ ISO 9001 လက်မှတ်ရရှိထားပြီး OSH သင်တန်းများကို အလုပ်သမားများအား ၎င်းတို့၏ သင်တန်းစင်တာတွင် သင်တန်းပို့ချပါသည်။ နောက်သတ္တုလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကြီးကြပ်ရေးမှ OSH သင်တန်းတက်ရောက်ပြီးသော်လည်း ၎င်းတို့၏ လုပ်သားကို ပြန်လည်သင်တန်းပို့ချပေးရန် လုပ်ဆောင်ထားမှုမရှိပါ။ အသေးစား သတ္တုတွင်းများတွင် အလုပ်သမားများသည် OSH သင်တန်းပို့ချမှု လုံးဝလုပ်ဆောင်ထားခြင်းမရှိပါ။ ကုမ္ပဏီတော်တော်များတွင် ယမ်းဖောက်ခွဲမှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများရှိပြီး အတွေ့အကြုံရှိသော အလုပ်သမားများကသာ ကိုင်တွယ်ကြသည်။ အကြီးစားရွှေသတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် စီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့သည် ဆိုင်ယာနိုဒ်ကို အကြီးတန်းဝန်ထမ်းများကသာ ကိုင်တွယ်ကြသည်ဟု ကွင်းဆင်းအဖွဲ့ကို ပြောသော်လည်း ကွင်းဆင်းအဖွဲ့၏တွေ့မြင်ခဲ့မှုနှင့် အတူညီသည်ကို တွေ့ရသည်။ အကြီးစားသတ္တုလုပ်ကွက်များတွင် အလုပ်သမားများသည် သန့်စင်ထားမှုမရှိသော ရေကို သောက်သုံးနေသည်ကို တွေ့ရှိရပြီး တစ်ခါတစ်ရံတွင် မြေအောက်ရှိ တစ်စက်တစ်ကျနေသော ရေကိုသောက်သုံးသည်ကို တွေ့ရှိပါသည်။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ အန္တရာယ်ကို မသိရှိခြင်းနှင့် အလုပ်သမားများကို လုံလောက်သည့် သောက်ရေသန့် မပံ့ပိုးထားသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

■ **တစ်ကိုယ်ရည် ကာကွယ်ရေးပစ္စည်း (PPE) ကို စနစ်တကျ အသုံးမပြုခြင်း။** ခြုံငုံကြည့်လျှင် PPE များ စနစ်တကျ အသုံးမပြုခြင်း ကိုအသေးစား၊ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် ယှဉ်လျှင် အကြီးစားသတ္တုတွင်းများတွင် ပိုမိုကောင်းမွန်သောစနစ်ဖြင့် အသုံးပြုကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကွင်းဆင်းအဖွဲ့အနေဖြင့် လုပ်ကွက်အားလုံးတွင် ထိုပြဿနာရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းများတွင် လုပ်ကွက်တစ်ခုမှလွဲ၍ ကျန်သတ္တုလုပ်ကွက်များတွင် PPE ကို အခမဲ့ပေးပါသည်။ ၎င်းတို့အထဲမှ (၂) နေရာတွင် PPE မဖြစ်မနေဝတ်ဆင်ရန် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့် သတ်မှတ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကွင်းဆင်းအဖွဲ့များသည် နေ့စားဝန်ထမ်းများအပါအဝင် ဝန်ထမ်းများအားလုံးဝတ်ဆင်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် အခြားနေရာ (၃) ခုတွင် PPE ကို အမြဲတမ်းဝတ်ဆင်မှုမရှိပဲ စီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့အနေဖြင့်လည်း တိုက်တွန်းညွှန်ကြားမှုအားနည်းသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အထက်ပိုင်းအရာရှိများနှင့် အစိုးရအာဏာပိုင်များမှ

အလုပ်သမားများ PPE ဝတ်၊မဝတ်နဲ့ပတ်သက်ပြီး စစ်ဆေးမည့်နေရာများတွင် အလုပ်သမားများ၏ တင်ပြချက်များအရ ကြီးကြပ်ရေးမှူးများမှ အလုပ်သမားများကို လာစစ်မည့်အကြောင်းကို ပြောပြထားသောကြောင့် လာရောက်စစ်သည့်အချိန်တွင် အလုပ်သမားများအနေဖြင့် အဆင်သင့်ပြင်ဆင်ထားနိုင်ပါသည်။ PPE များ၏ အရည်အသွေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ပြဿနာများရှိသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် မြေအောက်သတ္တုတွင်းလုပ်သားများသည် ဦးထုပ်ဝတ်ဆင်ထားသော်လည်း ယူနီဖောင်း၊ ဖိနပ် သို့မဟုတ် နှာခေါင်းစီးများ ဝတ်ဆင်ထားခြင်း မရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဦးထုပ်များကို ပုံမှန်ပြန်လည်လဲလှယ်ပေးခြင်းမရှိပါ။ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကွက်အချို့တွင် ရွှေသန့်စင်ရာတွင် လက်အိတ်များ ဝတ်ဆင်ထားသော်လည်း နှာခေါင်းစီးများဝတ်ဆင်ထားခြင်းမရှိပဲ အဝတ်စများကိုသာ အလုပ်လုပ်ချိန်တွင် မျက်နှာနှင့်ပိုးစပ်ကာကွယ်ရန် ဝတ်ဆင်ကြပါသည်။ ထို့အတူပင် အကြီးစားရွှေသတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် ရွှေသန့်စင်ရေးလုပ်ဆောင်နေသော လုပ်သားများသည်နှာခေါင်းစီးများဝတ်ဆင်ထားခြင်းမရှိသည်ကိုတွေ့ရှိခဲ့ရပြီးအနံ့မှာမခံနိုင်လောက်အောင်ဖြစ်သည်ကိုလည်း ကွင်းဆင်းအဖွဲ့မှ တွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ ရွှေတူးဖော်ရေးသတ္တုတွင်း အတော်များများတွင် အကြီးစားသို့မဟုတ် အသေးစားလုပ်ကွက်များ၌ ရွှေသန့်စင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြဒါးအသုံးပြု၍လုပ်ကိုင်နေရသော ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးများအတွက် သီးသန့်အစီအမံများ မရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

■ **ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာအချက်အလက်များ သိမ်းဆည်းထားမှုနည်းခြင်းနှင့်လုပ်ငန်းခွင် မတော်တဆမှုများ။** သတ္တုတွင်းအားလုံးသည် မတော်တဆမှုများနှင့်အသက်ဆုံးရှုံးမှုများကို MONREC သို့ သတင်းပို့ရမည်ဖြစ်သော်လည်း ကုမ္ပဏီတစ်ခုသာ ဖြစ်ရပ်များအစီရင်ခံသည့် အစီအစဉ်ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် မတော်တဆဖြစ်မှုနှုန်းကို လေ့လာဆန်းစစ်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ မှတ်တမ်း တစ်ခုအရ ၂၀၁၅ တွင် ပြင်းထန်သော မတော်တဆမှု ၃၀ ခုနှင့် အသက်ဆုံးရှုံးမှု ၃ ခုသာ မှတ်တမ်းတင် ထားပါသည်။ အချို့သော အကြီးစားသတ္တုလုပ်ကွက်များရှိ မန်နေဂျာများသည် ၎င်းတို့လုပ်ငန်းလည်ပတ် ချိန်တွင် မည်သည့် ပြင်းထန်သည့် မတော်တဆမှုများမရှိကြောင်း ပြောပါသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့၏ လုပ်ကွက်အတွင်း တစ်ဆင့်ခံလုပ်ကိုင်သောသူများသာ မကြာခဏ မတော်မဆမှုများရှိကြောင်း ပြောပါသည်။ အသက်ဆုံးရှုံးသည် အထိ ဖြစ်ပေါ်လာသော မတော်တဆမှုများတွင် ကျောက်တုံးများကျခြင်း၊ ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းများကို ကောင်းမွန်စွာအသုံးမပြုခြင်း၊ မြေအောက်လှိုက်ဂူလမ်းကြောင်းပြိုကျခြင်း၊ ဓာတ်လိုက်ခြင်း၊ အသက်ရှူမှုကြပ်ခြင်းနှင့် ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ဆောင်ချိန် မတော်တဆဖြစ်ခြင်း (ပိုက်ပြုတ်ကျခြင်းကြောင့် အလုပ်သမားများ အသက်ဆုံးရှုံးခြင်း)နှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးလုပ်ချိန်တွင် ဖြစ်ပေါ်သည့် မတော်တဆမှုများ ပါဝင်ပါသည်။ တခြားတင်ပြခဲ့သော မတော်တဆမှုများတွင် ကျောက်တုံးများပြုတ်ကျခြင်းကြောင့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိခြင်း၊ စက်ကိရိယာများကြောင့် လက်ချောင်းကလေးများ ပြုတ်ခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ဆံပင်များ လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေသောစက်ကြီးများထံ ပါသွားခြင်းတို့ပါဝင်ပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အလုပ်သမားတစ်ဦးသည် ကုမ္ပဏီက ၎င်းအလုပ်သမားများ၏လက်ချောင်းများ ဆုံးရှုံးခဲ့သော မတော်တဆမှုများစွာ ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီးမှ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို စတင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်ဟု တင်ပြခဲ့ပါသည်။ အသေးစားလုပ်ငန်း မြေအောက်လှိုက်ဂူများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖြစ်ပေါ်သော မတော်တဆမှုများသည် စနစ်တကျပြင်ဆင်ထားသော မြေအောက်လှိုက်ဂူတူးဖော်မှုအစီအစဉ်များ မရှိသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် တစ်ခုတည်းမဟုတ်ပဲ အစုလိုက် ပြိုကျသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်ယူထားသော သတ္တုတွင်းလုပ်ကိုင်သူများတွင် အလွန်ညံ့ဖျင်းသော ကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသာရှိပါသည်။ တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်ယူထားသော သတ္တုတွင်းလုပ်ကိုင်သူများသည် လိုင်စင်ကိုင်ဆောင်ထားသူမှ သတ်မှတ်သော နည်းဥပဒေနှင့်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို လိုက်နာလုပ်ဆောင်ရပါသည်။ OSH နှင့်ပတ်သက်သော နည်းဥပဒေနှင့်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများသည် ဥပမာအားဖြင့် ပေါက်ကွဲတတ်သောပစ္စည်းများ အသုံးပြုမှုဆိုင်ရာစည်းကမ်းများ (လိုင်စင်ကိုင်ဆောင်သူသည် ဖောက်

ခွဲသည့်ပစ္စည်းများဝယ်ယူရမည်ဖြစ်ပြီး မည်သည့်အချိန်တွင်ယမ်း ဖောက်ခွဲမည်ကို အသိပေးရန်လိုအပ်သည်။ မြေအောက်လိုက်ဂူများ၏ လမ်းကြောင်းများ တည်ဆောက်ခြင်း၊ ထိုလမ်းကြောင်းများ လေဝင်လေထွက် ကောင်းစေရန်နှင့် စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကို မည်သည့်နေရာတွင်စွန့်ပစ်မည် စသောအချက်များအတွက် စည်းကမ်း များပါဝင်သည်။ အချို့သော တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်ယူပြီး လုပ်ဆောင်သူများသည် လုပ်သားများကို တစ်ကိုယ် ရည်ကာကွယ်ရေးပစ္စည်း (PPE) များကို အခမဲ့ပေးခြင်း သို့မဟုတ် လစာမှ ပြန်နုတ်ယူခြင်း အချို့နေရာများတွင် လုပ်သားများသည် မိမိတို့ငွေဖြင့် အကာအကွယ်ပစ္စည်းများ ဝယ်ယူရသည်ကိုတွေ့ရှိရသည်။ တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်ယူပြီး လုပ်ကိုင်သူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ လုပ်သားများကို သင်တန်းပို့ချမှုရှိကောင်းရှိနိုင်သော်လည်း SWIA ကွင်းဆင်းအဖွဲ့၏တွေ့ဆုံခဲ့သော အလုပ်သမားများ ပြောကြားချက်အရ OSH ဆိုင်ရာ စနစ်တကျသင်တန်း ပို့ချမှုတစ်စုံတစ်ရာမရှိကြောင်း သိရပါသည်။ ထိုအလုပ်သမားများသည် အရေးပေါ်အချိန်တွင် အခြေခံအကျဆုံး ဖြစ်သော ဘေးအန္တရာယ်လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်များကို လိုက်နာသည့်ပုံ မပေါ်ပါ။ ဥပမာ - ပေါက်ကွဲမှု ဖြစ်ပေါ်သည့်အခါ ဂူအတွင်းမှ ထွက်ခွာခြင်း၊ အစီရင်ခံချက်အရ မတော်တဆမှု အလွန်ပင်မြင့်မားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအခြားဒေသများမှ လာရောက်ပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်သော အတွေ့အကြုံ မရှိသောသူများတွင်အများဆုံး ဖြစ်ပေါ်သည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ကွင်းဆင်းအဖွဲ့၏ လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ အသေးစား လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း လူ ၃၀ မှ ၄၀ အထိ ထိခိုက် မှုရှိသည်ကို တွေ့ရပြီး၊ ၁ ဦး မှ ၂ ဦးအထိ အသက်ဆုံးရှုံးမှုရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အခြားလုပ်ကွက်သစ်တစ်ခုတွင်ဆေးကုသရေးဘက်ဆိုင်ရာ လုပ်သားတစ်ဦး၏ပြောကြားချက်အရ တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်လုပ်သော လုပ်ကွက်များတွင် မတော်တဆမှုများ ပိုမိုဖြစ်ပေါ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ နည်းဥပဒေနှင့်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအရ တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်လုပ်ကိုင် သူများသည် မတော်တဆမှုကိစ္စရပ်များကို လိုင်စင်ကိုင်ဆောင်ထားသူများထံသို့ အစီရင်ခံ သတင်းပို့ကြရမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် တစ်ခါတစ်ရံတွင် တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်လုပ်ကိုင်သူများသည် လုပ်ငန်းပိတ်သိမ်းရမည်ကို ရှောင်ရှားရန် ပုံမှန်သတင်းပေးပို့ခြင်းမရှိသည်ကို ဝန်ခံထားပါသည်။ အစီရင်ခံစာများအရ အချို့လိုင်စင်ကိုင် ဆောင်ထားသူများသည် တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်လုပ်ကိုင်သူများကို စစ်ဆေးရန် စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ ထားရှိသည် ကို တွေ့ရပါသည်။

- **ကုမ္ပဏီအနည်းငယ်သာ၎င်း တို့၏လုပ်သားများအတွက် လူမှုဖူလုံရေးပေးဆောင်ကြသည်။** ၂၀၁၂ ခုနှစ် လူမှု ဖူလုံရေး ဥပဒေအရ အကြီးစားသတ္တုကုမ္ပဏီ (၄) ခုသာ ၎င်းတို့၏ အလုပ်သမားများအတွက် လူမှုဖူလုံရေး ရန်ပုံငွေကို ပေးဆောင်ကြသည်။ သွားရောက်ခဲ့သော ကုမ္ပဏီကြီးများသည် ၎င်းတို့၏လုပ်သားများအတွက် အခမဲ့ဆေးပေးခန်းကို လုပ်ကွက်ခြံဝင်းအတွင်းတွင် ပံ့ပိုးပေးကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် မိမိတို့ကုမ္ပဏီတွင် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုငွေကြေးရန်ပုံငွေရှိသောကြောင့် လူမှုဖူလုံရေး ရန်ပုံငွေ မထည့် ဝင်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ အခြားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အလုပ်သမားများအနေဖြင့် လူမှုဖူလုံရေး ရန်ပုံငွေ ထည့်ဝင်ခြင်း၊ မထည့်ဝင်ခြင်းကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ပြီး၊ သို့သော် သူတို့သည် မထည့်ဝင်ရန် ဆုံးဖြတ်ကြပြီး၊ အဘယ် ကြောင့်ဆိုသော် လူမှုဖူလုံရေးဆေးရုံများသည် အခြားပြည်နယ်များတွင် ရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ နောက် လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် လုပ်သားများသည် လူမှုဖူလုံရေးလုပ်ငန်းစဉ် စနစ်တွင်ပါဝင်ကြသည် သို့သော် ကုမ္ပဏီမှ ဦးဆောင်သော လူမှုဖူလုံရေးစနစ်မျိုးကို ပိုမိုလိုလားကြောင်း ကွင်းဆင်းအဖွဲ့ကို ပြောကြားကြသည်။ အဘယ် ကြောင့်ဆိုသော် အများနှင့်ဆိုင်သော လူမှုဖူလုံရေးအကျိုးအမြတ်သည် အလွန်နည်းပါးပြီး ဆေးရုံဆေးခန်းများ သည်လည်း အလွန်ဝေးသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။
- **ကုမ္ပဏီများသည် အချို့ကျန်းမာရေးကုန်ကျစရိတ်များကို ပံ့ပိုးပေးသည်။** သတ္တုလုပ်ငန်းတစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီ အနေဖြင့် ကျန်းမာရေးကုန်ကျစရိတ်ကို အလုပ်သမားများ၏ ရာထူးအပေါ်မူတည်၍ လအလိုက် ပမာဏတစ်ခု အထိ ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ ပေးဆောင်သည့် ပမာဏသည် အခြေခံလုပ်သားအတွက် အမေရိကန် (၈) ဒေါ်လာမှ မန်နေဂျာအတွက် အမေရိကန် (၃၄၀) ဒေါ်လာအထိ အမျိုးမျိုးကွဲပြားမှု ရှိနိုင်ပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင်

လုပ်သားများကို တစ်နှစ်တစ်ခါ ဆေးစစ်မှုပြုလုပ်ပေးပါသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် လုပ်ငန်းခွင်မဝင်မီ ဆေးစစ်မှုများ ပြုလုပ်ပေးကြသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အလုပ်သမားများ နေမကောင်းဖြစ်ချိန်မှသာလျှင် ဆေးပေးခန်းများသို့ သွားရောက်ကုသကြရပါသည်။ အချို့လုပ်ကွက်များတွင် ဆရာဝန်ကို ခန့်အပ်ထားပြီး အချို့လုပ်ကွက်များတွင် ကျန်းမာရေးမှူး သို့မဟုတ် သူနာပြုကို ခန့်အပ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကိစ္စအချို့တွင် ကွင်းဆင်းအဖွဲ့၏တွေ့ရှိချက်အရဆေးပစ္စည်းများ လုံလောက်မှုမရှိခြင်းနှင့် အရေးကြီးသည့် ဆေးဝါးများထားရှိခြင်း မရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အချို့နေရာများတွင် လုပ်သားများသည် ၎င်းတို့၏ဆေးဖိုးကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ပေးချေရသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကွင်းဆင်းတွေ့ရှိချက်အရ တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်လုပ်သားများနှင့် နေ့စားလုပ်သားများတွင် လူမှုဖူလုံရေးကဒ်မရှိသည့်အပြင် ကုမ္ပဏီမှပေးသော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများကိုလည်း မရရှိနိုင်ပါ။ သာကေတစ်ခုတွင် လုပ်သားများသည် ကိုယ်တိုင်ထည့်ဝင်ကြသောရန်ပုံငွေများကို စုထားကြပြီး၊ ထိုရန်ပုံငွေများမှ ဆေးကုသမှု သို့မဟုတ် နာရေးကူညီမှုများအတွက် ထောက်ပံ့ပေးကြပါသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင်မတော်တဆဖြစ်သည့်အခါနေ့စားလုပ်သားများအနေဖြင့် ကုမ္ပဏီမှပေးသော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို ရယူနိုင်ပါသည်။

■ **မတော်တဆမှုနှင့်အသက်ဆုံးရှုံးမှုများအတွက် လျော်ကြေးပေးမှုသည်ကွဲပြားပါသည်။** ကုမ္ပဏီကြီးများသည် များသောအားဖြင့် အလုပ်နှင့်သက်ဆိုင်သော ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိမှုနှင့်အသက်ဆုံးရှုံးမှုများအတွက် ငွေသားလျော်ကြေးကို ပေးကြသည်ကိုသာ တွေ့ရသည်။ သို့သော် မည်မျှလျော်ကြေးပေးသည်မှာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိဘဲ ပုံမှန်သတ်မှတ်ချက်လည်းမရှိပါ။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် တည်ဆောက်ရေးကာလ၌ အလုပ်သမားတစ်ဦးသည် ပိုက်များပြုတ်ကျလာ၍ အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရာ ကုမ္ပဏီသည် နာရေးအတွက် ငွေကြေးပေးပြီး မိသားစုအတွက် နှစ်နှာကြေးပေးခဲ့ပါသည်။ ကုမ္ပဏီကြီးတစ်ခု၏ ပြောဆိုချက်အရ သတ္တုတူးဖော်မှုနှင့်ဆက်စပ်နေသော အသက်ဆုံးရှုံးမှုအတွက် ၁၅ သိန်းမှာ သိန်း ၃၀ အထိပေးသည်ဟု ပြောပါသည်။ အများသောအားဖြင့် တရားဝင်ပေးဆောင်ရမည့် အဖိုးအခများနှင့်တရားဥပဒေအရလုပ် ဆောင်ချက်များကိုရှောင်ရှားရန် မိသားစုနှင့် ညှိနှိုင်းလုပ်ဆောင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ နောက်ကုမ္ပဏီ တစ်ခုသည် သေဆုံးသွားသည့်လုပ်သား၏ မိသားစုအတွက် ၃၅ သိန်းပေးခဲ့ပြီး နောက်ဥပမာတစ်ခုအနေဖြင့် ၄၅ သိန်းပေးခဲ့သည်ဟု သိရှိရပါသည်။ တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်လုပ်ကိုင်သူများသည် အလုပ်နှင့်သက်ဆိုင်သော သေဆုံးမှုအတွက် လျော်ကြေးပေးဆောင်ကြရပြီး ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် မတော်တဆဖြစ်စဉ်တစ်ခုအတွက် လျော်ကြေး သိန်း ၅၀ ပေးခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။

■ **မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်းနှင့် HIV၊** တချို့နေရာများတွင် သတ္တုတွင်း လုပ်သားများအကြား မူးယစ်ဆေးဝါးအသုံးပြုမှုသည် ပုံမှန်ကဲ့သို့ဖြစ်နေပါသည်။ အထူးသဖြင့် ရွှေတူးဖော်သည့်ဒေသများတွင် ဖြစ်သည်။ အသေးစားရွှေတူးဖော်သည့် လုပ်ကွက်တစ်ခုမှ သတ္တုလုပ်သားများသည် ရာဘာနှင့်ဘိန်းဖြူအသုံးပြုကြသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ဒေသခံ NGO အဖွဲ့၏ပြောဆိုချက်အရသတ္တုလုပ်သားများသည်အလုပ်ကြမ်းလုပ်ဆောင်ရသောကြောင့် အလွန်ပင်ပန်းသဖြင့် တရားမဝင်စိတ်ကြွဆေးပြားများသုံးစွဲရန် အလားအလာဖြစ်စေပါသည်။ သတ္တုလုပ်သားများသည် သာမန်ဒေသခံလူများနှင့်ယှဉ်လျှင် ပိုက်ဆံပိုရရှိနေသောကြောင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု ပိုများသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုဒေသတွင် HIV/AIDS ပျံ့နှံ့မှု မြင့်မားနေသည်ကိုလည်း မှတ်သားခဲ့ရပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့အနေဖြင့် လက်လုပ်လက်စား ရွှေသတ္တုတွင်းတူးဖော်သည့် နေရာတစ်ခုကိုကြည့်ပြီး ယေဘုယျလူဦးရေထက် သတ္တုလုပ်ကိုင်သူများအကြား မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်း ပျံ့နှံ့မှုများပြားသည်ဟု မှတ်ချက်မပြုနိုင်ပါ။ သို့သော် ၎င်းတို့၏အလုပ်သည် ကြမ်းတမ်းခက်ခဲသော်လည်း၊ လုပ်ကိုင်ချင်သူများခြင်း၊ ငွေသားလက်ဝယ်တွင် ရှိကြသောကြောင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်း ပျံ့နှံ့မှုပိုမိုဖြစ်နိုင်ပါသည်။

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၇။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုများအတွက် ကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ တစ်ပိုင်တစ်နိုင် သတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်ကိုင်သူများသည် အန္တရာယ်များသော အခြေအနေများတွင် လုပ်ကိုင်ကြရသည်။ အောက်ပါအချက်များသည် ကွင်းဆင်းအဖွဲ့မှ အများစုတွေ့ရှိရသောပြဿနာများ အကျဉ်းချုပ်ဖြစ်ပါသည်။

- **ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ သင်တန်းပို့ချမှု မရှိပါ။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု များ မရှိပါ။** ရှေးဦးသူနာပြုပစ္စည်းများ ထားရှိမှု မရှိပါ။ အလုပ်သမားများသည် သာမန်အားဖြင့်ဒေသခံရွာများ ရှိဆေးပစ္စည်းကိရိယာ အနည်းငယ်သာရှိသော ကျန်းမာရေးစင်တာများကိုသွားရပါသည်။ ထုံးကျောက်ထုတ်ယူသော လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အလုပ်သမားများသည် ထုံးကျောက်ကို အခြေခံ စက်ကိရိယာလောက်ဖြင့်သာ ထုတ်လုပ်ပြီး ကြိတ်ခွဲခြင်း၊ ရိုးရိုးမီးဖိုလေးများဖြင့် မီးလောင်ကျွမ်းစေခြင်းကို အကာအကွယ်ပစ္စည်းများ မပါဘဲ လုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား မီးဖိုများတွင် ကြိတ်ခွဲ မီးရှို့မှုများကို အကာအကွယ်များမရှိဘဲ လုပ်ဆောင်ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုးသည် ရွာဖြင့်နီးကပ်သော်လည်း မီးဖိုများကို ကာရံထားခြင်း မရှိပါ။ ကောင်းမွန်သော သန့်ရှင်းရေး၊ ရေဆိုးမြောင်းစနစ်များထားရှိခြင်း မရှိပဲ၊ အလုပ်သမားများနှင့်၎င်းတို့၏ မိသားစုများသည် တဲငယ်များဖြင့် မီးဖိုများအနီးတွင် နေထိုင်ကြသည်။
- **ပြဒါးနှင့်အခြားအန္တရာယ်ရှိသောပစ္စည်းများကို သင့်လျော်သော ဂရုစိုက်မှုမရှိဘဲ သုံးစွဲခြင်း။** ပြဒါးကို တရုတ်နိုင်ငံ သို့မဟုတ် အိန္ဒိယနိုင်ငံမှတင်သွင်းကြသည်ဟု ဆိုသည်။ ရွှေတူးဖော်သည့်နေရာများရှိ ဆိုင်များတွင်လည်း ထိုပစ္စည်းများအား ရောင်းချနေသည်ကိုလည်းတွေ့ရသည်။ နေရာတစ်ခုတွင် ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးများအပါအဝင် အမျိုးသမီးအရွယ်ပေါင်းစုံသည် ရွှေကျင်နေကြသည်ကိုတွေ့ရပြီး ပြဒါးကို အကာအကွယ်မရှိဘဲ အသုံးပြုနေကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ရွှေကျင်ကြသည့်သူများနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ရာ ၎င်းတို့သည် ပြဒါး၏ဆိုးရွားသည့် ကျန်းမာရေးဆိုးကျိုးများရှိသည်ကို သတိမထားမိပါဟုဆိုသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ထိုအန္တရာယ်ကြီးမှုကို လျှစ်လျူရှုပြီးလုပ်ဆောင်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အကြောင်းအရာမှာ ၎င်းတို့တွင် အခြားရွေးချယ်စရာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းမရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုရှိ သတ္တုလုပ်သားများသည် ပြဒါးကို မျိုချသည့်အခါတွင်မှသာ အန္တရာယ်ရှိသည်ဟု မှတ်ယူထားပြီး ကလေးများမယူနိုင်သည့် နေရာများတွင် သာထားရှိကြသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ပြဒါးကို လုပ်ကွက်ပိုင်ရှင်အိမ်တွင်သာ အသုံးပြုကြသည်။ ရွှေလက်လုပ်လက်စားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ရွှေအုပ်ချုပ်ရေးမှူးသည် ရွှေလုပ်သားများကို တစ်နှစ်လျှင်တစ်ကြိမ် အစည်းအဝေးခေါ်၍ ပြဒါးအသုံးပြုမှုနှင့်ဘေးကင်းစွာ သန့်စင်နိုင်မှုကို ရှင်းပြသည်ဟုဆိုသည်။ သို့သော် မည်သည့် တွေ့ဆုံခဲ့သော လက်လုပ်လက်စားလုပ်သားများသည် ဤကဲ့သို့ အစည်းအဝေးများရှိသည်ကို မသိရှိခဲ့ပါ။ ရွာတစ်ရွာတွင် လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကို မြေအောက်လှိုက်ဂူဖြင့်တူးဖော်၍ ယမ်းဘီလူးများကို နေအိမ်တွင်သိုလှောင်ကာ ပြဒါးနှင့်ဆိုင်ယာနိုဒ်များကိုလည်း လုံလောက်သည့် အကာအကွယ်များမရှိဘဲ အသုံးပြုနေသည်ကို တွေ့ရသည်။
- **ကလေးသူငယ်များ သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များအတွင်း ရှိနေခြင်း။** ကွင်းဆင်းအဖွဲ့သည် မွေးကင်းစကလေးများအပါအဝင် ကလေးသူငယ်များကို မိဘများအလုပ်လုပ်ကိုင်သော သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များသို့ ခေါ်ဆောင်သွားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် မြေအောက်လှိုက်ဂူများသည် မိသားစုများနေထိုင်သည့် အိမ်များ၏အောက်တွင် ရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

- သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုကြောင့် ကျန်းမာရေး ထိခိုက်ခြင်း။ အမျိုးသမီးရွှေကျင်သူ တစ်ဦးသည် ရွှေထဲတွင် တစ်နေ့ကုန် ကျင်ရသောကြောင့် ဖျားနာရသည်ဟု ညည်းတွားပြောဆိုပါသည်။ အချို့သူများသည် ဤသို့လုပ်ဆောင်ပြီး ခေါင်းမူးသည်ဟုလည်း ဆိုကြသည်။ လက်နှင့်လက်သည်းများသည် အလုပ်ကြောင့် ပြတ်ရှုနာ၊ ပွန်းပဲ့ဒဏ်ရာနှင့် အတွင်းကြေဒဏ်ရာများ ခံစားကြရသည်။ ကျန်းမာရေးမှူး၏ ပြောကြားချက်အရ ခေါင်းကိုက်ခဲမှုသည် ရွှေကျင်သူများတွင် ဖြစ်လေ့ရှိသော ယေဘုယျလက္ခဏာတစ်ရပ် ဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။ မြေအောက်လုပ်သားများသည် တီဘီရောဂါလက္ခဏာကဲ့သို့ အသက်ရှူလမ်းကြောင်း ဆိုင်ရာပြဿနာများနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်ဟုလည်း ဆိုပါသည်။ ဘီပိုးနှင့်ငှက်ဖျားရောဂါများသည် ရွှေတူးဖော်သူ များတွင် ဖြစ်လေ့ရှိသော ရောဂါများဖြစ်ပါသည်။ ခဲမဖြူတူးဖော်သူများသည် ရေထဲတွင် လုပ်ကိုင်ရသော ကြောင့် အရေပြားရောဂါများကို ကြုံတွေ့ကြရသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်နေရာများတွင် ကောင်းမွန်သည့် ရေဆိုးနုတ်စနစ်မရှိပါ။ အသက်အရွယ်ကြီးရင့်သော လုပ်သားများ အသက် ၆၀ ခန့်ရှိသော သူများသည် ရေတွင် တစ်နေ့ကုန် ရွှေကျင်သည့်လုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။
- မတော်တဆဖြစ်မှုများအတွက် စနစ်တကျ လျော်ကြေးပေးခြင်းမရှိ။ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် မြေပြိုကျမှုဖြစ်ပေါ်ပြီး လူအယောက် ၂၀ ခန့် ထိခိုက်ခဲ့ကာ တစ်ဦးသေဆုံးကြောင်း သိရှိခဲ့ရသည်။ လျော်ကြေးပေးချေမှုလည်း မရှိခဲ့ပါ။ သို့သော် ထိုနေရာတွင် ထိန်းချုပ်နေသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့မှ လုပ်ကွက်ကို ပိတ်သိမ်း ခဲ့သည်။ ရွှေလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် မြေပြိုမှုများသည် ယခင်က မကြာခင်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ရွာတစ်ရွာ တွင် တစ်နှစ်လျှင် ခန့်မှန်းချေ ၁၀ ဦးခန့် အသေအပျောက်၊ ထိခိုက်ရုန်မှုရှိကြောင်း သိရသည်။ ထိုကဲ့သို့ မတော်တဆမှုများသည် ၂၀၁၅ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်များမှ မြေတူးစက်များနှင့် စက် ကိရိယာကြီးများဖြင့် ပိုမိုစနစ်တကျ တူးဖော်လာခြင်းကြောင့် နည်းပါးလာသည်။ မတော်တဆဖြစ်မှုများသည် များသောအားဖြင့် ရွာနှင့်နီးပြီး အကာအရံ သို့မဟုတ် သတိပေးသင်္ကေတများ မထားရှိသော သတ္တုတွင်း ဟောင်းများအား ပြန်လည်ပြုပြင်မှုမရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် ၁၇ နှစ်သားအရွယ် လူငယ်တစ်ဦးသည် ၎င်း၏သူငယ်ချင်းဖြင့် သတ္တုရိုင်းများကောက်ရန် သတ္တုတွင်းဟောင်းတစ်ခုသို့သွားခဲ့ရာ မြေပြိုမှုနှင့်ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီး ယခုတွင် မသန်စွမ်းဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လျော်ကြေးပေးခြင်းမျိုးလည်း မရှိခဲ့သည့်အပြင် မိသားစုများအနေဖြင့် ဤသတ္တုတွင်းဟောင်းကို မည်သူပိုင်ဆိုင်သည်ကိုလည်း မသိရှိပါ။

စာချုပ်များနှင့်အလုပ်ခန့်ထားမှုအခြေအနေ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ တရားမျှတပြီး ကောင်းမွန်သောအခြေအနေရှိသည့်လုပ်ငန်းခွင်ရရှိခွင့်၊ တူညီသော အလုပ်အကိုင်အတွက် တူညီသည့် လုပ်ခလစာခံစားခွင့်။

- ကုမ္ပဏီကြီးများတွင်လုပ်ကိုင်နေသော အလုပ်သမားများတွင်သာ စာချုပ်များရှိကြသည်။ အကြီးစားကုမ္ပဏီနှစ်ခု သာလျှင် အလုပ်သမားများကို တရားဝင်ခန့်အပ်ထားသည်။ အခြားအကြီးစားလုပ်ကွက်များတွင် ခန့်အပ်ထား သောဝန်ထမ်းများသည် third-party များမှ ရရှိသော စာချုပ်ဖြင့်လုပ်ကိုင်သည့် အလုပ်သမားများနှင့် ရိုးရိုး အလုပ်သမားများပါဝင်ပြီး၊ ကျပန်းနှင့် နေ့စားလုပ်သားများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ အကြီးစားလုပ်ကွက်မှကုမ္ပဏီ များသည် လစာ၊ အလုပ်ချိန်၊ ခွင့် ခံစားခွင့်နှင့်အခြား အကျိုးကျေးဇူးများပါဝင်သည့် အလုပ်ခန့်အပ်စာ သို့မဟုတ် စာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးရသည်။ သို့သော် အလုပ်သမားများသည် စာချုပ်မိတ္တူကို မရရှိဘဲ၊ ကုမ္ပဏီက သာ သိမ်းဆည်းထားပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင်သာ အမြဲတမ်းအလုပ်သမားများအနေဖြင့် အလုပ်ခန့်အပ် ခြင်း စာချုပ်ရှိသည်ဟု ပြောပြခဲ့ပါသည်။ ကိစ္စရပ်အတော်များများတွင် အလုပ်သမားဦးစီးဌာနသည် ကုမ္ပဏီများ ကို စာချုပ်များထားရှိရန် ညွှန်ကြားထားသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် စာချုပ်၏ကြာချိန်သည် ၆ လမှ ၅ နှစ်ခန့်

ဖြစ်သည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ဒေသခံအလုပ်သမားများသည် လစာမရရှိဘဲ အလုပ်သင်အဖြစ် ၁၀ နှစ် လုပ်ခဲ့ရသည်။ သို့သော် အစားထိုးပေးသည့်အနေဖြင့် ဈေးတွင် ဒီဇယ်များကိုရောင်းစားရန် ပေးခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက်မှသာ ၅ နှစ် စာချုပ်ချုပ်ဆိုပါသည်။ အသေးစားလုပ်ငန်းများတွင် အလုပ်သမားများသည် စာချုပ်မရှိဘဲ ပိုင်ရှင်နှင့်နှုတ်ဖြင့်သာ သဘောတူလုပ်ကိုင်ကြသည်။ အသေးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အမြဲတမ်းလုပ်သား ၃၀၀ ခန့်သည် စာချုပ်မရှိဘဲ နှုတ်ဖြင့်သဘောတူညီမှုဖြင့်သာ လုပ်ကိုင်နေကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ပထမ (၃) လ အရင်ဆုံး အလုပ်လုပ်ရန် ကနဦး နှုတ်ဖြင့်ကတိပြုထားကြသည်။ ထိုဒေသရှိ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အလားတူဆောင်ရွက်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်များဖြင့် ပြဿနာများရှိကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အကြီးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် လုပ်ကွက်ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် အမြဲတမ်းအလုပ်သမား (၈) ဦးကိုသာခန့်အပ်ထားပြီး ကျန်လုပ်ကွက်များအတွက် တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်တာများကိုလွှဲ၍ လုပ်ကိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ကန်ထရိုက်တာများသည် နေ့စားအလုပ်သမားများကို ပြန်လည်ခန့်အပ်ကြသည်။ အလုပ်သမား ၃၀၀၀ ခန့်ရှိသော အကြီးစား လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် မူရင်းကုမ္ပဏီမှ ၅% ထက်နည်းသော အလုပ်ခန့်အပ်မှုသာရှိပြီး တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်တာ ၁၀၀ ခန့်ကသာ နေ့စားလုပ်သားများကို ခေါ်ယူ၍ သတ္တုတူးဖော်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ မည်သည့်လုပ်ကွက်တွင်မှ နေ့စားလုပ်သားများနှင့် စာချုပ်ချုပ်ဆိုထားခြင်း မရှိပါ။

အလုပ်ချိန်၊ လစာနှင့်ခွင့်

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ တရားမျှတပြီး ကောင်းမွန်သော အခြေအနေရှိသည့်လုပ်ငန်းခွင်ရရှိခွင့်၊ လုံလောက်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်းရရှိပိုင်ခွင့်။

- **အချိန်ကြာမြင့်စွာ လုပ်ကိုင်ခြင်း။** သွားရောက်ခဲ့သော လုပ်ကွက်အတော်များများသည် အလုပ်သမားဥပဒေကို အပြည့်အဝ လေးစားလိုက်နာမှုမရှိကြပါ။ အလုပ်သမားဥပဒေတွင် အထွေထွေအလုပ်သမားများအတွက် တစ်ပတ်လျှင် ၄၄ နာရီ လုပ်ကိုင်ရမည်ကို ဖော်ပြထားပြီး (၁၉၉၆ သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေ) တွင် သတ္တုတွင်းလုပ်သားများအတွက် နာရီ ၄၀ လုပ်ကိုင်ပြီး တစ်ပတ်အတွင်းတွင် ၅ ရက်လုပ်ကိုင်ပြီးသည့်အခါ နှစ်ရက်ဆက်တိုက်နားနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းအတော်များများတွင် လုပ်သားများသည် တစ်ပတ်လျှင် ၆ ရက် သို့မဟုတ် တစ်ပတ်လျှင် တစ်ရက်နားစနစ်ဖြင့် ၄၈ နာရီ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရသည်ကို တွေ့ရသည်။ အသေးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် မြေအောက်သတ္တုတွင်းလုပ်သားသည် တစ်ပတ်လျှင် ၆ ရက် အလုပ်လုပ်ရပြီး ရုံးလုပ်သားများသည် ၇ ရက်တစ်ပတ် အလုပ်လုပ်ကြရသည်။ တနင်္ဂနွေနေ့ အလုပ်လုပ်ရသည့်အတွက် မြန်မာကျပ်ငွေ ၃၀၀၀ ထပ်ပေးသည်။ နောက်အသေးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် တနင်္ဂနွေနေ့အတွက် နှစ်ဆပေးသည်ကို တွေ့ရသည်။ အခြားလုပ်ကွက်နေရာများတွင် ခွင့်ရက်နှင့်ပုံမှန်အလုပ်ချိန်နောက်ပိုင်း လုပ်ကိုင်သောနာရီများကို ပြန်ပေးခြင်းမရှိပါ။ အသေးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အလုပ်သမားများသည် မနက် ၆ နာရီမှ ညနေ ၅ နာရီအထိ လုပ်ကိုင်ရပြီး ကြားတွင် တစ်နာရီသာ နားချိန်ပေးပါသည်။ အချို့အသေးစားလုပ်ကွက်များတွင် အလုပ်သမားများသည် အများပြည်သူပိတ်ရက်များမှလွဲ၍ ခွင့်ရက်မရှိ လုပ်ကိုင်ကြရသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများသည် အလုပ်ချိန်အဆိုင်း အကြာမြင့်ဆုံး ဖြစ်ပြီး၊ ခွင့်ရက်ရရှိမှုမှာလည်း အနည်းဆုံးကြပါသည်။ လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများသည် အကြာဆုံးအဆိုင်းကို လုပ်ကိုင်ကြရပြီး ခွင့်ရက်အနည်းဆုံး ပေးခံရသည်။ အတော်များများသည် တစ်ပတ် လျှင် ၇ ရက် အလုပ်လုပ်ကြရသည်။ (လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ၃ ရက်ရှောင်တခင်ခွင့်နှင့် ၁၀ ရက် နှစ်စဉ် အားလပ်ရက်ခွင့်များရှိသည်။)
- **လုပ်ခလစာ။** အကြီးစားလုပ်ကွက်များမှ အလုပ်သမားများသည် အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာ သို့မဟုတ် ပိုမြင့်သော လစာကို ရရှိကြပြီး ၎င်းတို့၏လစာသည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများမှရသော ဝင်ငွေထက်များသည်ဟု ဆိုသော်

လည်း အလုပ်ခွင်ဝင်ခါစ အလုပ်သမားများကမူ ၎င်းတို့၏လစာသည် ကုန်ကျစရိတ်များအတွက်သာ လုံလောက်ပြီး စုဆောင်းရန် မလုပ်ဆောင်နိုင်ပါဟုဆိုကြသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုရှိ လုံခြုံရေးလုပ်သားများသည် သတ်မှတ်ထားသော အနည်းဆုံးရရှိရမည့် လုပ်ခလစာထက် နည်း၍ရရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် လစာပေးသည့်ရက်ထက် ၁၀ ရက်အထိ နောက်ကျသည်ဟုလည်း သိရှိခဲ့ရသည်။ မည်သည့်ကုမ္ပဏီမှ လစာပေးချေသည့် လက်ခံစာရွက်ကို အလုပ်သမားများထံသို့ ပေးလေ့မရှိပါ။ အသေးစားလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများသည် အလုပ်သမားများအကြား ကုမ္ပဏီဝင်ငွေရရှိမှုအပေါ်မူတည်၍ ပြန်လည်ခွဲဝေပေးသည့် စနစ်ကို အသုံးပြုသည်။ အသေးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အလုပ်သမားများသည် မိမိတို့ရရှိမည့် ဝေစုကို ၆ လ အလုပ်လုပ်ပြီးမှသာ ရရှိသည်ဟု သိရသည်။

■ **နေ့စားအလုပ်သမားများသည် ဝင်ငွေ ပုံမှန်မရရှိကြသည်ကို ကြုံတွေ့ရသည်။** အကြီးစားနှင့်အသေးစားသတ္တုလုပ်ကွက်များရှိ နေ့စားလုပ်သားများသည် သန့်ရှင်းရေး၊ ဆောက်လုပ်ရေးနှင့် ထုပ်ပိုးသည့်အလုပ်များကို လုပ်ကိုင်ကြရသည်။ ၎င်းတို့သည် သတ်မှတ်ထားသည့် နေ့စားလုပ်ခများကို ရရှိကြသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် third-party မှ ခန့်အပ်ထားသော ကန်ထရိုက်အလုပ်သမားများသည် ပြီးမြောက်သော အလုပ်ပေါ်တွင် ပိုက်ဆံပေးပါသည်။ ဥပမာ- တစ်နေ့ဘီလပ်မြေသယ်ယူသည့် အိတ်အရေအတွက်အပေါ် မူတည်၍ ရရှိသည်။ အကြီးစား ခဲမဖြူသတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် သတ္တုရိုင်းများ သယ်ယူခြင်းနှင့်အမျိုးသမီးများမှ ရေဖြင့်ဆေးကြောခြင်းများကို တန်ချိန်နှင့်ပေးသည်ကိုတွေ့ရသည်။ သို့သော် မြေအောက်တွင် လုပ်ကိုင်နေသော သတ္တုလုပ်သားများသည် သတ်မှတ်ထားသော နေ့စားလုပ်ခကိုသာ ရရှိကြသည်။ အချို့နေရာများတွင် နေ့စားလုပ်ခရရှိမှုသည် များသော်လည်း နေ့စားလုပ်သား၏ ပြောဆိုချက်အရ ၎င်းတို့၏လစာများသည် အခြေခံ အသုံးစရိတ်အတွက်သာ လုံလောက်သည်ဟု ဆိုသည်။

■ **လုပ်ခလစာ နုတ်ယူထားခြင်း။** လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် ကုမ္ပဏီများသည် လစာထဲမှတချို့ကို နုတ်ယူထားသည်ဟုပြောကြသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီသည် အလုပ်သမားတစ်ဦးစီအတွက် ဘဏ်အကောင့်ဖွင့်ပေးထားပြီး တစ်လလျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၀ ကို လစာမှနုတ်ယူ၍ ထည့်ပေးသည်။ သို့သော် အလုပ်သမားများသည် ထိုပိုက်ဆံကို အလုပ်သက်တမ်း (၃) နှစ်ပြည့်ပြီးမှ ထုတ်ခွင့်ရှိသည်။ အသေးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီသည် လစာထဲမှတချို့ကို နုတ်ယူထားပြီး ပိုက်ဆံစုပေးရန် သဘောတူညီမှုဖြင့် လုပ်ဆောင်ကြသည်။ အကြီးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အလုပ်သမားများသည် ကုမ္ပဏီနှင့်နှစ်ပေါင်းများစွာ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ပထမ(၅)နှစ်အတွင်းအလုပ်ထွက်ပါက အလုပ်သမားများသည် ကုမ္ပဏီကိုပြန်လည်လျော်ကြေးပေးရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ နောက်အကြီးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အလုပ်သမားများသည် ကုမ္ပဏီတွင် အနည်းဆုံး (၂) နှစ် လုပ်ကိုင်ရန် တောင်းဆိုထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၈။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းများတွင် လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေ

ကွင်းဆင်လေ့လာချက်များအရ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့်နေရာများတွင် လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေသည် လွန်စွာဆိုးရွားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အဓိက တွေ့ရှိချက်များကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

■ **နေထိုင်မှုအခြေအနေ။** ရွှေတူးဖော်သည့်နေရာတစ်ခုတွင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်း လုပ်သားအများစုသည် ပြည်တွင်းမှရွှေ့ပြောင်း လုပ်သားများဖြစ်ပြီး စားဝတ်နေရေးအတွက် မိသားစုလိုက် အခြေချနေထိုင်လာကြသော သူများဖြစ်ကြသည်။ အချို့မှာ ထိုနေရာတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာနေထိုင်ကြပြီး အချို့မှာ ရာသီအလိုက် နှစ်၏ အစိတ်အပိုင်းအချို့တွင်သာ ပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်ကြသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်သားများ ပြောင်းရွှေ့လာကြပြီး နေထိုင်ကြသည့် နေရာများကို ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနတွင် စာရင်းသွင်းထားခြင်းမရှိပါ။ ထိုသူများသည် ဆင်းရဲကြပြီး ကျန်းမာရေး သို့မဟုတ် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးဝန်ဆောင်မှုများလည်း မရရှိကြပါ။

နောက်ရွှေတွင်းတစ်ခုတွင် ရွှေပြောင်းသတ္တုလုပ်သားများသည် လုပ်ကွက်အနီးတွင် တဲအိမ်ငယ်များဆောက်၍ နေထိုင်ကြသည်။ ဒေသခံ သတ္တုလုပ်သားများသည် ရွာများတွင် ပြန်လည်နေထိုင်ကြသည်။

■ **အလုပ်ချိန်နှင့်နေ့စားလုပ်ခ။** အများအားဖြင့် သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်က အလုပ်သမားများကို ခေါ်ယူလေ့ရှိပြီး၊ ထိုသူများသည် နှုတ်ဖြင့်သာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို သတ်မှတ်သဘောတူညီထားကြပါသည်။ သတ္တုတွင်းအနီးအနားရှိ အခြေအနေများသည် တူညီကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ရွှေတူးဖော်သောနေရာတစ်ခုတွင် အလုပ်သမားများသည် တစ်ရက်လျှင် ၁၂ နာရီ လုပ်ကိုင်ကြရပြီး၊ အလုပ်ချိန်ကြားထဲတွင် တစ်နာရီသာ နားချိန်ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အမျိုးသားလုပ်သားများသည် တစ်ရက်လျှင် (၅၀၀၀) ကျပ် ရရှိပါသည်။ ညပိုင်းအတွက် (၈၀၀၀) ကျပ်ရရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများလုပ်ဆောင်သော အလုပ်များနှင့်မတူညီဘဲ အခြားအလုပ်များတွင် လုပ်ရပါသည်။ ထိုအမျိုးသမီးလုပ်သားများသည် တစ်ရက်လျှင် ၄၀၀၀ မှ ၅၀၀၀ ကျပ်ခန့် ရရှိပါသည်။ လစာများကို ၁၀ ရက်တစ်ကြိမ်ပေးပါသည်။ အမျိုးသမီးထမ်းချက် အပါအဝင် အချို့ အလုပ်သမားများသည် တစ်လလျှင် (၆ သောင်းမှ ၁ သိန်း) ခန့် ရရှိပါသည်။ အလုပ်သမားများသည် တစ်ရက် ထမ်း (၃) နှစ်နှင့် ညလုပ်သားများအတွက် သရေစာများပါဝင်ပါသည်။ ထိုနေရာများတွင် လုပ်ကိုင်ကြသောအလုပ်သမားသည် ငွေကြေးရသောခွင့်ရက်များရရှိခြင်းမျိုး မရှိသောကြောင့် အလုပ်သမား တစ်ယောက်နေမကောင်းဖြစ်လျှင် ငွေကြေးရရှိမည် မဟုတ်ပါ။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် သာမန်ပေးနေကျ လစာပေးခြင်းကို အချိန်မီပေးခြင်းမရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အကြောင်းမှာ ရွှေထုတ်လုပ်မှုနည်းပါကငွေလည်ပတ်မှုနည်းသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုနေရာမှာပင် သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်မှ စက်ပစ္စည်းဝယ်ပါက အလုပ်သမားများသည် အလွန်ရှည်ကြာသော အဆိုင်းများအဖြစ် (၂၄ နာရီအထိ) လုပ်ကိုင်ကြရပြီး ဤသို့ဖြင့် တွင်းပိုင်ရှင်များ စက်ပစ္စည်းကုန်ကျစရိတ်ကို ပြန်လည်ရရှိစေရန်အတွက်ကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်များသည် အလုပ်သမားများနှင့် ရရှိသောအမြတ်များကို ခွဲဝေယူမည်ဆိုသည့် သဘောတူညီချက်များ ထားရှိပါသည်။ ရွာတစ်ရွာတွင် ရွာဧရိယာအတွင်း မြေအောက်တွင် တူးဖော်နေကြပြီး အကျိုးခွဲဝေခြင်းစနစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ပိုင်ရှင်မှ စက်ကိရိယာများထောက်ပံ့ပေးပြီး ထုတ်လုပ်သည့် ပမာဏ၏ ၆၀% ကိုယူကာ ကျန် ရာခိုင်နှုန်းများကို အလုပ်သမားများအကြား ခွဲယူကြသည်။

■ **သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်ကို ပေးရသောငွေကြေး။** တရားမဝင်လုပ်ကိုင်နေသော သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်များသည် ၎င်းတို့၏နေရာတွင် အင်ပိုင်းလှည့်ခြင်း(pan) (သို့မဟုတ်) စွန့်ပစ်မြေစာများမှ သတ္တုရိုင်းများကောက်ယူခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ခွင့်ပြုပေးထားပြီး တစ်ရက်လျှင် ကျပ် ၅၀၀၀ အား သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်ကို ပေးရသည်။ အခြားကျင်းပိုင်ရှင်များသည် ထိုသို့လုပ်ဆောင်မှုမျိုးကို လုပ်ကွက်အတွင်းခွင့်မပြုပါ။ လက်လုပ်လက်စားများ ဝင်ရောက်ပါက စစ်တပ်ခေါ်၍ ဖမ်းဆီးသည်အထိ လုပ်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ရွှေသတ္တုလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ရွာသူကြီးသည် အလုပ်သမားပွဲစား အခန်းကဏ္ဍအဖြစ် ပါဝင်ပါသည်။ ထိုအခန်းကဏ္ဍများထဲတွင် ရွှေပြောင်းလုပ်သားများအတွက် ၎င်းတို့ပိုင်သောမြေပေါ်တွင် နေထိုင်နိုင်ရန်အတွက် စီစဉ်ပေးမှုများပါဝင်သလို၊ သတ္တုတွင်းများ ထိုနေရာများတွင် တူးဖော်ခြင်းကို ဒေသခံများခွင့်ပြုရန်အတွက်လည်း ကျင်းပိုင်ရှင်များကို ပိုက်ဆံပေးရခြင်း၊ ပစ္စည်းကိရိယာများ ပျောက်ဆုံးခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်းများရှိလျှင် တာဝန်ယူမှုရှိစွာဖြင့် လုပ်ဆောင်ရပါမည်ဖြစ်သလို အလုပ်သမားများထံမှ ရွှေများကို ဝယ်ယူခြင်းများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ကျင်းပိုင်ကို ပိုက်ဆံပေးပြီး ထိုသူများကို တူးဖော်စေပါသည်။ ထိုသို့တူးဖော်သူများသည် ပစ္စည်းကိရိယာများပျက်စီးခြင်း ပျောက်ဆုံးခြင်းအမှုများကို တာဝန်ယူရပြီး ၎င်းတို့၏ ရရှိလာသော ရွှေကို ဝယ်ယူခြင်းများ လုပ်ဆောင်ပါသည်။ အသေးအသေးစား သို့မဟုတ် အကြီးစား လိုင်စင်ကိုင်ဆောင်ထားသူများသည်လည်း လက်လုပ်လက်စားများကို သတ္တုတွင်းနေရာအတွင်း သတ်မှတ်နေရာအချို့တွင် တူးဖော်ရန် ခွင့်ပြုနိုင်ပါသည်။ အကြီးစား ခဲမဖြူသတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် ရွာလူကြီးတစ်ယောက်သည် သတ္တုကုမ္ပဏီကို အခြေအနေပေးပြီး ရွာသားများ အင်ပိုင်းဖြင့် ချောင်းများထဲတွင်ရွှေကျင်နိုင်ရန် ညှိနှိုင်းပေးခဲ့သည်။ ပြီးနောက်ရရှိလာသော သတ္တုတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ရွာလူကြီးထံ ပြန်ရောင်းချရသည်။

ရွာလူကြီးမှ ကုမ္ပဏီထံသို့ ပြန်ရောင်းချသည်။ အကြီးစား ခဲမဖြူတွင်းနှစ်ခုတွင် လူများသည် တစ်ကြိမ်သာပေးရသောဝင်ခွင့်ကတ်ဖြင့်လုပ်ကွက်အတွင်းရှိစွန့်ပစ်မြေစာပုံမှသတ္တုရိုင်းများကိုကောက်ယူခွင့်ပေးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ရရှိလာသောသတ္တုရိုင်းများကို ပေါက်ဈေးထက်နည်းသည့်ဈေးဖြင့် သတ္တုတူးဖော်ရန် လိုင်စင်ကိုင်ဆောင်ထားသောသူထံသို့ ပြန်လည်ရောင်းချရသည်။ အင်ပိုင်းလှည့်သူတစ်ဦးချင်း၏ဝင်ငွေနှင့် ကောက်ယူနိုင်သော စွန့်ပစ်မြေစာသည် ပုံမှန်မရှိပါ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် မိမိစုဆောင်းနိုင်သော ပမာဏနှင့် ရောင်းချနိုင်မှုအပေါ်မူ တည်၍ ဝင်ငွေရရှိခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

- **တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်မှုများအတွက် နှစ်နာမှုများဖြေရှင်းခြင်း။** နေရာတစ်ခုတွင် လုပ်ခလစာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အလုပ်ရှင်နှင့်အလုပ်သမား အငြင်းအခုံဖြစ်ပါက ရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက ကြားဝင်ဖြန်ဖြေသူအဖြစ် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ဖြစ်စဉ်တစ်ခုတွင် ရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးသည် ဤကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ရသည်မှာ မိမိအနေဖြင့် ကသိကအောက်ဖြစ်သည့်ဟု ခံစားရကြောင်းပြောပါသည်။ အကြောင်းမှာ ဤအမှုများသည် တရားဝင်မဟုတ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ကွင်းဆင်းအဖွဲ့ကို ရှင်းပြပါသည်။
- **ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း။** တရားဝင်လိုင်စင်ထုတ်ထားပေးသော သတ္တုတွင်းများတွင် လက်လုပ်လက်စားအမျိုးသမီးများသည် အချို့သောအလုပ်များကိုသာ လုပ်ကိုင်ကြရပါသည်။ (အင်ပိုင်းလှည့်ခြင်း၊ ထမင်းချက်ခြင်း၊ ကျောက်များသယ်ပေးခြင်း၊ သတ္တုရိုင်းကို ဆေးကြောပေးခြင်း၊ မြေအောက်လှိုင်းများအတွင်းအတွင် လုပ်ကိုင်စေခြင်းမရှိပါ။) အမျိုးသားများအနေဖြင့် အမျိုးသမီးများကို သတ္တုတွင်းလုပ်သားများဟု မမြင်ကြပါ။ ယေဘုယျအားဖြင့် အမျိုးသမီးများကိုအခကြေးငွေလျော့ပေးကြသော်လည်းလိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအနှောင့်အယှက်ပေးသည့်ကိစ္စရပ်များရှိသည်ဟု တင်ပြပြောဆိုခြင်းများမရှိပါ။ အကြမ်းဖျင်းဆိုလျှင် ငယ်ရွယ်သောအလုပ်သမားများကိုပင် သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်များ သို့မဟုတ် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များမှ တူညီစွာပြောဆိုဆက်ဆံကြသည်ဟု ထင်မြင်မိကြောင်းနှင့် အလုပ်သမားအားလုံးသည် အတူတကွမျှဝေ စားသောက်ကြသည်။
- **ခွင့်။** ယေဘုယျအားဖြင့် အကြီးစားနှင့်အသေးစားလုပ်ငန်းများရှိ အလုပ်သမားများသည် နှစ်စဉ် ခွင့်ရက် (၁၀) ရက်ပေးပါသည်။ ထို့နောက် အလုပ်သမားဥပဒေအရ ရှောင်တခင်ခွင့်နှင့် မီးဖွားခွင့်များပေးကြသည်။ အချိန်ပိုင်း လုပ်သားနှင့် ကန်ထရိုက်မှ တစ်ဆင့်ခံခေါ်ယူသော လုပ်သားများသည် ပုံမှန်ခွင့်ရက်များ မရရှိပါ။ ကုမ္ပဏီငယ် အချို့သည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းခွင်တွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် ထိုကဲ့သို့ခွင့်များကို လိုအပ်ခြင်းမရှိသောကြောင့် မီးဖွားခွင့် မူဝါဒမရှိဟုဆိုသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် မတူညီသော ယုံကြည်ကိုးကွယ်ရာဘာသာများအတွက် မတူညီသော အားလပ်ရက်များကို အသိအမှတ်ပြုထားသည်ဟု သိရပါသည်။

လွတ်လပ်စွာအသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ စုပေါင်းတောင်းဆိုခြင်းနှင့် အလုပ်သမားများ၏နှစ်နာမှုများ တိုင်ကြားခြင်း။

- **အလုပ်သမားများအတွက် လွတ်လပ်သောကိုယ်စားပြုမှုများ မရှိပါ။** လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်း(၂)ခု ရှိသည်။ တစ်ဖွဲ့မှာ အလုပ်သမားစုဆောင်းရေးကော်မတီမှခန့်အပ်ထားသော ကျွဲပန်းလုပ်သားများနှင့်အခြားတစ်ဖွဲ့မှာ ကုမ္ပဏီမှတိုက်ရိုက်ခန့်အပ်သော လုပ်သားများဖြစ်သည်။ ကျွဲပန်းလုပ်သားများသမဂ္ဂမှ လုပ်ခလစာမြှင့်တင်ရေးအတွက် တောင်းဆိုပြီးနောက် ခေါင်းဆောင် (၃) ဦးကို အမည်ပျက်စာရင်း သွင်းလိုက်သည်။ ထိုသူများသည် ၃ လ အလုပ်လုပ်ခွင့် မရှိကြပါ။
- **နှစ်နာမှုများဖြေရှင်းပေးရန် တိုင်ကြားသောနည်းစနစ်များ အလုပ်မလုပ်ခြင်း။** သွားရောက်ခဲ့သော သတ္တုတူးဖော်သည့် နေရာအားလုံးတွင် လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာညှိနှိုင်းရေးကော်မတီကို ဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားခြင်း မျိုးမရှိပါ။ သို့သော် လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အလုပ်သမားပြဿနာနှင့် မကျေလည်မှုများ၊ နှစ်နာမှုများအတွက် တိုင်

ကြားမှုများကိုကိုင်တွယ်ရန် ကော်မတီဖွဲ့စည်းထားပြီးဖြစ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုအဖွဲ့များတွင် အလုပ်သမားကိုယ်စားလှယ်များ မပါဝင်ပါ။ အလုပ်သမားများကလည်း ထိုကဲ့သို့အဖွဲ့အစည်းများရှိပြီး မည်သို့လုပ်ဆောင်နေကြသည်ကို မသိရှိကြပါ။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းမှ တောင်းဆိုမှုကြောင့် ကော်မတီကိုတည်ထောင်ပြီးဖြစ်ကြောင်းနှင့် နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင်ကော်မတီသည် မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများအတွက် တိုင်ကြားခြင်းမျိုးတစ်ခုမှ မရှိသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ သတ္တုတွင်းနေရာတော်တော်များများတွင် အကြံပေးစာထည့်သွင်းနိုင်သည့် အကြံပြုစာပုံများထားရှိသည်ကို တွေ့ရသော်လည်း ၎င်းကို အသုံးမပြုကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် အလုပ်သမားများ၏ မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများအတွက် တိုင်ကြားချက်များသည် မန်နေဂျာထံသို့ တိုက်ရိုက်ရောက်ရှိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

- **ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များသို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ပိုင်ဖက်စပ်လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သော ပါတနာများသည် အလုပ်သမားအငြင်းပွားမှုတွင် ကြားဝင်ဖြန့်ဖြေသူအဖြစ် လုပ်ဆောင်ခြင်း။** အကြီးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်းကို ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီမှ လွှဲပြောင်းယူပြီးနောက် ဒေသခံလုပ်သားများသည် အချင်းချင်းနားလည်မှုဖြင့် စုရုံကာ သင့်တင့်လျော်ညီသောစာချုပ်များ မရှိခြင်းနှင့် အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခလစာထက် လျော့နည်းပြီးပေးနေခြင်းတို့အား ဒေသန္တရအစိုးရများသို့ တိုင်ကြားခဲ့ပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ဒေသ၏ အလုပ်သမားဦးစီးဌာနသည် ထိုလုပ်ကွက်ကို သွားရောက်ခဲ့ပြီး ဖြန့်ဖြေခဲ့သည်။ ကုမ္ပဏီအတွက် စာချုပ်များပြန်လည်ချုပ်ဆိုရန် ပံ့ပိုးကူညီခဲ့ပြီး အလုပ်သမားများတောင်းဆိုမှုကို ဖြည့်ဆည်းပေးခဲ့သည်။ သာကောနောက်တစ်ခုမှာ နိုင်ငံခြားသားကြီးကြပ်ရေးမှူးမှ အနှောင့်အယှက်ပေးသောကြောင့် ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်သည့် ပါတနာကိုခေါ်၍ ဖြေရှင်းခဲ့ရာ ထိုကြီးကြပ်ရေးမှူးသည် အလုပ်မှ ထုတ်ပယ်ခံခဲ့ရပါသည်။

အလုပ်သမားတန်းလျားနှင့် လွတ်လပ်စွာ သွားလာခြင်းကို ကန့်သတ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လုံလောက်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်းရရှိပိုင်ခွင့်၊ တရားမျှတပြီး ကောင်းမွန်သော အခြေအနေရှိသည့်လုပ်ငန်းခွင် ရရှိပိုင်ခွင့်၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိခြင်း၊ အိမ်ရာပိုင်ဆိုင်ခွင့်။

- **အလုပ်သမားများအတွက် ပုံသေမဟုတ်သော အိုးအိမ်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများ။** အကြီးစားလုပ်ကွက်များရှိ အလုပ်သမားများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် လုပ်ကွက်အတွင်းတွင်သော်လည်းကောင်း လုပ်ကွက်အပြင်တွင်သော်လည်းကောင်း ကုမ္ပဏီမှအိမ်ရာများစီစဉ်ပေးပါသည်။ အလုပ်သမားများ၏ အခြေအနေအပေါ်မူတည်၍ အမျိုးအစားများခွဲကာ အလုပ်သမားများအတွက် နေစရာအိမ်ရာများ ထားပေးထားပါသည်။ အချို့သောမိသားစုတန်းလျားများသည် ပုံသေငှားရမ်းခြင်းဖြင့် နေထိုင်ကြရပါသည်။ ဥပမာ-၁၀၀၀၀ ကျပ်တွင် ရေနံမီးပိုရှိသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် တန်းလျားများကို တွဲနေခြင်းအတွက် စီစဉ်ထားရာ (တစ်ခန်းလျှင် ၂ ယောက်နှုန်းဖြင့် အခန်း ၁၂ ခုပါသော တိုက်ခန်း) အခန်းများသည် ကျယ်ဝန်းပါသည်။ လျှပ်စစ်မီး၊ သောက်ရေ၊ ရေးဆိုးနုတ်ထုတ်သည့်စနစ်၊ ဖျော်ဖြေရေးနေရာနှင့်ညအချိန်တွင် Wi-fi စသည့်ကောင်းမွန်သည့် လူနေမှုစံနှုန်းများ ရှိပါသည်။ အခြားသော လုပ်ကွက်များတွင် အလုပ်သမားများအတွက်ထားပေးသော အိုးအိမ်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းမှာမကောင်းပါ။ လုပ်ကွက်တစ်ခု၏ ခြောက်သွေ့ရာသီတွင် ရေသိုလှောင်သည့် နေရာများသည် (အလုပ်သမားများအတွက် ရေစင်)များသည် ၂ ရက် ၃ ရက် ရေမရှိပါ။ အလုပ်သမားများ အကြောင်းကြားထားသော်လည်း ချက်ချင်းဖြေရှင်းပေးခြင်းမရှိပါ။ လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် အညစ်အကြေးစွန့်သည်နေရာများ နည်းပါးပါသည်။ ဥပမာ-အလုပ်သမား ၁၅၀၀ ဦးအတွက် အိမ်သာ ၃၂ ခုသာရှိသည်။ လုံခြုံရေးလုပ်သားများအတွက် ထားရှိသော နေရာသည် အလွန်ပင်ဆိုးပါသည်။ အကြီးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် လုံခြုံရေးလုပ်သားများ နေထိုင်ရန် သတ်မှတ်ထားသည့်နေရာမရှိပါ။ ၎င်းတို့သွားရောက်လုပ်ဆောင်ရသောလုံခြုံရေးတဲတွင်သာအိပ်ကြရသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် လုံခြုံရေးနေထိုင်သောနေရာသည် တဲကလေးဖြစ်ပြီး မိုးယိုကာ ညဘက်ရောက်လျှင်လည်း ၂ နာရီသာ မီးရရှိပါသည်။

- **လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်ကို ကန့်သတ်ခြင်း။** အလုပ်သမားအားလုံး၏တန်းလျားသည် (တစ်ခုမှလွဲ၍) ညအခါတွင် ပိတ်ထားပါသည်။ ည ၇ နာရီမှ မနက် ၇ နာရီအထိဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအချိန်တွင် မည်သူမှ ဝင်၍ထွက်၍ မရပါ။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အမျိုးသမီးများနေထိုင်သော အလုပ်သမားတန်းလျားနေရာကို ၎င်းတို့လိုခြံရံရေးအတွက် သီးသန့်ခြံစည်းရိုးခတ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ စီမံခန့်ခွဲသည့်အဖွဲ့သည် အလုပ်သမားများနှင့် ဒေသခံများအကြား ညအချိန်တွင် ငြင်းခုံခြင်း သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်မှုများ မရှိစေရန် ပိတ်ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားထားပါသည်။ သို့သော် ထိုကိစ္စမျိုးနှင့်ပတ်သက်၍ ဖြစ်စဉ်များမရှိခဲ့ပါ။ အသေးစားသတ္တုလုပ်ကွက်နှစ်ခုတွင် အလုပ်သမားများ၏မူရင်းစာရွက်စာတမ်းများကို အထွေထွေမန်နေဂျာမှ သိမ်းထားပြီး အလုပ်သမားများသည် အကြောင်းမကြားဘဲ ထွက်ခွာသွားမှုမရှိအောင် စီမံထားခြင်းဖြစ်သည်။
- **နေ့စားအလုပ်သမားနှင့်ကန်တရိုက်တာလုပ်သားများအတွက် တန်းလျားများမှာ ညံ့ဖျင်းသည်။** လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် နေ့စားပြောင်းရွှေ့လုပ်သားများသည် လုပ်ကွက်နှင့်နီးသည့် ရွာတွင် နေထိုင်ကြသည်။ ၎င်းတို့နေထိုင်သော အိမ်များဆောက်ထားသည့်မြေအတွက် တစ်လလျှင် ၁၀၀၀ ကျပ်ပေးရပါသည်။ ကွင်းဆင်းအဖွဲ့မှ တွေ့ရှိခဲ့သည်မှ ထိုသူများနေထိုင်ခြင်းသည် လူနေထိုင်မှု သိပ်သည်းပြီး ရေဆိုးနုတ်ထုတ်သည့်စနစ်လည်း မရှိပါ။ ရွာသားများသည် ၎င်းတို့၏အိမ်အနီးတွင် အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များမွေးထားပါသည်။ ထိုဒေသတွင် နေထိုင်နေသောသူများ၏ ပြောဆိုချက်များအရ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြသော မိသားစု ၂၀ တွင် ကလေး (၃) ဦးမှာ တီဘီရောဂါခံစားနေကြသည်။ အခြားအကြီးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် နေ့စားပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်သူများသည် သတ္တုတွင်းအပြင်တွင်နေထိုင်ခွင့် ပေးထားပါသည်။ ၎င်းတို့နေရာသည် လုံခြုံမှုမရှိဟု ခံစားရသည်ဟုပြောကြသည်။ ကွင်းဆင်းအဖွဲ့ တွေ့ရှိချက်အရ ထိုနေရာသည် မြေပြိုလုနီးပါး နေရာဖြစ်သည်။ ကုမ္ပဏီသည် တစ်ခါတစ်ရံနေရာသီတွင် ရေများပုံပိုးပေးပြီးလျှင်စစ်မီးပုံပိုးပေးခြင်းမရှိပါ။ တဆင့်ခံကန်ထရိုက်များ၏တ္တုတွင်းများတွင် လုပ်ဆောင်သော အလုပ်သမားများသည် နေရာတစ်ခုထဲတွင် အမြဲနေထိုင်ကြခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ။ ၎င်းတို့နေထိုင်ရမည့် တွင်းအနီးအနားတွင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်လေ့ရှိပါသည်။ သို့သော် ထိုနေရာများတွင် ရေဆိုးနုတ်ထုတ်သည့် စနစ်မရှိခြင်း၊ ဆိုးရွားသည့် အစားအသောက်အရည်အသွေးနှင့် ဖုန်များသောနေရာများ စသော ဆိုးရွားလှသော အခြေအနေများ ရှိပါသည်။

အမျိုးသမီးအလုပ်သမားများနှင့် ကလေးအလုပ်သမားများ

အပိုင်း ၅.၅ - အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များကဏ္ဍကို ကြည့်ပါ။

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် ထိပါးနှောင့်ယှက်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ တရားမျှတပြီး ပိုမိုနှစ်လိုသောလုပ်ငန်းခွင်ရရှိပိုင်ခွင့်၊ တရားမျှတပြီး ခွဲခြားခံရမှုမရှိသော သင့်လျော်သည့်အခြေအနေတွင် အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်။

- **နေ့စားအမျိုးသမီးလုပ်သားများသည် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် အမျိုးသားလုပ်သားများထက်နည်းသည့် လုပ်ခလစာကို ရရှိကြသည်။** နေ့စားအမျိုးသမီးလုပ်သားများသည် လုပ်အားခကို တရားဝင်သတ်မှတ်ထားသည့် အနည်းဆုံး လုပ်ခလစာ (၃၆၀၀ ကျပ်) အောက် ရရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် အမျိုးသားများသည် ၂၅၀၀ ကျပ်ရရှိပြီး အမျိုးသမီးများသည် ၂၀၀၀ ကျပ်ရရှိပါသည်။ အခြားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အမျိုးသားများသည် ၄၀၀၀ ကျပ်ရရှိပြီး အမျိုးသမီးများသည် ၃၀၀၀ ကျပ်ရရှိပါသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အမျိုးသားများသည် ၅၀၀၀ ကျပ်ရရှိပြီး အမျိုးသမီးများသည် ၃၅၀၀ ကျပ်ရရှိပါသည်။ အကြီးစားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ရွှေသန့်စင်လုပ်ငန်းအတွက် အမျိုးသမီးများသည် တစ်လလျှင် ၁၂၀၀၀ ကျပ်ရရှိပြီး အမျိုးသားများသည် တစ်လလျှင် ၁၅၀၀၀ ကျပ်ရရှိသည်။ ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းတွင် အမျိုးသားနေ့စားလုပ်သားသည် ၆၀၀၀ မှ ၇၀၀၀ ကျပ်

ခန့်ရရှိပြီး အမျိုးသမီးများသည် ၄၀၀၀ ကျပ်ခန့် ရရှိပါသည်။ အကြောင်းမှာ အမျိုးသမီးများသည် အလုပ်အနည်းငယ်သာလုပ်ဆောင်ရသည်ဟု ယူဆသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

- **လုပ်ငန်းခွင်နေရာများတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိရေး မူဝါဒများမရှိခြင်း။** အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုရှိနေသည်ဟု အစီရင်ခံထားကြပါသည်။ သွားရောက်ခဲ့သော နေရာအားလုံးတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ထိပါးနှောင့်ယှက်ခြင်းကို ဆန့်ကျင်သည့်မူဝါဒနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ မရှိပါ။ လုပ်ကွက်နှစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီသည် ရေသားထားခြင်းမရှိသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိစေရေး မူဝါဒရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။ သို့သော် ၎င်းမူဝါဒသည် မည်သည့်များဖြစ်သည်မည်သို့အသုံးပြုမည်ကိုမူ ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ အလုပ်သမားနှင့်စီမံခန့်ခွဲသူ နှစ်ဖက်လုံးသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှု ကိစ္စရပ်များတွင် များစွာအလေးထားမှုမရှိပါ။ အချိန်ပိုင်းလုပ်ကိုင်သော အလုပ်သမားများကို ကိုယ်စားပြုသည့် အလုပ်သမားခေါင်းဆောင်ကို ခွဲခြားဆက်ဆံသည့်ဖြစ်စဉ်တစ်ခုရှိခဲ့သည်ဟု အစီရင်ခံထားပါသည်။ လစာတိုးပေးရန်တောင်းဆိုပြီးနောက် အလုပ်သမားသမဂ္ဂအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်သုံးဦးကို ဆက်မလုပ်ခိုင်းတော့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အခြားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အလုပ်သမားအများစုသည် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် NLD အဖွဲ့ထဲဝင်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဆက်လက်၍ အလုပ်မပေးတော့ပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းတို့လုပ်ကိုင်နေသော ကုမ္ပဏီသည် လက်ရှိအုပ်ချုပ်နေသော (USDP) ပါတီကို ထောက်ခံသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများသည် ဗမာရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများနှင့်ယှဉ်လျှင် အလုပ်အကိုင်ရရှိမှုအခွင့်အရေးနည်းသည်ဟု ကွင်းဆင်းအဖွဲ့ကို ပြောပါသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုမှ မြန်မာလုပ်သားများသည် နိုင်ငံခြားသားကြီးကြပ်သူများ၏ နှုတ်ဖြင့်စော်ကားမှုများရှိသည်ဟု အစီရင်ခံခဲ့ပါသည်။

အလုပ်သမားများ၏အကျိုးခံစားရမှုများ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာရည်ညွှန်းချက်။ လုံလောက်သောလူနေမှုအဆင့်အတန်းရရှိပိုင်ခွင့်၊ တရားမျှတပြီးနှစ်လိဖွယ်ကောင်းသော လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေရရှိခွင့်။

- **အလုပ်ခန့်ထားခြင်းဆိုင်ရာ စည်းကမ်းချက်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် အချို့သော အကျိုးခံစားခွင့်များကို အလုပ်သမားများသို့ ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည်။** တစ်ခါတစ်ရံ အလုပ်သမားများကို အိမ်ရာတန်းလျားမှ အလုပ်ခွင်သို့ အခမဲ့သယ်ယူပို့ဆောင်ပေးခြင်းမျိုးရှိသော်လည်း သယ်ယူပို့ဆောင်ပေးသောကားပေါ်တွင် မတ်တပ်ရပ်လိုက်ရသောကြောင့် လဲကျပြီး အန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ယခုကဲ့သို့ သယ်ယူပို့ဆောင်ပေးခြင်းသည် နီးစပ်ရာရွာမှ လုပ်ကွက်သို့သာဖြစ်သည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီသည် အလုပ်သမားများ၏ကလေးများအတွက် တစ်လကို ၁၀၀၀၀ကျပ်ဖြင့် ကလေးထိန်းကျောင်းဖွင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ အကြီးစား သို့မဟုတ် အသေးစားကုမ္ပဏီအများစုသည် တစ်နေ့လျှင် ထမင်း ၃ နပ်ကျွေးပါသည်။ သို့မဟုတ် အစားအသောက်အတွက် ထောက်ပံ့ငွေကို ပေးပါသည်။ (အခြေခံလုပ်သားများအတွက် ၁၅၀၀ ကျပ်ပေးပြီး အခြေခံလုပ်သားထက်ရာထူးရှိသောလုပ်သားများအတွက် ၃၀၀၀ ကျပ် ပေးပါသည်။) အချို့ အကြီးစားလုပ်ကွက်များတွင် အမျိုးမျိုးသော အပိုဆုကြေးငွေများကို ပေးသော်လည်း စနစ်တကျ ပေးခြင်းမျိုးမဟုတ်ပါ။ ၎င်းတို့တွင် ရက်မှန်ကြေး၊ ဘာသာရေးပွဲနေ့များတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်းအတွက် အပိုဆုကြေးနှင့် ခွင့်ရက်တွင် အလုပ်လုပ်ခြင်းအတွက် အပိုဆုကြေးများပါဝင်သည်။ အချို့အလုပ်ရှင်များသည် မင်္ဂလာဆောင်များအတွက် ငွေကြေးပေးခြင်း သို့မဟုတ် ကလေးမွေးဖွားခြင်းအတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးခြင်းများ ရှိပါသည်။ ဥပမာ နှစ်ခုပေးရလျှင်- ကုမ္ပဏီများသည် လူငယ်လုပ်သားများအတွက် ပညာသင်စရိတ်ထောက်ပံ့ခြင်း သို့မဟုတ် စာပေးပွဲအချိန်များတွင် လစာရခွင့်များပေးခြင်းဖြင့် အားပေးမှုများ ပြုလုပ်ကြသည်။ ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် အလုပ်သမားများ ခွင့်ရက်ဖြင့် ပြန်သည့်အခါ အနီးဆုံးမြို့နယ်သို့ ပို့ဆောင်ပေးပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကုမ္ပဏီသည် အလုပ်သမားများကို ချေးငွေများထုတ်ချေးပေးပါသည်။ စီမံခန့်ခွဲသောသူများ၏ပြောဆိုချက်အရ အတိုးမဲ့ဟုပြောသော်လည်း အလုပ်သမား၏ပြောဆိုချက်အရ ၁၀% အတိုးပေးရသည်ဟု ပြောပါသည်။

(ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်နှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၉။ အလုပ်သမားအခွင့်အရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့်သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်နှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ။

နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့ (ILO) ၏ သဘောတူစာချုပ်များ

မြန်မာနိုင်ငံမှ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည်များကို Bold ဖြင့်ပြထားပါသည်။

- [C29 Forced Labour Convention, 1930](#)
- [C87 Freedom of Association and Protection of the Right to Organise Convention, 1948](#)
- [C182 Worst Forms of Child Labour Convention, 1999](#)

မြန်မာနိုင်ငံမှ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူစာချုပ်များ

- [C98 Right to Organise and Collective Bargaining Convention, 1949](#)
- [C100 Equal Remuneration Convention, 1951](#)
- [C105 Abolition of Forced Labour Convention, 1957](#)
- [C111 Discrimination \(Employment and Occupation\) Convention, 1958](#)
- [C138 Minimum Age Convention, 1973](#)

ILO ၏ သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များနှင့်အကြံပြုချက်များ

- [C176 Safety and Health in Mines Convention, 1995](#)
- [R183 Safety and Health in Mines Recommendation, 1995](#)

အခြားဆက်စပ်သော နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ

- [UN Guiding Principles on Business and Human Rights](#)
- [UN International Bill of Human Rights and Core Human Rights Instruments](#)
- [ICMM Sustainable Development Framework](#)
- IFC Performance Standards and Guidance Notes:
 - [PS 1 – Assessment and Management of Environmental and Social Risks and Impacts](#)
 - [PS 2 – Labour and Working Conditions](#)

လမ်းညွှန်ချက်များ

- ICMM, [Health and Safety](#)
- ICMM, [Health and Safety Performance Indicators](#)
- IFC, [Environmental, Health and Safety Guidelines for Mining](#)
- IFC, [Good Practice Note: Non-Discrimination and Equal Opportunity](#)
- IFC, [Good Practice Note: Workers' Accommodation: Processes and Standards](#)
- IFC, [Measure & Improve Your Labor Standards Performance: Performance Standard 2 Handbook for Labor and Working Conditions](#)
- IFC, [Women in Mining: A Guide to Integrating Women Into the Workforce](#)
- ILO, [Safety and health in small-scale surface mines: a handbook, 2001](#)
- ILO, [Safety and health in opencast mines: an ILO code of practice, 1991](#)
- [International Cyanide Management Code for the Manufacture, Transport, and Use of Cyanide in the Production of Gold](#)

နိုင်ငံတကာဖော်ဆောင်ရေးများ

- Pure Earth သည် လက်လုပ်လက်စားရွှေတူးဖော်သူများကို ပြဒါးမပါဘဲ ထုတ်လုပ်နိုင်အောင်သင်ကြားပေးခြင်း ([Teaching Artisanal Gold Miners to Extract Gold without Mercury](#)။ Pure Earth) အစီအစဉ်သည် နှစ်ပေါင်းတစ်ရာတိုင် အသုံးပြုခဲ့သည့် ပြဒါးမပါဘဲ ရိုးရာအရ ရွှေထုတ်လုပ်သည့်နည်းစနစ်ကို သင်ကြားလျှက်ရှိပါသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် Pure Earth အစီအစဉ်သည် ဘိုလီဗီးယား၊ မွန်ဂိုလီးယားနှင့် ပီရူးနိုင်ငံများတွင် လုပ်ဆောင်နေပြီးဖြစ်ပါသည်။ ယခုစာတမ်းသည် ပြဒါးမပါဘဲ ရွှေကို မည်သို့အဆင့်လိုက် ထုတ်လုပ်မည်ကို ရှင်းပြထားသကဲ့သို့ အသေးစိတ်လုပ်ဆောင်ရမည့်များကို ရှင်းလင်းတင်ပြထားပါသည်။
- UNDP ၏ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားရွှေသတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် ပြဒါးအသုံးပြုမှုလျော့ချရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာရေးအစီအစဉ်ဆွဲရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက် ([Guidance: Developing a National Strategic Plan to Reduce Mercury Use in Artisanal and Small Scale Gold Mining](#))။ ဤစာတမ်းသည် အစိုးရများကို အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား ရွှေတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများတိုးတက်စေရန် လမ်းညွှန်ပေးပြီး သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုကို လျော့ချ၍ အမျိုးသားအဆင့်မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်ရေးဆွဲနိုင်ရန် ပံ့ပိုးပေးပါသည်။
- US ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးအေဂျင်စီ (EPA)၏ အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား ရွှေတူးဖော်မှုတွင်ပြဒါးအသုံးချမှုမှ ညစ်ညမ်းမှုကိုလျော့ချခြင်း ([Reducing Mercury Pollution from Artisanal and Small-Scale Gold Mining](#))။ EPA သည် Argonne National Laboratory နှင့် မိတ်ဖက်ဖြစ်ပြီး ကုန်ကျစရိတ်နည်းသည့် Gold Shop Mercury Capture System ကို တည်ဆောက်နိုင်သော နည်းပညာအသုံးပြုမှုကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး ၎င်းအား Amazonian ရွှေထုတ်လုပ်သော ဒေသဖြစ်သည့် ဘရာဇီးလ်နှင့်ပီရူးများတွင် စမ်းသပ်၍ လက်တွေ့လုပ်ဆောင်နေပြီး ဖြစ်သည်။

- Artisanal Gold Council မှ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား ရွှေထုတ်လုပ်မှု ရေရှည် ဖွံ့ဖြိုးရေးဖော်ဆောင်သောလုပ်ငန်း ([Sustainable Development of Artisanal and Small-Scale Gold Mining in Indonesia](#)) စီမံကိန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဝင်ငွေ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လက်လုပ်လက်စားရွှေလုပ်ငန်းကို မှီခိုနေကြသည့် ထိရလွယ်သော၊ အသိအမှတ်ပြုမခံရသော အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသားများအတွက် ပတ်ဝန်းကျင်များတိုးတက်လာစေရန်တို့ဖြစ်သည်။ ယခုစီမံကိန်းသည် ပြဒါးအသုံးမပြုဘဲ ရွှေသန့်စင်နည်းလမ်းများကို မိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်စေပါသည်။
- The Ban Mercury Working Group ၏ လက်လုပ်လက်စားရွှေတူးဖော်မှုတွင် ပြဒါးအသုံးပြုမှုကို အဆုံးသတ်ခြင်း ([Ending Mercury Use in Artisanal Gold Mining](#)) အစီရင်ခံစာသည် ပြဒါးကို အထွေထွေအသုံးပြုခြင်းနှင့် ထိခိုက်နိုင်သော ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြဒါးမသုံးဘဲ အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် လုပ်ဆောင်ခြင်းအကြောင်း တို့ပါဝင်သည်။

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများ
အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ

အမျိုးသမီးများနှင့်ကလေးသူငယ်များ

ဤအပိုင်းတွင် အောက်ပါအချက်များပါဝင်သည်။

- (က) အမျိုးသားအဆင့် အခြေခံအချက်အလက်များ
 - အမျိုးသမီးများ
 - ကလေးသူငယ်များ
- (ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များ
 - သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် သက်ရောက်သည့်ထိခိုက်မှုများ
 - သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့် ကလေးသူငယ်များအပေါ် သက်ရောက်သည့်ထိခိုက်မှုများ
- (ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ

(က) အမျိုးသားအဆင့် အခြေခံအချက်အလက်များ

အမျိုးသမီးများ

သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် သက်ရောက်မှုများမှ gender အရမျှတမှုမရှိခြင်း။ အမျိုးသမီးများသည် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများ၏ ရလဒ်များကို မတူညီသည့်နည်းလမ်းများဖြင့် မကြာခဏ အမျိုးသားများထက် တိုက်ရိုက် သို့မဟုတ် သွယ်ဝိုက်သောနည်းလမ်းများဖြင့် ကြုံတွေ့ရသည်။ (ဇယား - ၂၀)

၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ် (CEDAW) ကို လက်ခံသဘောတူညီပြီး ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အခြားပြဌာန်းထားသော ဥပဒေများတွင် အမျိုးသမီးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ခွဲခြားမှုများကို ဥပဒေအရ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ မရှိသေးပါ။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးထိခိုက်စေနိုင်မှုကို ကာကွယ်သည့် ဥပဒေများနှင့်မူဝါဒများကို ရေးဆွဲခြင်း၊ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သိအောင်လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိသောကြောင့် ကြန့်ကြာမှုများ ဖြစ်စေပါသည်။⁴⁰⁷ ဥပမာ - ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၃၅၀ တွင် အမျိုးသမီးများသည် တူညီသည့် အလုပ်အကိုင်များအတွက် တူညီသောလုပ်ခလစာ ရရှိရမည်ဟု ထည့်သွင်းထားပါသည်။ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြားအစိတ်အပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုရှိနေပြီး ထိုဖော်ပြထားသော အချက်နှင့် ဆန့်ကျင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ - ပုဒ်မ ၃၅၂ တွင် နိုင်ငံတော်သည် အလုပ်အကိုင်ခန့်ထားရာတွင်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံ့ ဝန်ထမ်းရွေးချယ်တာဝန်ပေးရာတွင်ဖြစ်စေ၊ သတ်မှတ်သော အရည်အချင်းနှင့် ပြည့်စုံပါက ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ မည်သည့်နိုင်ငံသားကိုမျှ လူမျိုး၊ ဇာတိ၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာ သာသနာ၊ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးကို အကြောင်းပြုလျက် ရာထူးရွေးချယ်ခန့်ထားခြင်းတွင် ခွဲခြားမှုမပြုရ ဟုဖော်ပြထားသော်လည်း အမျိုးသားနှင့်သာ လျော်ကန်သင့်မြတ်သည့် ရာထူးတာဝန်များအတွက် အမျိုးသားများအားရွေးချယ် ခန့်ထားခြင်းကို ဤပုဒ်မအရ အဟန့်အတားမဖြစ်စေရဟုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု၊ တန်းတူညီမျှလုပ်ခရရှိရေး သို့မဟုတ် မီးဖွားခွင့်ဆိုင်ရာအကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့်ဆိုင်သော ILO ၏ သဘောတူညီချက်ကို အတည်ပြုထားခြင်း

407 ကျား/မတန်းတူညီရေးကွန်ယက်နှင့်ကွမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာတရားမျှတရေးဗဟိုစင်တာ။ ၆၄ ကြိမ်မြောက်အမျိုးသမီးများနှင့်ပတ်သက်၍ ခွဲခြားမှုပပျောက်ရေးကော်မတီအတွက် မြန်မာနိုင်ငံနောက်ခံအစီရင်ခံစာ။ ဇူလိုင် ၂၀၁၆ - စာမျက်နှာ ၂။

မရှိသေးပါ။ သို့သော် ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် အနည်းဆုံး လုပ်ခလစာအက်ဥပဒေတွင် အလုပ်သမားတစ်ဦးသည် အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးခွဲခြားမှုမရှိပဲ အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာကို ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားပြီး ကနဦးအားဖြင့် နိုင်ငံဝန်ထမ်းများ၏လစာကို တိုးပေးခဲ့ပါသည်။⁴⁰⁸

တန်းတူညီမျှမှုမရှိခြင်းသည် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ကိုယ်စားလှယ်ထားရှိမှုများတွင် ဖော်ပြနေပါသည်။ ၂၀၁၅ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲမှစ၍ လွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့ဝင်အရေအတွက် မြင့်တက်လာခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၀ မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်အတွင်း အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ဖွဲ့ဝင်သည် ၅.၉ % ရှိခဲ့ပြီး မကြာသေးမီက ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင် အမျိုးသမီးရာခိုင်နှုန်းသည်လွှတ်တော်တွင် ၁၄.၅% အထိတိုးလာခဲ့ပါသည်။ ယခုကဲ့သို့တိုးတက်မှုများရှိခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံရေးကဏ္ဍတွင် အမျိုးသမီးများကိုယ်စားပြုမှုသည် အလွန်ပင်နည်းပါးနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ရွေးချယ်တင်မြောက်ခဲ့သော တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီး ၂၉ ဦးအနက် အမျိုးသမီးမှာ ၅ ဦးသာရှိသည်။⁴⁰⁹

အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်း (CSOs) များသည် အမျိုးသမီးများတိုးတက်ရေးအတွက် အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာ မြောက်အစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ယေဘုယျနိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းများ လိုအပ်နေသည်ဟု ထောက်ပြဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် အစိုးရမှ ထုတ်ပြန်လိုက်သော ၁၀ နှစ်တာ စီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးများ၏လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ကတိကဝတ်တစ်ခုအဖြစ် ရုပ်လုံးပေါ်စေပါသည်။⁴¹⁰ အမျိုးသမီးများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှုအတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရန် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲလျက်ရှိပါသည်။ ဥပမာ - ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ်ကျူးလွန်သော မုဒိမ်းကျင့်ခြင်း၊ ဖော်ကားခြင်း၊ ဖြားယောင်းသွေးဆောင်ခြင်းနှင့် အသက်မပြည့်သေးသော မိန်းကလေးငယ်များကို လိင်ဆက်ဆံခြင်းကဲ့သို့ ပစ်မှုများ ပါဝင်ပါသည်။ လူကုန်ကူးခြင်း သို့မဟုတ် ပြည့်တန်ဆာလုပ်ရန် အမျိုးသမီးများကိုရောင်းချခြင်း သို့မဟုတ် လိင်ကိစ္စအတွက် ဖြားယောင်းသွေးဆောင်ခြင်းများသည် ထောင်ချနိုင်သည့်ပြစ်မှုများ ဖြစ်သည်။

ပြည်တွင်းဥပဒေနှင့် မူဝါဒများသည် ပုံသေလက်ခံထားသည့် ကျား/မဆိုင်ရာကို အခြေခံသည့် ကန့်သတ်ချက်များနှင့် ပေါင်းစပ်ထားပြီး ကျား၊မ တန်းတူညီရေးကို ကာကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ကျား၊ မ တန်းတူညီရေးကို အားပေးသည့် CE-DAW ပါအချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။ ဥပမာ - ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် အဆိုပြုထားသော သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၆၈ သည် ၁၉၉၆ခုနှစ်က ထုတ်ပြန်သော နည်းဥပဒေ၏ပြဋ္ဌာန်းချက်ပါ အချက်ဖြစ်သည့် အမျိုးသမီးများအား ကျန်းမာရေးနှင့်လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှု များမှလွဲ၍ မြေအောက်တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ခန့်အပ်ထားခြင်းမပြုရဟုသည့် အချက်ကို ဆက်လက်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ဒေသခံလေ့ယုံကြည်ချက်တစ်ခုအရ ကျောက်တူးဖော်ရေးတွင်း သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းအတွင်းသို့ အမျိုးသမီးဝင်ရောက်ပါက တွင်းပြိုကျခြင်း သို့မဟုတ် သယံဇာတများဆက်လက်ထွက်ရှိတော့မည်မဟုတ်ဟု ယုံကြည်ထားကြပါသည်။⁴¹¹ ယခုကဲ့သို့ အယူသည်းမှုသည် အချို့ယဉ်ကျေးမှုများတွင် ဆက်လက်ရှိနေသေးသော်လည်း အချို့မှာ ပျောက်ကွယ်သွားပြီဖြစ်ပါသည်။⁴¹²

မြေယာနှင့်ပတ်သက်၍ အမျိုးသမီးများသည် မြေကို ပိုင်ဆိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် လျှောက်ထားခြင်းများတွင် ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းနှင့်အတားအဆီးများ ရင်ဆိုင်နေရသည်ကို မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။ မြေယာကိစ္စအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းနှင့်ဆွေးနွေးခြင်းများတွင် မပါဝင်နိုင်ပါ။⁴¹³ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် သုတေသနတွေ့ရှိချက်များအရ မြေယာနှင့်ပတ်သက်ပြီး အာမခံချက်ရှိအောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို တည်ငြိမ်မှုပိုရှိစေပြီး အမျိုးသမီးနှင့်၎င်းတို့၏

408 ၂၀၁၃ ခုနှစ် အနည်းဆုံး လုပ်ခလစာ အက်ဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၁၄ (ဇ)။
409 အာရှဖောင်ဒေးရှင်း၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အစဉ်အလာအရမဟုတ်ပဲ မြန်မာနိုင်ငံရွေးကောက်ပွဲ လမ်းညွှန်သူ အမျိုးသမီးပါလီမန်များအရေ အတွက်
410 ကျား/မတန်းတူညီရေးကွန်ယက်နှင့်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ တရားမျှတရေး ဗဟိုစင်တာ။ ၆၄ ကြိမ်မြောက်အမျိုးသမီးများနှင့်ပတ်သက်၍ ခွဲခြားမှုပျောက်ရေးကော်မတီ အတွက် မြန်မာနိုင်ငံနောက်ခံအစီရင်ခံစာ။ ဇူလိုင် ၂၀၁၆ - စာမျက်နှာ ၇။
411 အချက်အလက်များနှင့်ပြင်းခံခြင်း၊ မြန်မာတို့ အဆုံးသတ်နိုင်ဖယ်ရှားနိုင်သော ဒဏ္ဍာရီပုံပြင်ဆန်သောအချက်များကို တုံ့ပြန်ချက်။ SHIN SAW AUNG, TEACIRCLES, I ဩဂုတ်လ ၂၀၁၇။
412 ချီလီနိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးသတ္တုတူးဖော်သူများ အတားအဆီးများကို ဖောက်ခွဲဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ Interpress Service ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဧပြီလ ၁၁။
413 Transnational Institute - မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေယာနှင့်အမျိုးသမီးများအကြားချိတ်ဆက်ခြင်း။ အမျိုးသားမြေအသုံးချမှု မူဝါဒတွင် ကျား/မ ပါဝင်မှုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ - ၇။

မိသားစုများအတွက် လုံခြုံမှုကိုဖန်တီးပေးပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့်စီးပွားရေး တိုးတက်မှု များအတွက်ကိုလည်း ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ လေ့လာချက်များအရ မြေယာပိုင်သောအမျိုးသမီးများသည် အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှုများကိုခံရရန် ထိရှလွယ်သောသူအဖြစ် ပါဝင်နိုင်မှုနည်းပါသည်။⁴¹⁴

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၂၀။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ ကျား/မဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့်ကျား/မဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများကို ကောင်းမွန်စွာ မှတ်တမ်းတင် ထားပါသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကြောင့် အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများအပေါ် သက်ရောက်သော ယေဘုယျ ထိခိုက်စေသောအချက်များကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။³⁹⁷

- **လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာအမြင်များ။** သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် ကောင်းကျိုးများစွာရှိနိုင်ပြီး၊ မိသားစု တစ်ခုစီအတွက် စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ တွေ့ရှိခဲ့ရသော သက်သေသာကေများအရ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းသည် စီးပွားရေးအဆင့်မြင့်တင်ပေးနိုင်ပြီး ငွေကြေးဆိုင်ရာ ရလဒ်များမှတစ်ဆင့် ပြန်ခွဲဝေ ရာတွင် စီးပွားရေးတန်းတူညီမျှမှုမရှိမှုများကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိရှိသည်ကို လည်းတွေ့ရပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် သွယ်ဝိုက်ပြီးသော်လည်းကောင်း၊ တိုက်ရိုက်သော်လည်း လျော်ကြေးငွေများ ရုတ်တရက်ရရှိ လာသောအခါ (သာမန်အားဖြင့် အမျိုးသားများ) ဒေသခံများ၏ဘဝကို သိသာစွာပြောင်းလဲသွားစေပြီး၊ အနှုတ်လက္ခဏာဆောင်သော ဆိုးကျိုးများသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် သက်ရောက်မှုများရှိပါသည်။ သတ္တု တူးဖော်မှုသည် အမျိုးသမီးများအပေါ်တွင် ဆိုးရွားသောလူမှုရေးနှင့် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများတွင် ပါဝင် သော အမျိုးသားများ အရက်သေစာသောက်သုံးခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သော အလွဲသုံးစားလုပ်မှုများ၊ အိမ်တွင်း အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် သာမန်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ကျေးရွာဒေသများအတွင်းသို့ အမျိုးသားဦးရေ အများအပြားဝင်ရောက်လာခြင်းသည် ဂယက်ထရိုက်ခတ်မှုများ များစွာရှိစေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများကို ငယ်ရွယ်သူများမှ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုခြင်းများ၊ HIV နှင့် အခြားသော ကူးစက်ပြန့်ပွားနိုင်သည့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာရောဂါများ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်းနှင့် ပြည့်တန်ဆာလုပ်ငန်းများ များပြားလာနိုင်ပါသည်။
- **ဒေသခံများ အလုပ်အကိုင်ရရှိနိုင်မှု။** ဒေသခံများအတွက် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းမှ ရရှိနိုင်သော ထင်ရှားသည့် အကျိုးကျေးဇူးများမှာ တိုက်ရိုက်နှင့်သွယ်ဝိုက်၍ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ရရှိနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ များသောအားဖြင့် ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် အမျိုးသားများသည် အလုပ်အကိုင်ရရှိကြပြီး အိမ်တွင်းနေထိုင်မှု ဘဝများသည် သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းမှတစ်ဆင့် အမျိုးသမီးများအတွက် သိသာထင်ရှားသော အပြောင်း အလဲများ သယ်ယူလာနိုင်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများကို သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် ခန့်အပ်ထားပါက ထို အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ ရိုးရာလေ့ အိမ်တွင်းမှုအလုပ်များအပြင် ဝင်ငွေရှာဖွေသူအနေအဖြစ်လည်း အလုပ်လုပ်ကိုင်ကြရသည်။ ထိုလုပ်ငန်းခွင်၌ပင် အမျိုးသမီးများသည် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အလွဲသုံးစားပြုမှု၊ လုပ်ခလစာ မညီမျှမှုနှင့်အခြားသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပြဿနာများ ရင်ဆိုင်ရနိုင်ပါသည်။

414 Ibid p.4
 415 ဤဇယားကို Oxfam ဩစတြေးလျမှ ကောက်နုတ်အခြေခံထားပါသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ကျား/မအပေါ်ထိခိုက်မှုများနှင့် ကျား/မ ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း၏ အခန်းကဏ္ဍ ၂၀၀၉။ Oxfam ဩစတြေးလျ ၊ အခြေအနေတစ်ရပ် အပေါ်ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အမြင်များ၊ အမျိုးသမီးများ၊ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့် လူ့အသိုက် အဝန်း ၂၀၁၁။ Rio Tinto၊ ကျား/မ အဘယ့်ကြောင့်အရေးပါသနည်း။ ၂၀၀၉။

- **ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ။** အမျိုးသမီးများသည် များသောအားဖြင့် အိမ်မှုကိစ္စဖြစ်သည့် အစားအသောက်ချက်ပြုတ် ပြင်ဆင်ခြင်းတာဝန်ကိုယူရသည်။ ရေ ရရှိနိုင်မှုနည်းပါးခြင်း သို့မဟုတ် စိုက်ပျိုးမြေများ ဆုံးရှုံးခြင်းကဲ့သို့ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြဿနာများသည် မိသားစုများ၏ အစားအသောက်ရင်း မြစ်များအပေါ် ဆိုးရွားသည့် ထိခိုက်မှုများသက်ရောက်စေနိုင်ပါသည်။ ဒေသခံများနေထိုင်သည့် နေရာသည် သတ္တုတူးဖော်သည့်နေရာဖြစ်လာသောအခါ ထိုဒေသတွင် နေထိုင်မှုစရိတ်များမြင့်တက်လာပြီး အစားအသောက်များမှာလည်း ဈေးကြီးလာသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် မိသားစု၏ စားသောက်ရေးကို တာဝန်ယူထားသည့် အိမ်ထောင်ရှင်မများသည် ဖိစီးမှုများကိုရင်ဆိုင်ရပါသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း ဆက်လက်လုပ်ဆောင်လာပြီးနောက် အရည်အသွေးနှင့်ရှားပါးလာသော ရေစုဆောင်းရသည့်တာဝန်ကို အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်လေးများကယူရသည်။
- **ပြန်လည်နေရာချထားပေးခြင်းနှင့် ရွှေ့ပြောင်းပေးခြင်း။** သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ပြန်လည်နေရာချထားပေးခြင်းနှင့်ရွှေ့ပြောင်းပေးခြင်းများကြောင့် ရပ်ပိုင်း၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စီးပွားရေးဖယ်ရှားမှုစသည့် အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သောရလဒ်များသည် အမျိုးသမီးများ အပေါ်အချိုးမကျသောထိခိုက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဥပမာ - လက်လုပ်လက်စား အသိုက်အဝိုင်းများတွင် အမျိုးသမီးများသည် မြေယာဆိုင်ရာရပိုင်ခွင့်များမရှိဟု အသိအမှတ်ပြုထားသောကြောင့် မြေယာနှင့်ဆိုင်သော လျှော်ကြေးပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဖယ်ရှားခြင်းခံထားကြရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကျေးလက်ဒေသရှိ အမျိုးသမီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် ကလေးငယ်များမွေးဖွားစောင့်ရှောက်ခြင်းမှ သီးနှံနှင့် တိရစ္ဆာန်များ ကြည့်ရှုထိန်းကျောင်းခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ အရေးကြီးသည့် ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်နိုင်မှုများမှာ မျိုးဆက်ပွားခြင်းနှင့် လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းကျယ်ပြန့်လာစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့၏မြေယာဆိုင်ရာလုံခြုံစိတ်ချရမှု ရှိစေရန်အရေးကြီးပါသည်။ ကောင်းမွန်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကို ဖန်တီးရာတွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် မြေယာကဲ့သို့သော အရင်းအမြစ်များကို ရရှိပိုင်ဆိုင်ခွင့်များအတွက် သေချာအောင်ထောက်ပံ့ပေးမှုသည် အရေးကြီးအခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်ပါသည်။⁴¹⁶
- **ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း။** သတ္တုတွင်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းများ၏ ကနဦးအစ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်သည့် အဆင့်များတွင် အမျိုးသမီးများကို တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံမှုမရှိခြင်းများ ရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် များသောအားဖြင့် ထိုကဲ့သို့ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် ချန်လှပ်ထားခြင်းခံကြရသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အိမ်တွင်းလုပ်ငန်းတာဝန်များအပါအဝင် ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် အလုပ်နှင့်ပတ်သက်နေသော အကြောင်းအရာများတွင်လည်း ချန်လှပ်ခံခဲ့ရပါသည်။ အမျိုးသမီးများကို လုံလောက်သည့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှု မပြုလုပ်ခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ၏ အတွေ့အကြုံ ဗဟုသုတများကို စီမံကိန်းအစီအစဉ်ထဲတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းနှင့် ပါဝင်စေလိုသည့် ဆန္ဒမရှိသည့် သဘောဖြစ်စေပြီး ထိုကဲ့သို့ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မရှိသောကြောင့် မကျေနပ်မှုနှင့် ပဋိပက္ခများကို ပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

ကလေးသူငယ်များ⁴¹⁶

သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်နေသော သို့မဟုတ် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများရှိသော ကလေးသူငယ်များနှင့် ပတ်သက်သည့်အကြောင်းအရာများကို မမြင်ကြရသလို၊ ထိုကလေးသူငယ်များ၏ အရေအတွက်ကိုလည်း ရေတွက်သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကလေးသူငယ်များသည် ဒေသခံအစိုးရများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းတွင် ၎င်းတို့၏ နှစ်နာချက်များကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်ခြင်းမရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း

416 Transnational Institute, အမျိုးသမီးနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြေယာများဆက်စပ်မှု ၊ အမျိုးသား မြေအသုံးချမှုမူဝါဒတွင် ကျား၊မကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၁၅၊ စာမျက်နှာ- ၄။

တွင် ကလေးသူငယ်အလုပ်သမားပြဿနာသည် အရေးကြီးသည့်အချက်တစ်ခု ဖြစ်သော်လည်း သတ္တုတူးဖော်ခြင်း ကြောင့် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများခံနေရသော ပြဿနာသည် ကလေးလုပ်သားပြဿနာထက် ပိုဆိုးပါသည်။ မြေယာသိမ်းယူခြင်း၊ ပြန်လည်နေရာချထားခြင်း၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များ၊ ပညာရေးနှင့် ပတ်သက်သော အခွင့်အလမ်းများနှင့် လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာအခြေအနေများတို့သည် တိုက်ရိုက် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများ ရှိပါသည်။ (လေးထောင့်ဇယားကွက် - ၂၁)

၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင်အစိုးရသည် ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက် (CRC) ကို အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး ကလေးသူငယ်များအားရောင်းစားခြင်း၊ ပြည့်တန့်ဆာအဖြစ်ခိုင်စေခြင်းနှင့် လိင်အလွဲသုံးစား မှုများပြုလုပ်ခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ CRC ရွေးချယ်လိုက်နာဆောင်ရွက်နိုင်သော ကျင့်ဝတ်ကို ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင်လက်ခံသဘောတူညီခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ကလေးသူငယ်များအတွက် အခြေခံပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အခမဲ့ပေးဆောင်ရန်မှာ နိုင်ငံတော်၏တာဝန်ဖြစ်သည်ဟု အတည် ပြုဖော်ပြထားပါသည်။ ကလေးသူငယ်များသည် အခြေခံပညာမူလတန်းအဆင့်ကို တက်ရောက်၍ ပြီးမြောက်မှု နှုန်းမှာ ၅၄ % ရှိပြီး အလယ်တန်းအဆင့်ကျောင်းနေအရွယ် ကလေးသူငယ်များသည် ၅၈.၃% သာ ကျောင်းတက် ရောက်နိုင်ကြသည်။⁴¹⁷ ဆင်းရဲမွဲတေမှုကြောင့် ကလေးငယ်များသည် ကျောင်းထွက်၍ သူတို့၏မိသားစုများအ တွက် ပိုက်ဆံကူရှာပေးကြရပါသည်။ ILO မှ ထုတ်ပြန်ထားသည့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် အစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့ရှိ ကလေးငယ်များနှင့် မိဘများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ရာ ဆင်းရဲမွဲတေမှုသည် ကလေးလုပ်သားပြဿနာ၏ အဓိက တွန်းအားတစ်ခုဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။⁴¹⁸

လက်ရှိအခြေအနေတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ကလေးအလုပ်သမားအတွက် အထူးပြုသည့် ဥပဒေမရှိသေးပါ။ သို့သော် သက်ဆိုင်ရာတည်ဆဲဥပဒေများတွင် ၁၉၉၃ ခုနှစ် ကလေးသူငယ်ဥပဒေသည် နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားစံချိန်စံညွှန်း များနှင့်အညီ ကိုက်ညီမှုရှိမရှိကို ဆန်းစစ်လျက်ရှိပါသည်။ မြန်မာဥပဒေများသည် အချို့နေရာများတွင် CRC ၏ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကွဲပြားနေပါသည်။ မေလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့သော အလုပ်ရုံများအက်ဥပဒေနှင့် ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဈေးဆိုင်များနှင့် အလုပ်ဌာနများ ဥပဒေတွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အလုပ်ခွင် ဝင်ရန် အနည်းဆုံးရိုမမည့် အသက်ကန့်သတ်ချက်ကို ၁၄ နှစ် သတ်မှတ်ထားသည်။ ထိုအသက်အရွယ်သတ်မှတ် ချက်သည် ပေါ့ပေါ့ပါးပါးလုပ်ရသည့် အလုပ်များအတွက် သတ်မှတ်သောကြောင့် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိသော်လည်း ပုံမှန်အလုပ်ခွင်များအတွက် အသက် ၁၅ နှစ်ကို သတ်မှတ်ထားခြင်းသည် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်း များနှင့်မူ ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။⁴¹⁹ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ကလေးသူငယ်ဥပဒေတွင် အသက် ၁၆ နှစ်အောက် ကို ကလေးသူငယ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပြီး အသက် ၁၄ နှစ်နှင့် ၁၇ နှစ်ကြားကို လူငယ်ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ ထိုကလေးသူငယ်များအတွက် ပေါ့ပေါ့ပါးပါးလုပ်ငန်းတာဝန်များတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်ရန် ခွင့်ပြုထားသော်လည်း ထို ပေါ့ပေါ့ပါးပါးဆိုသည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်းမရှိပါ။⁴²⁰ MCRB ၏ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကလေး သူငယ်အခွင့်အရေးနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အနှစ်ချုပ်စာလွှာကို မေလ ၂၀၁၇ တွင် ထုတ်ဝေခဲ့ပြီး ၎င်းတွင် နောက်ခံအကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြထားပါသည်။⁴²¹

ဒီဇင်ဘာလ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ကလေးငယ်များအား အဆိုးဆုံးပုံစံဖြင့် အလုပ်ခိုင်းစေခြင်းဆိုင်ရာ ILO သဘော တူညီချက်၏ နံပါတ် ၁၈၂ ကို အစိုးရအနေဖြင့် အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ သို့သော် ကလေးအလုပ်သမား ခန့်အပ်ထားမှုသည် များပြားနေပြီး၊ သတ္တုတွင်း ကဏ္ဍအပါအဝင် ၎င်းတို့ကို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ကဏ္ဍပေါင်းစုံတွင် ခန့်အပ်ထားမှုများ ရှိသည်ကိုတွေ့နိုင်ပါသည်။ မွန်ပြည်နယ်တွင် မကြာသေးခင်က ကလေးအလုပ်သမားများနှင့် ပတ်သက်၍ လေ့လာမှုတစ်ခုပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကလေးသူငယ်ဆိုင်ရာ ကာကွယ်ပေး

417 UNICEF, Situation Analysis of Children in Myanmar, July 2012, p. 116
418 ILO, Knowledge, Attitudes and Practices (KAP) Study on Child Labour in Yangon, Ayeyarwady Region and Mon State, January 2016, p. 11
419 Freedom House, The Global State of Workers Rights, 31 August 2010, pp. 14-15
420 US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, 2015 Country reports on Human Rights practices: Burma, 2015
421 Briefing paper on Children's Rights and Business, Myanmar Centre for Responsible Business, May 2017

ရေးဝန်ထမ်းများက မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကလေးအလုပ်သမားနှင့်ပတ်သက်ပြီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သုတေသနပြုထားခြင်းမရှိကြောင်းပြောသည်။ နိုင်ငံ၏အနည်းငယ်သောနေရာများမှရရှိသည့် တိကျသော အချက်အလက်များပင် မရှိသလောက်ဖြစ်သည်ဟု ပြောပြပါသည်။⁴²² အစိုးရသည် ILO၊ UNICEF တို့နှင့်ပူးပေါင်း၍ ဥပဒေပြင်ဆင်ရေးနှင့် ကလေးများအား အဆိုးဆုံးပုံစံဖြင့် အလုပ်ခိုင်းစေခြင်းများပပျောက်ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်နေပါသည်။⁴²³ ILO အနေဖြင့် အဓိကဦးဆောင်ပြီး အလုပ်သမား၊ အလုပ်ရှင်နှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ကလေးလုပ်သားများနှင့် ပတ်သက်သည့်အကြောင်းအရာများကို လေ့လာနိုင်ရန်နှင့် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ကလေးလုပ်သားများနှင့်ပတ်သက်ပြီး အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဖြစ်နိုင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များအား သင်တန်းများ ပို့ချပေးခဲ့ပါသည်။⁴²⁴ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် ကလေးလုပ်သားများစွာလုပ်ကိုင်နေမှုနှင့် ပတ်သက်သော ကြားဝင်ဖြန့်ဖြူးမှု သို့မဟုတ် သုသေသနပြုလေ့လာချက်များနှင့် သီးသန့်လုပ်ဆောင်သော ဖော်ဆောင်ရေးများမရှိပါ။

၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် အဆိုပြု သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၁၄၆ (၁၉၉၆နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၉၄ နှင့်အစားထိုးထားသည်) အရ သတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်ရန် အလုပ်သမားတစ်ဦးသည် ကျန်းမာရေးဌာနမှ လုပ်ကိုင်ရန်သင့်လျော်သည့် ကျန်းမာရေးအခြေအနေရှိကြောင်း ထောက်ခံချက်လက်မှတ် နှင့်အတူ အနည်းဆုံး အသက် ၁၈ ပြည့်သည်ကို ထောက်ခံချက်ရှိရမည်။

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၂။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကြောင့် ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးအပေါ် ထိခိုက်မှု။⁴²⁵

- **လူမှုစီးပွားရေးရှုထောင့်။** သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်စပ်သော ရွေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်မှုများကြောင့် များသောအားဖြင့် ကလေးငယ်များ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်ခံရခြင်းများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် ကလေးငယ်များ ကိုယ်ဝန်ဆောင်နှုန်းမြင့်မားခြင်းစသည့် ဆိုကျိုးများ ခံရနိုင်မှုအခြေအနေ မြင့်တက်စေပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်မှုများသည် သတ္တုတွင်းစီမံကိန်း သက်တမ်းတစ်လျှောက်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ကလေးငယ်များအနေဖြင့် လိင်မှတစ်ဆင့်ကူးစက်သော HIV အပါအဝင် ရောဂါများ ခံရနိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။
- **ကလေးအလုပ်သမား။** အကြီးစားသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် ကလေးအလုပ်သမားများကို တိုက်ရိုက် ခန့်ထားခြင်း မရှိပါ။ သို့သော်ထိုလုပ်ငန်းကဏ္ဍများတွင် ကလေးသူငယ်များအတွက် အကြီးမားဆုံးအန္တရာယ်မှာ တစ်ဆင့်ခံလုပ်ကိုင်သောကုမ္ပဏီများတွင် ပါဝင်လာခြင်း (အထူးသဖြင့် ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းချိန်များတွင်) သို့မဟုတ် တရားမဝင်လုပ်ကွက်များရှိ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် ကလေးများသည် ၎င်းတို့၏ မိဘများ၊ မောင်နှမသားချင်းများ၊ ရပ်ကျေးအဖွဲ့သားများနှင့်အတူ အလုပ်ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်နိုင်ဖွယ် အခြေအနေရှိပါသည်။
- **သင့်တင့်လျောက်ပတ်မှုရှိသော အလုပ်အကိုင်။** သတ္တုတူးဖော်သည့်ကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် တစ်ဆင့်ခံလုပ်ကိုင်သူများမှ နေထိုင်ရေးကုန်ကျစရိတ်များမပေးပါက မိဘများက မိသားစုများ အသက်ရှင်နေထိုင်ရန်အတွက် လုံလောက်သည့်ဝင်ငွေမရှိခြင်း သို့မဟုတ် အလုပ်သမားများကို ပံ့ပိုးပေးသည့် အိမ်ရာများသည် မိသားစုများအတွက်မကောင်းမွန်ပါက ကလေးသူငယ်များသည် အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သော ထိခိုက်မှုများ ခံကြရပါသည်။

422 The Woman and Child Rights Project, Children for Hire, November 2013, p. 8
 423 US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, 2013 Country reports on Human Rights practices: Burma, 2015
 424 ILO, Project Updates: Myanmar Programme on the Elimination of Child Labour, Volume 4, 2016
 425 ကလေးလုပ်သားခိုင်စေမှု ရပ်၊ ကလေးလုပ်သားဆိုင်ရာ ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့၊ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွင်းရှိ ကလေးသူငယ်များ၊ အချက် ၁၀ ချက်။ UNICEF. ကလေးသူငယ်များ၏အခွင့်အရေးနှင့်သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ။ UNICEF သယ်ဆောင်ထုတ်လုပ်မှု အစမ်းစီမံကိန်း။ ၂၀၁၅။

■ **ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများ။** သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် ဒေသတွင်းဖြစ်ပေါ်နေသော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများမှာ ဖုန်၊ မြေဆီလွှာတိုက်စားခြင်း၊ ဂေဟစနစ်နှင့်ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ဆိုးရွားသည့်ထိခိုက်မှုများနှင့် သတ္တုသန့်စင်သည့်အခါ အသုံးပြုသည့် ဓာတုပစ္စည်းများဖြစ်သည့် ဆိုင်ယာနိုဒ်၊ အာဆင်းနစ်၊ ဆာလ်ဖြူရစ် အက်စစ်၊ ပြဒါးနှင့် အဆိပ်အတောက်ဖြစ်စေသောသတ္တုများကြောင့် မြေဆီ၊ ကုန်းမြေနှင့်မြေပေါ်ရေ ဓာတ်ပြုပျက်စီးခြင်းများ ဖြစ်စေပါသည်။ ကလေးသူငယ်များသည် အရွယ်ရောက်သောလူကြီးများထက် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်ပျက်စီးမှုဒဏ်များကို ပိုပြီးခံနိုင်သော ထိရလွယ်အုပ်စုများဖြစ်ကြပါသည်။ အထူးသဖြင့် မြေ၊ လေ၊ ရေများ ညစ်ညမ်းမှုကြောင့် အခြားသောထိခိုက်နိုင်မှုများထဲမှာမှ ထိုကလေးငယ်များ၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့်တိုးတက်မှုဖြစ်စဉ်များကို ထိခိုက်စေပါသည်။

■ **ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းနှင့် ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။** သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းတွင် မြေယာသိမ်းယူခြင်းနှင့်/သို့မဟုတ် မြေယာရရှိနိုင်မှုသည် အရေးကြီးသောအဆင့်တစ်ခုဖြစ်ပြီး သာမန်အားဖြင့် ကလေးသူငယ်များကို အများဆုံးထိခိုက်နိုင်သော သိသာသည့် လူမှုစီးပွားရေးထိခိုက်မှုများဖြစ်ပါသည်။ မြေယာသိမ်းယူခြင်းနှင့် မြေအသုံးချခြင်းများကြောင့် လုပ်ကွက်အနီးကော၊ လုပ်ကွက်အတွင်းတွင် နေထိုင်ကြသော အိမ်များရှိ ဒေသခံများအပေါ် ထိခိုက်မှုများရှိနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ကလေးများ၏အိမ်များ ဆုံးရှုံးသွားသည့်အဖြစ်များသို့ ဦးတည်သွားရုံမျှမက နေရာဖယ်ရှားခြင်းနှင့် ပြောင်းရွှေ့ခံရခြင်းသည် လူမှုဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာဆက်နွယ်မှုများနှင့် မိသားစု၏ဖွဲ့စည်းမှုစသော အခြေခံကျသော အချက်များ ပျက်ပြားစေနိုင်ပါသည်။

■ **ကလေးသူငယ်များ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့်လုံခြုံရေး။** သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် လမ်းပေါ်တွင် ယဉ်ယန္တရားများသွားလာမှု ပိုမိုများလာသဖြင့် မတော်တဆမှုကြောင့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာနှင့် အသက်ဆုံးရှုံးရသော ကလေးသူငယ်များ များပြားလာပါသည်။ ထို့အပြင် ကလေးများသည် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများမှ ပုဂ္ဂလိကလုံခြုံရေးဝန်ထမ်း သို့မဟုတ် အစိုးရလုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများနှင့် အပြန်အလှန် ထိတွေ့မှုများမှတစ်ဆင့် လဲ ဆိုးရွားသည့် ထိခိုက်မှုများခံရနိုင်ပါသည်။

■ **တစ်ပိုင်တစ်နိုင်နှင့် အသေးစားသတ္တုလုပ်ငန်းများတွင်** သတ္တုကိုထုတ်ယူရန် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်နှင့် အခြေခံကျသောနည်းလမ်းများ ပါဝင်ပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် အသက် ၅ မှ ၁၇ နှစ်အရွယ်ရှိသော ကလေးသူငယ်တစ်သန်းခန့်သည် လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းနှင့် ကျောက်တူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းတို့အလုပ် လုပ်သောနေရာများသည် လုံလောက်သည့် အခြေခံလိုအပ်ချက်များ၊ ကျောင်း သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေးစောက်ရှောက်သည့် ဆေးပေးခန်းများမရှိသည့် အန္တရာယ်ရှိသော လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများတွင် လုပ်ကိုင်ကြရသည်ကို တွေ့ရသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများသည် ကလေးသူငယ်များအတွက် အလွန်အန္တရာယ်များသည့် အခြေအနေများ ဖြစ်စေပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်သည်။

- ကလေးငယ်များမှ မိသားစုဝင်ငွေအတွက် ပံ့ပိုးပေးရန် လိုအပ်သောအခါ ကလေးသူငယ်အလုပ်သမားများအဖြစ်အသုံးပြုခြင်း၊ ပညာရေးဆုံးရှုံးခြင်း။
- ကူးစက်နိုင်သည့် ရောဂါနှင့်ပြဒါး၊ ဆိုင်ယာနိုဒ်ကဲ့သို့သော ဓာတုပစ္စည်းများ အသုံးပြုခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ထိခိုက်မှုများမြင့်တက်လာခြင်းများအပါအဝင် သိသာသည့် ကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးပြဿနာများရှိပါသည်။ ပြဒါးနှင့်ဆိုင်ယာနိုဒ်သည် ကလေးများအပေါ် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများသည် လူကြီးများနှင့်မတူပဲ ကွဲပြားမှုများရှိပါသည်။ ပြဒါးဆိပ်သင့်ခြင်းသည် ဦးနှောက်၊ နှလုံး၊ ကျောက်ကပ်နှင့် အဆုတ်တို့ကို ထိခိုက်နိုင်ပြီး ကလေးများ၏အာရုံကြောစနစ်ဖွံ့ဖြိုးမှုကို ထိခိုက်နိုင်သောကြောင့် ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးမှုစွမ်းဆောင်ရည် မကောင်းတော့ခြင်း (မသန်စွမ်းဖြစ်ခြင်း) အဖြစ်သို့ ဦးတည်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြဒါးအဆိပ်သင့်မှုသည် ကလေးများအတွက် ထိခိုက်နစ်နာမှု ကြီးမားပါသည်။

- ကလေးများကို အတင်းအဓမ္မလက်ထပ်ယူခြင်း၊ မုဒိမ်းကျင့်ခြင်းနှင့် ပြည့်တန်ဆာလုပ်ငန်းများ အပါအဝင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အမြတ်ထုတ်မှုများနှင့်အကြမ်းဖက်မှုများ မြင့်တက်လာခြင်း။
- လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့်ဆက်စပ်နေသောနေရာများ အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခဇုန်များ သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခ ကြုံတွေ့ရသောနေရာများတွင် ကလေးသူငယ်များကို လက်နက်ကိုင်ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များသို့ ခေါ်ဆောင်သွားသည့် အန္တရာယ်မြင့်တက်လာခြင်း။

(ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များ

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအတွင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသော အမျိုးသမီးများနှင့်ကလေးသူငယ်များ အခွင့်အရေးအပေါ် သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သည့် စိုးရိမ်မှုများနှင့် အဓိကထိခိုက်မှုအချို့ကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

အမျိုးသမီးအပေါ် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် ထိခိုက်မှုများ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ခွဲခြားခံရမှုမရှိခြင်း၊ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေး၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အမြင့်ဆုံးစံနှုန်းများ ရရှိပိုင်ခွင့်။

■ **အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများသည် သတ္တုတွင်းအလုပ်တွင် မတူညီသည့် အလုပ်များလုပ်ကိုင်ကြရပြီး ပျမ်းမျှ လုပ်ခရရှိမှုမှာ မတူညီပါ။** ခြုံငုံကြည့်လျှင် ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ အမျိုးသမီးများသည် သတ္တု သန့်စင်သည့်လုပ်ငန်းများတွင် အများဆုံးလုပ်ကိုင်ကြပြီး အမျိုးသားများမှာ သတ္တုရိုင်းထုတ်လုပ်မှုများတွင် အများဆုံးလုပ်ကိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ခဲမဖြူသတ္တုတွင်းအချို့တွင် အမျိုးသမီးအများစုသည် ခဲမဖြူ ဆေးကြောခြင်း၊ ကျောက်ကောက်ခြင်း၊ ကျောက်ထုခြင်းနှင့် ဟင်းလင်းဖွင့်တူးဖော်သည့် နေရာများတွင် လုပ်ကိုင်ကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ သွားရောက်ခဲ့သော အချို့သတ္တုတွင်းအချို့တွင် တူညီသည့်အလုပ်များကို လုပ်ကိုင်ကြရပြီး တူညီသည့် လုပ်ခလစာရရှိသည်ကို တွေ့ရသော်လည်း သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့်သန့်စင်ခြင်း၏ လုပ်ငန်းစဉ်အစိတ်အပိုင်းများတွင် အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများအကြား လုပ်ခလစာ ကွာဟချက်များရှိသည်ကို ထုတ်ဖော်တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အမျိုးသားများသည် တရားဝင်မြေအောက် သတ္တုတွင်းများတွင် တစ်ရက်လျှင် လုပ်ခ ၇၀၀၀ မှ ၁၀၀၀၀ ကျပ်ဖြင့် လုပ်ကိုင်နေကြသည်ကို တွေ့ရပြီး အမျိုးသမီးများသည် တရားမဝင်လုပ်ကိုင်နေသော ဟင်းလင်းဖွင့်တူးဖော်မှုများတွင် တစ်ရက်လျှင် ၅၀၀၀ ကျပ် ဖြင့် လုပ်ကိုင်နေကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းနေရာများတွင် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများသည် တူညီသည့်အလုပ်ကို လုပ်ကြသော်လည်း လုပ်ခ မတူညီသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ကွာဟချက်များသည် ချောင်းမြောင်းများတွင် ခဲမဖြူတူးဖော်သော လုပ်ငန်းများတွင် လည်းတွေ့ရပါသည်။ ထို ကဲ့သို့လုပ်ငန်းများတွင် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားနှင့်ကလေးများပါဝင်သည့် မိသားစုအလိုက် လုပ်ကိုင်ကြသော လုပ်ငန်းဖြစ်သည်ကိုလည်း မှတ်သားရပါသည်။ တရားဝင် အကြီးစားနှင့်အသေးစားသတ္တုတွင်းများတွင် အမျိုး သမီးများလုပ်ကိုင်နေခြင်း မရှိသလောက်ဖြစ်သည်ကိုတွေ့ရသည်။ ထို့အပြင် ဤကဲ့သို့အလုပ်အမျိုးအစားများ တွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အလားတူအလုပ်များလုပ်ကိုင်ကြသော်လည်း အမျိုးသားများနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် လုပ်ခလစာ သိသာစွာကွာခြားနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

■ **အမျိုးသမီးများအတွက် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းသည် အကန့်အသက်သာရှိပြီး အလုပ်ခန့်အပ်ရာတွင်လည်း ခွဲခြားမှုများရှိပါသည်။** လုပ်ကွက်အတော်များများတွင် အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့လုပ်ကိုင်နိုင်သော အလုပ်များ ရှိပါက သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင် ချင်ကြသည်ဟု ပြောပြခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော် အမျိုး

သမီးများအနေဖြင့် အလုပ်တာဝန်နှင့်ကျွမ်းကျင်မှုလိုအပ်ချက်စသော အချက်အလက်များကို အနည်းငယ်သာသိ ရပြီး၊ ဒေသခံဝန်ထမ်းများနေရာတွင် များသောအားဖြင့် အမျိုးသားများမှ နေရာယူထားကြသည်ကို တွေ့ရပါ သည်။ ထို့အပြင် ကုမ္ပဏီမှ အလုပ်ကြော်ငြာရာတွင် သတ်မှတ်ထားသော အလုပ်တာဝန်နှင့်ကျွမ်းကျင်မှုများ တွင် သက်ဆိုင်သည့် ကျား/မနှင့်အသက်ကို ထည့်သွင်းကြော်ငြာပြီး အမျိုးသမီးများမှာ အခွင့်အလမ်း နည်းပါးသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

- **မြေအောက်သတ္တုတွင်းများတွင် အမျိုးသမီးများ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိပါ။** ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိ ချက်များအရ တရားဝင်နှင့်တရားမဝင်လုပ်ကွက်နေရာများတွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် မြေအောက်သတ္တုတွင်း များတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ဒေသခံများ၏ ယုံကြည်ချက်အရ အမျိုးသမီးများ မြေအောက်သို့သွားရောက်လျှင် မတော်တဆဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီးများ မြေအောက်သတ္တုတွင်းများတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ပါက သတ္တုအထွက်နှုန်းနှင့်အရည် အသွေးကျဆင်းမည်ဟုလည်း ယုံကြည်ကြသည်။
- **မီးဖွားခွင့်၊** အပိုင်း ၅.၄ အလုပ်သမား အပိုင်းတွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ကုမ္ပဏီကြီးများသည် မီးဖွားခွင့်ကို သက်မှတ်ထားသည့် ဥပဒေများအရ လိုက်နာသည်ဟု ဆိုထားသော်လည်း အန္တရာယ်ရှိသောလုပ်ငန်းခွင်တွင် ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးများကို အကာအကွယ်ပေးသည့် မူဝါဒချမှတ်ထားခြင်းမျိုး မရှိပါ။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းနေရာများတွင် လုပ်နေကျအလေ့အထများအတိုင်း အမျိုးသမီးများ ကိုယ်ဝန်ဆောင်ပါက အလုပ်မှ ရပ်နားပါသည်။ သို့သော် ခွင့်ယူနေစဉ်တွင် ငွေကြေးဆိုင်ရာ လုံခြုံစိတ်ရမှုမရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် အချို့လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းနေရာများတွင် အမျိုးသမီးများသည် ကိုယ်ဝန်ရှိနေသည့်အချိန်မှာလည်း ပြဒါးများအသုံးပြုပြီး ရွှေသန့်စင်လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။
- **အမျိုးသမီးများသည် များသောအားဖြင့် တရားမဝင်ကဏ္ဍနှင့် နေ့စားအလုပ်သမားများအဖြစ် လုပ်ကိုင်ကြ သည်။** တရားဝင်နှင့်တရားမဝင်သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် အမျိုးသမီးများသည် တရားမဝင်သတ္တု တူးဖော်သည့် ကဏ္ဍများတွင် အဓိကလုပ်ကိုင်ကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဥပမာ - လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အမျိုးသားများသည် အသေးစား မြေအောက်သတ္တုတွင်းများတွင် လုပ်ကိုင်ကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးများသည် တရားမဝင်လက်လုပ်လက်စား ဟင်းလင်းဖွင့်တူးဖော်သော သတ္တုတွင်းများတွင် လုပ်ကိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရ သည်။ ခြုံငုံကြည့်လျှင် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအရ အမျိုးသမီးအများစုသည် အချိန်ပိုင်းအလုပ်သမား၊ ထမင်း ချက်၊ အင်ပိုင်းလှည့်ခြင်းနှင့် သတ္တုရိုင်းကောက်ယူခြင်း၊ သန့်စင်သည့်နေရာများတွင် များသောအားဖြင့် လုပ်ကိုင် ကြသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား ရွှေတူးဖော်သည့် လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ရွှာသားများ၏ပြောဆို ချက်အရ သတ္တုတွင်းများတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသော အမျိုးသမီးများကို သတ္တုတွင်းလုပ်သားများဟု မမြင်ကြ ဘဲ အမျိုးသားသတ္တုတွင်းလုပ်သားများကို ပံ့ပိုးပေးသူများအဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်။ ဥပမာ - ကြမ်းတမ်းပြင်းထန်မှု မရှိသည့်အလုပ်များ၊ ထမင်းချက်၊ သန့်ရှင်းရေးနှင့် ကလေးများစောင့်ရှောက်ပေးသည့်တာဝန်များကို ယူရသည်။
- **အလုပ်တာဝန် နှစ်ဆလုပ်ရခြင်း။** လက်လုပ်လက်စား ရွှေတူးဖော်သည့်နေရာများတွင် အမျိုးသမီးများသည် ထမင်းချက်ခြင်း၊ ကလေးများကျောင်းသွားရန် ပြင်ဆင်ပေးခြင်း၊ နေထိုင်သည့်နေရာကို စီမံခြင်း၊ အစားအသောက် များအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်း၊ ထင်းရှာခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင်ပါဝင် လုပ်ကိုင်ခြင်း စသည်ဖြင့် အလုပ်တာဝန် နှစ်ဆလုပ်ဆောင်ရသည်ကို တွေ့ရပါသည်။
- **ပြဒါးနှင့်ဓာတုပစ္စည်းများနှင့်ထိတွေ့ရခြင်း။** တရားမဝင်ကဏ္ဍတွင်သော်လည်းကောင်း၊ နေ့စားအလုပ်သမား ဖြစ်သော်လည်းကောင်း လုပ်ကိုင်ရခြင်းနှင့်ဆက်စပ်နေသော လုံခြုံမှုမရှိသည့် အချက်များအပြင် အမျိုးသမီးများ လုပ်ကိုင်ရသော အလုပ်များသည် ပြဒါးနှင့်အခြားသန့်စင်ရာတွင်အသုံးပြုသည့် ဓာတုပစ္စည်းများနှင့် ထိတွေ့ရ သောအလုပ်များတွင် လုပ်ကိုင်ကြရသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ - လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အင်ပိုင်းလှည့်ခြင်းနှင့်

ပြဒါးများအသုံးပြုခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ၏ အလုပ်ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။ ထို့အပြင် ထိုနေရာရှိ ရွှေတူးဖော် သည့်လူများနှင့်တွေ့ဆုံခဲ့ရာ အမျိုးသမီးများသည် ပြဒါးကြောင့် ကျန်းမာရေးကို ဆိုးရွားထိခိုက်နိုင်သည်ကို သိရှိထားခြင်းမရှိပါ။

- **လိင်လုပ်သား။** ခဲမဖြူတူးဖော်သည့်နေရာများနှင့်ယှဉ်လျှင် လက်လုပ်လက်စားရွှေတူးဖော်သည့် နေရာများတွင် လိင်လုပ်သားလုပ်ဆောင်ခြင်းများပိုမိုပျံ့နှံ့နေသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ထိုနေရာများတွင်ပြည့်တန်ဆာလုပ်ခြင်းများ ရှိသည်ဟု သိရသော်လည်း တိကျပြီး ခိုင်မာသည့်အချက်အလက်များ ရယူရန် ခက်ခဲပါသည်။
- **အမျိုးသမီးများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့်အသင်းအဖွဲ့ ခေါင်းဆောင်မှုအပိုင်းတွင် ကိုယ်စားပြုဝင်ရောက်လုပ်ကိုင် နေခြင်း နည်းပါးပါသည်။** ခြွင်းချက်အချို့ကိုမကြည့်ဘဲ သုံးသပ်ရလျှင် ဆယ်အိမ်မှူး သို့မဟုတ် ရာအိမ်မှူး သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအပိုင်းတွင် ခေါင်းဆောင်မှုရာထူးနှင့်ဖွဲ့စည်းပုံများတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုမရှိ သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများနှင့် ဒေသခံခေါင်းဆောင်များအကြား ပြုလုပ်သည့် လူထုတွေ့ဆုံပွဲ သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးပွဲများတွင် အမျိုးသမီးများအား ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု များမရှိပါ။

ကလေးသူငယ်များအပေါ် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် ထိခိုက်မှုများ

ကလေးသူငယ်ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ခွဲခြားခံရမှုမရှိခြင်း၊ ကလေးသူငယ်များ၏ ကျန်းမာရေးနှင့်ကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှုများရရှိခွင့်၊ လုံလောက်သည့်လူနေထိုင်မှုအဆင့်အတန်း စံနှုန်းများအတိုင်း ကလေးသူငယ်များ ရရှိပိုင် ခွင့်၊ ကလေးသူငယ်များ ဆော့ကစားခွင့်၊ အန္တရာယ်များသော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်းမှ ကလေးသူငယ်များ အကာအကွယ်ရပိုင်ခွင့်၊ လိင်အမြတ်ထုတ်မှုနှင့် အလွဲသုံးစားပြုမှုများမှ ကလေးသူငယ်များ အကာအကွယ်ရရှိ ပိုင်ခွင့်။

- **သတ္တုတွင်းအနီးနှင့်လမ်းများတွင် ကလေးသူငယ်များ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး။** အကြီးစားသတ္တုတွင်း တစ်ခု၏အနီးတွင်ယခင်ကဒေသခံများအသုံးပြုသည့်လမ်းသည်အပိတ်ခံလိုက်ရပြီးကျောင်းသားလေးများသည် လမ်း (ဖုန်လမ်း) အသစ်ကို အသုံးပြုကြရသည်။ ထိုလမ်းသည်သတ္တုတွင်းမှ သန့်စင်စက်ရုံအထိသွားသော ယာဉ်ယန္တရားများသွားလာသည့် လမ်းဖြစ်သည်။ ရွာသားများသည် ကားကြီးများမှကျလာနိုင်သော ကျောက် တုံးကြီးများနှင့်ဖုန်များကြောင့် ၎င်းတို့ကလေးငယ်များ၏လုံခြုံရေးကို စိုးရိမ်ကြသည်။ ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ပုံမှန် ယမ်းဖောက်သည့်အချိန်ကို သတ်မှတ်ထားပြီး အသံချဲ့စက်ဖြင့်ကြေညာသည်ဟု သိရသည်။ အခြားသောလုပ် ကွက်များတွင် ယမ်းဖောက်မည့်အချိန်ကို ရွာသားများနှင့်မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကို အကြောင်းကြားထား ခြင်းမရှိသောကြောင့် ထိုသူများမသိရှိကြပါ။ ကလေးငယ်များသည် မိုးရာသီတွင် ရေများပြည့်နေသော လုပ်ကွက် ဟောင်းများအပါအဝင် သတ္တုတွင်းအနီးတွင် ဆော့ကစားနေကြသည်ကိုတွေ့ရပြီး ၎င်းသည်အန္တရာယ်များသော အခြေအနေတစ်ရပ် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။
- **သတ္တုတွင်းအနီးနှင့်အတွင်းတွင် မတော်တဆမှုများ။** ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအတွင်း ကလေးငယ်များပါဝင် သည့် သတ္တုတွင်းအနီး မတော်တဆမှုများရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ၁၃ နှစ်အရွယ် ကောင်လေးတစ်ဦးသည် သတ္တုတွင်းလုပ်သားများသို့ နေ့လယ်စာ ထမင်းဘူးသွားပို့ချိန်တွင် ထုံးကျောက်တောင် ပေါ်မှကျလာသော ကျောက်တုံးကြောင့် အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ရေနစ်သည့် ဖြစ်ရပ်အများအပြားလည်းရှိခဲ့ သည်ဟုပြောကြသည်။ ဥပမာအနေဖြင့် လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် မြေအပေါ်ယံလွှာဖယ်ရှားမှုကြောင့်ဖြစ်ပေါ်နေ သော ရေကန်အတွင်း ကလေးတစ်ဦးမှာ ရေကူးစဉ်ရေနစ်ခဲ့သည်ဟုလည်း တင်ပြထားခဲ့ပါသည်။ လက်လုပ် လက်စားနေရာများရှိ စွန့်ပစ်ထားခဲ့သည့်သတ္တုတွင်းကြီးများတွင် ကလေးငယ်များနှင့်လူငယ်များသည် ရွှေရှာဖွေ

စဉ် မတော်တဆမှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်ဟုလည်း ပြောကြသည်။ ဥပမာ - လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အသက် ၁၇ နှစ် အရွယ်ရှိသည့် လူငယ်လေးတစ်ဦးသည် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ကွက်အဟောင်းတွင် အင်ပိုင်းလှည့်နေစဉ် မြေပြိုမှုဖြစ်ခဲ့သောကြောင့် ယခုအခါတွင် မသန်စွမ်းတစ်ယောက်အဖြစ် အသက်ရှင်နေရပါသည်။ ထိုလုပ်ကွက်တွင် ပိုင်ရှင်နှင့်ပတ်သက်ပြီး အချက်အလက်များမရှိသောကြောင့် ဆေးကုသမှုကုန်ကျစရိတ်များ အတွက် မည်သူမျှတာဝန်ယူပေးနိုင်မှုမရှိသောကြောင့် လျော်ကြေးမရရှိခဲ့ပါ။ အခြားလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင်လည်း အသက် ၁၂ နှစ်အရွယ်ရှိ ယောက်ျားလေးတစ်ယောက်သည် ခဲမဖြူ အဖြိုက်နက် တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်း၏ စွန့်ပစ်မြေစာပုံပြိုကျခဲ့မှုကြောင့် ထိုလုပ်ကွက်အနီးအနားရှိ ၎င်း၏နေအိမ်တွင်ပင် စွန့်ပစ်မြေစာများပိကာ အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။

■ **ဆူညံသံနှင့်လေထုညစ်ညမ်းမှု။** ဆင့်တက်စက်ရုံအနီးရှိ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကျောင်းသူ/သားများသည် အနံ့နှင့်ဆူညံသံကို ယဉ်ပါးမှုရှိနေသော်လည်း ကျောင်းတက်ရောက်မှုကိုတော့ အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေသည်ဟု ပြောပါသည်။ ရွှေတူးဖော်သည့်သတ္တုတွင်းတစ်ခုအနီးရှိ ရွာလေးရွာမှရွာသားများသည် သတ္တုတွင်းမှ အနံ့များကြောင့် ၎င်းတို့၏ ကလေးများတစ်ညလုံး မအိပ်နိုင်ကြပါဟု ပြောပါသည်။

■ **သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ။** လုပ်ကွက်တစ်ခုအနီးရှိ ရွာများမှ ကလေးငယ်များသည် တီဘီရောဂါနှင့်အလားတူသည့်ရောဂါလက္ခဏာများဖြစ်ကြပြီး၊ ပြင်းထန်သည့် အသက်ရှူလမ်းကြောင်းဆိုင်ရာ ပိတ်ဆို့မှု (ARDS) လက္ခဏာကိုလည်း ခံစားကြရသည်ဟုဆိုသည်။ ရွာသားများနှင့် ဆရာဝန်များသည် ဤရောဂါများ မည်သို့ဖြစ်လာသည်ကို အတည်မပြုနိုင်သော်လည်း ရွာသားများသည် ထိုရောဂါများနှင့် သတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဆက်စပ်မှုရှိနေသည်ဟု ယူဆကြသည်။ လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကွက်များတွင် လူငယ်လေးများသည် ပြဒါးဝယ်၍အင်ပိုင်းလှည့်သည့် လုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ကိုင်ကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ (အပိုင်း ၅.၄ - အလုပ်သမား တွင်ကြည့်ရန်)။ အချို့အင်ပိုင်းလှည့်ခြင်းများတွင် ပြဒါးနှင့်အခြားဓာတုပစ္စည်းများအသုံးပြုပြီး နီးစပ်ရာချောင်းများတွင် စွန့်ပစ်ကြသည်။ ထိုချောင်းသည် ရွာ၏အဓိက ရေအရင်းအမြစ်ဖြစ်ပြီး ချောင်းအတွင်း ရေချိုးခြင်း၊ ရေကူးခြင်းနှင့်စားသုံးရန် ငါးဖမ်းခြင်းများပြုလုပ်ကြသည်။ ထို့အပြင် အင်ပိုင်းလှည့်ခြင်းများအတွက် အသုံးပြုသောပြဒါးနှင့် အခြားဓာတုပစ္စည်းများရှိသည့်နေရာများတွင် ကလေးသူငယ်များသည် နေထိုင်ခြင်း၊ ကစားခြင်းနှင့် ရေချိုးခြင်း များပြုလုပ်ကြသည်။ အစားအသောက်များကိုလည်း ထိုဓာတုပစ္စည်းများရှိသည့် နီးစပ်ရာနေရာများတွင် ပြင်ဆင်စားသောက်ကြသည်။ အသေးစားရွှေလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကလေးငယ်များသည် ဆိုင်ယာနိုက်၏အန္တရာယ်ကို မသိရှိဘဲ ဆိုင်ယာနိုက်ပါဝင်နေသော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကို အကာအကွယ်ပစ္စည်းများမပါဘဲ သယ်ယူခြင်းများအပါအဝင် ဆိုးရွားသည့် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများ ဖြစ်နိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်အမျိုးမျိုးတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသည်ကိုတွေ့ရသည်။ နောက်လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် အမျိုးသမီးများသည် အသက် ၂ နှစ် ၃ နှစ် ကလေးငယ်များကို သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များသို့ ခေါ်ဆောင်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ မိဘများအနေဖြင့် ပြဒါးနှင့်အခြားဓာတုပစ္စည်းများသည် ကလေးများအပေါ် ရေရှည်ကျန်းမာရေးကို ထိခိုက်နိုင်သည်ကို မသိရှိကြဟုပြောကြသည်။

■ **ရွှေပြောင်းနေထိုင်မှုနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးအတွက် ပူပန်မှုများ။** သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက် ဧရိယာများတွင် နေထိုင်ကြသော သတ္တုတွင်းလုပ်သားများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏အခြားဒေသများမှ လာရောက်ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြသောကြောင့် သတ္တုတွင်းဧရိယာအနီးရှိဒေသများတွင်ပြစ်မှုနှင့်ဆိုးမှုများပိုမိုမြင့်တက်လာပြီး လုံခြုံရေးအတွက် စိုးရိမ်မှုများရှိကြောင်း ဖွင့်ဟလာကြသည်။ ဥပမာအနေဖြင့် လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် လူငယ်များသည် ညနေပိုင်း ကျူရှင်အတန်းများသွားတက်ချိန်တွင် လုံခြုံရေးစိတ်မချရသောကြောင့် မိဘများမှအတူသွားကြရသည်။ ခဲမဖြူ သတ္တုတူးဖော်သည့် နေရာတစ်ခုတွင် မိန်းကလေးတစ်ဦးကို ရွှေပြောင်းလာသူ သတ္တုတွင်းလုပ်သားတစ်ဦးက မုဒိမ်းကျင့်ခဲ့သည်ဟုပြောသည်။ အခြားဖြစ်ရပ်များအား မျှဝေပြောကြားခြင်းမရှိသော်လည်း ယင်းကဲ့သို့ဖြစ်ရပ်များသည် တစ်ခုတည်းမဟုတ်သောကြောင့် မိဘများသည် ၎င်းတို့၏ကလေးများ ကျောင်းသွားရာတွင် စိတ်မချကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။

- လူငယ်များအကြား မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု မြင့်တက်လာခြင်း။ လက်လုပ်လက်စားရွှေလုပ်ကွက် အတော်များများတွင် မူးယစ်ဆေးဝါး (ရာဘာနှင့်ဘိန်းဖြူ) သုံးစွဲမှုပျံ့နှံ့လာသည်ဟုဆိုကြသည်။ မိဘများ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသည့် ကလေးသူငယ်များသည် အသက် ၁၂ မှ ၁၄ နှစ်အတွင်း ကျောင်းထွက်၍ သတ္တုတွင်းများတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်ကြသည်ဟု သိရသည်။ ဒေသခံများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ရာ ဒေသခံများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ကလေးငယ်များ အသက်ငယ်သည့်အချိန်မှစ၍ မူးယစ်ဆေးဝါးများစတင်အသုံးပြုမည်ကို စိုးရိမ်ကြသည်။ သတ္တုတွင်းပိတ်ထားသည့် ရာသီတွင် ကလေးငယ်များသည် အခြားလုပ်ကိုင်စရာများမရှိသောကြောင့် မူးယစ်ဆေးဝါးများအသုံးပြုလာကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

ပညာသင်ကြားနိုင်မှု

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ခွဲခြားခံရမှုမရှိခြင်း၊ ကလေးသူငယ်များ ပညာသင်ကြားခွင့်။

- **ရွှေပြောင်နေထိုင်မှုများကြောင့် သက်ရောက်မှုများ။** ရွာသားများနှင့်ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီးအပါအဝင် ဒေသခံများသည် ဗမာစကားပြောသည့် ရွှေပြောင်းအလုပ်သမားအများ၏ ကလေးသူငယ်များသည် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများနေထိုင်ရာအနီးရှိ ဘိလပ်မြေစက်ရုံတွင် အလုပ်လုပ်ရန် ရောက်ရှိလာခြင်းသည် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားကလေးငယ်များ၏ပညာရေးကို ထိခိုက်စေသည်ဟု ပြောကြားပါသည်။ ကျောင်းတွင် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားကလေးငယ်များသည် စာသင်ခန်းများတွင် ဗမာစကားဖြင့်စာသင်သောကြောင့် ဗမာစကားပြောရန် စိတ်ခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ်နေပါသည်။ ၎င်းသည် ပြောင်းရွှေ့လာသောကလေးများ၏ မိခင်ဘာသာစကားဖြစ်ပြီး ဒေသခံကလေးငယ်များ၏ ဘာသာစကားမဟုတ်သောကြောင့် အထက်ပါဖော်ပြပါစိန်ခေါ်မှုများရှိခြင်းကြောင့် ကျောင်းမှ နှုတ်ထွက်မှုများရှိကြသည်ဟု သိရပါသည်။
- **မြေယာဖွဲ့ပြဿနာ။** ရွှေတူးဖော်ရန်အတွက် လယ်သမားများ၏မြေယာများကို သိမ်းယူခြင်းသည် ၎င်းတို့အားမြေယာဖွဲ့များဖြစ်စေကာ အချိန်ပိုင်းအလုပ်သမားများဖြစ်စေရန် ဦးတည်ပါသည်။ (အပိုင်း- ၅.၃ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုကိုကြည့်ရန်)။ လယ်သမားများ၊ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များနှင့် ပြောင်းရွှေ့ အလုပ်သမားများကိုတွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ရာကျောင်းနေသောကလေးငယ်များသည်မူလတန်းပြီးလျှင်ကျောင်းမှထွက်ပြီးဥပမာ-အင်ပိုင်းလှည့်သူအဖြစ် သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်ကြရသည်ဟု ဆိုပါသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်ကိုင်သည့် ရွာတစ်ရွာတွင် ကလေးငယ်ဦးရေ၏ ၁၀% သာလျှင် မူလတန်းထက်လွန်သည့် ပညာရေးကို ဆက်လက်တက်ရောက်ခဲ့သည်။
- **ကျောင်းတက်ရောက်နိုင်မှု။** ဖြစ်ရပ်အချို့တွင် အကြီးစားသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများအပါအဝင် တရားမဝင်သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်များသည် ကျောင်းတည်ဆောက်ပေးခြင်းနှင့်/သို့မဟုတ် ဆရာများနေထိုင်ရန်နေရာများ တည်ဆောက်ပေးသော်လည်း အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သော ထိရောက်မှုများရှိနေသည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ နေရာတစ်ခုတွင် မိဘများသည် ၎င်းတို့၏ကလေးများကြီးပြင်းလာလျှင် သတ္တုတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းတွင်သာ အခွင့်အရေးရှိသည်ဟု ယူဆထားသောကြောင့် ကလေးများ၏ပညာရေးကို အားမပေးပါ။ ဤသို့ဖြင့် ကလေးငယ်များသည် အထက်တန်းကျောင်းသို့ တက်ရောက်ရန်မလိုအပ်ကြောင်း ပြောပါသည်။ နောက်ဥပမာတစ်ခုအနေဖြင့် ခဲဖြူလုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် မြေပြိုပြီးနောက် အန္တရာယ်ရှိသောနေရာဟု သတ်မှတ်ခဲ့သောကြောင့် ကျောင်းလေးကျောင်းပိတ်လိုက်ရသည်။ ၎င်း၏ရလဒ်အနေဖြင့် ကလေးများသည် အခြားကျောင်းတွင် သွားရောက်တက်ရန် ပိုမိုဝေးကွာသည့်နေရာသို့ သွား၍ကျောင်းတက်ရသည်။ အနီးဆုံးအထက်တန်းကျောင်းသည် အလွန်ဝေးသောကြောင့် အသက် ၁၀ နှစ်ခန့်ရှိသော ကလေးငယ်များသည် ကျောင်းဆက်လက်တက်ရောက်ခြင်းမရှိကြတော့ပါ။ ကျောင်းတတ်ရမည့်အစား ကလေးများသည် ၎င်းတို့၏မိဘများကို သွားရောက်ကူညီခဲ့ကြသည်။ ဥပမာ-အားဖြင့် ခဲဖြူများသယ်ယူပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ပေးခဲ့ရသည်။

ကလေးအလုပ်သမား

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ခွဲခြားခံရမှုမရှိခြင်း၊ ကလေးသူငယ်များ၏ သက်သောင့်သက်သာနေနိုင်ခွင့်၊ ဆော့ကစားခွင့်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုသိရှိခွင့်၊ ကလေးအလုပ်သမားဖြစ်မှုမှ ကလေးသူငယ်များလွတ်လပ်ခွင့်။

■ **တရားဝင်သတ္တုတွင်းများတွင် ကလေးလုပ်သားများခန့်အပ်ထားမှု။** အကြီးစားသတ္တုလုပ်ကွက်များတွင် ကလေးလုပ်သားများ ပျံ့နှံ့မှုမရှိဟုဆိုသော်လည်း အချို့ဖြစ်ရပ်များရှိခဲ့ဟုဆိုပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအရ အသက် ၁၈ နှစ်အောက်ကလေးများကို ခန့်အပ်ထားမှုကို ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများဖြင့် တားမြစ်မှုများရှိသော်လည်း ကလေးအချို့သည် ဘီလပ်မြေစက်ရုံတွင် ခန့်အပ်ထားမှုများရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ အလုပ်သမားအတော်များများသည် စက်ရုံတွင်အလုပ်ရရှိရန် ၎င်းတို့၏အသက်မှန်ကို လိမ်လည်ပြောဆိုပြီး အသက် ၁၄-၁၅ နှစ်များတွင် စတင်အလုပ်လုပ်ကြသည်ဟုဆိုပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သောအဖွဲ့တွေ့ဆုံခဲ့သော သတ္တုကုမ္ပဏီများက အသက် ၁၈ နှစ်အောက်ကလေးများ ခန့်အပ်ထားခြင်းမရှိဟုဆိုသော်လည်း ကလေးများ၏ မှတ်ပုံတင်များကိုစစ်ဆေးရာ အသက် ၁၃ နှစ်ခန့်ရှိသော ကလေးများအလုပ်ခန့်အပ်ထားသည်ကိုတွေ့ရပြီး အသက် ၁၀-၁၁ နှစ်ရှိသောကလေးများသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ခွန်အားရှိပါက အသေးစားရွှေသတ္တုတွင်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အထူးသဖြင့် နွေရာသီ ကျောင်းပိတ်ရက်များတွင် ဖြစ်သည်။ ခဲမဖြူသတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် ၂၀၁၄ ခုနှစ်မတိုင်မီ အသက် ၁၃ နှစ်မှ ၁၆ နှစ်အတွင်း ကလေးအလုပ် သမားခန့်အပ်ထားသည့် ဖြစ်စဉ်ရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။ အလုပ်သမားဥပဒေနှင့်စစ်ဆေးမှုများကြောင့် ကလေးအလုပ်သမားခန့်အပ်မှု ရပ်ဆိုင်းခဲ့ကြသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ကလေးငယ်များသည် မြေအောက်လှိုက်ဂူအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခွင့် မရှိဘဲ သစ်ပင်စိုက်ခြင်း သို့မဟုတ် အပင်များရေလောင်းခြင်း၊ စွန့်ပစ်ဆိုင်ယာနိုဒ်များအား အကာအကွယ်ပစ္စည်းများမပါဘဲ အညစ်အကြေးစွန့်ပစ်သည့်နေရာများသို့ သယ်ဆောင်ခြင်း သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီ၏ CSR စီမံကိန်းများအတွက် ကျောင်းတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ဝိုင်းဝန်းကူညီပေးခြင်းများကို လုပ်ကြသည်။ ကလေးငယ်များသည် အလုပ်မလုပ်ဘဲ ကစားနေပါက အထွေထွေမန်နေဂျာမှ ၎င်းတို့အား သတိပေးခြင်းခံရပါသည်ဟု ပြောပါသည်။

■ **လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် ကလေးအလုပ်သမား ခန့်အပ်ထားမှု။** ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ရွှေပြောင်းအလုပ်သမားများ၏ကလေးများသည် အသက် ၆နှစ် သို့မဟုတ် ၇ နှစ်အရွယ်များတွင် လက်လုပ်လက်စားနေရာများတွင် အင်ပိုင်းလှည့်သူများအဖြစ် လုပ်ကိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အချို့ကလေးများသည် မနက် ၅ နာရီ သို့မဟုတ် ၆ နာရီမှ ညနေ ၅ နာရီအထိ အလုပ်လုပ်ကြသည်။ အချို့ကလေးငယ်များသည် နေ့အချိန်တွင် ကျောင်းတက်၍ ညနေပိုင်းတွင် နာရီအနည်းငယ်အလုပ် လုပ်ကြသည်။ တစ်ရက်လျှင် ၇၀၀ မှ ၁၅၀၀ ကျပ်အထိရကြသည်။ အင်ပိုင်းလှည့်သည့်အလုပ်မှရသော ဝင်ငွေသည် ထိုကလေးများအတွက် ကျောင်းစရိတ်အဖြစ်သုံးကြသည်။ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် အင်ပိုင်းလှည့်အဖြစ် သတ္တုလုပ်ကွက်တွင်လုပ်မည်ဆိုပါက တစ်နေ့ ၅၀၀၀ ကျပ်ကို အင်ပိုင်းလှည့်ခွင့်ရရှိစေရန် ကျင်းပိုင်ရှင်သို့ပေးရသည်။ ကလေးသူငယ်များကို ကျောက်တူးသည့်နေရာများတွင်လည်း တွေ့ရသည်။ ကျောက်ကောက်ခြင်း၊ ကျောက်ထုခြင်း၊ ထုံးနှင့်မြေရောခြင်း စသည့်အလုပ်များလုပ်ကြရသည်။ မိန်းကလေးများသည် တစ်ရက်လျှင် ၃၅၀၀ မှ ၄၀၀၀ ကျပ်ရရှိပြီး ယောက်ျားလေးများသည် တစ်ရက်လျှင် ၄၀၀၀ မှ ၅၀၀၀ ကျပ်အထိ ရရှိကြသည်။ ကွာဟချက်အကြောင်းအရင်းမှာ ယောက်ျားလေးများသည် မိန်းကလေးများထက် ပိုမိုခက်ခဲသည့် အလုပ်များလုပ်ကိုင်ရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အခြားဒေသများတွင် သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်များသည် အသက် ၁၆ နှစ်ထက်ငယ်သော ကလေးများကို သတ္တုတွင်းတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခွင့်မပေးပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုကလေးများသည် အလုပ်လုပ်ကိုင်ရန် လုံလောက်သည့် သန်မာမှုမရှိဟု သတ်မှတ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အသက် ၁၆-၁၈ နှစ်ရှိသည့် ကလေးငယ်များသည် သတ္တုတွင်းတွင် ရေပိုက်ဖြင့်ထိုး၍ကျောက်များဖယ်ရှားသည့် သတ္တုတူးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ယမ်းဘီလူးသုံး၍ ကျောက်မာများကို ဖောက်ခွဲခြင်းကဲ့သော အန္တရာယ်များသည့် လုပ်ငန်းစဉ်

များတွင် ပါဝင်ကြရသည်ကို တွေ့ရသည်။ အခြားနေရာများတွင် အသက် ၁၈ နှစ်အောက်ရှိ ငယ်ရွယ်သော အလုပ်သမားများသည် သတ္တုရိုင်းများဆေးကြောခြင်း၊ သန့်စင်ခြင်းနှင့် ကျောက်ထုခြင်းများပြုလုပ်ကြရသည်။ သို့သော် ကလေးအလုပ်သမားများသည် မြေအောက်တူးဖော်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်မှုမရှိပါ။

(ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ။

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၂၂။ နိုင်ငံတကာအဆင့် စံချိန်စံညွှန်းများ၊ အမျိုးသမီးများနှင့် သတ္တုလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် လမ်းညွှန်ချက်နှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ။

<p>နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ICMM Sustainable Development Framework ■ IFC Performance Standards and Guidance Notes <p>ILO Conventions:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● C111 Discrimination (Employment and Occupation) Convention, 1958 ● C100 Equal Remuneration Convention, 1951 ● C156 Workers with Family Responsibility Convention, 1981 ● C183 Maternity Protection Convention, 2000 <ul style="list-style-type: none"> ■ UN Guiding Principles on Business and Human Rights ■ UN International Bill of Human Rights and Core Human Rights Instruments, in particular UN Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women (CEDAW), 1979
<p>လမ်းညွှန်ချက်နှင့်ဖော်ဆောင်ရေး</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ CSRМ, Mining and Local-Level Development: Examining the Gender Dimensions of Agreement Making and Benefit Sharing ■ IFC, Good Practice Note: Non-Discrimination and Equal Opportunity ■ IFC, Women in Mining: A Guide to Integrating Women Into the Workforce ■ Oxfam Australia, Tunnel Vision-Women, Mining and Communities ■ Oxfam Australia, Women, Communities and Mining: The Gender Impacts of Mining and the Role of Gender Impact Assessment ■ Rio Tinto, Why Gender Matters ■ UNIFEM and United Nations Global Compact, Women’s Empowerment Principles
<ul style="list-style-type: none"> ■ UN Women focus on promoting leadership and political participation of women, economic empowerment, and ending violence against women. ■ World Bank, Gender Dimensions of Artisanal and Small-scale Mining: A Rapid Assessment Toolkit ■ World Bank, Gender Dimensions of the Extractive Industries ■ World Bank, Women and Artisanal and Small-scale Mining

လေးထောင်ယေးကွက် ၂၃။ နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးနှင့်သတ္တုလုပ်ငန်းများအတွက် လမ်းညွှန်ချက်နှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ။

နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ

■ [IFC Performance Standards and Guidance Notes](#)

ILO Conventions:

- [C182 Worst Forms of Child Labour Convention, 1999](#)
- [C138 Minimum Age for Admission to Employment and Work Convention, 1973](#)

■ [UN Guiding Principles on Business and Human Rights](#)

■ [UN International Bill of Human Rights and Core Human Rights Instruments, in particular UN Convention on the Rights of the Child, 1989](#)

■ [UN Committee on the Rights of the Child, General Comment No.16 on State Obligations regarding the impacts of the business sector on children`s rights, 2013](#)

လမ်းညွှန်ချက်နှင့် ဖော်ဆောင်ရေး

UNICEF, [Children's Rights and the Mining Sector project and pilot study report](#)

UNICEF, UN Global Compact & Save the Children, [Children's Rights and Business Principles](#)

UNICEF & Save the Children, [Children's Rights in Policies and Codes of Conduct](#)

UNICEF & DIHR, [Children's Rights in Impact Assessment](#)

UNICEF, [Children's Rights in Sustainability Reporting](#)

UNICEF, [Engaging Stakeholders on Children's Rights](#)

UNICEF, DIHR and ICAR, [Children's Rights in National Action Plans on Business and Human Rights](#)

Save the Children, [Children as Stakeholders: The Business Benefits of Investing in Children](#)

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများ
ပဋိပက္ခနှင့် လုံခြုံရေး

ပဋိပက္ခနှင့် လုံခြုံရေး

ဤကဏ္ဍတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။

(က) အမျိုးသားအဆင့်နောက်ခံအခြေအနေ

- တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ
- တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA)
- ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများအား တိုင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ စီမံအုပ်ချုပ်မှု
- ပဋိပက္ခ ဓာတ်သတ္တုများ
- တရားမဝင်ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ ကျူးကျော်ခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာကန့်ကွက်ဆန္ဒခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်

(ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှတွေ့ရှိချက်များ

- ကုမ္ပဏီနှင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းတို့ကြား ပဋိပက္ခ နှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု
- သတ္တုတွင်းတည်နေရာများအနီးရှိ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း၌ မလုံခြုံမှု
- တရားဝင် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းများနှင့် တရားမဝင် လက်လုပ်လက်စား တူးဖော်ကြသူတို့ကြားပဋိပက္ခ
- ဥပဒေနှင့်မညီညွတ်သောလုပ်ငန်းများနှင့် ကုန်သွယ်မှုစီးဆင်းပုံ
- လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ

(ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ

(က) အမျိုးသားအဆင့် နောက်ခံအခြေအနေ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရေးပါသော ဓာတ်သတ္တုကြွယ်ဝမှု အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် သဘာဝသယံဇာတအများစုသည် မကြာခင် တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားရာ နယ်စပ်ဒေသများတွင် တည်ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့သော သယံဇာတများအား ထိရောက်သည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုမရှိလျှင် သဘာဝသယံဇာတကြွယ်ဝမှုသည် ပဋိပက္ခများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေပြီး ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို လျော့နည်းစေနိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍများနှင့် သတ္တုတွင်းတစ်ခုချင်းစီတိုင်း၏ နေရာများအားလုံးသည် လုံခြုံစိတ်ချရမှုမရှိပါ။ အကြီးစားနှင့် တရားမဝင် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရာဒေသများအား စီမံခန့်ခွဲမှုအပါအဝင် ဓာတ်သတ္တုကြွယ်ဝသောနယ်စပ်ဒေသများတွင် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့များနှင့် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကြား ပဋိပက္ခအသွင်နှင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များမှ အရပ်သားပြည်သူများအပေါ် အုပ်ချုပ်မှု(ခြိမ်းခြောက်မှု)မှ မလုံခြုံမှုများ ရှိနေကြသည်။ နိုင်ငံ၏အလယ်ပိုင်းဒေသများတွင် မြန်မာနိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးစနစ် တိုးတက်ပွင့်လင်းလာမှုများနှင့်အတူ ဒေသခံပြည်သူများအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းများ၏ ထိခိုက်မှုများကိုဆန့်ကျင်သော ဆန္ဒပြမှုများနှင့် ဘီလပ်မြေစက်ရုံကို လောင်စာထောက်ပံ့ပေးသော ဓာတ်အားပေးစက်ရုံများကိုဆန္ဒပြမှုများ စသည်တို့ကို နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၌ လက်ပံတောင်းသတ္တုတွင်းအား လူထုမှငြိမ်းချမ်းစွာ ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြမှုကိုနှိမ်နင်းရန် ရဲအရာရှိများက အဖြူရောင်ဖော့စဖရတ် (phosphorus) အသုံးပြုခြင်းနှင့် ၂၀၁၄

ခုနှစ်တွင် ယင်းနေရာ၌ပင်အရပ်သားကန့်ကွက် ဆန္ဒပြုသူအိမ်ခင်းသေဆုံးခဲ့မှုတို့⁴²⁶ ကဲ့သို့သော အကြမ်းဖက်မှုများ ပါဝင်သည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ

၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် နယ်စပ်ဒေသများမှ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု လက်နက်ကိုင် အတိုက်အခံ အုပ်စုများနှင့် အလယ်ပိုင်းဒေသ ဗမာကြီးစိုးသောအစိုးရတို့အကြား လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားခဲ့ကြသည်။⁴²⁷ မြန်မာ့စစ်တပ်သည် ၎င်း၏ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာမြင့်စွာ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု အတိုက်အခံ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်းများအပေါ် ၎င်းတို့ဆင်နွှဲခဲ့သည့် သောင်းကျန်းသူနှိုင်းနင်းရေးတိုက်ပွဲများတွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုမျိုး စုံနှင့် နိုင်ငံတကာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာဥပဒေတို့ကို ချိုးဖောက်မှုများကျူးလွန်ခဲ့သည်။ တပ်ဖွဲ့များ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုကျေးရွာများကို ဝင်ရောက်ကြသောအခါ အရပ်သားများအား အတင်းအကြပ်ခိုင်းစေခြင်း (အထူးသဖြင့် ဝေါ်တာဆွဲခြင်း)၊ အစားအစာနှင့်အထောက်အပံ့များ ချောဆွဲခြင်း၊ အရပ်သားများအား သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ နှိပ်စက်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့အား အဓမ္မရွှေ့ပြောင်းခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ကြသည်။ လက်နက်ကိုင်တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု အတိုက်အခံအဖွဲ့များသည် အစိုးရစစ်တပ်လောက်မဆိုးသော်လည်း ၎င်းတို့တွင် အာဏာအလွဲသုံးစားပြုမှုများရှိခဲ့ ကြသည်။⁴²⁸ တိုင်းရင်းသားတို့၏နစ်နာမှုများမှာ ဖော်ပြပါ ချိုးဖောက်မှုများကျူးလွန်ခဲ့ရသည့်အပြင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့်မရှိခြင်းနှင့် ဗဟိုအစိုးရနှင့်သယံဇာတခွဲဝေမှု၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့်ပိုင်းပယ်ခံရခြင်း၊ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့် မရှိခြင်းနှင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု ဘာသာစကားများဖြင့် ပညာသင်ကြားခွင့်မရခြင်း စသည်တို့မှာ အဓိကဖြစ်သည်။

ပဋိပက္ခနှင့် ဖယ်ထားခံရခြင်းများသည် ဆင်းရဲမွဲတေပြီးဖြစ်သော တိုင်းရင်းသားနယ်စပ်ဒေသများတွင် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကို အကြီးအကျယ်အဟန့်အတားဖြစ်ခဲ့သည်။ သာကေအားဖြင့် ချင်းပြည်နယ်မှလူဦးရေ၏ ၇၃%၊ ရခိုင်ပြည်နယ်မှလူဦးရေ၏ ၄၄% (ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အချက်အလက်ပြန်လည်သုံးသပ်မှုက ၇၇.၉%) နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မှ လူဦးရေ၏ ၃၃%တို့သည် ဆင်းရဲမွဲတေမှုများကြောင်းအောက်တွင် နေထိုင်ကြသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာအရ ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှုန်းသည် ၂၆% ဖြစ်သည်။ (ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အချက်အလက်ပြန်လည်သုံးသပ်မှုက ၃၇.၅% အဖြစ်တွက်ချက်ခဲ့သည်။)⁴²⁹

တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA)

၂၀၁၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ (၈) ဖွဲ့အကြားတွင် NCA လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ အခြားအဖွဲ့ဆယ်ဖွဲ့များမှ လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ငြင်းဆိုခဲ့ကြသည်။⁴³⁰ NCA သည် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်အပစ် အခတ်ရပ်စဲမှု ၁၅ ခုလုံးအား တပေါင်းတည်ဖြစ်စေရန်၊ နိုင်ငံရေး လမ်းပြမြေပုံ တစ်ခုစတင်ရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်၏နောက်ဆက်တွဲအဆင့်ဖြစ်သော နိုင်ငံရေးစကားပိုင်းအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများချမှတ်ရန် တို့အားရည်ရွယ်ပါသည်။ ၎င်းက အရပ်ဖက်စောင့်ကြည့် စစ်ဆေးမှုများပါဝင်သည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ချိုးဖောက် မှုများအား ပူးပေါင်းကြီးကြပ်ရန်နှင့် ဖော်ထုတ်ရန်နည်းလမ်းတစ်ခုကိုလည်း ဖော်ဆောင်ပေးသည်။⁴³¹ NCA လက်မှတ်ထိုးထားသည့် အဖွဲ့များ၊ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ရရှိထားသော်လည်း

426 နိုင်ငံတကာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့၊ စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်ရန် ဖွင့်ထားပြီး၊ ၂၀၁၅။
427 အစိုးရနှင့်ဗဟုအကြား လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။
428 For a full discussion of the human rights situation in the counter-insurgency context, see reports from Amnesty International from 1988 – 2008, Human Rights Watch and the OHCHR Reports of the Special Rapporteur on the situation of human rights in Myanmar
429 ADB, နိုင်ငံနှင့်ကြားဖြတ်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဗဟို၊ မြန်မာနိုင်ငံ ၂၀၁၂ - ၂၀၁၄၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှုကို သုံးသပ်ခြင်း (အကျဉ်းချုပ်) ၂၀၁၂ မြန်မာတိုင်းမိတ်၊ သတင်းအချက်အလက်များရရှိလာမှုသည် ဆင်းရဲမွဲတေမှုကို ပြောင်းလဲစေသည်။ မေလ ၁၉ ရက်နေ့ ၂၀၁၄။
430 ၂၀၁၅ ခုနှစ် တစ်နိုင်ငံလုံး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးစာချုပ်။
431 နိုင်ငံတကာ အတိအကျကူညီရေးအဖွဲ့၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ နိုင်ငံရေးစကားပိုင်းသို့ ရောက်ရှိရေး။ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် စာမျက်နှာ ၂။

NCA ကို လက်မှတ်ထိုးသည့်အဖွဲ့များနှင့် အစိုးရတပ်ဖွဲ့များအား လက်ရှိအချိန်ထိတိုက်ခိုက်နေဆဲဖြစ်ပြီး၊ အဖွဲ့များ အားလုံးအပါအဝင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အဓိကအလေးထားစရာကိစ္စနှင့်စိတ်ဝင်စားမှုမှာ ၎င်းတို့နယ်နိမိတ်အတွင်း ထိန်းချုပ်ထားသော သဘာဝသယံဇာတများကို စီမံခန့်ခွဲရန်နှင့်ပတ်သက်၍ မျှတသော သဘောတူညီမှုတစ်ခု လိုအပ်ချက်ပင်ဖြစ်သည်။ NLD အစိုးရသည် ၎င်း၏ ၂၀၁၇ ပင်လုံညီလာခံအရ ၂၀၁၆ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တို့တွင် ညီလာခံနှစ်ခု ကျင်းပခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲများမှာ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ကြန့်ကြာနေသည်။⁴³² သို့သော် နောက်ထပ်အဖွဲ့ ၂ ဖွဲ့ဖြစ်သည့် မွန် နှင့်လားဟူတို့သည် ၂၀၁၈ခုနှစ်တွင် NCA ကို လက်မှတ်ထိုးခဲ့၍ အဖွဲ့ပေါင်း ၁၀ ဖွဲ့အထိ လက်မှတ်ထိုးပြီးဖြစ်သည်။⁴³³

NCA ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၂၅(က) အရ သက်ဆိုင်ရာ (အတိအကျသတ်မှတ်မထားသော) အပစ်ရပ်နယ်မြေများအတွင်း လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုအပါအဝင် ယင်းနယ်မြေများတွင် လက်တွေ့အုပ်ချုပ်နေသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း များ၏ အာဏာရှိနေသည့် အကူးအပြောင်းကြားကာလတစ်ရပ်ကို အသိအမှတ် ပြုထားပါသည်။ လက်မှတ်ထိုးထိုးခဲ့ သော အဖွဲ့များသည် အရပ်သားများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့်ပညာရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ ယဉ်ကျေးမှုများထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရလဒ် များရရှိရန် အတူတကွပူးပေါင်းလုပ်ကိုင်ကြရန်နှင့် ဥပဒေနှင့်ဆန့်ကျင်သော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုကို တိုက်ဖျက်ရန် ကတိကဝတ်ပြုထားကြသည်။

NCA သည် သယံဇာတခွဲဝေမှု သို့မဟုတ် သယံဇာတအုပ်ချုပ်မှုအား ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရန် မဖော်ပြဘဲ သက်ဆိုင် ရာတိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဒေသများအတွင်းသာ အတိအကျဖြစ်သော တာဝန်များကို အကောင်အထည် ဖော်မှုအား ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ၎င်း EAO တို့သာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု နည်းလမ်းဖြင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖော်ပြပါရှိသည်။ ဤသည်မှာ EAO များအား ၎င်းတို့စစ်ရေးအရထိန်းချုပ်ထားသည့် ဒေသများတွင်သာမက ၎င်းတို့ ဩဇာအာဏာရှိသည့် သက်ဆိုင်ရာနယ်မြေများအားအကျိုးသက်ရောက်မည့် မူဝါဒများအပေါ် ပိုမိုကြီးမားသည့် ဩဇာ ပေးအပ်ခြင်းဟု နားလည်နိုင်ပါသည်။ NCA ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၂၅(ခ) အရ အပစ်ရပ်ဒေသအတွင်း ဒေသခံပြည်သူလူထုအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုကြီးမားသော စီမံကမ်းများလုပ်ဆောင်ရန်ရှိပါက ၎င်းတို့၏စီစဉ်မှုသည် EITI ၏ စံနှုန်း (Sic) နှင့်အညီ ဒေသခံပြည်သူလူထုနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သွားရန် ဟုဖော်ပြထားပါသည်။

ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများအား တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှု

ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အချိန်တွင် MRCB မှ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း ၁၀ ဖွဲ့ကျော်နှင့် အစိုးရစစ်တပ် ၏တပ်ဖွဲ့များက သယံဇာတများအား စီမံခန့်ခွဲမှုများလုပ်ဆောင်နေသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ EAO များ၏ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနည်းလမ်းများမှာ ခေတ်မှီ၍ နည်းစနစ်ကျသော နည်းဥပဒေ များနှင့် လိုအပ်ချက်များသည် ကြုံသလိုဆောင်ရွက်သည့် ချဉ်းကပ်မှုများကဲ့သို့ ရောနှောထွေပြားလျက်ရှိသည်။ ခြုံငုံသုံးသပ်ရလျှင် EAO တို့၏အုပ်ချုပ်မှုသည် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေး ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းမှုများထက် ဘဏ္ဍရေး အစီအမံများကိုသာ ပိုမိုအာရုံစိုက်သည်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့သော် လေးထောင့်ဇယားကွက် ၂၄ တွင်ဖော်ပြထားသကဲ့ သို့ EAO များမှာ ၎င်းတို့၏ သဘာဝသယံဇာတစီမံအုပ်ချုပ်မှု အလေ့အကျင့်များတွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးကဏ္ဍ များကို ရှင်းလင်းစွာထည့်သွင်းထားသည့် စနစ်ကျသော နည်းလမ်းများရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

432 ပုပ္ဖန်းနွေးဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော တိုက်ခိုက်မှုများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးခရီးစဉ်ကို နှောင့်နှေးစေပါသည်။ VOA ဇန်နဝါရီလ ၁၀ ၂၀၁၈။
433 သုံးသပ်ချက်၊ မွန်နှင့်လားဟူအဖွဲ့များ NCA လက်မှတ်ထိုးသောကြောင့်ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မရှင်သည် အနိုင်ရနေခြင်းဖြစ်သည်။ ဧရာဝတီ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၃၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ်။

လေးထောင့်ဇယားကွက်၂၄။ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU)၏ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ လိုင်စင်များအတွက် နည်းဥပဒေများနှင့် စဉ်းမျဉ်းများ။⁴³⁴

- ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) တွင် ၎င်းတို့ထိန်းချုပ်နယ်မြေများတွင်ကျင့်သုံးသည့် နည်းဥပဒေနှင့်စည်းမျဉ်း အချို့ရှိသည်။⁴⁰⁷ ယင်းတို့ တွင် KNU မှ ခွင့်ပြုသော သတ္တုတွင်းခွင့်ပြုမိန့် ကိုင်ဆောင်ထားသည့် တသီးပုဂ္ဂလများ နှင့်ကုမ္ပဏီများအတွက်သက်ရောက်သော နည်းဥပဒေများပါဝင်သည်။ ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးကဏ္ဍများအား စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သည့်အချက်များတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။
- ရွှေထုတ်လုပ်မှု လုပ်ငန်းများ မစတင်မီ ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် သက်ဆိုင်ရာမြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးသို့သတင်းပို့ရမည်ဖြစ်၍ ခွင့်ပြု/သတ်မှတ်ထားသော နယ်မြေအတွင်းတွင်သာ ဓာတ်သတ္တုကို ထုတ်ယူရမည်။
 - အခြားဓာတ်သတ္တုသယံဇာတများနှင့် ရှေးဟောင်းအမွေအနှစ်အရာဝတ္ထုများကို လုပ်ကွက်တွင်တွေ့ရှိပါက ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် KNU ၏ သတ္တုတွင်းဌာနသို့ ချက်ချင်းသတင်းပို့ရမည်။
 - ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် ခန့်အပ်ထားသောအလုပ်သမားအားလုံး၏ အမည်၊ အသက်၊ နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကတ်ပြားအမှတ်နှင့်လိပ်စာများအား KNU မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးရုံးသို့ တင်ပြရမည်။
 - ပြင်းထန်သောထိခိုက်ဒဏ်ရာ သို့မဟုတ် သေဆုံးမှုဖြစ်ပွားပါက ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် KNU ၏ သတ္တုတွင်းဌာနသို့ သတင်းပို့ရမည်။ လျော်ကြေးအား KNU မှ သတ်မှတ်ထားသည့် အလုပ်သမားလျော်ကြေး နည်းဥပဒေများနှင့်အညီ ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်သူမှပေးရမည်။
 - သစ်တောမြေတွင်ရှိသည့် သစ်ပင်များကိုခုတ်လှဲရမည်ဆိုပါက သက်ဆိုင်ရာ KNU သစ်တောဌာနမှ ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက်အား ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူမှ ရယူထားရမည်။
 - လုပ်ကွက်တွင် ခုတ်လှဲထားသော မည်သည့်သစ်ပင်များကိုမဆို KNU သစ်တောဌာနမှ သတ်မှတ်ထားသော ဈေးနှုန်းဖြင့် ဝယ်ယူရမည်။
 - ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်နေစဉ်အတောအတွင်း လိုအပ်သော ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးစီမံချက်များ၊ မီးဘေးနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းမှု တားဆီးကာကွယ်ရေးစီမံချက်များအား အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကတိပြုထားသည်များကို စနစ်တကျလုပ်ဆောင်ရမည်။
 - ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူသည် KNU မြို့နယ်သတ္တုတွင်းကော်မတီကို အခွန်ပေးဆောင်ရမည်ဖြစ်ကာ နည်းဥပဒေများကို ချိုးဖောက်သော ကိစ္စရပ်များအတွက် ပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ်ခံရမည်။

ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများ

အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်း (NGO) တစ်ခုဖြစ်သည့် Global Witness ၏ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အစီရင်ခံစာအရ ၂၀၁၄ ခုနှစ် တစ်နှစ်တည်းအတွက် မြန်မာ့ကျောက်စိမ်းထုတ်လုပ်မှုမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၁ ဘီလျံ တန်ဖိုးရှိခဲ့သည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့သည်။⁴³⁵ ဤအစီရင်ခံစာအရ တိုင်းပြည်တစ်ပြည်လုံးအတွက် GDP ၏ ထက်ဝက်နှင့်ညီမျှသော ယင်းငွေများသည်ဒေသခံများနှင့်နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးမှုတွင် ထည့်ဝင်ရမည့်အစား လက်ရှိတွင် ပဋိပက္ခအုပ်စုများနှင့် ပဋိပက္ခဖန်တီးနေသူများ (အထူးသဖြင့် ကချင်ပြည်နယ်တွင်) ၏ ဘဏ္ဍာငွေများအတွက် ဖြည့်တင်းပေးနေသည်ဟုဆိုနိုင်သည်။

434 MCRB ၏ကွင်းဆင်းလေ့လာချက် ၂၀၁၆။
 435 Global Witness၊ ကျောက်စိမ်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏အကြီးမားဆုံး လျှို့ဝှက်ချက်။ အောက်တိုဘာလ ၂၃ ရက် ၂၀၁၅။

ဤသုတေသနလုပ်ငန်းမှ မြန်မာ့ကျောက်စိမ်းလုပ်ငန်းကိုသာ ပဋိပက္ခနှင့်အတတ်လိုက်စားမှုတို့နှင့်ဆိုင်သည့် ဆက်စပ် မှုကိုပြနိုင်သော်လည်း အခြားသယံဇာတများနှင့်ပဋိပက္ခအကြား ဆက်သွယ်ချက်မှာမူ ရှင်းလင်းမှုမရှိပေ။ ပမာဏ အတိအကျမသိရသော်လည်း ရှမ်းပြည်နယ်မှ "ဝ" ပြည် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော် (UWSA) ၏ ထိန်း ချုပ်နယ်မြေတွင် ခဲမဖြူအမြောက်အများ ထုတ်လုပ်နေသည်။ ဤနယ်မြေအတွက် မည်သည့်လုပ်ငန်းလိုင်စင်မျှ နေပြည်တော်က ထုတ်ပေးထားသည် မဟုတ်ပါ။ ဤနယ်မြေထွက်ရှိသော ထုတ်လုပ်မှုများအား တရုတ်နိုင်ငံတွင်ရှိ သော သတ္တုသန့်စင်စက်ရုံများသို့ တိုက်ရိုက်ပို့ဆောင်သည်ဟု ယူဆရသည်။⁴³⁶

စက်မှုကုန်ကြမ်း ရွှေ၊ ခဲမဖြူနှင့် အဖြိုက်နက်ကဲ့သို့သော ဓာတ်သတ္တုများမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် သမားရိုးကျ ပဋိပက္ခ ဖြစ်စေသော ဓာတ်သတ္တုများနှင့်နှိုင်းစာလျှင် ပဋိပက္ခအခြေအနေများပေါ်တွင် ပို၍နည်းပါးသော သက်ရောက်မှုနှင့် အားနည်းသည့် ဆက်စပ်မှုရှိသည်ဟုယူဆရသည်။ ထုံးကျောက်ကဲ့သို့သော တန်ဖိုးနှင့်အလေးချိန်အမျိုး ပိုမိုမြင့်မား သည့် သတ္တုများမှာ ခေါင်းပုံဖြတ်ရန်နှင့် မှောင်ခိုလုပ်ရန်မလွယ်ကူပေ။⁴³⁷ ထိုသို့ဖြစ်သော်လည်း ရွှေသတ္တုရိုင်းဆင့် တက်သန့်စင်မှုအတွက် ဆိုင်ရာနိဒ်တွင်ပျော်ဝင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ထုံးကျောက်ထုတ်ကုန်များ (CaO) အသုံးပြုမှုတွင် ဓာတ်သတ္တုခေါင်းပုံဖြတ်မှုသည် နောက်ဆုံးတွင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအတွက် ဘဏ္ဍာငွေဖြည့်တင်းပေးနေသော ဝင်ငွေစီးကြောင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်နေဆဲဟု အဓိပ္ပာယ်ရ ကောက်ယူနိုင်သည်။ ထုံးကျောက်ထုတ်ယူမှု ကဏ္ဍ သည်လည်း ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခဲ့သောဒေသများတွင် ကြီးထွားလာနေသည်။ အထူးသဖြင့် ယင်းမှာ ကရင်နှင့်မွန်ပြည် နယ်များတွင်ဖြစ်၍ EAO များနှင့်ဆက်စပ်မှုရှိသော ကုမ္ပဏီများပါဝင်လေ့ရှိသည်။⁴³⁸

စစ်တပ်နှင့်ဆက်စပ်နေသော ကုမ္ပဏီများဖြစ်သည့် UMEHL နှင့် MEC တို့သည် ထုံးကျောက်/ဘိလပ် မြေလုပ်ငန်း၊ ခဲမဖြူတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဤ SWIA တွင်မပါဝင်သော အခြားသတ္တုအမျိုးအစားများတူးဖော်ထုတ် လုပ်မှုတွင် လည်း တရားဝင်ပါဝင်နေသည်။⁴³⁹

တရားမဝင်ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှု၊ ကျူးကျော်မှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာကန့်ကွက်ဆန္ဒပြမှုတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော ဥပဒေမူဘောင်

၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေသည် တရားဝင်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှု ခွင့်ပြုမိန့်မရှိဘဲ လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်နေကြောင်းတွေ့ရှိသော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများကို ပိုမိုကြာမြင့် သောထောင်ဒဏ်၊ ပိုမိုကြီးမြင့်သောငွေဒဏ်များဖြင့် ပစ်ဒဏ်များကြီးလေးပါသည်။

(အပိုင်း၂-မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုကို ကြည့်ရှုပါ) ထို့အပြင် သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက် မြေပေါ်တွင် ကျူးကျော်မှုနှင့် ပတ်သက်သော စည်းကမ်းချက်များပါရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အသရေဖျက်မှုဆိုင်ရာ ပြစ်မှုဥပဒေများသည် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်စေကြောင်း သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော သတ္တုတွင်းတည်ရာတစ်ခုခုမကတွင် လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ International Commis- sion of Jurists ၏ အဆိုအရ အသရေဖျက်မှုသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်တရားမမှုမဟုတ်ဘဲ ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟုသောအချက်နှင့် ဆက်စပ်နေသည့်ဖမ်းဆီးမှု၊ ချုပ်နှောင်မှု၊ ရာဇဝတ်မှုများ အဖြစ်အမှုရင်ဆိုင်ခြင်းနှင့် ထောင်ကျနေသည့်ကာလတို့၏အလားအလာသည် လွတ်လပ်စွာထင်မြင်ချက်အား ထုတ်ဖော်ခွင့်နှင့်သတင်းဖလှ ယ်ခြင်းတို့အား ခြောက်လှန့်နေသည်။ ထို့အပြင် မြန်မာ့တရားရေး၏ ယင်းကဲ့သို့သော အသရေဖျက်မှုများကို သမာ သမတ်ကျမှုနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုတို့ဖြင့်စစ်ဆေးရန် ရုန်းကန်နေရခြင်းကြောင့် ဥပဒေချိုးဖောက်မှုများသည် ပိုမို ကြီးထွား

436 ဧရာဝတီ၊ 'ဝ' ခဲမဖြူထုတ်လုပ်ရေး အရှိန်ကျလာသည်။ အောက်တိုဘာလ ၁၈၊ ၂၀၁၆။ မြန်မာနိုင်ငံမှ ခဲမဖြူများ ဟုသည့် ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ယူနန်ခဲမဖြူသတ္တုကုမ္ပဏီ၏ ထုတ်ပြန်ချက်။ ဒီဇင်ဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
437 ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂတက္ကသိုလ်၊ အရင်းအမြစ်များ တန်းတူညီစွာမဝေမှု၏ ပဋိပက္ခကျိန်စာ၊ ဧပြီလ ၂၀၁၆။
438 ကရင်ရွာများ တောင်များအကာအကွယ်ရရှိရန် ဆုတောင်း၊ ကရင်သတင်း၊ ၂၉ မတ်လ ၂၀၁၆။
439 မြန်မာတိုင်းမ်စ် စစ်တပ်သည် တယ်လီကွန်းကဏ္ဍ ရွှေ့လျားအောင်မြင်လှုပ်သည်။ ၃၁ ဇူလိုင်လ ၂၀၁၇။

လာသည်။⁴⁴⁰

ရာဇသတ်ကြီး ပုဒ်မ ၁၄၃ တွင် ဥပဒေနှင့်ဆန့်ကျင်သော အစုအဝေးပြုလုပ်မှု၊ ပုဒ်မ ၁၄၅ ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်သော အစုအဝေးတွင် လာရောက်ပူးပေါင်းမှု သို့မဟုတ် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်မှုနှင့်ပုဒ်မ ၁၄၇ တွင် ဆူပူအုံကြွမှုတို့ ပါဝင်သည်။ မြန်မာရာဇသတ်ကြီးဥပဒေသည် ဖော်ပြပါအတိုင်း ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြခွင့်ကို ကန့်သတ်ထားသည်။ ယခင်ကလည်း ဤကန့်သတ်ချက်ကို လက်ပံတောင်းတောင်မှ တရုတ်ပိုင် ဝမ်ပေါင်ကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေမှုများကို ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြခဲ့ကြသော ကျောင်းသား ၇၀ ဝန်းကျင်အား တရားစွဲဆိုရန် အသုံးပြုခဲ့သည်။⁴⁴¹

(ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များ

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှတွေ့ရှိသော ပဋိပက္ခနှင့် လုံခြုံရေးတို့ဖြင့်ဆက်စပ်နေသော အဓိကအကြောင်းအရာများကို အောက်တွင် အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားသည်။

ကုမ္ပဏီနှင့် ရပ်ရွာလူထုများ၏ ပဋိပက္ခနှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ လွှမ်းမိုးမှုများ ပါဝင်ပတ်သက်နေသော အဖွဲ့များ။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ အသက်ရှင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့် နှင့် လုံခြုံခွင့် အခွင့်အရေး၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ခွင့်နှင့် သတင်းအချက်အလက် လွတ်လပ်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ ဖွဲ့ပိုင်ခွင့်။

■ **ကုမ္ပဏီနှင့်ရပ်ရွာလူထုများ၏ ပဋိပက္ခ။** သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော နေရာအများစုတွင်ကုမ္ပဏီနှင့် ရပ်ရွာလူထုများကြား ပဋိပက္ခမရှိကြောင်း လူထုမှပြောကြားကြသည်။ ကုမ္ပဏီလုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်စပ်နေသော မြေသိမ်းမှုများနှင့်ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း၏ မြေယာမဲ့မှု၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်ပျက်စီးမှုနှင့် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် ကုမ္ပဏီများ၌ ဒေသခံလူထုအား အဆင့်နိမ့်သည့် အခြေခံအလုပ်အကိုင်များတွင် ခန့်ထားခြင်းစသော ကိစ္စရပ်များကို မကြာခဏကြားသိရသော်လည်း အထက်ဖော်ပြပါကဲ့သို့ ရပ်ရွာလူထုနှင့် ကုမ္ပဏီများကြားပြဿနာမရှိပါဟု ဒေသခံများကပြောကြားခဲ့သည်။ ကုမ္ပဏီအုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းသည် ရပ်ရွာလူထုအများစုနှင့် ငြိမ်းချမ်းသော ဆက်ဆံရေးကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန်အတွက် ကျေးရွာအကြီးအကဲများ၊ ရပ်မိရပ်ဖတို့နှင့် ကောင်းမွန်သော ဆက်ဆံရေးထားလေ့ရှိပါသည်။ သို့သော် သတ္တုတွင်းအမြောက်အမြားတွင် (အထူးသဖြင့်အကြီးစားသတ္တုတွင်းများနှင့် အနီးတဝိုက်တွင်တည်ရှိသော ကျေးရွာများ) ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များသည် ကုမ္ပဏီအုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းနှင့် နီးကပ်လွန်းသော ဆက်ဆံရေးရှိသည်ဟုခံစားရကြောင်းနှင့် တစ်ခါတစ်ရံ ၎င်းတို့အပေါ် ကုမ္ပဏီမှ အခွင့်ပေးသည့် အကျိုးအမြတ်များအကြောင်းကို ပြောပြကြသည်။ ကျေးလက်ခေါင်းဆောင်များသည်လည်း မကြာခဏဆိုသလို ယင်းကဲ့သို့သော ဆက်ဆံရေးများမှ ၎င်းတို့အတွက် ကိုယ်ပိုင် ငွေကြေးအကျိုးအမြတ်များရကြသည်။ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီများသည် ပဋိပက္ခသက်ရောက်နေသောနေရာများတွင်ရှိသော သတ္တုတူးဖော်ရမည့်မြေအားရယူရန် EAO များနှင့်ပူးပေါင်းကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ နေရာတစ်ခုတွင် ရွာသားများ၏ ပြောပြချက်အရ ကုမ္ပဏီသည် EAO များနှင့် ဆက်နွယ်မှုများရှိပြီး ဒေသအပေါ်ကို ကုမ္ပဏီ၏ခြိမ်းခြောက်မှုများရှိကြောင်းကို ပြောပြခဲ့ကြသည်။ အကြီးစားသတ္တုသန့်စင်သည့် လုပ်ငန်းတစ်ခုခုတွင် ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် စက်ရုံဆောက်လုပ်မည့်မြေကို EAO တစ်ဖွဲ့ထံမှ တိုက်ရိုက်ဝယ်ယူခဲ့သည်။ ဒေသခံလူ့အသိုင်းအဝိုင်းများ၏ ရှင်းပြချက်အရ ထိုသိမ်းယူခဲ့သောမြေမှာ ယခင်က စိုက်ပျိုးမြေဖြစ်ကြောင်း အခိုင်အမာဆိုကြသည်။

440 ICJ မြန်မာနိုင်ငံ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏အသေရေဖျက်မှုဆိုင်ရာ ပြစ်မှုဥပဒေများ အကျဉ်းချုပ်လေ့လာတင်ပြချက်။ ၂၆ နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် စာမျက်နှာ ၁။

441 RFA ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေအရ လက်ပံတန်းဆန္ဒပြပွဲတွင် ကျောင်းသား ၇၀ ခန့်ကို မြန်မာနိုင်ငံတရားရုံးက တရားစွဲဆိုထားသည်။

■ **တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အစည်းများနှင့်/သို့မဟုတ် စစ်တပ်၏ ထိန်းချုပ်မှုနှင့်ရှိနေမှု။** သွားရောက် လေ့လာခဲ့သော သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရာနေရာများ၏ ထက်ဝက်ကျော်မှာ EAOများ၏ အပြည့်အဝ သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်တည်ရှိ၍/ သို့မဟုတ် စစ်တပ်နှင့်ဆက်နွယ်နေသော သတ္တုတူး ဖော်ရေးကုမ္ပဏီများအသွင်ဖြင့် တပ်အင်အား အများအပြားချထားကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဤသို့စစ်တပ်များ မျက်မြင်တည်ရှိနေမှုက လူထုအတွင်း အကြောင်းတရားကိုဖန်တီးသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအနေသည် EAOတို့ဖြင့် ပူးပေါင်းသည့်အခါ အားကောင်းသွားသောကြောင့် ကျေးရွာသူ၊ ကျေးရွာသားများအနေဖြင့်လက်တုံ့ ပြန်ခြင်းခံရမည်ကိုကြောက်သဖြင့် သဘောထားကွဲလွဲချက်များကို ဖွင့်ဟရန်တွန့်ဆုတ်သွားစေသည်။ ဤ အချက်ကပင် မကျေနပ်ချက်များကို တိုင်တန်းသည့်စနစ်များ ထိရောက်စွာအကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု၊ ရပ်ရွာ အသိုင်းအဝိုင်းများပါဝင်သော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများအတွက် အတားအဆီးများကိုဖြစ်ပေါ်စေကြောင်း ကွင်းဆင်း လေ့လာမှုတွင်တွေ့ရသည်။ ရွာသားများကို လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဝင်များက ခြိမ်းခြောက်ခဲ့ကြောင်း သာဓကအချို့ သိရှိရသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွင် စစ်တပ်နှင့်ဆက်နွယ်နေသော ကုမ္ပဏီများနှင့် စစ်တပ်မှ လုပ် ကိုင်နေသောကုမ္ပဏီများကို ထည့်သွင်းလေ့လာခဲ့ပါသည်။ ထိုသတ္တုလုပ်ငန်းအနီးအနားရှိ ဒေသခံများသည် ထို ကဲ့သို့ကုမ္ပဏီနှင့် မြန်မာ့စစ်တပ်၏ ဆက်နွယ်မှုများကို သိရှိထားသည့်အခါ ကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက် များနှင့်ပတ်သက်၍ ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြရန် သို့မဟုတ် သဘောထားကွဲလွဲမှုကိုထုတ်ဖော်ရန်အတွက် မပြောဆိုနိုင် ကြောင်း သိရှိရသည်။ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုအဖွဲ့များနေထိုင်သော နေရာများရှိ လူထုများတွင် ထိုကဲ့သို့ စိတ်ပူပန်မှုများရှိသည်ကို အထူးသဖြင့် တွေ့မြင်ရပါသည်။

■ **သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်သားများသည် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများနှင့် ၎င်းတို့၏ အလုပ်ရှင်များနှင့် သဘောထားကွဲလွဲ ချက်များကို တင်ပြခြင်းမပြုနိုင်ကြပါ။** မြန်မာစစ်တပ်မှ တပ်စခန်းများချထားသောနေရာများ သို့မဟုတ် EAO များ လှုပ်ရှားနေသောဒေသများတွင် တပ်များနှင့်ကုမ္ပဏီတို့ အပြန်အလှန်အကျိုးပြုမှုနေမှုများ၊ တပ်များမှ ကုမ္ပဏီများ၏ အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နေမှုများကြောင့် သတ္တုတွင်းတွင်လုပ်ကိုင်သော တူးဖော်ရေးလုပ်သားများမှာ ၎င်းတို့၏စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ သို့မဟုတ် အလုပ်ရှင်များနှင့် သဘောထားကွဲလွဲချက်များ ကို တင်ပြခြင်းမပြုနိုင်ကြောင်းသိရှိရသည်။ ကုမ္ပဏီဘက်မှ တာဝန်ရှိသူများမှလည်း ၎င်းတို့အနေဖြင့်လည်း လက်နက်ကိုင်တပ်များ၏ လက်တုံ့ပြန်မည်ကိုကြောက်သဖြင့် တောင်းဆိုမှုကို လိုက်လျော့ရကြောင်း ပြောကြ သည်။

■ **အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနှင့်ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသော စစ်တပ်နှင့်ဆက်နွယ်နေသည့်ကုမ္ပဏီများ အား ရပ်ရွာအသိုက်အဝိုင်းများက ကြောက်လန့်ကြသည်။** ဒေသတစ်ခုတွင် အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းနှင့် ဖက်စပ် လုပ်ကိုင်နေသော ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် ရပ်ရွာလူထုအသိုက်အဝိုင်းတစ်ခုလုံး အသုံးပြုသော ရေအရင်းအမြစ် တစ်ခုအား ညစ်ညမ်းစေခဲ့သည်။ ရွာသူရွာသားများက ၎င်းတို့အသိုက်အဝိုင်းကို နာမကျန်းဖြစ်စေသော ညစ် ညမ်းမှုအတွက် မကျေနပ်ချက်ကိုထုတ်ဖော်မည့်အစား အိုးအိမ်ကိုသာ စွန့်ခွာ၍ ရွှေ့ပြောင်းသွားလိုခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဤသို့ဖြစ်ရသည်မှာ အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းသည် လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများကို မြန်မာ့စစ်တပ်မှ စစ်သားများအား ငှားရမ်းအသုံးပြုသောကြောင့် ၎င်းသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအား ကြောက်ရွံ့ကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။ ရွာသူရွာသားများမှာ မကျေနပ်ချက်များကိုထုတ်ဖော်လျှင် အကြမ်းဖက် လက်တုန့်ပြန်ခံ ရမည်ကို စိုးရွံ့ကြသည်။ ထိုနေရာတွင်ပင် စစ်သားငါးယောက်ပါဝင်သော လုပ်ငန်းခွင်လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများက သတ္တုတွင်းနှင့်သတ္တုဆင့်တက်သန့်စင်သည့်နေရာများအနီးတွင်နေထိုင်ကြသောရွာသားများအားခြိမ်းခြောက်ခဲ့ ကြသည်ဟု ၎င်းတို့အသိုက်အဝိုင်းမှ သိရှိရသည်။ အခြားသတ္တုတူးဖော်ရေးတစ်ခုတွင် လူ့အသိုက်အဝန်းမှ ပါဝင်ပတ်သက်သူများသည် လုပ်ငန်းကိုအကောင်အထည်ဖော်လုပ်ဆောင်နေသောသူ၊ လုပ်ငန်းကိုထိန်းချုပ် သူများဖြစ်သည့် အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနှင့်ဖက်စပ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုကို လုပ်ကိုင်နေသည့် စစ်တပ်နှင့်ဆက်နွယ်နေသော ကုမ္ပဏီတို့အကြားဆက်စပ်မှုကို နားမလည်ကြကြောင်းပြောဆိုပါသည်။ ဤ

ဒေသတွင် လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်နေကြသော အသေးစားသတ္တုတူးဖော်သည့် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ထုတ်လုပ်နေသော နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (SOE) နှင့် စစ်တပ်နှင့်ဆက်သွယ်နေသော ကုမ္ပဏီများအကြား ကန်ထရိုက်စာချုပ်ပါ ပတ်သက်မှုနှင့် တာဝန်ခွဲဝေမှုများကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိကြကြောင်း ပြောပြကြပါသည်။ သတ္တုတူးဖော်နေသော နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (SOE) ၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန်နှင့် ၎င်းတို့၏တာဝန်ဝတ္တရားများအား ပိုမိုရှင်းလင်းသော အသေးစိတ်လိုအပ်ချက် တစ်ခုကို ထောက်ပြခဲ့ကြပါသည်။

- **ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများကြောင့် နှစ်နာချက်များကို အကြီးစား သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် ကုမ္ပဏီများအား ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းက ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြုကြသည်။** မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်သော လူထုဆန္ဒပြပွဲ ကျင်းပရန် ကြိုတင်ခွင့်ပြုမိန့်လျှောက်ထားရသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွင် တွေ့ရှိခဲ့ရသော သာဓကများတွင် ကြိုတင်ခွင့်ပြုမိန့်တင်လိုက်လျှင် မြို့နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့မှ ခွင့်ပြုချက်ပေးခဲ့မှုများရှိသကဲ့သို့ ခွင့်ပြုချက်မပေးခဲ့သော သာဓကများကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီတစ်ခုကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဒဏ်ခံစားရသော လူ့အသိုင်းအဝိုင်းမှ လူဦးရေသုံးရာဝန်းကျင်ခန့်ပါဝင်သော ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြပွဲတစ်ခုကို ရဲတပ်ဖွဲ့မှခွင့်ပြုမိန့်ပေးခဲ့ပါသည်။ ဆန္ဒပြစဉ်တွင် ကုမ္ပဏီကိုယ်စားပြုပုဂ္ဂိုလ်များရှိနေခဲ့ကြကာ ဆန္ဒပြသူများ အားအော်ဟစ်ကြိမ်းမောင်း၍ ဓာတ်ပုံများရိုက်ယူခဲ့ကြသော်လည်း တောင်းဆိုချက်များကိုမူ နားလည်အောင်ပြုလုပ်ပြီးဖြေရှင်းပေးခြင်းမျိုးတော့မပြုလုပ်ကြပေ။ တောင်းဆိုချက်များတွင် အများသုံးသောက်ရေအပေါ် ဆိုးဝါးသောထိခိုက်မှုများအား ကုစားပေးရန်နှင့် သတ္တုတွင်းမှစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများအား စနစ်တကျစွန့်ပစ်ရန်တို့ ပါဝင်သည်။ ဖြစ်ရပ်အများစုတွင် ဆန္ဒပြပွဲများမှတောင်းဆိုချက်များအား ကုမ္ပဏီများမှတုန့်ပြန်မှုမရှိကြောင်း လူထုမှပြောကြားခဲ့သည်။

သတ္တုတွင်းတည်နေရာများအနီးမှ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း၏ မလုံခြုံမှု

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လွတ်လပ်စွာဖော်ပြနိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ သတင်းအချက်အလက် ရရှိခွင့်။ လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်နှင့် အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့ပိုင်ခွင့်၊ နှိပ်စက်မှု၊ ရက်စက်မှု၊ လူမဆန်မှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းစေသောဆက်ဆံမှု သို့မဟုတ် အပြစ်ဒဏ်ဘေးတို့မှကင်းလွတ်ခွင့်။

- **လူအများအတွက် မလုံခြုံမှုဖြင့်တက်လာသော မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု (အထူးသဖြင့် ထိခိုက်လွယ်အုပ်စုများအတွက်)နှင့် ရာဇဝတ်မှုများ မြင့်တက်လာခြင်း။** MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှု မြင့်မားနေသော ဒေသအချို့အား ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွင်ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ သုံးစွဲမှုများနေသောနေရာ၌ ဒေသခံများကပါ ပါဝင်၍ ဝင်ရောက်ဖမ်းဆီးခြင်းမျိုးတွင် နှစ်နှစ်အတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ အနည်းဆုံးဆယ် ယောက်ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ကြောင်း ဒေသခံများမှ ပြောပြခဲ့ကြသည်။ ဒေသခံများပါဝင်ကာ ဖမ်းဆီးပေးမှုများတွင် မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်သူ များကိုဖမ်းဆီးနိုင်သောကြောင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများကိုသာ ဖမ်းဆီးရကြောင်းသိရသည်။ လူထုမှဖမ်းဆီးပြီး ဖမ်းဆီးခံရသူအား ရဲတပ်ဖွဲ့သို့လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ တစ်နှစ်အတွင်း ရွာတစ်ရွာတွင် နေထိုင်သူလေးယောက်အား မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုအတွက် ဖမ်းဆီးခံရပြီးနောက်၊ တရားစွဲဆိုပြီး ထောင်ချခံခဲ့ရကြောင်း ကျေးရွာမှပြောကြားခဲ့သော်လည်း မည်သည့်နေရာများတွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်ကို အတိအကျ မလေ့လာနိုင်ခဲ့ပါ။ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူနှင့်ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားသူ အရေအတွက်တိုးပွားလာသောကြောင့် အထက်ဖော်ပြပါကဲ့သို့သော လူထုမှဖမ်းဆီးမှုများပြုလုပ်ရန် ပိုမိုခက်ခဲလာကြောင်း ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ အဖွဲ့ဝင်များက ပြောကြားကြသည်။ အထူးသဖြင့် ယာဘ (မက်သမ်ဖတမင်း)နှင့်ဘိန်းဖြူ(ဟီရီးအင်း) တို့ကဲ့သို့သော မူးယစ်ဆေးဝါးဈေးနှုန်းများ ကျဆင်းလာသောကြောင့်လည်း ဖမ်းဆီးရန်ပိုမိုခက်ခဲလာခြင်းဖြစ်သည်။ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာအုပ်စုတစ်ခုတွင် ရွာသူရွာသား ၃၀% မှာ မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူ

များဟုသိရှိရပြီး မူးရစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲမှုမှာ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ချိန်တွင်စတင်ခဲ့ပြီး ယင်းလုပ်ငန်းများနှင့်အတူ တစ်ပြိုင်နက်တည်းကြီးထွားလာခဲ့သည်။ ရွာသားအများအပြားမှာ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများဖြစ်သည်။ ၎င်းဒေသတွင် မိမိကိုယ်ကိုမိမိ သေကြောင်းကြံစီမှုများ ဖြစ်လာသည်ကိုလည်း သိရှိခဲ့ရပါသည်။

- **ကုမ္ပဏီလုပ်ငန်းများ သို့မဟုတ် ဝန်ထမ်းများနှင့်ဆက်နွယ်နေသော ရာဇဝတ်မှုသတင်းများ နည်းပါးခြင်း။** ရွှေ့ပြောင်းသတ္တုတွင်းလုပ်သားများစုပြုံများပြားလာခြင်းကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများတွင် ဒေသခံများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများကြား တင်းမာမှုများရှိခဲ့ကြသော်လည်း ၎င်းမှာ အကြမ်းဖက်မှုအဖြစ် မြင့်တက်လာမှုမရှိဟု သိရှိရသည်။ ထိုကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းတည်ရာများတွင် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ရောက်လာချိန်မှစ၍ ခိုးမှုများမြင့်တက်လာကြောင်း ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ပြောကြားပါသည်။ လုပ်ငန်းတည်နေရာအချို့တွင် သတ္တုတွင်း အလုပ်ကြမ်းများနှင့်ပတ်သက်သော မြင့်တက်လာသည့် ဝင်ငွေသည် ကာရာအိုကေဆိုင်များဖွင့်လှစ်လာခြင်း၊ အရက်ရောင်းခြင်းနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်းတို့ကြောင့် အပိုအသုံးအဖြုန်းများ မြင့်တက်လာခြင်းကို ဦးတည်စေသည်ဟု သိရှိရသည်။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းတည်ရာအနီးတွင် အမျိုးသားရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ပြားပြားလာမှုကြောင့်အမျိုးသမီးများလုံခြုံမှုလျော့ပါးလာကြောင်းနှင့်မကြာသေးခင်က ဒေသခံအမျိုးသမီးတစ်ဦးအား ကိုယ်ထိလက်ရောက်ကျူးလွန်ခံခဲ့ရကြောင်း သိရှိရသည်။ ဤဖြစ်စဉ်ကြောင့် အမျိုးသမီးများ ရေခပ်၊ ထင်းခွေရာတွင် အုပ်စုဖွဲ့သွားလာရတော့သည်။

တရားဝင်ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့်လုပ်ငန်းများနှင့်တရားမဝင်လက်လုပ်လက်စားဓာတ်သတ္တုတူးဖော်သူများအကြား ပဋိပက္ခ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ခွင့်၊ သတင်းအချက်အလက်ရပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်နှင့်အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့ခွင့်၊ နှိပ်စက်မှု၊ ရက်စက်မှု၊ လူမဆန်မှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်း စေသောဆက်ဆံမှု သို့မဟုတ် အပြစ်ဒဏ်ဘေးတို့မှ ကင်းလွတ်ခွင့်။

- **သတ္တုရိုင်းများခိုးယူမှုသည် သတ္တုတွင်းဝန်ထမ်းများ။** ကလေးများနှင့်လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများအတွက် လုံခြုံရေးအန္တရာယ်အလားအလာကိုဖြစ်စေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကုမ္ပဏီ၏ သတ္တုရိုင်းကို သန့်စင်ရန် ဆင့်တက်လုပ်ကိုင်ခြင်းကို ရေများပေါသီစွာရသည့် မိုးရာသီတွင် ခဲမဖြူ သန့်စင်ခြင်းလုပ်ငန်းကို ပိုမိုထိရောက်စွာ လုပ်ကိုင်လာနိုင်ကြပါသည်။ ဤမိုးရာသီအတွက် စုဆောင်းထားသော များပြားလှသည့် ကုန်ပစ္စည်းများသည် အကြီးစားသတ္တုတွင်းတည်ရာ အနီးအနားတွင် ခဲမဖြူသတ္တုများအား ခိုးယူမှုကို မြင့်တက်စေသည်ဟု MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုက ညွှန်ပြသည်။ ခဲမဖြူတူးဖော်ထုတ်လုပ်သောကုမ္ပဏီတစ်ခု၏ လုပ်ငန်းမန်နေဂျာတစ်ယောက်က ထိုအကြောင်းကြောင့် မိုးရာသီတွင် မြို့နယ်ရဲဌာနမှ ထပ်ဆောင်းအကူအညီကို တောင်းခံခဲ့ရကြောင်း ဆိုပါသည်။ အသက် ၁၃ နှစ်၊ ၁၄ နှစ် အရွယ် ကလေးများသည် အကြီးစားသတ္တုတွင်းကြီးများ၏ လုပ်ငန်းတည်နေရာတွင် ခဲမဖြူသတ္တုရိုင်းများခိုးယူရန် ဝင်ရောက်ခြင်းများရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ သတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် သတ္တုလုပ်ငန်းထုတ်လုပ်မှုကို စောင့်ကြပ်စစ်ဆေးရသည့် အမှတ်(၂)သတ္တုတွင်းမှ ကုမ္ပဏီ၏ လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများအား အသက်မပြည့်သေးသည့် ကလေးများဝင်ရောက်ခိုးယူပါက ၎င်းတို့အား ရဲတပ်ဖွဲ့သို့ တိုင်ကြားခြင်း မပြုရန် မေတ္တာရပ်ခံတောင်းဆိုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် ကလေးငယ်များအတွက် မူဝါဒတစ်ခုကို ချမှတ်ခဲ့သည် ၎င်းမှာ ထိုကဲ့သို့ခိုးယူရန် ကြိုးစားခြင်းမျိုး နောက်နောင်တွင်မပြုလုပ်ပါဟု ခံဝန်ကတိလက်မှတ် ထိုးစေခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် ခံဝန်ထိုးပြီးကလေးများ နောက်တစ်ကြိမ် ထပ်မံပြုလုပ်လျှင် ရဲအားတိုင်ကြား လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ကုမ္ပဏီမှ တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်စာချုပ်ဖြင့် ကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ငန်းတည်နေရာအတွင်း ခဲမဖြူတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရန်အခွင့်ရသော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူတစ်ယောက်မှာ သဘောတူညီထားသည့်နေရာ၏ ပြင်ပတွင် လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်နေသည်ကိုတွေ့ရသဖြင့် ဧရိယာကျော်ပြီး ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်မှုဖြင့်

အဖမ်းခံခဲ့ရသည်။ ခရိုင်တရားရုံးတွင် ချုပ်နှောင်ခံနေရစဉ် ထိုလက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူမှာ ရဲများ၏ ကြိမ်းမောင်းမှုနှင့်ခြောက်လှန့်မှုကို ခံခဲ့ရသည်ဟုဆိုပါသည်။ ၎င်း၏အဆိုအရ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီသည် ခရိုင် တရားသူကြီးအပေါ်တွင် ပစ်ဒဏ်တိုးမြှင့်ရန် ဖိအားပေးခဲ့၍ ၎င်းသတ္တုတွင်းလုပ်သားအား ကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ကွက် ဧရိယာအတွင်း တရားမဝင်လုပ်ကိုင်နေသော အခြားလက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူတို့၏ အမည်များကို လည်းဖော်ထုတ်ရန် အတင်းအကြပ်စေခိုင်းခဲ့သည်ဟုသိရသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုက ရွှေတူးဖော်ရာ နေရာများတွင် ကလေးများဖမ်းဆီးခံရသည့် ဖြစ်စဉ်များကို တွေ့ရသည်။ သတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် အသက် ၁၃နှစ် ၁၄နှစ်အရွယ် ယောက်ျားလေးနှစ်ယောက်သည် ရွှေပါဝင်နေသေးသည့် စွန့်ပစ်မြေစာများခိုးယူရန် သတ္တုတွင်း လုပ်ကွက်ထဲသို့ ခိုးဝင်ခဲ့ကြသည်။ ကလေးများအား သတ္တုတွင်းလုံခြုံရေး ဝန်ထမ်းများက ဖမ်းဆီးခဲ့ကြသည်။ ၎င်းလုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများကို ဒေသခံလူဆိုးဂိုဏ်သားများထဲမှ ရွေးချယ်အလုပ်ခန့်ထားသည်ဟု လူ့အသိုက် အဝန်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများမှ သိရသည်။ ကလေးများအား ရဲစခန်းသို့ပို့ခဲ့သဖြင့် ဖမ်းဆီးခံရတော့သည်။ ထိုကလေးများအား ခိုးမှုဖြင့်တရားစွဲဆို၍ထောင်ဒဏ် ၁ နှစ် နှင့် ၆လ အသီးသီးကျခံစေခဲ့သည်။

- **လက်လုပ်လက်စားဓာတ်သတ္တုတူးဖော်သူများအား ရုတ်တရက်ဝင်ရောက်ဖမ်းဆီးခြင်း။** တရားမဝင် လက်လုပ် လက်စားဓာတ်သတ္တုတူးဖော်သူများ အများအပြားရှိသောဒေသများတွင် မြို့နယ်အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနသည် ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် အမှတ်(၂)သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအပါအဝင် အခြားအစိုးရဌာနများနှင့်ပူးပေါင်း၍ တရား မဝင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများအား ဝင်ရောက်ဖမ်းဆီးမှုများ လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ ဒေသရုံးတစ်ရုံးတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေကြသော ဝန်ထမ်းများအပါအဝင် သတ္တုတူးဖော် ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း၌ ပါဝင်ပတ်သက်နေကြသူများ၏အဆိုအရ အဆိုပါဝင်ရောက်ဖမ်းဆီးမှုများသည် ထိခိုက်လွယ်သည့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တု တူးဖော်သည့်အုပ်စုများကိုသာ ဖမ်းဆီးရန်ထိရောက်မှု ရှိခဲ့ပြီး၊ တရားမဝင်လုပ်ကိုင်နေသော အကြီးစားလုပ်ငန်းများကိုမူ ဝင်ရောက်ရှာဖွေချိန်တွင် မတွေ့ခဲ့ရပါ။ ယင်းသို့ဖြစ်ရ ခြင်းမှာ ပို၍အရှိန်အဝါကြီးသော သတ္တုတူးဖော်သူများအား အာဏာပိုင်များကကြိုတင် သတင်းပေးခဲ့ခြင်းကြောင့် ဟု ပါဝင်ပတ်သက်သူများက မှတ်ယူကြသည်။ ဆင်းရဲသောလက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများထံမှ ပစ္စည်း ကိရိယာများကို သိမ်းဆည်းလိမ့်မည်ဖြစ်၍ အသေးစားတရားမဝင် လုပ်ငန်းများမှ မြေတူးစက်များကို သိမ်းဆည်း ကောင်း သိမ်းဆည်းနိုင်သော်လည်း ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးနှင့် သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် အဆက် အသွယ်များရှိသော သတ္တုတူးဖော်သူများ၏ စက်ယန္တရားများကိုမူ သိမ်းဆည်းခြင်း ဒဏ်ငွေတပ်ခြင်းများ ပြုလုပ်လိမ့်မည်မဟုတ်ဟု ပါဝင်ပတ်သက်သူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ သိရှိခဲ့ရပါသည်။ ဆန့်ကျင်ဘက် အားဖြင့် သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးခြင်းများကို လုပ်ဆောင်ရာတွင် ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိထားသည့် သတ္တုတွင်းများကိုသာ စစ်ဆေးခြင်းများရှိပြီး၊ အလွတ်သဘော ဝင်ရောက်စစ်ဆေးခြင်းမျိုးများ မဟုတ်ပါ။ ဤသို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ သတ္တု တွင်းဦးစီးဌာနက ခန့်အပ်သောစစ်ဆေးမှုသည် စစ်ဆေးရမည့်သတ္တုတွင်းအား ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိထားသောသတ္တု တွင်းများစာရင်းမှ ရွေးချယ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ လုပ်ကိုင်နေသူများအား တွေ့ဆုံမေး မြန်းမှုများအရ ခွင့်ပြုထားသောသတ္တုတွင်းများကို စစ်ဆေးမှုဆောင်ရွက်ရန် သွားလာစဉ်အတွင်း သတ္တုတွင်း ဦးစီးဌာန၏ဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် ခွင့်ပြုမိန့်မရှိဟု သိရှိပြီးသော သတ္တုတွင်းပေါင်းများစွာကိုသိလျက်ဖြင့် အရေး ယူမှုမရှိဘဲ လျစ်လျူရှုပြီး ဖြတ်သန်းသွားနေကြပါသည်။ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော အကြီးစားသတ္တုလုပ်ငန်း တစ်ခု၏ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှ အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်း၏ ထုတ်လုပ်မှုစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့သည် လစဉ်လတိုင်း လာဘ်ငွေရယူနေသည်ဟု တင်ပြကြသည်။ MCRB မှ ကွင်းဆင်းလေ့လာသူများ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော မြို့နယ်တစ်မြို့နယ်တွင် တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်သူများ ရာဂဏန်းအထိရှိသော်လည်း ရဲတပ်သားအင်အားမှာ ၃ ယောက်သာရှိသည်။ တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရှိသည့်မြို့များတွင် ၎င်းနှင့်အလားတူ တရားမဝင်အလုပ်သမားများစွာရှိသည်ကို ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု၏ တွေ့ရှိချက်များတွင် တွေ့ရ သည်။ တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းများရှိသည့် ဒေသများတွင် EAO များ ပါဝင်ပတ်သက်မှု မရှိသည့် တိုင်အောင် တရားမဝင်ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍမှ ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း

များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး အရေးကြီးသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ်နေသည်ကို ဖော်ညွှန်းပြ လျက်ရှိပါသည်။

တရားမဝင်ပေးဆောင်မှုနှင့် ကုန်စည်စီးဆင်းမှု

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ အသက်ရှင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် လုံခြုံခွင့် အခွင့်အရေး၊

- အများပြည်သူအတွက်ဝန်ဆောင်မှုများ အမြဲတမ်းခန့်ထားရန် မရေရာခြင်းနှင့် ခန့်အပ်ရန်မရှိခြင်းသည် ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားနေသော နေရာများနှင့်ပဋိပက္ခအလွန်ဒေသများ၏ နေရာအနှံ့အပြားတွင် တွေ့ရပါသည်။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သော အချို့နေရာများသည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခကြောင့် ထိခိုက်ခံခဲ့ရ သောဒေသများ၏ ကျေးရွာများတွင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၎င်းကျေးရွာများသည် EAO ထိန်းချုပ်ထားသည့် တည်နေရာများတွင်ရှိသဖြင့် အစိုးရအေဂျင်စီများဝင်ရောက်ရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်သောကြောင့် ပြည်ထောင်စု အစိုးရနှင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အစည်းများအကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီပြီးသည့်တိုင် ပြည်ထဲ ရေးဝန်ကြီးဌာနက ပြန်တမ်းဝင်နေရာအဖြစ် မသတ်မှတ်သေးချေ။ အစိုးရအေဂျင်စီများသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ပြန်တမ်းဝင်ကျေးရွာများကိုသာ ဝန်ဆောင်မှုများထောက်ပံ့ပေးလေ့ရှိပါသည်။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် မူလတန်းပညာရေး တို့မရရှိခြင်းမှာ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအတွက် အဓိကအလေးထားဂရုပြုစရာများ၏ သာဓက များဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါကဲ့သို့သောကျေးရွာနှစ်ရွာတွင် နေထိုင်ကြသော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူ အသိုင်းအဝိုင်းနှစ်ခုစလုံးတွင် အစိုးရကျောင်းများမရှိသောကြောင့် ၎င်းတို့ငွေကြေးဖြင့် ကိုယ်ထူကိုယ်ထကျောင်း များကို စီစဉ်တည်ထောင်ကြရပါသည်။
- **အနည်းဆုံး ဒေသသုံးခုတွင် တစ်ပိုင်တစ်နိုင်နှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများမှ ကောက်ခံသော တရားမဝင်အခွန်အခများ။** ဤနေရာများတွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊ သတ္တုတူးဖော်သူများနှင့် ရပ်ရွာ အသိုင်းအဝိုင်းတို့အကြား ပြင်းပြင်းထန်ထန်ထိပ်တိုက်တွေ့မှုများမရှိပေ။ အချို့နေရာများတွင် တရားမဝင်သော ငွေပေးချေမှုများကို စံနှုန်းသတ်မှတ်ထား၍ တရားမဝင်အခွန်အခများကို လုပ်ငန်း၏အရွယ်အစား၊ အကျိုး အမြတ် သို့မဟုတ် ထုတ်လုပ်မှုပမာဏ၊ မြေတူးစက်များနှင့် အခြားယန္တရားများအသုံးပြုမှုတို့အပေါ် လိုက်၍ပေး ရသည်။ ထိုပြည်နယ်များထဲမှာ ပြည်နယ်တစ်ခုတွင် သတ္တုတူးဖော်သူများမှာ ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းအတွက် အခွန် ပေးရ၍ ကျေးရွာသားများမှာ ၎င်းတို့၏အိမ်နှင့်ကား သို့မဟုတ် ဆိုင်ကယ်ပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် အခွန်ပေးကြရပါ သည်။ ဒေသအချို့တွင် EAO များသည် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သူများအား နည်းစနစ်တကျ မဟုတ်ဘဲ ငွေ တောင်းခံကြသည်။ အစိုးရအခများနှင့် ငွေတောင်းခံပုံများမှာ နှစ်အလိုက်ပြောင်းလဲမှုရှိကြပါသည်။
- **EAO များမှ ၎င်းတို့၏ နယ်မြေများရှိ သတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများအား စီမံခန့်ခွဲခြင်း။** အချို့ဒေသများတွင် EAO များသည် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် လုပ်ငန်းများအား စနစ်ကျနသောနည်းလမ်းဖြင့် စီမံခန့်ခွဲ ကြသည် (လေးထောင့်ဇယား ၂၄)။ သို့သော် အခြားဒေသများတွင်မူ ထိုသို့ဟုတ်ဟန်မတူပါ။ EAO တစ်ဖွဲ့ ထိန်းချုပ်ထားသော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းတစ်ခုတွင် ဒေသ၏ရွာသူရွာသားများက EAO များအနေဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲရေးအတွက် အဖွဲ့ခွဲတစ်ဖွဲ့တည်ထောင်သင့်ကြောင်း အကြံပြုခဲ့ကြပါသည်။ ရွာသူရွာသား များ စဉ်းစားသည့်ပုံစံမှာ ဒေသတွင်းသတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သူများအား EAO မှ အခွန်ကောက်ခံပါက ၎င်းအခွန် အခ၏တစ်ချို့တစ်ဝက်ကို သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဆိုးဝါးသည့် ထိခိုက်မှုများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် ပြန်လည်အသုံးပြုသင့်သည်ဟူ၍ဖြစ်သည်။ EAO ထိန်းချုပ်ထားမှုရှိသော နယ်မြေများတွင် အစိုးရအေဂျင်စီများအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းများ သို့မဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေများအား စစ်ဆေးနိုင်ခြင်းမျိုးမရှိပါ။ အခြားပြည်နယ်တွင် EAO များခွင့်ပြုထားသော လုပ်ကွက်များ၏ အရွယ်အစားကို

အခြေခံကာ သတ္တုတွင်းအခွန်တွက်ချက်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ခွင့်ပြုမိန့်များ မထုတ်ပေးခင် ကြိုတင် စနစ်တကျစီမံခန့်ခွဲမှု သို့မဟုတ် အကဲဖြတ်မှုမျိုးရှိ ဟန်မဟူပါ။ တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်သူများအနေဖြင့် လုပ် ကွက်တစ်ခုတွင် သတ္တုတူးဖော်နေလျှင် EAO အနေဖြင့် ၎င်းတို့အား ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးနိုင်ကာ ၎င်းတို့လုပ်ငန်း အတွက် နောက်ပိုင်းတွင် အခွန်ကောက်ခံမည်ဖြစ်သည်။

- **အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုအပြင်ဖက်တွင်ရှိသည့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင်း ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ သတိ မပြုမိသည့် ဖြစ်ပျက်မှုများ။** EAO များ လှုပ်ရှားနေသည့် နယ်မြေများတွင် တရားဝင်သည်ဖြစ်စေ မဝင်သည်ဖြစ်စေ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေသည့် အာဏာ (De facto) ဖြင့် စီမံအုပ်ချုပ်နေပါက မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့အနေဖြင့် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းအတွက် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်ရှိသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတိုင်း အာဏာ တည်စေရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်ကြောင်း ပြောဆိုပါသည်။ သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုသည် EAO များအတွက် အရေးပါသော ဝင်ငွေရလမ်းတစ်ခုဖြစ်ကာ အစိုးရအရာရှိကြီးများ အား အကျင့်ပျက်ချစားစေသည့် အကြောင်း တစ်ချက်လည်းဖြစ်သည်။ နယ်စပ်စစ်ဆေးရေးဂိတ်များ၏ လုပ်ဆောင်မှုများသည်လည်း ယင်းကဲ့သို့ပင် အောက်ခြေမှဖြစ်ပျက်နေသည်။ အစိုးရအာဏာပိုင်များမှာ တရားမဝင်လာဒ်ငွေများရရှိကြ၍ EAO များအနေဖြင့် လည်း ထိုကဲ့သို့အချက်များဖြင့်သာ ကုန်စည်စီးဆင်းမှုကိုချုပ်ကိုင်ကြသည်။

လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ မတရား ဖမ်းဆီးမှုမှ ကင်းဝေးခွင့်၊ ညှဉ်းပမ်းနှိက်စက်မှု၊ ရက်စက်မှု၊ လူမဆန်မှုနှင့်ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသောဆက်ဆံမှု သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးမှုတို့မှကင်းဝေးခွင့်။ တရားမျှတ၍ ကောင်းမွန်သော အလုပ်ခွင်အခြေအနေရရှိခွင့်။

- **မတရားဖမ်းဆီးမှုနှင့် ချုပ်နှောင်ထိန်းသိမ်းမှု။** MCRB လုပ်ဆောင်ခဲ့သော တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ သတ္တုတူး ဖော်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်၍ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများတွင် ကလေး သူငယ်များအား အရွယ်ရောက်ပြီးသူများနှင့် အတူထောင်ချခြင်းနှင့် ပုံမှန်မဟုတ်သောတရားစွဲဆိုမှုများ အပါ အဝင် တစ်ဖက်သတ်ဆုံးဖြတ်ဖမ်းဆီးမှုနှင့် ချုပ်နှောင်ထိန်းသိမ်းမှုဖြစ်ရပ်များ ပါဝင်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ တရား စီရင်ရေးပိုင်းတွင်လည်း ပြည်သူများ၏ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြခွင့်ကို ကန့်သတ်သည့် မြန်မာ့ဥပဒေများအား လုံခြုံရေး အရာရှိများက အတင်းအကြပ်ပြုကြသည်။ ယင်းကြောင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု များ၊ မြေယာနှင့် အသက်မွေးမှုလုပ်ငန်းများဆုံးရှုံးကြသည်။ သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုကြောင့်ဖြစ်သော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု အကြောင်းရေးသားသော ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ပုဂ္ဂိုလ်များအား အသရေဖျက်မှုဖြင့် စွဲဆိုခံရသည့်ဖြစ်ရပ်များနှင့် ကုမ္ပဏီများ၏မြေသိမ်းမှုများကို စောဒကတက်သူများအား ခြိမ်းခြောက်မှုများလည်း ရှိသည်။
- **အချို့ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့လုပ်ငန်းများအတွက်လုံခြုံရေးယူရန် ပြည်သူ့လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များဖြစ်သော မြန်မာ စစ်တပ်နှင့်/သို့မဟုတ် ရဲတပ်ဖွဲ့ကို အားကိုးအားထားပြုနေကြသည်။** ကုမ္ပဏီ၏ လုပ်ငန်းခွင်များရှိ လုံခြုံရေးဝန် ထမ်းများနေရာများတွင် အငြိမ်းစားနှင့်တာဝန်ထမ်းဆောင်နေဆဲ စစ်ဘက်အမှုထမ်းများ၊ ရဲအရာရှိများနှင့် တိုင်း ရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း (EAO) မှ အဖွဲ့ဝင်များ ပါဝင်နေလေ့ရှိသည်။ တိုင်းရင်းသားဒေသများနှင့် နယ်မြေများ၏ အတွင်းနှင့်အပြင် နှစ်ခုစလုံးတွင် အများပြည်သူအတွက် လုံခြုံရေးချထားမှုရှိသည်ကို တွေ့ရပြီး EAO များရှိနေသည့် နယ်မြေများတွင် ၎င်းလုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများ အကို အမြဲတမ်းချထားပေးလေ့ မရှိပါ။ စစ်တပ် အတွက် ယခင်က စက်ဖက်ဆိုင်ရာလုံခြုံရေးတွင် အလုပ်လုပ်ခဲ့သူတစ်ဦးအား ကုမ္ပဏီတစ်ခုမှ အလုပ်ခန့်ထားခဲ့ သည်။ တိုင်းပြည်အတွက် အလုပ်လုပ်နေဆဲ ပြည်သူ့လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များအား ပုဂ္ဂလိကတာဝန်အတွက် အလုပ်ခန့်အပ်ပါက ၎င်းတို့၏ သမာသမတ်ကျမှုကို အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေနိုင်၍ အဂတိလိုက်စားမှုကို ဖြစ်လာ

နိုင်စေပါသည်။ ကုမ္ပဏီတစ်ခုတွင် လုံခြုံရေးတာဝန်အား တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်က လုပ်ဆောင်ပါက တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်မှာ မြန်မာ့စစ်တပ် သို့မဟုတ် မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပုဂ္ဂလိက လုံခြုံရေးကုမ္ပဏီများရှိသော်လည်း သွားရောက်လေ့လာ ခဲ့သော လုပ်ငန်းတည်ရှိရာနေရာတိုင်းတွင် ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီမှ လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများ မတွေ့ရပေ။

- **ကုမ္ပဏီများမှလုံခြုံရေးလုပ်ငန်းအား စီစဉ်ထားရှိမှုနှင့် ပညာရှင်ဆန်စွာလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် အကန့်အသတ် ရှိမှု။** သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော လုပ်ငန်းတည်ရှိရာနေရာများတွင် လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းအများစုကို ဒေသခံလူထု ထဲမှရွေးချယ် ခန့်ထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းတည်ရှိရာ နေရာအားလုံးလိုလိုတွင် လုပ်ကိုင်နေသော လုံခြုံရေး ဝန်ထမ်းများမှာ လေ့ကျင့်သင်ကြားထားခြင်း မရှိပါ။ လုပ်ငန်းတည်ရှိရာ နေရာတိုင်းတွင် လုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက် သောစီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များ လုပ်ဆောင်ထားခြင်းမရှိပါ။ အလုပ်ချိန်အတွင်း လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများ အရက် သေစာ သောက်စားထားသည့်ဖြစ်ရပ်များလည်း တွေ့ရပါသည်။ ပညာရှင်ဆန်စွာလုပ်ကိုင်သော လုပ်ငန်းအဖွဲ့ တစ်ခုကဲ့သို့ (professional group) လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများမှာ အလုပ်အခြေအနေ၊ အခွင့်အရေးများ၊ အကျိုး အမြတ်များနှင့် အကာအကွယ်များမှာ မရှိသလောက်နီးပါးဖြစ်သည်ကို လုပ်ငန်းခွင်တည်ရှိရာ နေရာတိုင်းလိုလို တွင် တွေ့ရသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတိုင်းတွင် အမျိုးသမီးလုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများ မတွေ့ရပါ။

(ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၂၅။ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်နေသော လုံခြုံရေးနှင့်ပဋိပက္ခအတွက် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ။

နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ

- [ICMM Sustainable Development Framework](#)
- IFC Performance Standards and Guidance Notes:
 - [PS 1 - Assessment and Management of Environmental and Social Risks and Impacts](#)
 - [PS 4 - Community Health, Safety and Security](#)
- [International Code of Conduct for Private Security Service Providers](#)
- [The Voluntary Principles on Security and Human Rights](#)
- [UN Guiding Principles on Business and Human Rights](#)
- [UN International Bill of Human Rights and Core Human Rights Instruments](#)
- [World Gold Council Conflict-Free Gold Standard](#)

လမ်းညွှန်ချက်များ

- Communities and Small-Scale Mining, World Bank, CommDev (2009), [Mining Together: Large-Scale Mining meets Artisanal Mining \(Guide for Action\)](#)
- IHRB, [From Red to Green Flags: The Corporate Responsibility to Respect Human Rights in High-Risk Countries.](#)
- International Alert, [Conflict-Sensitive Business Practice: Guidance for Extractive Industries.](#)
- OECD, [Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas.](#)

- OECD, [Risk Awareness Tool for Multinational Enterprises in Weak Governance Zones.](#)
- ICMM, ICRC, IFC and IPIECA, [The Voluntary Principles on Security and Human Rights Implementation Guidance Tools.](#)
- UN Global Compact, [Business for Peace.](#)
- UN Global Compact, [Guidance on Responsible Business in Conflict-Affected and High-Risk Areas: A Resource for Companies and Investors.](#)
- UNDP, [Women and Natural Resources](#)
- World Vision Canada, [Preventing Conflict in Exploration: A Toolkit for Explorers and Developers.](#)
- Geneva Center for Democratic Control of Armed Forces and the International Committee of the Red Cross, [Addressing.](#)
- IFC Good Practice Handbook (2017): [Use of Security Forces: Assessing and Managing Risks and Impacts, Guidance for the Private Sector in Emerging Markets](#)

ဖော်ဆောင်ရေးများ

- ဥရောပသမဂ္ဂ၏ မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၏ လူစုလူဝေးစီမံခန့်ခွဲမှု လေ့ကျင့်သင်ကြားရေးအစီအစဉ် ([Crowd Management Training of Myanmar Police Force programme](#))။ ဤအစီအစဉ်သည် မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဆောင်ရွက်ချက်ကို ပိုမိုကောင်းမွန်စေရန်ရည်ရွယ်၍ နိုင်ငံသားများ၏ ဒီမိုကရေစီအခွင့်အရေးများကို မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၏လေးစားမှုနှင့် စောင့်ရှောက်မှုဖြင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် စတင်မိတ်ဆက်ခြင်းဖြစ်သည်။
- ICMM ၏ ကုမ္ပဏီ-ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအကြား ပဋိပက္ခအပေါ် လေ့လာမှု ([Research on Company-Community Conflict](#))။ ကုမ္ပဏီများနှင့်ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအကြား ပဋိပက္ခများနှင့်ဆက်စပ်နေသော အလားအလာကို ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်ပြီး အသိပညာရယူရန် ICMM သည် ၂၀၀၂ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်အကြား ကုမ္ပဏီ-ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအကြား ပဋိပက္ခများနှင့်ဆိုင်သည့် အစီရင်ခံစာများကို အဓိကထား၍ လေ့လာမှုပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။
- ICMM နီးနော့ဖလှယ်ပွဲ၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသော သို့မဟုတ် ဖြစ်ပွားရန်အလားအလာမြင့်မားသော တိုင်းပြည်များတွင် သတ္တုတူးဖော်သည့်အခါ လုံခြုံရေးဖန်တီးပေးခြင်းနှင့်လူ့အခွင့်အရေး လေးစားလိုက်နာခြင်းဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ ([The Challenges of Security Provision and Respecting Human Rights when Mining in Conflict or High Risk Countries](#))။ နီးနော့ဖလှယ်ပွဲ၏အသံဖိုင်ကို အင်တာနက်တွင်ရရှိနိုင်သည်။
- UN Global Compact ၏ [Responsible Business Advancing Peace: Examples from Companies, Investors and Global Compact Local Networks](#)။ ဤမှတ်တမ်းတွင် ပဋိပက္ခကြောင့်ထိခိုက်၍ အန္တရာယ်အလားအလာ မြင့်မားနေသောဒေသများမှ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအပေါ် လမ်းညွှန်ချက်ကို ကုမ္ပဏီများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် UN Global Compact Local Networks များက မည်သို့အသုံးပြုခဲ့ကြောင်း ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများကို တင်ပြထားပါသည်။
- Geneva Center for Democratic Control of Armed Forces နှင့် the International Committee of the Red Cross တို့၏ [Knowledge Hub](#) သည် လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်ဆိုင်ရာ အရေးစိန်ခေါ်မှုများအတွက် ကောင်းမွန်သောအလေ့အကျင့်များ အကောင်အထည်ဖော်မှုပံ့ပိုးရန် လမ်းညွှန်ချက်မှတ်တမ်းများနှင့် လက်တွေ့ကျသောနည်းလမ်းများ စုစည်းထားသည့် အခမဲ့ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်သည့် ဝက်ဘ်ဆိုက်။

ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုများ
ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်
ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ

ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ

ဤကဏ္ဍတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်ပါသည်။

- (က) အမျိုးသားအဆင့်နောက်ခံအခြေအနေ
 - ဥပဒေနှင့် မူဝါဒမူဘောင်
- (ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်မှ တွေ့ရှိချက်များ
 - ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များ
 - လေထုညစ်ညမ်းမှု
 - ရေ နှင့် စွန့်ပစ်ပစ္စည်း စီမံခန့်ခွဲမှု
 - မြေ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်း
 - အသံနှင့် တုန်ခါမှု
 - သစ်တောရင်းမြစ်များ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်းနှင့် လျော့နည်းလာခြင်း
 - လုပ်ငန်းခွင်ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း
- (ဂ) ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့်ဖော်ဆောင်ရေးများ

(က) အမျိုးသားအဆင့်နောက်ခံအခြေအနေ

အမျိုးသားအဆင့်၌ အရေးကြီးသော ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုများတွင် လေထုညစ်ညမ်းခြင်း၊ ရေမလုံလောက်မှု နှင့် ဓာတ်ပျံပျက်စီးခြင်း မြေဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်း၊ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် သစ်တောရင်းမြစ်များ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်းနှင့် လျော့နည်းလာခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းမှ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းခွင်များနှင့် ၎င်းတို့ အနီးတစ်ဝိုက် အား MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများက မျက်မြင်တွေ့ရှိခဲ့သော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနှင့် ဆက်စပ်သည့် ပတ်ဝန်းကျင် နှင့် ဂေဟစနစ်ဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုများတွင် အထက်ဖော်ပြပါ အချက်များထင်ဟပ်နေသည်။

ဥပဒေနှင့်မူဝါဒမူဘောင်

တည်ဆဲ ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုအတွက် မူဘောင်ကို အခန်း(၃) တွင် အသေးစိတ်ရှင်းလင်း ဖော်ပြထားသည်။ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုအတွက် ယင်းမူဘောင်မှာ ခက်ခဲရှုတ်ထွေးပြီး အချို့အချက်များ ထပ်နေကာ လစ်ဟာမှုများလည်း ရှိနေလေသည်။ EIA နှင့် EMP ပြဌာန်းချက်များကို စတင်ခဲ့သော ၂၀၁၂ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ အပိုဒ် ၇၊ အမျိုးသား ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အရည်အသွေး(ထုတ်လွှတ်မှု) လမ်းညွှန်ချက်များ ကဲ့သို့သော ECL အရချမှတ်ထားသော အခြားဥပဒေများနှင့် ညွှန်ကြားချက်များ၊ အစဉ်အလာအရ တစ်သီးတစ်ခြားစီ ရှိခဲ့သောဥပဒေများကို ချိတ်ဆက်ထားသည်။ဥပဒေများနှင့် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှု နှင့်ဆက်စပ်နေသော ဥပဒေများမှ အဆိုပါမူဘောင်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အခန်း(၃)တွင် မပါဝင်သော ထပ်ဆောင်းဥပဒေများ၏ အသေးစိတ်ကို အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည်။ ဆက်စပ်သည့်ဥပဒေများ အပြည့်အစုံပါဝင်သော စာရင်းတစ်ခုကို Online Appendix တွင် ဖော်ပြထားသည်။ MCRB မှ SWIA ဖြည့်စွက်မှုတစ်ခုအနေဖြင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများနှင့် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းကဏ္ဍ အနှစ်ချုပ်မှတ်စုကို ၂၀၁၈ နှစ်တွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမည်ဖြစ်ပါသည်။

စွန့်ပစ်ပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲမှု

၂၀၁၂ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ (အပိုဒ် ၁၃(ဂ)) က အမျိုးသား ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးကော်မတီ၏ လမ်းညွှန်ချက်ဖြင့် သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနအား ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့်သန့်စင်ခြင်းတို့မှ ထုတ်လွှတ်သော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းစွန့်ပစ်မှုကို အပြည့်အဝစောင့်ကြပ် စစ်ဆေးခြင်း တာဝန်ပေးအပ်ထားပါသည်။ ယင်းဥပဒေအရ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းမှုကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်း၊ ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ လျော့ချခြင်းနှင့်တိုက်ဖျက်ခြင်းတို့ပြုလုပ်နိုင်စေရန် လုပ်ငန်းခွင်သုံးတိုင်းတာရေး ကိရိယာများတပ်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် အသုံးပြုရန်လိုအပ်ကာ ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းစေသောပစ္စည်းများအား ၂၀၁၅ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အရည်အသွေး(ထုတ်လွှတ်မှု) လမ်းညွှန်ချက် (အပိုဒ် ၁၄ နှင့် ၁၅) နှင့် လျော်ညီစွာ စွန့်ပစ်ရန် မျှော်မှန်းထားသည်။ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်၏ သန့်စင်မှုနှင့် ကြိုတင်ကာကွယ်မှုများတွင် စွန့်ပစ်ပစ္စည်း သိမ်းဆည်းရန် အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ အခြားစက်ကိရိယာများ ပိုမိုထိရောက်စွာ မောင်းနှင်အသုံးပြုနိုင်စေခြင်း၊ ညစ်ညမ်းမှုအဆင့်များ ညွှန်ပြခြင်းနှင့်မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ အဆင့်များပုံမှန်ထက်ကျော်လွန်ပါက သတိပေးချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းနှင့် အခြားအချက်များပါဝင်သည်။ သို့သော် ဤဖြေရှင်းချက်များသည် လက်တွေ့တွင်မဖြစ်နိုင်ပါက ပတ်ဝန်းကျင်အားမထိခိုက်သည့် နည်းလမ်းများနှင့်အညီ ညစ်ညမ်းပစ္စည်းများအား စွန့်ပစ်ထားရန်နေရာများ ဖန်တီးလျက် စွန့်ပစ်ရမည်။ သို့သော် ၎င်းနည်းလမ်းများအား တိတိကျကျ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသော်လည်း ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အရည်အသွေး(ထုတ်လွှတ်မှု) လမ်းညွှန်ချက်နှင့်နှိုင်းစာလျင် မတင်းကြပ်ဟု နားလည်နိုင်ပါသည်။

ပြဒါးနှင့်ဆိုင်ယာနိုဒ်အပါအဝင် ဓာတုပစ္စည်းများ

၁၉၁၉ အဆိပ်များ အက်ဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စု၏သမ္မတက သတ်မှတ်ထားသည့် မည်သည့်အဆိပ်မျိုးကိုမဆို လက်ဝယ်ထားရှိမှုနှင့် ရောင်းချမှုဆိုင်ရာ စည်းကမ်းချက်များသတ်မှတ်ခွင့်အာဏာကို ခွင့်ပြုထားသည်။⁴⁴² ၂၀၁၂ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ (အပိုဒ် ၃၀) အရ ဝန်ကြီးဌာနက တားမြစ်ထားသော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်စေနိုင်သည့် ပစ္စည်းတစ်ခုခုအား ပြည်တွင်းသို့တင်သွင်းခြင်း၊ ပြည်ပသို့တင်ပို့ခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ သိုလှောင်ခြင်း၊ သယ်ယူခြင်း သို့မဟုတ် ရောင်းဝယ်ခြင်းပြုလုပ်ရန် ဝန်ကြီးဌာန၏ခွင့်ပြုချက် လိုအပ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ပြဒါးနှင့်ပတ်သက်သော Minamata Convention ကို လက်မှတ်မထိုးရသေးပေ။ လက်ရှိကာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ မည်သည့်ကုမ္ပဏီမျှ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆိုင်ယာနိုဒ်စီမံခန့်ခွဲမှုကျင့်ဝတ် (လေးထောင့်ဇယားကွက် ၂၆) ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ် မဟုတ်ကြပါ။

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၂၆၊ ပြဒါး၊ ဆိုင်ယာနိုဒ်တို့နှင့်ပတ်သက်သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ မူဘောင်များ

Minamata ကွန်ဗန်းရှင်း

၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂပတ်ဝန်းကျင်အစီအစဉ် (UNEP) ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ပြဒါးနှင့်ပတ်သက်သော Minamata ကွန်ဗန်းရှင်းကိုချမှတ်ခဲ့ကာ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၁၆ ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်ခဲ့သည်။ ဥပဒေအရ တာဝန်ခံစေသောပြဌာန်းချက်သည် လူသားကြောင့်ဖြစ်ရသော ထုတ်လွှတ်မှုများနှင့် ပြဒါးထုတ်လွှတ်မှုကြောင့် (ကမ္ဘာ့ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းမှုနှင့် ကျန်းမာရေးအန္တရာယ်များ)ကို တားဆီးကာကွယ်ရန်ရည်ရွယ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်လာကြခြင်းဖြင့် အစိုးရများသည် အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စားဓာတ်သတ္တု တူးဖော် ထုတ်လုပ်သူများက အသုံးပြုသော ပြဒါးပမာဏကိုလျော့ချရန်အလို့ငှာ မဟာဗျူဟာများချမှတ်ရန် သဘောတူညီကြ၍ ပြဒါးအသုံးပြုမှုနှင့်ပတ်သက်သော လုပ်ဆောင်မှုများကို သုတေသနလုပ်ငန်းများနှင့် စောင့်ကြပ်စစ်ဆေးမှုတို့ကို ဖြစ်မြောက်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။လက်ရှိတွင် ကွန်ဗန်းရှင်းအား ၁၂၈ နိုင်ငံမှ ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီး

442 1919 Poisons Act, Article 2

၇၄ နိုင်ငံမှာ အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာမူ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိသေးပေ။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆိုင်ယာနိုင်စ်စီမံခန့်ခွဲမှုကျင့်ဝတ်

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆိုင်ယာနိုင်စ်စီမံခန့်ခွဲမှု ကျင့်ဝတ်သည်အထူးသဖြင့် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်း တွင်ဆိုင်ယာနိုင်စ်အသုံးပြုနှင့်ပတ်သက်သည်။ ဤကျင့်ဝတ်ကို Multi-Stakeholder Steering Committee မှ UNEP နှင့် ယခင်ဓာတ်သတ္တုနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်စီတို့ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၎င်းသည် ရွှေ တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းအတွက် ဆန္ဒအလျောက်လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး တည်ဆဲစည်းမျဉ်းစည်းကမ်း သတ်မှတ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်ရည်ရွယ်သည်။ ကျင့်ဝတ်ကိုလိုက်နာသည့်ကုမ္ပဏီများသည် ဆိုင်ယာနိုင်စ်အသုံးပြုမှုတွင် ၎င်း၏မူများနှင့်စံနှုန်းများကို လိုက်နာရန် ကတိကဝတ်ပြုကြ၍ သတ်မှတ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီသောလုပ်ငန်းများကို အသိအမှတ်ပြုကာ ၎င်း၏အမှတ်တံဆိပ်သင်္ကေတအား တရားဝင်အသုံးပြုခွင့်ပေး သည်။ လက်ရှိအချိန်၌ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေကြသော မည်သည့်ကုမ္ပဏီမျှ ဤဆောင်ရွက်ချက်၏ အစိတ်အပိုင်းမဟုတ်ကြပါ။

ယမ်းဘီလူးနှင့်ဖောက်ခွဲမှုစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ

ပေါက်ကွဲစေတတ်သောပစ္စည်းများနှင့် ယမ်းဖောက်ခွဲမှုကို အိန္ဒိယအက်ဥပဒေ၏အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော ၁၉၀၈ ခုနှစ် ပေါက်ကွဲစေတတ်သော ဝတ္ထုပစ္စည်းများဆိုင်ရာဥပဒေဖြင့် စည်းကမ်းသတ်မှတ်ပြီး ၂၀၀၁ ခုနှစ် ဥပဒေပြင်ဆင်ချက် များနှင့်၎င်း အဆိုပြုထားသော သတ္တုတူးတွင်းနည်းဥပဒေများ၏ နည်းဥပဒေအပိုဒ် ၁၈၁ (၎င်းနှင့်လုံးဝ နီးပါးထပ်တူကျ သည့် ယခင် ၁၉၉၆ နည်းဥပဒေများ၏ အပိုဒ် ၁၀၅)နှင့်လည်းကောင်း ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး ဌာန (MOD)က သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းခွင်များတွင်ယမ်းဖောက်ခွဲမှုများသိုလှောင်မှုနှင့်အသုံးပြုမှုကိုစည်းကမ်းသတ်မှတ်သည်။ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန သို့မဟုတ် နိုင်ငံပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်း (SOE) တစ်ခုခုမှ ခွင့်ပြုမိန့်စာရွက်မပါရှိလျှင် သတ္တု တွင်း သို့မဟုတ် ကျောက်ထုတ်လုပ်သောလုပ်ငန်းတွင် ယမ်းဘီလူးအသုံးပြုမှုကို ခွင့်မပြုပါ။ အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းမှ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသို့ ခွင့်ပြုအချက်အတွက်ပေးရပါသည်။ ခွင့်ပြုချက်အတွက် အတည်ပြုလျှင် အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းမှ အနီးအနားမြို့နယ်ရှိ တပ်မတော် သိုလှောင်ရေးဌာနမှ ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းများ ဝယ်ယူနိုင်ခွင့်အတွက် ခွင့်ပြုမိန့်တစ်စောင်အား ကုမ္ပဏီသို့ ထုတ်ပြန်ပေးရသည်။ ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းများအား တပ်မတော်မှသတ္တုတွင်းရှိ ကုမ္ပဏီ၏ သိုလှောင်ရေးဌာနသို့သယ်ယူစဉ် တပ်မတော်အမှုထမ်းများနှင့်ယာဉ်များက လုံခြုံရေးတာဝန်ယူကြရသည်။

သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ ၁၈၁(က) အရ ပေါက် ကွဲတတ်သော ပစ္စည်းများကို ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ယမ်း တိုက် မြေနေရာရွေးချယ်ရေးအဖွဲ့၏ အကြံပြုချက်များနှင့်အညီ တည်ဆောက်ထားသော ယမ်းတိုက်အတွင်း၌ သာထားရှိရ မည်။ ကုမ္ပဏီများသည် ပေါက်ကွဲတတ် သောပစ္စည်းများအသုံးပြုမှု လစဉ်မှတ်တမ်းကို အမှတ်(၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း သို့မဟုတ် အခြားသက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင် သို့မဟုတ် နိုင်ငံပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများ (SOE) သို့တင်သွင်းရမည်။ သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ၁၈၁သည် သတ္တုတွင်းခွင့်ပြုမိန့်ရရှိထားသူတိုင်းအားမည်သည့် မြေအောက်ဖောက်ခွဲမှုအတွက် မဆို အနီးအနားရှိပြည်သူများအား ကြိုတင်သတိပေးမှု ပြုလုပ်စေသည်။ ၎င်းတွင် ယမ်းဖောက်ခွဲမှုပြုလုပ်တော့မည့် နေရာသို့ ဝင်ရောက်လာနိုင်သည့် ဝင်ပေါက်များတွင် အစောင့်ချထားရန် ပြဌာန်းချက်လည်းပါဝင်သည်။

ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုမှ ရေအသုံးပြုမှု စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း

လူဦးရေတိုးတက်မှု၊ ကျေးလက်ဒေသများ မြို့ပြဖြစ်လာခြင်းနှင့်စက်မှုလုပ်ငန်းမှ အသုံးပြုမှုတို့ကြောင့် ရေလိုအပ်ချက် အလျင်အမြန်မြင့်တက်လာမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရေဖူလုံမှုကို ပြင်းထန်သောစိန်ခေါ်မှုများဖြစ် ပေါ်စေသည်။⁴⁴³ ရေအရင်းအမြစ်ပြဿနာများကို ဟန်ချက်ညီညီထိန်းချုပ်နိုင်မည့် အမျိုးသားအဆင့်နည်းလမ်းတစ်ရပ်ရရှိစေရန် ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် မြန်မာအမျိုးသားအဆင့်ရေအရင်း အမြစ်ကော်မတီကိုတည်ထောင်ခဲ့သည်။⁴⁴⁴ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် EU Water Framework Directives ကို ပုံစံပြု၍ National Water Framework Directive ဟု ခေါင်းစဉ်တပ်ကာ မူဘောင်တစ်ရပ်ကို ကော်မတီကချမှတ်ခဲ့သည်။ Myanmar National water Framework Directive တွင် ရေရှည်အကျိုးဖြစ်ထွန်းနိုင်သော မြစ်ဝှမ်းလွင်ပြင်စီမံခန့်ခွဲမှု ၊ ရေထုများ၏ ဂေဟစနစ်အခြေအနေ၊ ပါဝင်ပတ်သက်သူ များပူးပေါင်းပါဝင်မှု မူဝါဒများတို့ပါဝင်ကြသည်။⁴⁴⁵ ယင်းက အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေအရင်းအမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲမှု မူဝါဒ များကိုအခြေခံ၍ မြန်မာနိုင်ငံအား ၂၀၂၀ ခုနှစ် နောက်ဆုံးထား၍ ရေပြည့်စုံလုံလောက်သောနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ ဖြစ်လာ စေရန် ရည်မှန်းချက်ထားရှိသည်။⁴⁴⁶

အဆိုပြုထားသော ၂၀၁၈ မြန်မာ့သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများမှ နည်းဥပဒေ ၁၅၃ သည် ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိသူများအား ဒေသခံပြည်သူများ၏ ရရှိမြဲဖြစ်သည့်ရေကို ယုတ်လျော့ဆုံးပါးမှုမဖြစ်စေရန် ကြိုတင်ကာကွယ်မှုများပြုလုပ်ရမည် ဟူသောတာဝန်တစ်ရပ်ကို လည်းချမှတ်ထားသည်။⁴⁴⁷ ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိသူများသည် အများပြည်သူအသုံးပြုသည့် ရေ အရင်းအမြစ်တစ်ခုခုကို သုံးစွဲရန်ခွင့်ပြုမိန့်အား သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာန သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်လုပ်ကွက်စိစစ်ချထား ပေးရေးအဖွဲ့မှ ရယူရန်လိုအပ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရဌာန သို့မဟုတ် အဖွဲ့စည်းထံမှ ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက် မရယူဘဲ ၎င်းတို့သည် မည်သည့်ရေစီးကြောင်းကိုမျှမပြောင်းလဲရ (အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည်များကို ကြည့်ပါ)။ ခွင့်ပြုမိန့်ရ ရှိသူကဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှုအတွက် အများပြည်သူနှင့် သက်ဆိုင်သောရေကို သုံးစွဲရန်လိုအပ်သောအခါ သတ္တု တွင်းဦးစီးဌာနမှ ယင်းကို သီးခြားလျှောက်ထားမှုလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ဖြင့် အတည်ပြုရန်လိုအပ်၍ လျှောက်ထားသူ သည်နေ့စဉ်နှင့် နှစ်စဉ်လိုအပ်သော အများပြည်သူနှင့်သက်ဆိုင်သောရေ ပမာဏကိုဖော်ပြရမည်။⁴⁴⁸ ၁၉၉၆ သတ္တု တွင်းနည်းဥပဒေများ သို့မဟုတ် ၂၀၁၈ ခုနှစ် ပြင်ဆင် မွမ်းမံမှုများတွင် အများပြည်သူနှင့်သက်ဆိုင်သောရေ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် မပါဝင်ခဲ့ပါ။ ထို့အပြင် ယင်းအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ပါဝင်သော အခြားဥပဒေများကိုလည်း ရည် ညွှန်းထားခြင်း မရှိပါ။

နည်းဥပဒေ ၁၅၄(က) (၁၉၉၆ နည်းဥပဒေ ၇၃(က) အတိုင်းမပြောင်းလဲသော) သည် သတ္တုတွင်းလိုင်စင် ရရှိသူများ အား ခွင့်ပြုမိန့်ပါဧရိယာအတွင်းရှိ အများပြည်သူနှင့်သက်ဆိုင်သော ရေကိုအခမဲ့ ထုတ်ယူသုံးစွဲ ခွင့်ပြုထားသည်။ ၎င်းက ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိသူများအား ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းမှုမရှိစေရန်(နည်းဥပဒေ ၁၅၄(ခ))နှင့် မြေပေါ်ရေ မြေအောက် ရေအရည်အသွေးထိန်းသိမ်းရန် သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသည်။

MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနှင့် ဥပဒေနှင့်မူဝါဒများအား လေ့လာမှုတို့တွင် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနအနေဖြင့် သတ္တု တူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီများမှ အများပြည်သူနှင့်သက်ဆိုင်သောရေကို အသုံးပြုရန် တောင်းဆိုမှုအား ခွင့်ပြုမိန့် ကြိုတင်၍ ရေနှင့်သက်ဆိုင်သောလေ့လာမှုများ ပြုလုပ်ရန်လိုအပ်၍ သုံးသပ်မည် ဟူသောအချက်မှာ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိရ ချေ။ ယင်းကဲ့သို့သော လေ့လာမှုများမပြုလုပ်ဘဲ မည်သည့်အခြေခံစနစ်ကိုအသုံးပြု၍ ခွင့်ပြုချက်များပေးအပ်ကြောင်း မရှင်းလင်းပေ။ စီမံကိန်းကြီးများမှ ရေထုတ်ယူသည့်ပမာဏ သည် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ ရေရယူသုံးစွဲခွင့်အပေါ် သို့မဟုတ် ရေစုန်ပိုင်းရေသုံးစွဲသူတို့၏ သုံးစွဲမှုအကျိုးဆက်အပေါ် သက်ရောက်နိုင်မည်ဖြစ်သလို ၎င်းအား သက်

443 FAO - မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားရေ မူဝါဒကို ဆန်းစစ်ခြင်း။
444 ရေအတွက် ဖြေရှင်းချက် - မြန်မာနိုင်ငံ - အမျိုးသားရေမူဘောင် လမ်းညွှန်ချက် အစမ်းခိတ်ဆက်ခြင်း- ၂၀၁၆။
445 Ibid, p.1
446 Ibid, p.22
447 ၁၉၉၆ နည်းဥပဒေမှ နည်းဥပဒေ ၇၂။
448 ၁၉၉၆ သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ ၇၁ (က)နှင့်(ခ)။

ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များက စေ့စေ့စပ်စပ်တွက် ဆမှုပြုလုပ်ပုံမရပေ။ ၎င်းထိခိုက်မှုများအား ထိရောက်သော IEE / EIA လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြင့် အကဲဖြတ်သင့်သည်။

ရေစီးကြောင်းများ၊ ရေစီးကြောင်းနှင့်နီးသောနေရာများတွင် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ခြင်း

ရေအရင်းအမြစ်နှင့်မြစ်ချောင်းများ ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ⁴⁴⁹ ၂၀၀၆ က ပို့ဆောင်ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ရေအရင်းအမြစ်နှင့် မြစ်ချောင်းများဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဦးစီးဌာနကို ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုကြောင့် မြစ်များနှင့်ချောင်းများ ဆိုးရွားစွာထိခိုက် နိုင်မှုရှိမရှိ ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်နှင့် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရဦးစီးဌာနများသို့ အကြံပြု တိုက်တွန်းချက်များထုတ်ပြန်ရန် အခွင့်အာဏာပေးအပ်သည် (အပိုဒ် ၅ (ဆ))။ သဲသောင်များ သို့မဟုတ် ရေလမ်းကြောင်းများမှ သို့မဟုတ် မြစ်ချောင်း သို့မဟုတ် ရေလမ်းကြောင်းများ၏ အခြားတားမြစ်ထားသောနေရာများ၌ သဲစုပ်ခြင်း၊ မြစ်ကြမ်းပြင်မှသဲဆယ်ယူခြင်း၊ မြစ်ကျောက်စရစ်ခဲများစုပ်ယူခြင်း၊ ရွှေကျင်ခြင်း၊ ရွှေသတ္တုမြစ်ကြမ်းပြင်မှဆယ်ယူခြင်း သို့မဟုတ် သဘာဝသယံဇာတ များထုတ်လုပ်ခြင်းများအား တားမြစ်သည်။ (အပိုဒ် ၁၄) ဖော်ပြပါလုပ်ငန်းများကို စီးပွားဖြစ်လုပ်ကိုင်လိုသည့် မည်သူမဆို ဦးစီးဌာနမှခွင့်ပြုချက်ရယူရမည် (အပိုဒ် ၁၃)။ အပိုဒ် ၁၃ နှင့် အပိုဒ် ၁၄ တို့ကိုလိုက်နာရန်ပျက်ကွက်ပါက ထိုသူအား ၂ နှစ်ထက်မပိုသော ထောင်ဒဏ်ဖြစ်စေ၊ အနည်းဆုံး ငွေဒဏ် ၃၀၀,၀၀၀ ကျပ် မှ အများဆုံး ၇၀၀,၀၀၀ ကျပ်အထိ အပြစ်ပေးခံရနိုင်သည်။ (အပိုဒ် ၂၆, ၂၀၁၇ ပြင်ဆင် ချက်အရ)။

အဆိုပြုထားသည့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများတွင် ဆည်မြောင်းများ၊ ရေကန်များ၊ ရေကာတာများ သို့မဟုတ် အခြားသော ရေသိုလှောင်ရန် မြေနေရာများ တည်နေရာ၌ သို့မဟုတ် မိတာ ၂၀၀ အကွာအဝေးအတွင်းတွင် မြေအသုံးပြုမှုနှင့်စပ်လျဉ်းသော စည်းကမ်းချက်များပါဝင်သည်။ နည်းဥပဒေ ၁၅၁ (ခ) (၃) အရ အဆိုပါမြေသည် အများပြည်သူပိုင်မြေဖြစ်လျှင် သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်ထံမှသော်လည်းကောင်း အဆိုပါမြေသည် ပုဂ္ဂလိကပိုင်မြေ ဖြစ်လျှင် မြေပိုင်ရှင်ထံမှသော်လည်းကောင်း ခွင့်ပြုမှုအား သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ် ခွင့်ရရှိသူက ရယူရမည်။⁴⁵⁰

သစ်တောမြေ သို့မဟုတ် ရေချိုးငါးလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်နေသည့်မြေ သို့မဟုတ် ထိုသို့မပြုလုပ်သေးသော်လည်း ဥပဒေ အရ လျာထားထားသည့်မြေများအတွက် သစ်တောဦးစီးဌာန၏ ခွင့်ပြုချက်လိုအပ်သည်။

ဘေးအန္တရာယ်အတွက် ပြင်ဆင်ထားရှိမှု

ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အရေးပေါ်ကိစ္စရပ် (သဘာဝကြောင့်ဖြစ်စေ လူကြောင့်ဖြစ်စေ) တွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေ ၂၀၁၂ (အပိုဒ် ၃၇) က ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အရေးပေါ်ကြေညာချက်ကြောင့် ငွေကြေးကုန်ကျရသည့် လူ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီကိုသော်လည်းကောင်း အဖွဲ့အစည်းများကိုသော်လည်းကောင်း ၎င်းအကုန်အကျများကို အမျိုး သားပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှု ရန်ပုံငွေတစ်ရပ်မှ ပြန်လည်တောင်းခံခွင့်ရရှိရန် ပြဌာန်းထားသည်။ ၎င်းရန်ပုံငွေမှာ ထူထောင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ပတ်ဝန်းကျင်ဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်ပွားသော်လည်း အစိုးရအဖွဲ့စည်းတစ်ရပ်ရပ်က တရား ဝင်ကြေညာခြင်းမရှိသည့် ဖြစ်ရပ်များတွင် လျော်ကြေးငွေရရှိရန် ခံစားခွင့်လျှောက်ထားနိုင်လိမ့်မည်ဆိုသည်ကိုမူ ဥပဒေအသုံးအနှုန်းများက ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ အဆိုပြုထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေ များ (နည်းဥပဒေ ၁၇၆ နှင့် ၁၇၇) တွင်လည်း ဘေးအန္တရာယ်တားဆီးကာကွယ်မှု ပါဝင်သည်။

449 ရေအရင်းအမြစ်နှင့်မြစ်ချောင်းများ ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေ - ၈/၂၀၀၆။ ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေ နံပါတ် ၁၁/၂၀၁၇ ကို ဇူလိုင်လ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ သော်လည်း သင့်လျော်သည့်အပိုင်းကို ပြောင်းလဲခဲ့ခြင်းမရှိပါ။

450 ၁၉၉၆ ခုနှစ် သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေ ၇၀ (ခ) (၄) တွင် ယခင်က မိတာ ၁၀၀။

(ခ) ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်မှ တွေ့ရှိချက်များ

ကွင်းဆင်းလေ့လာရန် ရောက်ရှိခဲ့သောနေရာများတွင် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုများမှ ဂရုပြုမိဖွယ်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများအား တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ယင်းကဲ့သို့သော ထိခိုက်မှုများတွင် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများရယူမှုနှင့် ဒေသခံလူထု၏ အသက်မွေးမှုများအတွက် အရေးပါသော အကျိုးဆက်များရှိသည်။ အဓိက တွေ့ရှိချက်များအပေါ် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်ကို အောက်တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များ

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့်။

MCRB သည် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်သော ကုမ္ပဏီများမှ မျှဝေသော EMP အချို့ကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းမချမှတ်မီတွင် ထို EMP များအားရေးဆွဲခဲ့ကြသည်။ အရွယ်အစားနှင့် ခွင့်ပြုမိန့်တူညီသည့် ဓာတ်သတ္တုအမျိုးအစားတူ ထုတ်လုပ်သည့် စီမံကိန်းများအကြားမှာပင် ကွဲလွဲလျက် ရှိသည်။ မတူညီသောလုပ်ငန်းလည်ပတ်သူများဦးဆောင်သည့် အရွယ်အစားတူ စီမံကိန်းများအတွက် EMP များမှာ စာမျက်နှာအရေအတွက် ၂ မျက်နှာမှ စာမျက်နှာ ၈၀ အထိရှိပြီး ၎င်းတွင် ပတ်ဝန်းကျင်၊ အလုပ်သမားနှင့် လူမှုရေးအပေါ်ထိခိုက်မှုများ ပါဝင်သည်။ ထိုအစီအစဉ်များသည် စံပုံစံတစ်ခုသို့မဟုတ် ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးလွှမ်းမိုးခဲ့သော အကြောင်းအရာတစ်ခုအတွက်ပြုလုပ်ထားခြင်းမဟုတ်၍ ပြန်လည်သုံးသပ်မှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်မှုတို့အတွက် အခက်အခဲများ ဖြစ်ပေါ်စေကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိမြင်နိုင်သည်။

ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီးသော အချို့ EMP များမှာ ၎င်းတို့နှင့် အလားတူလိုက်လျောညီထွေရှိသော EIA ကို လွှမ်းမိုးခြင်းဖြစ်ပြီး ထားသော ထိခိုက်မှုနယ်ပယ် အပြည့်အစုံအား ဖော်ထုတ်ထားသည်ကိုတွေ့ရသော်လည်း အခြားသော EMP များတွင် ဦးတည်သတ်မှတ်ထားသောနယ်ပယ် အလွန်ပိုမိုကျဉ်းမြောင်းသည်ဟု ယူဆရသည်။ ဥပမာ - သစ်ပင်များစိုက်ခြင်းဖြင့် သတ္တုတွင်းဧရိယာ ပြန်လည်စိမ်းလန်းစိုပြေရေး အထောက်အကူပြုရန် ကုမ္ပဏီ၏မဟာဗျူဟာကို အသေးစိတ်ဖော်ပြခြင်း။ ထိုကဲ့သို့သော EMP များအားပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာနမှ ခွင့်ပြုခဲ့သည်ဆိုသည့်အချက်မှာ မရှင်းလင်းပေ။ သို့သော် ယင်းမှာ ဖြစ်နိုင်ဖွယ်မရှိပါ။ မည်သည့် စီမံကိန်းမှ ECC ထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်းမရှိပါ။

EMP များထဲတွင် ဖော်ပြထားသော၊ လေ့လာရန်အတွက် စီစဉ်ထားသော (သို့) မျှော်မှန်းပြင်ဆင်ထားသော ထိခိုက်မှုများအတွက် ဆောင်ရွက်ထားသော EIA များသည် EIA ဆောင်ရွက်ထားမှုမရှိသည့် လုပ်ဆောင်နေဆဲ သတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ EMP များထက် ပိုမိုမြင့်မားသောအရည်အသွေး ရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။ သို့သော်လည်း EMP တစ်ခုသည် ၎င်းရှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်ရမှုများတွင် EIA လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အစီရင်ခံစာကဲ့သို့ အားကောင်းခိုင်မာနိုင်ပေသည်။ ထိခိုက်မှုများကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ခြင်းမပြုလျှင် ၎င်းတို့ကိုထိရောက်စွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ပိုမို၍ နှံ့နှံ့စပ်စပ်ရှိသော EIA ၏ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သော EMP များသည် ကုမ္ပဏီ၏အစီအစဉ်များ၊ အသံနှင့် အလင်းရောင်သက်ရောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီးဖြေရှင်းရန် အကောင်အထည်ဖော်သည့်စနစ်များ၊ သားရိုင်းတိရစ္ဆာန်၊ သစ်ပင်နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ်သက်ရောက်မှုများနှင့် အလုပ်သမားပြဿနာများအကြောင်းနှင့် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် တစ်လျှောက်လုံးတွင် လုပ်ကိုင်နေစဉ်အတွင်း ပိုမိုများပြားသော သတင်းအချက်အလက်များကို ပေးစွမ်းနိုင်ကြောင်းတွေ့ရသည်။

MCRB မှ ပြန်လည်သုံးသပ်ထားသော EIA များနှင့် EMP နမူနာများကိုအခြေခံ၍ ဖော်ပြရလျှင် အကြီးစားသတ္တုတွင်းများသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော စီစစ်အကဲဖြတ်မှုများနှင့် အစီအမံများပြုလုပ်နိုင်ခြင်းမှာ အံ့အားသင့်စရာတော့ မဟုတ်ပါ။ သို့သော် အမျိုးမျိုးသော အစီရင်ခံစာများအားသုံးသပ်လိုက်သောအခါ တိုးတက်မှုအတွက် အရေးပါသော နေရာရှိနေသည်။ ၎င်းတို့အားလုံးအား ကုမ္ပဏီဝက်ဆိုက်တွင်အများသိစေရန် ဖွင့်ဟအသိပေးခြင်း မရှိပေ။ ယခုအခါ ထိုကဲ့သို့ဖော်ပြခြင်းမှာ တရားဝင်လိုအပ်ချက်တစ်ခု ဖြစ်လာပါသည်။

လေထုညစ်ညမ်းခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ရုပ်ပိုင်းနှင့်စိတ်ပိုင်းကျန်းမာရေး အမြင့်ဆုံးထိန်းသိမ်းထားနိုင်သော စံနှုန်း ရရှိရန်အခွင့်အရေး၊ လုံလောက်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်းရရှိရန် အခွင့်အရေး။

- **ထုံးကျောက်နှင့်ရွှေထုတ်ယူခြင်းနှင့် ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်းတို့မှထွက်လာသော လေထုထဲမှ ဖုန်မှုန့်များ။** လူထု ပြောဆိုချက်များကို အခြေခံရလျှင် ဖုန်သည် ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အထူးသဖြင့် စမ်းသပ်တိုင်းတာ စဉ်ဖောက်ခွဲမှု၊ ထုံးကျောက်တူးဖော်ခြင်း၊ ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်းနှင့်လမ်းကြောင်းတွင် သယ်ယူပို့ဆောင်ချိန်များ အတွင်းတွင် ယင်းပြဿနာဖြစ်ပွားသည်။ ကတ္တရာ သို့မဟုတ် ကွန်ကရစ်ခင်းမထားသော လမ်းများသည် ယာဉ် များဖြတ်သန်းမောင်းနှင်ခြင်းနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းကြောင့် ဖြစ်လာသော အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေ သောဖုန်မှုန့်များကို လျှော့ချရန် ရေလောင်းခြင်း သို့မဟုတ် ဖုံးအုပ်ထားခြင်း မရှိသည်မှာ ထုံးစံလိုဖြစ်နေသည်။ ရောက်ရှိခဲ့သော ကုမ္ပဏီများတွင် မည်သည့်ကုမ္ပဏီမျှ ဖုန်ထုထပ်မှုအဆင့်ကို တိုင်းတာရန် သို့မဟုတ် စောင့် ကြပ်စစ်ဆေးရန် လုပ်ငန်းစဉ်များရှိနေသည်ကို မတွေ့ရပေ။ ဘိလပ်မြေစက်ရုံတစ်ရုံသည် ဖုန်ထုတ်လွှတ်မှုလျှော့ ချရန် ဖုန်စစ်ယူသည့် စက်ပစ္စည်းတစ်ခုထပ်ဆင့်ပြီးဖြစ်သည်။ ထိုစက်ကို တစ်လလျှင်တစ်ကြိမ် သန့်စင်သည်ဟု သိရှိရပြီး လူထု၏ပြောကြားချက်အရ ထွက်ရှိသောဖုန်မှုန့်ပမာဏမှာ များပြားသည်။ ကုမ္ပဏီက ယင်းဖုန်မှုန့်များ ကိုစွန့်ပစ်ရန် နောက်ထပ် လုပ်ဆောင်မှုများမရှိပါ။
- **ထုံးကျောက်ကျင်းများနှင့် ဘိလပ်မြေစက်ရုံများမှ ဖုန်မှုန့်များသည် သီးနှံအထွက်နှုန်းနှင့် အရည်အသွေးကို ကျဆင်းစေသည်။** ဘိလပ်မြေစက်ရုံများအနီးတွင်ရှိကြသော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများမှ လယ်သမားတို့၏ လယ် များမှာ ဖုန်မှုန့်များဖုံးလွှမ်းသဖြင့် စပါးအထွက်မှာ နှစ်ရာသီ၊ သုံးရာသီခန့် ဆက်တိုက်ကျဆင်းသွားကြောင်း သိရ သည်။ အရည်အသွေးညံ့ဖျင်းသောကြောင့် လယ်သမားတို့သည် ဈေးကွက်တွင် သီးနှံများကို ရောင်းချရာတွင် ဈေးအနိမ့်သာ ရရှိကြရသည်။ လူထု၏ သီးနှံအထွက်တိုင်းတာမှုနှင့် အမြင်ကိုအခြေခံရလျှင် ဆန်စပါးနှင့်ရွှေဖရုံ အထွက်နှုန်းမကောင်းခြင်းနှင့် ခရမ်းသီးအစေ့များမှာ နောက်ရာသီတွင် အပင်မပေါက်တော့ချေ။ လုပ်ငန်းခွင် အချို့တွင် လယ်သမားများသည် သီးနှံအထွက်နည်းမှုဖြစ်စေရန် မြေဩဇာသုံးစွဲမှုဖြင့်တင်ခြင်းနှင့် ရေသွင်းရာ တွင် ရေကိုပိုမို အသုံးပြုခြင်းတို့အား လုပ်ဆောင်ကြသည်။ ဤသို့မြေဩဇာနှင့် ရေတိုးမြှင့်သုံးစွဲမှုများရှိခြင်း ကြောင့် သီးနှံများကိုစားသုံးခြင်းမပြုမီ ရေဖြင့်ကောင်းစွာ မဆေးလျှင် ကျန်းမာရေးအပေါ် ဆိုးဝါးသော ထိခိုက်မှု များ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။
- **အခိုးအငွေများနှင့်အဆိပ်ရှိသောအနံ့များသည် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းခွင်များအနီးနေထိုင်ကြသော ရပ်ရွာအသိုင်း အဝိုင်းအတွက် စိုးရိမ်ပူပန်မှုဖြစ်စေသည်။** ဘိလပ်မြေထုတ်လုပ်မှုမှ အနံ့မဲ့အခိုးအငွေများနှင့် အနံ့ပြင်းသော ထုတ်လွှတ်မှုများနှင့် ထုံးကျောက်ကျင်းများမှ ဖောက်ခွဲမှုနှင့်ဆက်စပ်နေသော အဆိပ်ရှိသည့်အခိုးအငွေများ လုပ်ငန်းခွင်အနီးနေထိုင်သော လူထုအား ပူပန်မှုသို့မဟုတ်စိတ်အနှောက်အယှက်ဖြစ်စေသည်ကို သက်သေများ အဖြစ်ပြနိုင်သည်။ အကြီးစားရွှေတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းခွင်အနီးမှ ကျေးရွာအချို့တွင် နေထိုင်သူများက တစ်နှစ် ပတ်လုံး အနံ့ဆိုးများရရှိနေကြောင်း အထူးသဖြင့် မိုးအုံ့သောနေ့များတွင်ဖြစ်ကြောင်း ပြောပြခဲ့ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ သတ္တုတွင်းထုတ်လုပ်မှုများမှ အနံ့များသည် တစ်ခါတစ်ရံဆိုးရွားလွန်းသောကြောင့် ကလေးများမအိပ် နိုင်ကြကြောင်း သိရသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်က စပါးခင်းများပေါ်သို့ မီးခိုးမှုတ်သဖြင့် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဖြစ်ရပ် ၂ ခုကို လည်း ဒေသခံများကပြောပြကြသည်။ လယ်ကွင်းများခြောက်သွေ့သွားခြင်းနှင့် လယ်ကွင်းများ အနီရောင်ဖြစ် သွားခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ မီးခိုးငွေ့များမှာ အဆိပ်သင့်သည်ဟုယူဆခဲ့ကြသည်ဟုပြောဆိုခဲ့ကြသော လယ်သမား နှစ်ဦးအား ရွှေသန့်စင်စက်ရုံ လည်ပတ်သည့်ကုမ္ပဏီက အလျော်ပေးခဲ့သည်။

ရေနှင့်စွန့်ပစ်ပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲမှု

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ အန္တရာယ်ကင်းသော သောက်ရေနှင့် ရေဆိုးနုတ်စနစ်ရရှိခွင့်၊ ပြည့်စုံသော လူနေမှုအဆင့် အတန်းတစ်ခုရရှိခွင့်၊ အမြင့်ဆုံးထိန်းသိမ်းထားနိုင်သည့် ရုပ်ပိုင်းနှင့်စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး အဆင့်အတန်းရရှိခွင့်။

■ **ဓာတုစွန့်ပစ်ပစ္စည်းနှင့်စက်မှုလုပ်ငန်းများမှရေဆိုးများသည် မြစ်များနှင့်မြေအောက်ရေတို့အား ဓာတ်ပြုပျက်စီးစေသည်။** အရွယ်အစားအမျိုးမျိုးရှိသော ရွှေတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းတိုင်းသည် မြေအောက်ရေများ၊ အများသုံး ရေတွင်းများ၊ မြစ်များ၊ ချောင်းများနှင့်ရေအိုင်များအပါအဝင် ရေအရင်းအမြစ်များအား ဓာတ်ပြုပျက်စီးစေကြောင်း တွေ့ရသည်။ ချောင်းများနှင့်မြစ်များသည် ရွှေလုပ်ငန်းများမှ ပြဒါးနှင့်ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်တို့ကြောင့် ညစ်ညမ်းသည်ကို တွေ့ရပြီး၊ တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှု ၊ သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော ခဲအနည် အနှစ်များသည် လူထု၏ရေအရင်းအမြစ်များကို ဓာတ်ပြုပျက်စီးစေခဲ့သည်ဟု ယူဆရသည်။ တရားဝင်လုပ်ကိုင် နေသော သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် တရားမဝင်နည်းလမ်းဖြင့် လုပ်ကိုင်နေသော နှစ်မျိုးစလုံးသည် ထို ကဲ့သို့သော ရေညစ်ညမ်းမှုကို ဖြစ်စေပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်သည့် နေရာများတွင် တွင်းများကို မြေအောက်ရေရောက်သည်အထိ တူးဖော်ကြရာ မြေအောက်ရေများသည် သတ္တုတွင်းများထဲသို့ စီးဝင်ကုန်ကြသည်ဟု (ရွာသားများနှင့်/သို့မဟုတ် သတ္တုတူးဖော်သူများက) ပြောပြကြသည်။ ပြဒါးနှင့်ရိုဖန်ရုံခါ အခြားဓာတုပစ္စည်းများကို သတ္တုတွင်းထဲတွင် အသုံးပြုကြ၍ သတ္တုတွင်းမှစီးထွက်ရေများနှင့်ဆေးကြောပစ် သောကြောင့် စွန့်ပစ်မြေစာများသည် မြေအောက်ရေကို ညစ်ညမ်းစေသည်ဟု ယူဆရသည်။ တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ် များမှ အများသုံးရေတွင်းအချို့တွင် စမ်းသပ်မှုများပြုလုပ်ခဲ့ရာ ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်နှင့်အာဆင်နစ်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး၊ ဖြစ်ရပ်အချို့တွင်ပါဝင်နှုန်းမှာ အမျိုးသားပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အရည်အသွေး (ထုတ်လွှတ်မှု) တွင် အမြင့်ဆုံးခွင့် ပြုထားသည့်ပမာဏထက် ပိုလွန်နေသည်။⁴⁵¹ ထိုစိုက်ခံရသော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ပြောပြချက်များအရ ထိုညစ်ညမ်းမှုများကို သတ်မှတ်အချိန်အတိုင်းအတာအတွင်း ကုစားမှုပေးသည့် နောက်ဆက်တွဲ လုပ်ဆောင်ပေး မှုများကိုတာဝန်ယူမှုရှိစွာ သတ်မှတ်လုပ်ဆောင်သော ကုမ္ပဏီတစ်ခုမှမရှိပါ။ ကုမ္ပဏီတစ်ခု၏ဖြစ်ရပ်တွင် နောက် ဆက်တွဲ လုပ်ဆောင်ပေးမှု လုံးဝမရှိပါ။ အကြီးစား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းခွင်တစ်ခု၌ သတ္တုဆင့်တက်သန့်စင်မှုမှ ထွက်လာသော ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်ပါဝင်သည့် စွန့်ပစ်ရေများသည် စပါးခင်းထဲသို့စီးဆင်းသွားပြီး ကျွဲနွားများအား သံသယဖြစ်ဖွယ် ဆိုင်ယာနိုက်ဒ်အဆိပ်သင့်မှုဖြစ်စေသည်။ အချို့လူမှုအသိုင်း အဝိုင်းများကမူ ၎င်းတို့နေထိုင်သော ကျေးရွာများကိုဖျက်ဆီးရန် ခြိမ်းခြောက်နေသော ထိုညစ်ညမ်းမှုများနှင့်ပတ်သက်ပြီး အချို့ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း များရှိ လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏မကျေနပ်ချက်များကို ကုမ္ပဏီသို့ တိုင်ကြားခဲ့ကြသည်။ အချို့ဖြစ်ရပ်များ တွင် သောက်ရေများသည် ကုမ္ပဏီ၏လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များကြောင့် ဓာတ်ပြုပျက်စီးကာ ဆိုင်ယာနိုက် ဒ်သို့မဟုတ်အာဆင်နစ်ပါဝင်နေကြောင်းအစိုးရအာဏာပိုင်များကတွေ့ရှိသည်။ ရေအရင်းအမြစ်ထိခိုက်မှုအတွက် အစားထိုးနည်းလမ်းဖြင့် ဖြေရှင်းပေးခြင်း မရှိပါ။

■ **ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများသည် ရေလမ်းကြောင်းများနှင့်နီးကပ်လွန်းသည်။** MCRB ကွင်း ဆင်းလေ့လာမှုများအရ ခွင့်ပြုထားသောဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် တရားမဝင်ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှု လုပ်ငန်းများနှစ်မျိုးစလုံးတွင် ရေစီးကြောင်းများ၊ မြစ်ဝှမ်းများ၊ မြစ်များအနီးနှင့်၎င်းတို့၏အတွင်းတွင် တွေ့ရသည်။ ဥပမာ အချို့သောလက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားရွှေတူးဖော်ထုတ်လုပ်နေသော နေရာများတွင် ကြီးမား ကျယ်ပြန့်သော မြစ်အခြေပြု ရွှေတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နေသည်ကို ကွင်းဆင်းသုတေသနမှ ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၆ သို့မဟုတ် ၂၀၁၈ အဆိုပြုသတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများတွင် လုံးဝပိတ်ပင် တားမြစ်ခြင်း မျိုးမရှိပါ။ သို့သော် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတွင် ၂၀၁၆ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးအစိုးရသည် အနည်းဆုံး မြစ်

451 အချက်အလက်များမရှိသဖြင့် အာဆင်နစ်မြင့်မားနေမှုမှာ ကုမ္ပဏီလုပ်ငန်းများ၏ တိုက်ရိုက်အကျိုးဆက်ကြောင့်ဖြစ်ရသည် သို့မဟုတ် ဒေသမြေဓိလွှာ တွင် သဘာဝအလျောက် အာဆင်နစ်ပါဝင်မှုနှုန်း မြင့်မားမှုသည် အကြောင်းအရင်း၏စိတ်တစ်ခုဖြစ်သည် သို့မဟုတ် ဤသည်ပင် အဓိကအကြောင်းအရင်း ဖြစ်သည် စသည်ဖြင့် MCRB အနေဖြင့် ရတီပြတ်သက် သေမပြနိုင်ပါ။

ကမ်းပါးများနှင့်ချောင်းများမှ ပေ ၁၀၀၀ နှင့် စပါးစိုက်မြေများမှ ပေ ၈၀၀ အကွာအတွင်း သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများ မပြုလုပ်ရန် သတ်မှတ်ပြဌာန်းခဲ့သည်။⁴⁵² သို့သော် MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအရ ယင်းသတ်မှတ်ချက် များကို မလိုက်နာမှုများအား မြို့နယ် ၃ ခုတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်တွေ့ရသည်။ ဥပမာအနေနှင့် ဒေသအာဏာပိုင် များသည် ၁၉၉၆ မြန်မာ့သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေကိုချိုးဖောက်၍ ချောင်းနယ်နိမိတ်အတွင်း သတ္တုတူးဖော်ခွင့် ပြုမိန့်ကို ထုတ်ပေးခဲ့သည့် သာဓကများကိုလည်းတွေ့ရသည်။ အခြားနယ်မြေများတွင် မြစ်အခြေပြု သတ္တုတူး ဖော်ထုတ်လုပ်မှုကိုတားမြစ်သည့် ဒေသဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်များ၏ သာဓကများရှိသည်။ ရေစီးကြောင်းများ အတွင်း သတ္တုတူးဖော်မှုမှာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းနယ်ပယ်၏ အပြင်ဘက်တွင် တည်ရှိနေပြီး ရေရှည်မခံသော ရေအခြေပြု သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုအလေ့အကျင့်များသို့ ဦးတည်နေသည်ကိုတွေ့မြင်ရသည်။ ယင်းအတွက် နမူနာတစ်ခုမှာ ရွှေနန်းသိုက်တစ်ခုကို ဖုန်းလွှမ်းနေသော ရေကန်ကြီးနှစ်ခုအတွင်းမှ အနည်အနှစ်များ စုပ်ယူ ခြင်းနှင့် ပြဒါးနှင့်ဆိုင်ယာနိုဒ်အသုံးပြုမှုတို့ကြောင့် ရေထုညစ်ညမ်းမှုဖြစ်စေပြီး ကန်၏လက်ကျန် ငါးများကိုလည်း ဆုံးရှုံးသွားသည်။ မြစ်ချောင်းမဟုတ်ဘဲ ရေကန်ဖြစ်နေကာ ရေကန်များမှသတ္တုတူးဖော် ထုတ်လုပ်မှုအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများမရှိသောကြောင့် ရေကန်များမှ ရွှေတူးဖော်ထုတ်ယူခြင်းကို ဟန့်တားရန် အခွင့်အာဏာ မရှိကြောင်း ME-2 မှတာဝန်ရှိသူများက ဆိုပါသည်။

■ **ခဲမဖြူတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများမှ စွန့်ပစ်သောအနည်များကြောင့် ရေလမ်းကြောင်းများတွင် အနည် အနှစ်များထစေသည်။** နေရာအချို့တွင် အနည်းအနှစ်များကြောင့် ရေလမ်းကြောင်းများကျဉ်မြောင်းသွားခြင်း နှင့် ချောင်းငယ်များ လမ်းကြောင်းပြောင်းလဲစီးဆင်းခြင်းတို့ ဖြစ်ပွားကြောင်း ဒေသခံများက ပြောပြကြသည်။ ထို့အပြင်ဒေသအချို့၌ မြစ်အခြေပြု ရွှေနန်းသိုက်များတူးဖော်ရန် ရေအောက်ဖောက်ခွဲမှုများသည် မြစ်ကြမ်းပြင် ၏နန်းနှစ်များကို ထပ်တလဲလဲမွှေနှောက်သဖြင့် မြစ်ရေမှာ ရေနေသက်ရှိတို့ရှင်သန်ပေါက်ဖွားရန် မသင့်လျော် တော့ပေ။ ချောင်းငယ်များ ညစ်ပတ်လာကြောင်းဒေသခံများက မှတ်ချက်ပြုကြသည်။ နေရာအချို့တွင် စမ်း ချောင်းများအတွင်း ယခင်က ငါးဖမ်းနိုင်ကြသော်လည်း သတ္တုတွင်းမှ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းနှင့် အနည်အနှစ်တို့ကြောင့် ငါးလက်ကျန်ကုန်ခမ်းကုန်ပါပြီဟု ရွာသားများကဆိုပါသည်။ အကြီးစားခဲမဖြူ တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုတစ်ခုစတင် လုပ်ငန်းလည်ပတ်၍ တစ်နှစ်အတွင်းတွင် ဖော်ပြပါဖြစ်ရပ်မျိုး ဖြစ်ပွားခဲ့ဖူးသည်။ အကြီးစားရွှေ သတ္တုတွင်းတစ်ခု အနီးတွင်နေထိုင်ကြသောလူတစ်စုကလည်း ကုမ္ပဏီ၏လုပ်ငန်းများကြောင့် ၎င်းတို့စပါးခင်းရေသွင်းခြင်း၊ ငါးဖမ်း ခြင်းနှင့် ခြံမွေးတိရိစ္ဆာန် သောက်ရေတို့အတွက် အသုံးပြုသော ချောင်းငယ်တစ်ခုမှာ လမ်းကြောင်းပြောင်းလဲစီး ဆင်းသွားခြင်းတို့ ဖြစ်ပွားကြောင်းပြောဆိုကြပါသည်။ ကုမ္ပဏီက ဤပြဿနာကို နောက်ပိုင်းတွင် တရားသဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့သဖြင့် ထိခိုက်မှုကိုအတိုင်းအတာတစ်ရပ်အထိ ပြန်လည်ကုစားနိုင်ခဲ့သည်။ ၎င်းသည် ထိုနယ်မြေ အတွင်းရှိ ရေရရှိမှုကို လျော့နည်းသွားခြင်းမျိုးမရှိသော်လည်း သဘာဝအခြေအနေများကို ရုတ်တရတ်ပြောင်းလဲ သွားသောကြောင့် စိတ်မချမ်းသာမှုများဖြစ်စေသည်ဟု ဒေသခံပြည်သူများက ပြောကြသည်။ အဆိုပါကုမ္ပဏီ အနေဖြင့် နောက်ပိုင်းတွင် ဤပြဿနာများနှင့်ပတ်သက်ပြီးခံစားရသော နှစ်နာမူအချို့ကို အတိုင်းအတာတစ်ခု အထိ ကုစားပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။

■ **ပြည့်စုံလုံလောက်မှုမရှိသော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်။** နေရာအချို့တွင်စွန့်ပစ်ပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲမှုမှာ ပြဿနာ တစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ အထူးသဖြင့် ရွှေကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းသတ္တုတူးဖော်ရေးအလုပ်သမားများ စုပြုံ ရောက်ရှိလာသောနေရာများတွင် မိလ္လာ၊ ရေဆိုးစနစ်မှာ ပြဿတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းမှ ခွင့်ပြု ပေးထားသော အလုပ်သမားတန်းလျားများတွင် လူအများစုမှာ အမှိုက်သိမ်းစနစ်များမရှိကြသဖြင့် ပြည့်စုံလုံ လောက်မှုမရှိသော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အချို့သော ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများက မပြည့်စုံမလုံလောက်သော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းစီမံခန့်ခွဲမှုအလေ့အကျင့်များသည် ၎င်းတို့၏သောက်ရေကို ဓာတ်ပြု ပျက်စီးစေခဲ့သည်ဟု သံသယရှိကြောင်းဆိုပါသည်။ သို့သော် ရေရယူသုံးစွဲရာနေရာများကို စမ်းသပ်စစ်ဆေးမှု မရှိဘဲ ၎င်းအဆိုမှန်ကန်သည် သို့မဟုတ် မည့်သည့်အတိုင်းအတာ အထိမှန်ကန်သည်ကို ၎င်းတို့အနေဖြင့်

452 MCRB ၏ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး အစိုးရအရာရှိများနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ၊ ၂၀၁၆

အသေအချာ မသိပေ။ ယခင်အသုံးပြုခဲ့သော အများသုံးရေတွင်းများအစား တခြားနည်းလမ်းအဖြစ်ရေသန့်ဗူးများကို ဒေသခံအချို့ ပြောင်းလဲသုံးစွဲကြသည်။ သို့သော် ငွေကြေးမပြည့်စုံသူများမှာ ထိုသို့မရွေးချယ်နိုင်သဖြင့် ဓာတ်ပြုပျက်စီးနေသည်ဟု ထင်ရသောရေကိုပင် ဆက်လက်သောက်သုံးနေရသည်။ အမှိုက်များစုပုံမှုသည် အနယ်အနစ်များဖြင့် ရေစီးကြောင်းများပိတ်ဆို့ မှုဖြစ်စေသောဖြစ်ရပ်များကို သတ္တုတွင်းတည်ရာနေရာအများအပြားတွင်တွေ့ရသည်။ မုတ်သုန်ရာသီတွင် ရေလမ်းကြောင်းများကျဉ်းမြောင်းမှုသည် အန္တရာယ်အလားအလာကို မြင့်တက်စေပြီး ရေကြီးရေလျှံမှုကို ပိုမိုပြင်းထန်စေသည်။

■ **ခြောက်သွေ့ရာသီတွင် အထူးသဖြင့်ပို၍သိသာသော သောက်သုံးရေမလုံလောက်မှုသည် ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုကြောင့် ပို၍ဆိုးဝါးလာသည်။** ခဲမဖြူနှင့်ရွှေတူးဖော်ထုတ်လုပ်သောကုမ္ပဏီအမျိုးအစား နှစ်မျိုးစလုံးမှာ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့်ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်းတို့အတွက် သောက်သုံးရေနှင့်စိုက်ခင်းရေ သွင်းခြင်းတို့အတွက် အသုံးပြုသောရေရင်းမြစ်တစ်ခုတည်းကိုပင် မကြာခင်ကမှီခိုနေရသည်ကို ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွင် တွေ့ရှိရသည်။ ဤအလေ့အကျင့်သည် ခြောက်သွေ့ရာသီ၌ ကုမ္ပဏီများ၊ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများ၊ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများအကြားတွင် ရေနှင့်ပတ်သက်သော ပဋိပက္ခများ ကြီးထွားစေကြောင်းသိရသည်။ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုနှစ်ခုစလုံးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သောက်သုံးရေမလုံလောက်မှုမှာ ဒေသခံများရင်ဆိုင်နေရသော ရေရှည်ပြဿနာဖြစ်၍ တစ်ခါတစ်ရံ နှစ်ပေါင်းများစွာကြာမြင့်သည်။ သာဓကအားဖြင့် ခဲမဖြူတူးဖော်ထုတ်လုပ်နေသောနယ်မြေတစ်ခုတွင်ပတ်ဝန်းကျင်မှ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများသည်စိုက်ပျိုးရေးအတွက်ရေသွင်းခြင်းနှင့် တိရစ္ဆာန်မွေးမြူခြင်းတို့အတွက် ယခင်က ချောင်းရေကို အားကိုးခဲ့ရသည်။ သို့သော် ချောင်းထဲတွင် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်နေသဖြင့် ချောင်းရေမှာ အမှီပြုရန်မဖြစ်နိုင်တော့ဘဲ ဒေသခံလယ်သမားများမှ တောင်ကျစမ်းရေကိုသာ အားထားကြရတော့သည်။ သို့သော်လည်း ပိုမိုအရွယ်အစားကြီးမားသော သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီတစ်ခုမှာ ၎င်း၏လုပ်ငန်းများအတွက် ယင်းစမ်းရေကိုသာအသုံးပြုနေရာ ဒေသခံလူထုနှင့် ကုမ္ပဏီမျှဝေသုံးစွဲမှုကြောင့် ခြောက်သွေ့ရာသီ ရေပြတ်လပ်ခြင်းဟူသော ထိခိုက်မှုအကျိုးဆက် ဖြစ်စေသည်။ အကြောင်းရင်းများထဲမှတစ်ခုမှာ ကုမ္ပဏီအများအပြားမှာ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းကို သောက်ရေထောက်ပံ့ပေးနေကြောင်းတွေ့ရသဖြင့် ၎င်းမှာရေရှားပါးမှုအလားအလာကို သိမြင်နားလည်မှုကို ညွှန်ပြနေသည်။ ကုမ္ပဏီများက လူထုကိုသောက်ရေပေးဝေနေရသော နေရာများတွင် လူထုမှ သောက်ရေနှင့်သုံးရေ လုံလုံလောက်လောက်ရရှိရန် အခွင့်အလမ်းမရှိကြသေးကြောင်း တင်ပြပြောဆိုကြပါသည်။

■ **အများပြည်သူနှင့်သက်ဆိုင်သောရေကို အသုံးပြုခြင်းအား ထုတ်ဖော်ပြောကြားရန်နှင့် ရေခွန်ပေးဆောင်ရန် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတိုင်း မလိုက်နာမှု။** အကြီးစားသတ္တုလုပ်ငန်းအချို့သည် ၎င်းတို့အလုပ်များအတွက် ရေရယူသုံးစွဲမှုအား ဒေသအာဏာပိုင်များထံမှခွင့်ပြုချက်ရယူရန် ထုတ်ဖော်ပြောကြားမှု မရှိကြကြောင်း တွေ့ရှိရ၍ ယင်းမှာရေသုံးစွဲမှုအတွက် အခွန်ကောက်ခံခြင်းအား ရှောင်နိုင်ရန်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆရသည်။ ဤသည်မှာ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေမှ ရေရယူမှုနှင့် အသုံးပြုမှုအား သက်ဆိုင်ရာပြည်သူ့အာဏာပိုင်အား အကြောင်းကြားရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက်ကို ဖောက်ဖျက်ခြင်းဖြစ်၍ ရေအသုံးပြုမှုကိုစောင့်ကြပ်စစ်ဆေးရန်နှင့် အုပ်ချုပ်ရန် အစိုးရအာဏာပိုင်များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို ရှုပ်ထွေးစေသည်။

မြေအရည်အသွေး နိမ့်ကျလာခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ပြည့်စုံလုံလောက်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်းရရှိခွင့်၊ ရုပ်ပိုင်းနှင့်စိတ်ပိုင်း ကျန်းမာရေးအမြင့်ဆုံးထိန်းသိမ်းထားနိုင်သော စံနှုန်းများ ရရှိခွင့်။

■ **မြေလွှာတိုက်စားခြင်းနှင့်ညစ်ညမ်းမှုကြောင့် နေရာအနှံ့အပြားတွင် စိုက်ပျိုးမြေများအား သိသိသာသာ ထိခိုက်ပျက်စီးမှု ဖြစ်ပေါ်စေသည်။** သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော လုပ်ငန်းတည်နေရာများတွင် သတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်

ငန်းများကြောင့် စိုက်ပျိုးမြေပျက်စီးမှုဖြစ်စေသော သာဓကများရှိနေသည်။ လုပ်ငန်းတည်ရာတစ်နေရာတွင် လယ်သမားတစ်ဦးသည် ၎င်း၏စိုက်ပျိုးမြေတစ်ပိုင်းအား တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်သော လုပ်ငန်းငယ်တစ်ခုကို အငှားချထားခဲ့သည်။ ယင်းသတ္တုတွင်းငယ် ပိတ်သိမ်းပြီးသောအခါ ထိုမြေတွင် သံပုရာပင်များ ပြန်လည် စိုက်ပျိုးရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ သို့သော် မြေဆီလွှာမှာ ရေတိုက်စားခြင်းခံခဲ့ရပြီး မည်သည့်အပင်မျှ စိုက်ပျိုး၍မရနိုင် တော့ကြောင်း မြေပိုင်ရှင်မှပြောပြခဲ့သည်။ စွန့်ပစ်ကျောက်နှင့် မြေစာပုံများကြောင့် မြေပြိုနိုင်သည့် အန္တရာယ် အလားအလာနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော် ထုတ်လုပ်သည့်နေရာများတွင် ဟင်းလင်းပွင့်တူးထားသော သတ္တုတွင်းကြီးများ ဘေးချင်းကပ်လျက် အစုအဝေးလိုက် ရှိခြင်းများသည် ပိုမိုဆိုးရွားလာကြောင်း ဒေသခံများ၏ တင်ပြချက်ကို စုပေါင်းထိခိုက်မှုများအဖြစ် လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ထိုသို့သော အကြောင်းရင်းများမှာ မှတ်သုန် ရာသီတွင် မိုသည်းထန်စွာရွာသွန်းမှုများ၊ မြေငလျင်နှင့်တုန်ခါမှုများ ပုံမှန်ဖြစ်ပွားမှုတို့ကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားလာသည် ဟု သိရှိရသည်။

■ **အပေါ်ယံမြေဆီလွှာ စီမံခန့်ခွဲမှု။** အပေါ်ယံမြေဆီလွှာထိခိုက်မှုများတွင် မြေကျစ်ခြင်း၊ မြေသားဖွဲ့ စည်းပုံဆုံးရှုံးခြင်း၊ အာဟာရဓာတ်များဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်းနှင့် မြေဆီလွှာတွင်ဓာတ်ဆားများ ပါဝင်ကြ၍ ၎င်းတို့အားလုံးသည် မြေသား၏မြေဩဇာကြွယ်ဝမှုကို လျော့နည်းစေသည်။ သီးနှံနှင့်မြေတို့ကို ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများနှင့်တကွ ရေကန်များ ထိခိုက်ပျက်စီးမှုဖြစ်စေခဲ့သော အပေါ်ယံမြေဆီလွှာဖယ်ရှားမှုကို လုပ်ငန်းခွင်အချို့တွင် တွေ့ရသည်။ မြေသားကိုဖယ်ရှားပြီး စိုက်ပျိုးမြေများပေါ်တွင် စုပုံလိုက်သောအခါ အနာဂတ်တွင် သီးနှံစိုက်ပျိုးရန် မသင့်လျော်တော့ပေ။ အကြီးစား ရွှေတူးဖော်ထုတ်လုပ်သောကုမ္ပဏီတစ်ခုတည်းသာ အပေါ်ယံမြေလွှာကို ရေဖျန်းခြင်းနှင့် ပြုပြင်စီမံခြင်းပြုလုပ်သည်ကို ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအဖွဲ့က တွေ့ရသည်။ သို့သော် ဆောင်ရွက်ချက်၏ ထိရောက်မှုကိုမသိရပေ။ ရွှေတူးဖော်ထုတ်လုပ်သောဒေသတစ်ခုမှ မြို့နယ်အဆင့် သစ်တောဦးစီးဌာန ၏ပြောကြားချက်အရ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် မြေကိုပြန်လည်ထူထောင်သင့်၍ သစ်ပင်များပြန်လည်စိုက်ပျိုးသင့်သော်လည်း ကုမ္ပဏီအများစုမှာ ညွှန်ကြားချက်ကို မလိုက်နာကြောင်းသိရသည်။

■ **ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုအတွက် မြေအငှားချသည့်ကာလတိုတောင်းခြင်းသည် ရေရှည်အကျိုး အမြတ်မဖြစ်သော ဓာတ်သတ္တုစမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း အလေ့အကျင့်များကိုဦးတည်စေသည်။** ဒေသတစ်ခုတွင် အသေးစား ရွှေတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုခွင့်ပြုမိန့်များအား ဧက ၂၀ အကျယ်ရှိသောမြေတွင် တစ်နှစ်လုပ်ကိုင်ခွင့်ဖြင့်ထုတ်ပေးခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဤတွင်ခွင့်ပြုမိန့်ရသော အသေးစားသတ္တုတူးဖော်သူများက မြေအကျယ်အဝန်းမှာ ခွင့်ပြုထားသောအချိန်အတွင်း ၎င်းတို့ ထိထိရောက်ရောက်အသုံးပြု နိုင်သည်ထက် ကျယ်ဝန်းနေကြောင်း ဆိုပါသည်။ ခွင့်ပြုကာလတိုတောင်း၍ ခွင့်ပြုကာလနှင့်နှိုင်းစာလျှင် ကျယ်ဝန်းသော မြေကွက်များခွင့်ပြုခံရသော ကုမ္ပဏီများ၏ အဆိုအရ ယင်းသို့ခွင့်ပြုခြင်းမှာ မြေကွက်တစ်ကွက်လုံးပေါ်တွင် ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေမှုဖြစ်စေလျက် လုပ်ကွက်တစ်ခုလုံးတွင်ရှိသည့် မြေဆီလွှာကိုပျက်စီးစေသည် ဟုသိရသည်။ အချို့ဒေသများမှ အသေးစားရွှေတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုကုမ္ပဏီများအဆိုအရ ဓာတ်သတ္တုစမ်းသပ်တိုင်းတာသည့် အချက်အလက်များမရှိခြင်းသည် ကုမ္ပဏီငယ်လေးများ ဓာတ်သတ္တုကို ထိထိရောက်ရောက် ထုတ်ယူနိုင်ရန်ခက်ခဲစေ၍ သတ္တုသိုက်၏အရွယ်အစား၊ ပုံသဏ္ဍာန်၊ တည်နေရာတို့နှင့် ပတ်သက်သောအချက်အလက်များကြိုတင်ရရှိနိုင်ပါက ထိခိုက်မှုရှိနိုင်သော မြေပမာဏထက် ပိုမိုကျယ်ဝန်းသော မြေပမာဏအပေါ် ဆိုးရွားစွာ ပိုမိုထိခိုက်စေသည်ဟု သိရသည်။

ဆူညံသံနှင့် တုန်ခါမှု

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ရုပ်ပိုင်းနှင့်စိတ်ပိုင်းကျန်းမာရေး အမြင့်ဆုံးထိန်းသိမ်းထားနိုင်သော စံနှုန်း ရရှိခွင့်။

- **ဖောက်ခွဲမှုနှင့် ယန္တရားများအသုံးပြုမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆူညံမှုနှင့်တုန်ခါမှု။** သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော အသေးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းခွင်တိုင်းနီးပါးတွင် စက်ယန္တရားကြီးများကို တရားဝင်သတ်မှတ်ချက်များထက် ပို၍ သုံးစွဲနေကြောင်း MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအဖွဲ့က မျက်မြင်တွေ့ရှိခဲ့သည်။ သို့မဟုတ် သံသယဖြစ်ခဲ့သည်။ မြေတူးခြင်း၊ ဖောက်ခွဲခြင်းနှင့်ကြိတ်ခွဲခြင်းလုပ်ငန်းများမှ ဆူညံသံတို့အပြင် များစွာသုံးစွဲလာသော ယာဉ်အသွားအလာများနှင့် ယာဉ်ကြီးများ ကုန်တင်ကုန်ချလုပ်ငန်းတို့မှဆူညံသံများကို ဆိုးရွားသောထိခိုက်မှုများအဖြစ် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများက သာဓကများအဖြစ်ဖော်ညွှန်းကြသည်။ လုပ်ငန်းတည်ရာနေရာအချို့တွင် လူထုမှာ မြေပေါ် သို့မဟုတ် မြေအောက်ဖောက်ခွဲမှုများအတွက် ကြိုတင်သတိပေးမှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဖောက်ခွဲမှုအတွက် အချိန်ဇယားကိုကုမ္ပဏီမှ ကပ်ထားခြင်းမရှိဟု ဆိုသည်။ သတ္တုတွင်းမှ ဖောက်ခွဲမှုကြောင့် ၎င်းတို့၏အိမ်များ ပြိုနိုင်ကြောင်း ကျေးရွာသားများက ပြောပြကြသည်။

သစ်တော အရင်းအမြစ်များ ဆုတ်ယုတ်ပျက်ဆီးခြင်းနှင့်ယုတ်လျော့လာခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ပြည့်စုံလုံလောက်သောလူနေမှုအဆင့်အတန်းရရှိခွင့်။

- **သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများအတွက် သစ်တောများရှင်းလင်းခြင်းသည် သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုဆုံးရှုံးခြင်းအတွက် အကြောင်းအရင်းဖြစ်စေသည်။** သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော လုပ်ငန်းခွင်တည်ရာနေရာများတွင် သစ်တောဖြုန်းတီးခြင်းသည် သတ္တုတွင်းနှင့်ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်း ဆောင်ရွက်မှုမြေနေရာများအတွက် သစ်တောရှင်းလင်းခြင်းနှင့် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရန်မဖြစ်နိုင်ခြင်းနှင့် တစ်ခါတရံ စီမံကိန်းအတွက်အသုံးပြုရန် တရားမဝင်သစ်ထုတ်လုပ်မှုတို့ကြောင့် ဖြစ်စေသည်ဟုသိရှိရသည်။ သတ္တုတူးဖော်သောကုမ္ပဏီတစ်ခု၏ခန့်မှန်းချက်အရ ၎င်းတို့သတ္တုကုမ္ပဏီများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေသော နေရာများတွင် ၇၀%သော သစ်တောခြုံလွှမ်းမှုသည် ဆုံးရှုံးခံထားရပြီးဖြစ်ကြောင်းပြောသည်။ အခြားနယ်မြေတွင် သတ္တုဆင့်တက်သန့်စင်မှု လုပ်ငန်းများအတွက် လောင်စာပြုလုပ်ရန် သစ်အကြီးအကျယ် ထုတ်လုပ်မှုနှင့်ဆက်စပ်သော သစ်တောဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးမှုသည် ဒေသ၏ တိုင်းရင်းဆေးဖက်ဝင်အပင်များ ရယူနိုင်ခွင့်အား နည်းပါး သွားစေခဲ့ကြောင်းတွေ့ရှိရသည်။ မြေအောက်ဒေါက်တူးသောသတ္တုတွင်းများတည်ဆောက်ရန် သစ်ခုတ်ထွင်မှုသည် သတ္တုအကြီးအကျယ်တူးဖော်သည့် နယ်မြေများတွင် သစ်တောပြုန်းတီးမှုဖြစ်စေသော အကြောင်းအရင်းများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများက တင်ပြကြသည်။ ထို့အပြင် ရွှေဆင့်တက်သန့်စင်ရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း ဘိလပ်မြေထုတ်လုပ်ရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း ထုံးကျောက်များမီးရှို့ခြင်းသည် သစ်တောမှသစ်များကို အမြောက်အများကုန်ဆုံးစေကြောင်းတွေ့ရသည်။ များသောအားဖြင့် တရားမဝင် ပုံစံမျိုးဖြစ်ကြသည်။ စွမ်းအင်ထုတ်ယူသုံးစွဲရန်အတွက် ကျောက်မီးသွေးအား လိုင်စင်မရှိသောရောင်းချသူများမှ ဝယ်ယူခြင်းနှင့် အကြီးစားသတ္တုလုပ်ငန်းများအနေဖြင့် စွမ်းအင်သုံးစွဲမှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး အခြားစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့်အညီ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများက လောင်စာနှင့်မီးသွေးအတွက် သစ်ခုတ်မှုကိုပုန်မုများရှိကြောင်း ဖော်ပြကြပြီး၊ သစ်တောများမှာလည်း အလျင်အမြန်နှုန်းထားဖြင့် ကျဆင်းလာခဲ့ပါသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအဖွဲ့များ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများတွင် ချက်ပြုတ်ရန်လောင်စာ၊ အမဲလိုက်ကွင်းများ၊ ဆေးဘက်ဝင်အပင်များနှင့် ဆေးပေါ့လိပ်ကဲ့သို့သော သောက်သုံးရန်နှင့်ရောင်းချရန် ထုတ်ကုန်များအတွက် သွင်းအားစုစသည်တို့မှာ သစ်တောကပေးသော ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အကျိုးကျေးဇူးများဖြစ်သည်။ လောင်စာရင်းမြစ်များနှင့် ဆေးဘက်ဝင်အပင်များ အပါအဝင်

ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှု အမျိုးအစားအချို့ ရရှိနိုင်မှုနှင့် ရယူနိုင်ခွင့်တို့မှာ လျော့နည်းသို့မဟုတ် ကွယ်ပျောက်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်ဟု လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းမှပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ သိမှတ်ရသည်။

■ **ရွှေဆင့်တက်သန်စင်မှုအတွက် ထုံးမူန့်ထုတ်လုပ်မှုမှာ ထင်းများအမြောက်အများလိုအပ်သဖြင့် သစ်တော ပြုန်းတီးမှု၏ အကြောင်းရင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။** ဒေသတစ်ခုတွင် အကြီးစားရွှေမိုင်းတစ်ခုအတွက် ထုံးများသွင်းနေ သော လုပ်ငန်းတစ်ခုမှာ ၁၉၉၁ ခုနှစ်ကတည်းက တရားမဝင်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ ယခင် သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာနမှ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးပိုင်ဆိုင်သည့် ယင်းလုပ်ငန်းကို မြို့နယ်သစ်တောဦးစီးဌာနမှခွင့်ပြုချက် ဖြင့် ခရိုင်အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနမှ ထုံးကျောက်ထုတ်ယူမှုနှင့် ထင်းခုတ်ယူခွင့်များ တစ်ပေါင်းတစ်စည်း တည်းခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ထုံးဖိုကြီး ၅ ဖိုဖြင့် လုပ်ကိုင်လျက်ပိုင်ရှင်မှာ တစ်နှစ်လျှင် ထုံးတန်ချိန် ၂၀၀ ထုတ်ယူလျက် ထင်းတန်ချိန် ၅၀၀ ခုတ်လှဲသည်ဟု သိရှိရသည်။ လုပ်ငန်းပိုင်ရှင်က အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနသို့ ခွင့်ပြုခပေးခဲ့ရသည်ဟုဆို၏။ MRCB က ပမာဏများကို အတိအကျ မစိစစ်နိုင်ခဲ့ပါ။ ပိုင်ရှင်မှာ သတ္တုတွင်းဦးစီး ဌာနမှ အထက်တန်းအရာရှိကြီးတစ်ဦးနှင့် အရမ်းရင်းနှီးသောဆက်ဆံရေးရှိ၍ ၎င်းအရာရှိမှာ စံသတ်မှတ်ထား သော ခွင့်ပြုချက်များမရှိဘဲ လုပ်ငန်းများဆက်လက်လည်ပတ်ခြင်းရှိမရှိ ဆက်သွယ်မေးမြန်းလေ့ရှိကာ ဆက် လက်လုပ်ကိုင်နိုင်စေရန် ကူညီသည်ဟုသိရှိရသည်။ ထုံးဖိုကြီးများအတွက် လောင်စာထင်းများအလုံအလောက် ရရှိရန်မှာ အတော်ခက်ခဲနေပြီဖြစ်ပြီး လာမည့် ၂ နှစ်အတွင်း ဒေသတွင်း သစ်တောပြုန်းတီးမှုကြောင့် ၎င်း၏ လုပ်ငန်းများ ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နိုင်တော့မည်မဟုတ်ဟု မျှော်လင့်ကြောင်း ပိုင်ရှင်ကဆိုသည်။

■ **မကြာသေးမီက အကြီးစားစက်မှုတွင်းတွက် တူးဖော်သူများသည် သစ်တောရှင်းလင်းမှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကြီးမားသော ခြေရာအရင်းအမြစ် တစ်ခုဖြစ်သည်။** တွေ့ဆုံမေးမြန်းခံခဲ့ရသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ၏အဆိုအရ လက်လုပ် လက်စား သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများ အနှံ့အပြားရှိခဲ့သော်လည်း သစ်တောထိခိုက်ပျက်စီးမှုများမှာ အကြီးစားလုပ်ငန်းကြီးများကြောင့်ဖြစ်ပွားသော သစ်တောထိခိုက်ပျက်စီးမှုများသည် အသေးစားသတ္တုလုပ်ငန်း များကြောင့် ဖြစ်ပွားသော သစ်တောထိခိုက်ပျက်စီးမှုများထက် ပိုမိုသက်ရောက်မှုများရှိပါသည်။ စစ်တပ် လက်အောက်ခံကုမ္ပဏီများတွင် ပိုမိုဆိုးရွားသော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများရှိသည်ဟု လူထုနှင့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့ အစည်းများက ဆိုပါသည်။ MCRB၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအရ ဤကုမ္ပဏီများသည် အငြိမ်း စားစစ်တပ်ဝန်ထမ်း များကိုသာ အလုပ်ခန့်ထား၍ ၎င်းတို့မှာ ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုပညာ အလွန်နည်းပါးကြသဖြင့် လုပ်ငန်းများ ကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုမှာ ပိုမိုဆိုးရွားသွားသည်။

■ **သစ်တောဦးစီးဌာနမှ ကြီးကြပ်ခြင်းမရှိသောကြောင့် သစ်တောဥပဒေချိုးဖောက်မှုများ စစ်ဆေးနိုင်ခြင်းမရှိပါ။** သတ္တုတူးဖော် ထုတ်လုပ်ခွင့်တားမြစ်ထားသော သစ်တောမြေပေါ်တွင် သတ္တုတွင်းခွင့်ပြုမိန့်များပေးအပ်ထား သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ သာဓကအနေဖြင့်ပြရလျှင် သိပ်သည်းသော သို့မဟုတ် သက်တမ်းရှည်သော သစ်တောအား သစ်တောဦးစီးဌာန၏ သစ်တောကြိုးပိုင်းအဖြစ်မှ ဖယ်ထုတ်ရန် သစ်တောဦးစီးဌာနကပင် သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုကို မမှန်မကန် အစီရင်ခံခဲ့သည်။ အခြားနေရာတွင် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း တည်နေရာမှ သစ်ပင်ကြီးများအား တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် ထိခိုက်ပျက်စီးစေခဲ့သော်လည်း သစ်တောဦးစီးဌာနက ဒဏ်ငွေ မတပ်ခဲ့သည်မှာ အဂတိလိုက်စားမှုကြောင့်ဟု သိရှိရသည်။ တခြားဒေသတွင် တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းများ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် မြို့နယ်အဆင့် သစ်တောဦးစီးဌာနမှ အရာရှိများအား လာဘ်ပေးခဲ့သည်ဟု ရွာသားများကဆိုပါသည်။ ခဲမဖြူတူးဖော်ထုတ်လုပ်နေသည့် ဒေသတွင် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်နေသည့်မြေသည် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာန၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အောက်တွင်ရှိသဖြင့် သစ်တော ဦးစီးဌာနသည် သစ်တောပြုန်းတီးမှုနှင့်ပတ်သက်၍ တစ်လုံးတပါဒမျှမသိရှိကြောင်း ၎င်းတို့မှ MCRB ၏ ကွင်းဆင်း လေ့လာမှုအဖွဲ့ကိုပြောပြခဲ့သည်။ မြေပြန်လည်တည်ထောင်ရေးအတွက် ကုမ္ပဏီများကို ကူညီပံ့ပိုးရန် သစ်တော ဦးစီးဌာန၏ ကြိုးပမ်းမှုမည်မျှထိရောက်သည်မှာလည်း မသေချာပေ။ ခုတ်ထွင်းရှင်းလင်းထားသောမြေ နေရာများ တွင် သစ်ပင်များပြန်လည်စိုက်ပျိုးရေးကိုအားပေးရန် မြို့နယ်အဆင့် သစ်တောဦးစီးဌာနမှ မျိုးစေ့များနှင့်အပင်

များကို ရရှိခဲ့သည်ဟု ကုမ္ပဏီအချို့က ဆိုပါသည်။ အချို့ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် စိုက်ပျိုးထားသောသစ်ပင်များကို ခုတ်လှဲရန်နှင့်ထင်းအဖြစ်အသုံးပြုရန် အခွင့်အာဏာရရှိထားသည်ဟုဆိုသည်။ အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် ကုမ္ပဏီများသည် မျိုးစေ့များကို မူအရ အခကြေးငွေပေး ဆောင်စရာမလိုဘဲ ရကြသည်ဟု ယူဆရ၍ အခြားကုမ္ပဏီများကမူ ၎င်းတို့မှာ မြို့နယ်သစ်တောဦးစီးဌာနနှင့် ထူးခြားသောဆက်ဆံရေးရှိသဖြင့် မျိုးစေ့များ အလကားရကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။

လုပ်ငန်းခွင်နေရာပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းမှု

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရည်ညွှန်းချက်။ ပြည့်စုံလုံလောက်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်းရရှိခွင့်၊ မြေအိမ်ယာ အဆောက်အအုံရရှိခွင့်။

- **ကုမ္ပဏီများလုပ်ငန်းခွင်နေရာ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းမှုအစီအမံများ သို့မဟုတ် အလေ့အကျင့်များစီစဉ်ထားရှိမှုမရှိခြင်း။** သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော မည်သည့်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းခွင်မျှ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းမှုအတွက် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအမံများ စီစဉ်ထားရှိမှုမရှိပါ။ ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းများအတွက် အသုံးပြုခြင်းမရှိတော့သည့် လုပ်ကွက်များအပေါ်မှမြေကိုစနစ်တကျ ပြန်လည်တည်ထောင်သည့် မည်သည့်ပြုလုပ်မျိုးကိုမျှ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွင်မတွေ့ရပါ။ ၎င်းတွင် အပေါ်ယံမြေလွှာဖယ်ရှားခံထားရသော ပြန်လည်ထူထောင်ပေးရမည့်နေရာများအဖြစ် ပါဝင်ပါသည်။ သတ္တုလုပ်ငန်းတစ်ခုတွင် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ကျယ်ဝန်းသောမြေနေရာများအား အပေါ်ယံမြေလွှာ ဖယ်ရှားခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ထိုမြေနေရာများအား ကုမ္ပဏီကပိုင်ဆိုင်ကြောင်း မြေစာရင်းဦးစီးဌာနထံမှ သိရှိရသည်။ သို့သော် ဤအချက်ကို ဒေသခံပြည်သူများ မသိရှိကြပါ။
- **သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများ ပြီးစီးပြီးနောက် အစုအဖွဲ့ပိုင်မြေယာများ မြေယာပြန်လည်ဖော်ထုတ်ခြင်းအတွက် မရှင်းလင်းသော အစီအမံများ။** သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများပြီးစီးပြီးနောက် အစုအဖွဲ့များ၏ မြေယာပြန်လည်ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ စနစ်ကျနစွာဖွဲ့စည်းထားသော အစီအမံ သို့မဟုတ် အလေ့အကျင့်များအား ကွင်းဆင်းလေ့လာစဉ် မတွေ့ခဲ့ရပါ။ သတ္တုတွင်းတည်ရှိရာတစ်နေရာတွင် ကုမ္ပဏီအတွက်ခွင့်ပြုထားသောမြေအား ခွင့်ပြုသည့်အချိန်မှ ပထမငါးနှစ်အတွင်း အသုံးမပြုလျှင် ကျေးရွာသားများက ပြန်လည်တောင်းခံခွင့်ရှိကြောင်း ဒေသခံနိုင်ငံရေးသမားတစ်ဦးက ရွာသားများအား အသိပေးခဲ့သည်မှာ သာဓကတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ရွာသားများက ၎င်းတို့၏မြေယာဟောင်းများသို့ သစ်ပင်ခုတ်လှဲမှုပြုလုပ်ရန် ထိုမြေနေရာသို့ ဝင်ရောက်ကြသောအခါ ကျူးကျော်မှုဖြင့် တရားစွဲဆိုခံကြရသည်။
- **လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သည့်နေရာများတွင် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများ မရှိခြင်း။** လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့်နေရာများတွင် ပြန်လည်ထူထောင်ပေးမှုပျက်ကွက်ခြင်းသည် ထူးခြားသောပြဿနာတစ်ရပ်အဖြစ် တင်ပြထားပါသည်။ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် သတ္တုလုပ်ငန်းတည်ရာနေရာ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းသည် တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသော ကုမ္ပဏီများအတွက်သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်သော်လည်း တရားမဝင်ကဏ္ဍတွင် ထိုကဲ့သို့ ပြန်လည်ထူထောင်ပေးမှုများသတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိဘဲ မြေ၏ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းဆုံးရှုံးမှု၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများဆုံးရှုံးမှု၊ သစ်တောပြုန်းတီးမှု၊ မြေဆီလွှာတိုက်စားခြင်း၊ လမျက်နှာပြင်ကဲ့သို့ ချိုင့်ခွက်ကြီးများဖြစ်ပေါ်ခြင်းနှင့် ဆက်တိုက်ဖြစ်နေသော ညစ်ညမ်းမှုတို့ကဲ့သို့သော ရလဒ်များစွာ ရှိပါသည်။

(ဂ) နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ဆောင်ရွက်ချက်များ

လေးထောင့် ဇယားကွက် ၂၇။ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ်ဆိုင်ရာဆောင်ရွက်မှုများ နှင့် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်း နှင့် ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များ နှင့် ဖော်ဆောင်ရေးများ

နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ

- [ICMM Sustainable Development Framework](#)
- [IFC Performance Standards and Guidance Notes:](#)
 - [PS 3 – Resource Efficiency and Pollution Prevention](#)
 - [PS 6 – Biodiversity Conservation and Sustainable Management of Living Natural Resources](#)
- [Minamata Convention on Mercury](#)
- [UN Guiding Principles on Business and Human Rights](#)
- [UN International Bill of Human Rights and Core Human Rights Instruments](#)
- World Bank:
 - [General Environmental, Health and Safety Guidelines](#)
 - [Environmental Health and Safety Guidelines for Mining](#)

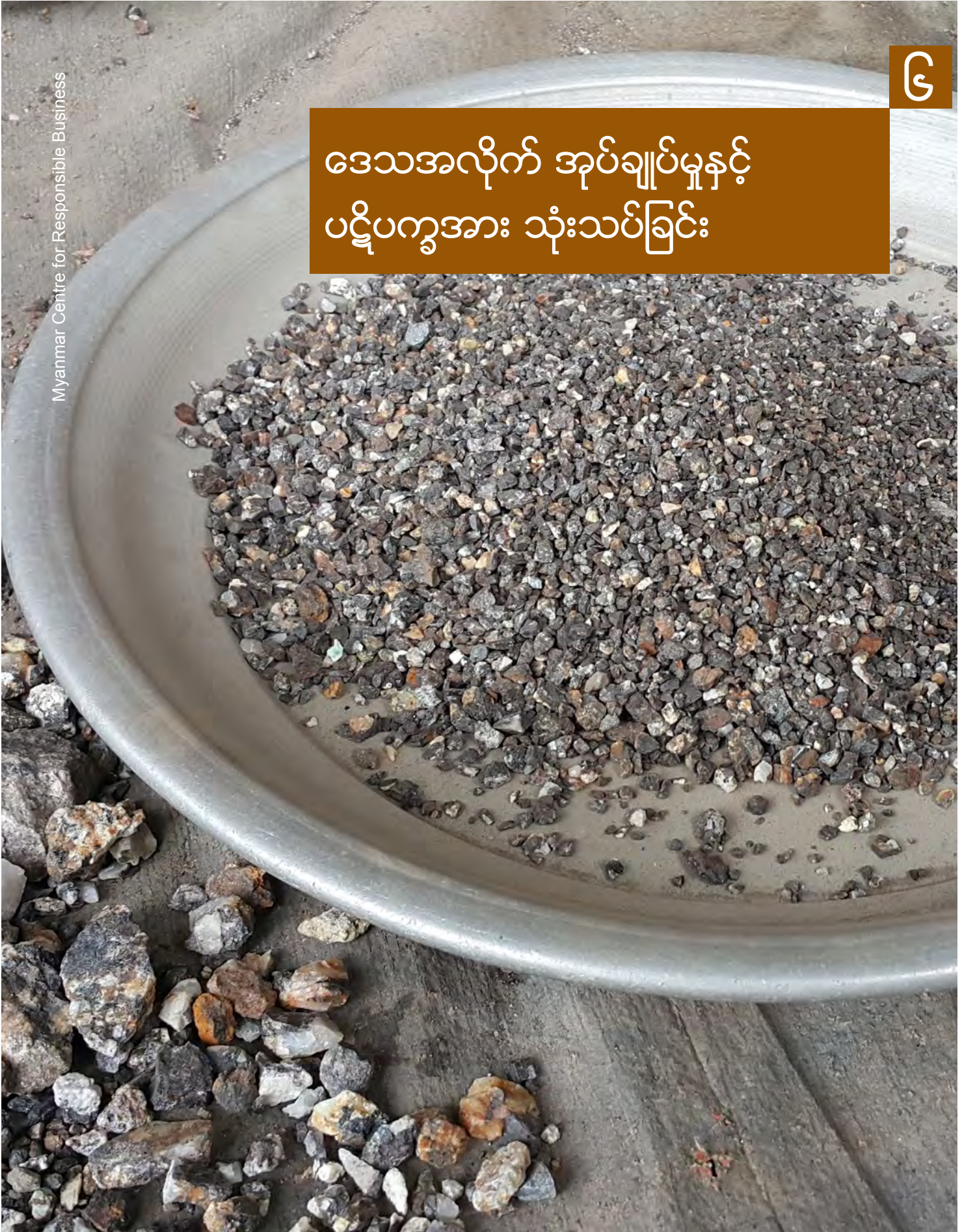
လမ်းညွှန်ချက်များ

- BirdLife/FFI/IUCN/WWF, 2014, [Joint Briefing Paper on Extraction and Biodiversity in Limestone Areas](#), Cambridge, UK
- Elaw.org [Mining EIA Review Checklist](#)
- ICMM, [Health and Safety Critical Control Management: Good Practice Guidance and Critical Control Management Implementation Guide](#)
- ICMM, [Health Impact Assessment: Summary of the Good Practice Guidance](#)
- ICMM, [Metals Environment Risk Assessment Guidance \(MERAG\)](#)
- ICMM, [Mining and Protected Areas Position Statement](#)
- ICMM, [Planning for Integrated Mine Closure: Toolkit](#)
- ICMM, [Statement on Climate Change and Principles for Climate Change Policy Design](#)
- ICMM, [Water Stewardship Framework](#)
- Myanmar Centre for Responsible Business [Briefing Paper on Biodiversity, Business and Human Rights in Myanmar, 2018 and separate Mining annex](#)
- Mining Association of Canada, [Tailings Management Assessment Protocol](#)
- UNEP and ICME, [International Cyanide Management Code](#)
- UN Global Compact, [CEO Water Mandate](#)
- UNECE, [Safety Guidelines and Good Practices for Tailings Management Facilities](#)
- UNEP, [A Practical Guide: Reducing Mercury Use in Artisanal and Small-scale Gold Mining](#)
- WRI, [Ecosystem Services Review for Impact Assessment](#)

နိုင်ငံတကာဖော်ဆောင်ရေးများ

- အသေးစားဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှု အလေ့အကျင့်များအား တာဝန်ယူမှုရှိသောဓာတ်သတ္တု တူးဖော် ထုတ်လုပ်ရေး လက်မှတ်ထုတ်ပေးရန်လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ခြင်း ([Alliance for Responsible Mining Certification Process for ASM Practices](#))။ ဤဆောင်ရွက်ချက်သည် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုများကိုနည်းပါးစေခြင်း အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်များ ထုတ်ပေးခြင်းနှင့် နည်းညာအကူအညီများပေးခြင်းဖြင့် လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးနှုန်းများ တိုးတက်ကောင်းမွန်စေကာ ပဋိပက္ခ၏ကွင်းဆက်များကို လျော့ချလျက် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှု အလေ့အကျင့် စံနှုန်းများကို မြှင့်တင်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်းဖြစ်သည်။
- ICMM, IPIECA နှင့် Equator Principles တို့၏ [Cross-Sector Biodiversity Initiative](#)။ ဤဆောင်ရွက်ချက်သည် သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများနှင့် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများတို့နှင့်ဆက်စပ်နေသော အလေ့အကျင့်ကောင်းများ ဖွံ့ဖြိုးစေရေးနှင့် မျှဝေရေးတို့အား ရည်ရွယ်ပါသည်။ ဆောင်ရွက်ချက်သည် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများနှင့် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော ဆန်းသစ်၍ ပွင့်လင်းမြင်သာသော အထက်အောက်အာဏာလျော့ပေါ့မှု ကျင့်သုံးရန်ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ရည်မှန်းချက်အား အထောက်အကူပြုရန် ဖြစ်သည်။ ဤအလုပ်အတွက် အစီအမံကို နည်းနာများနှင့်လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် အသိပညာဖြန့်ဝေခြင်းဟုသော အဓိက အလုပ်ကြီးနှစ်ခုအဖြစ် ပိုင်းခြားနိုင်သည်။
- UNEP ၏ [Global Mercury Partnership](#)။ ဤမိတ်ဖက်လုပ်ကိုင်မှု၏ ယေဘုယျ ရည်မှန်းချက်မှာ လူ့ကျန်းမာရေးနှင့် တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာပတ်ဝန်းကျင်ကို ပြုဒါးနှင့်၎င်း၏ဓာတ်ပေါင်း များထုတ်လုပ်မှုမှကာကွယ်ရန်ဖြစ်သည်။ ဤမိတ်ဖက်လုပ်ငန်းသည် Minamata Convention ကို အချိန်မီလက်မှတ်ထိုးခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့အား အကူအညီပေးရန် ပါဝင်ပတ်သက်သူများနှင့် နီးကပ်စွာပူးပေါင်းလုပ်ကိုင်သည်။

ဒေသအလိုက် အုပ်ချုပ်မှုနှင့်
ပဋိပက္ခအား သုံးသပ်ခြင်း

အပိုင်း(၆)

ဒေသအလိုက် အုပ်ချုပ်မှုနှင့်ပဋိပက္ခအား သုံးသပ်ခြင်း

ဤကဏ္ဍတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။

- (က) ပဋိပက္ခများနှင့်နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေး
- (ခ) ပဋိပက္ခများဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေစေသည့်အကြောင်းတစ်ချက်ဖြစ်သော သဘာဝသယံဇာတများ
- (ဂ) ကချင်ပြည်နယ်
 - ပဋိပက္ခအား ဘက်ပေါင်းစုံမှ ရှုမြင်မှု
 - ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုတွင်လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ များပါဝင်ပတ်သက်မှု
- (ဃ) "ဝ" နှင့် "ပအိုဝ်း" ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ(ရှမ်းပြည်နယ်)
 - ပဋိပက္ခအား ဘက်ပေါင်းစုံမှ ရှုမြင်မှု
 - ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ၌ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုတွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ များပါဝင်ပတ်သက်မှု
- (င) မြန်မာနိုင်ငံ၏အရှေ့တောင်ပိုင်း (ကယား၊ ကရင်၊ မွန်နှင့်တနင်္သာရီ)
 - ပဋိပက္ခအား ဘက်ပေါင်းစုံမှ ရှုမြင်မှု
 - ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုတွင်လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ များပါဝင်ပတ်သက်မှု

(က) ပဋိပက္ခနှင့်နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေး

မြန်မာနိုင်ငံ၏ တောင်တန်းထူထပ်သော နယ်စပ်ဒေသများအပြားသည် ဗဟိုအစိုးရ၏အာဏာစက်အောက်တွင် မည်သည့်အခါကမျှ အပြည့်အဝမရှိခဲ့ဖူးပေ။ ကိုလိုနီမဖြစ်ခင်က ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကောင်းစွာရခဲ့ကြ၍ ကိုလိုနီခေတ်တွင် အာဏာထက်ဝက်ရသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရသည့် နယ်ခြားဒေသများအဖြစ် စီမံခန့်ခွဲခဲ့ကြပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ်၌ လွတ်လပ်ရေးရပြီးစဉ်ကတည်းက အစိုးရတပ်ဖွဲ့မဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ဩဇာ (သို့မဟုတ်) ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ဆယ်စုနှစ်များစွာရှိနေခဲ့ကြသည်။

ဤသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတော်အတွင်း ပေါင်းစည်းရေးအတွက် အခြေခံအားဖြင့် တိုင်းပြည်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုယန္တရားများကို ရောက်ရှိရန်ခက်ခဲသည့် ဝေးလံခေါင်ပါးသော နေရာများအထိချဲ့ထွင်ရန် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုမဟုတ်ဟုဆိုလိုသည်။ အတိအကျဆိုရလျှင် ယင်းမှာ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်းများသည် အလွန်အမင်းပိုမိုခက်ခဲသည့် စိန်ခေါ်မှုပင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းစိန်ခေါ်မှုမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများကွဲပြားမှုကို လေးစားသည့် လူမျိုးပေါင်းစုံ ပိုမိုပါဝင်သည့် ဘုံအမြင်တစ်ခုကို မြန်မာနိုင်ငံတော်အတွင်းတည်ဆောက်ရန် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများအပေါ် တည်မှီနေပြန်ပါသည်။ [အပိုင်း(၄) ကဏ္ဍအဆင့် ထိခိုက်မှုများကိုကြည့်ပါ] ယခုလောလောဆယ်တွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ အတည်ပြုထားသော NCA တွင် အစိုးရမဟုတ်သော အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုစနစ်များအပါအဝင် ၎င်းတို့ဒေသများတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ တရားဝင်မဟုတ်သောအာဏာကို အသိအမှတ်ပြုသည့် ကြားကာလအစီအမံများပါဝင်သည်။⁴⁵³ သတ္တုတူးဖော်မှုကဲ့သို့သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဒေသခံရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းတို့ဖြင့် အနီးကပ်တိုင်ပင်ကာ အကောင်အထည်ဖော်သင့်ကြောင်း NCA က သတ်မှတ်ထား

453 ၂၀၁၅ ခုနှစ် တစ်နိုင်ငံလုံး အပစ်အခက်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် - အပိုဒ် ၂၅။

ပါသည်။

လတ်တလောကာလ အကြီးအကျယ်တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားမှုမရှိသော တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုဒေသများတွင် ယင်းကိစ္စရပ်များမှာ အစိုးရ၏အာဏာသက်ရောက်မှုနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ နိုင်ငံရေးဩဇာ (စစ်ရေးထိန်းချုပ်မှုနှင့်စာလျင်)များနှင့် ပိုမိုဆက်စပ်နေသည်။ ကိစ္စရပ်များစွာတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအနေဖြင့် အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ချို့အား လျစ်လျူရှု (သို့မဟုတ် အခွင့်ထူးပေး)သည်ဟု ရှုမြင်သုံးသပ်နိုင်သည်။ ကုမ္ပဏီများအပါအဝင် ပြင်ပမှဒေသကိစ္စရပ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်သူများမှာ ဖြစ်ပေါ်နေသော ဒေသအလိုက်နစ်နာမှုများကို နားလည်၍ သတ္တုတူးဖော်ရေးစီမံကိန်းများနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများသည် ၎င်းနစ်နာမှုများကို ပိုမိုဆိုးရွားမသွားစေရန် သေချာစွာ အဆင့်ဆင့်ဆောင်ရွက်ရန် အရေးကြီးလှသည်။

(ခ) ပဋိပက္ခများကို ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေစေသည့် အကြောင်းတစ်ချက်ဖြစ်သော

သဘာဝသယံဇာတများ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပဋိပက္ခအခြေအနေတွင် ပထဝီအပိုင်းအခြားတစ်ခု သိသာထင်ရှားစွာတည်ရှိနေပါသည်။ ယိုးဒယားနှင့် နယ်နိမိတ်ထိစပ်နေသော အရှေ့တောင်ပိုင်းပြည်နယ်များနှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ (ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း၊ ကယား၊ ကရင်၊ မွန်နှင့် တနင်္သာရီ) တို့နှင့် တရုတ်နှင့်နယ်နိမိတ်ထိစပ်နေသော အရှေ့မြောက်ပိုင်း (ရှမ်းနှင့်ကချင်ပြည်နယ်) မြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ပိုင်း) အကြားတွင်ဖြစ်သည်။ NCA ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းအများစုသည် အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင်တည်ရှိပြီး အရှေ့မြောက်ပိုင်းမှအဖွဲ့များမှာ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမရှိသေးသဖြင့် ယင်းနယ်နိမိတ်အပိုင်းအခြားမှာ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်အား ထင်ဟပ်စေသည်။⁴⁵⁴ ဤ နယ်နိမိတ်အပိုင်းအခြားကြောင့်ပင် တရုတ်နိုင်ငံနှင့်ယိုးဒယားနိုင်ငံတို့၏ မူဝါဒများနှင့်ချဉ်းကပ်ပုံများသည် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ငွေကြေးအထောက်အပံ့ ရလမ်းများအပါအဝင် ထိုဒေသနှစ်ခုတို့၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာစီးပွားရေး လက်တွေ့ဖြစ်စဉ်များမှာလည်း အလွန် ကွဲပြားနေပါသည်။

သစ်၊ ရွှေ၊ ကျောက်စိမ်းနှင့် (၎င်းတို့လောက်အရေးမပါသော) အခြားဓာတ်သတ္တုများအပါအဝင် သဘာဝသယံဇာတများသည် ဤဖြစ်စဉ်တွင် အမှန်ပင်အရေးပါသော ကဏ္ဍတွင်ပါဝင်နေပါသည်။ သယံဇာတမှရရှိသော အခွန်အခများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့မြောက်ပိုင်းဒေသများနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသများတွင် အကျိုးအမြတ် ပိုမိုနည်းပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသများ၏ နယ်မြေအများအပြား၌ သစ်တောများ ခုတ်လှဲပြီးဖြစ်ကာ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များထိန်းချုပ်ထားသည့် ပိုင်နက်များမှာလည်းကျဉ်းမြောင်းသောကြောင့် ဝင်ငွေများမှာလည်း အကန့်အသတ်ဖြင့်သာရှိသည်။ ဒေသအချို့တွင် ရွှေကြောများရှိသော်လည်း ရွှေနှင့်သစ်သာမက မှတ်တမ်းမှတ်ရာမရှိသော ဒေါ်လာဘီလျံပေါင်းများစွာတန်ဖိုးရှိသည့် နှစ်စဉ်ကျောက်စိမ်းတင်ပို့မှုတို့မှ အခွန်အခများရရှိနိုင်သည့် အရှေ့မြောက်ပိုင်းနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် မပြောပလောက်ပေ။⁴⁵⁵

သဘာဝသယံဇာတများသည် ပဋိပက္ခဆက်လက်ဖြစ်ပွားစေသော မောင်းနှင်အားတစ်ရပ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည့် အကြောင်းပြချက်တချို့ရှိသည်။ ကြွယ်ဝသောသယံဇာတများ ပိုင်ဆိုင်ထားလင့်ကစား လူနည်းစု ဒေသခံများနေထိုင်သည့် ဒေသများအတွက် အခွန်အခအနည်းအကျဉ်းသာ ပြန်လည်ရရှိ၍ အများစုမှာ ဆင်းရဲမြဲဆင်းရဲလျက်ရှိကြသောကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုအများအပြားမှာ ထိခိုက်နစ်နာကြရသည်။ အချို့သောလုပ်ငန်းများမှ ပုဂ္ဂလိကနှင့် အသင်းအဖွဲ့များ၏ အလားအလာများမှာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိမှုသည် မြိမ်းခြောက်မှုများရှိသည့်အပြင် သဘာဝသယံဇာတများသည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့စည်းများ၏ပင်မဝင်ငွေရင်းမြစ်ဖြစ်၍ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်မှုများကို ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးလျှက်ရှိနေပါသည်။

454 အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခအဖွဲ့၊ မြန်မာငြိမ်းချမ်းရေးလမ်းစဉ် - နိုင်ငံရေးစကားပိုင်းသို့ ဦးတည်လျက် - ၁၉ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၆။ အပိုင်း (၂)။
455 Global Witness - ကျောက်စိမ်း - မြန်မာနိုင်ငံ၏ 'အကြီးဆုံးလျှို့ဝှက်ချက်' အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၅။

(ဂ) ကချင်ပြည်နယ်

ပဋိပက္ခအား ဘက်ပေါင်းစုံမှ ရှုမြင်မှု

ကချင်လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ KIO ကို ၁၉၆၁ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ကချင်မျိုးချစ်လူငယ်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့မှ စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ယင်းလူငယ်တို့မှာ လွတ်လပ်ရေးအခါသမေရတွင် ပေးအပ်ခဲ့သော နိုင်ငံရေးအရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပေးမည်ဟူသော ကတိကဝတ်များအလေးဂရုမပြုဟု ခံစားကြရသူများဖြစ်သည်။ ကချင်ဒေသနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းဒေသကိုထိန်းချုပ်လျက် KIO သည် အင်အားအကြီးဆုံးနှင့် အကောင်းဆုံးဖွဲ့စည်းထားသော အစိုးရကို ဆန့်ကျင်တော်လှန်သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် လျင်မြန်စွာပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ၊ ၁၉၇၀ ပြည့်လွန်နှစ်များနှင့် ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ကမ်းလှမ်းချက်များပြုလုပ်၍ ဆွေးနွေးပွဲများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော်လည်း တစ်ခုမျှ မအောင်မြင်ခဲ့ချေ။⁴⁵⁶

နှစ်ကာလကြာမြင့်လာသောအခါ အခြားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့စည်းများကဲ့သို့ပင် KIO သည်လည်း အကွဲအပြဲများဖြင့် အဖွဲ့ကွဲခဲ့ပါသည်။ KIO ပြိုကွဲခြင်းအတွက် အကြောင်းအချက်တချို့တွင် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးပြိုင်ဆိုင်မှုများ၊ ဝါဒရေးရာကွဲပြားမှုနှင့် တိုင်းရင်းသားအချင်းချင်း သဘောထားတင်းမာမှုတို့အပြင် ရံဖန်ရံခါ အစိုးရ၏အားပေးမှု သို့မဟုတ် ပံ့ပိုးမှုတို့ ပါဝင်သည်။ ၁၉၆၈ ခုနှစ်တွင် ရာဂဏန်းအရေအတွက်လောက်ရှိသည့် လားရှိုးနှင့်မာရူတိုက်ခိုက်ရေးသမားများနှင့် အတူ ထင်ရှားသည့် လားရှိုးအမျိုးသားတစ်ဦးဖြစ်သူ တိမ်းယိမ်းသည် KIO မှခွဲထွက်ခဲ့သည်။ ဤအုပ်စုမှာ သောင်းကျန်းသူဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ (ဗကပ) လက်အောက်သို့ ယူနှစ် ၁၀၁ အဖြစ် ပေါင်းစည်းသည်။ ၁၉၈၉ တွင် ဗကပများ ပြိုကွဲစပြုသောအခါ တိမ်းယိမ်းအဖွဲ့မှာ ဒီမိုကရေစီသစ်တပ်မတော်သစ် (ကချင်ပြည်နယ်) (NDA-K) အဖြစ် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းလျက် အစိုးရနှင့်ပစ်ခတ်ရပ်စဲခဲ့သည်။ ၎င်းသည် ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များ အဖြစ် ပြောင်းလဲခဲ့သည်။

KIO ကိုယ်တိုင်ကမူ ဆက်လက်တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သည်။ သို့သော် အသက်ပေါင်းများစွာ ရင်းခွဲရပြီးနောက် ခေါင်းဆောင်ပိုင်းမှ နိုင်ငံရေးနည်းဖြင့် ညှိနှိုင်းအဖြေရှာရမည်ဟု အခိုင်အမာယုံကြည်လာခဲ့သည်။ အတိုက်အခံ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့စည်းများ ကိုယ်စားတစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးညှိနှိုင်းကာ နိုင်ငံရေးစကားပိုင်းများ ဖန်တီးရန် ရည်ရွယ်လျက် ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များအစောပိုင်း၌ အစိုးရနှင့်ဆက်သွယ်ရန် ပဏာမခြေလှမ်းများ KIO က စတင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ သို့သော် အဖွဲ့အစည်းများကြားညီညွတ်မှုမှာ မကြာခင်ပြိုကွဲကာ KIO သည် ၎င်း၏ အခြားတိုင်းရင်းသား မဟာမိတ်အဖွဲ့များအား ယုံကြည်လက်ခံစေရန် မတက်နိုင်တော့ဘဲ ၁၉၉၄ တွင်⁴⁵⁷ ၎င်းတို့သာ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ထိုးခဲ့သည်။ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု သဘောတူညီချက်သည် ကချင်ဒေသရှိ လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများကို အဆုံးသတ်စေခဲ့သော်လည်း ၎င်းလျှိုးနေသောတော်လှန်မှု မကျေနပ်ချက်များကို မဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ပေ။

စစ်ဖြစ်နေသောအခြေအနေမှ ငြိမ်းချမ်းသောစီးပွားရေး အကူးအပြောင်းကြောင့် စိန်ခေါ်မှုများစွာ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ KIO သည် ထိန်းချုပ်နယ်မြေတွင် ပုံမှန်အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာရယူကာ ကိစ္စရပ်အတော်များများတွင် နယ်မြေခံအစိုးရအဖြစ်တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သည်။ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အစည်းများကိုလည်း ဆက်လက်ထားရှိခဲ့သည်။ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ စိုက်ပျိုးရေး စသည့်ဌာနများဖြင့် ဆေးရုံများ၊ ကချင်ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုသင်ကြားသော ကျောင်းများဖွင့်လှစ်ခြင်းနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ စတင်တည်ဆောက်ခြင်းများကိုဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ စသည့် ကိစ္စရပ်များကို အဓိကအားဖြင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများဖြစ်သည့် ကျောက်စိမ်းနှင့်ရွှေတူးဖော်ခြင်း၊ သစ်များမှောင်ခိုရောင်းချခြင်းများမှ ငွေကြေးအရင်း အမြစ်များရရှိခဲ့သည်။⁴⁵⁸ သို့သော် အခွန်အခများရသည့် အရင်းမြစ်များ၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ကင်းမဲ့ခြင်းနှင့်အခွန်အခတို့မှ အနည်းငယ်သာ လူထုအကျိုးစီးပွားအတွက် အသုံးပြုမှုတို့အပေါ် ဒေသခံ

456 Transnational Institute ၏ The Kachin Crisis: Peace Must Prevail မတ်လ ၂၀၁၃။ Martin Smith ၊ Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity (Zed Books - ၁၉၉၉)
457 Ibid
458 Ibid – Tom Kramer, Transnational Institute- စစ်ပွဲလော ငြိမ်းချမ်းရေးလော - ဗမာနိုင်ငံရှိ အနာဂတ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီစာချက်။

များအတွင်းမကျေနပ်ချက်များမြင့်တက်လျက်ရှိသည်။ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးကြောင့်ပြင်ပမှစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ စိတ်ဝင်စားစရာနေရာ ကချင်ပြည်နယ်တွင်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ရေရှည်အကျိုးမဖြစ်နိုင်သော သယံဇာတထုတ်ယူမှုတွင် ပါဝင် ပတ်သက်ခဲ့လာတော့သည်။

ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲသည့်ကာလအတွင်း KIO သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး အမျိုးသားညီလာခံ တက်ရောက်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ကချင်ပြည်သူများအား ထောက်ခံပေးရန် အကြံပြုခြင်း၊ ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲကို ထောက်ခံခြင်းတို့အပါအဝင် အစိုးရ၏နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်များတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သို့သော် လွတ်လပ်သော ကချင်နိုင်ငံရေးပါတီများအား ဤရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပါဝင်မှုကို အာဏာပိုင်များက တားဆီးခဲ့သည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် KIO ကို စစ်တပ်မှ ဖိအားပေးခဲ့သည်။ အခြားအပစ်ရပ်အဖွဲ့များကဲ့သို့ပင် ၎င်းမှာလည်း စစ်တပ်မှတစ်ဖက်တစ်ပိုင်းထိန်းချုပ်ထားသော နယ်ခြားစောင့် တပ်ဖွဲ့များအဖြစ် သို့ပြောင်းလဲရန် ညွှန်ကြားခံခဲ့ရသည်။ KIO က ငြင်းဆန်သောအခါ အစိုးရမှ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲထားသည်များကို ပယ်ဖျက်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။⁴⁵⁹

ရွေးကောက်ပွဲပြီးနောက် စစ်ပွဲများ ပြန်လည်စတင်ခဲ့သည်။ မိုးမောက်မြို့နယ်ရှိ တရုတ်တို့လုပ်ကိုင်နေသော ရေအားလျှပ်စစ်ထုတ်ရာ ဆည်နှစ်ခုအနီး KIO တို့၏ မဟာဗျူဟာကျသော ရှေ့တန်းစခန်းနှင့် အစိုးရတပ်ဖွဲ့များ အကြားထိတွေ့မှုဖြင့် ဇွန် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် စစ်မီးတောက်ခဲ့ပြန်သည်။ ရက်အနည်းငယ်တိုက်ခိုက်ပြီး မြန်မာစစ်က KIO ရှေ့တန်းစခန်းကို သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ KIO တို့သတ်မှတ်သော ဆုတ်ခွာရက်ကို မြန်မာစစ်တပ်က လစ်လျူ ရှုခဲ့သောအခါ KIO တပ်များကို စစ်ဖြစ်ပွားသည့် အခြေအနေအရ နေရာချထားကာ မြန်မာတပ်ဖွဲ့များ ရိက္ခာဖြတ်တောက်ရန် တံတားအချို့ကို ဖျက်ဆီးခဲ့သည်။⁴⁶⁰ ငြိမ်းချမ်းရေးစကားပိုင်းအတော်များများ ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း ပြဿနာကို မကျော်လွှားနိုင်ခဲ့ပဲ ၂၀၁၃ တွင် တိုက်ခိုက်မှုများ တစ်ဖန်အရှိန်မြင့်ခဲ့သည်။ တင်းမာမှုများ အချိန်အတန်ကြာ လျော့ကျစေခဲ့သည်။ တိုက်ပွဲအချိန်လျော့ချရေး သဘောတူညီချက်ကို နောက်ဆုံး၌ ၂၀၁၃ မေလတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ယနေ့ထက်တိုင် ပြင်းထန်၍ အကြိတ်အနယ်ရှိသော တိုက်ပွဲအချို့အပါအဝင် တိုက်ပွဲများ ပြတ်တောင်းပြတ်တောင်းဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိပြီး ပဋိပက္ခများ အကြွင်းမဲ့ရပ်တန့်နိုင်မည့် အလားအလာမှာ အလှမ်းဝေးနေဆဲဖြစ်သည်။ KIO မှာတစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်(NCA) ကို လက်မှတ်မထိုးခဲ့ပါ။

၂၀၁၃ ခုနှစ် မေလတွင် KIO နှင့် အစိုးရအကြား တိုက်ပွဲများအရှိန်လျော့ချရေး သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုး၍ နှစ်ဘက်အဖွဲ့ကြား အဆက်အသွယ်မပျက်ခဲ့သော်လည်း ပိုမိုရေရှည်ခိုင်မြဲသော ငြိမ်းချမ်းမှုလမ်းကြောင်း ဆီသို့ ဦးမတည်နိုင်သေးပေ။ သို့သော် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ် ရှေ့သို့ရွှေ့နေချိန်တွင် (အထူးသဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးစကားပိုင်းကဏ္ဍ) KIO နောက်ကျကျန်မနေခဲ့ရန်မှာ အရေးကြီးကြောင်း KIO က ယူဆသည်။ တရားနည်းလမ်းကျသော အာမခံချက်များပင်လျင် KIO သည် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်လိုသည့်ဆန္ဒများ ရှိလာနိုင်ပါသည်။

ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုတွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များပါဝင်မှု

ကချင်ပြည်နယ်ရှိလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသည် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း၊ သဘာဝသယံဇာတနှင့်ကျောက်မျက်ထုတ်လုပ်မှုများအတွက် အခွန်အခများ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်မှုများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေပါသည်။ (လေးထောင့်ဇယားကွက် ၂၈)

459 Transnational Institute- ကချင်ပဋိပက္ခ - ငြိမ်းချမ်းရေး လွှမ်းမိုးရမည်။ မတ်လ ၂၀၁၃။
460 Ibid

■ **ကချင်လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ (KIO)။** ကချင်လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ (KIO) ၏ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့မှာ ကချင်လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည်တပ်ဖွဲ့ဝင်ပေါင်း ထောင်ဂဏန်းအရေအတွက် အတော်အတန်ရှိသည့် အကြီးမားဆုံးနှင့် စနစ်အကျဆုံးဖွဲ့စည်းထားသော လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များထဲမှ တစ်ဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ကျေးရွာပြည်သူ့စစ်များလည်း အမြောက်အများရှိသည်။ KIO မှာ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း ကချင်လူမျိုးများနေထိုင်ရာ နယ်မြေများတွင်လှုပ်ရှားသည်။ ၁၉၆၁ ခုနှစ်တွင် ကချင်လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ (KIO) ကိုဖွဲ့စည်းသည်။ ရံဖန်ရံခါ ပြင်းထန်သောတိုက်ပွဲများအပါအဝင် နှစ်ပေါင်းများစွာ တိုက်ခိုက်ပြီးနောက် ၁၉၉၄ တွင် ပထမဆုံးအကြိမ် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် နယ်ခြားစောင့်တပ်အဖြစ် ပြောင်းရန်ကို ငြင်းဆန်ခဲ့သောကြောင့် မြန်မာအစိုးရတပ်ဖြင့် ပိုမိုတင်းမာမှုများရှိလာပြီး၊ အစိုးရဘက်မှ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ကို ဖျက်သိမ်းကြောင်းကြေညာပြီး၊ ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲမှာပင် ကချင်ကိုယ်စားပြုရွေးချယ်ခံခြင်းကိုလည်း ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်၏ နှစ်အလယ်ပိုင်းတွင် ပြင်းထန်သောတိုက်ခိုက်မှုများ ပြန်လည်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ဆွေးနွေးမှုများ အကြိမ်ပေါင်းများစွာပြုလုပ်ပြီးသည့်နောက် မေလ ၂၀၁၃ တွင် အရှိန်လျော့မည့် သဘောတူစာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ ပြင်းထန်၍ အကြိတ်အနယ်ရှိသော တိုက်ပွဲအချို့အပါအဝင် တိုက်ပွဲများ ပြတ်တောင်းပြတ်တောင်းဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိပြီး၊ လူဦးရေ တစ်သိန်းလောက်သည် ဒုက္ခသည်စခန်းတွင် ကျန်နေပါသေးသည်။ KIO မှာတစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA) ကို လက်မှတ်မထိုးသေးပါ။

■ **ဒီမိုကရေစီသစ်တပ်မတော် (ကချင်ပြည်နယ်) (NDA-K ယခု နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များ)။** ၁၉၆၈ ခုနှစ်တွင် တိမ်းယိမ်းဟုအမည်ရသော ထင်ရှားသည့်လားရှိုးလူမျိုးစု ခေါင်းဆောင်သည်လားရှိုးနှင့်မာရူ တိုက်ခိုက်ရေး သမားရာဂဏန်း အချို့ဖြင့် KIO မှခွဲထွက်သော ဒီမိုကရေစီသစ် တပ်မတော် (ကချင်ပြည်နယ်) (NDA-K) ကို စတင်ဖွဲ့စည်းသည်။ ဤခွဲထွက် အုပ်စုသည် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ (CPB) လက်အောက်တွင် ပေါင်းစည်းခဲ့ပါသည်။ ဗကပတို့ ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင် စတင်ပြိုလဲသောအခါ ဒီမိုကရေစီသစ်တပ်မတော်(ကချင်ပြည်နယ်) (NDA-K) ဟု ပြန်လည်ပုံဖော်၍ အစိုးရနှင့် ပစ်ခတ်ရပ်စဲမှုများလုပ်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ၎င်းအဖွဲ့ကို နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များအဖြစ် ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ တိမ်းယိမ်းနှင့်သားဖြစ်သူယိမ်းဆူးတို့နှစ်ဦးစလုံး ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲ၌ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် အရွေးခံခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၅ တွင်လည်း နှစ်ဦးစလုံး အရွေးခံခဲ့ရသော်လည်း ဖခင်ဖြစ်သူမှာ ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုတစ်ရပ်ဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာဆုံးရှုံးခဲ့ပါသည်။

ယခုအချိန်ထိ ကချင်ပြည်နယ်တွင် အကြီးမားဆုံး တွင်းထွက်ပစ္စည်းတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းမှာ ကျောက်စိမ်းဖြစ်သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံက အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၂ သန်းဖိုးတင်သွင်းသည်ဟု ကြေညာခဲ့ကာ Global Witness မှ တရားမဝင်တင်သွင်းမှုများ ထည့်သွင်းလျှင် ယင်းနှစ်တွင် ဒေါ်လာ ၃၁ ဘီလျံခန့်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့သည်။⁴⁶² မြန်မာနိုင်ငံတွင် တစ်နှစ်လျှင် သဘာဝသယံဇာတမှ အခွန်အခရရှိမှုမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁) ဘီလျံသာ ရရှိသည်ကိုထောက်ဆလျှင် ဖော်ပြပါတရုတ်မှ ကျောက်စိမ်းဝယ်ယူမှုအများစုမှာ တရားဝင်မှတ်တမ်းမှတ်ရာ မရှိဟု ဆိုနိုင်သည်။ ကျောက်စိမ်းတွင်းများမှာ အစိုးရထိန်းချုပ်ထားသော ဖားကန်မြို့တစ်ဝိုက်နယ်မြေများတွင် တည်ရှိကာ ထိုပတ်ဝန်းကျင်ရှိထင်ရှားသော ဒေသများကိုမူ KIO တို့က ထိန်းချုပ်ထားကြပါသည်။

461 စာပုံးပါအချက်အလက်များကို ကဏ္ဍပေါင်းစုံမှ ကောက်နုတ်ထားပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် Martin Smith, Burma: သောင်းကျန်းမှုနှင့်တိုင်းရင်းသားများ၏ နိုင်ငံရေး (Zed Books, ၁၉၉၉); အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခအဖွဲ့ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ နိုင်ငံရေးစကားပိုင်းသို့ ၁၉ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၆။ အပိုင်း (၂) Transnational Institute ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ - တိုင်းရင်းသားများ၏နိုင်ငံရေး ဘယ်လိုဆက်ဖြစ်မည်နည်း။ ဒီဇင်ဘာလ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။

462 Global Witness - ကျောက်စိမ်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးမားဆုံး လျှို့ဝှက်ချက်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၅။

မြန်မာစစ်တပ်နှင့် KIO အပါအဝင် ပတ်သက်ဆက်နွယ်နေသော အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးတို့သည် သယံဇာတ တူးဖော်မှု၊ သယ်ယူပို့ဆောင်မှုမှသည် ပြည်ပတင်ပို့မှုအထိ အဆင့်ဆင့်လုပ်ငန်းစဉ်တိုင်းတွင် အကျိုးအမြတ်ရရှိသည်ဟု သိရှိရသည်။ 'ဝ' ပြည်နယ် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ (UWSP) သည်လည်း ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းတွင် အကြီးအကျယ် ပါဝင်သည်။ ဖားကန့်ရှိလုပ်ကွက်များတွင် 'ဝ' ပြည်နယ် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီနှင့် ဆက်နွယ်နေသောကုမ္ပဏီများလုပ်ကိုင်နေသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ပအိုဝ်းအမျိုးသားအဖွဲ့ချုပ်သည်လည်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကြီးဖြစ်သည့် ပတ္တမြားနဂါးအုပ်စုဖြင့် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ရေးတွင် ပါဝင်နေပါသည်။⁴⁶³ KIO နှင့် NDA-K တို့ကလည်း ၎င်းတို့ချုပ်ကိုင်ထားသည့် ကုမ္ပဏီများဖြင့် လုပ်ကိုင်ခြင်းနှင့်ရံဖန်ရံခါ အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်းဟု သုံးနှုန်းသည့် အခြားကုမ္ပဏီများအပေါ် အခွန်ကောက်ခံခြင်းများပြုလုပ်ပါသည်။ တရုတ်ကုမ္ပဏီများကလည်း ယင်းလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များထိန်းချုပ်နယ်မြေများမှ ရွှေတွင်းလုပ်ကွက်များ ဝယ်ယူပြီးဖြစ်သည်။⁴⁶⁴

(ဃ) 'ဝ' နှင့် ပအိုဝ်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ (ရှမ်းပြည်နယ်)

ပဋိပက္ခအား ဘက်ပေါင်းစုံမှရှုမြင်မှု

၁၉၆၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီသည် ၎င်းတို့နှင့် လမ်းစဉ်တူသော ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ (ဗကပ) တို့ကို ထောက်ပံ့မှုအရှိန်အဟုန်မြှင့်ခဲ့သည်။ ဗကပတို့သည် ယခင်က ဗမာပြည်အလယ်ပိုင်းကို ခြေကုပ်ယူခဲ့သော်လည်း ရင်းမြစ်အသစ်များဖြင့် ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်းတွင် အောင်မြင်သောစစ်ဆင်ရေးစတင်နိုင်ခဲ့ကာ အချိန်အနည်းငယ်အတွင်း 'ဝ'နှင့် ကိုးကန့်နယ်မြေများအပါအဝင် နယ်စပ်ဒေသအခြေစိုက် တိုင်းရင်းသားစစ်တပ်အချို့ကို သိမ်းသွင်းနိုင်ခဲ့သဖြင့် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း အစိုးရဆန့်ကျင်သော တပ်ဖွဲ့များအနက် အင်းအားအကြီးမားဆုံးဖြစ်လာပါသည်။ ဘေးချင်းကပ်နယ်မြေများမှ အုပ်စုအချို့ဗကပနှင့် လျော့ရဲသောစစ် မဟာဗြူဟာမြောက် မဟာမိတ်များဖြစ်လာခဲ့သည်။ ပအိုဝ်းအမျိုးသားအဖွဲ့ချုပ်နှင့် ရှမ်းပြည်တပ်မတော်တို့ကမူ ကွန်မြူနစ်တို့အား ဝါဒရေးရာရပ်တည်ချက်တို့၌ ပြင်းထန်စွာ ဆန့်ကျင်ခဲ့ကြသည်။⁴⁶⁵

၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင် ဗမာအများစုခေါင်းဆောင်မှုကို တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုတပ်ဖွဲ့များက တော်လှန်ကြကာ ဗကပတို့လျင်မြန်စွာပြိုကွဲခဲ့သည်။ ယင်းတပ်ဖွဲ့များမှ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအလိုက် အဖွဲ့စည်းသစ်များဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရာ 'ဝ' ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ (UWSP) လည်း အပါအဝင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဤအဖွဲ့အစည်းအသစ်များအား အကျိုးအမြတ်များပေး၍ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက် ကမ်းလှမ်းခြင်းဖြင့် အစိုးရမှအခွင့်အလမ်းကို လျင်မြန်စွာဆုတ်ကိုင်နိုင်ခဲ့သည်။ ကွန်မြူနစ်မဟုတ်သော အဖွဲ့များမှာမူ ယေဘုယျအားဖြင့် ဆက်လက်တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ကြောင့် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်အသစ်များဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး 'ဝ' အဖွဲ့တို့နှင့်ရှိနှင့်ပြီးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်များအား ထပ်လောင်းအတည်ပြုနိုင်ခဲ့သည်။ တောင်းဆိုထားသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရပြည်နယ်ဖြစ်ခွင့်ပေးလိမ့်မည်မဟုတ်ဟု ထင်မြင်သဖြင့် UWSP တို့က လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ မတင်မကျဖြစ်နေကာ တရားဝင်သည်ဖြစ်စေ မဝင်သည်ဖြစ်စေ လက်တွေ့အုပ်ချုပ်နေသည့် အာဏာကို UWSP က လက်လျှော့မည်မဟုတ်ဆိုသောအချက်မှာ တည်ဆဲအမုန်တရား တစ်ခုဖြစ်သည်။⁴⁶⁶

463 Global Witness - Ibid
 464 အာရှနှင့်ပန်းကချင်ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့မှ ပုံရိပ်များ - At what price! နိုဝင်ဘာလ ၂၀၀၄၊ ကချင်ဖွံ့ဖြိုးရေးကွန်ယက်အဖွဲ့၊ Valley of Darkness - ဗမာ့ဟူးကောင်းချိုင့်ဝမ်းအတွင်း ရွှေတူးဖော်ခြင်းနှင့်စစ်ရေးလုပ်ရားမှု - ၂၀၀၇၊ ကချင်သတင်းအဖွဲ့ - သစ်သီးခြံမှ တရုတ်ရွှေတွင်းအဖြစ်ပြောင်းလဲသွားခြင်း၊ ၂၃ ရက် နိုဝင်ဘာလ ၂၀၀၉။
 465 Martin Smith - ဗမာ - သောင်းကျန်းမှုနှင့် တိုင်းရင်းသားများ၏ နိုင်ငံရေး (Zed Books, ၁၉၉၉);
 466 အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခအဖွဲ့ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ နိုင်ငံရေးစကားပိုင်းသို့ ၁၉ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၆၊ အပိုင်း (၂)

ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ၌ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုတွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များပါဝင်နေမှု

၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေမှ ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသငါးခုသည် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် တည်ရှိသည်။ (မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာအရ ဒေသခြောက်ခုရှိရာ ကျန်ဒေသတစ်ခုမှာ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတွင် တည်ရှိသည်) ယင်းတို့ကို တအေအင်း/ပလောင်၊ ဓန၊ ပအိုဝ်းနှင့် ကိုးကန့်တို့အတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသလေးခုနှင့် 'ဝ'တို့အတွက် ပိုမိုကြီးမားသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသကြီးတစ်ခုတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပေးခဲ့သည်။⁴⁶⁷ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေမှ ယင်းဒေသများ၏ ဦးဆောင်အဖွဲ့များအား ရှမ်းပြည်နယ် ၏ ဥပဒေပြုရေးနှင့်အုပ်ချုပ်မှုအာဏာတို့၏ အကန့်အသတ်ဖြင့် ခွဲဝေပေးထားသည်။ ပဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချပေးထားသော ယင်းအခွင့်အာဏာများ၌ သဘာဝသယံဇာတများမှ အခွန်အခကောက်ယူခြင်းနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း သတ်မှတ်ခြင်းတို့အတွက် မပါဝင်ပါ။ သို့လင့်ကစား နယ်မြေအချို့တွင် တရားဝင်သည်ဖြစ်စေ တရားမဝင်သည်ဖြစ်စေ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့်လုပ်ငန်းဆောင်တာများအပေါ် အာဏာပိုင်မှုရှိနေကြသည်။ အထူးသဖြင့် 'ဝ' ဒေသ (နယ်မြေအခြေအနေအထားမှာ USWA ၏ အပြည့်အဝထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိ၍ တရားဝင်သည်ဖြစ်စေ၊ မဝင်သည်ဖြစ်စေလက်တွေ့တွင် ပြည်နယ်အသေးစားလေးသဖွယ်ဖြစ်နေသောကြောင့်)၊ ပအိုဝ်းဒေသ (အင်အားအကြီးဆုံးသော PNO ပြည်သူ့စစ်များမှ ထိန်းချုပ်ထားသောကြောင့်)နှင့် ကိုးကန့်ဒေသ⁴⁶⁸ (ကိုးကန့်နယ်ခြား စောင့်တပ်ဖွဲ့များတွင် အာဏာအတော်ရှိသောကြောင့်) တို့တွင်ဖြစ်သည်။

UWSP သည် ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ကျောက်စိမ်းထုတ်လုပ်ရေး၌ အကြီးအကျယ်ပါဝင်ပတ်သက်နေသည်။ (အထက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သကဲ့သို့)။ 'ဝ'အဖွဲ့သည် ကမ္ဘာ့ခဲမဖြူထုတ်လုပ်ရေးတွင် မကြာသေးခင်က အဓိကကျသော ထုတ်လုပ်သူဖြစ်လာခဲ့သည်။ ပြီးခဲ့သည့် နှစ်အနည်းငယ်အတွင်း အလျင်အမြန်ကြီးထွားလာသော မြန်မာ့ခဲမဖြူထုတ်လုပ်ရေးအတွက် အရေးပါဆုံးသတ္တုတွင်းများမှာ UWSP ထိန်းချုပ်ထားသော နယ်မြေတွင် တည်ရှိသည်။ သက္ကရာဇ် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် (၅) နှစ်တာထုတ်လုပ်မှုအတွင်း ၄၉၀၀ ရာခိုင်နှုန်းမြင့်တက်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာတတိယအကြီးမားဆုံး ခဲမဖြူထုတ်လုပ်သူအဖြစ် မမျှော်လင့်ဘဲပေါ်ထွက်ခဲ့ကာ ကမ္ဘာ့ခဲမဖြူဈေးကွက်တွင် အဓိကသွင်းအားစု ပံ့ပိုးသူတစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သည်။⁴⁶⁹ ၂၀၀၀ ခုနှစ်မတိုင်မီက "ဝ" ဒေသတွင် ခဲမဖြူထုတ်လုပ်မှုသမိုင်းကြောင်း မရှိခဲ့ပါ။ ပြီးနောက် အနာဂတ်ခဲမဖြူထုတ်လုပ်မှုအတွက် သို့မဟုတ် လက်ကျန်အရံခဲမဖြူပမာဏအတွက် ခန့်မှန်းဖော်ပြနိုင်သော ဘူမိဗေဒဆိုင်ရာ အချက်အလက်များမရှိပါ။ သို့သော် အလားအလာပိုမိုနည်းပါးသော လက်ကျန်သဘာဝသယံဇာတများ ထုတ်လုပ်နိုင်မည်မှာ မသေချာသော်လည်း 'ဝ' ဒေသ၏ ခဲမဖြူထုတ်လုပ်မှုမှာ အမြင့်ဆုံးသို့ ရောက်ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်ဟု မကြာသေးမီကာလကထွက်ပေါ်ခဲ့သော အစီရင်ခံစာများက ဖော်ပြကျသည်။⁴⁷⁰ တရားဝင်သည်ဖြစ်စေ တရားမဝင်သည်ဖြစ်စေ "ဝ"ပြည် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ ထိန်းချုပ်ထားသော နယ်မြေသည် ပြည်နယ်အသေးစားတစ်ခုအဖြစ် လည်ပတ်နေသည်ကို ထောက်ချင့်လျင် သယံဇာတမှရရှိသော အခွန်အခများမှာ UWSP သို့ တိုက်ရိုက်ရောက်ရှိသွားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ပအိုဝ်းအမျိုးသားအဖွဲ့ချုပ် (PNO) သည်လည်း ကချင်ပြည်နယ်မှ ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းနှင့် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၏ မိုးကုတ်ဒေသ၌ ပတ္တမြားထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်နေပါသည်။

467 ၂၀၀၈ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ - ပုဒ်မ ၅၆။
468 Kim Jolliffe, အာရှ ဖောင်ဒေးရှင်း - မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခနှင့်နယ်ခြားစီမံခန့်ခွဲမှု ၊ ဇူလိုင်လ ၂၀၁၅။
469 Gardiner et al - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခဲမဖြူတူးဖော်ခြင်း၊ ထုတ်လုပ်မှုနှင့်အလားအလာများ (၂၀၁၅) ၄၆၂ သယံဇာတမှဝါဒီအဖွဲ့ချုပ်နှင့် - ၂၀၁၅-၂၀၁၇။
470 Reuters - သီးသန့် - ခဲမဖြူဈေးကွက်ကို လုပ်ခါလိုက်သော မြန်မာနိုင်ငံသတ္တုတွင်းများ ထုတ်လုပ်မှု နှေးကွေးမှု လျင်မြန်စွာကျဆင်းလာ၊ အောက်တိုဘာလ ၁၈ ရက် - ၂၀၁၆။

လေးထောင့်ယားကွက် ၂၉။ "ဝ"နှင့် "ပအိုဝ်"ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများ (ရှမ်းပြည်နယ်)ရှိ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော် ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေသော လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ^{471 472}

- 'ဝ' ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ(UWSP) ၏ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အမည်မှာ 'ဝ' ပြည်နယ်သွေးစည်း ညီညွတ်ရေးတပ်မတော်ဖြစ်သည်။ ခန့်မှန်းခြေအမြဲတမ်းစစ်သား ၂၀၀၀၀ ခန့်ရှိ၍ လိုအပ်လျင်ချက်ချင်း ဆင့်ခေါ်နိုင်သော အရန်စစ်သည်အင်အားမှာ ထို့ထက်ပို၍များပြားသည်။ 'ဝ' ပြည်နယ်သွေးစည်းညီညွတ် ရေးတပ်မတော်သည် မြန်မာပြည်တွင် အင်အားအကြီးမားဆုံး လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဖြစ်သည်။ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုက ယင်းအဖွဲ့အား "အရှေ့တောင်အာရှ၏အကြီးမားဆုံး မူးယစ်ဆေးဝါးမှောင်ခိုအဖွဲ့"အဖြစ် ဖော်ညွှန်း၍ "ထင်ရှားသောမူးယစ်ဆေးဝါးမှောင်ခိုအဖွဲ့"အဖြစ် တရားဝင်သတ်မှတ်ထားသည်။ ၎င်းစစ်တပ် သည် တရုတ်နယ်စပ်ရှိ 'ဝ' ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ၏နယ်မြေတွင် ခြေကုတ်ယူထားသည်။ ယင်းနယ်မြေ သည် တရုတ်စစ်တော်ချိန်၊ တရုတ်ငွေကြေးနှင့် တရုတ်လက်ကိုင်ဖုန်းဆက်သွယ်ရေးကွန်ယက်များ အသုံးပြု လျက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာမှာ အလွန်မြင့်မားသည်။ UWSP သည် ယင်းတို့ဒေသနှင့်ကပ်လျက်မရှိ သော တောင်ဘက်ခပ်လှမ်းလှမ်း ထိုင်းနယ်စပ်တွင်ရှိသော အရေးပါသည့် နယ်မြေဒေသကိုလည်း ထိန်းချုပ် ထားသည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်လွန်များတွင် ဘိန်းဘုရင် "ခွန်ဆာ"၏ တပ်ဖွဲ့များအားချေမှုန်းရာတွင် အကူအညီ ပေးခဲ့ပြီး 'ဝ'ရွာသူရွာသား တစ်သိန်းခန့်ကို ယင်းဒေသသို့ အတင်းအကြပ်ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်စေကာ စုစည်း နယ်မြေချဲ့ထွင်ခဲ့သည်။ UWSP အနေဖြင့် မြန်မာအာဏာပိုင်များနှင့် ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲကာ ၂၀၁၁ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် ထပ်မံအတည်ပြုမှုမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် ခိုင်မြဲခွဲလင့်ကစား နှစ်ဖက်အကြား တင်းမာမှုများ မကြာခဏ မြင့်မားခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့်မြန်မာအာဏာပိုင်များ အသိအမှတ်မပြုသည့် တောင် ပိုင်းနယ်မြေများကို ထိန်းချုပ်ထားမှုနှင့်ပတ်သက်၍ဖြစ်သည်။ 'ဝ'တို့၏ အဓိကကျသော နိုင်ငံရေးတောင်းဆို ချက်တစ်ခုမှာ ၎င်းတို့ဒေသအား ရှမ်းပြည်နယ်လက်အောက်တွင် မထည့်သွင်းဘဲ သီးခြားတိုင်းရင်းသား ပြည်နယ်တစ်ခု အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရေးဖြစ်သည်။ ယင်းအချက်ကို ရှမ်းအမျိုးသားခေါင်းဆောင်အများစုမှ လက်မခံပေ။ UWSP သည် NCA ကို လက်မှတ် မထိုးရသေးပါ။
- **ပအိုဝ်းအမျိုးသားအဖွဲ့ချုပ်(PNO)**။ ပအိုဝ်းတို့သည် ၁၉၅၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် အစိုးရကိုတော်လှန်ကြရာ ပအိုဝ်းအမျိုးသားအဖွဲ့ချုပ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တိုင်းရင်းသားများလွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့အပါအဝင် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အချို့ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ PNO ကို ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ရဟန်းတော်တစ်ပါးဖြစ်ခဲ့ဖူးသူ အောင်ခန်းထီ(ဦး)က ပြန်လည်အသက်သွင်းခဲ့သည်။ ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲကာ ပြည်သူ့စစ်ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အစိုးရအာဏာအောက်တွင် ရှိသည်ဆိုခြင်းမှာ အမည်ခံမျှသာဖြစ်၍ ပအိုဝ်းကိုယ် ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်အတွင်း တရားဝင်မဟုတ်သော်လည်း လွတ်လပ်သော စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာရရှိသည်။ ပြည်သူ့စစ်ထက်ပိုမိုကာ PNO သည် ယခုအခါ နိုင်ငံရေးပါတီ တစ်ခုဖြစ်လျက် ၂၀၁၀ နှင့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲ နှစ်ခုစလုံးတွင် ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသမှ ကိုယ်စားလှယ်နေရာအားလုံး အနိုင်ရခဲ့ပြီး နယ်မြေတစ်ခု လုံးထိန်းချုပ်မှုတွင် ဦးဆောင်အဖွဲ့ဖြစ်လာခဲ့သည်။

471 Martin Smith - ဗမာ - သောင်းကျန်းမှုနှင့်တိုင်းရင်းသားများ၏ နိုင်ငံရေး (Zed Books, ၁၉၉၉); Kim Jolliffe, အာရှဖောင်ဒေးရှင်း - မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခနှင့်နယ်ခြားစီမံခန့်ခွဲမှု ၊ ဇူလိုင်လ ၂၀၁၅။ Tom Kramer - ညီညွတ်သော 'ဝ' ပြည် နယ်ပါတီ - မူးယစ်စစ်တပ် သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားမျိုးချစ်ပါတီ၊ (အရှေ့-နောက် စင်တာ - ၂၀၀၇)

472 US Drug Enforcement Agency News Release, Eight high-ranking leaders of Southeast Asia's largest narcotics trafficking organization indicted by a federal grand jury in Brooklyn, New York, 24 January 200

(င) မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း (ကယား၊ ကရင်၊ မွန်နှင့်တနင်္သာရီ)

ပဋိပက္ခအား ဘက်ပေါင်းစုံမှ ရှုမြင်မှု

၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) တောခိုစဉ်ကတည်းက ကရင်ပြည်နယ်သည် ပဋိပက္ခနှင့် အတွင်း နစ်မြုပ်ခဲ့သည်။ အချိန်ကာလကြာမြင့်လာသောအခါ ပဋိပက္ခသဘာဝနှင့်ဒေသတွင်းနေလူထုအပေါ် သက် ရောက်မှုမှာ ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီး ကာလများအတွင်း (KNU) တို့နယ်မြေအများအပြား အားထိန်းချုပ် ကွပ်ကဲနိုင်ခဲ့သည်။⁴⁷³ မြန်မာ့စစ်တပ်သည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများစွာအား တိုက်ခိုက်နေခဲ့ရသည်။ ယင်းတပ်ဖွဲ့တို့မှာ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများမှ ထုတ်ဖော်ကြေညာခြင်းမရှိသည့် အပြန်အလှန်နားလည်မှုဖြင့် သို့မဟုတ် ပြောင်ကျကျ ထောက်ပံ့ခြင်းများရရှိလျက် ဘဏ္ဍာငွေကောင်းစွာရရှိခဲ့ကြသည်။ တောင်ကုန်းထူထပ်သော မြေပြင် အနေအထားသည်လည်း မြန်မာ့စစ်တပ်၏ စစ်ဆင်ရေးအား ထပ်မံဟန့်တားနှောင့်ယှက်ခဲ့သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများသည် သမားရိုးကျခြေကုပ်ယူ စစ်ပွဲများဆင်နွှဲနိုင်ခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏နယ်မြေများ တိုက်ပွဲတွင်မပါဝင်စေဘဲ ကာလကြာမြင့်စွာ တည်ငြိမ်သောရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာ ဖွင့်လှစ်ထားနိုင်ခဲ့သည်။ (အခြေခံမျှ ဖြစ်သော်လည်း) အတော်အတန်ကျယ်ပြန့်သည့် ကျောင်းများနှင့်ဆေးခန်းများကို ကြီးကြပ်သည့် ပညာရေးနှင့်ကျန်း မာရေးဌာနများဖြင့် KNU သည် တရားဝင်သည်ဖြစ်စေ၊ တရားမဝင်သည်ဖြစ်စေ အစိုးရတစ်ရပ်အဖြစ် ဆောင်ရွက် သည်။⁴⁷⁴

၁၉၈၈ စစ်အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်ပွား ပြီးနောက် ဖော်ပြပါအခြေအနေ သိသိသာသာပြောင်းလဲစပြုသည်။ ပြီးနောက် ပိုမိုငယ်ရွယ်သော စစ်အရာရှိအုပ်စု အာဏာရလာစေသည်။ ၎င်းတို့က မြန်မာ့စစ်တပ်ကို လျင်မြန်စွာပင်အင်အားကြီး မား၍ ခေတ်မီအောင်ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ကုန်းတွင်းပိုင်းဒေသများကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုအောက်ရောက်ရှိရေး ရည် မှန်းချက်ကို ပိုမို၍ အားသွန်ခွန်စိုက် ကြိုးပမ်းကြသည်။ တိုင်းရင်းသားနယ်မြေများအား ပို၍ တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း စစ်ဆင်ခြင်းနှင့်အတူ သီးခြားအဖွဲ့များနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုများဖြင့် အဆိုပါရည်မှန်းချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်သည်။⁴⁷⁵ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၏ သဘောထားမှာလည်း စစ်အေးကာလလွန် အဖြစ်မှန်များနှင့် အလိုက်သင့်ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲလာကြ၍ ရန်ကုန်အစိုးရနှင့်ကောင်းမွန်သော ဆက်ဆံရေးရရန် ပိုမိုဦးစားပေးဆောင် ရွက်လာကြကာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် စစ်အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သို့မဟုတ် အခြားညှိနှိုင်းပြေလည်မှုများရရှိစေရေး ဖိအားပေးလာကြသည်။

၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ နှောင်းပိုင်း၌ KNU သည် ၎င်းတို့၏ လွတ်မြောက်နယ်မြေအများစုအား ထိန်းချုပ်မှုလက် လွှတ်ခဲ့ရသည်။ ၁၉၉၄ ခု နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် ခရစ်ယာန်ဦးဆောင်မှုကို စိတ်ပျက်ကျသော ရှေ့တန်းစစ်သား ရာဂဏန်း အချို့ ခွဲထွက်သွားသဖြင့် KNU ၏ကျဆင်းမှုမှာ ပိုမိုဆိုးရွားခဲ့သည်။ ခွဲထွက်ကရင်အဖွဲ့သည် အစိုးရနှင့် မဟာမိတ်ပြု သည့် တိုးတက်သော ဒီမိုကရက်တစ် ဗုဒ္ဓဘာသာကရင်တပ်မတော်(DKBA) ကို ဖွဲ့စည်းကာ အချိန်တိုအတွင်း မာနယ်ပလောရီ ကာလရှည်ကြာတည်ရှိခဲ့သော KNU တို့၏ စစ်ဌာနချုပ်များကို စီးနင်းခဲ့သည်။⁴⁷⁶ အခြားအဖွဲ့ အချို့သည်လည်း အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် အစိုးရနှင့်သီးခြားသဘောတူညီမှုများ ပြုလုပ်ရန် သို့မဟုတ် ဆက်လက် တိုက်ခိုက်ရန် ခွဲထွက်သွားကြသည်။

၂၀၁၃ ခုနှစ် မေလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ကရင်တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ ငါးဖွဲ့ပါသော စည်းလုံးညီညွတ်ရေး ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ပါဝင်သောအဖွဲ့များမှာ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး(KNU), ကရင်အမျိုးသားလွတ် မြောက်ရေးတပ်မတော်/ငြိမ်းချမ်းရေးကောင်စီ၊ ယခင် DKBA ၏ နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များ (BGF) ၊ ဒီမိုကရက်တစ် ကရင်အကျိုးပြုတပ်မတော် ယခင် ကရင်ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်ဖွဲ့ နယ်ခြားစောင့်တပ်တို့ဖြစ်သည်။ ကရင်နိုင်ငံရေး၊

473 Martin Smith ၏ Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity (Zed Books, 1999); Ashley South, Transnational Institute, Burma's Longest War: Anatomy of the Karen Conflict, March 2011
474 Smith, Ibid
475 Smith, Ibid
476 Smith, Ibid

ညီညွတ်မှုဖြင့်တင်ရန်၊ မတူညီသောအဖွဲ့များကြား၊ ထိတွေ့ပစ်ခတ်မှုများ မဖြစ်ပွားရန်နှင့် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားလာလျှင် ငြိမ်းချမ်းသောဖြေရှင်းမှု ရှာဖွေရန်တို့မှာ ကော်မတီဖွဲ့စည်းခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များဖြစ်သည်။⁴⁷⁷ အဖွဲ့များကြား တင်းမာမှုများနှင့် ထိတွေ့မှုများ လျော့ပါးသွားသော်လည်း အဆုံးမသတ်နိုင်သေးပေ။

ကရင်လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ခွဲများကြား တင်းမာမှုလျော့ချခြင်းနှင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် KNU တို့ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး လက်မှတ်ထိုးခြင်းတို့ကြောင့် ကရင်ပြည်နယ်တွင် လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများ သိသိသာသာလျော့ကျခဲ့ပြီး ဒေသခံ အသိုင်းအဝိုင်းများ၏ စီးပွားရေးနှင့်လုံခြုံရေးအခြေအနေများ အကြီးအကျယ်တိုးတက်ကောင်းမွန်လာသည်။ သို့ သော်ငြား စိုးရိမ်ရသောလုံခြုံရေးပြဿနာများ တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းတွင် တောင်ကုန်းတောင်တန်းများ ပေါ်သို့ နေရပ်စွန့်ခွာပြေးနေရသော လူပေါင်းများစွာရှိ၍ ယိုးဒယားနိုင်ငံတွင် ဒုက္ခသည် ၁၀၀,၀၀၀ ရှိသည်။ အများစု မှာ နေရပ်ပြန်လိုစိတ်မရှိ (သို့မဟုတ် မပြန်နိုင်) ကြသေးပေ။⁴⁷⁸ နယ်မြေအတော်များများတွင် မလုံခြုံမှုမှာ ပြဿနာ တစ်ရပ်ဖြစ်နေသေးကာ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အမျိုးမျိုးမှာကလည်း ကျပန်းအခွန်ကောက်ခံမှုများနှင့် တရားမဝင် လုပ်ငန်းများ ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နေကြသည်။

ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုတွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များပါဝင်မှု

ကယားပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ မော်ချီးသတ္တုတွင်းမှာ အစဉ်အလာအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခဲမဖြူထုတ်လုပ်ရေး၏ အဓိကနေရာဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့ကို လက်ရှိအခြေအနေတွင် သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေးဦးပိုင်လီမိတက် (UMEHL) တို့မှ အကျိုးတူပူးပေါင်းလုပ်ကိုင်ခြင်းဖြင့် အစိုးရမှချုပ်ကိုင်ထားသည်။ ပြည်သူ့ စစ်အဖွဲ့တစ်ခုဖြစ်သည့် ကရင်နီအမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ (KNSO)သည်လည်း အစိုးရခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ကယားငွေကြယ် ကုမ္ပဏီဖွင့်လှစ်ကာ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည်။

ကရင်ပြည်နယ်၊ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ဘေးချင်းကပ်ရပ်နယ်မြေများတွင်လှုပ်ရှားနေသော KNU သည် နယ်မြေအချို့တွင် ရွှေတူးဖော်ခြင်းနှင့်ထုံးကျောက်ထုတ်ယူခြင်းများ လုပ်ကိုင်သည်။ KNU သည် သတ္တုတူးဖော်ခြင်း (အဓိကအားဖြင့် ရွှေ) လုပ်ငန်းများတွင် သူတို့၏သတ္တုတွင်းဌာနမှ လုပ်ငန်းလိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းနှင့် စည်းကမ်းသတ်မှတ်ခြင်းတို့ဖြင့် ပါဝင်ပတ်သက်သည်။ ရွှေတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို လက်ရှိအချိန်တွင် KNU တပ်မဟာ ၂၊ ၃ နှင့် ၅ နယ်မြေများတွင် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည်။

KNU တွင် သတ္တုတွင်းလိုင်စင်ကိုင်ဆောင်ထားသူများအတွက် စည်းမျဉ်းနှင့်ဥပဒေများရှိသည်။ KNU နှင့်မှတ်ပုံတင် ထားပြီးနောက် အခြားလိုအပ်ချက်များတွင် လိုအပ်သည့်လုပ်ခနှင့်အခွန်များ၊ သတ္တုတွင်းတွင် သေဆုံးမှုများနှင့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိမှုများကို သတင်းပို့ခြင်း၊ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဆောင်ရွက် ချက်များကို လိုက်နာခြင်း (လေးထောင့်ဇယားကွက် ၂၄) တို့ပါဝင်သည်။ KNU သတ္တုတွင်းဌာန ဦးစီးမှူးသည် ၂၀၁၆ စက်တင်ဘာတွင် ဤစည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်မှု အားနည်းကြောင်း ဝန်ခံပြောကြားပြီး ပိုမိုကောင်းမွန်အောင်ဆောင်ရွက်ရန် ကတိပေးခဲ့သည်။⁴⁷⁹

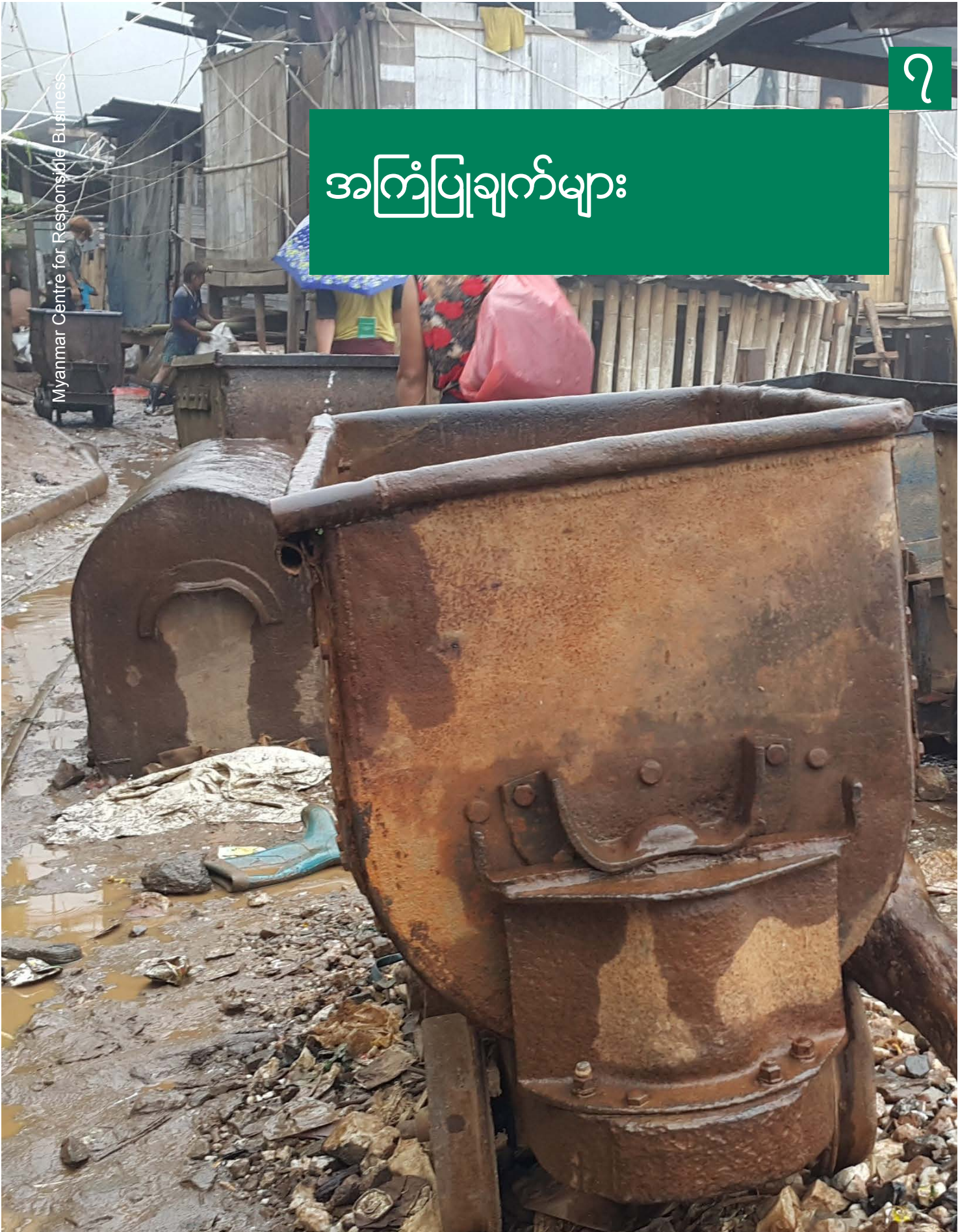
KNUသည်ထုံးကျောက်ထုတ်ယူခြင်း၊ ဘီလပ်မြေထုတ်ယူခြင်းတို့အတွက်ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည့် လေ့လာမှုကိုဆောင်ရွက် ရန် ကုမ္ပဏီများကို ခွင့်ပြုချက်များနှင့် လိုင်စင်များလည်းထုတ်ပေးခဲ့ရာ မွန်ပြည်နယ်လည်းပါဝင်သည်။⁴⁸⁰

477 ကရင်သတင်းစဉ်၊ Karen armed groups unite, agree KNU takes political lead, 5 March 2016
478 Kim Jolliffe, Asia Foundation, Ethnic Armed Conflict and Territorial Administration in Myanmar, July 2015
479 Burma News International, Head of KNU Mining Department Urges Close Supervision of Mining, 28 September 2016
480 Mizzima, KNU Suspends Min Lwin Mountain Cement Factory Project, 2 May 2016

လေးထောင့်ယားကွက် ၃၀။ မြန်မာပြည်အရှေ့တောင်ပိုင်း (ကယား၊ ကရင်၊ မွန် နှင့် တနင်္သာရီ) တွင် ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ခြင်း၌ ပါဝင်ပတ်သက်နေသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ⁴⁸¹

- **ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU)။** ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့မှာ ကရင် အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော်ဖြစ်သည်။ တပ်ဖွဲ့ဝင်ထောင်ဂဏန်းရှိသော မြန်မာပြည်ရှိ အကြီးဆုံး လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ တပ်မဟာ ၇ ခုဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့သည့်အတွက် သက်တမ်းအရင့်ဆုံးတပ်ဖွဲ့များထဲမှ တစ်ဖွဲ့လည်းဖြစ်သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ယင်းမတိုင်မီ နှစ်ဘက်စလုံးမှ ရှေ့တန်း တပ်ဖွဲ့များ၏ စစ်ဖြစ်ပွားမှု အနိမ့်ဆုံးလျော့ချရန် နှစ်အတော်အတန်ကြာ ထိပ်တိုက်တွေ့မှုများအား အတော်ပင် ကန့်သတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး လက်မှတ်ထိုးပြီးနောက် နှစ်ဘက်အကြား ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲ ငယ်အနည်းအကျဉ်းသာဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် NCA လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော အဖွဲ့ ၈ ဖွဲ့တွင် KNU ပါဝင်သည်။
- **ကရင်နီ အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ (KNSO)။** ဤအဖွဲ့မှာ ကယားပြည်နယ်အခြေစိုက် စကော ကရင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် ကရင်နီအမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီ လက်နက် ကိုင်အဖွဲ့မှ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင်ခွဲထွက်ခဲ့ကာ ဖားဆောင်းအနီး အခြေစိုက်သော ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့ဖြစ်လာခဲ့သည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် အများအားဖြင့်ပါဝင်သည်။ (မော်ချီးရီ ကားအငှားလုပ်ငန်းနှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း) လွိုင်ကော်မြို့တွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရုံး ဖွင့်လှစ်လုပ်ကိုင်သည်။ KNSO တွင် တပ်ဖွဲ့ ၂ မျိုးရှိသည်။ ပြည်သူ့ စစ်အဖွဲ့များနှင့် ကရင်နီအမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးအဖွဲ့၏ တပ်ဖွဲ့အချို့တို့ဖြစ်ရာ ဝတ်စုံနှင့်တံဆိပ်များ လည်းကွဲပြားသည်။ (မတူကြပေ)။ အဖွဲ့၏အဆိုအရ စစ်သားစုစုပေါင်း ၁၈၀ ရှိသည်။ ၎င်းတို့ကို ကြယ်ဖြူအုပ်စု ဟု လူသိများသည်။

481 Martin Smith, Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity (Zed Books, 1999); Ashley South, Transnational Institute, Burma's Longest War: Anatomy of the Karen Conflict, March 2011; MCRB field research, 2016

အကြံပြုချက်များ

အပိုင်း ၇.၁

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အစိုးရသို့ အကြံပြုချက်များ

ဤအပိုင်း (၇.၁) သည် အစိုးရ၏အုပ်ချုပ်ရေးဌာနပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် နယ်ပယ်စုံရှိ အစိုးရအရာရှိများ အထူးသဖြင့် သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန (သတ္တုတွင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန နှစ်ခုစလုံး)အတွက် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ အချို့သော အကြံပြုချက်များသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ကုမ္ပဏီများညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန၊ အလုပ်သမား၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများ၏ အစိုးရများအတွက်လည်း သက်ဆိုင်မှုရှိပါသည်။ အချို့သော အကြံပြုချက်များမှာ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအတွက်လည်း သက်ဆိုင်ပါသည်။

၁။ အမျိုးသားအဆင့် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတမူဝါဒကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ၎င်းမူဝါဒကို သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေအသစ်အတွက် အခြေခံအဖြစ် အသုံးပြုရန်၊ မြန်မာ့ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတမှဒေသခံ များအတွက် အကျိုးရှိစေရန်နှင့်ပဋိပက္ခသို့ တွန်းအားပေးမှုများ ဆက်လက်မဖြစ်ပွားစေရေး သေချာစေရန်။

အမျိုးသားအဆင့် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတ မူဝါဒတစ်ခုသည် ဤကဏ္ဍအတွက် မဟာဗျူဟာနှင့် ရည်မှန်းချက်များ သတ်မှတ်ထားနိုင်ပြီး အလားအလာရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် ပိုမိုရှင်းလင်းစေရန်နှင့် သတ္တုဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းဥပဒေသစ်ပြဌာန်းနိုင်ရေးအတွက် လမ်းညွှန်ထောက်ပံ့ပေးနိုင်မည်။ သို့သော် ၎င်းစည်းမျဉ်း ဥပဒေသစ်အတွက် လက်ရှိတည်ဆဲဥပဒေများကို အစမှတ် (starting point) အနေဖြင့် မယူသင့်ပါ။ ၎င်းမူဝါဒသစ်တွင် ကျောက်စိမ်းအပါအဝင် ကျောက်မျက်များအတွက်ပါ အကျိုးဝင်လျှင် အကောင်းဆုံး ဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသားအဆင့် မူဝါဒအပြင် သတ္တုတူးဖော်ရန် အလားအလာကောင်းရှိသည့် နေရာများ (ဥပမာ-စစ်ကိုင်း၊ မန္တလေး၊ ရှမ်း၊ ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်နှင့် တနင်္သာရီ)တွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများ၏ သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာများကို ပြုစုဖြည့်စွက်ပေးနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါမဟာဗျူဟာများရေးဆွဲရာတွင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးမှ ၎င်းတို့၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်တွင် သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်မှုများ၊ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခြင်းကို တားမြစ်ထားသည့် ဧရိယာများ (no go areas) သတ်မှတ်ထားခြင်းရှိမရှိ သေချာအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်တွင် ကိုယ်စားပြုအာဏာရှိသည့်နေရာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်နှင့် အခြားသော ကန့်သတ်ချက်များ (သို့မဟုတ်) အခွန်များအား သတ်မှတ်ထားခြင်းရှိမရှိ အစရှိသည့် အချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။

အမျိုးသားအဆင့် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒသည် -

- သတ္တုကဏ္ဍတွင် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသောနည်းဖြင့် စီမံခန့်ခွဲမှုများပြုရာတွင် အောင်မြင်မှုရနေသော အခြားသောနိုင်ငံများရှိ ထိရောက်သော ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာမူဝါဒများနှင့် နိုင်ငံတကာရှိ အလေ့အကျင့်ကောင်းများအပေါ် အမှီပြုကာ ရေးဆွဲရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာကျွမ်းကျင် ပညာရှင်များ၏ အကူအညီကိုလည်း အသုံးပြုရပါမည်။
- အစိုးရဌာနအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများ ပြုရမည်။ အထူးသဖြင့် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာနတို့ကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်ရပါမည်။

- စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ၊ ဒေသခံများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်အတူ ပူးပေါင်းဆွေးနွေးမှုများပြုပြီး ၎င်းတို့၏အကြံပေးချက် ဗဟုသုတများကို မူဝါဒရေးဆွဲရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။ ရေအားလျှပ်စစ်ကဏ္ဍအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးကော်ပိုရေးရှင်း၏ ထောက်ပံ့ပေးမှုဖြင့် မဟာဗျူဟာမြောက်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာဆန်းစစ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို မကြာသေးမီက ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး၊ ထိုဆန်းစစ်မှုသည် ဤသို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် အထောက်အပံ့ ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။
- သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်ရှိ မူဝါဒများ၊ စည်းမျဉ်းများ၊ လိုင်စင်များထုတ်ပေးခြင်းတို့ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းခွဲခြားထားသင့်သည်။ အထူးသဖြင့် ရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းနှင့် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းတို့ကြား ဖြစ်သည်။
- မြန်မာနိုင်ငံရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် သဘာဝသံဃာတရားအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်အပေါ် လက်ရှိငြင်းခုံပြောဆိုဆွေးနွေးမှုများ၏ လက်ရှိရည်ရွယ်ချက်များကိုလည်း ထောက်ပံ့ပေးရမည်။ အထူးသဖြင့် အဆိုပါရည်ရွယ်ချက်များသည် အောက်ပါအခြေခံသဘောတရားများအပေါ် မူတည်သင့်ပါသည်။
 - အဆင့်အသီးသီးတွင် အစိုးရ၏အခန်းကဏ္ဍနှင့် တာဝန်ယူမှုတာဝန်ခံများကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ခြင်း။
 - အစိုးရ၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ပြီးပြည့်စုံအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် မတူညီသောအဆင့်တိုင်းရှိ အစိုးရဌာနများတွင် လုံလောက်သော အရင်းအမြစ်များနှင့် စွမ်းရည်များရှိစေရန် သေချာစွာဆောင်ရွက်ထားခြင်း။
 - ဒေသန္တရဆိုင်ရာ တရားစီရင်အုပ်ချုပ်မှုများရှိနေသော်လည်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အနိမ့်ဆုံးအဆင့် စံချိန်စံညွှန်းများကို ထိန်းသိမ်းထားခြင်း။
 - အစိုးရ၏အုပ်ချုပ်မှုအဆင့်တိုင်းတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တိုင်းတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိအောင် မြှင့်တင်ပေးခြင်း။
 - အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုအဆင့်ဆင့်နှင့် တရားစီရင်ရေးတစ်ခုလုံးတွင် သတင်းအချက်အလက်များဖလှယ်ခြင်းနှင့်ဆွေးနွေးမှုများပြုနိုင်ရန်အတွက် နေရာတစ်ခုဖန်တီးပေးခြင်း။
 - ၎င်းတို့ကို ပိုမိုထိရောက်စေရန် ဆုံးဖြတ်ချက်များချရာ၌ ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများကဲ့သို့ အစိုးရမဟုတ်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအား ထည့်သွင်းရန်။
- ဘူမိဗေဒဆိုင်ရာစစ်တမ်း၊ cadaster/လိုင်စင်နှင့် ကြပ်မတ်စစ်ဆေးရေးလုပ်ငန်းများကြား ရှင်းလင်းစွာပိုင်းခြားဆောင်ရွက်နိုင်ရန် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်နေသည့် ဌာနများနှင့် နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်တာဝန်များအား ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခြင်းကို လမ်းညွှန်ရန်။
- ဓာတ်သတ္တုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဖော်ပြထားသော ခေတ်မီပြီး တစ်သမတ်တည်းရှိသည့် cadaster မြေပုံကိုပြုစုနိုင်ရန် အထောက်အပံ့ပေးရမည်။ အဆိုပါ cadaster မြေပုံသည် လိုင်စင်လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရန်အတွက် သီးသန့်တာဝန်ရှိပြီး လိုင်စင်လျှောက်ထားမှုများ လက်ခံခြင်း၊ မှတ်ပုံတင်သွင်းခြင်း၊ လိုင်စင်ပေးသင့်မပေးသင့် အကဲဖြတ်ခြင်း၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားသော နေရာများကြားထပ်နေမှုရှိမရှိ စစ်ဆေးခြင်း၊ လိုင်စင်ချပေးရန် အရည်အချင်းပြည့်မီသူများကို အတည်ပြုခြင်း၊ အတည်ပြုပြီးလျှောက်လွှာများကို အထက်သို့တင်ပေးခြင်းနှင့် ဓာတ်သတ္တုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးလုပ်ပိုင်ခွင့်များ ထိန်းသိမ်းခြင်း (သက်တမ်းကုန်ဆုံးခြင်း၊ သက်တမ်းတိုးခြင်း၊ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း၊ အသစ်ပြန်လည်လျှောက်ထားခြင်း အစရှိသဖြင့်) အစရှိသည့် လုပ်ငန်းများအတွက် အဆိုပါမြေပုံကို အသုံးပြု၍ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ကျောက်မျက်ရတနာလမ်းကြောင်းများနှင့် ချန်လှပ်ထားသောဇုန်များပါဝင်သည့် မြေပုံများရေးဆွဲရန်အတွက် သီးခြား cadaster မြေပုံလုပ်ငန်းစဉ်များ

လုပ်ကိုင်ပြီး ထိုသို့ရေးဆွဲရာတွင် လက်ရှိလုပ်ငန်းလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများနှင့် လုပ်ငန်းလိုင်စင် ယခင်လျှောက်ထားသူ များ၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ထားပြီးသားဖြစ်ရမည်။

- လုပ်ငန်းလိုင်စင်ထုတ်ပေးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် အသုံးပြုရန်အတွက် အကဲဖြတ်ခြင်းစံ သတ်မှတ်များကို ချမှတ်ထားရမည်။ လိုင်စင်ထုတ်ပေးရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အချက်များ၊ ချင့်ချိန်ရမည့် အခြေခံ သဘောတရားများနှင့် အလေးပေးစဉ်းစားရမည့် အမျိုးမျိုးသော အကြောင်းအရာများ၊ (ဥပမာ - သတ္တုကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ခြင်းများကြားတွင် ဘက်မှုမှုရှိစေရမည်)။ ထိုသို့ထည့်သွင်းစဉ်းစားရာတွင် လုပ်ငန်းလုပ်ပိုင်ခွင့်ချထားပေးသော ဟက်တာတစ်ခုချင်းစီတွင် တစ်နှစ်တာအတွင်းသုံးစွဲမည့် အနိမ့်ဆုံးဒေါ်လာ ပမာဏကဲ့သို့သော ခွင့်ပြုထားသော အရွယ်အစားပေါ်မူတည်ပြီး ကိုက်ညီမှုရှိသည့် အနိမ့်ဆုံးသုံးစွဲရမည့် စည်းမျဉ်းများ ပါဝင်နိုင်သည်။
- လိုင်စင်ချထားပေးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း၊ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်စိစစ်ခြင်းများ ပြုသည့်အခါ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများတွင် ကောင်းကျိုး၊ ဆိုးကျိုးများကို မည်သို့ချိန်ညှိရမည်ဟု ဖော်ပြပေးရမည်။
- သတ္တုလုပ်ငန်းမှရသော အကျိုးအမြတ်ဘဏ္ဍာငွေများကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်ထောင်စု အစိုးရများ ကြားတွင် မည်သို့ခွဲဝေရယူမည်ဟူသော ရွေးချယ်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ ဒေသန္တရနှင့် အမျိုးသားအဆင့်ထိ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်နားလည်အောင် လုပ်ဆောင်ရပါမည်။ (ဥပမာ - အလုပ်အကိုင်များ၊ supply chain ဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများ၊ အခြေခံအဆောက်အအုံများ)
- တရားမဝင်ကဏ္ဍများအတွင်းရှိဆိုးကျိုးနှင့် ကောင်းကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်နှင့် အဆိုပါ တရားမဝင်ကဏ္ဍသည်လည်း ဒေသခံများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းအတွက် အရေးပါကြောင်း အသိအမှတ်ပြုပြီး ထိုကဏ္ဍသည် တရားဝင်ဖြစ်လာစေရေးအတွက် လက်တွေ့ကျသောနည်းလမ်းများကို ဖော်ထုတ်ရမည်။
- နိုင်ငံပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ စည်းမျဉ်းပိုင်းဆိုင်ရာရည်ရွယ်ချက်နှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များကို ရှင်းလင်းအောင် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ပြီး အဆိုပါနိုင်ငံပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာအကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းများကို စိစစ်ဆောင်ရွက်သည့် စံသတ်မှတ်ချက်များကဲ့သို့ပင် တန်းတူညီမျှ စိစစ်မှုများပြုရမည်။
- တူးဖော်ရရှိသည့် သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ် ခွဲဝေခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်အမျိုးအစား၏ အသုံးပြုမှုကိုလျော့ချ၍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအပေါ်အခြေခံသည့် သဘောတူစာချုပ်များကို သုံးစွဲရန်ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။ လုပ်ငန်းလုပ်ပိုင်ခွင့်ချပေးခြင်းဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များသည် ပိုမိုယုံကြည်စိတ်ချရအောင်၊ ဥပဒေများသည်လည်း အသုံးဝင်သက်ဆိုင်မှုရှိအောင် ကြိုးစားလုပ်ဆောင်သွားရမည်။
- စာချုပ်ညှိနှိုင်းမှုများသည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုပိုမိုရှိလာစေရေးနှင့် စီမံကိန်းအမျိုးမျိုးအတွက် စည်းကမ်းနှင့် သတ်မှတ်ချက်များသည် တစ်သတ်မတ်တည်းရှိစေရန် ရည်ရွယ်၍ “ စံနမူနာပုံစံသတ္တုတွင်းစာချုပ်”ကို အကောင်အထည်ဖော် အသုံးပြုနိုင်ချေရှိမရှိ လေ့လာဆန်းစစ်ရမည်။
- ကာကွယ်တောဧရိယာများ အတွင်းရှိသော (သို့မဟုတ်) နီးကပ်စွာရှိနေသော သတ္တုတွင်းများအတွက် ခွင့်ပြုချက်ဆိုင်ရာမူဝါဒများကို ရှင်းလင်းအောင် လုပ်ဆောင်ရမည်။ ထို့အပြင် ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခြင်းကို တားမြစ်ထားသော (no go areas) ဧရိယာများတွင် သတ္တုတူးဖော်နိုင်ခြင်းရှိမရှိ သေချာအောင် ဖော်ပြရမည်။
- မြန်မာနိုင်ငံမှ လိုက်နာရမည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုများနှင့် နိုင်ငံတကာ ကတိကဝတ်များ ကျေပွန်စွာလိုက်နာနိုင်ရန် ကူညီထောက်ပံ့ပေးရမည်။

၂။ သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာနှင့်ပါမစ်များကိုထုတ်ပေးရာတွင် ရိုးရှင်းမှုနှင့် ဆက်စပ်ကိုက်ညီမှုရှိရန်လိုအပ်ပြီး၊ ဥပဒေများမှာလည်း ၎င်းတို့အား အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေရန်။

လက်ရှိလိုင်စင်ချပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် ရှုပ်ထွေးရှည်လျားပြီး ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ သတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှု၏ မတူညီသောသဘောသဘာဝများကို ထင်ဟပ်ထားခြင်းမရှိပါ။ ထိုလိုင်စင်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် များစွာသောဌာနများနှင့် ဝန်ကြီးဌာနများ ပါဝင်ပြီး၊ အကျိုးသက်ဆိုင်သူများအားလုံးအတွက် မသေချာမရေရာမှုများကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ထို့ကြောင့်အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ပြဌာန်းချက်များကို ယိုယွင်းအားနည်းစေပြီး၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိခြင်းသည် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ “အများသဘောတူ ကြည်ဖြူလက်ခံမှု” (social licence) နှင့် ယုံကြည်မှုများကို လျော့ကျစေပါသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒသည် အကျိုးသက်ဆိုင်သူများရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည့် စိန်ခေါ်မှုများကို ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ရန် အသုံးပြုနိုင်သလို သတ္တုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဥပဒေသစ်အောက်တွင် လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် တိုးတက်မှုများကို ဖော်ထုတ်ရန်လည်း အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဤကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း သုတေသန (SWIA) အနေဖြင့် အစိုးရနှင့် နိုင်ငံတွင်းဒေသအဆင့် လိုင်စင်ခွင့်ပြုချက်ချထားပေးခြင်းဆိုင်ရာ အချို့သောလုပ်ငန်းစဉ်များသည် ရှင်းလင်းကိုက်ညီမှုရှိအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်ဟု တွေ့ရှိပါသည်။

၎င်းတို့တွင်-

- သတ္တုနည်းဥပဒေ၏ စာမျက်နှာပေါင်း ၁၀၀ ကျော်ကို လိုင်စင်ချထားပေးခြင်း၊ လုံခြုံရေး၊ တပိုင်တနိုင် သတ္တုလုပ်ငန်းများ၊ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း အစရှိသည့် အကြောင်းအရာများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် စည်းမျဉ်းများ၊ အမိန့်အာဏာများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များအဖြစ် သီးခြားခွဲထုတ်ရမည်။ နည်းဥပဒေတစ်ခုအဖြစ်တည်ရှိနေခြင်းသည် နားလည်ရန်နှင့် အလွယ်တကူအသုံးပြုနိုင်ရန် ရှည်လွန်းပြီး၊ ရှုပ်ထွေးလှပါသည်။ သီးခြားစည်းမျဉ်းများ လမ်းညွှန်ချက်များအဖြစ် ခွဲထုတ်လိုက်ခြင်းအားဖြင့် အခြားဥပဒေများ၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေသည်။ အထူးသဖြင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ မူဝါဒပြောင်းလဲမှုများအပေါ် မှီခိုမှုနည်းပါးသည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာနည်းဥပဒေများသည် အခြားသောသက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပြောင်းလဲမှုများနှင့်ကိုက်ညီအောင် ဆောင်ရွက်သွားနိုင်သည်။
- သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၊ သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာန၊ ဘူမိဗေဒလေ့လာရေးနှင့် ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေရေးဦးစီးဌာနတို့သည် နီးကပ်စွာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရပါမည်။ သို့မှသာ သတ္တုတူးဖော်ရန် လိုင်စင်ချထားပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်သည် သတ္တုဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအစရှိသည့် ပြဌာန်းချက်များနှင့် ကိုက်ညီမည်ဖြစ်ပြီး နည်းဥပဒေများသည်လည်း အကျိုးအကြောင်းညီညွတ်မည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိမည်၊ ရိုးရှင်းပြီး တစ်သတ်မတ်တည်း အသုံးပြုနိုင်မည့်အပြင် သတ္တုလုပ်ငန်းစီမံကိန်းလုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက်လုံး၏ မတူကွဲပြားသောအဆင့်တိုင်းတွင် ကျရောက်နိုင်သော သက်ရောက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မည်ဖြစ်သည်။
 - မတူကွဲပြားသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန်အတွက် သတ္တုတွင်းအရွယ်အစားနှင့် အမျိုးအစားအမျိုးမျိုးအပြင် သတ္တုတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း (EIA) လိုအပ်ချက်များနှင့်ပတ်သက်လျှင် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကိုသာ အဓိကထား၍ ရည်ညွှန်းသုံးစွဲရမည်ဖြစ်ပါသည်။

- ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ဓာတ်သတ္တုဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း၊ လုပ်ငန်းလည်ပတ်ခြင်းနှင့် ပိတ်သိမ်းခြင်းအစရှိသော အခြေအနေအမျိုးမျိုးတွင် လိုက်နာရမည့် လိုအပ်ချက်များကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားနိုင်ရန် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၏ နောက်ဆက်တွဲ (က)ကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားရပါမည်။ လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် လိုအပ်ချက်များသည်လည်း လုပ်ငန်း အဆင့်တိုင်းတွင် မျှော်လင့်ထားသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများအပြင် ဒေသတွင်းအလေးထားရမည့်အချက်များနှင့် သင့်တင့်ဆီလျော်သော အတိုင်းအတာပမာဏဖြစ်သင့်ပါသည်။
 - ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၏ နောက်ဆက်တွဲ (က)တွင် ပါဝင်သည့် ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ဆန်းစစ်ခြင်း(IEE)/ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း(EIA)ဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များအတွက် သတ်မှတ်ထားသော အတိုင်းအတာအရွယ်အစားများကို ပြန်လည်သုံးသပ်သင့်ပြီး၊ သတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်ပိုင်ခွင့်ထုတ်ပေးရာတွင် အသုံးပြုသည့် အရွယ်အစားပမာဏနှင့် တတ်နိုင်သလောက် ကိုက်ညီမှုရှိရမည်။ လိုအပ်ချက်များနှင့် အရွယ်အစားသတ်မှတ်ထားမှုများသည် လှည့်ကွက်များကို ဟန့်တားရန် စီမံထားသင့်ပါသည်။ (ဥပမာအားဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ရှောင်ကျဉ်ရန်အတွက် မြေကွက်များကို ခွဲထုတ်ခြင်း)။
 - စီစဉ်ထားရှိသည့်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၏ နယ်ပယ်အတိုင်းအတာကို သိရှိသည့်အချိန်မှသာ သတ္တုလုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ဖြစ်နိုင်ချေအဆင့်မှာသာလျှင် မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင်၏ ခွင့်ပြုချက်ကို လိုအပ်သည်ဟူသောအချက်ကို ရှင်းလင်းအောင် ဖော်ပြရမည်။
- ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ၊ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်ကောင်းများအတွက် စံလမ်းညွှန်ချက်များသည် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ် တစ်လျှောက်လုံး၏အဆင့်တိုင်းအတွက် ကိုက်ညီမှုရှိအောင် စီမံပေးထားရမည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေခြင်းအဆင့်အတွက် ရိုးရှင်းသောစည်းမျဉ်းများ၊ အသေးစားသတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း အခြေအနေများအတွက် ရိုးရှင်းသောစည်းမျဉ်းများ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ အစီအစဉ်ပုံစံများနှင့် အစီအစဉ်ခွဲများ ပါဝင်သည်။ သို့မှသာ ပိုပြီးထိရောက်မှုရှိစေမည်ဖြစ်ပြီး ကုမ္ပဏီများ၊ စည်းမျဉ်းကွပ်ကဲသူများအနေဖြင့်လည်း ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးအစီအစဉ်များကို စာရွက်စာတမ်းများပြုစုခြင်း၊ ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ စောင့်ကြည့်ခြင်းများဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု သက်သေခံလက်မှတ် (ECC) ပေးခြင်းများအတွက် တွန်းအားပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ စံသတ်မှတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ဌာနဆိုင်ရာအသီးသီးများကြား ပူးပေါင်းဆွေးနွေးမှုများပြုပြီး သဘောတူညီမှုများရယူနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့် ချမှတ်သင့်ပြီး စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို မည်သူတို့မှ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မည်ဟု ရှင်းလင်းစွာ ပါဝင်ရမည်။ သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများအားလုံး၏ စာရင်းကိုလည်း ထည့်သွင်းထားရမည်။
 - သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတွင် လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရန်၊ စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ဥပဒေလိုက်နာမှုရှိအောင် ထိန်းကွပ်ခြင်းများပြုရန် မည်သူ့တွင်တာဝန်ရှိကြောင်း ရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်ထားခြင်းရှိရမည်။ လတ်တလောတွင် လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး (OSH)သည် သတ္တုနည်းဥပဒေမှတစ်ဆင့် ဖြေရှင်းရမည်လောဟူသည့်အချက်မှာ မရှင်းလင်းသေးပါ။ ထွက်ရှိလာမည့် လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာဥပဒေ (သို့မဟုတ်) ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း/ပတ်ဝန်းကျင် စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များထဲတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းပါဝင်သလောဟူသည့်အချက်မှာလည်း မရှင်းလင်းသေးပါ။ သတ္တုတူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီများနှင့် အခြားသော ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများအတွက် ကျိုးကြောင်းညီညွတ်မှု၊ တစ်သတ်မတ်တည်းရှိမှုနှင့် ရှင်းလင်းမှုများ လိုအပ်ပါသည်။

- အကျိုးသက်ဆိုင်သူများနှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်း အစီအစဉ်လိုအပ်ပြီး (အောက်တွင်ကြည့်ပါ)။ ထိုကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်မှုမျိုးသည် ခွင့်ပြုချက်လုပ်ငန်းစဉ်အမျိုးမျိုး၏ လိုအပ်ချက်ဖြစ်သော အများပြည်သူ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းအပိုင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ရှိနေနိုင်ပါသည်။
- "တစ်ပေါင်းတည်းလုပ်ကိုင်ရန်ခွင့်ပြုမိန့်" ၏ အယူအဆကို ထိန်းသိမ်းထားလျှင် ကုမ္ပဏီများတွင် မည်သည့်လုပ်ပိုင်ခွင့်များရှိသည်၊ စီမံကိန်းကို ရှေ့ဆက်လုပ်ကိုင်သည့်တစ်လျှောက် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အခြားသက်ဆိုင်သော မည်သည့်လိုအပ်ချက်များ လိုက်နာရမည်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ဖြစ်နိုင်ချေအဆင့်တွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည်လောဟူသောအချက်များလည်း ပါဝင်သင့်သည်။
- ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များအတွက် သက်ဆိုင်မှုရှိသော ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာဥပဒေများ၊ မူဝါဒများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် စကားလုံးသုံးစွဲမှုများမှာ တစ်သတ်မတ်တည်းရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။ လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် အခြားသောလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများပါဝင်သောကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများဆန်းစစ်ခြင်း (ESIA) (သို့) ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများဆန်းစစ်ခြင်း (ESHIA) များသည် ပိုမို၍သင့်တော်သည်။
- ဒေသအာဏာပိုင်များထံမှ ကုမ္ပဏီများက များပြားလှသော ထောက်ခံစာများရယူရန် မလိုအပ်စေရေး သေချာစွာ ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။ အထူးသဖြင့် အဆိုပါထောက်ခံစာများသည် လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုအဆင့်အတွက် အထောက်အကူပြုခြင်း မရှိသော်လည်းကောင်း၊ ဥပဒေအရမလိုအပ်လျှင် သော်လည်းကောင်း အထပ်ထပ်ထောက်ခံချက်များရယူရန် မလိုအပ်သင့်ပါ။
- "ကနဦးခွင့်ပြုချက်"(သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း များတွင် ဖော်ပြထားသော)၏လိုအပ်ချက်နှင့် ပတ်သက်၍ရှင်းလင်းမှုရှိအောင်လုပ်ဆောင်ရမည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာနသည် အခြားအာဏာပိုင်များနှင့်ပူးပေါင်း၍ စည်းမျဉ်းများပြဌာန်းသည့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများမှထုတ်ပြန်ထားသော ခွင့်ပြုချက်များတွင် ကနဦးခွင့်ပြုချက်ဟုယူဆနိုင်သည့် ခွင့်ပြုချက်များကို စာရင်းပြုစုပြီး ထုတ်ပြန်သင့်သည်။ ထို့အပြင် မည်သို့သောစီမံကိန်းများနှင့် လုပ်ငန်းများတွင် ကနဦးအဆင့်တွင် ကနဦးပတ်ဝန်းကျင် ဆန်းစစ်ခြင်း(IEE)/ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း(EIA)/ ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်(EMP)များ လိုအပ်ကြောင်းလည်း ထုတ်ပြန်သင့်သည်။ ထို့အပြင် လက်ရှိသတ္တုဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများတွင် ခွင့်ပြုမိန့်ကာလ(သက်တမ်း)နှင့် အရွယ်အစားများသည် ရေရှည်တည်တံ့ဖွံ့ဖြိုးရေးကဲ့သို့သော ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရန် ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် အထူးသဖြင့် များစွာသောအသေးစားလုပ်ငန်းများ၏ ခွင့်ပြုမိန့်များ ရောနှောပေါင်းစပ်၍ လုပ်ကိုင်ရန်အတွက် အားပေးသလို ဖြစ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် မရှင်းလင်းသော နယ်နိမိတ်များနှင့် ကျရောက်လာသော သက်ရောက်မှုများအတွက် တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုများ ကင်းမဲ့လျက်ရှိသည်။ အညစ်အကြေး စွန့်ထုတ်မှုများပြုရန်နှင့် ထိရောက်သော သတ္တုတူးဖော်ရေးအစီအစဉ်များလုပ်ကိုင်ရန် နေရာများမရှိသောကြောင့် အတွင်းပိုင်းရှိအရင်းအမြစ်များကို အကျိုးရှိစွာနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းစွာ တူးဖော်ထုတ် လုပ်နိုင်စွမ်းမရှိသော အခြေအနေများဖြစ်နေသည်။ (Valentis/Coffey အဖွဲ့များမှ ပြုစုထားသည့် ဖားကန့်၊ လုံးခင်းဒေသများကို အကြံပေးမှတ်စုများတွင် ကြည့်ရန်)
- ခွင့်ပြုမိန့်ကာလ(သက်တမ်း)နှင့် အရွယ်အစားများကို အနည်းဆုံး ကမ္ဘာ့အဆင့်ပျမ်းမျှပမာဏ ရှိအောင်တိုးမြှင့်သင့်ပြီး၊ ထိုသို့တိုးမြှင့်ပေးခြင်းကြောင့် စီးပွားရေးဈေးကွက်တွင် ရပ်တည်နိုင်သည့် ထိရောက်သော သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများဖြစ်စေရန်၊ ရေရှည်တည်တံ့သော တူးဖော်ထုတ်ယူမှုပမာဏဖြစ်လာစေရန်နှင့် ပိုမိုလုံခြုံစိတ်ချရသော အလေ့အကျင့်များကို ကျင့်သုံးလာစေရန်အားပေးရာရောက်သည်။ ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေသောအဆင့်တွင်

ခွင့်ပြုမိန့်ရသောနေရာများ၏ ကာလ(သက်တမ်း)နှင့် အရွယ်အစားကိုလည်း တိုးမြှင့်ပေးသင့်သည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဘူမိဗေဒဆိုင်ရာ အချက်အလက်များရယူခြင်း၊ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုနည်းပါးသော အဆင့်မြင့် နည်းပညာများမှတစ်ဆင့် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော နေရာတစ်ခုလုံးကို ခြုံလွှမ်းနိုင်ခြင်း၊ ဥပမာအားဖြင့် remote sensing တိုင်းတာခြင်း (သို့မဟုတ်) ဘူမိဗေဒဆိုင်ရာနည်းပညာဖြင့် လေထဲမှတစ်ဆင့် တိုင်းတာစစ်ဆေးခြင်း များကဲ့သို့သော လုပ်ဆောင်မှုများရှိလာစေရန် အားပေးရာရောက်သည်။ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် အလေ့အကျင့်ကောင်းများ တိုးတက်လာမှုရှိစေရန်အတွက် အသေးစားကျောက်မျက်လုပ်ကိုင်ခွင့်နှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်း၏ အနိမ့်ဆုံးအရွယ်အစားကို တိုးမြှင့်ပေးသင့်ပါသည်။

၃။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၌ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများလုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ကိုက်ညီမှုမရှိသည်များနှင့် လစ်ဟာမှုများကို ဖြေရှင်းရန်။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ လုံခြုံစိတ်ချရစေရေးအတွက် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာနှင့် ပတ် သက်၍ ဥပဒေရေးရာ မူဘောင်ထဲတွင် ရှိထားပြီးသားဖြစ်သော အချက်များမှာ သတ္တုဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများ၊ မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများ၊ အမျိုးမျိုးသော ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆိုင်ရာဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ခြင်းကဲ့သို့သော စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် လက်ရှိတွင်ပြဌာန်းထားသော အခြားသောဥပဒေများနှင့် ပြင်ဆင်ဆဲအဆင့်တွင်ရှိနေသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများ၊ မြေယာ၊ အလုပ်သမား၊ လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာအစရှိသဖြင့် အမျိုးမျိုးသော ဥပဒေများဖြစ်သည်။ ထိုမူဘောင်များထဲတွင် ထပ်နေသောအကြောင်းအရာများ၊ ကွာဟမှုများနှင့် ကောင်းမွန်သော အလေ့အကျင့်ကောင်းများနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိသော အချို့သောလိုအပ်ချက်များ ရှိနိုင်ပါသည်။ ထိုအရာများကို ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များနှင့် ဥပဒေရေးရာပြဌာန်းချက်များကို ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်းမှတစ်ဆင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ပါသည်။ လုပ်ဆောင်ရမည့်အချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

ပတ်ဝန်းကျင်

- ပြဒါးသုံးစွဲမှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး Minamata Convention ကို အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း။ အသေးစားနှင့် တစ်ပိုင်တစ်နိုင်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များမှ ပြဒါးအသုံးပြုမှုကြောင့် ပြဒါးနှင့်ပြဒါးဒြပ်ပေါင်းများကို ပတ်ဝန်းကျင်သို့ စွန့်ထုတ်ခြင်းနှင့် ထုတ်လွှတ်ခြင်းများမရှိအောင် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး ပြဒါးသုံးစွဲမှုလျော့ချရန်နှင့် ဖြစ်နိုင်လျှင် ပြဒါးအသုံးပြုမှုပျောက်အောင် လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် အမျိုးသားအဆင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု အစီအစဉ်တစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာစေရန်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရန် လုပ်ဆောင်ရမည်။
- ၂၀၁၂ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ၏ အပိုဒ် ၇ နှင့် ၁၀ အောက်တွင်ပါဝင်သော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဆိုင်သောစံသတ်မှတ်ချက်များကို လိုက်နာပြီး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း/ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး အစီအစဉ်များကိုအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် လမ်းညွှန်မှုပေးရမည်။ ထိုလမ်းညွှန်မှုများသည် လက်တွေ့ကျရန် လိုအပ်ပြီး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဘဏ္ဍာရေးကော်ပိုရေးရှင်း (IFC)မှ ထုတ်ပြန်ထားသည့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနှင့် ပတ်သက်သော ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် အခြားသက်ဆိုင်သော နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများနှင့် မူဘောင်များအပေါ်တွင် အခြေခံထားသင့်သည်။ သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်စပ်သည့် အသေးစိတ်ကျသောကိစ္စရပ်များ (ဥပမာ-ဆိုင်ယာနိုဒ်၊ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း)တွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာနနှင့် သတ္တုဦးစီးဌာနတို့ကြားတွင် ညှိနှိုင်းလုပ်ကိုင်သင့်ပြီး သတ္တုဥပဒေအောက်တွင် လိုက်လျောညီထွေကျင့်သုံးနိုင်အောင် လုပ်ကိုင်ကြရမည်။ အောက်ဖော်ပြပါ

အသေးစိတ်အကြောင်းအရာများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားရမည်။

- ရေအသုံးပြုမှုနှင့် ရေ၏အရည်အသွေး။
- အညစ်အကြေးစွန့်ထုတ်ခြင်း။
- လေ၏အရည်အသွေး။
- အန္တရာယ်ရှိသော ပစ္စည်းများ (ဆာရာနိုက်နှင့် ပြဒါးအပါအဝင်)။
- ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ။
- ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများကို သုံးစွဲရယူနိုင်ရန်နှင့် အဆိုပါဝန်ဆောင်မှုများကို ပျက်စီးယိုယွင်းစေပါက ငွေပေးဆောင်ခြင်း။
- ဆူညံမှုနှင့် တုန်ခါခြင်း။
- စွမ်းအင် အသုံးပြုမှု။
- အမြင်အာရုံအပေါ် ကျရောက်သော အကျိုးသက်ဆိုင်မှုများ။
- သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနေရာများ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း။

အလုပ်သမားနှင့် လုံခြုံရေး

- သတ္တုနည်းဥပဒေနှင့် ထွက်ပေါ်လာမည်ဖြစ်သည့် လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဥပဒေ အောက်ရှိ ကဏ္ဍအလိုက် နည်းဥပဒေများအောက်တွင် သတ္တုတွင်းဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးနှင့်ဆိုင်သော လိုက်နာရမည့်စည်းကမ်းများနှင့် စံသတ်မှတ်ချက်များကို ဖွံ့ဖြိုးလာအောင် လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး သတ္တုတွင်း သဘောတူညီချက်(၁၇၆)ထဲတွင်ရှိသော နိုင်ငံတကာအလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်း၏ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး နှင့် ကျန်းမာရေးအကြောင်းအရာများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိရပါမည်။
- လိုင်စင်ချထားပေးရာတွင် ခွင့်ပြုမိန့်လိုင်စင် ကိုင်ဆောင်ထားသူများအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်း (နိုင်ငံ တကာရှိ အလေ့အကျင့်ကောင်း) များကို လိုက်နာရမည်ဟုဖော်ပြထားရမည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ အသေး စိတ်လုပ်ငန်းစဉ်များဖြစ်သည့် အညစ်အကြေးထုတ်ခြင်းများ၊ ယိုဖိတ်မှုများမရှိစေရန် စီမံခန့်ခွဲမှုများ၊ သတ္တု တွင်းလုပ်ငန်းနေရာများ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း၊ ပိတ်သိမ်းပြီးသည့် နောက်ပိုင်း အခြေအနေများ အစရှိသည်တို့ကို နိုင်ငံတကာအလေ့အကျင့်ကောင်းများနှင့် ကိုက်ညီအောင် ဆောင်ရွက်ရပါ မည်။ ထိုလိုအပ်ချက်စည်းကမ်းများကို လိုက်နာမှုမရှိ စောင့်ကြည့်ရမည်ဖြစ်ပြီး၊ လက်တွေ့လိုက်နာစေရန် ဆီလျော်သောငွေကြေးနှင့် ပြစ်ဒဏ်များကို ချမှတ်ပေးရမည်။
- သတ္တုတွင်းလုပ်သားများအတွက် အလုပ်လုပ်ချိန်အများဆုံးနှင့် အနားယူချိန်အနည်းဆုံး မည်မျှရှိရမည်ဟူသော အချက်ကို ရှင်းလင်းအောင် ဖော်ပြပေးရမည်။ အထူးသဖြင့် မြေအောက်သတ္တုတွင်းများနှင့် ရေထဲတွင် လုပ်ကိုင် ရသော လုပ်သားများအတွက်ဖြစ်သည်။
- အခြေခံကျသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ကျန်ရှိနေသော အချက်(၅)ခုကို သဘောတူညီနိုင်ရေးနှင့် နိုင်ငံတကာအလုပ်သမား စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ အများပါဝင်သော၊ ကျယ်ပြန့်သော အလုပ်သမားဥပဒေ မူဘောင်များကို ရေးဆွဲပြုစုရမည်။ နေ့စားအလုပ်သမား များအပါအဝင် အလုပ်သမားအမျိုးအစားများ အားလုံးအတွက် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုပေးနိုင်ရန် လုပ်ဆောင် ရပါမည်။ ကုန်သွယ်ရေးသမဂ္ဂ၏ လှုပ်ရှားမှုများထဲတွင် ပါဝင်သော အလုပ်သမားများကိုလည်း ကာကွယ်စောင့် ရှောက်မှုပေးနိုင်ရေးကို အားကောင်းအောင်လုပ်ရပါမည်။

- သတ္တုနည်းဥပဒေတွင် အမျိုးသမီးများမြေအောက် သတ္တုတွင်းများ၌ အလုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်းကို တားမြစ်ထားသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ဖယ်ရှားပစ်ရမည်။
- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားအဖွဲ့ (ILO) သဘောတူညီချက် (၁၈၂) တွင် အကောင်အထည်ဖော် အသုံးပြု မည့်စာရင်းထဲတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းသည် ကလေးသူငယ်များအားလုံးအတွက် 'အန္တရာယ်ရှိသော အလုပ် များ'အဖြစ် အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ပေးရမည်။

မြေယာ

- အမျိုးသားအဆင့်မြေယာအသုံးပြုရေးမူဝါဒနှင့် (အမျိုးသားစားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံမှုရှိရေးအတွက် သစ်တောများ၊ ငါး လုပ်ငန်းနှင့်မြေယာများ တင်ဒါခေါ်ယူမှုများဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် FAO ၏ လမ်းညွှန်ချက်များအတိုင်း မြေယာအသုံးချမှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားသော မြေယာအမျိုးအစားများကို ရှင်းလင်း၍ နားလည်ရလွယ်ကူအောင် လုပ်ဆောင်ရမည်။ သို့မှသာ စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံရေးနှင့် မရိုးသားသည့် မြေယာ အရောင်းအဝယ်လုပ်ကိုင်ခြင်းများမှ လယ်သမားများကို သင့်တော်သည့် ကာကွယ်မှုများ ပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ လက်ရှိမြေယာအသုံးချမှုနှင့်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်များ ပါဝင်သော အမျိုးသားအဆင့် မြေယာမှတ်ပုံတင် စာရွက်စာတမ်းတစ်ခုကို ပြုစုရမည်။
- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးကော်ပိုရေးရှင်း (IFC) ၏ လုပ်ဆောင်ချက် စံချိန်စံညွှန်း (၅) နှင့် ကိုက်ညီရန် ၁၈၉၄ မြေသိမ်းဥပဒေကို ပြန်လည်ပြုပြင်ရမည်။
- သတ္တုစီမံကိန်းများအတွက် မြေယာဝယ်ယူရန်နှင့် မြေနှင့်အတူ ဆက်စပ်ပိုင်ဆိုင်မှုများ (ဥပမာ-အိမ်၊ သီးနှံ) စသည်များအတွက် လျော်ကြေးပေးချေသည့်အခါ တန်ဖိုးဖြတ်ခြင်းများကို လွတ်လပ်သော တတိယပုဂ္ဂိုလ်အဖွဲ့ အစည်းများက လုပ်ကိုင်ရမည်။

ရပ်ရွာဒေသခံများ

ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိသူများအားလုံးသည် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု သက်သေခံ လက်မှတ် နှင့်/သို့မဟုတ် သတ္တုလုပ်ငန်းလိုင်စင်များအရ အောက်ဖော်ပြပါအချက်များကို လိုက်နာရန်လိုအပ်ပါသည်။

- အလုပ်သမားများနှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကြောင့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ခံစားရသော ဒေသခံများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများ အပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားလိုက်နာရမည်။
- ကိုင်တွယ်ဆုပ်ကိုင်နိုင်သော ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များနှင့် ကိုင်တွယ်ဆုပ်ကိုင်၍ မရသော ယဉ်ကျေးမှုအမွေ အနှစ်များကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရမည်။ ဥပမာအားဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ် အဆောက်အဦများ၊ ယဉ်ကျေးမှုအသိပညာများ၊ ဆေးဖက်ဝင်သောအပင်များ။

ထို့အပြင် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် (နှစ်ရှည်အကြီးစား ခွင့်ပြုမိန့်ရသော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်လျှင်) အောက်ပါ အကြောင်းအရာများကို လိုက်နာသင့်သည် (သို့) လိုက်နာရန် အားပေးသင့်သည်။

- သက်ဆိုင်ရာဒေသခံ အကျိုးသက်ဆိုင်သူများမှ သဘာဝသယံဇာတများကို အသုံးပြုခြင်း အပါအဝင် ဂေဟ စနစ်ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် ရေရှည်သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သော ဆိုးကျိုးများကို အကဲဖြတ်ခြင်းနှင့် ဖြေရှင်းခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရမည်။ ထိုဝန်ဆောင်မှုများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များတွင် ကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်းနှင့် လျော့ချခြင်းဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များ ထည့်သွင်းရမည်။

- ဒေသခံများထံမှ ပစ္စည်းများဝယ်ယူခြင်းနှင့် ဒေသခံအလုပ်အကိုင်များအတွက် အစီအစဉ်များ လုပ်ဆောင်ရမည်။
 - ဒေသခံရပ်ရွာလူထုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့်အတူ ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးရေးသဘောတူညီချက် (CDA) များကို ညှိနှိုင်းကြရမည်။
- ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် သတ္တုလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်သောဒေသရှိ ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးရေး/ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ လုပ်ဆောင်ပေးရာတွင် ဒေသခံများမှ ဦးစားပေးလုပ်ကိုင်စေချင်သောအရာများဖြစ်သင့်ပြီး ကုမ္ပဏီမှထောက်ပံ့ ပေးရန်အတွက်လည်း သင့်တော်မှုလည်းရှိရပါမည်။ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ဘာသာရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော စီမံကိန်းများကို ရှောင်ရှားသင့်သလို ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှု (သို့) လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများ ဆင့်ကဲဖြစ်ပေါ်နိုင်သော စီမံကိန်းများကိုလည်း ရှောင်ရှားသင့်ပါသည်။ ဖြစ်နိုင်လျှင် ထိုနေရာများရှိ အမျိုးသားအဆင့် (သို့) ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရ၏ဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ် မဟာဗျူဟာနှင့်ကိုက်ညီမှုရှိသည့် ဒေသတွင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမျိုးဖြစ်သင့်သည်။ သို့သော် အစိုးရမှ တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ရမည့် အခန်းကဏ္ဍဖြစ်သော ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးအပိုင်းတွင် ကုမ္ပဏီများမှ တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုးကို အစိုးရအနေဖြင့် အားမပေးသင့်ပါ။

၄။ ဥပဒေများကို လိုက်နာကျင့်သုံးမှုနှင့် ပါမစ်နှင့်သက်ဆိုင်သော တာဝန်၊ ဝတ္တရားများအား လိုက်နာမှု တိုးတက်လာစေရေး တွန်းအားပေးရန်။

ပြည်စုံပြီးနားလည်ရလွယ်ကူသော ဥပဒေမူဘောင်သည် အရေးပါသော်လည်း အကျိုးသက်ဆိုင်သူများ အားလုံးအနေဖြင့် ဥပဒေကို သိနားလည်မှုပိုမို များပြားလာစေရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ဤအချက်ထက်ပို၍ အရေးကြီးသော အချက်မှာ ဥပဒေစိုးမိုးတည်မြဲရန် ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရသူများအနေဖြင့် ပြဌာန်းထားသည့် ဥပဒေကို အသုံးပြုရန်နှင့် လက်တွေ့လိုက်နာမှုရှိလာစေရန် ထိန်းကွပ်မှုအတွက် လုံလောက်သောစွမ်းရည် များရှိရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ကဏ္ဍအလိုက်လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (SWIA) သုတေသနအဖွဲ့ဝင်များအရ ဥပဒေစိုးမိုးမှု များ အားနည်းခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတစ်တစ်ပိုင်းမှာ အစိုးရဌာနများ၏ စွမ်းရည်မလုံလောက်ခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သလို မတူညီသောအစိုးရဌာနအချင်းချင်းကြား ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု အားနည်းခြင်း၊ အထူးသဖြင့် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုကိစ္စများကြောင့်လည်းဖြစ်သလို၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားပြီး(သို့)ဖြစ်ပွား ဆဲနေရာများရှိ အချို့သောပြဿနာများကြောင့်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ ကုမ္ပဏီများ၏ တာဝန်ဝတ္တရားများအပါအဝင် အထွေထွေအကြောင်းအရာများနှင့်ပတ်သက်၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိခြင်းသည်လည်း ပြဿနာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ တိုးတက်မှုရှိလာအောင် ဆောင်ရွက်ရမည့်အဓိက အချက်များမှာ အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

- သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍရှိ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးစံချိန်စံညွှန်းများဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များ အထူးသဖြင့် လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေး(OHS)ဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် မြေယာပြဿနာများသည် သတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း ထိန်းကြပ်ကွပ်ကဲရန် အစိုးရဌာနအသီးသီးရှိ တာဝန်ရှိသူများ၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ရှင်းလင်းမှုရှိအောင် လုပ်ဆောင်ထားရမည်။
- သတ္တုတွင်းများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းပြုလုပ်သူများအားလုံးအတွက် လုံလောက်သော အရင်းအမြစ်များနှင့် သင်တန်းများပေးခြင်း။
- ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း(EIAs)ကို အကဲဖြတ်နိုင်ရန်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များ (EMPs)၏ ကတိကဝတ်များကို လိုက်နာခြင်းရှိမရှိစောင့်ကြည့်နိုင်ရန် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၏ စွမ်းဆောင်ရည်များကို (ဒေသန္တရအဆင့် အပါအဝင်) တိုးတက်လာမှုရှိစေရန် မြှင့်တင်ပေးရမည်။
- ကုမ္ပဏီ၏တာဝန်ဝတ္တရားများကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရအာဏာပိုင်များမှ ထုတ်ပြန်ပေးရမည်။ ဥပမာအားဖြင့် သဘောတူစာချုပ်၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း/ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် (EIA/EMP) နှင့်

ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု သက်သေခံလက်မှတ်၏ ကတိကဝတ်များအား လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းများ အစရှိသည်တို့ကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ အာဏာပိုင်များမှ ထုတ်ပြန်ပေးခြင်း အားဖြင့် သတင်းမီဒီယာနှင့် ရုပ်ရှင်အသိုင်းအဝိုင်းရှိ ဒေသခံများ၊ ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲသူများ အစရှိသည့် ပတ်သက် ဆက်နွယ်သူများအနေဖြင့် ကုမ္ပဏီများသည် တာဝန်ယူမှု၊တာဝန်ခံမှု ရှိစေရန် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

- ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ထုတ်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ တာဝန်များနှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုရှိသည်ကို သေချာအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း။

၅။ တရားစီရင်ရေးနှင့် ပြင်ပတရားစီရင်ရေးစနစ်များဆိုင်ရာ ကုစားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များ အားကောင်း လာစေရန်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏တရားစီရင်ရေးစနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသည် လက်ရှိဆိုင်ငံထားစဉ်ဖြစ်စေ၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ပြန်လည်စတင်လာချိန်တွင်ဖြစ်စေ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများရှိ လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများကြောင့် ကျရောက်လာသော ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ခံစားရသူများအနေဖြင့် ပြန်လည်ကုစားမှုများရရှိစေရေး သေချာရန်အတွက် တရားဝင် ဥပဒေရေးရာ လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် အခြားသောရွေးချယ်စရာ လမ်းကြောင်းများ လိုအပ်သည်။ အခွင့်အရေးရပိုင် ခွင့်ရှိသူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ မကျေနပ်မှုများ၊တိုင်ကြားလိုမှုများရှိပါက လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် ရှိရန်လည်း အရေးကြီးသည်။ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ သတင်းအချက်အလက်ရယူခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်နှင့် အဖွဲ့အစည်းဖွဲ့ခွင့်များသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အပြည့်အဝလုပ်ဆောင်ခွင့်ရရန် အာမခံထား ချက်မရှိသေးပါ။ ဒေသခံများ၊ အလုပ်သမားများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနှင့် ပတ်သက်သော စိုးရိမ်ပူပန်မှုများအား တိုင်ကြားနိုင်ရန်နှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများနှင့် ချိတ်ဆက်လုပ်ကိုင်မှုများပြုနိုင် ရန်အတွက် အထက်ဖော်ပြပါ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကန့်သတ်ထားမှုများကို ဖြေလျှော့ပေးရမည်ဖြစ်သည်။

ပြန်လည်ကုစားခွင့်ရရှိရေးကို အထောက်အပံ့ပေးနိုင်ရန် အစိုးရအနေဖြင့် အောက်ပါလုပ်ရပ်များကို ဆောင်ရွက် နိုင်သည်။

- စီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများအရ ကုမ္ပဏီများ အနေဖြင့် သတ္တုလုပ်ငန်းသံသရာ တစ်လျှောက်လုံးတွင် မကျေနပ်မှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့် သင့်လျော်သော နစ်နာမှု ကုစားရေးယန္တရားများကို လက်တွေ့ထားရှိရေးကို လုပ်ငန်းလိုင်စင်ချထားပေးရာတွင် လိုအပ်ချက်တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ပေးရမည်။ ပတ်ဝန်းကျင် စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် (EMP) အတွက် (၆) လတာကြိမ် စောင့်ကြည့်လေ့လာ ခြင်းအစီရင်ခံစာတွင် အဆိုပါယန္တရား၏ ဆောင်ရွက်မှုများကို အများပြည်သူသိအောင် ထည့်သွင်းပေးရမည်။
- ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခွင့်၊ စီတန်းလှည့်လည်ခွင့်နှင့် ဆက်စပ်သော ဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ပေးခြင်းအားဖြင့် ဆန္ဒပြ ခြင်းနှင့် ကန့်ကွက်ခြင်းများဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများ ပပျောက်စေရန်နှင့် သတ္တုစီမံကိန်းကို ဆန့်ကျင်သည့်ငြိမ်းချမ်း စွာဆန္ဒပြသောသူများသည် တရားစွဲဆိုခံရခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ခံရခြင်းများ မရှိအောင် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။
- အကျိုးသက်ရောက်မှုများခံစားရသော ဒေသခံများအနေဖြင့် ကုစားမှုများရရှိရန်အတွက် ထောက်ပံ့ပေး သည့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ (အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းများသည် တရားဝင် မှတ်ပုံတင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊ မှတ်ပုံတင်ထားခြင်း မရှိသည်ဖြစ်စေ) ၏ အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍအဖြစ် အသိ အမှတ်ပြုရမည်။
- တရားရုံးမှတစ်ဆင့် ဒေသခံများအတွက်နစ်နာကြေးရရန် အခွင့်အလမ်းများ များပြားလာအောင် ဖန်တီးပေးသင့် သည်။ အနိမ့်ဆုံးအဆင့်တွင် အဆိုပါ အခွင့်အလမ်းများကို ပိတ်ပင်ခြင်းမျိုးမရှိသင့်ပါ။

- ခေတ်နှင့်အညီ လွတ်လပ်စွာသတင်းရရှိခွင့်ဥပဒေတစ်ခုကို ပြဌာန်းပြီး အစိုးရမှ သတင်းအချက်အလက်များကို ပြည်သူများလက်လှမ်းမှီရယူနိုင်သည်ဟု အာမခံချက်ပေးလာနိုင်အောင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင် ပြောင်းလဲရမည်။
- ဝန်ထမ်းအယောက် ၃၀ အထက်ရှိသည့် ကုမ္ပဏီများတွင် လုပ်ငန်းခွင်ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီ တည်ထောင်နိုင်ရန် ဥပဒေအရ လိုအပ်ချက်ဖြစ်ကြောင်းကို သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသိရှိလာအောင် အသိပညာများမြှင့်တင်ပေး ရမည်။

၆။ အများပြည်သူပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများ တိုးတက်လာစေရန်။

ကဏ္ဍအလိုက် လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း(SWIA) သုတေသနကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များတွင် ဒေသခံများအနေဖြင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေစဉ်ကာလအတွင်း (သို့) ခွင့်ပြုမိန့်လုပ်ငန်းစဉ်အပိုင်းများတွင် ဧဝစပ်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အခွင့် အလမ်းများမရှိကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ဆွေးနွေးပွဲလုပ်သည့် အချိန်များတွင်လည်း ဒေသခံများအားလုံး ပါဝင်နိုင်ခြင်း မျိုးမရှိပဲ၊ ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်(သို့) ရပ်ရွာရှိ အသက်အရွယ်ကြီးသူများနှင့်သာ ပူးပေါင်းဆွေးနွေးမှုများ ပြုလေ့ရှိ ကြသည်။ သတ္တုလုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး အဓိကအချက်အလက်များနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA)/ ပတ်ဝန်းကျင် စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်(EMP) များကို အများပြည်သူသိအောင် ထုတ်ပြန်ခြင်းမျိုးမရှိပါ။ အကျိုးဆက်အနေ ဖြင့် အချို့သော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများသည် အများပြည်သူပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက်များ ထုတ်ဖော်ပြသခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေရေးရာ လိုအပ်ချက်များကို ဖောက်ဖျက်မှုများရှိနေပြီး အဆိုပါဖြစ်ရပ်များ အားလုံး တွင် လုပ်ငန်းလည်ပတ်ရန်အတွက် ခိုင်မြဲအားကောင်းသော “အများသဘောတူကြည်ဖြူလက်ခံမှု”(social lis- cence) တစ်ခု ကင်းမဲ့နေပါသည်။

အများပြည်သူပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းများ တိုးတက်မှုရှိလာစေရန် လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် နည်းအမျိုးမျိုး ရှိပါ သည်။ အချို့သောနည်းများသည် လက်ရှိအချိန်တွင် ဥပဒေဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များအဖြစ်ရှိထားပြီးသားဖြစ်သော် လည်း အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု မရှိသေးကြောင်းတွေ့ရသည်။ အစိုးရအနေဖြင့်အောက်ပါ အချက်များကို လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

- အကျိုးသက်ဆိုင်သူများအားလုံးအနေဖြင့် သတ္တုစီမံကိန်းနှင့်ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရရှိရန်နှင့် သူတို့၏ထင်မြင်ချက်များကို ပေးနိုင်ရန် အခွင့်အရေးများရှိရန်အတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်း စစ်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းထဲတွင် လူထုတိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ထုတ်ဖော်ပြသခြင်း လိုအပ်ချက်များရှိကြောင်း သိနားလည်မှုများပြားလာစေရန် ကုမ္ပဏီများ၊ ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များနှင့် အခြားသောအကျိုး သက်ဆိုင် သူများနှင့်အတူ အသိပညာပေးခြင်းလုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်ရမည်။ အများပြည်သူပူးပေါင်း ပါဝင်ခြင်းဆိုင် ရာလမ်းညွှန်ချက်မူကြမ်းကို ပြုစုလုပ်ဆောင်သင့်ပြီး၊ သတ္တုစီမံကိန်းကြောင့် သက်ရောက်မှုခံရသူများ (အမျိုးသမီး များနှင့် အန္တရာယ်ရှိသော ဒေသခံအဖွဲ့ဝင်များလည်း အပါအဝင်) ကို အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ဧဝစပ်ဆွေးနွေးမှုများ မည်သို့လုပ်ဆောင်ရမည်ဟူသည့် လမ်းညွှန်မှုများကိုပေးနိုင်ရန်အတွက် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြန့်ဝေရမည်။ ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အရဆောင်ရွက်သော ဆွေးနွေးပွဲများတွင် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများပါဝင်ပြီး ဒေသခံဘာသာစကားကို အသုံးပြုလုပ်ဆောင်လာစေရန် အစိုးရဖက်မှ တိုက်တွန်းအား ပေးမှုများ လုပ်ဆောင်သင့်သည်။
- အများပြည်သူ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းလုပ်ငန်းများ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များအပြင် အခွင့် အရေးပိုင်ဆိုင်သူများ (right holders) အတွက် ထောက်ပံ့မှုများပေးသည့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းများသည် တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ထားသည်ဖြစ်စေ၊ မှတ်ပုံတင်ထားခြင်း မရှိသည်ဖြစ်စေ) ၏ အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြုရမည်။

■ ဒေသခံပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများနှင့် အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့် ဆွေးနွေးမှုများကို ပြုလုပ်ထားသည်ဟူသောအချက်ကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင်မပြနိုင်သော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIAs) များကို ငြင်းပယ်ရမည်။ သို့မဟုတ် ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း (IEE)/ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း (EIA)၏ မူကြမ်းများကို ထုတ်ဖော်ရန် ပျက်ကွက်သော စီမံကိန်းအဆိုပြုသူများကိုလည်း ငြင်းပယ်ရမည်။

■ ခွင့်ပြုမိန့်လုပ်ငန်းစဉ်အမျိုးမျိုး၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် အကျိုးသက်ဆိုင်သူများနှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေး ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဆက်သွယ်ရေးအစီအစဉ်များ (SECP) ရေးဆွဲထားကြောင်း ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ထုတ်ဖော်ပြသရန် လိုအပ်ပါသည်။ အကျိုးသက်ဆိုင်သူများနှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဆက်သွယ်ရေး အစီအစဉ်များ (SECP) တစ်ခုသည် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA) ထုတ်ဖော်ပြသခြင်းနှင့် အများပြည်သူများပါဝင်သောဆွေးနွေးပွဲများအတွက် ဥပဒေရေးရာလိုအပ်ချက်များ အဆိုပြုထားသော သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေအောက်ရှိ ဒေသခံလူမှုအသိုက်အဝန်းဖြင့် ညှိနှိုင်းခြင်းများ၊ ဌာနတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးကို အလေးပေးဖော်ပြထားသော အမျိုးသားရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် တိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့်ဥပဒေ၏ အပိုဒ် (၅) အောက်ရှိ "စီမံကိန်းမစတင်မီ အစိုးရ၊ ကုမ္ပဏီများနှင့် တိုင်းရင်းသားများကြားတွင် ညှိနှိုင်းမှုများ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏ဒေသများတွင် တွင်းထွက်ကဏ္ဍ စီမံကိန်းများနှင့် အခြားသောစီးပွားရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည့်စုံပြီး၊ တိကျသော သတင်းအချက်အလက်များရရှိရန်"ဟူသော အခွင့်အရေးများအပါအဝင် အမျိုးမျိုးသော ခွင့်ပြုမိန့်လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်စည်း ပေါင်းစပ်သင့်ပါသည်။

- ဌာနတိုင်းရင်းသားများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအပါအဝင် ဒေသခံရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရများနှင့်အတူ ဆွေးနွေးမှုများကို ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများနှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေး ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဆက်သွယ်ရေးအစီအစဉ်များ (SECP) တွင် ဦးစားပေး လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။ ရှေ့ဆက်လုပ်ဆောင်မည့် အလားအလာရှိသော အခြေအနေနှင့် စမ်းသပ်တူးဖော်ခြင်းအဆင့်များတွင် ဒေသခံများအတွက်စီမံကိန်းနှင့်သက်ဆိုင်သည့်မည်သို့သောအကြောင်းအရာများကိုမျှဝေပေးမည်ဟူသောအချက်နှင့် အကျိုးသက်ဆိုင်သူများနှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဆက်သွယ်ရေးအစီအစဉ်များနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အချက်အလက်များကို ဖော်ပြသင့်သည်။
- ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုအစီအစဉ်များ (SECP) တွင် စီမံကိန်း၏သတင်းမီဒီယာပေါ်တွင် ဖော်ပြမည့်အချက်အလက်များနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ မီဒီယာမဟာဗျူဟာကို မျှဝေပေးသင့်သည်။
- ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုအစီအစဉ်များ (SECP) များကို ရေးဆွဲသင့်ပြီး၊ အနည်းဆုံး နှစ်စဉ် (သို့) လိုအပ်သည့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်အရ ခွင့်ပြုမိန့် အဆင့်တိုင်းတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုသိမ်းဆေးဦးစီးဌာန/ သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနသို့ တင်သွင်းသင့်သည်။

သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့် အဆိုပြုထားသော သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများသည် လက်ရှိတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို အားပေးထားခြင်းမရှိပါ။ တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဖော်ဆောင်ရေး (EITI)၏ စံသတ်မှတ်ချက်များ (၂၀၁၆ ခုနှစ်)ကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အားထုတ်မှုများသည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ငန်းခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးခြင်းတို့မှ နိုင်ငံ့ဘဏ္ဍာငွေဝင်မှုကို ထောက်ပံ့ပေးနေကြောင်း ပိုမိုနားလည်လာသည်။ သို့သော် လိုင်စင်ချထားပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များ၊ ခွင့်ပြုချက်ရထားသော စီမံကိန်း၏ သတင်းအချက်အလက်များနှင့် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများနှင့် ငွေကြေးစီမံ ခန့်ခွဲမှုနှင့်သက်ဆိုင်သော သတင်းအချက် အလက်များသည် သီးခြားဖြစ်နေပြီး ကွဲလွဲမှုများလည်းရှိနေသည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ပိုမိုအားကောင်းလာစေရန် ထပ်ဆင့်လုပ်ဆောင်ရမည့် ခြေလှမ်းများတွင် အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်သင့်သည်။

- တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး (EITI)၏ ၂၀၁၆ ခုနှစ်စံသတ်မှတ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းစီမံကိန်းများမှ ရရှိသည့် ဘဏ္ဍာငွေများနှင့် အခွန်ပေးဆောင်မှုများကို ပြီးပြည့်စုံစွာထုတ်ဖော် ကြေညာရမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်း ထုတ်ပြန်ကြေညာမှုများတွင် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်လုပ်ငန်း ကဏ္ဍဆိုင်ရာ ဒေတာအချက်အလက်များ နှင့် နိုင်ငံပိုင်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများမှ ရရှိသောဘဏ္ဍာဝင်ငွေများနှင့် ၎င်းဝင်ငွေများကို အစိုးရဌာနအေလျင်စီ များကြား လွှဲပြောင်းစီးဆင်းမှုများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဟိုတစ်စသည်တစ်စ ဖြစ်နေသော အချက်အလက်များ ကိုလည်း အပြည့်အဝထုတ်ဖော်ပြသရမည်။
- လက်ရှိအခြေအနေတွင် ရှုပ်ထွေးမှုရှိနေသော လိုင်စင်အမျိုးအစားများကို ရှင်းလင်းလွယ်ကူအောင် လုပ်ရမည်။
- လုပ်ငန်းလိုင်စင်ရရှိရန်အတွက် လိုအပ်ချက်များနှင့် ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်သည့် သတ်မှတ်ချက်များကို ထုတ်ပြန် ကြေညာခြင်းအားဖြင့် အကျင့်ပျက်ချစားမှုအတွက် အခွင့်အရေးများနည်းပါးစေသလို စီမံကိန်းရေးချယ် ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အစိုးရ၏ တစ်ဦးတည်းကိုယ်ပိုင် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို လျော့ချနိုင်သည့်အပြင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ သူများ၏ ယုံကြည်မှုများကို တိုးတက်လာစေပါသည်။
- လိုင်စင်ချထားပေးခြင်းများအတွက် စံသတ်မှတ်ချက်များ (ကာလကြာချိန်၊ တသီးပုဂ္ဂလကိစ္စများ၊ အဖိုးအခများ၊ ပြည်နယ်ပါဝင်ပတ်သက်မှု အခြေအနေများ စသည်တို့)ကို အတည်ပြုရမည်။ သဘောတူညီမှုစာချုပ်များအတွက် ညှိနှိုင်းမှုများကို ရှောင်ကျဉ်ရန်အတွက် စံသတ်မှတ်ချက်များရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ အတွေ့အကြုံ များအရ ကြိုတင်စံသတ်မှတ်ထားသော အခြေအနေများသည် တစ်ဦးတည်းကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်များ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး အရ ဆုံးဖြတ်မှုများနှင့် အကျင့်ပျက်ချစားမှုများကို ရှောင်ရှားရန် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်ပြီး တင်ဒါ၏ လုံခြုံ စိတ်ချရမှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို တိုးမြှင့်စေပါသည်။
- အကျိုးအမြတ်များပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရရှိသူများအပါအဝင် လုပ်ငန်းလိုင်စင်ပါမစ်ကိုင်ဆောင်သူများ၏ သတင်းအချက် အလက်များကို အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီဖြစ်အောင် ထုတ်ပြန်ကြေညာရမည်။
- မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနည်းဥပဒေ (၄၅) အရ မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင်၏ ခွင့်ပြုချက်လျှောက်ထားမှု အတွက် အဆိုပြုလွှာအနစ်ချုပ်ကို ထုတ်ပြန်ပေးရမည်။
- မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနည်းဥပဒေ (၁၉၆/၁၉၉)အရ မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင်မှ ပါမစ်ရထားသည့် သတ္တုတွင်းများသည် နှစ်စဉ် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသောအစီရင်ခံစာကို ထုတ်ပြန်ပေးရမည် ဟူသောအချက်ကို လိုက်နာလာအောင် လုပ်ဆောင်ရမည်။ ထိုထုတ်ပြန်ချက်များတွင် အခြားအကြောင်းအရာ အချက်အလက်များ ဖြစ်သည့်လက်တွေ့လည်ပတ်လျက်ရှိသည့်နှစ်နာမူကုစားရေးယန္တရားများ၊ ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများနှင့်အတူ စေ့စပ်ဆောင်ရွက်ခြင်းများနှင့် ဒေသခံများ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ပါဝင်သင့်သည်။
- ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း (EIA)၏ ထုတ်ဖော်ပြသခြင်းလိုအပ်ချက်များကို ပြဌာန်းရန်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA)/ ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း(IEE)/ ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှု အစီ အစဉ်(EMP)များကို ဆောင်ရွက်နေသည့် စီမံကိန်းများ၏စာရင်းများကို အွန်လိုင်းပေါ်တွင် တင်ထားပြီးထုတ်ဖော် ပြသထားသည့် သက်ဆိုင်ရာစာရွက်စာတမ်းများကို ဝင်ရောက်ဖတ်ရှုနိုင်အောင် လင့်(ခ်)များကိုလည်း ဖော်ပြ ပေးထားရမည်။ သို့မှသာ ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများအနေဖြင့် ကုမ္ပဏီများ၏ ကတိကဝတ်များနှင့် လုပ်ငန်းဖြစ် စဉ်များကို ခြေရာခံနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ကုမ္ပဏီများမှတာဝန်ယူမှုတာဝန်ခံမှုရှိလာအောင်ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

၇။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများ တရားဝင်ဖြစ်လာစေရေး တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရန်နှင့် အန္တရာယ် ဖြစ်စေနိုင် သည့် အလေ့အကျင့်များကို လျော့ချရန်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဆင်းရဲသည့် ဒေသခံများစွာအတွက် လက်လုပ်လက်စား (သို့) တပိုင်တနိုင် သတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းများသည် အရေးပါသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အရင်းအမြစ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ထိုလုပ်ငန်းများကြောင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ်တွင် ထင်ရှားသည့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများစွာလည်း ရှိပါသည်။ တစ်ပိုင်တနိုင် သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင်လုပ်ကိုင်နေကြသောကလေးသူငယ်များအပါအဝင်အလုပ်သမားများနှင့်ဒေသခံအသိုက်အဝန်း များသည် ထိခိုက်လွယ်အုပ်စုများဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပြီး ဆိုးရွားသော အလုပ်သမားအခြေအနေများ၊ အန္တရာယ် ရှိသောပစ္စည်းများနှင့် ထိတွေ့ ရခြင်း၊ လုံလောက်သော ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို မရရှိခြင်းနှင့် တရားမဝင်အခွန် ကောက်ခံမှုများနှင့် အာဏာပိုင်များနှင့် ကုမ္ပဏီများမှ ဖိနှိပ်ခြင်းများကို ခံစားနေရပါသည်။ ထို့အပြင် တရားမဝင်လုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်းများသည် အစိုးရ၏အရင်းအမြစ်များကို ထိခိုက်စေပြီး လာဘ်ပေး လာဘ်ယူခြင်းများ၊ တရားမဝင်ငွေကြေးစီးဆင်းမှုများနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာချိုးဖောက်ခြင်းများဖြစ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် တပိုင်တနိုင်သတ္တုလုပ်ငန်းများကို တရားဝင်ပြဌာန်းရန်နှင့် တရားဝင်လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် လိုအပ်သည်။ သို့မှသာ အစိုးရ၏ကြီးကြပ်မှုနှင့် အခွန်ကောက်ခံမှု အခြေအနေပိုမိုကောင်းမွန်လာစေမည်ဖြစ်ပြီး လက်လုပ်လက်စား သတ္တု တွင်း လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများအတွက် လုံခြုံရေးအခြေအနေတိုးမြှင့်လာသည့်အပြင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ကျန်းမာ ရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးများနှင့်ဆိုင်သော စံသတ်မှတ်ချက်များသည်လည်း တိုးတက်လာမည်။ သို့သော် တရားဝင်ဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်သောလုပ်ငန်းစဉ်တွင် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်သူများကိုယ်တိုင် ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းများ ရှိရမည်။ အစိုးရအနေဖြင့်လည်း တခြားနေရာမှ အတွေ့အကြုံများကို လေ့လာရမည်ဖြစ်ပြီး အောက်ပါအချက်များကို လုပ်ဆောင်သင့်သည်။

- အဆိုပြုထားသော သတ္တုနည်းဥပဒေ (၂၀၁၈)အတွင်းရှိ တစ်ပိုင်တနိုင်နှင့် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်း များနှင့်ပတ်သက်သော ရည်ညွှန်းချက်များအားလုံးကို ဖယ်ထုတ်ပစ်ပြီး၊ အဆိုပါ သက်ဆိုင်ရာအပိုင်းများကို စုစည်းကာ တပိုင်တနိုင်သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် သီးခြားနည်းဥပဒေများအဖြစ် ထားရှိရမည်။
- သတ္တုလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ အစိုးရအချင်းချင်း ဆွေးနွေးပွဲမှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သော “၂၀၁၇ ခုနှစ် တပိုင်တနိုင်နှင့် အသေးစားသတ္တုလုပ်ငန်းများ စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆောင်ရွက်ရန် အစိုးရအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ”ထဲတွင် ပါဝင် သော နည်းများကို အသုံးပြု၍ တပိုင်တနိုင် သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် သက်ဆိုင်သော ထိရောက်သည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု မဟာဗျူဟာကို ရေးဆွဲပြီး အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် စောင့်ကြည့်နိုင်ရန် လုပ်ဆောင်ရမည်။ အဆိုပါ မဟာဗျူဟာတွင် အောက်ဖော်ပြပါအချက်များ ပါဝင်သင့်ပါသည်။
 - လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဆိုးကျိုးများကို လျော့ချရန်နှင့် အဆိုပါကဏ္ဍ တရားဝင်ဖြစ်လာစေရန်အတွက် မျှော်မှန်းချက်၊ မူဝါဒနှင့် ချဉ်းကပ်မှုများ ရေးဆွဲရာတွင် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများနှင့် အခြားအကျိုး သက်ဆိုင်သူများ နှင့်အတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည်။
 - လုပ်ငန်းခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးသော လုပ်ငန်းစဉ်ကို ရှင်းလင်းလွယ်ကူအောင်လုပ်ရမည်။ ထို့အပြင် ပတ်ဝန်း ကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုများနှင့် အခွန်ကောက်ခံမှုများကိုလည်း ရှင်း လင်းလွယ်ကူအောင် လုပ်ဆောင်ရမည်။ အခွန်ကောက်ခံမှုစနစ်သည် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်း များ တရားဝင်ဖြစ်လာစေရန် တွန်းအားပေးသည့်အနေဖြင့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ငွေကြေး ပိုင်းဆိုင်ရာများအရ သုံးစွဲရယူရန်လွယ်ကူပြီး တပိုင်တနိုင်သတ္တုလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်သူများ လိုက်နာရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များမပါဝင်သော တားမြစ်ချက်များကို ထပ်မံ၍ မချသင့်ပါ။
 - လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများသည် သမဝါယမ (သို့) အသင်းအဖွဲ့ များ ဖွဲ့ စည်းလုပ်ကိုင် ခြင်းကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းနှင့် အားပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ရမည်။ အကြွေးစနစ်များ၊ ဈေးကွက်များသို့ လက်လှမ်းမီ အောင်လည်း ကူညီပေးရမည်။

- အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ဆောင်ကြသော မိတ်ဖက်အဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်းကာ တပိုင်တနိုင် သတ္တုလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်သူများ (အမျိုးသမီးများအပါအဝင်) ကို သင်တန်းများပေးရန်၊ လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာကျန်းမာရေး၊ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုရှိသော အလေ့ကျင့်ကောင်းများရှိလာစေရန် လုပ်ကိုင်ရမည်။ ဥပမာအားဖြင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးခြင်းနှင့် နည်းပညာများပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ သင်တန်းများတွင် အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများကို အဓိကထားပြီးပေးသော သင်တန်းများ၊ ပြဒါးအစားထိုး သုံးစွဲလုပ်ကိုင်ခြင်းများကိုလည်း အားပေးကြရမည်။
- လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများ တရားဝင်ဖြစ်လာစေရေး ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရန်အတွက် အသိပညာပေးရေးအစီအစဉ်များတွင် အသေးစားနှင့် အကြီးစားသတ္တုလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိထားသူများအကြား အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးခြင်းများ ရှိလာစေရန် ဖန်တီးလှုံ့ဆော်ပေးရပါမည်။ လမ်းညွှန်ချက်များအနေဖြင့် အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ကိုင်သူများနှင့် သတ္တုလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ရန် တရားဝင်လိုစင် ကိုင်ဆောင်ထားသူများအကြား သဘောတူစာချုပ်ပုံစံကို လုပ်ဆောင်ရမည်။
- ကလေးလုပ်သားများ၏ အဆိုးဆုံးအခြေအနေများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားအဖွဲ့ (ILO) ညီလာခံ၏ နံပါတ် (၁၈၂) တွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် ကလေးလုပ်သားများလုပ်ကိုင်မှုများ ပပျောက်စေရန်အတွက် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည်။ အသိပညာပေးခြင်းများနှင့် ပညာသင်ကြားနိုင်ရေးများ တိုးတက်လာစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သလို ဤအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်၍ လုပ်ဆောင်နေသော သက်ဆိုင်သည့် ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့်လည်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည်။
- လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ကိုင်သည့်နေရာများတွင် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုများဖြစ်သည့် ကျောင်းများနှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို လက်လှမ်းမီရန် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။
- လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများအတွက် အခြားသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်နိုင်ရန်အတွက် အထောက်အပံ့ပေးသော အစီအစဉ်များကို အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်များနှင့်အတူ ပူးပေါင်းပြီးထူထောင်ပေးရပါမည်။

အပိုင်း ၇.၂

သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း ကဏ္ဍရှိ ကုမ္ပဏီများသို့ အကြံပြုချက်များ

အပိုင်း (၇.၂) သည် အကြီးစားနှင့် အသေးစား သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍ နှစ်ရပ်စလုံးတွင် လုပ်ကိုင်နေကြသော မြန်မာ ကုမ္ပဏီနှင့် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများအား ရည်ညွှန်းထားပါသည်။

၁။ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ပြုမူလုပ်ဆောင်မှုများအတိုင်း နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့်အညီ ကျင့်သုံးလုပ်ဆောင်ရန်။

ဥပဒေပြုအဖွဲ့အစည်းများနှင့်အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများတွင် လျင်မြန်သော ပြောင်းလဲမှုစွမ်းဆောင်ရည်နှင့် အတွေ့အကြုံအားနည်းနေခြင်းကြောင့် အချို့သော ဥပဒေများချမှတ်ပြီးသည့်တိုင် ယင်းတို့တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေသော ကုမ္ပဏီများအတွက် မျှော်မှန်းထားသော တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ကျင့်ဝတ်စံချိန်စံနှုန်းများကို ထင်ဟပ်လိမ့်မည်ဟု အာမမခံနိုင်ပေ။ ထို့အပြင် နိုင်ငံ၏ဥပဒေများ အဆင်သင့်နေသားတကျ မဖြစ်သေးသည့်အချိန်အခါမျိုးတွင် ကုမ္ပဏီများမှ နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းများကို လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် ဒေသခံများနှင့် နိုင်ငံတကာ ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများကို ယုံကြည်မှု ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။

- ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီသည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာမူဝါဒ ကတိကဝတ်များကို ချမှတ်ရန် (လိုက်နာရမည့် ကျင့်ဝတ်များကို သီးခြားထားရှိခြင်း (သို့) ကျယ်ပြန့်သည့် ကျင့်ဝတ်အတွင်းသို့ ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းခြင်း)။ မူဝါဒကို ချမှတ်သည့်အခါ International Bill of Human Rights နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်၏ Core Labour Conventions (အနည်းဆုံးဖြစ်စေ) တို့ကို ကိုးကားဖော်ပြထားသင့်ပါသည်။
- ကုမ္ပဏီများ၊ ၎င်းတို့၏ဝန်ထမ်းများနှင့် မိတ်ဖက်ကုမ္ပဏီများမှ လူ့အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာရမည်ဟူသော မျှော်မှန်းချက်ကို တိကျရှင်းလင်းစွာ ချမှတ်ရန်။
- UNGPs နှင့် အခြားသက်ဆိုင်သည့် စံချိန်စံနှုန်းများကို ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA)အပါအဝင် ကုမ္ပဏီ၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များ (ESMS)တွင် ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းရန်။ အပိုင်း ၅ တွင် စာပိုဒ်တစ်ခုချင်းစီ၏အဆုံး၌ ဆက်စပ်သည့် ကနဦးလုပ်ဆောင်မှုများ (initiatives)နှင့်အတူ သက်ဆိုင်သည့် စံချိန်စံနှုန်းများကို hyperlinks ဖြင့် စာရင်းပြုစုထားပါသည်။ ၎င်းစာရင်းတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည်။
 - အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးကော်ပိုရေးရှင်း၏ လုပ်ဆောင်မှု စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်အုပ်စု၏ သတ္တုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လုပ်ငန်းခွင်ဘေးကင်းလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ။
 - နိုင်ငံတကာ ဓာတ်သတ္တုနှင့် သတ္တုတွင်းကောင်စီ (ICMM) ၏ ရေရှည်တည်တံ့ ခိုင်မြဲရေး မူဘောင်။
 - ဆန္ဒအလျောက် လေးစားလိုက်နာနိုင်သော လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ။
 - နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများအတွက် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့ (OECD) ၏ လမ်းညွှန်ချက်များ။
 - ပဋိပက္ခကြောင့် သက်ရောက်မှုခံစားရသည့်နေရာများနှင့် အန္တရာယ်ရှိသော နယ်မြေများရှိ သတ္တုသယံဇာတများအတွက် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့ (OECD) ၏ လမ်းညွှန်ချက်များ။

၂။ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင်သိမြင်နိုင်ရန် စစ်ဆေးခြင်း နှင့် ထိခိုက်စေနိုင်သည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင်တားဆီးခြင်းလုပ်ငန်း (human rights due diligence) ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများအရ ကုမ္ပဏီများသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ due diligence ကို လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု မျှော်မှန်းချက်များပါရှိပါသည်။

ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းတွင် အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်ရမည်။

- ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော၊ လက်ရှိဖြစ်နေသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း။
- အကဲဖြတ်လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းမှ တွေ့ရှိချက်များကို လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများတွင် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်အတွင်းသို့ ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းခြင်း။
- သက်ရောက်မှုများအား စီမံခန့်ခွဲခြင်း၏ လုပ်ဆောင်မှုကို စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ဖြေရှင်းခြင်း။
- သက်ဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ဆိုင်သူများအား အဆိုပါ လုပ်ဆောင်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ အသိပေးမှုပေးခြင်း။

ကုမ္ပဏီကြောင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ကျရောက်လာသည့် ထိခိုက်မှုများအား ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း(EIA)ကဲ့သို့သော ဆန်းစစ်မှုမျိုးဖြင့် ဆန်းစစ်၍ စီမံဆောင်ရွက်သည့် အခြားသော due diligence လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအတွင်းသို့ အထက်ဖော်ပြပါ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ due diligence ကို ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ကျရောက်လာသည့် သက်ရောက်မှုများမှာ 'အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများ'၏ အမြင်မှကြည့်သော် အများအားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ထိရောက်စွာ စီမံဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကုမ္ပဏီများမှ လုံလောက်သော လူ့အရင်းအမြစ်၊ ငွေကြေးနှင့် အခြားသက်ဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များကို လုပ်ငန်းတစ်ခုချင်းစီအတွက် ဆီလျော်စွာ ချိန်ဆ၍ ခွဲဝေသတ်မှတ်ရန်။

- စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအနေဖြင့် စီမံကိန်းကာလတစ်လျှောက်လုံးတွင် ပင်တိုင်စီးပွားရေး လည်ပတ်မှု၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို စီမံခန့်ခွဲရန်လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အခြားသူများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရာတွင် (ဥပမာ-ပစ္စည်းပံ့ပိုးပေးသည့် ကွင်းဆက်များနှင့် အကျိုးတူဖက်စပ်လုပ်ငန်းများ)လည်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကျင့်ဝတ်များကို လေးစားလိုက်နာရမည်ဖြစ်ပါသည်။
- လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ due diligence လုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ တာဝန်ဝတ္တရားများကို စီနီယာအဆင့် စီမံအုပ်ချုပ်သူများအား တာဝန်ပေးခြင်း။
- ကုမ္ပဏီအတွင်း စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်းအပြင် လိုအပ်ပါက ပြင်ပမှ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ကျွမ်းကျင်သူများကို ခေါ်ယူသုံးစွဲရန်။ ဥပမာအားဖြင့် ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားခြင်း (သို့မဟုတ်) ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များအား ဖြေရှင်းရန် ကျွမ်းကျင်သူများအား ငှားရမ်းလုပ်ကိုင်နိုင်ပါသည်။ လုပ်ငန်းပြင်ပရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူများ (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ကုမ္ပဏီနှင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းတို့ ဆွေးနွေးသည့်အခါမျိုးတွင် နှစ်ဖက်ကြား ချိတ်ဆက်ညှိနှိုင်းပေးသည့် ကြားနေတတိယအုပ်စုအနေဖြင့် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။
 - လူ့အခွင့်အရေး သက်ရောက်မှုများကို စဉ်ဆက်မပြတ် အကဲဖြတ်ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းနှင့် စောင့်ကြည့်ကြည့်ရှုခြင်းကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရန်။
 - ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း(EIA)ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင်ပါရှိသည့် ဥပဒေအရ လိုအပ်ချက်များနှင့်အညီ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး သက်ရောက်မှုများကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် ထုတ်ဖော်ကြေငြာခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

- အခွင့်အရေးများ ရရှိပိုင်ဆိုင်သူတို့အတွက် သတင်းအချက်အလက်များအား လက်လှမ်းမီသုံးစွဲနိုင်သည့် ပုံစံဖြင့် ပေးအပ်ကမ်းလှမ်းရန်။(နည်းပညာ မဆန်သော စကားလုံးများဖြင့် အနှစ်ချုပ်ရေးသား ထုတ်ဝေခြင်း၊ အစည်းအဝေးများတွင် ဒေသခံများ၏ သာသာစကားကို အသုံးပြုခြင်း)။
 - အလုပ်သမားများ၊ ဒေသခံရပ်ရွာ အသိုင်းအဝိုင်းနှင့် အခြားပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ၏ တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်များကိုရယူပြီး သင့်တော်သည့် အချိန်အခါမျိုးတွင် လုပ်ငန်းခွင်အဆင့် သက်ရောက်မှုများကို ရပ်ရွာ အသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် ပူးပေါင်း၍ အတူတကွ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုနိုင်ရန်အတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်။
- Due diligence လုပ်ငန်း၏ အကျိုးရလဒ်များကို အများပြည်သူသိရှိစေရန် အလို့ငှာမျှဝေရန်။
- ပတ်ဝန်းကျင် စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် (EMP)အတွက် လိုအပ်သည့် (၆) လတစ်ကြိမ် ထုတ်ပြန်ရမည့် စောင့်ကြပ်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းကိစ္စရပ်များကို ထည့်သွင်းရန်။
 - လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ due diligence ၏ အကျိုးရလဒ်များကို ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲခြင်းဆိုင်ရာ အစီရင်ခံခြင်းအပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင် (MIC) ပါမစ်ရရှိထားသည့် MIC သို့ နှစ်စဉ်ပေးပို့ရမည့် (နည်းဥပဒေ ၁၉၆) အစီရင်ခံစာတွင်လည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်း။

၃။ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန်နှင့် လျော့နည်းအောင် ပြုလုပ်ရန်။

ဤအပိုင်းသည် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် SWIA သုတေသနလုပ်ငန်း (အပိုဒ် ၄-၅ တွင် ကြည့်ပါ) မှ သိရှိလာသည့် ဆိုးကျိုးများအပါအဝင် တွေ့မြင်သိရှိခဲ့ရသည့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ထားသလို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ due diligence ရလဒ်များအရ တွေ့ရှိသည့် ဆိုးကျိုးများအား မည်ကဲ့သို့ စီမံခန့်ခွဲသင့်ကြောင်း အကြံပြုချက်များလည်း ပေးထားသည်။

မြေယာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအမွေအနှစ်

- ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ မြေယာအခွင့်အရေးများအား အောက်ပါနည်းများဖြင့် လေးစားရန်။
 - ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများမပြုမီ အချိန်ကာလတွင် တောင်းဆိုထားသည့် လက်ရှိမြေယာပိုင်ဆိုင်မှုများအား လေ့လာစုံစမ်းရန်။
 - တရားဝင် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု သက်သေခံလက်မှတ် (သို့မဟုတ်) အခြားသော မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု အထောက်အထားများ မရှိသော်ငြားလည်း အဆိုပါဒေသခံများမှ မြေယာပိုင်ဆိုင်သည်ဟု တောင်းဆိုမှုကို အသိအမှတ်ပြုပေးရန်။
 - အများပြည်သူမှ ဘုံအသုံးပြုသည့် မြေယာများကို အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် လေးစားရန်။
 - ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်အားချမှတ်ခြင်းကို မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ တောင်းဆိုမှုများအား ထိရောက်စွာ ဖြေရှင်းပြီးသည်အထိ ခေတ္တရပ်ဆိုင်းထားရန်။
 - ကုမ္ပဏီ၏ မြေယာအသုံးပြုမှုအား ဆန့်ကျင်၍ တိုင်ကြားရန်အတွက် ဒေသခံများ အသုံးပြုသည့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာနှင့် တရားစီရင်ရေးမဟုတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက် နှောင့်ယှက်ခြင်း မပြုလုပ်ရန်။
- ပြောင်းရွှေ့နေရာချထားခြင်းကို စီစဉ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရာတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးကော်ပိုရေးရှင်း (IFC) ၏ စံသတ်မှတ်ချက် ၅ (ဆန္ဒမပါသော နေရာပြောင်းရွှေ့မှု)၊ ကုလသမဂ္ဂ၏ အိုးအိမ်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် အမွေနှင့်ထုတ်ခြင်းဆိုင်ရာ အထွေထွေအကြံပြုချက် (၎င်းနှင့်ပူးတွဲပါရှိသည့် OHCHR ၏ အနှစ်ချုပ်လွှာ)နှင့် FAO ၏ တာဝန်ယူမှုရှိသော မြေယာရယူပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ သဘောဆန္ဒအလျောက်

လိုက်နာနိုင်သည့် လမ်းညွှန်ချက်များကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာရှိ ကောင်းမွန်သည့် လုပ်ဆောင်မှု စံနှုန်းများအား ကျင့်သုံးရန်။

- မြေယာနှင့်သီးနှံလျော်ကြေးပေးရန်အတွက် အမှီအခိုကင်းသည့် တတိယအုပ်စုမှတစ်ဆင့် ဈေးကွက်ပေါက်ဈေးနှုန်းထားနှင့် အမှန်တကယ် ကုန်ကျမှုများကို ထင်ဟပ်ကိုက်ညီမှုရှိသည့် တန်ဖိုးဖြတ်သတ်မှတ်ခြင်းကို ပြုသင့်သလို သင့်တော်သည့် ရပ်ရွာဒေသခံများနှင့်လည်း ထိုသို့တန်ဖိုးဖြတ်ရာတွင် ဆွေးနွေးလုပ်ဆောင်သင့်သည်။ လျော်ကြေး မည်သူ့ကိုပေးမည်၊ မည်မျှပေးမည်ဟူသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်သောအခါ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပြောင်းရွှေ့နေရာချထားခြင်းကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သလို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးကော်ပိုရေးရှင်း(IFC)၏စံသတ်မှတ်ချက်၅ကဲ့သို့သော အလေ့အထကောင်းများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်။
- လုပ်ငန်းစတင်မလည်ပတ်မီ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA)၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအနေဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များအား စစ်တမ်းကောက်ခံခြင်းကို ဒေသခံရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများ၊ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့် အတူတကွ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်။ ကိုင်တွယ်စမ်းသပ်၍ မရနိုင်သော ခြပ်မဲ့နှင့် ကိုင်တွယ်စမ်းသပ်၍ ရနိုင်သောခြပ်မဲ့ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များကို လေးစားတန်ဖိုးထားရန် နည်းနာများသတ်မှတ်ထားရှိရန်။ ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များတွင်လည်း သင့်တော်သည့် အခြေအနေများတွင် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် အခွင့်အလမ်းပါဝင်ရန်။

ရေနံနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်

- ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှု၊ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာဗျူဟာများနှင့် နည်းစနစ်များကို ထားရှိကျင့်သုံးရန်။ ၎င်းစီမံခန့်ခွဲမှု၊ ဗျူဟာနှင့် နည်းစနစ်တို့တွင် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိမှုများအား အစီရင်ခံသည့်စနစ်၊ လေထုသို့ အခိုးအငွေ့များ ထုတ်လွှတ်မှု အဆင့်ကို တိုင်းတာရန်နှင့် မြေ၊ လေ၊ ရေများကို စမ်းသပ်လေ့လာရန် လိုအပ်သည့် ပစ္စည်းကိရိယာများ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းမှ ရရှိသည့် အချက်အလက်များအား အမှီအခိုကင်းသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုမှ စိစစ်အတည်ပြုခြင်း၊ ဆင့်တက်ပြုလုပ်ခြင်း (processing) တွင် အသုံးပြုသော အန္တရာယ်ရှိသည့် (ဥပမာ-ပြဒါး၊ ဆိုက်ယာနိုက်) ပစ္စည်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် လမ်းညွှန်ချက်များ၊ အညစ်အကြေး စွန့်ပစ်ခြင်းဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ရေအသုံးချမှု အစရှိသည့် ကိစ္စရပ်များ ပါဝင်သင့်ပါသည်။
- ရေသုံးစွဲမှုနှင့် ရေအရင်းအမြစ်အပေါ် ကျရောက်လာသည့် သက်ရောက်မှုအား အထူးအလေးထားရန်။ အဆိုပြုထားသည့် ရေ (သို့/နှင့်) အမှန်တကယ် ရေသုံးစွဲမှုတို့အား သုံးသပ်အကဲ ဖြတ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုသို့သုံးသပ်ရာတွင် ဒေသခံရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းမှ သုံးစွဲနေသည့် ရေအရင်းအမြစ်များနှင့် လက်လှမ်းမီရရှိနိုင်မှု အခြေအနေတို့အား ရည်ညွှန်းထားရှိရမည် ဖြစ်သလို ၎င်းဒေသရှိ အခြားသတ္တုနှင့်စက်မှုလုပ်ငန်းများကြောင့် ရေအရင်းအမြစ်အပေါ် ကျရောက်လာနိုင်ဖွယ်ရှိသော သက်ရောက်မှုများနှင့် သင့်လျော်သည့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုလျော့ချရေးနည်းများအား ကျင့်သုံးလုပ်ဆောင်ခြင်းတို့ ပါဝင်ရမည်ဖြစ်သည်။
- သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းတွင် အသုံးပြုသည့် ဆိုက်ယာနိုက်နှင့် ပတ်သက်၍ ရေးသားထားသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆိုင်ယာနိုက် စီမံခန့်ခွဲမှု ကျင့်ဝတ်စာတမ်း(International Cyanide Management Code)အား ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ရန်။
- အသစ်ထွက်ရှိလာသည့် ဥပဒေ လိုအပ်ချက်များနှင့်အညီ လုပ်ငန်းစတင်မလည်ပတ်သည့် အချိန်မှစ၍ သတ္တုလုပ်ငန်းပိတ်သိမ်းခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် လုံလောက်သော ငွေကြေးဘတ်ဂျက်နှင့် အစီအစဉ်ကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ရန်။

လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် အလုပ်သမားအခွင့်အရေး

- အနည်းဆုံးအဆင့်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဥပဒေ၏လိုအပ်ချက်များနှင့်ကိုက်ညီသည့် အသုံးတည့်သော လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး (OSH) စီမံခန့်ခွဲမှု စနစ်တစ်ခုကို ထားရှိရန်။ ၎င်းစနစ်တွင် အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်သင့်သည်။
 - ကျန်းမာရေးနှင့် လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး သင်တန်း။
 - ထိခိုက်မှုကိုကာကွယ်သည့် အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း (PPE) များကို အခမဲ့ထုတ်ပေးခြင်း။
 - ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိမှုများအား အစီရင်ခံတင်ပြခြင်းနှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးသည့် စနစ်။
 - ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများအား ခြေရာခံ စုံစမ်းခြင်း။
 - ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အရေးပေါ်ကိစ္စရပ်များအား စီနီယာအဆင့်ရှိသည့် စီမံခန့်ခွဲသူများထံ လွှဲအပ်ခြင်း။
 - ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အန္တရာယ်များအား အကဲဖြတ် ဆန်းစစ်ခြင်းကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်
 - ထိခိုက်မှုများကို လျော့နည်းစေသော နည်းနာများ။
- မြန်မာနိုင်ငံ၏ အလုပ်သမားဥပဒေနှင့်အညီ စကားရပ်များနှင့် အခြေအနေများကို ရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်ဖော်ပြ ထားသည့် အလုပ်ခန့်ထားခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များအား အလုပ် သမားများထံ ပေးအပ်ခြင်း။
- ကျန်းမာရေးအလုပ်သမားများ၏ အလုပ်သမားဆိုင်ရာအခွင့်အရေးကို လေးစားရန်။ ဥပမာ- ၎င်းတို့အား သင့်တော် သည့် လုပ်အားခများပေးခြင်း၊ အလုပ်အချိန်ပိုများ လွန်ကဲစွာ မလုပ် ကိုင်စေခြင်း၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးဆိုင်ရာ သင်တန်းများပေးခြင်းနှင့် သင့်တော်သည့် ထိခိုက်မှုကာကွယ်သည့် အသုံးအဆောင် ပစ္စည်းများကို အခမဲ့သုံးစွဲစေရမည်။
- ကုမ္ပဏီမှ အလုပ်သမားများအတွက် ထောက်ပံ့ပေးထားသည့် အိမ်ရာများသည် ရေရရှိမှု၊ အစားအစာရရှိမှု၊ အလင်းရောင်၊ လေ၊ မိလ္လာသန့်ရှင်းမှု အစရှိသဖြင့် အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို လုံလောက်စွာ ဖြည့်ဆည်းပေးထား ရမည်။ ထို့အပြင် ဝန်ထမ်းများ၏ လွတ်လပ်စွာ သွားလာလှုပ်ရှားခွင့်အား လွန်လွန်ကဲကဲ ကန့်သတ်ထားခြင်းများ မရှိစေရ။
- အလုပ်သမားများ၏ လုပ်လေစာများနှင့် သက်သေခံအထောက်အထားများကို သိမ်းယူထားခြင်းများ မပြုလုပ် ရန်။ ငွေကြေးစုဆောင်းမှု လျာထားချက်များကို အကြောင်းပြ၍ အတင်းအဓမ္မ ငွေကြေးသိမ်းဆည်းမှုမျိုးလည်း (အလုပ်သမားများအတွက် လက်လှမ်းမမီသောကြောင့်) မပြုသင့်ပါ။
- သမဂ္ဂ၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်းနှင့် အဖွဲ့လိုက်ကိုယ်စားပြုခြင်းတို့ကို ခွင့်ပြုထားရန်နှင့် ပံ့ပိုးပေးရန် တက်ကြွစွာ လုပ်ဆောင်ပေးရန်။ ကုမ္ပဏီ၏မူဝါဒများတွင် အလုပ်သမားများမှ သမဂ္ဂများသို့ ဝင်ရောက်ခြင်းအား ခွင့်ပြု ထားကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြထားရမည်ဖြစ်သလို သမဂ္ဂအဖွဲ့တွင် ဝင်ရောက်ပါဝင်ခြင်းကို ကန့်သတ် ထားခြင်း မရှိသလို သမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း (သို့မဟုတ်) စုပေါင်းညှိနှိုင်းသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ချိတ်ဆက် လုပ်ဆောင်ခြင်းတို့ကြောင့် လက်စားချေခြင်းမျိုး မခံရစေရန် ကုမ္ပဏီများဖက်မှ သေချာအောင် လုပ်ဆောင်ပေး သင့်ပါသည်။
- အလုပ်သမားများမှ မကျေနပ်မှုများ၊ နှစ်နာမှုများကို အမည်မဖော်ဘဲ တိုင်ကြားနိုင်သည့် နှစ်နာမှုကုစားရေး ယန္တရားကို ထားရှိကျင့်သုံးရန်။ အလုပ်သမား ၃၀ အထက်ရှိသည့် ကုမ္ပဏီအားလုံးတွင် လုပ်ငန်းခွင်ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်ရေး ကော်မတီဖွဲ့စည်းရန်မှာ ဥပဒေအရ လိုအပ်ချက်ဖြစ်ပြီး ၎င်းကော်မတီသည်လည်း မကျေနပ်မှု များ၊ နှစ်နာမှုများကို စနစ်တကျ ဖြေရှင်းသည့် အခန်းကဏ္ဍမှနေ၍ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။

အမျိုးသမီးနှင့်ကလေးများ

သတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများသည် အများအားဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များအပေါ် ပိုမိုကျရောက်လေ့ရှိပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အလားတူပင်ဖြစ်သည်။ SWIA သုတေသနလေ့လာမှုတွင် သတ္တုလုပ်ငန်းများ၌ ကလေးအလုပ်သမားများရှိသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသလို သတ္တုလုပ်ငန်းများကြောင့် ကလေးငယ်များ၏ ကျောင်းသွားရောက်နိုင်မှုကို ထိခိုက်ခြင်း၊ လုပ်ကိုင်မှု အရည်အသွေးတူသော်လည်း အမျိုးသမီးအလုပ်သမားများမှာ အမျိုးသားအလုပ်သမားများထက် လုပ်ခလစာနည်းနေခြင်းနှင့် ဒေသခံရပ်ရွာ အသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုပြုသည့်အခါမျိုးတွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် ပူးပေါင်းပါဝင်ရန် အခွင့်အရေးမရှိခြင်းတို့ကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

■ ကုမ္ပဏီများသည် ကလေးအလုပ်သမား အသုံးပြုမှုကို တိုက်ဖျက်ရန်အတွက် အောက်ပါလုပ်ရပ်များကို ကျင့်သုံးနိုင်သည်။

- ကလေးလုပ်သား အသုံးပြုခြင်းအား ဆန့်ကျင်ဟန့်တားသည့် မူဝါဒကတိကဝတ်များ ချမှတ်ထားရန်။
- အသက် (၁၈)နှစ်အောက်ရှိသူ မည်သူမဆိုအား အလုပ်ခန့်ထားခြင်းကို တားဆီးရှောင်ရှားရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ရန်။
- ကလေးအလုပ်သမားများအား အလုပ်ခန့်ထားခြင်း (သို့မဟုတ်) အလုပ်လုပ်ခြင်းအား မပိတ်ပင်ထားသည့် အခြေအနေများတွင် အဆိုပါကလေးလုပ်သားများ၏ အကူးအပြောင်းအတွက် မဟာဗျူဟာတစ်ခုချမှတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုကလေးအလုပ်သမားများသည် လုပ်ငန်းခွင်မှ ထွက်ခွာပြီးနောက်ပိုင်း ပညာရေးများ ဆက်လက် လေ့လာနိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် အန္တရာယ်နည်းပါးသည့် လုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ငန်းဝင်ခွင့်တို့ ရရှိနိုင်စေရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးရန်။
- ကလေးသူငယ်များအားအလုပ်မှရုတ်တရက်ထုတ်ပစ်လိုက်ခြင်းမပြုရန်။ ထိုသို့အလုပ်ထုတ်ပစ်ခြင်းကြောင့် မထင်မှတ်သည့် အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ကလေးများသည် စားဝတ်နေရေးအတွက် တူညီစွာ အန္တရာယ်များသည့် အခြားအလုပ်အကိုင်များတွင် မလုပ်ဆောင်မိရေးကို ဂရုစိုက်ရန်။
- ကုမ္ပဏီမှ ၎င်း၏ စီမံကိန်းဧရိယာအတွင်း အခြားသတ္တုလုပ်ငန်းရှင်များအား တဆင့်ခံစာချုပ်ဖြင့် လုပ်ကိုင်ခွင့် ပေးသည့်အခါ (သို့မဟုတ်) လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်သားများအား တူးဖော်လုပ်ကိုင်ရန် စီစဉ်ပေးသောအခါ ကလေးအလုပ်သမားများ ငှားရမ်းမှုကို ရှောင်ရှားစေရန်အတွက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းအပြင် သတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းဧရိယာအတွင်း ကလေးသူငယ်များရှိနေမှုကို မည်သို့လျှော့ချနိုင်ကြောင်းကိုလည်း ပူးပေါင်းတိုင်ပင်ရန်။ သို့သော်လည်း ကုမ္ပဏီများသည် အကျိုးဆက်အနေဖြင့် မတော်တဆ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ဆိုးကျိုးများအား ရှောင်ရှားရန်အတွက် ရည်ရွယ်ထားရမည်။ ဥပမာ - ကလေးငယ်များကို အခြားနေရာတွင် ထားခဲ့၍မရသော မိခင်အမျိုးသမီးများအား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအဖြစ် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းမျိုး။

■ အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ကုမ္ပဏီများမှ တိုက်ဖျက်သင့်သည်။ ထိုသို့တိုက်ဖျက်ရန် အောက်ပါအချက်များကို လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

- တူညီသည့် လုပ်ဆောင်မှုများအတွက် တူညီသည့်လစာရရှိရေး လုပ်ဆောင်ရန်။ အမျိုးသမီးလုပ်သားများသည် အမျိုးသားလုပ်သားများနှင့် တန်းတူညီမျှ အလုပ်လုပ်ကိုင်လျှင် မည်သည့်အခါမျိုးတွင်မဆို အမျိုးသမီးများအား လုပ်ခလစာ လျှော့ပေးခြင်းမျိုး မပြုရ။
- အလုပ်ခေါ်သည့်အခါတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိစေရေးကို ကျင့်သုံးရန်။ အလုပ်ခေါ်သည့်အခါ အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ရှောင်ရှားရန်လိုအပ်ပြီး အလုပ်ခေါ်စာနှင့် အလုပ်ခန့်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အချို့သောရာထူးများသည် အမျိုးသားများအတွက်သာ အကျုံးဝင်သည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက်မျိုး မရှိစေရ။

- အမျိုးသမီးအလုပ်သမားများအား လုပ်ငန်းခွင်တွင် ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် ရာထူးတက်ရေးအတွက် သင့်တော်သလို စွမ်းရည်များ မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် အလုပ်ခေါ်ရာတွင် ကျား/မ လျာထားချက်များပြည့်မီရန် လုပ်ဆောင်ခြင်း။
- ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့်အတူ ဆွေးနွေးပွဲများပြုလုပ်သည့်အခါ အမျိုးသားများကသာ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင် ထားခြင်းမျိုးရှိနေသဖြင့် အားတက်သရော အမျိုးသမီးများအား ထည့်သွင်းပါဝင်စေ၍ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး ပေးရန်။

၄။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ နေရာများတွင် due diligence ကို အရှိန်မြှင့် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန်။

တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ ထိန်းချုပ်ထားသည့်နေရာများအပါအဝင် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာနေရာများ တွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၏ ဖြစ်နိုင်ခြေမှာ အထူးများပြားသောကြောင့် ၎င်းနေရာများတွင် လုပ်ငန်း လည်ပတ်နေသည့် ကုမ္ပဏီများမှာ ပိုမိုအလေးထားဂရုပြုရန် လိုအပ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကုမ္ပဏီများသည် အောက်ပါအချက်များအတိုင်း လိုက်နာလုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

- လက်ရှိနိုင်ငံရေးနှင့်စီးပွားရေးအခြေအနေ၊ ပဋိပက္ခအနေအထားများနှင့်အရေးကြီးသည့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းကိစ္စရပ်များကို နားလည်သဘောပေါက်လာစေရန် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အတူ ဒေသအဆင့်နှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တို့တွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ဆောင် ရွက်ရမည်ဖြစ်သလို ထိုနေရာများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော သို့မဟုတ် ဒေသ၌ကျွမ်းကျင်မှုရှိသော အစိုးရမဟုတ်သည့် ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့်လည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများပြုလုပ်ရန် လိုအပ်သည်။
- ပဋိပက္ခများအား ညင်သာစွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည့်နည်းလမ်းနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်ဖြောင့်မတ် မှန်ကန်စွာဖြင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်ရန်မှာ များစွာခက်ခဲလွန်းသဖြင့် ၎င်းနေရာများတွင် လုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင် မည်၊ မလုပ်ဆောင်မည် ဆိုသည်ကို ပြန်လည်သုံးသပ်စဉ်းစားရန်။ အထူးသဖြင့် တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက် မှု ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်(NCA)တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်သွယ်လုပ်ဆောင်မှုသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဥပဒေအရ တရားမဝင်ခြင်း ဖြစ်နိုင်သလို ကုမ္ပဏီဝန်ထမ်းများအတွက်လည်း အန္တရာယ်ရှိကောင်း ရှိလာနိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးဖြစ်သဖြင့် အဆိုပါ ဒေသမျိုးတွင် လုပ်ငန်းလည်ပတ်ရန်မှာ လက်တွေ့တွင် ခက်ခဲလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။
- အဂတိလိုက်စားမှုနှင့်လားပေးလားဘယူခြင်းကိုတိုက်ဖျက်ရေးအတွက် တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်း များ၏ ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများကို လိုက်နာကျင့်သုံးရန်။
- လက်နက်ကိုင် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရနှင့်မသက်ဆိုင်သည့် အာဏာပိုင်များကိုပေးရသည့် အခကြေးငွေများနှင့်ပတ်သက်၍ အပါအဝင် ယေဘုယျအားဖြင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိလာစေရန် စတင်လုပ် ဆောင်ရန်။
- ပဋိပက္ခကို ဖြစ်ပွားစေသော စီးပွားရေးအလေ့အကျင့် ပြုမှုဆောင်ရွက်မှုများအား ရှောင်ရှားရန်။ ဥပမာအနေဖြင့် 'CSR' ဘတ်ဂျက်များကို အသုံးပြု၍ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ခေါင်းဆောင်များ နှင့် ရပ်မိရပ်ဖများအား ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းအပေါ်ထောက်ခံမှုရစေရန် (သို့) ထောက်ခံမှု လက်မှတ်ထိုးပေးရန်အတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေး ခြင်း(သို့) အခြား အကျိုးအမြတ်ရရှိစေမည့် ကတိကဝတ်များပြုခြင်း။
- လုပ်ငန်းလည်ပတ်လုပ်ကိုင်မှုများနှင့် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုအားလုံးသည် သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသော မြန်မာ့ ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေး၊ အလုပ်သမားများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများနှင့်အညီဖြစ်စေရေး စိစစ်သေချာစေရန်။

- ဆန္ဒအလျောက်လေးစားလိုက်နာနိုင်သော လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ (VPSHR) အား လိုက်နာကျင့်သုံးရန်။
- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးကော်ပိုရေးရှင်း၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ပတ်သက်သည့် လုပ်ဆောင်မှု စံသတ်မှတ်ချက်(၇) အပါအဝင် အဆိုပါလုပ်ဆောင်မှု စံသတ်မှတ်ချက်များ အားလုံးအားလိုက်နာကျင့်သုံးရန်။

၅။ သတ္တုတွင်းတစ်ခုချင်းစီတွင် နှစ်နာမူကုစားရေး ယန္တရားတစ်ခုတည်ထောင်ရန်။

ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ တတိယ မဏ္ဍိုင် (3rd pillar)အရ ကုမ္ပဏီများသည် ကုစားမှုကို လုပ်ဆောင်ရန် (သို့မဟုတ်) အမှန်တကယ်သက်ရောက်မှုများကို ကုစားရန်အတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ ထိုသို့ကုစားပေးရန် မိမိကုမ္ပဏီရှိနှစ်နာမူကုစားရေး ယန္တရားမှတစ်ဆင့် သို့မဟုတ် အခြားသော နှစ်နာမူကုစားရေး ယန္တရားများ (အစိုးရမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ၊ အစိုးရမဟုတ် အဖွဲ့များမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ (သို့မဟုတ်) တရားစီရင်ရေးပြင်ပယန္တရားများ) မှတစ်ဆင့် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သည်။ လူတစ်ဦးချင်းစီနှင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများမှ တိုက်ရိုက် လက်လှမ်းမီသုံးစွဲနိုင်သော ထိရောက်သည့် ကုမ္ပဏီ၏ နှစ်နာမူကုစားရေးယန္တရားသည် ဆိုးကျိုးသက် ရောက်မှုများ ဆိုးရွားသည့် အခြေအနေသို့မရောက်မီ ကုမ္ပဏီများမှ စောလျင်စွာ ကြိုတင်ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် အကူအညီဖြစ်စေပါသည်။ အသေးစား၊ အလတ်စားနှင့်အကြီးစား လိုင်စင်ရရှိထားသည့် ကုမ္ပဏီများမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

- ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများတွင် ဖော်ပြထားသည့် ညွှန်ကြားချက် ၃၁ ပါ ထိရောက်သည့် စံသတ်မှတ်ချက် ၈ ချက် (တရားဝင်မှု၊ လက်လှမ်းမီအသုံးပြုနိုင်မှု၊ ကြိုတင်ခန်းမှန်းနိုင်မှု၊ တရားမျှတမှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ အခွင့်အရေးများနှင့် ကိုက်ညီမှု၊ စဉ်ဆက်မပြတ် လေ့လာသင်ယူမှု၊ အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခြင်းတို့အပေါ် အခြေခံထားမှု)နှင့် ကိုက်ညီသည့် လုပ်ငန်းခွင်အဆင့် နှစ်နာမူကုစားရေး ယန္တရားကို စတင်တည်ထောင် အသုံးပြုပါ။
- ဒေသအခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရန် နှစ်နာမူကုစားရေးယန္တရားအား ဒေသခံရပ်ရွာ အသိုက်အဝန်းများနှင့် အတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး တည်ဆောက်ရန်။
- မကျေနပ်မှုကို တိုင်ကြားရန်အတွက် ကုမ္ပဏီ၏ နှစ်နာမူကုစားရေးယန္တရားကို သုံးမည်ဖြစ်စေ (သို့မဟုတ်) အစိုးရ (သို့မဟုတ်) တတိယအုပ်စုအဖွဲ့အစည်းများ၏ နှစ်နာမူကုစားရေးယန္တရားကို သုံးမည်ဖြစ်စေ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်အသုံးပြုနိုင်စေရန်။ ကုမ္ပဏီများသည် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ နှစ်နာမူကုစားရေးယန္တရားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အခြေတည်စဖြစ်သည့် အလုပ်သမားမဂ္ဂများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အားနည်းသွားအောင် မလုပ်ဆောင်ရန် ဂရုစိုက်သင့်သည်။ ကုစားမှုများ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (သို့မဟုတ်) ပိုမိုထိရောက်သည့် ဒေသဆိုင်ရာတရားရုံးများကဲ့သို့သော သက်ဆိုင်သည့် အစိုးရမှတစ်ဆင့်ခံ နှစ်နာမူကုစားရေးယန္တရားများ ပေါ်ထွက်လာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်ကြားလိုသူများအနေဖြင့် အဆိုပါယန္တရားများအား သုံးစွဲလိုခြင်းကို လုပ်ငန်းအဆင့် နှစ်နာမူကုစားရေးယန္တရားအား ကန့်သတ်ခြင်းမျိုး မရှိသင့်ပါ။
- မကျေနပ်မှုများအား တိုင်ကြားသည့်သူများကို ကုမ္ပဏီအတွင်းနှင့် ပြင်ပတွင်လက်စားချေခြင်းမျိုး မခံစားရစေရေး ကာကွယ်တားဆီးရန်။ လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုနှင့် လုပ်ငန်းရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ဖြစ်စေ၊ နှစ်နာမူများကို တိုင်ကြားသူ (သို့မဟုတ်) စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ဖော်ထုတ်ပြောဆိုသူဖြစ်သည့် တစ်စုံတစ်ယောက် (သို့မဟုတ်) အုပ်စုများအားဦးတည်သည့် ခြိမ်းခြောက်မှုပြုခြင်းမျိုးအား ရှောင်ကြဉ်ရန်။ ထို့အပြင် သတ္တုလုပ်ငန်းများအား တစ်ဦးတစ်ယောက်မှ ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒပြခြင်းကို ရဲများ၊ ပုဂ္ဂလိက(သို့) အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ (သို့မဟုတ်) အခြားသူများမှ ကြမ်းတမ်းစွာကိုင်တွယ်ခြင်း၊ နှိမ်နင်းခြင်းကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များကိုလည်း ရှောင်ကြဉ်ရန်။

၆။ ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ အထူးသဖြင့် ဒေသခံများနှင့် အလုပ်သမားများနှင့် ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်ရန်။

SWIA၏ ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ ကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် အစိုးရမှ သတ္တုလုပ်ငန်းစီမံကိန်း အနီးပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများနှင့် အပြန်အလှန်တုံ့ပြန်ဆက်သွယ်မှု သမိုင်းအစဉ်အဆက်တစ်လျှောက် အနည်းငယ်သာ ရှိခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA)နှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် လုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဖော်ဆောင်ရေး(MEITI)တို့ကို မိတ်ဆက်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် အဆိုပါအခြေအနေသည် ပြောင်းလဲမှုအနည်းငယ်ရှိလာပြီဖြစ်သည်။ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများမှ MCRB သို့ ပြောပြ ချက်အရ ၎င်းတို့သည် ကုမ္ပဏီများနှင့် ယခုထက်ပိုမို၍ တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်ပြောဆိုချင်ကြကြောင်း သိရှိရသည်။ ထို့ကြောင့် ကုမ္ပဏီမှ အောက်ပါအချက်များကို လုပ်ဆောင်ပေးသင့်သည်။

- စီမံကိန်းနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ရန်နှင့် ပတ်သက်ဆက်နွယ် သူများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ရည်ရွယ်ချက်၊ တုံ့ပြန်ချက်နှင့် တာဝန်ခံဖြေကြားပေးမည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအား ဖော်ပြပါရှိသည့်ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် ဆက်သွယ်ပြောဆို ခြင်း အစီအစဉ်တစ်ရပ်ကို ကျင့်သုံးရန်နှင့် မကြာခင်က မွမ်းမံပြင်ဆင်ထားရှိရန်။
- ချိတ်ဆက်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရာတွင် ဥပမာအားဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ် နည်းပါ တရားဥပဒေအရ လိုအပ်သည့် ဆွေးနွေးမှုများ၊ အလုပ်သဘောဆန်သည့် ဆွေးနွေးမှုများသာမဟုတ်ဘဲ အခြားသောနည်းလမ်းများဖြင့်လည်း ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်စေရန်။ လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှု ပြောင်းလဲခြင်းများ၊ ၎င်းတို့၏ သက်ရောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ အလုပ်သမားများ၊ ဒေသခံ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများ၊ ဒေသအစိုးရ၊ အရပ်ဖက် လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ချိတ်ဆက်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းဆောင်ရွက်ရန် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် နည်း ဗျူဟာတစ်ခု ချမှတ်ကျင့်သုံးရန်။
- ဒေသခံအလုပ်သမားများနှင့် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းနေဖြင့် လက်လှမ်းမီရန်လွယ်ကူသည့်၊ ၎င်းတို့အား အန္တရာယ် မကျရောက်စေသည် ဆက်သွယ်မှုပုံစံ၊ အကြိမ်အရေအတွက်ဖြင့် ဆက်သွယ်ပြောဆိုရန်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်နိုင် ရန် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများ၏အနေအထား၊ ဘာသာစကားနှင့် သင့်တော်သည့် ဆက်သွယ်မှုနည်းလမ်းများကို သိရှိနားလည်ရမည်ဖြစ်သလို စာအရေးအဖတ် တတ်မြောက်မှု၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့်ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အတားအဆီး များကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်နိုင်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။
- ဒေသခံ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများကို နားလည်နိုင်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ လိုလားမှုများ၊ အရေးကြီးကိစ္စရပ်များ၊ နောက်ခံအကြောင်းအရင်း ပြဿနာများကို သိရှိသဘောပေါက်ရန်အတွက် ဒေသဆိုင်ရာရှိ အရပ်ဖက်အဖွဲ့ အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရန်။
- အကျိုးသက်ဆိုင်သူများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများပြုလုပ်ရာတွင် အခွင့်အရေး ရပိုင်ခွင့်ရှိသူများ (ဥပမာ- သတ္တု လုပ်ငန်းကြောင့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို တိုက်ရိုက်ခံစားရသူများ)အား ဦးစားပေးပါ။ များသောအားဖြင့် လျစ်လျူ ရှုမူခံရတတ်သော အခွင့်အရေးရပိုင်ခွင့်ရှိသူများနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့် ကြိုတင်စီစဉ်မှု များပြုလုပ်ရမည်။ သို့မှသာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် ၎င်းတို့မှ ပြည့်ဝစွာပူးပေါင်းပါဝင်လာနိုင်မည်။ ထိုသို့လျစ်လျူရှုခံရ တတ်သူများမှာ အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးသူငယ်များ၊ မသန်စွမ်းသူများ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ လူနည်းစုများ၊ မြေယာမဲ့နှင့် စာမတတ်သူများဖြစ်သည်။
- ကုမ္ပဏီနှင့် ဒေသခံရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများကြား သတင်းအချက်အလက်မျှဝေနိုင်ရန်နှင့် အပြန်အလှန်ဆွေးနွေး မှုများ တိုးတက်လာစေရန်အတွက် ထိရောက်သည့်နည်းလမ်းများကို ကျင့်သုံးရန်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဖြစ်နိုင်လျှင် ဒေသခံများမှ သိကျွမ်းရင်းနှီးနေပြီး ဒေသတွင်း နေထိုင်သူတစ်ဦးအား ဒေသခံများနှင့် ဆက်သွယ်

ပြောဆိုရန်အတွက် ဝန်ထမ်းအဖြစ် ခန့်ထားခြင်းမျိုးလည်း ပါဝင်နိုင်သည်။ ထို့အပြင် ဒေသခံများမှ သတင်း အချက်အလက် လာရောက်ရယူရန်၊ အလုပ်လျှောက်ရန်နှင့် တိုင်ကြားချက်များပြုနိုင်ရန်အတွက် ကုမ္ပဏီမှ ဒေသရုံးခွဲ (သို့မဟုတ်) ရုံးရှေ့မျက်နှာစာကို ဖွင့်လှစ်ထားရှိခြင်းမျိုးလည်း လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

- ဒေသခံရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ကောင်းမွန်သည့် လူမှုဆက်ဆံရေးများကို တည်ဆောက်ရန်။ စီမံကိန်းကာလ တစ်လျှောက် ဆောင်ရွက်မည့် လုပ်ငန်းများအတွက် ဒေသခံရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ထောက်ခံမှုများ ရရှိအောင် အလုပ်ခန့်ထားခြင်း၊ ဒေသခံအလုပ်သမားများအား သင်တန်းပေးခြင်း၊ ကောင်းမွန်သည့် တွေ့ဆုံညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးမှုများနှင့် နှစ်နာမူကုစားရေး စီမံခန့်ခွဲမှုများကို လုပ်ကိုင်နိုင်သည်။

၇။ ဒေသခံများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်များ၊ ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်နှင့် ဒေသ၏အကြောင်းကိစ္စများ တိုးတက် လာစေ ရေးလုပ်ဆောင်ရန်။

သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍသည် ရေရှည်တွင် နိုင်ငံတော်ကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်းအပြင် လုံလောက်သည့် ကုမ္ပဏီ၏ ထောက်ပံ့မှုဖြင့် ဂရုတစိုက်စီစဉ်ရေးဆွဲလုပ်ကိုင်လျှင် စီမံကိန်းဧရိယာအတွင်း ရေတိုဥ်လည်း အပြုသဘောဆောင် သည့် သက်ရောက်မှုများကို ဖန်တီးပေးနိုင်သည်။ အချိန်ကြာမြင့်ပြီး အကောင်အထည်ပေါ်လာမည့် နှစ်ရှည် ဝင်ငွေ ဖန်တီးပေးခြင်းမျိုးထက် လက်ငင်းချက်ချင်း အကျိုးသက်ရောက်မှုမျိုး မြန်မာနိုင်ငံတွင် လုပ်ငန်းလည်ပတ်သည့် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများမှ ပေးစွမ်းနိုင်သည့် အခြားသောအခွင့်အရေးများလည်းရှိပါသည်။ ဥပမာအနေဖြင့် အောက်ပါ ကိစ္စရပ်များကို လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

- ဒေသခံရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း၏ အလိုဆန္ဒနှင့် အလုပ်အကိုင်လိုအပ်ချက်များကို ဖြေရှင်းနိုင်ရေးအတွက် ရေတို၊ ရေရှည်၊ ရေလတ်ဟူ၍ ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် နည်းပျူဟာများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရန်။ ထိုနည်းပျူဟာတွင် အခြေခံပညာရေးနှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက်လိုအပ်သည့် အရည်အချင်းကျွမ်းကျင်မှုများကို သင်ကြား ပေးမည့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း သင်တန်းမျိုးဖြစ်နိုင်သလို အမျိုးသမီးများ (သို့မဟုတ်) ခွဲခြားဆက်ဆံရသည့် အခြား သောအုပ်စုများအား ထောက်ပံ့ခြင်းမျိုးလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။
- သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနှင့် ချိတ်ဆက်ထားရှိမှုကို ထိန်းသိမ်းထားပြီး အကျိုးစီးပွားမျှဝေခြင်းကို ဖန်တီးပေးမည့် လူမှု ရေးဆိုင်ရာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အစီအစဉ်များကို ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအတွက် (သို့မဟုတ်) ၎င်းတို့နှင့်အတူ (သို့မ ဟုတ်) ၎င်းတို့မှစီစဉ်လုပ်ဆောင်ရန်။ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးဆောင်ရွက်ရန်။ ဒေသလိုအပ်ချက်များဆိုင်ရာ အကဲဖြတ်ခြင်းနှင့် အသေးစားဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းများအားရွေးချယ်ပြီး စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန်အတွက် ဒေသခံများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်များကို မြှင့်တင်ပေးရန် အဆိုပါအစီအစဉ်များက ကူညီပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။ ဤသို့သော အစီအစဉ် များရေးဆွဲရန်အတွက် ကုမ္ပဏီတွင် အရည်အချင်းပြည့်ဝသည့် ဝန်ထမ်းမရှိပါက ပြင်ပမှ တတိယအုပ်စုပံ့ပိုးပေးသူ များကို ငှားရမ်းခေါ်ယူနိုင်သည်။
- အဆိုပါအစီအစဉ်များ ရေးဆွဲရာတွင် ကျား၊မရေးရာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအကြောင်း နားလည်ပြီး ထည့်တွက်ရန် နှင့် ကျား/မ မရွေး ပူးပေါင်းပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် စီစဉ်ပေးနိုင်သည်။
- ဒေသတွင်းရှိ အခွင့်ထူးခံလူအုပ်စုများနှင့် ဩဇာအာဏာရှိသူများ၏ ထောက်ခံမှုများ ရရှိလာစေရန်အတွက် ငွေပေးခြင်းမျိုးဟု ယူဆနိုင်သည့် ငွေလှူဒါန်းခြင်းမျိုး (ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များကို လှူဒါန်းခြင်း အပါအဝင်) ကို ရှောင်ရှားရန်။
- အကြီးစားစီမံကိန်းများအတွက်မူ ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးသဘောတူစာချုပ်(CDA) ကဲ့သို့သော ကုမ္ပဏီနှင့်ရပ်ရွာအသိုက် အဝန်းများကြားတွင် အလယ်အလတ်သက်တမ်းရှိ ဆက်ဆံရေးနှင့် ရေရှည်ဆက်ဆံရေးကို ပေးစွမ်းနိုင်မည့် သဘောတူညီမှုမျိုးရရှိရန် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုရန်အတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်။

- တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်တာ၏ စွမ်းရည်နှင့် ဒေသတွင်းရှိ ပစ္စည်းပံ့ပိုးပေးသည့် ကွင်းဆက်အား တည်ဆောက်ပေးရန်အတွက် အသေးစားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် စီးပွားရေးစွန့်စားလုပ်ကိုင်လိုမှု အစီအစဉ်များအား အားပေးလှုံ့ဆော်ရန်။
- ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၊ ဒေသအစိုးရအပြင် နိုင်ငံတကာမှ ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်များနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရေးအတွက်ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်နေသည့်လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို နားလည်ရန်။ ၎င်းတို့နှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များအား www.themimu.info တွင်လည်း ရရှိနိုင်ပါသည်။
- အရည်အသွေးပြည့်မီသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများဆိုင်ရာ စီမံကိန်းဖော်ဆောင်နိုင်ရန် စနစ်ကျသော အစီအစဉ်များကို အစိုးရအာဏာပိုင်များနှင့်အတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်။ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ အသုံးပြုမည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ (ဥပမာ-လမ်းများ၊ ကျောင်းများ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် စွန့်ပစ်ပစ္စည်းဆိုင်ရာအတွက် လိုအပ်သည့်ပံ့ပိုးမှုများ)ပေါ်တွင် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ကုမ္ပဏီမှ နည်းနိုင်သမျှ နည်းအောင်လျော့ချရန် လိုအပ်ပြီး ဒေသအာဏာပိုင်များနှင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများအား တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပြီး ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း၏ စားဝတ်နေရေးများ တိုးတက်လာပြီး စီမံကိန်းအတွက် အသုံးတည့်သည့် အရည်အသွေးပြည့်မီသော အခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ရေးအတွက် အစီအစဉ်များရေးဆွဲရန်။

၈။ တရားဝင်မဟုတ်သော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများကို တရားဝင်လုပ်ငန်းများ ဖြစ်လာစေရေး ထောက်ပံ့ကူညီမှုများပြုလုပ်ရန်။

အပိုင်း (၇.၁) (မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသို့ အကြံပြုချက်များ)နှင့် အထူးသဖြင့် အကြံပြုချက်(၇)သည် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများကို တရားဝင်ဖြစ်လာစေရေးအတွက် အကြောင်းအချက်များကို ဖော်ပြထားသည်။ ကုမ္ပဏီများ အနေဖြင့် တရားဝင်စီးပွားရေးကဏ္ဍနှင့် တရားမဝင်စီးပွားရေးကဏ္ဍတို့ကြား အပြန်အလှန်ဆက် သွယ်မှုများတိုးတက်လာစေရန် ဖြည့်ဆည်းပံ့ပိုးခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဖော်ပြပါအချက်များကို လုပ်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအား တရားဝင်ဖြစ်လာစေရန် ကူညီပေးနိုင်သည်။

- လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းတူးဖော်လုပ်ကိုင်သူများ၏ အခြေအနေကို နားလည်ရန်နှင့် အကြောင်းကိစ္စရပ်များအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရန်အတွက် တက်ကြွစွာညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ လုပ်ဆောင်ရန်။ ဥပမာအားဖြင့် ကုမ္ပဏီများသည် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်သားများနှင့် ၎င်းတို့၏ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းရပ်များအား ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်း လေ့လာခြင်းအဆင့်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး စီမံခန့်ခွဲမှုများတွင်ထည့် သွင်းလေ့လာသင့်သည်။ အထူးသဖြင့် သတ္တုတူးဖော်ရန် စာချုပ်ချုပ်ဆိုထားသည့် မြေနေရာများအတွင်း လက်လုပ်လက်စား တူးဖော်နေကြသူများအား အဆိုပါလေ့လာမှုများတွင် ထည့်သွင်းသင့်သည်။ ၎င်းနှင့် ဆက်စပ်၍ ထပ်မံသိရှိလိုပါက ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ Mining Together toolkit ICMM နှင့် CASM တို့အပြင် ASM လုပ်ငန်းများအတွက် အခြားသော လမ်းညွှန်ချက်များအား လေ့လာဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။
- လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းတူးဖော်လုပ်ကိုင်သူများသည် လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး၊ ပြဒါးအစားထိုးသုံးစွဲမှုများ ကဲ့သို့သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုရှိသော အလေ့အကျင့်ကောင်းများ လိုက်နာကျင့်သုံးရန်အတွက် ထောက်ပံ့ကူညီပေးရန် ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်များ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်။

၉။ တာဝန်ယူမှုရှိသော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၏ အလေ့အကျင့်များ တိုးတက်လာစေရေး စုပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန်။

ကုမ္ပဏီများမှ စုပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း (သို့မဟုတ်) အချို့ကိစ္စရပ်များတွင် အကျိုးသက်ဆိုင်သူများမှ စုပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အဂတိလိုက်စားမှု ကဲ့သို့သော နက်နဲသည့်ကိစ္စရပ်များအား ဖွင့်ဟဆွေးနွေးနိုင်ရန် အခြေအနေပေးသလို ကုမ္ပဏီတစ်ခုချင်းစီ၏ ထိခိုက်နိုင်မှုကို လျော့ချပေးသည်။ စုပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် တန်းတူညီမျှရှိသော အခြေအနေတစ်ခုကို ဖန်တီးပေးသလို မြန်မာနိုင်ငံနှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်ဖွယ် အခြားနိုင်ငံများတွင် ကျင့်သုံးလိုက်နာနေသည့် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ သင်ယူရရှိသည့် အတွေ့အကြုံများကိုလည်း မျှဝေပေးနိုင်သည့် နေရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ အစိုးရအနေဖြင့်လည်း တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီအား ချဉ်းကပ်ညှိနှိုင်းခြင်းမျိုးထက် အုပ်စုတစ်ခုနှင့် ညှိနှိုင်းလုပ်ဆောင်ရသည်မှာ လုပ်သားအင်အား သုံးစွဲမှုနည်းပါးသလို ပိုမိုလည်းထိရောက်ပေသည်။

သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍရှိ ကုမ္ပဏီများမှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးများတွင် အောက်ပါအချက်များလည်း ပါဝင်သည်။

- မြန်မာနိုင်ငံ တွင်းထွက်သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေးအဖွဲ့ (MEITI)။ MEITI ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့်အညီ အချက်အလက်များကို တက်ကြွစွာ ဖော်ထုတ်ပြသခြင်းအပြင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် အခြေအနေများ တိုးတက်လာခြင်းဟု ခံယူထားသည့် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် MEITI ၏ စံနှုန်းများအောက်ရှိ 'အားပေးထားသည့်' နှင့် 'အကြံပြုထားသည့်' လိုအပ်ချက်များအား လိုက်နာကျင့်သုံးရန် တွန်းအားပေးသင့်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ထုတ်ပြန်ကြေညာရန် တွန်းအားပေးရမည့် အချက်များတွင် စာချုပ်ချုပ်ဆိုထားရှိမှုများနှင့် အကျိုးအမြတ် ရရှိပိုင်ဆိုင်ခွင့်များနှင့် ပတ်သက်၍ ထုတ်ပြန်ကြေညာခြင်းများ ပါဝင်သည်။ ထို့အပြင် EITI နှင့်ပတ်သက်၍ အတွေ့အကြုံရှိထားသည့် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများမှာလည်း ၎င်းအချက်များအား မျှဝေပေးနိုင်သည်။
- ဆန္ဒအလျောက်လေးစား လိုက်နာနိုင်သော လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ (VPSHRs)။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကနဦးလေ့လာမှုအဖွဲ့တစ်ခု ဖွဲ့စည်းထားခြင်း၊ မထားခြင်းပေါ် မူတည်၍ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် နိုင်ငံတကာရှိ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များအား လေးစားလိုက်နာခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် အတွေ့အကြုံများအား မျှဝေခြင်းတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်။ ထိုသို့မျှဝေခြင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် စံသတ်မှတ်ချက်များလည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။
- မြန်မာကုမ္ပဏီများနှင့် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများကြား အပြန်အလှန် လေ့လာမှုများတိုးမြှင့်ပေးရန်။ International Investors for Mineral Development Association (IIMDA) အဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်သော နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် နိုင်ငံတကာရှိ စံချိန်စံနှုန်းများအား လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အတွေ့အကြုံ အများအပြားရှိသူများ ဖြစ်သောကြောင့် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတစ်ခုလုံး တိုးတက်လာစေရေးအတွက် မြန်မာနိုင်ငံ သတ္တုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်း(MFMA)နှင့် တက်ကြွစွာ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရန်။ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးကိစ္စရပ်များသည် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှု၏ ဦးစားပေးကိစ္စရပ် ဖြစ်သင့်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာမှ ကျွမ်းကျင်သူများဖြစ်ကြသော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ အကြံပေးများနှင့် သတ္တုတွင်း အင်ဂျင်နီယာများအနေဖြင့်လည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အတတ်ပညာပိုင်း တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးလာစေရေး ထောက်ပံ့ပေးသင့်သည်။
- အနာဂတ်တွင် ထွက်ရှိလာနိုင်သည့် ပြောင်းလဲပြင်ဆင်ချက်များ၊ ဥပဒေအသစ်များ၊ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များတွင် စီးပွားရေးအပိုင်းမှ ထင်မြင်ယူဆချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များ ပေးပို့ထည့်သွင်းနိုင်ရန် သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီး

ဌာန၏ သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၊ သစ်တောဦးစီးဌာနတို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်။ ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာ အတွေ့အကြုံကောင်းများ ရှိဖူးသည့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများသည် ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်များနှင့်အတူ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် ထိုသို့လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ထည့်သွင်းပြောဆိုသင့်သည်။

- ကုန်သည်များအသင်းမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ၊ လုပ်ငန်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ အစိုးရပါဝင်သည့် ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းကဏ္ဍစုံဆွေးနွေးပွဲများတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ရန်။ ဥပမာ-အလုပ်သမား ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၊ အခွန်အကောက်၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် အဂတိလိုက်စားမှုအစရှိသည့် ကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းများကို ဆွေးနွေးခြင်း။
- သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခြေခံအချက်အလက်များကို မျှဝေနိုင်ရန်(အထူးသဖြင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများနှင့် ရေနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အချက်အလက်များကို မျှဝေနိုင်ရန်)အတွက် ပညာရှင်များ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်နေကြသော နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသတွင်းရှိ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်။
- သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၌ ကျွမ်းကျင်လုပ်သားများ ရှားပါးနေခြင်းကို ဖြေရှင်းရန်အတွက်အစိုးရ၊ ပညာရှင်များ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်များနှင့်အတူပူးပေါင်း၍ ပညာရေးနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း သင်တန်းအစီအစဉ်များအား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက် အရည်အချင်းများ ဆောက်တည်ပေးရေးအတွက် ကိုက်ညီအောင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်း။ ဥပမာအားဖြင့် ပညာရေး၊ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ပညာပေးခြင်းနှင့် သက်သေခံလက်မှတ်ထုတ်ပေးသည့် အစီအစဉ်များကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။
- အသေးစားနှင့် အလတ်စားလုပ်ငန်းများအား ထောက်ပံ့ပေးရန်နှင့် ပစ္စည်းပံ့ပိုးပေးသည့် ကွင်းဆက်များ တိုးတက်လာစေရေးအတွက် ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်များနှင့်အတူ အစီအစဉ်များကို ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရန်။
- လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းကဏ္ဍအား တရားဝင်ဖြစ်လာစေရေးအတွက် ပံ့ပိုးပေးနိုင်ရန် စုပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ကူညီထောက်ပံ့ရန်။

အပိုင်း ၇.၃

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများသို့ အကြံပြုချက်များ-

အပိုင်း(၇.၃)သည် တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA) အား လက်မှတ် ရေးထိုးထားသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs)နှင့် လက်မှတ်မထိုးရသေးသည့် အဖွဲ့အစည်းများအား ရည်ရွယ်ပါသည်။ ဤအပိုင်း၏ အသုံးဝင်မှုသည် ဒေသအနေအထား၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံ အားကောင်းခြင်းရှိမရှိနှင့် ၎င်းတို့၏နယ်မြေများ၌ တာဝန်ယူမှုရှိသော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် စိတ်ဝင်စားမှု ရှိမရှိပေါ်မူတည်၍ ဤအကြံပြုချက်များ၏သက်ဆိုင်မှုများ ကွဲပြားနိုင်ပါသည်။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ နေရာများ၌ SWIA၏ ကွင်းဆင်းသုတေသန ပြုလုပ်ချက်အရ ၎င်းနေရာများတွင် သိသာထင်ရှားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ရှင်းလင်းမှုမရှိသော ကြီးကြပ်ထိန်းကွပ်မှု အခြေအနေများရှိသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိသူများကလည်း သတ္တုလုပ်ငန်း၏သက်ရောက်မှုများအား ထိန်းကွပ်ခြင်းထက် လာဘ်စားခြင်း (Rent Seeking) ကိုသာ အဓိကအာရုံစိုက်နေကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

သတ္တုလုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများချမှတ်ရန် စိတ်ဝင်စားမှုရှိပြီး ဆွေးနွေးမှုများတွင် ဝင်ရောက်ပြောဆိုပိုင်ခွင့်ရရှိထားသည့် (ငြိမ်းချမ်းရေးတွေ့ဆုံညှိနှိုင်းမှုလုပ်ငန်းအစီအစဉ်များမှတစ်ဆင့် ဆွေးနွေးခြင်း(သို့မဟုတ်) လူထုနှင့် မီဒီယာများမှတစ်ဆင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း) တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံတကာရှိ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အတွေ့အကြုံများကိုအခြေခံ၍ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းကာ စည်းရုံးလုပ်ဆောင်မည် ဆိုပါက ပို၍ထိရောက်မှု ရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါစံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အတွေ့အကြုံများကို SWIA၏ အပိုင်း ၅ တွင် ကဏ္ဍတစ်ခုချင်းစီ၏အဆုံး၌ မီးမောင်းထိုးဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့်လည်း အမျိုးသားအဆင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေမူဘောင်များ တစ်စပြောင်းလဲတိုးတက်လာမှုနှင့် အဆိုပါပြောင်းလဲမှုများ၏ သက်ရောက်မှုများအား ကောင်းစွာ နားလည် လာရန် လိုအပ်ပါသည်။ (အပိုင်း ၃ နှင့် ၄)

ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် သတ္တုဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့်ပတ်သက်၍ သိသာထင်ရှားစွာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများဆောင်ရွက်ရန် အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲနေပြီးဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းပြောင်းလဲမှုများတွင် အမျိုးသားအဆင့် သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒ (ကျောက်မျက်မူဝါဒအပါအဝင် (သို့) သီးခြား ကျောက်မျက်မူဝါဒ)များ ချမှတ်ခြင်း၊ သတ္တုဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေများကို ထပ်မံပြင်ဆင်စိစစ်ခြင်း နှင့် ၂၀၁၅ တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့သည့် ဥပဒေ တွင်ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချရေးကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန်လည်းပါဝင်ပါသည်။ ဤဥပဒေဆိုင်ရာပြောင်းလဲမှုများနှင့် ဝေဖန်ဆွေးနွေးမှုများ ပြုနေဆဲ ဖြစ်သည့် သဘာဝသယံဇာတ ဖက်ဒရယ်စနစ် (natural resource federalism) သည် တိုင်းရင်းသားနယ်မြေများတွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော သတ္တုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်များ ပေါ်ထွက်လာရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ရလာဒ်ကောင်းများ ထွက်ရှိလာစေရန်အတွက် အလွန် ဆက်စပ်မှုရှိပါသည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများသည် မတူညီသည့်အဆင့်များ၌ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ကြီးကြပ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် တိကျသောရာထူးတာဝန်များ သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် အဆိုပြုမှုများ လုပ်ဆောင်ရန်၊ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို အနည်းဆုံးအဆင့်တွင်ဖြစ်စေရန် မည်သို့လိုက်နာ ကျင့်သုံးရမည်၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရေးနှင့် ဒေသခံရပ်ရွာ အသိုင်းအဝိုင်း၏ သဘောတူညီချက်အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ခြင်းအစရှိသည့်ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ နည်းလမ်းများရှာဖွေလုပ်ဆောင်ရန် တိုက်တွန်းအားပေးပါသည်။

၁။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ သတ္တုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာမူဝါဒနှင့် ပါမစ်များသည် အမျိုးသားအဆင့်မူဘောင်များနှင့် ကိုက်ညီစွာတိုးတက်ပြောင်းလဲလာစေရန်နှင့် ဒေသခံများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုများ မြှင့်တက်လာစေရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရန်။

- SWIA တွင် ဖော်ပြထားသည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲနေသောပြည်ထောင်စုအဆင့် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ မူဘောင်အား လေ့လာရန်။ ထိုသို့လေ့လာရမည့် ဥပဒေမူဘောင်များ တွင် ၂၀၁၅ တွင် ပြင်ဆင်ထားသည့် သတ္တုတွင်း ဥပဒေ၊ ၂၀၁၈ နည်းဥပဒေများ၊ ၂၀၁၆ မြန်မာနိုင်ငံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေ/၂၀၁၇ နည်းဥပဒေများ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအပြင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း ပါမစ်ချထားပေးခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာငွေကောက်ခံခြင်းကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းရပ်များတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို လျော့ချထားသည့် ၄၅/၂၀၁၅ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့်ဥပဒေတို့ ပါဝင်သည်။
- ၂၀၁၅ခုနှစ်တွင်ပြဌာန်းထားသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေ၏ အပိုဒ် (၅)တွင် ပါရှိသည့် လိုအပ်ချက်ဖြစ်သော “ဌာနေတိုင်းရင်းသားများသည် ယင်းတို့၏ ဒေသနယ်မြေအတွင်း သဘာဝသယံဇာတများ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ စတင်မလုပ်ကိုင်မီ အဆိုပါလုပ်ငန်းများနှင့်ပတ်သက်သည့် ပြီးပြည့်စုံပြီး တိကျသောသတင်းအချက်အလက်များရရှိရန် လိုအပ်ပေသည်။ သို့မှသာ အစိုးရ သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီများနှင့် ဒေသခံများအကြား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်နိုင်မည် ဖြစ်ကြောင်း”နှင့် သက်ဆိုင်သည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ချမှတ်နိုင်ရန် လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။
- အမျိုးသားအဆင့် မူဘောင်များတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားဒေသခံ ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများအနေဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ရာတွင် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုများ ရရှိရန်အတွက် ပါရှိသည့်အခွင့်အရေးများအား ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်း။ ဆက်လက်၍ ၎င်းအခွင့်အရေးများအား တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်၏ အပိုဒ် ၂၅ တွင် ပါရှိသည့် “ကြားကာလ အစီအစဉ်များ (interim arrangements)” တွင် မည်သို့ အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန်။
- ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသည့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုလုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲထားသည့်နေရာများတွင် လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်နေသည့် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများအား ကာကွယ်ခြင်း၊ ဘေးကင်းလုံခြုံရေး၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ၊ ဒေသခံများအတွက် အကျိုးအမြတ်/ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း/ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းတို့နှင့်သက်ဆိုင်သည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်း၏ ဓာတ်သတ္တု သယံဇာတဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်/ဗျူဟာများအား ရေးသားပြုစုရန်။ ထိုကဲ့သို့သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ဗျူဟာသည် အမျိုးသားအဆင့် သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒရေးဆွဲရာတွင် ထည့်သွင်းရမည့်အချက်များအား အကြံပြုပေးနိုင်သလို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးဆိုင်ရာ သတ္တုသယံဇာတဗျူဟာ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အနေဖြင့်လည်း ရှိနေပေးနိုင်သည်။
- သင့်တော်သည့် အခြေအနေများတွင် သတ္တုအမျိုးအစားအလိုက် (ဥပမာ-ကရင်၊မွန်၊ ရှမ်းပြည်နယ်များတွင် ထုံးကျောက်နှင့် ဝဒေသတွင် ခဲမဖြူ) တူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်းဆိုင်ရာဗျူဟာများ ချမှတ်နိုင်ရေးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်။
- MEITI ၏ သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ရန်အတွက် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးမည့် တနိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာအရ တစ်သမတ်တည်းရှိသည့် mineral rights cadaster တစ်ခုကို တည်ထောင်နိုင်ရန် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း။

၂။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် သတ္တုလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ပါမစ်ထုတ် ပေးခြင်းဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှုစနစ်များ တိုးတက်လာစေ ရန်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု အောက်တွင်ရှိသည့် စီမံကိန်းနေရာများသို့ သွား ရောက်လေ့လာချက်များအရ အချို့သောနေရာများတွင် သတ္တုလုပ်ငန်း စီမံကိန်းများအတွက် ခွင့်ပြုချက်ပါမစ်ချ ထားပေးခြင်းနှင့် အခွန်ကောက်ခြင်းများကို တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ တရားဝင်ပြုလုပ်နေ သည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသလို သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို သိသာထင်ရှားစွာ သက်ရောက်မှုများ ရှိနေ သည် (အထူးသဖြင့် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများကြောင့်) ကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ SWIA ကွင်းဆင်း သုတေသနအရ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သော KNU (လေးထောင့်ကွက် ၂၄ ကိုကြည့်ပါ) တစ်ဖွဲ့တည်းတွင်သာ သတ္တုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများရှိသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး အခြားကျန်ရှိသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများတွင်တော့ အဆိုပါစည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများကို မတွေ့ရှိခဲ့ရပါ။

- ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာနေရာများတွင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် သဘာဝပတ်ဝန်း ကျင်၊ လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား စည်းကမ်းတကျထိန်းသိမ်းကွပ်ကဲရန်အတွက် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အုပ်ချုပ်မှုစွမ်းဆောင်ရည်မှာ နည်းပါးနေသေးသောကြောင့် သတ္တုလုပ်ငန်း စီမံကိန်းများအတွက် ခွင့်ပြုချက်ပါမစ်များ နောက်ထပ်ချထားပေးခြင်း သို့မဟုတ် လက်ရှိပါမစ် များကို သက်တမ်းတိုးပေးခြင်းအား ဆိုင်းငံ့ထားရေးကို စဉ်းစားရန်။ (၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် NLD ၏ အချို့သော ဝန်ကြီးချုပ်များမှအလားတူ ဆိုင်းငံ့ထားရေးကို မိတ်ဆက်ခဲ့ဖူးသည်။)
- အကယ်၍ ပါမစ်အသစ်ထုတ်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် သက်တမ်းတိုးပေးခြင်းများ လုပ်ဆောင်ပါက အဆိုပါ ပါမစ်များ တွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေး စံသတ်မှတ်ချက်များ ပါရှိရန်နှင့် ၎င်းကုမ္ပဏီများ သည်လည်း ရှင်းလင်းသောလမ်းညွှန်ချက်များရရှိရန်လိုအပ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေး ကော်ပိုရေး ရှင်း (IFC) ၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ကျန်းမာရေးနှင့်ဘေးကင်း လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ (သတ္တုလုပ် ငန်းဆိုင်ရာ အသေးစိတ်ညွှန်ကြားချက်များနှင့် အထွေထွေအချက်များနှစ်မျိုးစလုံး)တို့သည် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အသုံးတည့်မည့် အကိုးအကားကောင်းဖြစ်ပါသည်။ (အပိုင်း ၅ တွင် ကြည့်ရန်)
- ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းနှင့် ထိခိုက်မှုများအား ကုစားခြင်းမရှိပါက စီမံကိန်းများအား လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှု ဆိုင်းငံ့ ထားစေခြင်း၊ ဒဏ်ရိုက်ခြင်းနှင့် လိုင်စင်များအား ပယ်ဖျက်ခြင်း အစရှိသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် စံသတ်မှတ်ချက် များကို လိုက်နာစေရန် ကြီးကြပ်ပေးခြင်း။ ထိုသို့ ကြီးကြပ်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် လူ့အင်အားစွမ်းရည်နှင့် ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များ ခွဲဝေထားရှိရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။
- လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ ထူးခြားသည့် သဘောသဘာဝကို ထင်ဟပ်စေသည့် နည်းလမ်းများ ဖြင့် အဆိုပါလုပ်ငန်းကဏ္ဍ တရားဝင်ဖြစ်လာစေရေးကို ထောက်ပံ့ကူညီရန်။ (လေးထောင့်ကွက် ၂၇ တွင် လမ်း ညွှန်ချက်များကို ကြည့်ပါ)
- အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် ပြဒါးသုံးစွဲမှု လျော့နည်းလာစေရန်နှင့် ပပျောက်သွား စေရေး ကူညီလုပ်ဆောင်ပေးရန်။ (လေးထောင့်ကွက် ၂၇ တွင် လမ်းညွှန်ချက်များကို ကြည့်ပါ)
- တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း/ ဒေသဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်မှုများနှင့် တိုင်းရင်းသား/ဒေသခံ ကုမ္ပဏီ များကြား (လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့်အတူ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်နေသည့် ကုမ္ပဏီများအပါအဝင်) အကျိုးစီးပွားငြိစွန်းမှုများကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှုများကို တိကျသေချာစွာ သတ်မှတ်ထားရမည်။

- အခွန်ကောက်ခံရာတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဝင်ငွေသည် ကုမ္ပဏီ၏ထုတ်လုပ်မှု၊ အမြတ်အစွန်းများနှင့် အနီးစပ်ဆုံး ကိုက်ညီမှုရှိရေး ချဉ်းကပ်လုပ်ဆောင်ရန်။
- MEITI ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို လိုက်နာသည့်အနေဖြင့် သတ္တုလုပ်ငန်းများအတွက် ပါမစ်ထုတ်ပေးခြင်းနှင့် ဝင်ငွေရရှိမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရေးကို စတင်ဆောင်ရွက်ရန်။ အောက်ပါအချက်များအတိုင်း လိုက်နာလုပ်ဆောင်နိုင်သည်။
 - ဒေသတွင်း အခွန်နှင့် အခကြေးငွေကောက်ယူခြင်းကို ပိုမို၍ ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရန်။
 - ခွင့်ပြုချက်ပေးလိုက်သည့် ပါမစ်များနှင့်ပတ်သက်၍ သတင်းအချက်အလက်များကို အချိန်နှင့်တပြေးညီ ထုတ်ပြန်ရန်။
 - စီမံကိန်းများ၊ ပါမစ်များနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ငွေပေးချေမှုများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဝင်ငွေများအားလုံးကို ထုတ်ဖော်ပြသရန်။
 - တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ ခွင့်ပြုချက်ပါမစ်ရရှိထားသည့် ကုမ္ပဏီများသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ကုမ္ပဏီများညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန(DICA)တွင် မှတ်ပုံတင်ထားပြီး ဖြစ်ကြောင်း စိစစ်ရန်။

၃။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် သက်ရောက်မှုများခံကြရသော ဒေသခံများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်။

ကုမ္ပဏီများမှ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိစေသည့် အခြေအနေများတွင် အချို့သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများသည် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများအတွက် ထိရောက်စွာ ထောက်ခံ ပြောဆိုပေးသည်များရှိသည်။ သို့သော် အချို့သော အခြေအနေများတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများမှ ပါမစ်ထုတ်ပေးထားသည့် ကုမ္ပဏီများကြောင့် ဆိုးကျိုးပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းမျိုး လည်းရှိသည်။ အပိုင်း (၇.၁) နှင့် (၇.၂) တို့တွင် ပါရှိသည့် တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်း၊ မကျေနပ်မှု၊ နစ်နာမှုများကို ဖြေရှင်းသည့်စနစ်၊ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် အပြုသဘောဆောင်သော ဆက်ဆံရေးများတည်ဆောက်ခြင်း ဥပမာအနေဖြင့် အလုပ်ခန့်ခြင်းနှင့် ဒေသခံအလုပ်သမားများကို သင်တန်းပေးခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းတွင် လက်နက်ကိုင်ဆောင်ထားသည့် အခြေအနေမျိုး ဖြစ်သောကြောင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်းများ၏ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ဆန္ဒအလျောက် လေးစားလိုက်နာနိုင်သော လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူများ (VPSHR)နှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် အရေးကြီးသလို တပ်ဖွဲ့ဝင်များအား သင်တန်းပေးရာတွင်လည်း ထိုစံနှုန်းများကို ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်းဆိုင်ရာ စီစဉ်လုပ်ဆောင်မှုများတွင်လည်း အဆိုပါစံနှုန်းများအား ထည့်သွင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။

အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများသို့ အကြံပြုချက်များ

၁။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများခံစားကြရသော ဒေသခံများအတွက် ကြိုတင်ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ လျော့ချခြင်းနှင့် ကုစားခြင်းများရရှိစေရေး အထောက်အပံ့ပေးရန်။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးပေါ် ကျရောက်လာသည့် သက်ရောက်မှုအများအပြားကို SWIA ၏ အပိုင်း(၅)တွင် ဖော်ပြထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဒေသခံရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်ရန် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အထောက်အပံ့များ လိုအပ်ပါသည်။ အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့်ထိရောက်သော စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန် ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အထောက်အပံ့များလိုအပ်သလို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ပတ်ဝန်းကျင် ကောင်းတစ်ခုရရှိရန်လည်းလိုအပ်ပါသည်။ အပိုင်း(၇.၁)တွင် ဖော်ပြထားသော မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသို့ အကြံပြုချက်များတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် နောက်ဆက်တွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများအတွက် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ထိခိုက်ခံရသော ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအား စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းနှင့် စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်းများလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ထောက်ပံ့ပေးခြင်းသည့် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍတွင်ပါဝင်ကြောင်း မီးမောင်းထိုး ဖော်ပြထားပါသည်။ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါ အကြောင်းအရာများမှတစ်ဆင့်လည်း အဆိုပါဆောင်ရွက်ချက်များကို လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်ပါသည်။

- သယံဇာတနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနမှဦးဆောင်ပြီး ရေးသားပြုစုထားသော အများပြည်သူ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များကို ကျင့်သုံးလိုက်နာရန် ဆွေးနွေးလှုံ့ဆော်ပေးခြင်းဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များ ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ ဘာသာစကားအသုံးပြုခြင်းများ၊ အသိပေးစာများထုတ်ပြန်ခြင်းနှင့် အချိန်အတိုင်းအတာကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းတို့အပြင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပါဥပဒေအရ လိုအပ်ချက်များဖြစ်သော အများပြည်သူပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းနှင့် ဖွင့်ဟထုတ်ဖော်ခြင်းများကို ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာနမှ အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးနှင့် လိုက်နာဆောင်ရွက်လာစေရေးကြိုးကြပ်ခြင်းတို့အတွက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များ အဓိပ္ပာယ်ရှိကြောင်း သေချာစေမည်။
- ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို အသုံးပြု၍ ပိုမိုတာဝန်ယူမှုရှိသော သတ္တုတွင်း တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများ ပေါ်ထွက်လာစေခြင်း။ ယနေ့လက်ရှိအချိန်အထိ လုံလောက်သော တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းများ မပြုလုပ်ဘဲ (သို့) ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု ခံစားကြရသောဒေသခံများ၏ သဘောထားအမြင်များကို ထည့်သွင်းထားခြင်းမပြုဘဲ (သို့) ဥပဒေအရ လိုအပ်ချက်များနှင့်အညီ ဖွင့်ဟထုတ်ဖော်ခြင်းမရှိဘဲ သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များကို ဆောင်ရွက်နေကြပါသည်။ ဤပုံစံအတိုင်းလည်း ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သွားနိုင်ခြေရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များကို ကိုယ်တိုင် ပြန်လည် စိစစ်သုံးသပ်နိုင်ရန်နှင့် ကိုယ်ပိုင်ထင်မြင်ယူဆချက်များကို မှတ်ချက်များအနေဖြင့် တင်ပြနိုင်ရန်အတွက် ကျွမ်းကျင်မှုရှိလာစေရေး ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သလို ဒေသခံများမှလည်း ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်လာနိုင်ရန်အတွက် ပိုင်းဝန်းကူညီပံ့ပိုးပေးရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။
- ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲများတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် အမျိုးသမီးများနှင့် အခြားချန်လှုပ်ခြင်းခံရသော အုပ်စုများလည်း အဆိုပါဆွေးနွေးပွဲများတွင် ပါဝင်လာနိုင်ရန်အတွက် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ပေးခြင်း။

- ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲများတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်လာနိုင်စေရန် ဒေသခံများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ပေးရမည်ဖြစ်သလို ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်သော ဆွေးနွေးပွဲများကဲ့သို့သောလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဒေသခံများ၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။
- လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၊ သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းခွင် လုံခြုံရေးနှင့် ကလေးလုပ်သားများ အစရှိသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ အများဆုံးဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် အခြေအနေများတွင် လုပ်ကိုင်နေသော ဒေသခံများကို သင်တန်းပေးခြင်းနှင့် အသိပညာမြှင့်တင်ပေးခြင်းလုပ်ငန်းများကို အမှီအခိုကင်းစွာဖြစ်စေ (သို့မဟုတ်) ကုမ္ပဏီများ၊ အစိုးရ (သို့မဟုတ်) ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်များနှင့်ပူးပေါင်း၍ဖြစ်စေလုပ်ဆောင်ကြရပါမည်။
- ထုတ်ဖော်ကြေညာလိုက်သော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီ အစဉ်များ ပေါ်တွင် မှတ်ချက် သဘောထားများ ပေးပို့ခြင်းနှင့် ဒေသခံများမှလည်း ထိုကဲ့သို့ ပေးပို့နိုင်ရန် ကူညီပေးရပါမည်။
- ထုတ်ဖော်ကြေငြာခြင်း၊ အများပြည်သူပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းများနှင့်ပတ်သက်၍ သတ်မှတ်ထားသော စံချိန်စံညွှန်း များနှင့်ကိုက်ညီအောင် လုပ်ဆောင်ထားခြင်းမရှိသော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း မူကြမ်းများကို ငြင်းပယ်ရန်အတွက် ဆော်ဩကြရပါမည်။
- အကယ်၍ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း (EIA) ဆိုင်ရာ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ကုမ္ပဏီများသည် ပညာ ရှင်မဆန်သော အပြုအမူများကို လုပ်ဆောင်နေလျှင် (သို့) ပဋိပက္ခများဖန်တီးစေသော အပြုအမူများကို လုပ် ဆောင်နေလျှင် (သို့မဟုတ်) ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်/ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ လိုက်နာ ဆောင်ရွက်မှု သက်သေခံလက်မှတ်များပါ ကတိကဝတ်များကို လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းမရှိလျှင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်း သိမ်းရေးဦးစီးဌာနသို့ တုံ့ပြန်ချက်များ ပေးပို့ရမည်ဖြစ်သည်။

ဒေသခံများမှ သက်ရောက်မှုများကို စောင့်ကြည့်ရေးနှင့် ကုစားမှုများ ရရှိရေးအတွက်လည်း အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့ အစည်းများမှ အောက်ပါအတိုင်း အထောက်အပံ့များ ပေးနိုင်ပါသည်။

- ဒေသခံရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းများပြုလုပ်ပြီး တရားဝင်လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်း ကျင် စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များအပြင် သက်ရောက်မှုများကိုလည်း စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းသို့ အဆိုပါဆန်းစစ်ချက်၏ ရလဒ်များကို ပေါင်းစည်းထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။
- သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ နှစ်နာမူများကုစားရေးယန္တရားများကို ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ဒေသ ခံရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် အလုပ်သမားများ၏ သဘောထားအမြင်များကို ထည့်သွင်းနိုင်ရန် ကူညီ ထောက်ပံ့ ပေးရမည်။
- ကုမ္ပဏီများ၏ ပတ်ဝန်းကျင် စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု သက်သေခံလက်မှတ်များပါ ဥပဒေအရ လိုက်နာရမည့်ကတိကဝတ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင် ရွက်ရေးပေါ်တွင် အခြေခံ၍ ကုမ္ပဏီများနှင့်အတူ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုများကို လုပ်ဆောင်ကြရပါမည်။
- သတ္တုတွင်းအလုပ်သမားသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းကို ပံ့ပိုးပေးရပါမည်။

၂။ ဆက်စပ်နေသော ဥပဒေရေးရာနှင့် မူဝါဒများအား ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် တိုက်တွန်း အားပေးရန်။

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍနှင့် ဆက်စပ်သည့်ဥပဒေများကို သိသာထင်ရှားသည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပြီး ဤသို့ပြောင်းလဲမှုများ လုပ်ဆောင်နေချိန်တွင် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ သဘောထားထင်မြင်ချက်များအား ရရှိခြင်းသည် အလွန်အကျိုးရှိမည်ဖြစ်သည်။ ထားရှိသင့်သည့်ရည်ရွယ်ချက်မှာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်

အရေးအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို လျော့ချနိုင်သည့် ဥပဒေနှင့်မူဝါဒရေးရာ မူဘောင်များကို တည်ဆောက် ရန်ဖြစ်သည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် MEITI ၏ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ကိုက်ညီမှုရှိအောင် ထောက်ပံ့ပေးသည့် အစီအစဉ် သည် အချို့သော (အကုန်လုံးမဟုတ်သည့်) ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းများအတွက် မူဘောင်များကို ဖော်ပြထားသည်။ အဆိုပါမူဘောင်များတွင် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အကျိုးရှိနိုင်မည်ဖြစ်သော အချက်များဖြစ်သည့် စာချုပ်များအား ဖွင့်ဟထုတ်ဖော်ခြင်းနှင့် အကျိုးအမြတ်ရရှိပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ 'အားပေးထားသည့်' (သို့မဟုတ်) အကြံပေး ထားသည့် 'ရွေးချယ်စရာများ' အများအပြား ပါဝင်ပါသည်။ အခြားသော ကိစ္စရပ်များဖြစ်သော လုပ်ငန်းခွင် ဘေးကင်း လုံခြုံရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း၊ အလုပ်သမား၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ ခွင့်ပြုမိန့်ပေးခြင်းစသည့် ကဏ္ဍ တိုင်းနှင့် ဆက်နွယ်နေသော ဥပဒေများအရ ရှာဖွေဖော်ထုတ် ဖြေရှင်းပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။

- သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေရေးရာနှင့် မူဝါဒရေးရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကိုအစိုးရ၊ ဥပဒေပြဌာန်းချက်နှင့် ကုမ္ပဏီများ နှင့်အတူ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်များတွင် ပူးပေါင်း၍ ဆော်ဒြေမှုများ လုပ်ဆောင်ကြ ရပါမည်။ အပိုင်း (၇.၁) ရှိ အစိုးရသို့ အကြံပြုချက်များတွင် MCRB မှ ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ထားသော ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်ကို ဖော်ပြထားသော်လည်း အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် အခြားသော ကိစ္စ ရပ်များ(သို့မဟုတ်) ဦးစားပေးစရာများလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။
- စည်းရုံးလှုပ်ဆော်ရာတွင် သက်သေအထောက်အထားအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ရန် သတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်ငန်းများ၏ လက်တွေ့ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို လွတ်လပ်၍ အမှီအခိုကင်း သည့် ဆန်းစစ်မှုများ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရပါမည်။
- အပိုင်း (၅) တွင် ဖော်ပြထားသော နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရာတွင် အသုံးပြုပါ။
- စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုနှင့် စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ရန် အားထုတ်မှုများတွင် အပိုင်း ၅ တွင် ဖော်ပြထားသော toolkits ကို အသုံးပြုပါ။

၃။ ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူအားလုံးပါဝင်သော ကနဦးဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားမှုများတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်၍ ၎င်းတို့ပေးသော အချက်အလက်များနှင့် အခွင့်အရေးများကို အသုံးပြုရန်။

ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူအားလုံးပါဝင်သော ကနဦးဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် အဓိကအဆက်အစပ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး MEITI ဖြစ်ပြီး ၎င်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုဆိုင်ရာ အရပ်ဘက်မဟာမိတ်အဖွဲ့ MATA မှ ပံ့ပိုး ထားသော အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများကလည်း အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုအနေဖြင့် အပြည့်အဝပါဝင်နေသည်။ အရပ် ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုမှာ ဖွင့်ဟထုတ်ဖော်သော သတင်းအချက်အလက်များကို အပြည့်အဝ အသုံးပြု၍ သတင်းမီဒီယာများ၊ ဒေသခံလူထုများ၊ လွှတ်တော်အမတ်များနှင့်အတူ ပူးပေါင်းပြီး အဆိုပါလုပ်ငန်းကဏ္ဍ နှင့်သက်ဆိုင်သည့် အသိပညာများကို မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို အထောက်အကူပြုပေးရန် ဖြစ် ပါသည်။

တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် လုပ်ငန်းများ (သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း အပါအဝင်)နှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ဒေသတွင်း ရှေ့ပြေးစမ်းသပ်မှု အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့မှတစ်ဆင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အပြည့်အဝအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက် နိုင်ချေရှိသည့် အခြားသောကနဦးလုပ်ဆောင်မှုတစ်ခုမှာ ဆန္ဒအလျောက် လေးစားလိုက်နာနိုင်သော လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ (VPSHR) ဖြစ်ပါသည်။

အကယ်၍ အစိုးရသည် အမျိုးသားအဆင့် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒကိုရေးသားပြုစုရန် ရှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်ပါက ကျောက်မျက်မူဝါဒအတွက် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့်နည်းတူ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိပြီး ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူအားလုံးပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့် ဆောင်ရွက်ရန် အရေးကြီးသလို အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့်လည်း အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုမှ ပြည့်ပြည့်ဝဝ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အပြင် ဒေသခံလူထုများနှင့် အခြားအစိုးရမဟုတ်သော ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ၏ အတွေ့အကြုံများကို ထင်ဟပ်ပြောဆိုနိုင်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များအားလုံးသည်လည်း အဆိုပါအခြေအနေများနှင့် ကိုက်ညီအောင် လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။

အပိုင်း ၇.၅

အခြားအစိုးရများထံသို့ အကြံပြုချက်များ

အပိုင်း(၇.၅)သည် ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်များနှင့် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားသော နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများ အတွက် အိမ်ရှင်အစိုးရအဖြစ် လုပ်ဆောင်ပေးနေရသော မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းတွင်ရှိသည့် အခြားသောအစိုးရအဖွဲ့ အစည်းများကို ရည်ညွှန်းထားပါသည်။

၁။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းရှိ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှုများ အားကောင်းလာစေရန် အစိုးရနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအား နည်းပညာအကူအညီများ ထောက်ပံ့ပေးရန်။

ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော သတ္တုတွင်းကဏ္ဍဆီသို့ ကူးပြောင်းသည့်ကာလတွင် (အထူးသဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းများ) လိုအပ်သည့် နည်းပညာဆိုင်ရာနှင့် ငွေကြေးပိုင်းဆိုင်ရာ အကူအညီ အထောက်အပံ့များအတွက် ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ထောက်ပံ့သူများဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုသို့ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာနနှင့် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနတို့ ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သလို အရည်အချင်းပြည့်ဝသော ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ၏ အကြံပြုချက်များပေါ် အခြေခံ၍ လည်း လုပ်ကိုင်ကြရပါမည်။

- ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ မူဘောင်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်နှင့် အားကောင်းလာစေရန် သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနသို့ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ ပေးခြင်း။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဦးစီးဌာနကို ဆက်လက်၍ လမ်းပြပေးခြင်း၊ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များကို ရေးသားပြုစုနိုင်ရန် နည်းပညာ အထောက်အပံ့များပေးခြင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းများကို အကဲဖြတ်နိုင်ရန်နှင့် ဒေသအဆင့်တွင် ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များကို စောင့်ကြည့်နိုင်ရန်အတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာနအား စွမ်းရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ ပါဝင်သင့်သည့်အပြင် ဒေသတွင်းရှိ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (EIA)များကိုလုပ်ဆောင်ပေးသူများ၏ စွမ်းရည်အားမြှင့်တင်ပေးရာတွင်လည်း ပံ့ပိုးကူညီသင့်ပါသည်။
- ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတ မူဝါဒတစ်ခု ရေးသားပြုစုနိုင်ရန်အတွက် အစိုးရကိုနည်းပညာ အထောက်အကူများ ပံ့ပိုးပေးခြင်း။
- သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးနှင့် အလုပ်သမားဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများကို စစ်ဆေးခြင်းစွမ်းရည်များ(ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်အပါအဝင်) ကောင်းမွန်လာစေရန် အစိုးရသို့အကူအညီအထောက်အပံ့များ ပေးရပါမည်။
- ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း အပါအဝင်အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများသည် သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် ထိရောက်သော ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုများရှိစေရန် ၎င်းတို့အား စွမ်းရည်မြှင့်တင်ပေးသည့် အစီအစဉ်များကို ကူညီထောက်ပံ့ပေးသင့်ပါသည်။ (အပိုင်း ၇.၄ ကိုကြည့်ပါ)
- သတ္တုတူးဖော်ရေးကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ပေးသောပါမစ်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း (EIA)၏ အကိုးအကားများထဲတွင် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းများ (ဥပမာ - IFC ၏ လုပ်ဆောင်မှု စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ EHS လမ်းညွှန်ချက်များ)ကို ရည်ညွှန်းကိုးကား ထားရှိချက်များပါဝင်စေရန် အစိုးရအား တိုက်တွန်းအားပေးခြင်း။

- MEITI သို့ ငွေကြေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များကို ဆက်လက် ထောက်ပံ့ပေးခြင်းအားဖြင့် သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို မြှင့်တင်ပေးရန် တွန်းအားပေးဆောင်ရွက်ခြင်း။
- မြေယာဥပဒေများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် အစိုးရကို ကူညီထောက်ပံ့ပေးခြင်း။
- သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက် စွမ်းရည်များ တိုးတက်လာစေရန် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ဆိုင်ရာသင်တန်းနှင့် ပညာပေးအစီအစဉ်များ ထွက်ပေါ်လာစေရေးကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း လည်ပတ်ရေးအတွက် လိုအပ်သည့် ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ကုန်ပစ္စည်းများကို အသေးစားနှင့် အလတ်စား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ ထောက်ပံ့ပေးလာနိုင်စေရန် ကူညီပံ့ပိုးပေးသည့် အစီအစဉ်များကို အားပေးရန်။

၂။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ တရားဝင်ဖြစ်လာစေရေး နည်းပညာအကူအညီများ ပံ့ပိုးပေးရန်။

လျစ်လျူရှုထားခြင်းခံရသော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်ရေးကဏ္ဍအား အသေးစိတ်တိကျသော အထောက်အပံ့များပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။

- လူအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပြီး နိုင်ငံတကာ အတွေ့အကြုံများကို ရယူကျင့်သုံးသည့် တရားဝင်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းကဏ္ဍ ထွက်ပေါ်လာစေရေးကို ဦးတည်သည့် ဖြစ်စဉ်များစတင်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ၊ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းလုပ်ကိုင်သူများ၊ အစိုးရများနှင့် အတူတကွ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ကြရပါမည်။
- ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုရှိသော အလေ့အကျင့်ကောင်းများ၊ လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးနှင့် ကျန်းမာရေး အစရှိသည့် အကြောင်းအရာများကို လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ရေး လုပ်သားများအား (အမျိုးသမီးများ အပါအဝင်) သင်တန်းပေးမည့် အစီအစဉ်များကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်း။
- အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စား ရွှေတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပြဒါးအသုံးပြုမှုကို လျော့ချရန်နှင့် ဖယ်ရှားရန်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်သူများအတွက် (အမျိုးသမီးများ အပါအဝင်) အစီအစဉ်များဆောင်ရွက်ခြင်းကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်း။
- လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းများတွင် ကလေးလုပ်သားများ ပပျောက်ရေးကို ဦးတည်လာစေရန်အတွက် ပညာရေးကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် အသိပညာများ မြှင့်တင်ပေးခြင်းများ ဆောင်ရွက်မည့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ထောက်ပံ့ပေးခြင်း။
- လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သည့် နေရာများတွင် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများဖြစ်သော ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုနှင့် ကျောင်းများကို ပိုမိုလက်လှမ်းမီမှုရှိလာစေရန် ထောက်ပံ့ပေးခြင်းနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများအား အခြားသောအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ထောက်ပံ့ပေးသည့် အစီအစဉ်များကို လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ထောက်ပံ့ပေးခြင်း။

၃။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာနေရာများရှိ ရေရှည်တည်တံ့မှုမရှိသော သတ္တုလုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သက်ရောက်မှုများအား ဖြေရှင်းရန် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအား ထောက်ပံ့ပေးရန်။

- စံချိန်စံညွှန်းများ ပြဌာန်းရန်နှင့် သတ္တုတူးဖော်ခြင်း လုပ်ငန်းများအား ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရန်အတွက် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များမှ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို ပံ့ပိုးမြှင့်တင်ပေးရန်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်(NCA) ၏ အခန်း ၆၊ အပိုဒ် (၂၅) တွင် ပစ်ခတ်မှုရပ်စဲရေး

လက်မှတ်ထိုးထားသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အာဏာ အောက်ရှိ ဒေသများတွင်ရှိသည့် သဘာဝသယံဇာတများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုမှ ပါဝင်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ ထိုအခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်နေသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ အတွက် အစိုးရနှင့် ပူးပေါင်း၍ အထောက်အပံ့ပေးနိုင်ရန် ဖွံ့ဖြိုးရေးမိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများအား အဆိုပါ သဘောတူစာချုပ်တွင် ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ကာကွယ်ထားသည့် နေရာများသတ်မှတ်ဖန်တီးခြင်းကို ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်သင့်ပြီး၊ ထိုနေရာများကို ဒေသခံလူမှုအသိုင်း အပိုင်းများနှင့်အတူတကွပူးပေါင်း၍ ရွေးချယ်ပြီး စီမံခန့်ခွဲဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ကိစ္စရပ်အများအပြားတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ အနေဖြင့် ကာကွယ်ထားသည့် နေရာများကို တည်ထောင်ထားပြီးသားဖြစ်သလို ထိုနေရာများအား အသိအမှတ် ပြုခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်းများကို အစိုးရ နှင့်အတူ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

၄။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တာဝန်ယူမှုရှိစွာဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန်အတွက် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအား တိုက်တွန်းအားပေးရန်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နေသော နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများအား တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးကျင့်ဝတ်များ၏ အမြင့်ဆုံး စံချိန်စံညွှန်းများကိုအသုံးပြု၍ လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ရန် မျှော်လင့်ကြောင်း အဆိုပါ ကုမ္ပဏီများ၏ မိခင်နိုင်ငံအစိုးရမှ ရှင်းလင်းစွာ သိစေရမည်။

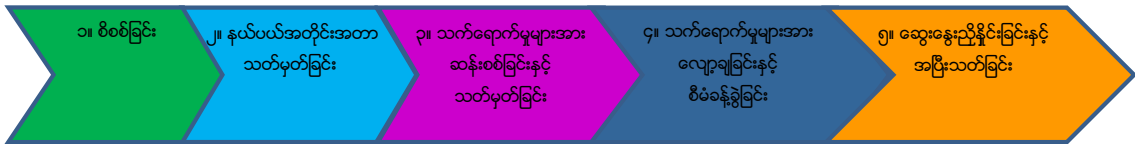
- မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ထားသော ကုမ္ပဏီများအား မိခင်နိုင်ငံအစိုးရအနေဖြင့် မည်သည့်မျှော်မှန်းချက်များရှိကြောင်း တက်ကြွစွာ ဖော်ထုတ်ပြောဆိုသင့်ပါသည်။ မြင့်မားသောစံနှုန်းများကို ရည်ညွှန်းထားချက်များ မြန်မာနိုင်ငံဥပဒေတွင် မရှိသေးပါက ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများကို လိုက်နာဆောင်ရွက်သင့်ဟု မျှော်လင့်ကြောင်းနှင့်သင့်တော်သည့် အခြေအနေများတွင် ဆန္ဒအလျောက်လေးစားလိုက်နာနိုင်သော လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ (VPSHR)၊ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့ (OECD)၏ နိုင်ငံတကာအခြေစိုက် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာလမ်းညွှန်ချက်များ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေး ကော်ပိုရေးရှင်း(IFC)၏ လုပ်ဆောင်မှုစံသတ်မှတ်ချက်များအစရှိသည့် အခြားလမ်းညွှန်ချက်များကို လိုက်နာကျင့်သုံးရန်မျှော်မှန်းကြောင်း ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြသင့်ပါသည်။ လက်တွေ့လည်ပတ်နေသော နစ်နာမှုကုစားရေးစနစ်တစ်ခုထားရှိစေရန် ကုမ္ပဏီများအားလည်းတွန်းအားပေးသင့်ပါသည်။
- ပဋိပက္ခသက်ရောက်မှုများရှိသော၊ အန္တရာယ်မြင့်မားသော နေရာများမှ ထွက်ရှိသည့် ဓာတ်သတ္တုများအတွက် စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့ (OECD)၏ တာဝန်ယူမှုရှိသော ပစ္စည်းပံ့ပိုးပေးသည့် ကွင်းဆက်ဆိုင်ရာ Due Diligence လမ်းညွှန်နှင့် ဥပဒေပာမဂ္ဂ၏ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားဆဲဒေသမှ ထွက်ရှိသည့် ဓာတ်သတ္တုများဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းအရ မြန်မာနိုင်ငံ (သို့မဟုတ်) အနည်းဆုံးအဆင့်တွင် ပဋိပက္ခသက်ရောက်မှုခံစားရသည့် ဒေသများတွင် Due Diligence ဆောင်ရွက်ရမည့် သတ်မှတ်နေရာများကို ထည့်သွင်းပါ။
- မြန်မာနိုင်ငံတွင် မရှိသေးသော်လည်း ဘဏ္ဍာရေးပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ဘဏ္ဍာရေးမဟုတ်သော အစီရင်ခံခြင်းများဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေသည့် ကုမ္ပဏီများမှ လိုက်နာကျင့်သုံးရန် ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးရပါမည်။
- ဒေသခံများအတွက် အကျိုးအမြတ်များ မျှဝေခြင်းရှိစေရန်နှင့် ဖြစ်နိုင်လျှင် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (CDAs) နှင့် ပတ်သက်၍လည်း ကုမ္ပဏီများအား တွန်းအားပေးရပါမည်။
- မြန်မာနိုင်ငံတွင်ရှိသော ဒေသခံလူထုပေါ်အခြေပြုထားသည့် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းသည့်စနစ်များကို ရေးဆွဲခြင်း၊ ထောက်ပံ့ပေးခြင်းနှင့် ခိုင်ခံ့အားကောင်းစေခြင်းရှိစေရန် လုပ်ဆောင်ပေးရပါမည်။

နောက်ဆက်တွဲ (က)

SWIA လုပ်ဆောင်ပုံနည်းစနစ်အဆင့်ဆင့်၏ နောက်ဆက်တွဲ သတင်းအချက်အလက်များ

(က) SWIA တွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သော လုပ်ငန်းစဉ် အဆင့်ဆင့်

SWIA လုပ်ငန်းစဉ်အား ခိုင်မာပြီးဖြစ်သော ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်သည့် လုပ်ငန်းအဆင့်များအတိုင်း လုပ်ဆောင်ပါသည်။ လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်တိုင်းအတွက် တည်ဆောက်ထားသော တိကျသည့် ကိရိယာများ သို့မဟုတ် နည်းလမ်းများကို အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည်။⁴⁸²

၁။ စိစစ်ခြင်း	
<p>ရည်မှန်းချက်။ စံနှုန်းအချို့အပေါ်အခြေခံ၍ ရွေးချယ်ထားသော စီးပွားရေးကဏ္ဍများ။</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ မြန်မာ့စီးပွားရေးအတွက် ဤကဏ္ဍ၏ အရေးပါမှု။ ■ ကဏ္ဍတွင်ပါဝင်နေသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအန္တရာယ်အလားအလာ၏ ခက်ခဲရှုပ်ထွေးမှုနှင့် အတိုင်းအတာ။ ■ ကဏ္ဍအသီးသီးကို ရှုမြင်သုံးသပ်ထားသော ထိခိုက်မှု အလားအလာ ကွဲပြားခြားနားမှု။ ■ လူသားဖွံ့ဖြိုးမှု အလားအလာနှင့် ■ ပထဝီအသွင်အပြင်အလိုက် ခွဲခြားထားသော နယ်မြေများ။ 	<p>အဓိကရလဒ်/နည်းလမ်းများ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ SWIA အတွက် ကဏ္ဍ ၄ ခုကိုရွေးချယ်ခြင်း။ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ ခရီးသွားလုပ်ငန်း၊ ဆက်သွယ်ရေးနှင့်သတင်းအချက်အလက်နှင့် စိုက်ပျိုးရေး (၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အစားထိုးသည်။)
<p>တာဝန်များ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း/အပြင်တွင် ကဏ္ဍများအား ရွေးချယ်အတည်ပြုရန် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ 	

482 ယခုဇယားကို ကင်ညာနိုင်ငံ ခရီးသွားကဏ္ဍ ၏ Kuoni's HRIA အတွက်ပြင်ဆင်ထားသော presentation မှ ကောက်နုတ်ထားပါသည်။

၂။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍရှိ လေ့လာမည့် နယ်ပယ်အတိုင်းအတာ သတ်မှတ်ခြင်း။

<p>ရည်မှန်းချက်။ အချက်အလက်စုဆောင်းမှု ပိုမိုခိုင်မာစေရန်အတွက် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို သတ်မှတ်ချက်ထားရန် မာသည့် အခြေခံကျသော အသိပညာများ တည်ဆောက်ခြင်း။</p> <p>တာဝန်များ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် လေ့လာမည့် အချက်အလက်များ သတ်မှတ်ခြင်း။ ■ ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများပြု မြေပုံရေးဆွဲခြင်း။ ■ သတ္တုတူးဖော်မှု SWIA အတွက် ဆက်စပ်သည့် အဓိကအကြောင်းအချက်များနှင့် နယ်ပယ်များကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းနှင့်ပြည်ပတွင် ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ■ လေ့လာမည့် သတ္တုအမျိုးအစားကို ရွေးချယ်ခြင်း။ 	<p>အဓိကရလဒ်/နည်းလမ်းများ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ နယ်ပယ်အတိုင်းအတာ သတ်မှတ်သည့် စာတမ်း။ ■ SWIA လုပ်ငန်း အစီအစဉ်။
---	--

၃။ သက်ရောက်မှုများအား ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် သတ်မှတ်ခြင်း။

<p>ရည်မှန်းချက်။ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းမှ သုတေသနပြုလုပ်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည့်နေရာများမှ ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုလုပ်၍ တိုက်ရိုက်ကောက်ယူရရှိသည့် အချက်အလက်များအပေါ်အခြေခံ၍ အသိပညာများခိုင်မာစွာ တည်ဆောက်ရန်။</p>	<p>အဓိကရလဒ်များ/နည်းလမ်းများ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု လမ်းညွှန်ချက်။ ■ သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများနှင့်ဆက်စပ်သည့် အနှစ်ချုပ်စာလွှာများ
<p>တာဝန်များ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ကွင်းဆင်းအဖွဲ့သည် မတူကွဲပြားသော နေရာရှစ်နေရာသို့ လေးကြိမ်သွားရောက် လေ့လာခဲ့သည်။ သွားရောက်ခဲ့သည့် အကြိမ်တိုင်းတွင် အသက်မွေးမှုများ၊ ပတ်ဝန်းကျင်၊ အိုးအိမ်နှင့် မြေယာ၊ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု၊ နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားသည့် စနစ်၊ ပြည်သူလူထုနှင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ ထိခိုက်လွယ်သော အစုအဖွဲ့များ၊ အလုပ်သမားကိစ္စများ၊ လုံခြုံရေး၊ ပဋိပက္ခစသည်တို့နှင့်ပတ်သက်၍ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို စစ်တမ်းကောက်ယူခဲ့သည်။ 	<p>အဓိကရလဒ်များ/နည်းလမ်းများ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု လမ်းညွှန်ချက်။ ■ သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်သည့် အနှစ်ချုပ် စာလွှာများ။ ■ ကျင့်ဝတ်နှင့်ညီညွတ်သော သုတေသနဆိုင်ရာ မူဝါဒ။ ■ လေ့လာကွင်းဆင်းဆိုင်ရာ လုံခြုံရေး လမ်းညွှန်ချက်များ။ ■ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုခရီးစဉ် အစီရင်ခံစာများ (ပါဝင်ပတ် သက်သူများနှင့်ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းမှု အပါအဝင်)

<ul style="list-style-type: none"> ■ DIHR မှ ရန်ကုန်တွင် လေ့လာမှုပြုလုပ်သည့် အဖွဲ့များနှင့် အတွေ့အကြုံ ဆောင်ရွက်ချက်များကို မေးမြန်းမှတ်သားခြင်းအပါအဝင် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှရရှိသော အချက်အလက်များကို စုစည်းခြင်းနှင့်ပေါင်းစပ်ခြင်း/ ■ လေ့လာထားပြီးသော အကြောင်းအရာများ (တစ်ဆင့်ခံလေ့လာပြီးသော အကြောင်းအရာများ)ကို ကွင်းဆင်းသုတေသနမသွားမီ desk research ပြုလုပ်ခြင်း။ 	
---	--

၄။ သက်ရောက်မှုများအား လျော့ချခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်း။

<p>ရည်မှန်းချက်။ ဤကဏ္ဍ၏ အလားအလာရှိသော ထိခိုက်မှုများကို ရှောင်ရှားရန်၊ နည်းနိုင်သမျှနည်းစေရန်နှင့် လျော့ပါးသက်သာစေရန် ကူညီပေးနိုင်သော ဆောင်ရွက်ချက်များအား သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ရန်။</p> <p>တာဝန်များ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ဖြစ်လာနိုင်သောထိခိုက်မှုများ တားဆီးရန်နှင့် လျော့ပါးသက်သာစေရန် အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဤကဏ္ဍမှ အခြားပါဝင်ပတ်သက်သူများအား အကြံပြုချက်များကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်နိုင်ရန်အလို့ငှာ ကဏ္ဍအဆင့်၊ ဆက်စပ်မှုအဆင့်နှင့် စီမံကိန်းအဆင့်တို့ဖြစ်သောအဆင့်သုံးဆင့်မှ ဖြစ်လာနိုင်သော ထိခိုက်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းသော သတင်းအချက်အလက်များအား ပေါင်းစပ်ခြင်း။ 	<p>အဓိကရလဒ်များ/နည်းလမ်းများ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များ၏ ကနဦးစုပေါင်း အစီရင်ခံစာများ။
--	---

၅။ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် အပြီးသတ်ခြင်း

<p>ရည်မှန်းချက်။ SWIA တွေ့ရှိချက်များ၊ သုံးသပ်ချက်များနှင့် တကွ အကြံပြုချက်များကို မြန်မာအစိုးရ၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လုပ်ကိုင်နေပြီဖြစ်သောလုပ်ငန်းများ၊ လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ရန်စီစဉ်နေသော လုပ်ငန်းများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အလှူရှင်နိုင်ငံများမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးကာ ကျိုးကြောင်းဆိုင်လုံကြောင်း သက်သေပြတင်ပြခြင်း။</p>	<p>အဓိကရလဒ်များ/နည်းလမ်းများ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ SWIA အစီရင်ခံစာကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် မူကြမ်းဆွဲခြင်း။ ■ SWIA တွေ့ရှိချက်များကို အကျဉ်းချုပ်ခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများအတွက် အကြံပြုချက်များ၏နယ်ပယ်များ (အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ နှစ်ဘာသာဖြင့်)။ ■ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုအတွက် အစီရင်ခံစာ။ ■ အပြီးသတ် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှု SWIA အစီရင်ခံစာနှင့် ဖြန့်ချိခြင်း။
--	---

<p>တာဝန်များ</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ SWIA ၏ အဓိကအပိုများကို မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း။ ■ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများကို ဘာသာပြန်ခြင်း။ ■ ရန်ကုန်မြို့တွင် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်း။ ■ SWIA အား မူကြမ်းရေးဆွဲရန် ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် ■ အပြီးသတ်ခြင်း၊ အများပြည်သူသိစေရန်ထုတ်ဝေခြင်းနှင့် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှု SWIA ကို ဖြန့်ချိခြင်း။ 	
---	--

(ခ) Mining SWIA ၏ အကန့်အသတ်များ

- **ရရှိခဲ့သောအချက်အလက်များအား ရည်ညွှန်းမှုမပြုခြင်း။** SWIA တွင် ပါဝင်ခဲ့ကြသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အသင်းအဖွဲ့များနှင့် ဤကဏ္ဍအား လေ့လာမှုပြုစဉ်နှင့် နောက်ဆက်တွဲလေ့လာမှုများပြုလုပ်စဉ် ကုမ္ပဏီများနှင့် အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဆက်စပ်မှုအဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် လုပ်ကိုင်ပေးခဲ့သူများအား ကာကွယ်ရန်အလို့ငှာ လူပုဂ္ဂိုလ်၊ အသင်းအဖွဲ့များနှင့်နေရာများ၏ အမည်နာမများကိုဖော်ပြခြင်းမပြုရန် ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များသည် မည်သည့်ကုမ္ပဏီ၊ မည်သည့်မြို့နယ်ကိုမျှ သီးသန့်ကိုယ်စားမပြုပါ။ မြေပြင်မှ ထိခိုက်မှုနယ်ပယ်ကို နားလည်ရန် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအဖွဲ့မှ အသုံးပြုသော GPS အမှတ်အသားများအပါအဝင် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်နေသောတည်နေရာများပြမြေပုံများနှင့်မှတ်မိသိရှိနိုင်သောလုပ်ငန်းတည်နေရာများနှင့် တသီးပုဂ္ဂလပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ဓာတ်ပုံများကို ထည့်သွင်းထား ခြင်းမရှိပါ။
- **နယ်ပယ်တိုင်းတာသက်မှတ်ရာတွင် ကန့်သတ်မှုရှိခြင်း။** သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်နေသော ဒေသကြီး ၈ ခုကိုသာ သွားရောက်လေ့လာခဲ့ခြင်း။ သတ္တုထုတ်ကုန် ၃ မျိုးသာလေ့လာခဲ့ခြင်း။ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ထုတ်ယူခြင်းနှင့် ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်းတို့ကိုသာ စူးစိုက်လေ့လာခဲ့ခြင်းကြောင့် ရင်းမြစ်များအကန့်အသတ်ရှိခြင်း၊ ယင်းတို့ကို အသုံးပြုခြင်းနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့်အချက်များနှင့် ရှိပြီးသားလေ့လာမှုများကို ထည့်သွင်းတွက်ချက်ခြင်း တို့ကြောင့် သတ္တုအမျိုးအစား ၃ မျိုးကိုသာ လက်ရှိ SWIA တွင် အဓိကထားလေ့လာနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှု ကဏ္ဍအတွက်အရေးပါသော အချို့သတ္တုအမျိုးအစားများကို ချန်ထားခဲ့ရပါသည်။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အဖွဲ့သည် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်နေသည့် လုပ်ငန်းခွင်များသို့ သွားရောက်ခဲ့ပြီး။ သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းအဆင့်များဖြစ်သည့် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ လုပ်ငန်းလည်ပတ်ခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းပြီး နောက်အဆင့်တို့ကိုလည်း သွားရောက်လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ငွေကြေးဝန်ဆောင်မှု၊ ကုန်ပစ္စည်းများ တင်သွင်းခြင်းနှင့်တင်ပို့ခြင်း၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်း၊ ရောင်းချခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၏ တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း ဤလေ့လာမှုတွင် အသေးစိတ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်းမရှိပါ။ ဤလစ်ဟာမှုကို ဖြည့်စွက်ရန် နောက်ထပ်သုတေသနလုပ်ငန်း မြန်မာပြည်တွင် ထပ်မံလုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။
- **တရားဝင်အချက်အလက်များ ၊မြေပုံများနှင့်စောင့်ကြပ်စစ်ဆေးသည့် အစီရင်ခံစာများမရှိခြင်း။** ခွင့်ပြုမိန့်များ၊ ထုတ်လုပ်မှုပမာဏများ ၊ငွေကြေးဆိုင်ရာ အခွန်အခများနှင့် ပြည်ပတင်ပို့မှုများ စသည်တို့နှင့် ပတ်သက်၍ အားထားထိုက်ရသည့် အများပြည်သူသိရှိနိုင်သည့် သတင်းအချက်အလက်များ အကန့်အသတ်ရှိသောကြောင့် ကဏ္ဍအဆင့်ထိခိုက်မှုများမှာ စိစစ်အကဲဖြတ်ရန် ခက်ခဲသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားဝင်နှင့်တရားမဝင်

သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍရှိ အလုပ်သမားများနှင့်ပတ်သက်သော စားရင်းကောက်ယူထားသည့် အချက်အလက်များ မရရှိနိုင်ပါ။ လေ့လာမှုပြုလုပ်နေစဉ်အတွင်း ရရှိခဲ့သော EIA များတွင် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း၏ လူမှုအခြေခံ အချက်အလက်များ လုံးဝမပါဝင်ပါ သို့မဟုတ် အလွန်နည်းပါးစွာ ပါဝင်သည်။ ထိခိုက်မှုများကို ဆန်းစစ်လေ့လာရာတွင် လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်မှုများထက် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုကို အာရုံစိုက်ကြသည် ကိုတွေ့ရသည်။ MCRB မှ အစိုးရအေဂျင်စီများ၏ အလုပ်သမားရေးရာ စစ်ဆေးမှု အစီရင်ခံစာများ၊ ထုတ်လုပ်မှုစောင့်ကြပ်စစ်ဆေးခြင်း အစီရင်ခံစာများနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာများကို ကြည့်ရှုရန် အခွင့်မရခဲ့ပါ။

■ **ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုများ အားနည်းခြင်း။** MCRB အဖွဲ့များသည် လူ့အခွင့်အရေးတွင်သာ အထူးပြုလေ့လာထား၍ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ကျန်းမာရေးကိစ္စရပ်များတွင် နည်းပညာဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှု မရှိပါ။ SWIA ၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်အနေဖြင့် လေ၊ မြေနှင့် ရေတို့အား စမ်းသပ်စစ်ဆေးမှု မပြုလုပ်ခဲ့ပါ။ MCRB အဖွဲ့သည် ဆေးဘက်ဆိုင်ရာအမှုထမ်းများအား တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု မပြုလုပ်ခဲ့ပါ။ အချို့သော တသီးပုဂ္ဂလိကကုသမှု အချက်အလက်များကိုသာ ကောက်ယူခဲ့သော်လည်း သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော နေရာရှိ လူများ၏ကျန်းမာရေးအပေါ် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုမှ သက်ရောက်မှုများကို အခိုင်အမာပြောဆိုနိုင်ရန် သုံးသပ်မှုအတွက် လွတ်လပ်သော ဆေးဘက်ဆိုင်ရာအချက်အလက်များ သို့မဟုတ် လေ့လာထားရှိမှုများ အသုံးပြုခွင့်မရခဲ့ပါ။ ထို့အပြင် SWIA တွင် ထည့်သွင်းရန် အများပြည်သူသို့ ချပြထားပြီးဖြစ်သော တစ်ဆင့်ခံပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်အနည်းငယ်ကိုသာ ရရှိခဲ့ပါသည်။

■ အလုပ်သမားများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ၊ MCRB သည် ကွင်းဆင်းမှုများဆောင်ရွက်ရန် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့်ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် နှစ်ခုစလုံးမှ တရားဝင်ခွင့်ပြုမိန့် ရရှိခဲ့ကာ ကုမ္ပဏီများသို့ ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းတည်သည့်နေရာများသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်ရရှိနိုင်ရန် ကြိုတင်အကြောင်းကြားခဲ့ပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့များသည် ထိုအကြောင်းကြောင့် သတ္တုတွင်းများ၊ သတ္တုဥမင်လှိုင်းများနှင့် ဆင့်တက်သန့်စင်ရာနေရာများကို လေ့လာခွင့် တရားဝင်ရရှိခဲ့ပါသည်။ ဖြစ်ရပ်အများစုတွင် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရာနေရာများ၊ အလုပ်သမားတန်းလျားတည်နေရာများနှင့် သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့်နေရာ ပြင်ပတို့တွင် သတ္တုတွင်းအုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့၏ အနှောင့်အယှက် တစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ အုပ်စုလိုက်ဆွေးနွေးမေးမြန်းမှုများနှင့် တစ်ဦးချင်း ဆွေးနွေးမေးမြန်းမှုများပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် အချို့ ဖြစ်ရပ်များ (ကုမ္ပဏီကြီး သုံးခု) ကုမ္ပဏီ၏ တာဝန်ရှိသူများမပါဘဲ အလုပ်သမားများအား တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းနှင့် အလုပ်သမားတန်းလျားများကို သွားရောက်လေ့လာခွင့်မျိုးကို MCRB ၏ ကွင်းဆင်းသုတေသနအဖွဲ့မှ မရရှိခဲ့ပါ။

■ ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိခြင်းနှင့် ခွဲခြားခံခြင်းများ၊ ကွင်းဆင်းလေ့လာသူများသည် လူမှုသိပ္ပံနှင့်ပတ်သက်ပြီး အတွေ့အကြုံရှိထားကြသူများဖြစ်ကြ၍ SWIA ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုများကို ရရှိခဲ့ကြသော်လည်း ပါဝါဒိုင်းနမစ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာနိုင်ခြင်း၊ ကွဲပြားခြားနားသောကိစ္စရပ်များတွင် တိကျသောကျွမ်းကျင်မှု မရှိခြင်း သို့မဟုတ် သွားရောက်ခဲ့သောနေရာများ အားလုံးနှင့် ပတ်သက်၍ အတွေ့အကြုံ ဗဟုသုတများ အားနည်းကြပါ။ လေ့လာသူခြောက်ယောက်အနက် သုံးယောက်မှာ အမျိုးသမီးများဖြစ်၍ ၎င်းတို့မှာ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခံအမျိုးသမီးများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု အဆင်ပြေချောမွေ့အောင် ပြုလုပ်ရသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့များအား ဒေသတိုင်းတွင် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းမှ သတ်မှတ်ရွေးချယ်ပေးသော ဒေသခံကူညီဆောင်ရွက်သူ တစ်ယောက်က ပံ့ပိုးပေးသည်။ ၎င်းမှာ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်သွယ်ရန်အတွက် ယုံကြည်ရသော ဗဟိုချက်အဖြစ် ဆောင်ရွက်သည့် ဒေသခံကူညီဆောင်ရွက်သူဖြစ်သလို ဒေသခံဘာသာစကားများလိုအပ်လျှင် ဘာသာပြန်ကြားပေးသူ အဖြစ်လည်း ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ ကျား၊ မ ရေးရာနှင့်ဆိုင်သော၊ တိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် ဘာသာရေး လက္ခဏာ သွင်ပြင်ကိုအခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို မြန်မာနိုင်ငံမှ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းနှင့် အလုပ်သမားများက ကောင်းစွာ

နားမလည်ကြပါ။ လူမျိုးအချင်းချင်းတင်းမာမှုနှင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုများသည် အတော်ပင်ထိရှလွယ်ကြသည်။ ထို့အပြင် MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့မှ တွေ့ရှိသည်မှာ အလုပ်သမားများနှင့် ဒေသခံ ရပ်ရွာ အသိုက်အဝန်း အသီးသီးမှပုဂ္ဂိုလ်များသည် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးတင်ပြရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှု အတွေ့အကြုံများကို MCRB သို့ မျှဝေရန်လိုသည့် စိတ်အားထက်သန်မှုကိုတွေ့ရသည်။ အချို့အခြေအနေများတွင် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းမှပုဂ္ဂိုလ်များသည် စစ်တပ်၊ အစိုးရအာဏာပိုင်များ သို့မဟုတ် EAO များနှင့် ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်ပူပန်ကြသည်။

(ဂ) ကွင်းဆင်းသုတေသနဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ပုံနည်းစနစ်အဆင့်ဆင့်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနည်းလမ်း

သတ္တုကဏ္ဍ၏ သက်ရောက်မှုများလေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းတွင် ပထမဦးစားပေးလေ့လာမှုနှင့် ဒုတိယဦးစားပေးလေ့လာမှုနှစ်ခုစလုံးပါဝင်သည်။ ပထမဦးစားပေးလေ့လာမှုအတွက် လေ့လာသူသုံးဦး (နှင့် ဒေသခံလိုက်ပါဆောင်ရွက်ပေးသူ၊ ဘာသာပြန်နှင့်လိုအပ်ပါက ယာဉ်မောင်း) စီပါဝင်သော အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့သည် နေရာရှစ်နေရာကို သွားရောက်လေ့လာခဲ့ကြသည်။ အဓိက လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ်များနှင့် တွေ့ရှိချက်များအားနှိုင်းယှဉ် ချက်များအားလုံး ပါဝင်ခွင့်ရစေရန် ပြည့်စုံစွာချိန်ကိုက်လျက် ဖြစ်လာနိုင်သော ပဋိပက္ခ သို့မဟုတ် တင်းမာမှုများကဲ့သို့သော ဒေသအလိုက် အကန့်အသတ်ရှိသည့် အကဲခတ်မှုများကို ထည့်သွင်းသုံးသပ်ရန် ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့များသည် ဒေသတွင် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့်အခြေအနေများနှင့် လိုက်လျောညီထွေအောင် ပြင်ဆင်ထားသည့် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ လေ့လာမှုနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာသူများမှာ ၎င်းတို့၏ ပြောဆိုမေးမြန်းမှုများကို ဆောက်ရွက်ရန်အတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုလမ်းညွှန်ချက်ကို အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ လမ်းညွှန်ချက်မှာ DIHR ၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ကိုက်ညီလိုက်နာမှုစိစစ်ရေးနည်းလမ်း (HRCA)⁴⁸³ ကို အခြေခံထားသော၊ ပထမ SWIA များအတွက်ပြုလုပ်ထားသည့် မေးခွန်းလွှာများမှ ဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်သည့် HRCA မှာ ကုမ္ပဏီများ ၎င်းတို့၏လုပ်ကိုင်မှုများတွင် လူ့အခွင့်အရေးကိုက်ညီလိုက်နာမှုကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ရန်နှင့် စိစစ်အကဲဖြတ်ရန် အသုံးပြုနိုင်သည်။ လေ့လာသူများသည် ပထမ SWIA များထက် ပို၍ အတွေ့အကြုံရှိလာကာ အရည် အသွေးဆိုင်ရာဆွေးနွေးမှုများပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေရန် ပိုမိုစနစ်တကျဖွဲ့စည်းထားသော မေးခွန်းလွှာထက်လမ်းညွှန်ချက်⁴⁸⁴ ကို အသုံးပြုရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုလမ်းညွှန်ချက်တွင် ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူအဖွဲ့ ၅ ဖွဲ့ အား တစ်ဦးချင်းစီ အဖွဲ့ငယ်နှင့် အုပ်စုများဖွဲ့၍ ဆွေးနွေးခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

- ရပ်ရွာအသိုက်အဝိုင်းမှပုဂ္ဂိုလ်များ (ဒေသခံ)
- ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် အလုပ်သမားများ
- ကုမ္ပဏီများ
- အစိုးရနှင့်
- လက်လုပ်လက်စားဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှု ဆောင်ရွက်သူများ

483 DIHR, Human Rights Compliance Assessment
 484 For example of guidance for stakeholder engagement in Human Rights Impact Assessment, see: DIHR, Human Rights Impact Assessment Guidance and Toolbox, 2016.

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၃၁။ SWIA မေးခွန်းလွှာများတွင် ပါဝင်သည့် အကြောင်းအရာများ

<ul style="list-style-type: none"> ■ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့်ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းတို့အပါအဝင် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းအား သက်ရောက်မှုများ။ ■ မြေယာသိမ်းဆည်းခြင်းနှင့် ပြန်လည်နေရာ ချထားမှု အလေ့အကျင့်များ။ ■ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများ၏ အသက်ဝမ်းကျောင်း ပြုသည့်ပုံစံများ။ ■ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းအား ရွှေ့ပြောင်းဝင်ရောက်လာမှုများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းထွက်ခွာသွားမှုများ၏ သက်ရောက်မှုများ။ ■ အလုပ်သမားကိစ္စရပ်များတွင် အလုပ်သမားများ၏ကျန်းမာရေးနှင့်အလုပ်သမားများဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး၊ လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ၊ နေထိုင်မှု။ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများအတွက် နစ်နာမှုများကို တိုင်ကြားနိုင်သည့်စနစ်။ ■ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများ။ ■ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ။ ■ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ။ ■ လုံခြုံရေးအစီအမံများ။ ■ ပဋိပက္ခ။ ■ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုများ။ ■ ကျင့်ဝတ်နှင့်ညီသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအလေ့အကျင့်များ။
---	---

ဖြေကြားသူများကို ၎င်းတို့ ကိုယ်ပိုင်အတွေးများနှင့် စကားလုံးများကိုအသုံးပြု၍ ဖြေကြားစေရန်နှင့် ၎င်းတို့ အရေးကြီးသည်ဟုယူဆသော ကိစ္စရပ်များကို ဖော်ထုတ်တင်ပြစေရန် (အဖွင့်မေးခွန်း) အကန့်အသတ်မရှိ ဖြေဆိုနိုင်သော မေးခွန်းများကို တတ်နိုင်သမျှအသုံးပြုခဲ့သည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုအားလုံးကို လက်ရေးမှတ်စုများဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့၍ဖြစ်ရပ်အများစုတွင် မေးမြန်းမှုဖြေကြားသူများ၏ခွင့်ပြုချက်ဖြင့်အသံသွင်းယူခဲ့သည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုအများစုမှာ မြန်မာဘာသာဖြင့်ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်၍ ဒေသခံ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းမှ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့်တွေ့ဆုံရာတွင် အခြားတိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများကို အသုံးပြုလျှင် ဒေသခံကြားမှဆက်သွယ်ပေးသူက ဘာသာပြန်ပေးပါသည်။ လေးထောင့်ဇယားကွက် ၃၁ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

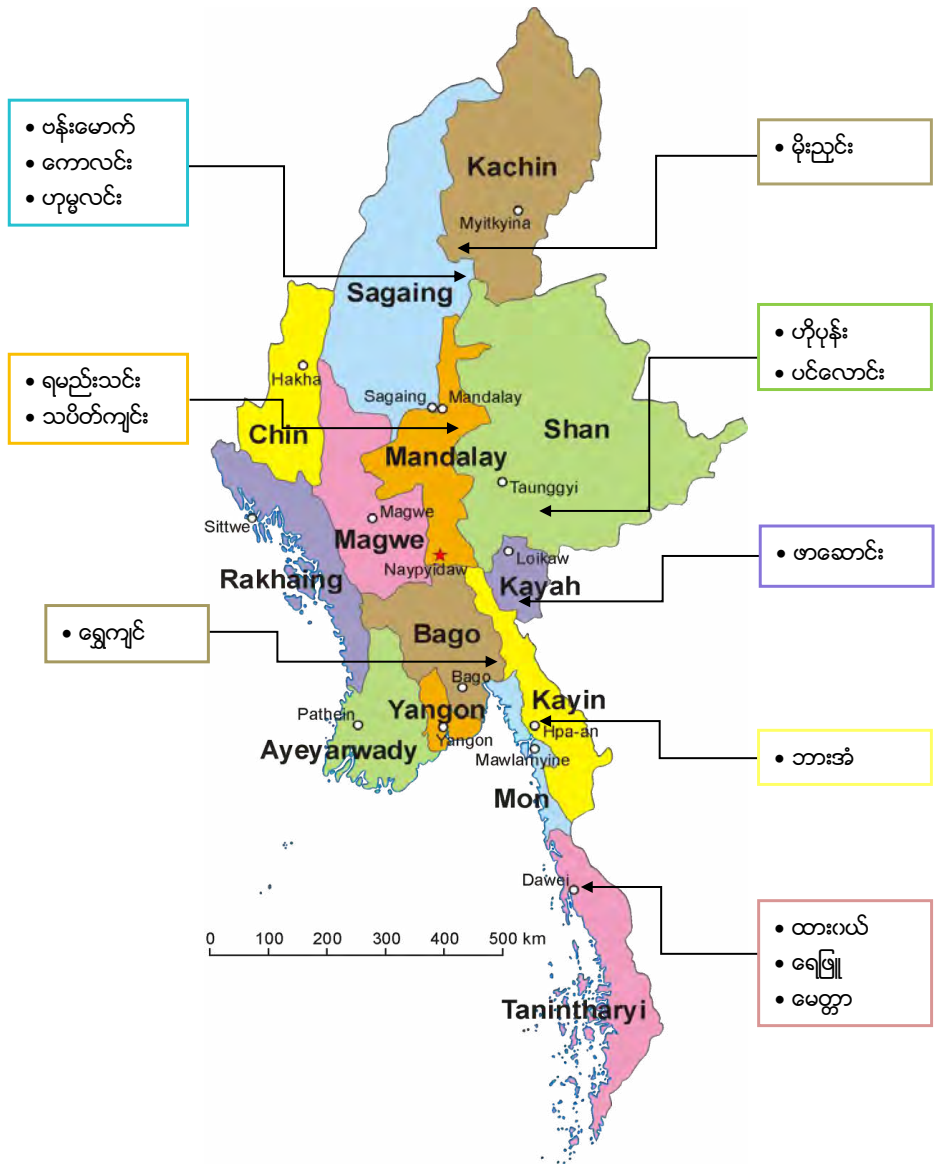
သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ သက်ရောက်မှုများအားလေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (SWIA) ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သည့် တည်နေရာများ

SWIA ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုပြုလုပ်ခဲ့သည့် ပြည်နယ်များနှင့်တိုင်းဒေသကြီးများမှာ ရှမ်းပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ ကယားပြည်နယ်၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ကချင်ပြည်နယ်တို့ဖြစ်သည်။ ထုံးကျောက်အတွက် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများကို အကြီးစားစီမံကိန်းသုံးခုတွင် အဓိကထားလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ လက်လုပ်လက်စား ကျောက်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ထုံးကျောက်ဆင့်တက်သန့်စင်သည့် လုပ်ငန်းအချို့ကိုလည်း သွားရောက်လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ရွှေအတွက် အကြီးစားစီမံကိန်းသုံးခုနှင့် အသေးစားစီမံကိန်း ၁၁ ခုကိုလေ့လာခဲ့သည့်အပြင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ရာ နေရာ ၁၅ ခုကိုလည်း သွားရောက်လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ခဲမဖြူအတွက် အကြီးစားစီမံကိန်းလေးခုနှင့် အသေးစားစီမံကိန်း လေးခုကိုလေ့လာခဲ့ပါသည်။ အစီရင်ခံစာတွင် အသားပေးဖော်ပြထားသကဲ့သို့ အချို့သောအကြီးစားနှင့် အသေးစားလုပ်ငန်းများမှာ ၎င်းတို့လုပ်ကွက်နယ်နိမိတ်အတွင်းတွင် လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများနှင့်/သို့မဟုတ် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုများကို တစ်ဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်ချထားပေးခဲ့သည်။

တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သော ပါဝင်ပတ်သက်သူများ၏ အကျဉ်းချုပ်

လေ့လာသူများသည် ဒေသဆိုင်ရာမြို့နယ် သို့မဟုတ် ကျေးရွာအာဏာပိုင်များနှင့်ပြောဆိုလျက် မတူညီသောမြို့များ သို့ သွားရောက်ခဲ့ပါသည်။ ဤသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း၏ စိုးရိမ်မှုများ သို့မဟုတ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် အဓိကကိစ္စရပ်များကို တစ်စုတစ်စည်းတည်းကနဦးအနေဖြင့် နားလည်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက်လေ့လာသူများသည် ပိုမို၍ အသေးစိတ်ဆွေးနွေးရန်၊ အခြားအမြင်များကို ပိုမိုတိကျ၍ နက်ရှိုင်းသောနားလည်မှုရရှိရန် တစ်ဦးချင်းတွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများနှင့် အုပ်စုတူအဖွဲ့လိုက် ဆွေးနွေးမှုများ (FGD) ကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာစဉ်အတွင်း လူပုဂ္ဂိုလ်ပေါင်း ၁၃၇၈ ဦးအား သီးခြားစီဖြစ်စေ သို့မဟုတ် အဖွဲ့လိုက်ဖြစ်စေ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ တစ်ဦးချင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု ၄၈၇ ခု နှင့် အုပ်စုတူအဖွဲ့လိုက်ဆွေးနွေးမှု (FGD) ၁၄၀ ပွဲ ပါဝင်သည်။ မတူကွဲပြားသည့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများအား ဒေသတိုင်းတွင် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ (SWIA Mining နှင့် ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ်အချက်အလက်များအတွက် www.mcb.org.mm တွင် ကြည့်ပါ)

ပုံ ၅။ SWIA Mining ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သော နေရာများ

ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ၊ နိုင်ငံတကာ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများနှင့် သတ္တုတူးဖော် ထုတ်လုပ်မှု အတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးသောကုမ္ပဏီများ၊ နိုင်ငံတကာ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ (ကုလသမဂ္ဂပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး အစီအစဉ်နှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်တို့ကဲ့သို့သော)၊ NRG၊ Spectrum၊ MATA၊ မြန်မာ့အစိမ်းရောင်ကွန်ယက် (The Myanmar Green Network) တို့ကဲ့သို့သော အကျိုးအမြတ်မယူသော အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် ဆက်စပ်သည့် ပါဝင်ပတ်သက်သူများနှင့် ရန်ကုန်မြို့တွင်ဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ သတ္တုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်းချုပ်နှင့် သတ္တုတွင်းဥပဒေဆိုင်ရာ၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ၊ ဓာတ်သတ္တုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ၊ သတ္တု ဆင့်တက်သန့်စင်မှုဆိုင်ရာ၊ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ အထူးသဖြင့်အစီရင်ခံစာတွင် ရွေးချယ်ထားသော သတ္တုအမျိုးအစားများနှင့် ဆက်နွယ်နေသော ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုတို့နှင့် ပတ်သက်သော ပြည်တွင်းပြည်ပမှ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့်ဆွေးနွေးပွဲများကျင်းပခဲ့ပါသည်။ သုတေသနအတွက် ဦးစားပေးသတ်မှတ်ရန်များ၊ အစီအစဉ်များ၊ တွေ့ရှိချက်များနှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာချက်များအပေါ် ထင်မြင်ချက်ပေးရန်၊ သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ပုံနှိပ်မှု ပြုလုပ်နေစဉ်နှင့် ပြုလုပ်ပြီးစီးသည့်အချိန်တွင် အဖက်ဖက်မှ ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများအား အထောက်အကူပြုရန်နှင့် အကြံပြုချက်များအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေရန် Mining SWIA အတွက် အကြံပေး အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ အကြံပေးအဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်များကို ကျေးဇူးတင်လွှာတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ (Mining SWIA ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုပြုလုပ်ခဲ့သည့် တည်နေရာများ)

အစီရင်ခံစာမူကြမ်းအတွက် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများ

ရန်ကုန်မြို့၌ SWIA အစီရင်ခံစာ မူကြမ်းနှင့်ပတ်သက်သော တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ပြုလုပ်ခဲ့ (ပါဝင်သူ ၃၆ ဦး)၊ ပြီး အောက်တိုဘာလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် မြန်မာဘာသာဖြင့် (ပါဝင်သူ ၃၉ ဦး) ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် အစီရင်ခံစာ အပြည့်အစုံ(မူကြမ်း)နှင့် မြန်မာဘာသာဖြင့် အစီရင်ခံစာအနှစ်ချုပ်တို့ကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ မပြုလုပ်မီ ၃ ပတ်ကြိုတင်၍ မျှဝေခဲ့ပြီး Slides များကိုလည်း အသင့်ရရှိအောင် ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်နိုင်ငံတကာမှ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ လေ့လာရေးသမားများ၊ အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုမိတ်ဖက်များက ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုတွင်ပါဝင်ခဲ့ကြပါသည်။ စာဖြင့်ရေးသားထားသော ထင်မြင်သုံးသပ်ချက်များကို MCRB ဝဘ်ဆိုက်မှ တဆင့်ရယူ၍ မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏အီးလ်မေးများနှင့် ဝဘ်ဆိုက်များမှတစ်ဆင့် အကြောင်းကြားဖြန့်ဝေခဲ့သည်။ MCRB website မှတဆင့် အစီရင်ခံစာ မူကြမ်းအား ထင်မြင်အကြံပြုချက်များပေးရန် နှင့် မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများအား အီးမေးလ်မှတဆင့် ဖြန့်ဝေကာထင်မြင် အကြံပြုချက်များကို တောင်းခံခဲ့ပါသည်။ ရန်ကုန်၌ကျင်းပခဲ့သော ဆွေးနွေးပွဲများမှ အကြံပြုချက်များကို ထုတ်ဝေမှုမပြုမီ အပြီးသတ်အစီရင်ခံစာတွင် ဖြည့်သွင်းခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အကြံပြုချက်များကို လက်ခံရရှိသော ဖြည့်သွင်းရမည့်အချက်အလက်များဖြင့် ပုံဖော်ထားပါသည်။

Mining SWIA ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့

SWIA အစီအစဉ်၏ ရည်မှန်းချက်တစ်ခုမှာ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ်များအား နားလည်ရန်အတွက် မြန်မာ့သုတေသီများကို စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ပေးရန်နှင့် EIA အတိုင်ပင်ခံလုပ်ငန်းများနှင့် သက်ရောက်မှုများအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းများပြုလုပ်ခြင်းတို့ အပါအဝင် အနာဂတ်လုပ်ငန်းများအတွက် ဤကဲ့သို့ ကျွမ်းကျင်သည့် မြန်မာ့သုတေသီများပေါ်ထွန်းကာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ ဆက်သွယ်မှုကို တည်ဆောက်ရန်တို့ ဖြစ်သည်။

အဖွဲ့ဝင် ၆ ယောက်ပါဝင်သော သုတေသနအဖွဲ့တွင် ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို ဦးဆောင်ခဲ့သည့် MCRB ၏ တွင်းထွက်သယံဇာတ စီမံကိန်း မန်နေဂျာ၊ နောက်ထပ် ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့ခေါင်းဆောင် တစ်ဦးနှင့်ကွင်းဆင်းလေ့လာသူ လေးဦးတို့ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့အား ရန်ကုန်အခြေစိုက် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံသား သုတေသနအတိုင်ပင်ခံတစ်ဦးမှ ၁၀ လကြာ နှင့် DIHR မှ အကြီးတန်းအကြံပေးနှစ်ယောက်က ပံ့ပိုးပေးခဲ့ကြပါ သည်။ ကွင်းဆင်းသုတေသန ပြုလုပ်သူများသည် qualitative နှင့် quantitative ဆိုင်ရာ လူမှုသိပ္ပံသုတေ သနလုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူးသူများဖြစ်သည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမပြုမီ သုတေသီအားလုံးကို DIHR မှ နံနံ့ စပ်စပ်လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခဲ့ပြီး သင်တန်းများကို ဒေသခံကျွမ်းကျင်သူများက ကောင်းမွန်စွာ ပို့ချပေးခဲ့ပါသည်။ သင်တန်းပို့ချမှုတွင် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးနှင့် စီးပွား ရေးလုပ်ငန်း၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအားဆန်းစစ်သည့်ပုံစံများကို အလေ့အကျင့် မိတ်ဆက်ခြင်း၊ သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍနှင့် အထူးသဖြင့် အန္တရာယ်အလားအလာရှိသော အစုအဖွဲ့များအတွက် လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် အခန်းကဏ္ဍ၊ သုတေသနကျင့်ဝတ် ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကိစ္စရပ်များ၊ EIA နှင့် အလုပ်သမားကိစ္စရပ်များအား ဆွေးနွေးမှုများ စသည်တို့ ပါဝင်သည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု တစ်ကြိမ်ပြီးတိုင်း သုတေသီများသည် အတိုင်ပင်ခံနှင့်/သို့မဟုတ် DIHR မှ ကျွမ်း ကျင်သူများနှင့် တွေ့ကြုံဆောင်ရွက်ချက်များအား ပြန်လည်အစီရင်ခံစာဆွေးနွေးမှုများ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

မြန်မာ့စီးပွားရေးကဏ္ဍ တာဝန်ယူမှုရှိရေးအထောက်အကူပြုဌာန (MCRB) ကို ယူကေအခြေစိုက် Institute for Human Rights and Business (IHRB) နှင့် ဒိန်းမတ် အခြေစိုက် Danish Institute for Human Rights (DIHR) တို့၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းကာ ရန်ကုန်တွင် အခြေစိုက်ဖွင့်လှစ်ထားပါသည်။ ရန်ပုံငွေများကို ပြည်ပအစိုးရ အလှူရှင်များမှ ထောက်ပံ့ပေးထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအလေ့အထများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအကြား အသိပညာ၊ စွမ်းရည်နှင့် စကားပိုင်းများဖန်တီးရန်အတွက် လမ်းကြောင်း (Platform) တစ်ခုပေါ်ထွန်းလာစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတကာစံသတ်မှတ်နှုန်းများကို အခြေခံ၍ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုတို့ဖြင့် မြန်မာပြည်သူ၊ ပြည်သားများ၏ ရေရှည်အကျိုးစီးပွားအတွက် ဆောင်ရွက်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအား လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

Danish Institute for Human Rights (DIHR)

Wilders Plads 8K
1403 Copenhagen K
Denmark
info@humanrights.dk

www.humanrights.dk

Myanmar Centre for Responsible Business

6 (a) Shin Saw Pu Road
Kayinchan Qtr, Ahlone
Yangon, Myanmar
info@myanmar-responsiblebusiness.org

www.myanmar-responsiblebusiness.org
www.mcrb.org.mm

Institute for Human Rights and Business (IHRB)

34b York Way
London, N1 9AB
United Kingdom
info@ihrb.org

www.ihrb.org

